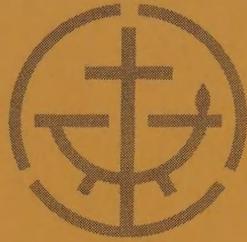

School of Theology at Claremont

10011442536

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE I

HYMNES DE SAINT EPHREM CONSERVÉES EN VERSION ARMÉNIENNE

TEXTE ARMÉNIEN, TRADUCTION LATINE
ET NOTES EXPLICATIVES

PAR

† Louis MARIÈS, S. J.

Professeur honoraire à l'Institut Catholique de Paris

ET

Ch. MERCIER

Professeur à l'Institut Catholique de Paris

*Ouvrage publié avec le concours
de la Fondation Calouste Gulbenkian*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1961

HYMNES DE SAINT EPHREM

CONSERVÉES EN VERSION ARMÉNIENNE

**TEXTE ARMÉNIEN, TRADUCTION LATINE
ET NOTES EXPLICATIVES**

PAR

† Louis MARIÈS, S. J.

Professeur honoraire à l'Institut Catholique de Paris

ET

Ch. MERCIER

Professeur à l'Institut Catholique de Paris

NIHIL OBSTAT

Paris, le 1er septembre 1961

F. GRAFFIN, S. J.

IMPRIMATUR

Paris, le 5 octobre 1961

‡ Émile BLANCHET

Archevêque de Philippopolis
Recteur de l'Institut Catholique de Paris

B12
60
P25
v.30

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 1

HYMNES DE SAINT EPHREM CONSERVÉES EN VERSION ARMÉNIENNE

TEXTE ARMÉNIEN, TRADUCTION LATINE
ET NOTES EXPLICATIVES

PAR

† Louis MARIÈS, S. J.

Professeur honoraire à l'Institut Catholique de Paris

ET

Ch. MERCIER

Professeur à l'Institut Catholique de Paris

*Ouvrage publié avec le concours
de la Fondation Calouste Gulbenkian*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1961

INTRODUCTION

I. SAINT ÉPHREM DANS LA LITTÉRATURE ARMÉNIENNE

Saint Éphrem occupe une place de premier plan parmi les Pères de l'Église traduits en arménien. A quoi doit-il ce traitement de faveur?

D'abord, à la valeur intrinsèque de son œuvre. Sur ce point, nous renvoyons aux histoires de la Littérature syriaque.

Mais, de plus, les circonstances l'ont favorisé. L'influence de l'Église de Syrie, dont il est l'une des gloires, sur l'Arménie chrétienne est indéniable. Elle était appelée par la proximité des deux pays qui, de tous temps, a facilité les relations entre eux. Rappelons que la Mygdonie et l'Osrhoène ont fait partie du royaume de Tigraue le Grand (95-56).

La Syrie envoya de bonne heure des missionnaires en Arménie et, par suite, les prières et le culte étaient faits en langue syriaque, ce qui n'allait pas sans inconvénients. Lazare de P'arp, qui paraît ne pas avoir eu beaucoup de sympathie pour ses voisins du sud, se plaint que les prêtres arméniens devaient consacrer beaucoup de temps et se donner beaucoup de peine à apprendre la langue syriaque et que de nombreux fidèles, ne la comprenant pas, abandonnaient l'Église. Il en sera ainsi jusqu'au début du ve siècle, date où l'invention de l'alphabet arménien permettra de coucher par écrit, dans la langue nationale, et la doctrine et la liturgie et le droit canon.

L'influence syrienne n'en cessera pas pour autant. La politique perse, y trouvant son avantage, la favorisera. C'est sous son action que deux Syriens, de 429 à 432, seront à la tête de l'Église d'Arménie. Plus tard, l'affinité de doctrine, lors des querelles monophysites, maintient ces liens. Un Syrien, 'Abdišō', participera au concile de Dvin de 555, après avoir été consacré évêque par la hiérarchie arménienne.

Dans le domaine linguistique et surtout littéraire, cette influence a laissé de nombreux souvenirs. De l'époque antérieure à l'alphabet, datent les traces syriacisantes relevées par Meillet dans le vocabulaire religieux arménien, ainsi que plusieurs prénoms empruntés à l'Ancien Testament sous la forme sémitique. Le jour où l'Arménie disposa d'un alphabet propre, elle eut soin de ne pas se replier sur elle-même. C'est une exigence de pastorale qui avait poussé la hiérarchie à doter son peuple d'un système d'écriture. Aussi le relâchement de cette espèce de tutelle de l'Église de Syrie qui s'ensuivit n'entraîna pas un refus de puiser désormais aux richesses intellectuelles des Chrétientés voisines. L'Église d'Arménie, face au Mazdéisme, ressentait trop le besoin d'une sérieuse formation doctrinale et, pour l'acquérir, elle se mit à l'école de ses aînées. Cette saine curiosité intellectuelle se retrouvera à toutes les époques de l'histoire de l'Église d'Arménie. Avec le souci de culture et la facilité d'assimilation qui caractérisent la race, elle emprunta donc aux deux grandes littératures voisines, la syriaque et la grecque. Pour ce faire, elle constitua des groupes de clercs qui apprirent,

les uns, le syriaque, à Édesse; les autres, le grec, dans l'empire byzantin, quand ce n'était pas la même personne qui étudiait les deux langues, tel Eznik.

Nous devons bénir ce zèle intelligent, car il a produit une littérature de traduction incomparable, où nous trouvons, entre autres, des textes dont l'original, grec ou syriaque, a disparu. Quant aux œuvres dont l'original subsiste, étant donné la qualité des traductions, il serait imprudent de négliger *a priori*, pour une édition sérieuse, l'appoint de la version arménienne : le cas du *Commentaire des Bénédictiones d'Isaac et de Jacob* par Hippolyte est probant.

La liste des œuvres patristiques et autres traduites en arménien est fort longue. En 1889, un Méchithariste de Venise, le P. Zarbhanalean, publiait un livre de 783 pages intitulé : *Catalogue des anciennes traductions arméniennes*. Sa liste est destinée à s'allonger car, aujourd'hui encore, la majeure partie des manuscrits arméniens, soit plusieurs milliers, attend d'être cataloguée de façon scientifique. Que nous réserve l'avenir?

Citons quelques titres. En liturgie, c'est le fameux *Lectionnaire* arménien 44 de la Bibliothèque Nationale de Paris, l'un des plus précieux témoins de l'année liturgique à Jérusalem au début du ve siècle. En patristique, nous avons la *Démonstration de la Prédication apostolique* de saint Irénée; le *Commentaire des Bénédictiones de Moïse* par Hippolyte; la première partie de la *Chronique* d'Eusèbe, trois pièces qui ne nous ont été conservées que dans leur traduction arménienne:

De la Littérature syriaque, nous trouvons, traduits en arménien, les œuvres d'Aphraate, mises sous le nom de Jacques de Nisibe; les *Actes des Martyrs syriens* des ive-ve siècles; la *Doctrine d'Addaï*. C'est sur le syriaque qu'avait été faite la première version des Évangiles, comme l'a démontré le P. Lyonnet. C'est aussi par l'intermédiaire de cette langue qu'a été mise en arménien l'*Histoire Ecclésiastique* d'Eusèbe.

Tel est le contexte historique dans lequel s'est faite la traduction arménienne de saint Éphrem. Quand les envoyés de saint Sahak arrivèrent à Édesse tout au commencement du ve siècle, peut-être même dès la fin du ive, le souvenir de l'illustre diacre y était encore tout frais, sa mort remontant à 373. On peut d'ailleurs supposer que, déjà en Arménie même, le clergé venu de Syrie avait fait connaître la plus grande gloire de leur Église. Toutefois, on est certainement en droit d'affirmer que c'est surtout à ces envoyés que saint Éphrem doit d'avoir été traduit aussi copieusement et aussi bien. Nous ne croyons pas qu'aucun autre Père de l'Église, sauf saint Jean Chrysostome, ait bénéficié d'une pareille audience auprès de l'Église d'Arménie. Cet engouement pour saint Éphrem continuera, car l'une ou l'autre de ses œuvres sera traduite à une date plus tardive.

II. ÉDITIONS ET TRADUCTIONS

Une partie seulement de la traduction arménienne de saint Éphrem a été éditée. La première publication porte le titre :

Œuvres de saint Éphrem. Venise, 1836, 4 volumes. Cette édition comporte :

T. 1 : Commentaire de l'Heptateuque, des Rois et des Paralipomènes.

T. 2 : Commentaire du Diatessaron; Explication de l'Évangile (inauthentique); Exposition sur la Perle; sur : « Celui qui a l'épouse, celui-là est l'époux ».

T. 3 : Commentaire des Épîtres pauliniennes, y compris la troisième aux Corinthiens, mais sans le billet à Philémon.

T. 4 : Une série d'homélies.

En 1839, *Chaîne sur les Commentaires des Apôtres, de saint Jean Chrysostome et de saint Éphrem*. Venise.

En 1911, Frédéric Mourat donne, dans *Huschardzan*, Vienne, pp. 203-208, un bref article consacré aux 16 hymnes sur la ville de Nicomédie, en l'illustrant de quelques fragments avec la 14e hymne en entier. Il signale que l'original syriaque n'existe plus.

Le même auteur publie ces 16 hymnes dans *Oriens Christianus*, 1930, pp. 170 suiv.; 1931, pp. 153 suiv.

Livre des Prières : La première édition porte le titre : *Livre des Prières composées par saint Éphrem le Coeléstyrien et par d'autres saints Docteurs...* Publié probablement à Constantinople, 1734. On en compte 12 éditions, en plus de celle du t. IV des *Œuvres de saint Éphrem*, 1836, pp. 227-276.

Le Livre de médecine spirituelle. Il comprend, entre autres, des prières de saint Éphrem pour les maladies de l'âme. Il a eu 5 éditions : Constantinople, 1822 (?); Ort' agiuł, 1847; Constantinople, 1856; Paris, 1858 (?); Ort' agiuł, 1876 (?).

Une partie a été traduite surtout en latin, principalement par les Méchitharistes.

Commentaire du Diatessaron : traduction latine par le P. Aucher, revue et éditée par Mösinger, G. *Evangelii concordantis expositio facta a sancto Ephraemo doctore syro...* Venise, 1876, xii-292 p.

Saint Éphrem. Commentaire de l'Évangile concordant. Version arménienne, éditée par Louis Leloir. C.S.C.O 137/Arm 1, Louvain, 1953; traduite par Louis Leloir. CSCO 145/Arm 2, Louvain, 1954.

Du même ouvrage, traduction de certains passages par J. H. Hill, *A dissertation on the Gospel Commentary of s. Ephraem the Syrian*. Edimbourg, 1896.

Commentaire des épîtres de saint Paul : traduction latine publiée par les Méchitharistes, *S. Ephraem Syri Commentarii in epistolas D. Pauli...* Venise, 1893, x-273 p.

Commentaire de la troisième aux Corinthiens : une traduction allemande nous en est donnée dans P. Vetter, *Der Apocryphe dritte Korintherbrief*. Vienne, 1894, pp. 70-79. Les pages 80-97 donnent en arménien et en allemand la révision du Commentaire par Jean Orotneci, † 1388.

Parmi les inédits, nous citerons des Commentaires d'Isaïe, d'Ézéchiel, des Douze prophètes; des Panégyriques de l'Annonciation et de la naissance du Christ; de nombreuses Homélies sur Noël, le baptême du Christ et autres mystères, ainsi que sur des points de morale. Il est bien entendu qu'un tri sérieux serait à faire dans tout cet héritage éphrémien : on ne prête qu'aux riches!

III. LES HYMNES DE SAINT ÉPHREM

On entend ici, par Hymnes de saint Éphrem, des compositions poétiques qui relèvent du genre midraš (instruction)¹. Les Arméniens les appellent

1. Parallèlement à cette version arménienne et sur des sujets analogues, il existe une série de dix hymnes de saint Éphrem en syriaque, qui avaient été éditées par Ign. E. RAHMANI, *Studia syriaca* vers 1910 à Charfet. Le P. Louis MARIÈS, avec M. Léon Fro-

ķowrdk', de la racine *joindre, unir*. L'original syriaque de cette œuvre est perdu, comme l'était celui du *Commentaire du Diatessaron* jusqu'en 1957. C'est le P. Zarbhanalean qui en a signalé, en 1889, la traduction arménienne ¹.

1. LE TEXTE ARMÉNIEN DES HYMNES

La traduction arménienne de saint Éphrem, qui appartient, semble-t-il ², au siècle d'or (ve siècle), nous a été conservée dans cinq manuscrits principaux, auxquels il faut ajouter un certain nombre d'extraits que l'on trouve dans des çarentir ou recueils d'homélies. Nous résumons l'analyse de ces témoins que le P. Akinian a mise en tête de son édition. Au besoin, nous complétons et nous corrigeons.

EJMIACIN 821 (ancien 902) B

In-8°; papier; 244 folios (à en juger par la description du contenu par le P. Akinian); 12-13 lignes à la page; écriture bolorgir; lacuneux au début et au milieu; des interversions de feuillets. Copié par Grégoire et Jean, en 1313, dans le monastère d'Akn en Cilicie. Restauré et relié en 1596, à Tlkowran en Cilicie, par Towma, qui signale le mauvais état du manuscrit : « Je vous prie aussi de ne pas nous reprocher les lacunes et le désordre de ce livre. Car nous nous sommes donné beaucoup de peine, sans pouvoir trouver ce qui manquait, et il n'y avait pas d'autre exemplaire. »

Les hymnes de saint Éphrem occupent, sans interruption, les folios 1-74^v. Le texte commence à l'hymne 16, incomplète du début. Les folios 26-30 sont à reclasser dans l'ordre suivant : 26, lacune d'un folio, 30, 28, 29, 27. Comme le folio 27 était déchiré obliquement de haut en bas et à moitié détruit et que les copistes n'avaient pas réussi à reconstituer exactement les lignes incomplètes, le P. A. avait demandé au Professeur Patrick Séléan d'Érivan de le lui transcrire. Malheureusement, la copie n'arriva qu'après l'impression de l'hymne 29 à laquelle appartient ce folio. Le P. A. l'a transcrite sur une feuille supplémentaire, avec des *addenda* et *corrigenda*. Traduction ici, pp. 15-16. Les folios 240 et 243, en fin de manuscrit, appartiennent aussi aux hymnes. Le P. A. a ramené le folio 243 après le folio 60, dans l'antienne 43, et il l'a fait suivre du folio 240, mais, dans l'Introduction du tiré-à-part, p. xii, il estime plus probable que le folio 240 appartient à l'hymne 41, réduite à un peu plus de deux lignes dans son édition. Dans ce manuscrit, les hymnes se présentent donc ainsi :

1-15 manquent; 16 incomplète du début; 17-26 texte intégral; 27-30 incomplètes; 31-36 texte intégral; 37 incomplète; 38-39 texte intégral; 40-41 incomplètes; 42 texte intégral; 43-44 incomplètes; 45-48 texte intégral; 49-50 incomplètes; 51 texte intégral. Ms. non utilisé directement dans cette édition.

MAN, en avaient préparé une traduction latine qui a été publiée dans *L'Orient Syrien*, IV (1959), pp. 73-109, 163-192, 285-298, édition comprenant le texte syriaque recopié sur Rahmani, la traduction latine et une nouvelle traduction en français par le P. François Graffin.

1. Catalogue des anciennes traductions arméniennes. Venise, 1889, p. 466 (en arménien).

2. Nous signalons cependant l'expression post-classique de *ζωήηερδωλ* *ε* avec infinitif, pour rendre la tournure grecque *μέλλει* avec infinitif ou son équivalent dans une autre langue; cf. pp. 182, 64; 190, 23.

JÉRUSALEM 63 C

34,5 × 22; papier; 28 folios; 40 lignes à la page.

La première partie a été copiée en 1848, à Ejmiacin, sur le ms. 1500. La deuxième, fol. 11^r-25^v, qui contient les hymnes, a été copiée sur le ms. B (Ejmiacin 821), la même année. En raison de son origine, ce ms. présente, pour les hymnes, les mêmes lacunes que le ms. B et, de plus, le scribe, n'ayant pas vu que les folios 240 et 243 de B appartenaient aux hymnes, ne les a pas transcrits, ce qui fait que, dans C, il y a une nouvelle lacune de 4 pages. Le P. A. a affecté ce ms. du sigle C. Mais, dans l'apparat critique des hymnes 11 et 12, qui manquent dans ce ms., C désigne le texte de ces deux hymnes *tel qu'il est dans l'édition de Sargisean* qui, lui-même, l'a emprunté, semble-t-il, au manuscrit 202 (ancien 512) de Venise¹. (Lettre du R. P. Akinian, en date du 27 février 1960). Manuscrit non utilisé.

VENISE 769 D

Transcrit en 1851 à Venise, sur une copie de B faite en 1849 et communiquée aux Méchitharistes de Venise. Aucune description par le P. A. et le grand Catalogue des manuscrits de Venise n'est pas encore arrivé à ce numéro.

VIENNE 257 E

22,5 × 17,5; papier; 92 + 8 folios; 24-26 lignes à la page; diverses écritures.

La description de ce ms. a été donnée par le P. Tašean². D'après le P. A., il a été copié sur Jérusalem 63, contrairement à l'opinion du P. Sargisean, qui le dit transcrit sur Venise 769. Les hymnes occupent les folios 51^r-87^v.

Ainsi, les mss CDE remontent, soit directement soit indirectement, à B.

NICOSIE 8 A

Jusqu'en 1939, on ne connaissait, des hymnes de saint Éphrem, que les quatre témoins ci-dessus analysés. Mais, cette année-là, l'infatigable chercheur qu'est le P. Akinian découvrait un nouveau témoin, le ms. arménien 8 de la Bibliothèque de l'Ordinariat des Arméniens à Nicosie, dans l'île de Chypre. Ce témoin avait une valeur inestimable, car il comblait la plus grande partie des lacunes de la tradition antérieure. En voici la description.

17,4 × 13; papier; 299 folios; bolorgir; xive siècle. Très endommagé et mangé par les vers.

On trouve les hymnes aux folios 237^v-283^r, sous le titre : *Hymnes (kçowrdk' du bienheureux Éphrem le coelésyrien*³. Ces hymnes constituent deux groupes : d'abord, les hymnes 1-15 (et non 1-14, comme l'écrit par erreur le P. A.), dont les six dernières appartiennent à la série des *hymnes de nuit*, qui s'achèvent avec l'hymne 16, absente de ce ms., mais présente — incomplète du début — dans les autres témoins; puis, les hymnes 47-51 : on complètera, p. xiv de l'Introduction du P. Akinian, la liste des 4 dernières hymnes par la 47e et, au lieu de 28, on lira 48.

1. Cf. Kçowrdk' de saint Éphrem le coelésyrien. Venise, 1934, p. 9.

2. Catalogue des mss arméniens de la Bibliothèque des Méchitharistes à Vienne. Vienne, 1895, pp. 657-661.

3. Et non le *profond syrien*. Le mot arménien est un terme géographique.

Comme on le voit, une grosse lacune dépare ce ms., puisqu'il n'a pas les hymnes 16-46. D'autre part, il présente des interversions, qui sont indiquées ici dans la marge du texte arménien. Voici comment se présentent les hymnes dans A :

Hymnes 1-11 : folios 237^v-267^v; 12 : fol. 267^v-268^v, 273^r-273^v; 13 : fol. 273^v-275^v; 14 : fol. 275^v-276^v, 268^v-269^r (?); 15 : fol. 269^r-270^v; 47 : fol. 270^v-272^v; 48 : fol. 272^v-273^r, 277^r-277^v; 49-51 : fol. 277^v-283^r.

D'après la p. xiv, on corrigera, dans l'apparat, p. 98, ligne 58 : 267 en 276 et, la seconde fois, en 268.

Enfin, un certain nombre de mss de čarəntir contiennent, intégralement ou fragmentairement, une ou plusieurs des hymnes. Voici le relevé du P. Akinian ,

VENISE 202; JÉRUSALEM 154 F

Hymnes 11, 12, 39.

En fait, ces deux témoins ne sont pas utilisés directement, mais à travers l'édition de saint Éphrem de Venise, en 4 volumes, de 1836, t. IV, pp. 211-214 (rectifier, p. xv, 212-213 en 213-214), pp. 61-62. Toutefois, l'édition de Venise n'a que les lignes 1-8 de l'antienne 39.

EĬMIACIN 836

Hymnes 17 (et non 27) et 28. Témoin non utilisé.

NICOSIE 4

Hymne 39. Témoin non utilisé.

JÉRUSALEM 1 et 154 J

Hymnes 43-49, dit le P. A., p. xvi. En réalité, à en juger par l'apparat, ces témoins n'ont pas les hymnes 45 et 48. En revanche, au moins le ms. 154 a les lignes 30-100 (99) de l'hymne 50, toujours d'après l'apparat. De même, signalons que les lignes 15-35 de l'hymne 44 se trouvent aussi dans les mss BDE, contrairement à ce que laisserait croire la formule du P. A., p. xvi. Dans ces passages, c'est Jérusalem 154 (désigné par J) qui est utilisé, sur une copie faite à la demande du P. A. Ce témoin a permis de combler la lacune 123-139 (ou 140?) de l'hymne 43, et 1-15 de l'hymne 44.

EĬMIACIN 640

Hymne 48. Témoin non utilisé.

PARIS 116; VENISE 226 et 228; ÉRIVAN 78

Hymne 49, lignes 43-47. C'est encore l'édition de Venise, t. IV, p. 281, que le P. A. a utilisée pour ce passage, avec le sigle F.

Ajoutons que l'hymne 40 se trouve en entier dans le même volume IV, pp. 61-62.

Enfin, le P. A. donne quelques citations des hymnes dans la littérature arménienne.

2. LES ÉDITIONS

Nous avons dit que c'est le P. Zarbhanalean qui signala, en 1889, la traduction arménienne des hymnes de saint Éphrem. Jusqu'à cette date, seules,

les hymnes 11, 12, les lignes 1-8 de l'hymne 39, l'hymne 40 et les lignes 43-47 de l'hymne 49 étaient édités¹.

En 1923, la revue des Méchitharistes de Vienne, Handēs Amsoreay, 9-10, c. 480, annonçait, comme prêtes pour l'impression, les hymnes de saint Éphrem : texte établi par le P. A. Vardanean et traduction latine du P. S. Kogean. Le projet était de les publier dans la *Patrologia Orientalis*, mais il n'aboutit pas. Le P. A. transmet la traduction latine au P. Mariès qui l'utilisa pour sa propre traduction².

En 1934, enfin, le P. Grégoire Sargisean donnait la première édition séparée des hymnes, ou du moins ce qu'on en connaissait alors³. Cette édition se présente ainsi : la 3e hymne de la nuit (la 12e du recueil) ; la 2e de la nuit (la 11e du recueil) ; les hymnes 16-51. Plusieurs hymnes ont des lacunes. Il n'y a pas d'hymne 41, les deux lignes et demie qui portent ce numéro dans notre édition sont jointes à l'hymne 40. D'autre part, les pp. 67, 1-68, 20 et 69, 22-71, 10, qui font partie, dans cette édition, de l'hymne 30, constituent en réalité l'hymne 28 (incomplète), qui ne figure pas dans cette édition-là avec ce numéro. D'après la préface, p. 9, à la base de son édition, l'auteur a mis D (Venise 769) et, pour les hymnes 11, 12 (et non 15, 16, comme il est dit dans la préface, p. 9), 40, le ms. 202 (ancien 512) de Venise, pp. 478-481.

Cette édition, à laquelle manquaient 13 hymnes au début, dut attendre 1953 pour être remplacée par une nouvelle édition, où la grande lacune du commencement serait comblée, grâce à un nouveau témoin, le ms. 8 de Nicosie. De 1953 à 1956, le P. Akinian publia, dans Handēs Amsoreay, les 51 hymnes du recueil ; puis, il en fit un tiré-à-part qui parut en 1957⁴.

L'occasion de cette édition avait été la découverte, par le P. Akinian, du manuscrit 8 de Nicosie. C'est cette édition que nous reproduisons par procédé off-set avec l'autorisation du R. P. Akinian, à qui nous adressons nos plus vifs et nos plus respectueux remerciements. Elle comprend, ainsi que le dit l'éditeur arménien, p. xvii : 51 antiennes, dont 43 intégralement ; 6 avec des lacunes ; 2 à peu près perdues.

3. PRINCIPES DE LA PRÉSENTE ÉDITION

Dans son Introduction, p. xviii, le R. P. Akinian s'exprime ainsi sur son édition : « La première partie du texte [les antiennes 1-15] s'appuie uniquement sur A qui a des parties défectueuses. 1. Par endroits, il est mangé des vers ; des lettres ont été mangées, parfois 2-4 lettres de suite ; les lectures douteuses sont mises dans l'apparat en *noraqir* [écriture droite et comparable à notre romaine]. 2. L'orthographe n'est pas uniforme, surtout dans les mots terminés par *u*, *n*, où un *յ* a été soit ajouté, soit omis (նայ, նմայ, կա, տա) ; ζ et ι sont omis (որդոյ, յովաննէս). J'ai corrigé.

1. *Œuvres de saint Éphrem*. Venise, 1836, t. IV, pp. 211-214 ; 61-62 et 281.

2. *Recherches de Science religieuse*, XLII (1954), 3, p. 395.

3. *Kçowrdk' de saint Éphrem le coelésyrien*. Venise, 1934, 142 pages. Collection : *Opuscules arméniens*, 24.

4. *Kçowrdk' de saint Éphrem le coelésyrien*. Vienne, 1957, xxiii-113 pages.

« Pour les *ķowrdk'* 16-51, j'ai comme texte le ms. E, qui descend de B. Certaines de ces *ķowrdk'* ont d'autres exemplaires, dont j'ai tenu compte en partie.

« Dans cette traduction arménienne, il y a beaucoup de syriacismes. Il y a, en particulier, des irrégularités grammaticales, que nous avons conservées sans changements. Le texte manque de manuscrits meilleurs pour le compléter et pour corriger les irrégularités.

« Dans cette édition, nous nous sommes efforcé de faire ressortir la métrique des *ķowrdk'* de saint Éphrem, dans la mesure du possible, en l'absence de l'original syriaque. »

Nous complétons ce que le P. Akinian vient de dire sur les mss qu'il a utilisés, par un tableau plus détaillé, établi à partir surtout des indications données dans son appareil critique.

HYMNES 1-15 :

A, avec collation de l'édition de 1934 (désignée par le sigle C) pour les hymnes 11 et 12.

HYMNES 16-51 :

E (compte-tenu des précisions que nous allons apporter) avec collation de D. Il faut tenir compte des précisions suivantes :

Hymne 39, 1-8 : en plus, variantes de F.

Hymne 40, 1-56 : en plus, variantes de F.

— — 56-81 : F texte de base avec recours au ms. 202 de Venise; variantes de D.

Hymne 43, 75-121 : B seul utilisé, sur copie de M. Patrik Séléan d'Érivan.

— — 123-140 : J seul utilisé.

Hymne 44, 1-15 : J seul utilisé.

— — 15-35 : E texte de base, avec variantes de DJ.

Hymne 46 : E texte de base, avec variantes de D (de J 35-36; 46-56).

Hymne 47 : E texte de base, avec variantes de AD (de J 29; 33-39).

Hymne 48 : E texte de base, avec variantes de AD.

Hymne 49, 1-5 : E texte de base, avec variantes de AB.

— — 5-49 : A texte de base, avec variantes de J : 9-20 et de F : 43-47,

Hymne 50, 1-34 : A texte de base, avec variantes de J : 30-34.

— — 34-99 : E texte de base, avec variantes de ADJ.

Hymne 51 : E texte de base, avec variantes de AD.

4. LA TRADUCTION LATINE

Depuis longtemps, le P. Mariès songeait à la traduction des hymnes de saint Éphrem. Personnellement, nous nous souvenons en avoir traduit plusieurs, alors que nous suivions les cours de notre Maître. Mais ce n'est qu'en 1953 qu'il entreprit décidément ce travail, si l'on en excepte les hymnes 29, 30 et 32, qu'il avait traduites les 4, 5 et 14 septembre 1944. Il traduisit le reste en deux fois, ainsi qu'en témoignent les dates consignées par lui-même sur presque chacune des hymnes, une fois la version terminée.

Il y eut, d'abord, un groupe de 18 hymnes : 34-51, dont la traduction

s'échelonna d'avril 1953 au 20 octobre de la même année. Elles furent révisées du 16 mars 1954 au 29 du même mois. Les hymnes 20-33 (sauf 29, 30, 32) ne portent pas la date de leur traduction; mais celle de leur révision, du 6 mars 1954 au 16 du même mois, permet de supposer qu'elles furent traduites aussi en 1953 et, probablement, dans les trois premiers mois de l'année.

Le deuxième groupe, qui comprend sûrement les hymnes 3-7; 13-19, fut traduit du 2 mars 1956 au 27 octobre 1956. Il semble qu'il faille dater de la même époque la traduction des hymnes 1, 2 et 8-12, qui appartiennent à la série des 15 premières hymnes révélées par le ms. de Nicosie, mais dont la traduction ne porte pas de date.

Toutefois, le P. Mariès n'a pas traduit les passages suivants : Hymnes 43, 75-140; 44, 1-15; 49, 5-49; 50, 1-34. La raison en est que le P. Mariès traduisit les hymnes 20-51 et les revisa sur une copie du ms. E, semble-t-il, que lui avait envoyée le P. Akinian et dont un de ses élèves, M. Froman, lui fit une transcription jusqu'à l'hymne 31 inclusivement. Naturellement, cette copie ne comportait pas les folios 240 et 243 qui fournissent l'hymne 43, 75-121; elle présentait aussi, comme son modèle, les lacunes 43, 123-140; 44, 1-15, qui seront comblées plus tard par le P. Akinian grâce à une copie de Jérusalem 154; les lignes 5-49 de l'hymne 49, absentes de E, seront rétablies par le P. Akinian grâce à A. Quant au passage de l'hymne 50, 1-34, comme la transcription de M. Froman s'arrêtait à l'hymne 31, le P. Mariès se sera reporté à l'édition de 1934 qui n'a pas ces lignes.

Quand il reçut le texte établi par le P. Akinian, le P. Mariès fit d'abord (mars-octobre 1956) la traduction des hymnes du commencement, dont c'était l'édition princeps. Il aurait certainement revu sa traduction en entier sur ce nouveau texte, si la maladie, qui devait l'user lentement, ne l'avait atteint justement au dernier trimestre 1956. Nous sommes responsable de la traduction et des notes de ces passages : Hymne 43, 75-140; hymne 44, 1-15; hymne 49, 5-49; hymne 50, 1-34.

Nous nous sommes permis, dans un certain nombre de cas, de conformer la traduction du P. Mariès au texte définitif du tiré-à-part, quand nous avons eu la conviction que le P. Mariès n'avait pas eu connaissance de cette dernière rédaction. Mais, quand le P. Mariès a justifié lui-même un choix différent de celui du P. Akinian parmi les leçons des mss, notamment pour les 15 premières hymnes, nous avons, cela va de soi, respecté son choix et conservé sa traduction.

5. LA MÉTRIQUE

Voici ce qu'écrivit le P. Akinian à propos de la métrique dans la traduction arménienne : « Le traducteur arménien des *kçowrdk'*, traduisant littéralement, ne pouvait pas, naturellement, conserver la métrique de l'original; mais il en a gardé la construction intégralement. Je ne puis affirmer qu'il ait cherché à présenter une traduction métrique, bien qu'à chaque ligne on sente un souffle que le P. Bagratouni qualifierait de *rythme arménien*.

« Dans cette ingénieuse traduction, on voit facilement les strophes et les lignes syriaques, de sorte qu'on peut faire ressortir les parties de la construc-

tion syriaque. Je me suis efforcé, dans cette édition, de mettre deux lignes syriaques dans une seule (ligne arménienne), dans la mesure du possible. »

Le P. Mariès a fait progresser le travail de reconstitution. Non seulement il a bien distingué les strophes, mais encore, à l'intérieur d'à peu près toutes les hymnes, il a montré comment elles s'agençaient. Comme nous reproduisons le texte arménien tel que le P. Akinian l'a édité et que la traduction latine y fera face, il ne nous a pas été possible de faire ressortir typographiquement la reconstitution du P. Mariès. Toutefois, à la fin de cette Introduction, nous reproduirons le schéma des hymnes, tel que le P. Mariès l'a tracé. Nous présentons ici celui de la première hymne.

A	B	C	C	C	B	B	A
5	4	6	6	6	4	4	5

Voici l'explication de ces signes : les lettres désignent les strophes ; la même lettre, en principe, est affectée aux strophes qui ont le même nombre de vers. D'ailleurs, pour faire mieux comprendre le tableau, nous traduisons les pages XIX-XX de l'Introduction dans lesquelles le P. Akinian analyse le procédé en détail à propos de cette première hymne.

« L. Mariès, qui a traduit du latin ces 51 *kçowrdk'*, a réussi, avec l'aide de syriacisants, à préciser non seulement l'étendue de chaque verset de certaines [il faudrait dire de la plupart des] *kçowrdk'*, mais encore il en a mis en évidence la construction qui, par endroits, est identique à la construction complexe de la versification hébraïque. Le R. P. a eu la bonté de me communiquer le secret de cette construction, en prenant pour modèle la première *kçowrd*.

« La première *kçowrd* a 40 versets. Ces versets sont ainsi disposés [les lignes sont celles du texte arménien ; les nombres de la seconde colonne désignent les vers de la traduction latine, dont les hémistiches sont indiqués par une légère séparation, et le nombre entre parenthèses donne le total des vers pour chaque strophe. Les strophes sont désignées par les majuscules].

A	lignes	1-7	=	2-3	(5)	C ²	lignes	37-43	=	2-2-2	(6)
B	—	8-14	=	2-2	(4)	B ¹	—	44-51	=	2-2	(4)
C	—	15-26	=	2-2-2	(6)	B ²	—	52-58	=	2-2	(4)
C ¹	—	27-36	=	2-2-2	(6)	A ¹	—	59-65	=	2-3	(5)

« Cette composition comporte : une *propositio* A ; une *inclusio* B ; une *responsio* C.

« Ce qui est dit dans la *Propositio* est expliqué dans l'*Inclusio* et est démontré dans la *Responsio*. [L'accent est fortement mis sur la Prière, conjointement avec la Foi. D'abord, des exemples et, à la fin, la puissance et les effets de la prière sont démontrés.

- « A : la prière est notre demande, notre messagère ;
- B : la force de la prière a séparé la Mer Rouge, l'a refermée, a fait descendre la manne et fait sourdre l'eau du rocher ;
- C : il béatifie ceux qui aiment la foi et la prière ; la prière ouvre la porte des cieux, converse avec Dieu, apaise la colère de Dieu, ouvre la porte de la miséricorde à ceux qui pleurent ;

- C¹ : les combattants sont fortifiés par la foi et la prière; la prière a fait arrêter le soleil et la lune, a fait crouler les sept murailles de Jéricho, a détruit Amalec, a donné à Israël la Terre en héritage;
- C² : influence de la foi et de la prière; elle a fait arrêter le soleil et la lune; elle a détruit Jéricho et Amalec, elle est capable d'éloigner le mal, d'écraser Satan;
- B¹ : la prière a donné la manne, par elle les justes sont nourris, elle lie et délie les cieux, elle a fait descendre le feu du ciel, elle a absorbé victimes et eau et détruit les faux-prêtres;
- B² : pendant 40 jours, la prière a été compagne de route d'Élie, il a conversé avec Dieu sur l'Horeb, elle a fait descendre un char de feu et a enlevé Élie, à la vue de son ascension les anges se sont réjouis;
- A¹ : la prière a lié la gueule des lions, elle a protégé contre le feu les trois enfants. Telles sont les merveilles que la prière et la foi ont accomplies. »

Nous aurions aimé souligner les inclusions et responsions, comme le P. Mariès le fit pour la traduction française des trois hymnes publiées par lui dans les *Recherches de Science religieuse*, mais les indications qu'il a laissées sur son manuscrit sont trop vagues pour nous y engager.

6. LES APPARATS

L'apparat arménien a été établi par le P. Akinian sur les bases que nous avons indiquées p. 12.

L'apparat latin ne le reproduit pas intégralement, car il est des variantes que l'on peut appeler « intérieures » à l'arménien, comme la présence ou l'absence de l'article, les variantes orthographiques; d'autres nous ont paru sans signification pour le sens. Nous nous sommes limité, avec l'arbitraire inévitable que cela comporte, aux variantes qui nous ont semblé de quelque importance. Il va de soi que nous avons signalé les passages où le P. Mariès s'écarte du texte choisi par le P. Akinian, soit qu'il préfère la leçon d'un autre témoin, soit qu'il corrige de lui-même.

Quand une variante de l'apparat latin se présente sans sigle, c'est la leçon du témoin unique ou de tous les témoins. La leçon choisie et, par conséquent, celle que traduit le P. Mariès, est alors une restitution ou de l'éditeur ou du P. Mariès.

7. TRADUCTION DE L'HYMNE XXIX, 22-46, d'après le texte donné en appendice à la page 240. [C. M.]

Quia paleam introduxit animalibus et herbam ferocibus belluis,
 In arcam murmuraverunt quia manducabant paleam et herbam.
 Et non in initio conviciata sunt cum gustabant herbam viridem.
 Ut in diebus illis unum genus erat animalibus
 Et una esca animalibus et una natura¹ omnibus,
 Similiter et in die qua facta sunt quia non oderant alia alia,

1. Nous restituerions plutôt բնակութիւն, *habitatio*, à quoi répondrait *loco* un peu plus loin, tandis que *natura* fait double emploi avec *genus*. [C.M.]

Propterea non cibo nec loco aliena facta sunt illa alia ab aliis.
 Sed a tempore quo separatus est homo per manum fructus a Deo,
 Separata sunt et illa ab illo qui factus est ad imaginem Dei.
 Perit paradiscus deliciarum et illa perdiderunt pabulum suum,
 Ille venit ad herbam et illa se demiserunt in spinas gustandas.
 Venit in calamitatem, venit universum sicut causa capitis,
 Omnis homo venit ad herbam maledictam et sudoribus venit ut comederet
 illam.

Ferae concupierunt cadavera et quae ossibus adhaerent¹;

Animalibus dedit comedere spinam et serpenti solum...

Quia pertinaciter offensa sunt alia in alia et abalienata sunt illa alia ab aliis.

Puris animalibus promissa est herba et impuris, caro hominis.

Confusae sunt universae res per manum principis universi.

Condiderat (Deus) illum structuram universi; a Domino constructio et omni sapientia factum est universum.

8. CORRECTIONS à la numérotation des lignes du texte arménien et de l'apparat arménien et autres corrections.

P. 28, Apparat : 48 à lire 49; 50 à lire 51; 61 à lire 63.

P. 34, Apparat : 80 à lire 79.

P. 38, Texte : l. 35, corriger *գեշերին* en *գիշերին*.

P. 44, Texte : l. 30 : corriger *աշակերտէր* en *աշակերտ էր*. Apparat : 33 à lire 32.

P. 54, Apparat : 80 à lire 79.

P. 56, Texte : l. 98, corriger *կեղեքանք* en *կեղեքածք*; l. 7, corriger *տեսել* en *տեսիլ*. Apparat : 19 à lire 20.

P. 60, Texte : l. 59, corriger *մահունէն* en *մահուանէն*; l. 76, *սզաստ* en *զզաստ*.

P. 68, Apparat : 71 à lire 72.

P. 72, Apparat : dans la référence 12, corriger *ը* en *ժէ* (cf. p. 110 de l'édition arménienne); 29 à lire 28.

P. 74, Apparat : 39 à lire 38; 42 à lire 41; 49 à lire 48?; 50 (*բոց*) à lire 49.

P. 76, Apparat : 65 à lire 64.

P. 80, Apparat : déplacer 8 avant A *հաստիչ այն*; ajouter 7 devant C *զնոսա* et avancer cette référence avant la variante précédente.

P. 82, Apparat : 33 à lire 34; 35 à lire 36.

P. 84, Apparat : 57 à lire 58; 74 à lire 73.

P. 86, Apparat : 25 à lire 26.

P. 88, Apparat : 28 à lire 29; 29 à lire 31; de 30 à 36, augmenter d'une unité toutes les références; 40 à lire 39; 42 à lire 43; 44 à lire 45; 45 à lire 46?; de 47 à 59, augmenter d'une unité toutes les références.

P. 90, Apparat : ajouter 62 avant C *գիշերի* ; augmenter d'une unité toutes les références de 62 à 81.

P. 96, Apparat : à la référence 11, lire 61 au lieu de 62.

1. Un hapax.

- P. 98, Texte : remonter d'une ligne les nombres 50, 55, 60. Apparat : référence 58, corriger 267 en 276 et 268.
- P. 100, Apparat : 8 à lire 9.
- P. 104, Apparat : 8 à lire 9.
- P. 114, Apparat : 13 à lire 14; 14 à lire 15.
- P. 120, Apparat : 8 à lire 7; 21 à lire 23.
- P. 124, Apparat : 11 à lire 15.
- P. 132, Apparat : 3 à lire 4.
- Pp. 138-140, Texte : remonter d'une ligne les nombres 25, 30, 35, 40, 45 et mettre 50 à la dernière ligne.
- P. 138, Apparat : 7 à lire 8; ajouter 25 avant D *զայնս*.
- P. 140, Apparat : 42 à lire 43.
- P. 142, Apparat : 27 à lire 28.
- Pp. 146-148, Texte : descendre d'une ligne les nombres 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45, 50.
- P. 146, Apparat : diminuer d'une unité toutes les références de 26 à 44.
- P. 150, Apparat : 42 à lire 43; 45 à lire 46.
- P. 154, Apparat : 32 à lire 33.
- P. 160, Apparat : 41 à lire 42.
- P. 162, Apparat : 11 à lire 12.
- P. 164, Apparat : 9 à lire 10.
- P. 166, Apparat : 30 à lire 31.
- P. 168, Texte : l. 4, corriger *բեակեալ* en *բնակեալ*. Apparat : 18 à lire 19; 25 à lire 26; mettre 27 avant E *չունի զի*; 29 à lire 28-29.
- P. 178, Texte : l. 6, corriger *բշժկէ* en *բժշկէ*. Apparat : 51 à lire 52; 12 à lire 13.
- P. 180, Texte : remonter d'une ligne les nombres 30 et 55. Apparat : 26 à lire 28.
- P. 182, Apparat : 64 à lire 65.
- P. 188, Apparat (titre) : remplacer F par E (77բ-78բ); 7 à lire 8.
- P. 190, Apparat : 33¹ à 'supprimer; 41 à lire 42.
- P. 194, Apparat : ajouter 9 avant DE *նորովք*; 16, *իւղոյ* eût été préférable à *եւղոյ*.
- P. 196, Texte : l. 32, corriger *ամաչեսցուցէ* en *ամաչեցուցէ*.
- P. 198, Texte : remonter d'une ligne les nombres 65, 70. Apparat : 65 à lire 66.
- P. 206, Apparat : 139 à lire 140?
- P. 214, Texte : l. 5, nous lirions DE *հարսանեալք* plutôt que *հարսանեք*. Apparat : à la référence 12, corriger *ի* en *է*?
- P. 216, Texte : descendre d'une ligne le nombre 55.
- P. 218, Apparat : 3 à lire 4; 4 à lire 5; 45 à lire 15.
- P. 220, Apparat : 33² à lire 34-35; ajouter 53 avant A *պատուեսցեն*.
- P. 222, Apparat : 19 à lire 19-20.
- P. 224, Apparat : 27¹ à lire 26; 54,5 à lire 52, 54.
- P. 226, Texte : l. 1, nous aurions préféré la leçon E *կարեալք* à *կարեք*.
Même remarque pour p. 232, 44.

P. 230, Apparat : ajouter 18-19 avant $\zeta\delta\delta\mu$. $\beta\eta\eta\epsilon\lambda$ ...

P. 232, Apparat : 40 (après 48) à lire 49.

P. 234, Apparat : ajouter 64 avant A $\zeta\eta\eta\eta\eta$ $\epsilon\lambda$: $\delta\eta\mu$:

P. 236, Texte : l. 11, nous aurions préféré la leçon ADE $\gamma\alpha\gamma\eta\eta\eta\eta\eta\epsilon\lambda$ à $\gamma\alpha\gamma\eta\eta\eta\eta\eta\epsilon\lambda$. Apparat : diminuer d'une unité les références de 92 à 100.

P. 238, Texte : l. 14, nous aurions préféré la leçon A $\eta\eta\eta\eta\eta\eta\eta\epsilon\lambda$ à $\eta\eta\eta\eta\eta\eta\eta\epsilon\lambda$. Apparat : 27 à lire 29; 28 à lire 30; 29 à lire 31.

Corrections aux pages 240-241 :

P. 240, 1re ligne, lire 22-46 au lieu de 20-46.

P. 240, dans les corrections, à 2, μ . 3, nous ne retrouvons pas dans le texte le mot $\omega\omega\omega\eta\eta$.

P. 241, 18, μ . 7 à lire 16, μ . 7; 60 à lire 61; 73, μ . 43 à lire 73, μ . 42; 83 à lire 81.

9. SIGLES DES MANUSCRITS OU ÉDITIONS UTILISÉS

A : Nicosie 8.

B : Ejmiacin 821 (ancien 902).

C : Jérusalem 63 (aux hymnes 11 et 12, désigne l'édition des hymnes de Venise, 1934, pp. 15-22.)

D : Venise 769.

E : Vienne 257.

F : Édition des Œuvres de saint Éphrem. Venise, 1836, t. IV, pp. 61-62; 211-214; 281.

J : Jérusalem 154.

10. SCHÉMAS ET TITRES DES HYMNES

HYMNE I : PUISSANCE DE LA PRIÈRE

A lignes	1-7 = 2-3	(5)	C ² lignes	37-43 = 2-2-2	(6)
B	— 8-14 = 2-2	(4)	B ¹	— 44-51 = 2-2	(4)
C	— 15-26 = 2-2-2	(6)	B ²	— 52-58 = 2-2	(4)
C ¹	— 27-36 = 2-2-2	(6)	A ¹	— 59-65 = 2-3	(5)

HYMNE II : DE LA VIRGINITÉ

A lignes titre	-5 = 3-2	(5)	A ¹ lignes	50-54 = 3-2	(5)
B	— 6-14 = 2-2-2-2	(8)	A ²	— 55-61 = 3-2	(5)
B ¹	— 15-23 = 2-2-2-2	(8)	C ¹	— 62-69 = 2-2-3	(7)
C	— 24-31 = 3-2-2	(7)	B ⁴	— 70-78 = 2-2-2-2	(8)
B ²	— 32-40 = 2-2-2-2	(8)	B ⁵	— 79-90 = 2-2-2-2	(8)
B ³	— 41-49 = 2-2-2-2	(8)			

HYMNE III : DE NOUVEAU DE LA VIRGINITÉ

A lignes	1-9 = 2-2-2-2	(8)	A ³ lignes	56-65 = 2-2-2-2	(8)
B	— 10-17 = 2-2-3	(7)	C ¹	— 66-72 = 2-2-2	(6)
A ¹	— 18-27 = 2-2-2-2	(8)	C ²	— 73-80 = 2-2-2	(6)
B ¹	— 28-38 = 3-2-2	(7)	D	— 81-83 = 3	(3)

C	—	39-46 = 2-2-2	(6)	A ⁴	—	84-91 = 2-2-2-2	(8)
A ²	—	47-55 = 3-2-3	(8)	D ¹	—	92-94 = 3	(3)

En plus, un vers hors strophes à la fin.

HYMNE IV : DÉBAT ENTRE LA VIRGINITÉ ET LA SAINTETÉ

A lignes	3-6 = 3	(3)	C ⁶ lignes	53-59 = 2-2	(4)
A ¹	— 9-11 = 3	(3)	C ⁷	— 60-66 = 2-2	(4)
B	— 12-20 = 2-2-2-2	(8)	C ⁸	— 67-72 = 2-2	(4)
C	— 21-24 = 2-2	(4)	C ⁹	— 73-76 = 2-2	(4)
C ¹	— 25-29 = 2-2	(4)	C ¹⁰	— 77-82 = 2-2	(4)
C ²	— 30-33 = 2-2	(4)	B ¹	— 83-91 = 2-2-2-2	(8)
C ³	— 34-41 = 2-2	(4)	B ²	— 92-105 = 2-2-2-2	(8)
C ⁴	— 42-48 = 2-2	(4)	A ²	— 106-111 = 3	(3)
C ⁵	— 49-52 = 2-2	(4)			

En plus, un vers hors strophes au début, sous forme de doxologie.

HYMNE V : DE NOUVEAU, DÉBAT ENTRE LA VIRGINITÉ ET LA SAINTETÉ

A lignes	1-9 = 2-2-3	(7)	B ⁸ lignes	51-55 = 2-2	(4)
B	— 10-14 = 2-2	(4)	B ⁹	— 56-59 = 2-2	(4)
B ¹	— 15-20 = 2-2	(4)	B ¹⁰	— 60-65 = 2-2	(4)
B ²	— 21-24 = 2-2	(4)	B ¹¹	— 66-69 = 2-2	(4)
B ³	— 25-30 = 2-2	(4)	B ¹²	— 70-73 = 2-2	(4)
B ⁴	— 31-35 = 2-2	(4)	B ¹³	— 74-77 = 2-2	(4)
B ⁵	— 36-41 = 2-2	(4)	A ¹	— 78-85 = 3-2-2	(7)
B ⁶	— 42-45 = 2-2	(4)	B ¹⁴	— 86-91 = 2-2	(4)
B ⁷	— 46-50 = 2-2	(4)	B ¹⁵	— 92-96 = 2-2	(4)

En plus, trois vers hors strophes à la fin, sous forme de prière.

HYMNE VI : DE NOUVEAU DE LA VIRGINITÉ

A lignes	1-11 = 2-2-2	(6)	B ¹ lignes	71-80 = 3-2-3	(8)
B	— 12-26 = 2-2-2-2	(8)	D ²	— 81-85 = 2-2	(4)
C	— 27-39 = 3-2-2	(7)	B ²	— 86-96 = 2-2-2-2	(8)
D	— 40-47 = 2-2	(4)	D ³	— 97-101 = 2-2	(4)
D ¹	— 48-55 = 2-2	(4)	D ⁴	— 102-107 = 2-2	(4)
A ¹	— 56-63 = 2-2-2	(6)	C ¹	— 108-117 = 2-2-3	(7)
A ²	— 64-70 = 2-2-2	(6)			

En plus, un hémistiche hors strophes à la fin.

HYMNE VII : GARDER LA VIRGINITÉ A LA FAÇON DE JÉRÉMIE

A lignes	1-5 = 3-2	(5)	A ² lignes	39-45 = 3-2	(5)
B	— 6-18 = 3-2-3	(8)	A ³	— 46-50 = 2-3	(5)
B ¹	— 19-32 = 3-3-2	(8)	B ²	— 51-62 = 2-2-2-2	(8)
A ¹	— 33-38 = 3-2	(5)	A ⁴	— 63-72 = 2-3	(5)

HYMNE VIII : simple remarque du P. Mariès : *Disjecta membra*. EXCELLENCE

DES ANGES

HYMNE IX : DIALOGUE ENTRE LA VIRGINITÉ ET LE MARIAGE

A lignes	1-7 = 2-2	(4)	B ² lignes	39-58 = 2-2-2-2-2-2	(12)
B —	8-19 = 2-2-2-2-2-2	(12)	C —	59-66 = 2-3	(5)
B ¹ —	20-33 = 2-2-2-2-2-2	(12)	C ¹ —	67-73 = 2-3	(5)
A ¹ —	34-38 = 2-2	(4)	A ² —	74-79 = 2-2	(4)

HYMNE X : DES AVANTAGES DE L'ÉTAT DE VEILLE

A lignes	1-8 = 2-2-2	(6)	D lignes	40-43 = 2	(2)
A ¹ —	9-14 = 2-2-2	(6)	C ¹ —	44-54 = 2-2-2-2	(8)
B —	15-19 = 2-2	(4)	D ¹ —	55-56 = 2	(2)
C —	20-34 = 2-2-2-2	(8)	A ² —	57-62 = 2-2-2	(6)
B ¹ —	35-39 = 2-2	(4)			

HYMNE XI : VEILLONS POUR ACCUEILLIR LE SEIGNEUR

A lignes	5-12 = 2-2-2	(6)	A ³ lignes	33-43 = 2-2-2	(6)
A ¹ —	13-22 = 2-2-2	(6)	B —	44-59 = 2-2-2-2-2	(10)
A ² —	23-32 = 2-2-2	(6)	B ¹ —	60-78 = 2-2-2-2-2	(10)

En plus, deux vers hors strophes au début, sous forme d'exhortation.

HYMNE XII : MÉFAITS DU SOMMEIL ET AVANTAGES DE LA VEILLE

A lignes	1-18 = 2-2-2-2-2	(10)	B ¹ lignes	47-58 = 2-2-2	(6)
A ¹ —	19-34 = 2-2-2-2-2	(10)	B ² —	59-70 = 2-2-2	(6)
B —	35-46 = 2-2-2	(6)	B ³ —	71-82 = 2-2-2	(6)

HYMNE XIII : BIENHEUREUX CEUX QUI VEILLENT

A lignes	1-10 = 3-2	(5)	B ⁴ lignes	43-50 = 2-2	(4)
B —	11-18 = 2-2	(4)	A ¹ —	51-58 = 3-2	(5)
B ¹ —	19-26 = 2-2	(4)	A ² —	59-65 = 3-2	(5)
B ² —	27-34 = 2-2	(4)	B ⁵ —	66-73 = 2-2	(4)
B ³ —	35-42 = 2-2	(4)			

HYMNE XIV : « PROCÈS DE BÉATIFICATION DE DAVID »

A lignes	1-6 = 2-2	(4)	B ² lignes	34-41 = 2-2-2	(6)
B —	7-16 = 2-2-2	(6)	C —	42-52 = 2-2-2-2	(8)
B ¹ —	17-27 = 2-2-2	(6)	C ¹ —	53-64 = 2-2-2-2	(8)
A ¹ —	28-33 = 2-2	(4)			

HYMNE XV : MÊME SUJET QUE LE PRÉCÉDENT

A lignes	1-14 = 2-2-2-2	(8)	A ¹ lignes	32-44 = 2-2-2-2	(8)
B —	15-19 = 2-2	(4)	C —	45-52 = 2-2-2	(6)
B ¹ —	20-25 = 2-2	(4)	C ¹ —	53-62 = 2-2-2	(6)
B ² —	26-31 = 2-2	(4)			

HYMNE XVI : VEILLÉE DE NOCES MONDAINES ET VEILLÉE DE NOCES MYSTIQUES

A lignes	1-7 = ?-2-2	(6)	B ¹ lignes	50-69 = 2-2-2-2-2	(10)
B —	8-27 = 2-2-2-2-2	(10)	B ² —	70-88 = 2-2-2-2-2	(10)

A ¹ — 28-37 = 2-2-2	(6)	A ³ — 89-98 = 2-2-2	(6)
A ² — 38-49 = 2-2-2	(6)		

HYMNE XVII : MULTIPLICATION DES PAINS

A titre - 1. 7 = 3-2-2	(7)	B ² lignes 32-39 = 2-2-2	(6)
A ¹ lignes 8-16 = 3-2-2	(7)	C — 40-46 = 2-2	(4)
B — 17-24 = 3-3	(6)	C ¹ — 47-51 = 2-2	(4)
B ¹ — 25-31 = 3-3	(6)		

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de bénédiction.

HYMNE XVIII : ÉLIE ET LES CORBEAUX (I)

A lignes 1-2 = 2	(2)	C lignes 33-38 = 2-2	(4)
B — 3-10 = 2-2-2-2	(8)	C ¹ — 39-45 = 2-2	(4)
B ¹ — 11-21 = 2-2-2-2	(8)	A ¹ — 46-47 = 2	(2)
B ² — 22-32 = 2-2-2-2	(8)		

HYMNE XIX : ÉLIE ET LES CORBEAUX (II)

A lignes 1-3 = 2	(2)	B ³ lignes 28-34 = 2-2-2	(6)
A ¹ — 4-5 = 2	(2)	B ⁴ — 35-44 = 2-2-2	(6)
B — 6-13 = 2-2-2	(6)	B ⁵ — 45-52 = 2-2-2	(6)
B ¹ — 14-20 = 2-2-2	(6)	B ⁶ — 53-62 = 2-2-2	(6)
B ² — 21-27 = 2-2-2	(6)		

HYMNE XX : DIEU PAYE LES DETTES DU JUSTE ABDIAS EN MULTIPLIANT L'HUILE

A lignes 1-4 = 2-2	(4)	C ¹ lignes 36-44 = 2-2-2-2	(8)
A ¹ — 5-10 = 2-2	(4)	C ² — 45-56 = 2-2-2-2	(8)
B — 11-15 = 3	(3)	C ³ — 57-68 = 2-2-2-2	(8)
B ¹ — 16-20 = 3	(3)	B ³ — 69-73 = 3	(3)
B ² — 21-25 = 3	(3)	A ² — 74-79 = 2-2	(4)
C — 26-35 = 2-2-2-2	(8)		

HYMNE XXI : RÉSURRECTION DU FILS DE LA VEUVE DE SAREPHTA

A titre-l. 4 = 2-2-2	(6)	B ² lignes 30-37 = 2-2-2	(6)
A ¹ lignes 5-12 = 2-2-2	(6)	C — 38-44 = 2-2-2	(6)
B — 13-20 = 2-2-2	(6)	C ¹ — 45-53 = 2-2-2	(6)
B ¹ — 21-29 = 2-2-2	(6)		

A noter que, dans cette hymne, toutes les strophes ont le même nombre de vers.

HYMNE XXII : L'AUMONE PURIFIÉE DES PÉCHÉS

A lignes 1-7 = 2-2-2	(6)	B ¹ lignes 25-34 = 2-2-2	(6)
A ¹ — 8-17 = 2-2-2	(6)	C — 34-42 = 2-2-3	(7)
B — 17-24 = 2-2-2	(6)	C ¹ — 43-52 = 2-2-3	(7)

A noter que, dans cette hymne, les strophes A et B ont le même nombre de vers.

HYMNE XXIII : DE LA MESURE DANS LE BOIRE ET LE MANGER

A lignes	1-8 = 2-2-2	(6)	B lignes	23-34 = 2-2-2-2	(8)
A ¹ —	9-16 = 2-2-2	(6)	B ¹ —	35-43 = 2-2-2-2	(8)
A ² —	17-22 = 2-2-2	(6)			

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de bénédiction.

HYMNE XXIV : PRODIGALITÉ ET GRATUITÉ DES DONNÉS DIVINS

A lignes	1-5 = 2-2	(4)	A ³ lignes	20-23 = 2-2	(4)
A ¹ —	6-9 = 2-2	(4)	B ¹ —	24-29 = 2-2-2	(6)
A ² —	10-13 = 2-2	(4)	B ² —	30-36 = 2-2-2	(6)
B —	14-19 = 2-2-2	(6)	B ³ —	37-45 = 2-2-2	(6)

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie.

HYMNE XXV : CONVERSION DE ZACHÉE

A lignes	1-13 = 6-4	(10)	B ¹ lignes	33-41 = 2-2-2	(6)
A ¹ —	14-23 = 4-6	(10)	B ² —	42-50 = 2-2-2	(6)
B —	24-32 = 2-2-2	(6)	B ³ —	1-8 = 2-2-2	(6)

Dans le texte arménien, la strophe B³ est dans l'hymne XXVI.

HYMNE XXVI : NE PAS FAIRE DE LA CHARITÉ AVEC DE L'INJUSTICE

A lignes	9-15 = 3-2-2	(7)	B lignes	27-36 = 2-2-2	(6)
A ¹ —	16-26 = 3-2-2	(7)	B ¹ —	37-45 = 2-2-2	(6)

HYMNE XXVII : il n'en reste que quelques vers. ZACHÉE, MADELEINE, LE PHARISIEN

HYMNE XXVIII : FARINE ET HUILE MULTIPLIÉES CHEZ LA VEUVE DE SAREPHTA

A lignes	1-2 = 2-2	(4)	A ³ lignes	25-29 = 2-2	(4)
B —	3-12 = 2-2-3-2	(9)	A ⁴ —	30-33 = 2-2	(4)
A ¹ —	13-18 = 2-2	(4)	B ¹ —	34-44 = 2-3-2-2	(9)
A ² —	19-24 = 2-2	(4)	A ⁵ —	45-51 = 2-2	(4)

HYMNE XXIX : LE PÉCHÉ D'ADAM CAUSE DE L'HOSTILITÉ DES ANIMAUX CONTRE LUI ET ENTRE EUX

A lignes	1-16 = 2-2-2-2-2	(10)	A ¹ lignes	32-43 = 2-2-2-2-2	(10)
B —	17-23 = 2-2-2	(6)	B ² ? —	44-46 = 2-2...	(4? 6?)
B ¹ —	24-31 = 2-2-2	(6)			

HYMNE XXX : INTERVENTIONS MIRACULEUSES DE DIEU POUR NOURRIR LES SIENS. Il n'en reste que 14 vers. En raison du refrain *unde non exspectabant*, le P. Mariès était porté à croire que toute cette hymne se composait de courtes strophes de deux vers.

HYMNE XXXI : TROIS ANGES ANNONCENT A ABRAHAM LA NAISSANCE D'ISAAC

A lignes	1-9 = 2-3	(5)	A ³ lignes	37-44 = 2-3	(5)
A ¹ —	10-18 = 3-2	(5)	B ¹ —	45-52 = 2-2-2	(6)

A ² — 19-28 = 3-2	(5)	C — 53-63 = 2-2-2	(6)
B — 29-36 = 2-2-2	(6)	C ¹ — 64-75 = 2-2-2	(6)

A noter que, dans cette hymne, les strophes B et C ont le même nombre de vers.

HYMNE XXXII : MÊME SUJET QUE LE PRÉCÉDENT

A lignes 1-6 = 2-2	(4)	B lignes 27-35 = 2-2-2	(6)
A ¹ — 7-11 = 2-2	(4)	B ¹ — 36-42 = 2-2-2	(6)
A ² — 12-16 = 2-2	(4)	B ² — 5-11 = 2-2-2	(6) ¹
A ³ — 17-21 = 2-2	(4)	B ³ — 43-52 = 2-2-2	(6)
A ⁴ — 22-26 = 2-2	(4)		

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie.

HYMNE XXXIII : NOUS GARDER DU VIN. POURQUOI LE MIRACLE DE CANA

A titre-l. 4 = 3-2	(5)	A ¹ lignes 26-31 = 3-2	(5)
B lignes 5-14 = 2-2-2	(6)	B ¹ — 32-39 = 2-2-2	(6)
C — 15-18 = 2-2	(4)	D — 40-43 = 2-2	(4)
C ¹ — 19-25 = 2-2	(4)	D ¹ — 44-48 = 2-2	(4)

En plus, un vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie. A noter que, dans cette hymne, les strophes C et D ont le même nombre de vers.

HYMNE XXXIV : BÉNISONS DIEU POUR SES BIENFAITS

A lignes 1-6 = 2-2-2	(6)	A ³ lignes 25-34 = 2-2-2	(6)
A ¹ — 7-17 = 2-2-2	(6)	A ⁴ — 35-42 = 2-2-2	(6)
A ² — 18-24 = 2-2-2	(6)		

En plus, un vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie.

HYMNE XXXV : DE LA MESURE DANS LE MANGER ET LE BOIRE. LEÇON DE NOÉ

A lignes 1-9 = 3-2-2	(7)	C lignes 30-37 = 2-2-2-2	(8)
B — 10-19 = 2-2-2	(6)	C ¹ — 38-49 = 2-2-2-2	(8)
B ¹ — 20-29 = 2-2-2	(6)	A ¹ — 50-59 = 3-2-2	(7)

HYMNE XXXVI : EXHORTATION A LA SOBRIÉTÉ A L'EXEMPLE DES PROPHÈTES ET DES APOTRES

A lignes 1-6 = 2-2-2	(6)	A ³ lignes 25-33 = 2-2-2	(6)
A ¹ — 7-14 = 2-2-2	(6)	A ⁴ — 34-43 = 2-2-2	(6)
A ² — 15-24 = 2-2-2	(6)	A ⁵ — 44-53 = 2-2-2	(6)

HYMNE XXXVII : DIEU A RÉCOMPENSÉ L'HOSPITALITÉ D'ABRAHAM

A lignes 1-4 = 2-2	(4)	B ¹ lignes 32-41 = 2-2-2	(6)
12-14;			
A ¹ — 15-19 = 2-2	(4)	B ² — 42-50 = 2-2-2	(6)
B — 20-31 = 2-2-2	(6)		

En plus, un vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie.

1. Strophe prise à l'hymne XXXVII, pp. 75-76.

HYMNE XXXVIII : GUÉRISONS ET MULTIPLICATION DES PAINS SIMULTANÉES

A lignes	1-16 = 2-2-2-2	(8)	A ² lignes	57-68 = 2-2-2-2	(8)
A ¹ —	17-32 = 2-2-2-2	(8)	A ³ —	69-80 = 2-2-2-2	(8)
B —	33-44 = 2-2-2	(6)	A ⁴ —	81-94 = 2-2-2-2	(8)
B ¹ —	45-56 = 2-2-2	(6)			

HYMNE XXXIX : LA PÊCHE MIRACULEUSE

A lignes	1-5 = 2-2	(4)	B ⁴ lignes	39-45 = 2-2-2	(6)
A ¹ —	6-9 = 2-2	(4)	B ⁵ —	46-55 = 2-2-2	(6)
B —	10-17 = 2-2-2	(6)	A ² —	56-62 = 2-2	(4)
B ¹ —	18-23 = 2-2-2	(6)	A ³ —	63-66 = 2-2	(4)
B ² —	24-30 = 2-2-2	(6)	A ⁴ —	67-74 = 2-2	(4)
B ³ —	31-38 = 2-2-2	(6)			

HYMNE XL : LA PÊCHE MIRACULEUSE ET LE REPAS SUR LA GRÈVE

A lignes	1-7 = 2-2	(4)	A ² lignes	36-43 = 2-2	(4)
A ¹ —	8-13 = 2-2	(4)	A ³ —	44-51 = 2-2	(4)
B —	22-31 = 2-2-2	(6)	A ⁴ —	51-56 = 2-2	(4)
B ¹ —	14-21 = 2-2-2	(6)			
	32-35;				

Les lignes 57-81 sont divisées en groupes de deux vers non reconstitués en strophes.

HYMNE XLI : Deux lignes et demie seulement.

HYMNE XLII : LES MERVEILLES DE L'EXODE. MÉFAITS DE L'OISIVETÉ POUR ISRAËL AU DÉSERT

A lignes	1-4 = 2-2	(4)	C ² lignes	34-39 = 2-2-2	(6)
B —	5-9 = 2-3	(5)	B ¹ —	40-46 = 2-3	(5)
C —	10-17 = 2-2-2	(6)	A ² —	47-50 = 2-2	(4)
A ¹ —	18-23 = 2-2	(4)	A ³ —	51-57 = 2-2	(4)
C ¹ —	24-33 = 2-2-2	(6)	C ³ —	58-67 = 2-2-2	(6)

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de doxologie.

HYMNE XLIII : JEUNE DE MOÏSE. JEUNE DE JÉSUS

A lignes	1-7 = 2-2	(4)	A ⁶ lignes	34-40 = 2-2	(4)
A ¹ —	7-12 = 2-2	(4)	B —	41-51 = 2-2-2	(6)
A ² —	13-18 = 2-2	(4)	B ¹ —	52-58 = 2-2-2	(6)
A ³ —	19-23 = 2-2	(4)	B ² —	59-65 = 2-2-2	(6)
A ⁴ —	24-29 = 2-2	(4)	B ³ —	66-71 = 2-2-2	(6)
A ⁵ —	30-33 = 2-2	(4)			

En plus, trois vers qui ne peuvent être classés par suite d'une lacune. Enfin, les lignes 75-140, que le P. Mariès n'a pas traduites, n'ont pas été non plus étudiées par lui du point de vue de la métrique.

HYMNE XLIV : ENTRE CHRÉTIENS S'HONORER MUTUELLEMENT

A lignes	15-19 = 2-2	(4)	A ² lignes	25-31 = 2-2	(4)
A ¹ —	20-25 = 2-2	(4)	A ³ —	32-35 = 2-2	(4)

Le P. Mariès n'a ni traduit, ni analysé, du point de vue de la métrique, les quatorze premières lignes et demie.

HYMNE XLV : L'AMOUR DES PAUVRES A VALU A ABRAHAM LA VISITE DE DIEU. L'AUMONE EFFACE LES PÉCHÉS

A lignes 1-5 = 2-2	(4)	A ⁵ lignes 29-33 = 2-2	(4)
A ¹ — 6-11 = 2-2	(4)	A ⁶ — 34-38 = 2-2	(4)
A ² — 12-16 = 2-2	(4)	B — 39-45 = 2-2-2	(6)
A ³ — 17-22 = 2-2	(4)	B ¹ — 46-53 = 2-2-2	(6)
A ⁴ — 23-28 = 2-2	(4)		

En plus, deux vers hors strophes à la fin, sous forme de prière.

HYMNE XLVI : A L'OCCASION DE LA CONSÉCRATION D'UNE VIERGE. Analyse réduite à ces mots : « Une suite, semble-t-il, de dix strophes de quatre vers chacune. *Responsions* entre toutes les dix; quatre seulement : 1, 2, 6, 10, ont des *inclusions* en plus des *responsions*. »

HYMNE XLVII : SUR L'EUCARISTIE (I)

A lignes 1-6 = 2-2	(4)	A ⁵ lignes 27-30 = 2-2	(4)
A ¹ — 7-12 = 2-2	(4)	A ⁶ — 31-35 = 2-2	(4)
A ² — 13-17 = 2-2	(4)	A ⁷ — 36-39 = 2-2	(4)
A ³ — 18-21 = 2-2	(4)	B — 40-45 = 2-2-2	(6)
A ⁴ — 22-26 = 2-2	(4)	B ¹ — 46-53 = 2-2-2	(6)

HYMNE XLVIII : SUR L'EUCARISTIE (II)

A lignes 1-12 = 2-2-2	(6)	A ¹ lignes 41-52 = 2-2-2	(6)
B — 13-24 = 2-2-2	(6)	B ¹ — 53-64 = 2-2-2	(6)
C — 25-40 = 2-2-2-2	(8)		

A noter que, dans cette hymne, les strophes A et B ont le même nombre de vers.

HYMNE XLIX : SUR L'EUCARISTIE (III). Le P. Mariès n'a traduit que les cinq premières lignes et n'a pas analysé la composition de cette hymne.

HYMNE L : SUR L'EUCARISTIE (IV)

A lignes 34-37 = 3 (?) - 2	(5)	B ³ lignes 66-70 = 2-2	(4)
A ¹ — 38-46 = 2-3	(5)	C — 71-77 = 2-2-2	(6)
B — 47-52 = 2-2	(4)	C ¹ — 78-86 = 2-2-2	(6)
B ¹ — 53-58 = 2-2	(4)	B ⁴ — 87-91 = 2-2	(4)
B ² — 59-65 = 2-2	(4)	C ² — 92-99 = 2-2-2	(6)

Le P. Mariès n'a pas traduit les 33 premières lignes et n'en a pas analysé la composition. Il suppose que la ligne 34 (de l'arménien) est le second vers d'une strophe de cinq vers.

HYMNE LI : SUR L'EUCARISTIE (V)

A lignes 1-9 = 2-2-2-2	(8)	B ¹ lignes 16-19 = 2-2	(4)
B — 10-15 = 2-2	(4)	A ¹ — 20-30 = 2-2-2-2	(8)

Une doxologie termine l'hymne.

Paris, le 26 décembre 1960.

CHARLES MERCIER.

ԵՐԱՆԵԼԻՈՅՆ ԵՓՐԵՄԻ ԽՈՐԻՆ ԱՍՈՐԻՈՅ

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ա.

- 1 Բաց մեզ, Տէր, դուռն գանձու աղաւթից խնդրուածոց մերոց.
 Աղաւթք մեր լիցին մեզ պատգամաւորս
 եւ հաշտեցուցեն ընդ աստուածութեան քո:
 Լուարուք զայս ամենայն իմաստունք, ունկնդիր լերուք
 5 ամենայն գիտունք.
 Ստացարուք զմիտս եւ զհանճար, իբրեւ ուսեալք եւ իմաստունք:
 Պատմեցից առաջի ձեր զառաքինութիւնս աղաւթից սրբոց.
 Աղաւթք բարժանեցին զԾոփն կարմիր,
 եւ անցուցին զԺողովուրդն ընդ մէջ նորա.
 10 նովին աղաւթիւք դարձեալ կարկատեցան.
 եւ ընկլոյզ զՓարաւոն զապստամբն եւ զանաւրէն:
 Աղաւթք իջուցին զմանանայն յերկնից.
 աղաւթք հանին զլորամարզն ի ծովէն.
 աղաւթք հարին զվէմն յանապատին եւ բղխեաց ջուր ծարաւեացն:
 15 Երանի մարդոյ որ հաւանեցաւ եւ եղեւ ընտանի հաւատոց
 եւ աղաւթից.
 բնակեցաւ միանձնութեամբ եւ դադարեցոյց առ իւր զաղաւթս
 եւ զհաւատս:
 Աղաւթք մարդոյ որ ի սրտէ ելանէ, այն է որ բանայն մեզ
 20 զդուռն երկնից.
 կայ եւ խաւսի ընդ աստուածութեանն եւ հաճէ զմիտս
 Աստուածորդւոյն:
 Աղաւթք զսրտատուծիւն Տեառն դադարեցուցանեն,
 զսառսիկ բարկութիւն նորա:
 25 Այսպէս եւ արտասուք որ յաչաց ելանեն, մարթեն բանալ նմա
 զդուռն ողորմութեանց նորա:

Ա. Խորագիրը՝ Երանելոյն... ասորոյ: չունի կցուրդ Ա.:

7 պատմեցից: — 13 զլորմարզն:

HYMNI BEATI EPHREM COELESYRIANI

< Hymnus I >

- A. Aperi nobis, Domine, portam thesauri * precibus postulationum nostrarum;
Preces nostrae sint nobis legatus noster¹ * et reconcilient (nos) cum divinitate tua.
Audite hoc, omnes sapientes, * aurem praebete, omnes docti!
Acquirite ² intellectum et sensum * tanquam instructi et sapientes!
Enarrabo coram vobis * miranda gesta precum sanctarum.
- B. Preces diviserunt mare rubrum * et fecerunt ut transiret populus per medium ejus;
Iisdem precibus rursus ³ consutum est¹³ * et deglutivit Pharaonem rebellem et iniquum^a.
Preces fecerunt ut descenderet manna e caelis; * preces traxerunt coturnicem e mari^b;
Preces percusserunt rupem in deserto * et scatens effluit aqua sitiens^c.
- C. Beatus homo qui assensus est * et fuit familiaris fidei et precibus!
Habitavit in solitudine * et fecit ut demorarentur apud ipsum preces et fides.
Preces hominis quae e corde eliciuntur⁴ * illud est quod aperit nobis portam caelorum;
Stat (homo) et colloquitur cum divinitate * et flectit mentem Filii Dei.
Preces irae Domini moram interponunt, * vehementi iracundiae ejus.
Hoc modo etiam lacrimae quae ex oculis eliciuntur, * valent aperire ei (homini) portam misericordiarum ejus.

1. Cf. n. 1. — 2. Cf. n. 2. — 3. Cf. n. 3. — 4. Cf. n. 4.

a. Ex., xv, 21-28. — b. Ex., xvi. — c. Ex., xvii, 1-7.

- Եկայք տեսցուք զպատերազմողսն, որք յաղթեցին,
 եւ առաքինացան հաւատովք եւ աղաւթիւք իւրեանց:
- Աղաւթք արգելին զարեգակն ի Գաբաւոն
 եւ զլուսինն ի դաշտին Աղոփնայ.
 եւ զեւթնպարիսպն կործանեցին զՆրիքով քաղաքին մեծի
 եւ զԱմաղեկ թագաւորաւն հանդերձ աւերեցին
 եւ զՍիսարա սպանին
 եւ զՄաղամ եւ զՍեհոն, զՈվք եւ զամենայն իշխանս նոցա.
- Ղորոց ետ զերկիր նոցա ի ժառանգութիւն
 Իսրայէլի ժողովրդեան իւրում:
- Յուցանեմ ձեզ եղբարք, զոր զործեցին հաւատք եւ աղաւթք.
 Աղաւթք որ արգելին զարեգակն ի Գաբաւոն,
 մարթեն արգելուլ զչարիս ի մէնջ:
- Եւ այն որ արգել զլուսինն ի դաշտին Աղոփնայ.
 եւ զեւթնպարիսպն աւերեաց զՆրիքով քաղաքի մեծի.
 եւ զԱմաղեկ թագաւորաւն հանդերձ վանեաց (եւ զՍիսարա),
 վանէ եւ խորտակէ զգաւրութիւն սատանայի:
 Աղաւթք որ ետուն զմանանայն ժողովրդեանն,
 նովին աղաւթիւք եւ արդարք կերակրին:
 Աղաւթք որ զերկինս կապեցին,
 որպէս կապեցին եւ դարձեալ արձակեցին:
 Աղաւթք իջուցին զհուրն յերկնից,
 զպատարագն եկեր եւ զջուրն լափեաց:
- Աղաւթք ըմբռնեցին եւ կոտորեցին
 զչորեքհարիւր եւ զյիսուն քուրմսն Բահաղու.
 Եւ զքառասուն աւր աղաւթք եղեն ուղեկից մարգարէին.
 Եւ ի ներքս ի յայրի անդ ի Գորէբ
 յայտնապէս խաւսեցաւ անդ ընդ աստուածութեանն:
- Կառք հրեղէնք լծեցան եւ իջին, առին վերացան նովաւ առ նա
 զոր սիրէրն:
 Ուրախ եղեն զուարթունք ի բարձունս ընդ վերանալ մարգարէին
 մարմնով յերկինս:
 Աղաւթք խցին եւ կապեցին զբերանս առեւծուց ի ներքս ի գբի անդ
 եւ ոչ մեղան արդարոյն:
 Աղաւթք պահեցին զերիս մանկունս ի հրոյն բորբոքելոյ.

30 ի դաշտն: — 31 զաւթն պ.: — 39 զչարիս: — 40 աղոփնայ: — 48 եւ զջուրն: —
 50 զչորեքհարիւր: — 52 ուղեկից: — 55 լծեցան: նովաւ դժուարքնքնքնի: — 61 նոց(ա):

- C¹.** Venite, videamus bellatores, qui vicerunt, * et praecellentes fuerunt fide et precibus suis.
 Preces detinuerunt solem in Gabaon * et lunam in campo Aialon^d.
 Et septemplex moenia everterunt, * (moenia) Jericho urbis magnae^e;
 Et simul cum rege Amalec^f* destruxerunt et Sisara^g.
 Occiderunt et Madam et Sehon, * Og et omnes principes eorum^h;
 Quorum terram dedit in haereditatem * Israeli populo suo.
- C².** Ostendo vobis, fratres, quae operatae sunt * fides et preces.
 Preces quae detinuerunt solem in Gabaon * valent detinere malum a nobis.
 Et Ille qui detinuit lunam * in campo Aialon,
 Et septemplex moenia destruxit * (moenia) Jericho urbis magnae,
 Et simul cum rege Amalec * profligavit <et Sisara>,
 Profligat et frangit * potentiam Satanae.
- B¹.** Preces quae dederunt mannam populo * iisdem precibus et iusti nutriuntur.
 Preces quae caelos catenarunt * sicut catenarunt et rursus (catenas) exsolverunt^l.
 Preces fecerunt ut descenderet ignis e caelis, * oblationem voravit et aquam lambit^j.
 Preces arripuerunt et confregerunt * quadringentos et quinquaginta sacerdotes Baal^k.
- B².** Et quadraginta dies, preces * fuerunt itineris sociae prophetae^l;
 Et in interioribus cavernae illius in Horeb, * manifeste collocutus est illic cum divinitate^m.
 Currus ignei juncti sunt et descenderunt, * acceperunt, in altum sublatis cum eodem apud quem amabatⁿ.
 Laeti fuerunt pervigiles in excelsis * de ascensu prophetae cum corpore in caelos.
- A¹.** Preces obturarunt et catenarunt * ora leonum.
 In interioribus fossae illius et non nocuerunt justo^o.
 Preces servaverunt tres juvenes * ex igne succenso^p.

d. Jos., x, 12-13. — e. Jos., vi. — f. Ex., xvii, 8-13. — g. Jud., iv. — h. Jos., xi, 1; Num., xxi, 21-35. — i. III Reg., xviii, 41-45. — j. III Reg., xviii, 38. — k. III Reg., xviii, 40. — l. III Reg., xix, 3-8. — m. III Reg., xix, 9-13. — n. IV Reg., ii, 11. — o. Dan., xiv, 30-40. — p. Dan., iii, 19-27.

Աղաւթք բացին զարգանդս ամլոցն
եւ ետուն նոցա զժառանգս իւրեանց :

Ձայս սքանչելիս եւ առաւել քան զսոյն գործեցին աղաւթք
եւ հաւատքն հանապազ :

85

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Բ .

ԱՒՐՀՆԵԱԼ Է ՈՐ ԵՀԱՆ ՅԱՇՏԻՃԱՆՍ ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ ԶՈՐԴԻՍ ՄԱՐԴԿԱՆ
ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒՍ

- 1 Ո՛ր որ ցանկաս կուսութեան եւ սիրես ստանալ զնոսա ,
Ոչ եթէ յինէն ուսանիս զնա , այլ ի մարգարէիցն :
Հայեաց յՆղիա եւ յՆղիչա , եւ յՆրեմիա եւ ի Յովհաննէս ,
Ձի միանձնութեամբ պահեցին զնա .
- 2 եւ ի ձեռն պահոց ստացան զնա :

Եղիա ի Մորեր լերինն քառասուն ակր պահեաց .
Նա ի ծործորն միայն նստէր , յագրաւուց միայն կերակրէր .
Եւ զամենայն տիւ եւ զգիշեր յաղաւթս էր եւ ի հսկման :
Ձի չէր նմա կշտամբել զարքայն , զԱստուած աղաչէր աղաւթիւք .
10 Եւ ի Քարմեղ միայն նստէր , զի պահեսցէ զկուսութիւն իւր :
Երիցս անգամ ելին առ նա զաւրագլուխքն յիսնիցն եւ յիսունքն .
(եւ ոչ մօտէր) ոք առ նա , զի ազդէին արտեւանք նորա :
Այրեաց զհարիւրսն նախանձ նորա .

- 3 եւ կեցոյց զյիսունսն ողորմ նորա :
- 4 Եւ իբրեւ եմուտ նա ի քաղաքն ազգաց , միանձնացաւ ի վերնատանն ,
Որչափ եղեւ առ այրւոյն . զի այրին ի վերնատունն ոչ եմուտ :
Եւ իբրեւ կացոյց զմանուկն զայն՝ ոչ ետ տեսանել
զյարութիւն նորա .

Այլ իբրեւ նստէր նա ի տուն իւր , կեցոյց եւ իջոյց եւ ետ ցնա :
5 Իբրեւ առ զմեռեալն եւ ել , տեսին զնա կանայք բազումք .
Ձի հայեցան ընդ մայրն նորա , եթէ լուեաց եւ զաղարեաց ի կոծելոյ :
Եւ ոչ դատերք հեթանոսաց ժպրհեցան կոխել զաշտիճանս Եղիայի .
Ձի ուսան նոքա յայրւոյն զպարկեշտութիւն մարգարէին :

Բ. Խորագիր. յուսանցի գրայ՝ (Կցուրդ) Բ. :

1—5 այս տունը ձեռագրին մէջ գետեղուած է Ս. Կցուրդին վերջը : — 3 յերէմիայ : —
6 այսպէս Մորեր փոխ. Քորեր : — 12 այս տողը շատ վնասուած է. || գրել ||| ն ոք — նա
զի ազդէին արտեւանք : — 16 վերնատանն : — 17 ետ տեսանել : — 20 իբրեւ : — 23 զի ուսան
եւ զի ուսան :

Preces aperuerunt uteros sterilium * et dederunt eis haeredes ipsarum^q.
Haec mirabilia iisdemque majora operatae sunt * preces et fides per-
petuo.

< Hymnus > II¹

A. Benedictus est qui traxit ad (dignitatis) gradus * pervigilium filios
hominum mortales² !

O tu qui concupiens es virginitatis * et amas acquirere illos (gradus),
Non a me discis illam * sed a prophetis³.

Conjice oculos in Eliam et in Eliseum * et in Jeremiam et in Joannem,
Ut solitudine servaverint illam, * et per jejunia acquisiverint illam.

B. Elia in monte 'Coreb^{1 4} * quadraginta dies jejunium servavit^a;
Ille in valle solus sedebat, * a corvis solus nutriebatur^b.

Et totum diem ac noctem * in precibus erat et in vigilia.

Quia non illius erat corripere regem * Deum deprecabatur precibus,

Et in Carmelo solus sedebat * ut servaret virginitatem suam.

Ter egressi sunt ad eum * duces quinquaginta (militum) et quinquaginta (milites).

..... quis ad eum⁵, * quia commonefaciebant supercilia ejus⁶.

Combussit centum illos zelus ejus * et vivificavit quinquaginta miseri-
cordia ejus^c.

B¹. Et cum introisset ille in urbem Gentium * ipse solus se recepit in
superiorem partem domus,

Quantum (necesse) fuit, viduae causa, * nam vidua in superiorem
partem domus⁷ non introivit.

Et cum 'fecit surgere⁸ puerulum illum * non sivit ut videret resurrec-
tionem ejus,

Sed cum sederet illa in domum suam * vivificavit (illum) et fecit descen-
dere et dedit illi.

Cum accepisset (illa) illum qui mortuus erat et egressa esset * viderunt
illam mulieres multae;

Nam oculos conjecerunt in matrem illius : * eccilla tacuit et cessavit a
plangendo!

Et filiae Gentilium non ausae sunt * conculcare (dignitatis) gradus
Eliae;

'Quia didicerunt⁹ illae a vidua * castitatem prophetae^d.

1. II in margine. — 2. Cf. n. 5. — 3. Cf. n. 6. — 4. Tzoreb (sic). — 5. Linea corrosa. —
6. Cf. n. 7. — 7. In superiore parte domus. — 8. Cf. n. 7 bis. — 9. Quia didicerunt et quia
didicerunt.

q. I Reg., I, 19-20 (Anna) et alibi.

a. III Reg., XIX, 8. — b. III Reg., XVII, 6. — c. IV Reg., I, 9-15. — d. III Reg., XVII
17-23.

- Եւ Եղիշա ի մէջ լերանց եւ վանորայից պահեաց զնա .
- 25 Եւ որդիք մարգարէիցն ի վանորայս նստէին
 եւ ի Բեթէլ եւ յԵրիքով, զոր աւերեաց Յեսու :
 Եւ իբրեւ չոգաւ նա ընդ վարդապետին եւ ի դարձին առ նոսա եկն .
 Եւ իբրեւ մեռաւ մանուկն այն զոր ետ կնոջն Սոմնացւոյն,
 Ի Քարմեղ չոգաւ նա եւ ած յարուցանել զորդին իւր,
 30 Միայն զնա եգիտ անդ Գեհեգեաւ աշակերտաւ իւրով,
 Եւ զի դանդաղէր նա ի շինէ, առաքեաց զԳեհեգի փոխանակ իւր :
 Եւ Յեսու նաւեայ եղբարք իւրովք ի վրան ժամուռն պահեաց զնոսա :
 Անդ էր նա հանապազորդ, զի անդ էր եւ պաշտաւնն իւր :
 Զի որպէս Եղիշա յԵղիա հպեալ էր, եւ նա ի վարդապետն իւր :
 35 Ի սուրբ սրբոցն յարեալ էր նա . եւ ի լեառնն ել ընդ նմա :
 Զի երկիցս անգամ պահեաց Մովսէս աւուրս քառասունս .
 Երկիցս անգամ պահեաց Յեսու զաւուրսն,
 զոր պահեաց վարդապետն իւր .
 Զի ընդ նմա ելանէր նա, ընդ նմա եւ պահէր նա :
 41 Զի ոչ էր նա ի գլուխ լերինն, այլ էր նա ի մէջ լերինն :
 Եւ Յովհաննէս յանապատին պահեաց զկուսութիւն իւր .
 Զբեստուն ամ տուրեւառ ոչ եղեւ նմա ընդ մարդիկ .
 Զբաւսանք իւր ընդ Աստուծոյ, խորհուրդք իւր ընդ ուրէնն .
 սիոփանք իւր էին ընդ գազանս,
 45 եւ կերակուր մարախ եւ մեղր վայրի ուտէր նա .
 որ կթատէր զոգիս մարդկան,
 զի ցուցցէ մեզ որ հաճեալ էր ընդ այն .
 Կերակուր ի նեղութենէ կողոյ եւ մեղու, զմեղր վայրենւոյն
 եւ զկերակուր մարախոյն հաւասարեաց :
- 50 Ընչ եթէ կերակուրն պարարտ էր, այլ նմա իբրեւ զմեղր թուէր :
 Զոր ինչ ուրախութեամբ առնիցէ մարդ,
 Թէպէտ եւ մեծ իցէ քան զկար նորա, փոքրկանայ քան զկարն :
 Եւ եթէ իբրեւ զլեառնն բարձրանայցէ ոք, դաշտ լինի առաջի նորա
 Եւ եթէ նման ծովու մեծասցի, լինի փոքր ջրշեղջ :
 55 Եթէ հոգասցի՞ կուսանն, եթէ ուստի՞ կերակրեսցի նա
 ի միանձնանալն իւր .
 Ահա Եղիա աղքատ էր եւ Եղիշա աղքատասէր .
 եւ հաց մարդկան չգոյր նորա :
 Այն որ կերակրեաց զնոսա ի ծործորս եւ ի լերինս,

31 զգեհեգի: — 32 իւրով: — 34 Եղիշա: — 47 որ հահեալ: — 52 փոքրկանայ քան
 զկ[241ա]արն: — 53 զլեառնն: ու (Ձ. պ°):

C. Et Elisaeus in medio montium * et monasteriorum, servavit illam (castitatem).

Et filii prophetarum in monasteriis * sedebant, et in Bethel et in Jericho, quàm (urbem) destruxit Jesu ¹⁰.

Et cum ivit ille cum magistro ¹¹, * etiam in reditu ad illos venit ^e.

Et cum mortuus est puerulus ille ^f * quem dedit mulieri Sunamitae ^g,

In Carmelum ivit illa et adduxit * ad resuscitandum filium suum ^h.

Solum illum invenit illic * cum Gehezi discipulo ipsius ⁱ;

Et quia tardus erat ille ad eundem ad vicum, * misit Gehezi sui ipsius loco ^{12 j}.

B². Et Jesu Nave suis cum fratribus * ad Tabernaculum servavit illos ¹³.
Illic erat ille assiduus * quia illic erat et officium ipsius.

Nam sicut Elisaeus ad Eliam * accesserat, et ille ad magistrum suum.

In Sancto Sanctorum adjunctus erat (Moysi) ¹⁴ * et in montem ascendit cum illo.

Quia bis servavit jejunia * Moyses dies quadraginta,

Bis servavit Jesu dies illos * quos servavit magister ipsius.

Quia cum eo (Moysse) ascendebat ille (Jesu), * cum eo et jejunia servabat ille.

Quia non erat ille in capite montis, * sed erat ille in medio montis.

B³. Et Johannes in deserto * servavit virginitatem suam.
Triginta annos nihil commercii * fuit illi cum hominibus.

Oblectiones ipsius cum Deo, * cogitationes ipsius cum Lege;

Consolationes ipsius erant cum feris * . . . . ¹⁵

Et esca (erat) locusta * et mel silvestre comedebat ille,

(Illud) quod 'debilitabat' animas hominum * ut ostenderet nobis.

(Ille) qui 'tractus' erat ad illam escam * e defectu ¹⁶ butyri et mellis,

Mel cum (melle) silvestri, et escam * cum locusta, adaequavit ^k.

A¹. Non quod esca illa pinguis esset, * sed illi sicut mel videbatur.

Quodcumque cum gaudio * fecerit homo, quamvis (illud)

Majus sit quam posse illius ¹⁷, * minus fit quam posse illud.

Et si (illud) sicut mons quidam exaltatum fuerit, * planitia fit coram illo;

Et si, simile mari, magnum factum erit, * fit parvum stagnum.

A². Aut sollicitudines sibi struet virgo * undenam nutriatur ille (virgo)?

Dum in solitudine sua versatur, * ecce Elias pauper erat;

Et Elisaeus paupertatis amans, * et panis hominum non erat illi.

Ille qui nutrit eos * in vallibus et in montibus,

10. Cf. n. 8. — 11. Cf. n. 9. — 12. Cf. n. 10. — 13. Cf. n. 11. — 14. Cf. n. 12. — 15. Cf. n. 13. — 16. Cf. n. 14. — 17. Cf. n. 15.

e. *IV Reg.*, II, praesertim 18-23. — f. *IV Reg.*, IV, 20. — g. *IV Reg.*, IV 16-17. — h. *IV Reg.*, IV, 24-25. — i. *IV Reg.*, IV, 27. — j. *IV Reg.*, IV, 29. — k. *Matth.*, III, 4.

- 60 Եւ ի բացէ կարող է կերակրել զայն,
որ վասն նորին իրի միանձնանան:
Որ ի լեառն կամի ելանել, նմանութիւն իւր ունի զմարգարէս.
Եւ որ ի շինի կամի բնակել, ունի իւր աւրինակ զՆղիա:
Եթէ ի լեառն ոչ ելանես դու, զբնակութիւն Նղիայի բնակեա դու.
- 65 Այն զի բնակեաց նա այնպէս, զի լինիցի նա մեզ վարդապետ:
Եւ եթէ ըստ բնակութեան Նղիայի ոչ բնակեցուցես դու զանձն քո,
Զարմանամ, եթէ զիա՞րդ պահեսցես, զոր ինչ մարգարէքն այն
հոգւոյն ոչ կարացին պահել
առանց այնր բնակութեան զոր գրեցի քեզ:
- 70 Իսայ մի ոք զմտաւ ամիցէ, եթէ ի հալածանաց լեառնապուր եղեն.
Ի լեռնէ էջ Նղիա եւ քարոզեաց մահ որդւոյն Ախարու.
Եւ զՆղիչա հայր աղաչէր Յովրամ արքայ Իսրայէլի,
Եւ ի Յովհաննէ Հերովդէս ակն ամէր եւ պատուէր զնա:
Ատեցին նոքա զչէն, զի լի են Աստուծոյ ցանկութեամբք.
- 75 Եւ ընտրեցին զաշտիճան զուարթնոցն.
Եւ զի ոչ կարացին ելանել անդր,
Ընտրեցին զանապատն, որ իւիք նման է վերին բնակութեանն.
Զի չիք ի նմա ցանկութիւնք եւ ժողովին ի նմա միտք:
Խնդրուածոյ անապատ պատշաճ է.
- 80 զի ամենայն խորհուրդք խափանին ի նմա.
մարմնոյ բարի է ի միայնում տան,
քանզի ոչ տարեւածեն զնա ցանկութիւնք:
Յամուր շինի բնակէ այն, որ հեռի է ի հպաւորաց.
Եւ ի մէջ ալեաց բնակեալ է, որ բազում են կցորդ իւր:
- 85 Ուսարուք զի Որդին Աստուծոյ միանձնացաւ ի յաչակերտաց իւրոց.
Եւ եկաց յաղաւթս,
զի երկոքումբք ուսուցէ խնդրուածս եւ միանձնութիւնս:
Տուր, Տէր, զաւրութիւն լեառնականաց,
Եւ միանձանց ժուժկալութիւն,
- 90 Եւ յաղաւթս բացականաց պահեսցին, որք են ի շինի:

64 լէթէ: — 80 անապատշաճ է: — 87. երկոքումբք: — 90 բացականաց: վերջաւորու-
քեան՝ կատարեցաւ:

Etiam procul (ab iis) potens est nutrire 'illos'¹⁸ * qui ob eandem causam solitarii evadunt.

C¹. Qui in montem vult ascendere, * quibus adsimiletur habet prophetas;
Et qui in vico vult habitare * habet ut suum exemplum Eliam.
Si in montem non ascendis tu, * habitationem Eliae habita tu;
Nam habitavit ille hoc modo * ut esset ille nobis magister.
Et si secundum habitationem Eliae * non habitare feceris tu corpus tuum¹⁹,
Admiror quo pacto servaturus sis * quodcumque prophetae illi
Cum anima non potuerunt servare * sine illa habitatione quam descripsi tibi.

B⁴. Nemo vero in mente existimet * eos e persecutionibus monticolae exstitisse.
E monte descendit Elia * et nuntiavit mortem filii Achab¹.
Et Elisaeum 'instabat'²⁰, precabatur * Joram rex Israel^m,
Et Joannem Herodes * venerabatur et honorabat illumⁿ.
Oderunt illi vicum * quia pleni sunt Dei concupiscentiis.
Et elegerunt gradum (dignitatis) pervigilium; * et quia non potuerunt ascendere illuc,
Elegerunt desertum quod aliquo modo * simile est superae habitationis,
Quia non sunt in illo concupiscentiae (carnales) * et se ipsas colligunt in illo mentes.

B⁵. Postulationi desertum conveniens est, * quia omnes cogitationes abolecunt in illo.
Corpori bonum est (esse) in solitaria domo, * quia neque ducunt neque trahunt²¹ illud concupiscentiae.
In vallato vico habitat ille * qui longe est a proximis;
Et in medio fluctuum habitavit, * (ille) cui multi sunt ipsi socii²².
Didicistis Filium Dei in solitudinem recessisse * a discipulis suis, et stetisse in precibus,
Ut ambabus (rebus) doceret * postulationes et solitudines.
Da, Domine, fortitudinem montanis, * et solitariis tolerationem;
Et in precibus, pro longinquis (hominibus)²³, * se servant, qui sunt in vico.

18. Cf. n. 16. — 19. Cf. n. 17. — 20. Cf. n. 18. — 21. Cf. n. 19. — 22. Cf. n. 20. — 23. Cf. n. 21.

l. *IV Reg.*, I, 16. — m. *IV Reg.*, III, 13 (?). — n. *Marc.*, VI, 20.

ԿՅՈՒՐԴ Գ.

ՎԱՍՆ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ ԴԱՐՁԵԱԼ

- 1 Ձի թէ փեսայ երկրաւոր զընկալուչս իւր, որ պահեցաւ նմա,
մեծաւ չքով ածէ զնա, ի կառս նստուցանէ եւ ի փեսաւէրս տանի.
ի պատիւ նմա կանթեղս վառէ առաջին նորա, եւ ընդ իւր
յառազաստ փեսայութեան մուծանէ զնա եւ ուրախ առնէ:
- 5 Փեսայն բարձանց առաւել գրգէ զնա զկուսութիւն,
եւ ի կառսն Եղիայի նստուցանէ եւ մեծարէ զնա.
փառս վայելուչս զգեցուցանէ նմա,
ի ժողովն զուարթնոցն բերկրի նա.
սերովբէք եւ քերովբէք սլանան ընդ առաջ նորա:
- 10 Եւ եթէ կուսութիւն որ պահեցաւ քաջութեամբ մի ամ կամ երկուս,
զարդարին որմք վարագուրաւք եւ հրապարակք ամենայն
կանթեղաւք.
սրուիլս հարկանեն երիտասարդք եւ ջնարաւորք երգեն ջնարիւք.
երգեցիկք փողովք իւրեանց եւ արուեստական նուագաւք իւրեանց:
- 15 Կուսութիւն որ պահեաց զանձն իւր իբրեւ ամս յիսուն եւ ոչ սակաւ,
իբրեւ զի գեղ ընդդէմ նորա էր եւ մարմին հակառակ նմա,
եւ սատանայ զաւրաւք իւրովք պատերազմէր հանապազ ընդ նմա:
ի ժամանակի ծագման փեսային,
յորժամ տեսանեն տիեզերք զնչան նորա,
■ եւ ամաչեն խաչահանունքն այն եւ տագնապին ամենայն ուրացողք,
եւ զարհուրին չարք ի խիթէ բանից իւրեանց եւ ի գործոց,
նովաւ իբրեւ զարեգակն զարդարի փառաւք:
Այն որ զգեցուցէ եւ ի ժամանակի,
զի նստի իբրեւ զարքայ ի բեմբի մեծութեան իւրոյ,
■ եւ զչարսն առակեալ յայծիս կացուցանէ զնոսա ի ձախմէ,
եւ զբարիսն առակեալ զնոսա ի գառինս՝
կացուցանէ զնոսա ընդ աջմէ,
թուցանէ զնոսա ընդ զուարթունս յաշխարհն յայն,
զոր խոստացաւ նմա:
- 30 Ամենայն որ լինի ի կուսութեան, որ պահի վասն մարդկան,
մարդկեղէն են հատուցմունք իւր,
եւ ժամանակեան է փառաւորութիւնք իւր.

Գ. Խարագիր. չունի Կցուրդ Գ.:

1 որ] ուր: — 5 զկուսութիւն] եւ կուսութի: — 23 զգեցուցէ:

< Hymnus III >

DE VIRGINITATE RURSUS

- A. Nam si sponsus terrestris * hanc quae ipsum accepit, quae illi se servavit,
 Magna pompa ducit illam, in curru * facit sedere et ad pronubos vehit,
 In honorem illius faces accendit * coram illa, et secum
 In thalamum sponsalem * introducit illam et laetificat,
 Sponsus excelsorum magis * blanditur illi : 'ascendit virginitas ¹
 Et in curru Eliae sedere facit * et magnificat illam;
 Gloria congrua vestit illam; * in coetu pervigilium exsultat illa;
 Seraphim et Cherubim * advolant obviam illi.
- B. Et si virginitas ², quae servata est * cum fortitudine unum annum aut duo,
 Adornantur muri velis * et plateae omnibus facibus,
 'Tympana ³ percutiunt juvenes, * et citharoedi canunt cum citharis,
 Cantores cum tubis suis * et artificiosis ⁴ concentibus suis,
 Virginitas quae servavit animam suam * circiter annos quinquaginta
 et non paucos :
 Quantum pulcritudo adversus illam erat! * et caro contraria illi!
 Et Satanus cum exercitibus suis * bellum gerebat perpetuo cum illa!
- A¹. Tempore ortus Sponsi, * cum videt universus orbis signum illius,
 Et erubescunt crucifixores illi, * et anguntur omnes negatores,
 Et conterrentur mali stimulo conscientiae * verborum suorum et operibus,
 Cum eodem (Sponso), sicut sol, * (illa) adornatur gloria.
 Ille qui vestierit (illam) etiam in tempore, * quo sedet tamquam rex
 In tribunali majestatis suae * . . . . . ⁵
 Et malos, cum parabolice adsimulasset illos haedis, * constituit illos
 a sinistra,
 Et bonos, cum parabolice adsimulasset illos agnis, * constituit illos a
 dextra.
- B¹. Facit illos (virgines) volare cum pervigilibus * in mundum illum quem
 promisit illi (virginitati).
 Omnis qui versatur in virginitate * quae servatur propter homines,
 Humanae sunt remunerationes ipsius, * et temporales sunt glorifica-
 tiones ipsius.

1. Cf. n. 22. — 2. Cf. n. 26. — 3. Cf. n. 23. — 4. Cf. n. 23 bis. — 5. Cf. n. 24.

գիշերն անցուցանէ զովեստն իւր,
 առաւաւտն հրաժարէ զխրախուժիւն նորա,
 35 ընդ գեշերին եւ առաւաւտուն որ անցանեն,
 անցանեն արժանիք ուրախութեան նմա :
 Կուսուժիւն որ վասն սիրոյ՝ ինքն է տէր հատուցիչ նորա .
 եւ արպէս ոչ անցանէ տուողն, եւ ոչ անցանեն հատուցմունքն այն .
 պսակ եւ փառս զոր տայ նմա, յաւիտենից կայ ընդ նմա .
 40 եւ առաքաստ ուրախութեանն զոր պատրաստէ նմա,
 լուծումն յաւիտենից ոչ առնու :
 Չիք անդ աւուրք, զի ոչ գոյ անդ արեգակն,
 չիք անդ փոփոխմունք, զի ոչ գոյ անդ աստեղատունք .
 յաւիտենից ըմբոշխնէ անդ ամենայն ոք,
 45 առ յաւիտենից սեղանն ուրախութեանց նստուցանէ զնոսա
 որպէս խոստացաւ :
 Լուեն եւ անդ թշնամիք նորա . եւ հանգչի նա յամենայն մարտից . 245
 չիք տեսիլ որ փնառեն նմա, եւ ոչ հոգի որ մեղանչէ .
 եւ ոչ երազ որ խոռվէ զնա, զի խափանի քուն անդամոց :
 50 Սահմանին ամենայն ընթացքն եւ կայ յաշտիճանի հատուցմանց .
 լուծանին պահք զրգանաւք եւ մինութիւն իւր
 խառնի ընդ զուարթունս :
 Անցանէ ամենայն գձձութիւն պատմութեանաց ի փառացն
 զոր զգենու նա . առանց աղտոյ լինի մարմին նորա .
 55 ի չքեղանալ անդամոց իւրոց բառնին քող երեսաց նորա :
 Ո՞ կարէ պատմել զի՞նչ հանդերձեալ է կուսութեան :
 զի անցանէ սուգ իւր յուրախութիւն . եւ լալումն իւր ի խնդութիւն .
 հասանէ կասկած իւր ի յոյսն այն,
 եւ ամենայն վաստակ իւր ի խնդութիւն :
 60 Եւ ի հանգստեան խափանին լալիք եւ զբաւսանք,
 ի մտանել իւր ի շէն հանգստետող .
 չիք անդ կասկած ի գողոց, զի եմուտ ի տուն ապաւինի .
 ոչ երկնչի ի փնասուց, զի վագեաց զորոգայթիւք .
 յամենայն ժամ սիրտ իւր բերկրի ի վաճառն իւր որ ոչ գերեցաւ .
 65 եւ հանգչի անձն իւր զի յուսացաւ, եթէ ըմբռնեաց զմարգարէս իւր .
 զի յայսմաշխարհէ գերծաւ նա, զգործի սորա մերկացաւ նա .
 եւ զի յայն աշխարհ եմուտ . կոխեաց ոտն իւր զշէն երկիր :
 Չէ ինչ պիտոյ անդ վահան, զի խափանեցաւ անդ տէգ չարին .

33 ա'յսպէս զովեստն. քերես զզովեստն: — 35 առաւաւտու ի նոր: — 36 արժարիք: —
 48 որ վասնեն նմայ:

Nox facit transire 'laudem'⁶ ipsius, * matutinum recusat laetitiam illius;

Cum nocte et matutino quae transeunt * transeunt merita gaudii illius⁶
Virginitas⁷ quae (servatur) propter amorem : * ipse est Dominus remunerator illius;

Et sicut non transit dator, * nec transeunt remunerationes illae.

C. Corona et gloria quas dat illi (virgini) * in aeternum perstant⁸ cum illa;
Et thalamus gaudii quam parat illi * dissolutionem in aeternum non accipit.

Non sunt illic dies, * quia non existit illic sol;

Non sunt illic vicissitudines, * quia non existunt illic constellationes.

In aeternum pascitur illic * omnis, quivis. . . .⁹

Ad aeternam mensam gaudiorum * sedere facit illos sicut promisit.

A². Silent etiam illic inimici illius (virginis), * et requiescit illa ex omnibus certaminibus.

Non est visio quae 'noceat'¹⁰ illi, * nec larva¹⁰ quae laedat,

Neque somnium quod perturbet illam, * quia aboletur somnus membris (illius).

Terminantur omnes cursus, * et stat (virgo) in gradu remunerationum.
Solvuntur jejunia deliciis, * et solitudo ipsius commiscetur cum pervigilibus.

Transit omnis vilitas tunicarum talarium * longe a¹¹ gloria qua vestitur illa.

Sine illuvie fit corpus illius * dum resplendent membra ipsius¹¹

..... * auferuntur : velum faciei illius.

A³. Quis potest enarrare * quid paratum sit virginitati?

Nam transit luctus ipsius in gaudium, * et fletus ipsius in laetitiam.

Attingit suspitio ipsius ad spem illam, * et omnis labor ipsius ad laetitiam;

Et in requie abolentur flebilis et solatia * dum intrat ipsa in castellum 'requiei'¹².

Nulla est illic suspitio de furibus, * quia intravit in domum refugii.

Non timore afficitur de noxiis, * quia laqueos circum insiluit.

Omni hora cor ipsius exsultat * de mercibus suis quae non captae sunt¹³;

Et requiescit anima ipsius quia speravit, * est ita¹⁴! manu compressa tenuit 'margaritam'¹⁵ suam¹⁵!

C¹. Quia ex hoc mundo liberata est, * instrumento hujus (mundi) denudata est illa;

Et quia in illum mundum intravit, * conculcavit pes ipsius habitatam terram.

Nulla modo opus est illic scuto, * quia abolutus est illic mucro Mali;

6. Cf. n. 25. — 7. Cf. n. 26. — 8. Cf. n. 27. — 9. Cf. n. 28. — 10. Cf. n. 29. — 11. Cf. n. 30. — 12. Cf. n. 31. — 13. Cf. n. 32. — 14. Cf. n. 33. — 15. Cf. n. 34.

- եւ ոչ զրահք պիտոյ են անդ, զի սպառեցան նետք թշնամւոյն,
 70 անդադար պատերազմաւորաց:
 Յաժնու նա ի յայտնել Որդւոյ. եւ պարտին ախոյեանք նորա,
 ի ծագել փեսային սիրելոյ:
 Նոցա սպառնացեալ է յայտնումն նորա.
 եւ զնա ուրախ առնէ ծագումն նորա.
- 75 նոցա հատուցումն է ի մէջ գեհենին, եւ նմա յարքայութեանն:
 Յայն աշխարհ մոռացումն է նմա,
 զոր ետես զամենայն ի յայսմ աշխարհի:
 Անդ տեսանէ ի նենգիչս իւր, զի աղաչեն զնա (փրկել ի) հրոյ անտի.
 եւ տայ երանի անձին իւրում, զի ժամանակեան մարտիւ
 80 գնեաց զհատուցումն յաւիտեանից:
 Ի ժամ խաւարելոյ արեգականն լուսաւորին աչք կուսանաց.
 եւ ի ժամ մթանալոյ լուսնին վառին փառաւք զգայունք իւրեանց.
 եւ իրրեւ զարեգակն եւ զլուսին լուսաւորին յարքայութեանն:
 Վա՛յ, որ ի ծուլութեան իւրում ոչ պահեաց զմարգարիտ իւր.
 85 վա՛յ, որ ի լուծութեան իւրում առաւ բեռն մեծութեան նորա.
 վա՛յ այնմ որ ի քունն իւրում գողացաւ գանձանակ գանձու նորա:
 վա՛յ նմա որ նման Եսաւայ վաճառեաց զկուսութիւն իւր.
 վա՛յ այնմ որ լացցէ ի ժամու, զի ուրախ լինին ընկերք իւր.
 վա՛յ որ կարկեսցի բերան իւր ի բարձրաձայնել ընկերաց իւրեանց:
 90 վա՛յ այնմ որ մերկացաւ ի ժամու զգենլոյ փառաց եղբարց իւրոց.
 վա՛յ որ մնասցէ ի ժամ թռչելոյ ընդ ամպս ընկերաց իւրոց:
 Բժշկեա, Տէր, զվիրաւորեալս եւ սպիտակացո զաղտեղեալս.
 մի եղիցին մասն հրոյ, որք ընթացան ժառանգել զարքայութիւնդ.
 եւ մի եղիցին հանգիստ չարին, տեսանել զնոսա ընդ իւր ի հուրն:
 95 Անուն քո, Տէր, ապրեցուցանէ զամենայն,
 յորոց վերայ կոչեցեալ է անուն քո:

70 Ա. տպ. պատերազմաց: — 71 ի յայտնել: Ա. տպ. պարտի նա խոյեանք: —
 78 տեսանէ... զնայ ||| հրոյ անտի: — 87 նման սաւա: — 91 մնացէ: յընկերաց: —
 96 վերջը՝ կատարեցաւ:

Neque lorica opus est illic, * quia consumpta sunt tela Inimici.
 Ex incessabilibus bellis * respiscit illa dum se revelat Filius;
 Et vincitur ille (Malus), haedi illius¹⁶, * dum oritur Sponsus dilectus.

C². Illis (haedis) minata est revelatio illius (Sponsi), * et illam laetam facit
 ortus illius (Sponsi);

Illis retributio est in medio gehennae^a, * et illi in regno (caelorum).

Illo in mundo (caelo)¹⁷ oblivio est illi * omnium quae vidit hoc in mundo
 (terra).

Illic aspicit in fraudatores suos * quod¹⁸ implorant illam (ut salvet
 eos) ab igne illo.

Et beatificat animam suam * quia, temporali certamine
 .....¹⁹ * emit retributionem aeternam.

D. Ad horam obtenebrationis solis * illuminantur oculi virginum;
 Et ad horam obscurationis lunae * accenduntur gloria sensus ipsorum;
 Et sicut sol et luna * illuminantur in regno.

A⁴. Vae (illi) qui in pigritia sua * non servavit margaritam suam!
 Vae (illi) cui, in dissolutione ipsius, * ereptum est onus divitiae illius!
 Vae illi cui, in somno ipsius, * rapta est capsula thesauri illius!
 Vae illi qui similis Esau^b * vendidit virginitatem suam!
 Vae illi qui flebit hora * qua laeti fiunt socii ipsius!
 Vae (illi) cujus obtumescet os ipsius * cum extollunt vocem socii ipsius!
 Vae illi qui denudatus est hora * qua vestiuntur gloria fratres ipsius!
 Vae (illi) qui manebit ad horam * qua volant in nubes versus socii
 ipsius²⁰!

D¹. Medere, Domine, vulneratis, * et dealba sordidos!
 Ne sint pars ignis qui cucurrerunt * ut fierent heredes regni tui!
 Et ne sint requies Malo²¹, * cum viderit illos secum in igne!
 Nomen tuum, Domine, vivificat omnes * super quos invocatum est
 nomen tuum!

< Hymnus > IV¹

BENEDICTUS² EST DOMINUS SANCTITATIS * ET VIRGINITATIS
 EXALTATARUM

Benedictus est Sponsus qui adventu suo * exaltat virginitatem³!

A. Et Virginitas et Sanctitas * miscent in me duellum :
 Ut enarrentur mira gesta ipsarum, * ecce urgent me dolores parturi-
 tionis ipsarum⁴,

16. Cf. n. 35. — 17. Cf. n. 36. — 18. Cf. n. 37. — 19. Cf. n. 38. — 20. Cf. n. 39. —
 21. Cf. n. 40.

1. IV in margine. — 2. Cf. n. 41. — 3. Cf. n. 42. — 4. Cf. n. 43.

a. *Matth.*, xxv, 33-41. — b. *Gen.*, xxv, 29-34.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Գ .

ԱՒՐՀՆԵԱԼ Է ՏԷՐ ՍՐԲՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑԵԼՈՑ

1 Աւրհնեալ է փեսայն, որ գալովն իւրով բարձրացուցանէ
զկուսութիւն.

Եւ կուսութիւն եւ սրբութիւն խառնեն յիս զպատերազմ,
զի պատմեսցին առաքինութիւնք իւրեանց:

5 Ահա ստիպեն զիս երկունք իւրեանց, զի ծնցին,
եւ ի շրթանց իմոց լուիցեն յեկեղեցիս հեթանոսաց:

Նախ ասէ Կուսութիւն եւ ապա Սրբութիւն:

Սկսաւ ասել Կուսութիւն, եթէ.

Ես ստեղծայ յառաջագոյն ընդ սկզբան աշխարհի առաջնոյ.

10 Ես զգեցայ եւ զփառս. ես եղի եւ անուանս.

Ես զիշխանութիւն ամենայն իրիք առի ի ծովու եւ ի ցամաքի:

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

Հասի ես քեզ, ո՛վ Կուսութիւն, զի Նոյ սկիզբն երկրորդ աշխարհի,
որ պահեաց զիս ի մէջ տապանին, զերծաւ նա տապանաւն.

Եւ զերծաւ ի ջրհեղեղէն, նուաճեցան ընդ նմա զազանք,

15 Եւ ի նիշ աղեղանն զոր ետ նմա, արգել զջրհեղեղ յամենայն դարուց:
Իմ էր Նոյոյ սրբութիւն յառաջ քան զլինելն քո.

Զի զքեզ մի ամ միայն պահեաց եւ զիս պահեաց ամս հինգհարիւր.
Ոչ յամին յորում պահեաց զքեզ՝ առաւելաւ նա ի մէջ սրբոց.

այլ զի պահեաց զիս ամս բազումս եւ ի մէջ շոայլեալ դարուն,
20 առաւելաւ նա մեծութեամբ:

Ահա Մովսէս ի սրբութեան իւրում զփայտ մեռեալ կեցոյց նա.

զձկունս կենդանիս կոտորեաց. մուն որ ոչ էր կենդանի՝ բղխեցոյց
զմարախն որ էր սպառեաց, զջուրսն յարիւն փոխեաց նա.

զգորտս գետոյն բազմացոյց. խաղաւարտ մարդկան յաճախեաց:

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

25 Եւ ահա Յեշով ի կուսութեան իւրում զՄադիամ մեծ աւերեաց.

զգետս յետս դարձոյց, զժողովուրդն ընդ ցամաք անցոյց.

զպարիսպն բարբառով կործանեաց, եւ զՐախաբ պոռնիկն կեցոյց.

Դ. Խորագիր. «Դ» լուսանցքի վրայ:

4 պատմեսցին:

12 Լուսանցքի վրայ հոս եւ վարք. «Կ» եւ «Մ», այսինքն Կուսութիւն եւ Սրբութիւն, որոնք կը մտաւորին. առած եմ բնագրին մէջ մանր գլխագիր:

12 Հասի եւ քեզ: — 25 յէրով: —

Ut nascantur et, e labiis meis, * audiant⁵ (illas homines) in ecclesiis gentilium.

Prius dicit Virginitas et postea Sanctitas

Coepit dicere Virginitas sic:

< *Virginitas* >

1. Ego⁶ creata sum prius * cum initio mundi prioris^a.
Ego vestita sum et gloria, * ego imposui et nomina^b.
Ego principatum omnium (creaturarum) quarumvis * accepi in mari et in arida^c.

S[anctitas].

3. Attigi etiam ad te⁷, o Virginitas, * quia Noe (est) initium posterioris mundi.
Qui servavit me in medio arcae, * liberatus est ille per arcam;
Et liberatus est e diluvio; * subditae sunt illi ferae⁸;
Et in signo arcus quod dedit (Deus) illi, * exclusit diluvium ex omnibus saeculis.
Mei erat (proprium) Noe sanctitas * priusquam existebas tu.
Nam te, unum annum solum, servavit * et me servavit annos quingentos⁹.
Non in anno quo servavit te, * superior fuit ille in medio sanctorum¹⁰!
Sed quia servavit me annos multos * etiam in medio libidinosi saeculi, superior fuit ille magnitudine^{11 d}.

1. Ecce Moyses in sanctitate sua * lignum mortuum vivere fecit ille^e;
Pisces vivos trucidavit^f; * musca, quae non erat vivens, pullulare fecit^g;
Locusta, quae erat, consumpsit^h; * aquas in sanguinem mutavit illeⁱ;
Ranas fluminis multiplicavit^j; * pustulam hominibus abundare fecit^k.

V[irginitas]

1. Et ecce Yešov in virginitate sua * Madian magnum destruxit¹²;
Flumina retrorsum retroegit, * populum per aridum transire fecit¹;
Moenia clamore evertit^m, * et Raxab meretricem vivere fecitⁿ;

5. Cf. n. 44. — 6. Cf. n. 45. — 7. Cf. n. 46. — 8. Cf. n. 47. — 9. Cf. n. 48. — 10. Cf. n. 49. — 11. Cf. n. 50. — 12. Cf. n. 51.

a. *Gen.*, I, 26. — b. *Gen.*, II, 19. — c. *Gen.*, I, 26. — d. *Gen.*, VI et VIII. — e. *Ex.*, VII, 10. — f. *Ex.*, VII, 21. — g. *Ex.*, VIII, 16-17. — h. *Ex.*, X, 18-19. — i. *Ex.*, VII, 20. — j. *Ex.*, II, 5-6. — k. *Ex.*, IX, 8-12. — l. *Jos.*, III, 14-17. — m. *Jos.*, VI, 20. — n. *Jos.*, VI, 22. — *Jos.*, XII, 9-24. — p. *Jos.*, XI, 23.

- եւ զթագաւորսն երեսուն կոտորեաց,
 եւ զերկիրն ժողովրդեան իւրում ժառանգեցոյց:
- 30 Եւ Յեշով կուսութեամբ իւրով աշակերտէր Մովսէսի,
 զնա պաշտէր նա ի վրան ժամուն, եւ ի նմանէ ընկալաւ զհոգին.
 կուսութիւնն Յեշովայ հայել ընդ երեսն Մովսիսի սրբոյ
 առանց քաւղոյ զաստարակի ոչ կարէր զի տկար էր:
 Յաղթեաց Յեշով կուսութեամբ իւրով
- 35 եւ սատակեաց զգաւրս Ամադեկայ.
 զպոռնիկն որ դարձաւ, ապրեցոյց նա
 եւ զԱքար որ գողացաւ, քարկոծեաց նա.
 մնաց Մովսէս եւ ոչ անց ընդ Յորդանան,
 զի թերացաւ նա յանցս գետոյն.
- 40 եւ Յեսու եմուտ եւ ժառանգեցոյց զերկիրն,
 զոր Մովսէս ոչ ժառանգեաց.
 Եւ Յեսու որ ժառանգեաց ջանիւ զերկիրն,
 տեսցուք ընդ ո՞ւմ ժառանգեաց զնա.
 ընդ զուարթո՞ւնս եմուտ նա եւ ժառանգեաց,
- 45 թէ ընդ քերովբէս եւ ընդ սերովբէս,
 ապա եթէ ընդ Րախաբայ պոռնկի,
 եւ ընդ երկրպագուս աւձին ժառանգեաց նա.
 յայտ է եթէ ոչ վասն թերութեան իւրոյ Մովսէս զրկեցաւ ի նմանէ:
 Յաղթէ քեզ, Սրբութիւն, կուսութիւն առաքինութեամբք իւրովք.
 50 արեգակն առանց ականջաց լուաւ կուսանին եւ արգել զընթացս իւր.
 եւ լուսին առանց լսելեաց ունկնդիր եղեւ եւ արգել զգնացս իւր.
 արգել նա զերկուս լուսաւորսն եւ զաշխարհս մեծնայն զարմացոյց:

ՍՐՔՈՒԹԻՒՆ

- Յաղթութիւնն զոր էառ Յեշով կուսան, Մովսէս սուրբ ետ զնա նմա
 35 ի յամբառնալ ձեռաց իւրոց յաղթէր նմա.
 եւ ի խոնարհել ձեռաց իւրոց պարտեալ լինէր.
 եւ եթէ յաղաւթսն Մովսէսի յաղթէր նա,
 մեծ է յաղթեցուցիչն քան զյաղթողն.
 Իթէ յաղթութեամբ իւրով մեծ է Յեշով,
 Մովսէս յաղթեցուցիչ քանիա՞ւն մեծասցի:

28 լ. (երեսուն): — 30 յեշով: — 33 յեսովա: — 35 գաւրս: — 41 մուսէս: — 47 երկրպագուս: — 50 — ականջանց: — 53 յաղթութիւն: — 57 յաղեցուցիչն:

Et reges triginta trucidavit^o; * et Terrae populum suum haeredem fecit^p.

< Sanctitas >

23. Etiam Yešov cum virginitate sua * discipulus erat Moysis^q;
 Illi ministrabat ille in Tabernaculo^r * et ab illo recepit spiritum^s.
 Virginitas Yešov oculos injicere * in faciem Moysis sancti
 Sine velo mantili * non poterat quia impotens erat.

< Virginitas >

3. Vicit Yešov virginitate sua * et peremit exercitus Amalec^t.
 Meretricem, quae conversa est, vivere fecit ille^u * et Ak'ar, qui furatus
 est, lapidibus percussit ille^v.
 Remansit Moyses et non transivit Jordanem, * quia diffidebat ille
 transitui fluminis;
 Et Yesu intravit et haeres fuit Terrae * cujus Moyses haeres non fuit.

< Sanctitas >

4. Et Yesu qui nisu haeres fuit Terrae, * videamus quocum haeres fuerit
 illius!
 Cum pervigilibus intravit ille et haeres fuit, * an cum Cherubim et cum
 Seraphim^w?
 Si vero cum Raxab meretrice * et cum adoratoribus serpentis haeres
 fuit ille,
 Manifestum est non propter diffidentiam suam * Moysen privatum
 esse illa (Terra).

< Virginitas >

5. Vincit te, Sanctitas, * Virginitas miris gestis suis.
 Sol, sine auribus, dicto audivit * virgini et cohibuit cursus suos;
 Et luna, sine auditu, * aurem praebuit et cohibuit gressus suos.
 Cohibuit ille duo luminaria * et huic mundo toti injecit admirationem^x.

S[anctitas]

6. Victoriā quam reportavit Yešov virgo * Moyses sanctus dedit illam
 illi.
 Cum attollebat manus suas, vincebat ille¹³, * et cum demittebat
 manus suas, debellatus fiebat^y.
 Et si in precibus Moyses vincebat ille, * major est ille qui facit vincere
 quam ille qui vincit.
 Si victoria sua magnus est Yešov, * Moyses qui facit vincere quanto
 major existet!

13. Illum.

q. Ex., xxiv, 13; xxxii, 17. — r. Ex., xxxiii, 11. — s. Deut., xxxiv, 9. — t. Ex.,
 xvii, 13-14. — u. Jos., vi, 22. v. Jos., vii, 25. — w. Jos., v, 13-16. — x. Jos., x, 13.
 — y. Ex., xvii, 11.

- 60 Յաղթութիւնն զոր ետ Մովսէս ի նշան խաչելութեանն է .
 զի ի տարածանել ձեռաց իւրոց
 յաղթեցին եւ պարտեցան կողմանք երկոքինք .
 պարտեաց զժողովուրդն զոր յաղթեցոյց .
 եւ զհեթանոսս, զոր պարտեաց, յաղթեցոյց .
- 65 զի նկարեացէ զխորհուրդս կործանման եւ կանգնման,
 որ եղեւ ամենայնի :
 Յաղթէ քեզ, ո՛ր Կուսութիւն, սրբութիւն առաքինութեամբք
 իւրովք .
 զի որդին Ամրամու բաժանեաց զծովն
 70 եւ զանդրանիկսն Եգիպտոսի կոտորեաց ի ծովուն .
 եհան եւ ընկղմեաց . զՉուրսն յանապատին քաղցրացոյց .
 եւ ի վիմէ անտի բղխեցոյց գետս երկոտասանս :

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

- Հայեաց յԵղիա, զի կուսան էր, կապեաց նա զերկինս եւ ելոյծ .
 եւ յազուաւուց կերակրեցաւ եւ ի Ծարփաթ կենդանացոյց զմեռեալն .
 75 զսափորն եւ զեղջիւրն բղխեցոյց եւ իջոյց հուր ի պատարագս իւր .
 եւ բարժանեաց նա զգետն եւ անց, եւ հրեղէն երեվարաւք վարեցաւ :

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

- Հայեաց դու ընդ Մովսէս սուրբ, զի ի յաւթէվանսն այն
 ետես զզաւրութիւն սրբոց հրեշտակաց .
 ետես ի մորենուջն զԱստուած, ետես եւ ի լերինն .
 80 իջոյց մանանայ ժողովրդեանն . եհան դարձեալ լորամարգ .
 հալածեաց ամպով զմութն այն .
 եւ զխաւար սեամբն այն փարատեցոյց :

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

- Ոչ եթէ ի վարուց քոց բարձր ես քան զիս, Սրբութիւն,
 զի ոչ ոք դիպեալ էր այնմ փրկութեան յԵգիպտոսէ .
 85 ըստ այնց զոր գործեաց Մովսէս պատերազմ զաւրութեամբ իւրով .
 եւ ոչ եթէ զի մեծ էր գործ եւ ձայն նորա,
 այլ զի ողորմած է տուիչն այն :
 Արդ քանզի զԵգիպտացիսն հանդերձեալ էր ընկղմել ի ծովն,
 եւ զՔանանու զթագաւորսն հանդերձեալ էր կոտորել նա .
 90 զՈվք խազաւոր սատակել եւ սպանանել զՍեհոն արքայ,

< *Virginitas* >

- C⁷. Victoriā quam dedit Moyses * in signo crucifixionis est.
 Nam, cum extendit manus suas, * vicerunt et debellatae sunt partes
 ambae.
 Debellavit populum quem fecit vincere * et gentiles quos debellavit,
 fecit vincere,
 Ut figuraret hoc mysterium¹⁴ eversionis * et erectionis, quod evenit
 utrique (parti)¹⁵.

< *Sanctitas* >

- C⁸. Vineit te, o Virginitas, * Sanctitas miris gestis suis.
 Nam filius Amram divisit mare^z, * et primogenitos Aegypti trucidavit^a.
 In mare traxit (Aegyptios) et submersit^b; * aquas in deserto dulces
 reddidit^c;
 Et e rupe illa scaturire fecit^d * flumina duodecim^{16e}.

V[irginitas]

- C⁹. Oculos injice in Eliam! quia virgo erat, * vinxit ille caelos et solvit^f;
 Et a corvis nutritus est^g, * et in Carp^{at} vivere fecit mortuum^h;
 Lagenam et cornu (olei) scaturire fecitⁱ, * et fecit descendere ignem
 in hostias suas^j;
 Et divisit ille flumen et transivit^k, * et igneis equis evectus est^l.

S[anctitas]

- C¹⁰. Oculos injice tu in Moysen sanctum; * nam, in deversoriis¹⁷, ille vidit
 Fortitudinem sanctorum angelorum^m; * vidit in rubo Deumⁿ; vidit
 etiam in monte¹⁸;
 Descendere fecit mannam populo; * denuo attraxit coturnicem^o;
 Expulit nube caliginem ille * et tenebras columna ille dispersit^p.

V[irginitas]¹⁹

- B¹. Non e tenore vitae tuae altior * es quam ego, Sanctitas;
 Nam nemo conveniens fuisset * illi liberationi ex Aegypto
 Secundum illa quae operatus est Moyses : * (scilicet) bellum fortitudine
 sua²⁰;
 Et non quod magnae essent opera et vox illius, * sed quod misericors
 est Donator ille (Deus).
 Jam vero quia (Deus Donator) Aegyptios * erat submersurus in mare,
 Et reges Canaan * trucidaturus erat ille (Deus Donator),
 Ovk^c regem perempturus^q, * et occisurus Sehon regem^r,
 Amalec destructurus, * et trucidaturus Madianitas,

14. Cf. n. 52. — 15. Cf. n. 53. — 16. Cf. n. 54. — 17. Cf. n. 55. — 18. Cf. n. 56.
 — 19. Cf. n. 57. — 20. Cf. n. 58.

z. Ex., XIV, 16-21. — a. Ex., XII, 29. — b. Ex., XIV, 23-28. — c. Ex., XV, 25. —
 d. Ex., XVII, 5-6. — e. Ex., XV, 27. — f. III Reg., XVII, 1. — g. III Reg., XVII, 4-7.
 — h. III Reg., XVII, 17-24. — i. III Reg., XVII, 14-16. — j. III Reg., XVIII, 36-38. —
 k. IV Reg., II, 8. — l. IV Reg., II, 11. — m. Ex., IV, 24 (LXX). — n. Ex., III, 1-6.
 — o. Ex., XVI, 4-13. — p. Ex., XIV, 19-20. — q. Num., XXI, 33; Deut., III, 1-7. — r. Num.,
 XXI, 21-35; Deut., I, 4; II, 26-27; III, 2.

- զԱմաղեկ աւերել, եւ կոտորել զՄաղիանացիսն :
 Վասն այնորիկ արար զաւրութիւնս յԵգիպտոս,
 զի հաւատասցէ եւ մի կորիցէ :
 Բարժանեաց զԾոփն, զի երկեցուցէ զՈվք եւ զՍեհոն,
 զի մի կոտորեսցին .
 արար զաւրութիւն յանապատին, զի երկիցէ Ամաղէկ եւ մի անկցի
 թէպէտ վասն կենաց նոցա ջանացաւ այսպէս :
 նոքա մարտնչել եկին ընդ նմա :
 Եղեն զաւրութիւնք վասն Եգիպտոսի,
 զի կեցուցէ զաւրութեամբքն զԵգիպտոս .
 բաժանեաց զԾոփն վասն Սեհոնի,
 զի ի ձեռն ծովուն կեցուցէ զՍեհոն .
 Եւ վասն Ամաղեկացւոցն եղեն զաւրութիւնք յանապատին,
 աշխատեցին զՄովսէս զաւրութեամբք,
 զի ի Տէրն նորա ոչ հաւատացին :
 Մնաց այնուհետեւ, Սրբութիւն, եւ մի հպարտանար զաւրու-
 թեամբք .
 զի ամենայն պարգեւ որ Հոգւով տուեալ լինի,
 չէ նա պարծանաց մարդոյ .
 զի չէ նա ազատութեան իւրոյ,
 այլ որ առաւել վաստակի քան զամենայն :

Կ Ց Ո Ւ Ր Դ Ե .

ԿՈՒՍԱՆԱՑ ԵՒ ՍՐԲՈՑ . ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԱՅԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

- Մաքառումն որ եղեւ յերկրի, ունկնդիր լիցին նմա որոշողք :
 Կուսութիւն մաքառի ընդ Սրբութեան լծակցի իւրոյ,
 զի ցուցցեն լսողաց իւրեանց թէ ո՞րք մեծ եւ առաւել է .
 ոչ եթէ ի վարուց եւ ի գործոց,
 այլ ի պարգեւաց Հոգւոյն սրբոյ :
 Յայտնի է, զի կուսութիւն առաւել աշխատէ,
 եւ սրբութիւն այն մեծ է,
 որ դարձաւ եւ եթուք յաշխարհս, յետ ճաշակելոյ զնա :
 Լուարուք զքանս կուսութեան եւ զկնի նորա զսրբութեան :

94 զլուք : — 103 ամաղեկացուցն : — 108 լինին :

Ե. Խորագիր. Ի լուս. «Դ» : Կատարածին՝ աւգնեա Աստուած :

5 ի պարեւաց :

- B². Propterea (Deus) fecit fortia facta in Aegyptum, * ut crederet (Aegyptus) et non periret;
 Divisit mare ut contereret * Ovk' et Sehon, ne trucidarentur;
 Fecit forte factum in deserto, * ut contereretur Amalec et ne caderet;
 Etsi propter vitam illorum sic nisus est (Deus), * illi proeliari venerunt cum illo (Deo).
 Fuerunt fortia facta propter Aegyptum, * ut (Moyses) vivere faceret fortibus factis Aegyptum;
 (Moyses) divisit mare propter Sehon, * ut per mare vivere faceret Sehon;
 Et propter Amalecitas * fuerunt fortia facta in deserto :
 Defatigaverunt Moysen fortibus factis * quoniam in Dominum illius non crediderunt.

- A². Jam dehinc mane tranquillius ²¹, Sanctitas, * et ne sis gloriata fortibus factis!
 Quia omne munus quod cum Spiritu datum est ²², * non est illud jactationis hominis;
 Quia non est liberalitatis ipsius * sed (illius) qui magis laborat quam omnis (homo).

< Hymnus > V¹

VIRGINUM ET SANCTORUM BENEDICTIO REGI CHRISTO ²

- A. Certamini quod factum est in terra * aurem illi (certamini) praebeant qui discernere queunt.
 Virginitas concertat * cum Sanctitate contubernali sua,
 Ut ostendant auditoribus suis * quaenam magna et major sit ³;
 Non e tenore vitae et ex operis, * sed e muneribus Spiritus Sancti.
 Liquet Virginitatem magis laborare, * et Sanctitatem illam magnam esse,
 Quae conversa est et sput in mundum hunc, * postquam illum gustavit.
 Audite verba Virginitatis * et post (verba) illius, (verba) Sanctitatis ⁴.

21. Cf. n. 59. — 22. Data sunt.

1. IV (*sic*) in margine. — 2. Add. adjuva Deus. — 3. Cf. n. 60. — 4. Cf. n. 61.

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

- 10 Նայեաց դու յՆղիա կուսան, որ ետ նա ի սպանումն զԱխար.
եւ զՆզարէլ շանց ետ ուտել.
զորդինն նորա մատնեաց ի սուր. եւ աւեր կոչեաց ժողովրդեանն.
զհարիւրան այրեաց ի հուր եւ զութհարիւր սուտ մարգարէսն
ինքն ձեռաւք իւրովք կոտորեաց :

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

- 15 Եւ Եզեկիէլ մարգարէ սուրբ տեսլեամբ իւրով ի Սիոն չոգաւ.
զծածուկ պատկերան յայտնեաց նա
եւ զարեւպաշտան զայն խայտառակեաց.
զի ի բարձրաւանդակսն ելեալ նա՝
ետես զսրբութիւնսն ի հուր մատնեալ.
20 զքաղաքն ի կործանումն ետ եւ ծննդոց նորա եհատ գերումն :

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

- Անուանեալ էր Եղիշա կուսան, զի հոգի կրկին ընկալաւ նա.
հաց քաղցելոց բազմացոյց, ջուր յանապատին բղխեցոյց.
զջուրս ի ձէթ փոխեաց նա. եւ զմահ կաթսային խափանեաց.
զփայտն ընկղմեաց եւ փոխանակ նորա զերկաթն վերացոյց եհան :
25 Յայտնի է զի եւ որդին Բուզեայ զկնի այնր,
զի առաւ ի նմանէ ցանկութիւն բբաց իւրոց,
ետես զքերովբէսն զի լծեալ էին.
ետես զՈրդի ի վերայ կառացն. եւ զԱստուած ի տեսիլ հրոյ.
յաւղեաց նա զոսկերս ցանեալս.
30 եւ կեցոյց զմեռեալս ձայնիւ իւրով :
Յայտ է զի Եղիշա կուսան զջուրս ախտաժետս բժշկեաց.
եւ զՆրիքով աւրհնեաց ի ծնունդս.
եւ զմանկտին Բեթելայ կոտորեաց.
զնեէման բորոտ սրբեաց եւ զԳեեզի սուրբ բորոտեցոյց.
35 ի կեանս իւր կեցոյց մանուկ. եւ ի մահունն իւրում յարոյց դիակն :

10 Ձեռագրին մէջ չկան ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ ԵՎ ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ վերագիրները :

25—30 կրկնուած գրչին անուշադրութեամբ. կրկնակը ունի ընթերցուածի տարբերու-
թիւններ. կը նշանակեմ «Կ.» համաօտագրութեամբ :

26 առ (ի նմանէ). Կ. առաւ. — 28 Կ. չունի եւ (զաստուած) : — 30 կացոյց. Կ. կեցոյց :
— 31 բժշկեաց :

< *Virginitas* >

- B. Intuere tu in Eliam virginem, * qui dedit ille occidioni Achab^a,
 Et Jezabel canibus dedit vorandam^b; * filios illius (Achab)⁵ tradidit
 gladio^c;
 Et desolationem vocavit in populum^d; * et illos centum (milites) combus-
 sit igne^e;
 Et octingentos falsos prophetas * ipse manibus suis trucidavit^f.

< *Sanctitas* >

- B¹. Et Ezechiel, propheta sanctus, * in visione sua in Sion ivit;
 Occultas effigies revelavit ille^g, * et solis cultoribus illis probrum
 intulit^h.
 Quia in sublimia ascenderat ille, * vidit cultus sanctitates igni traditasⁱ;
 Urbem eversioni dedit^j; * et natis illius decidit captivitatem^k.

< *Virginitas* >

- B². Nominatus est Elisaeus virgo * quia spiritum duplicem recepit ille^l;
 Panem esurientibus multiplicavit^m; * aquam in deserto scaturire fecitⁿ;
 Aquas in oleum mutavit ille^o, * et vacuum morte fecit cacabum^p;
 Lignum immersit et, illius loco, * ferrum emergere fecit, attraxit^q.

< *Sanctitas* >

- B³. Liqueat et filium Buzi, * post illum (Elisaeum) assumptum esse ab illo
 (spiritu);
 Quod cupiebant pupillae ipsius^{6r} * vidit Cherubim qui conjuncti erant;
 Vidit Filium super currum * et Deum in visionem ignis^s;
 Conexuit ille ossa dispersa * et vivere fecit mortuos voce sua^t.

< *Virginitas* >

- B⁴. Liqueat Elisaeum virginem * aquis contaminatis medicinam attulisse^u;
 Et Jericho benedixisse in natis (ipsius Jericho)^v, * et pueros Bethel
 trucidasse^w;
 Neeman leprosum purificasse^x * et Geezi purum, leprosum fecisse^y;
 In vita ipsius vivere fecisse puerulum^z * et in morte ipsius adsurgere
 fecisse cadaver^a.

5. Cf. n. 62. — 6. Cf. n. 63.

a. *III Reg.*, XXI, 19. — b. *III Reg.*, XXI, 23. — c. *III Reg.*, XXI, 21. — d. *III Reg.*,
 XVII, 1. — e. *IV Reg.*, I, 9-12. — f. *III Reg.*, XVIII, 40. — g. *Ezech.*, VIII, 1-4. —
 h. *Ezech.*, VIII, 16-18. — i. *Ezech.*, X, 1-8. — j. *Ezech.*, XII, 17-20. — k. *Ezech.*, XII, 11-15.
 — l. *IV Reg.*, II, 9-10. — m. *IV Reg.*, IV, 42-44. — n. *IV Reg.*, III, 16-20. —
 o. *IV Reg.*, IV, 1-7. — p. *IV Reg.*, IV, 38-41. — q. *IV Reg.*, VI, 1-7. — r. *Ezech.*, I, 4-14.
 — s. *Ezech.*, I, 26-28. — t. *Ezech.*, XXXVII, 1-10. — u. *IV Reg.*, II, 19-22. —
 v. *IV Reg.*, II, 18-19 (?). — w. *IV Reg.*, II, 23-24. — x. *IV Reg.*, V, 1-14. — y. *IV Reg.*,
 V, 20-27. — z. *IV Reg.*, IV, 14-17. — a. *IV Reg.*, IV, 26-37.

ՍՐՐՈՒԹԻՒՆ

Յայտնի է այս, եղբարք, զի Աննա դուստր Փանուելի,
 Ծնեալ ի սրբութեան իւրում զորդի,
 զոր ոչ ծանեալ ժողովուրդն ի աաճարին սուրբ.
 առ զնա ի գիրկս ընկալաւ հոգի, զի համբուրեաց զնա.
 40 մարգարէացաւ եւ քարոզեաց զնա
 աներկիւղ խաչահանուացն առաջի:

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

Քանզի մեծ էր եւ Դանիէլ կուսութեամբն իւրով ի Բաբելոն.
 զի գերազ արքային եգիտ եւ գերազ երկրորդ մեկնեաց.
 զգիր որմոյն ընթերցաւ նա, տեսլեան հոգւոյն արժանաւոր եղեւ.
 45 հրեշտակ աչաւքն ետես. ի գուրն առեւծուց անկաւ եւ ել նա:
 Իսկ Ղաւղոսին, որ արբեցաւ, ո՞վ պատմես ի զառաքինութիւնն.
 զի առաքելութեան արժանաւոր գտաւ
 եւ յայտնութեան արժանաւոր եղեւ.
 ի շրջախոն տեսլեամբ եմուտ. եւ յերկինս ել երանելին.
 50 զպատանին մեռեալ կեցոյց եւ զաւետիս հեթանոսաց քարոզեաց:
 Ո՛ր բաւէ պատմել զայս որ եղեւ Յովհաննու կուսանի.
 զի հոգի յորովայնէ ընկալաւ.
 եւ առ մաւր իւրում զՏէր իւր քարոզեաց.
 քաւութիւն պարտեաց տայր նա մկրտութեամբն զոր մկրտէր.
 55 զՏէր իւր արժանի եղեւ մկրտել. եւ զիջանել հոգւոյն ետես նա:

ՍՐՐՈՒԹԻՒՆ

Խելամուտ լիցուք այնմ որ եղեւ ի սրբութեան իւրում Շմաւոնի,
 զի հիմն եկեղեցւոյ արար զնա, ունել զաւրութիւն ետ նմա,
 եւ գլուխ առաքելոցն եղ զնա. եւ զգիականս հոգւոց շնորհեաց նմա.
 արածել զխաչինս ետ նմա, լուծանել եւ կապել ետ նմա:

253

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

60 Ա՛ռ, հայեաց դու ի կուսութիւն. քանի՛ պատուական էր առ
 Յովհաննէս.
 զի ի ժամանակի դողման աշակերտացն
 եւ անկաւ նա զլանջաւքն Որդւոյ.
 եւ զի նովաւ ուսցի սրբութիւն որ ինչ ծածուկն է ի նմանէ.
 65 զի նմա յընթրիսն յայտնեաց թէ ով մատնէ:

< Sanctitas >

- B⁵. Hoc liquet, fratres, * Annam, filiam P'aniel,
 'Agnovisse¹ ⁷ in sanctitate sua Filium * quem non agnovit populus in
 Templo sancto.
 Cepit illum in brachiis; * assumpsit (illam) Spiritus quia Illum osculata est;
 Prophetissa facta est et praedicavit de illo^b * impavide coram crucifixo-
 ribus ⁸.

< Virginitas >

- B⁶. Quia magnus erat et Daniel * virginitate sua in Babylon,
 Cum⁹ somnium regis invenit^c * et somnium alterum interpretatus est^d.
 Inscriptionem muri legit ille^e; * visione Spiritus¹⁰ dignus factus est^f;
 Angelum oculis vidit^g; * in foveam leonum incidit et (ex ea) ascendit ille^h.

< Sanctitas >

- B⁷. Pauli autem, qui sanctificatus est, * quis enarrabit pollentiam¹¹?
 Nam apostolatu dignus inventus est * et revelatione dignus factus estⁱ;
 In paradysum per visionem penetravit * et in caelos ascendit beatus ille^j;
 Juvenem mortuum vivere fecit^k * et Evangelium gentibus praedi-
 cavit^l.

< Virginitas >

- B⁸. Quis sufficit enarrare hoc * quod evenit Johanni (Baptistae) virgini?
 Nam Spiritus inde a sinu (matris) assumpsit (eum) * et intra¹² matrem
 suam Dominum suum praedicavit^m;
 Remissionem debitorum dabat ille * per baptismum quod baptizabatⁿ;
 Dominum suum dignus fuit qui baptizaret^o * et descensum Spiritus
 vidit ille^p.

< Sanctitas >

- B⁹. Intenti simus illi quod evenit, * in sanctitate ipsius, Simoni.
 Nam fundamentum Ecclesiae (Jesus) fecit illum; * habere potestatem
 dedit illi^q.
 Et caput apostolorum 'posuit¹³ illum; * et clavibus animarum gra-
 tificatus est illum^r;
 Pascere oves dedit illi^s; * solvere et vincire dedit illi^t.

< Virginitas >

- B¹⁰. Ecce vero oculos injice tu in Virginitatem : * quanto honorificentius
 agebatur cum Johanne!
 Nam eo tempore quo commovebantur apostoli * et cecidit ille pectus
 amplectens Filii,
 Et ut per illam (virginitatem = Johannem) nosceret Sanctitas (Petrus) *
 quodcumque est occultum longe ab ea;
 Nam illi (sanctitati) in cena . . . . ¹⁴ * revelavit quis traderet^{15u}.

7. Cf. n. 64. — 8. Cf. n. 65. — 9. Cf. n. 66. — 10. Cf. n. 67. — 11. Cf. n. 68. —
 12. Cf. n. 69. — 13. Dedit. — 14. Cf. n. 70. — 15. Cf. n. 71.

b. *Luc.*, II, 36-38. — c. *Dan.*, II, 37-45. — d. *Dan.*, IV, 16-24. — e. *Dan.*, V, 17-28.
 — f. *Dan.*, VII. — g. *Dan.*, VIII, 15-27; IX, 21-26; X, 4-9. — h. *Dan.*, XIV, 28-42. —
 i. *Act.*, IX, 4-19; XXII, 7-21; XXVI, 12-23; *Gal.*, I, 15-16. — j. *II Cor.*, XII, 1-4. —
 k. *Act.*, XX, 9-12. — l. Cf. i. — m. *Luc.*, I, 41-44. — n. *Luc.*, III, 3-6. — o. *Matth.*,
 III, 13-17. — p. *Joan.*, I, 32. — q. *Matth.*, XVI, 18. — r. *Matth.*, XVI, 19. — s. *Joan.*,
 XXI, 15-17. — t. *Matth.*, XVI, 19. — u. *Joan.*, XIII, 21-30.

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

Քան հայիս ի կուսութիւնն Յովհաննու, որ գգուեցաւ,
հայեաց դու ընդ Շմաւոն սուրբ զի ի վերայ ջուրցն զնաց նա.
զՏարիթա մեռեալ կեցոյց. եւ զԱնանիա կենդանի մեռոյց.
ստուեր եւ գաւտիք սրբոյն բժշկութիւնս ետուն հիւանդաց:

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

70 Դիւրին է զի կուսութիւն մեծ է եւ նախ քան զսրբութիւն.
զի զՈրդի նա ծնաւ եւ զկաթն դիեցոյց նմա.
եւ առ ոտս նորա նստաւ, մկրտութիւնս ետ նմա.
եւ ի խաչին առ նմա էր. եւ ի յարութեանն ետես զնա:

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

75 Կամեաց գիտել, ով կուսութիւն. զի կուսանք որ էին ի մարգարէս,
խոնարհագոյնք (էին) քան զՄովսէս.
եւ կուսանք որ էին յառաքեալսն, խոնարհագոյնք էին քան զՇմաւոն.
զի յերկուս կտակարանսն սուրբքն եղեն առաքինիք:

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

80 Զի՞ մեծաբանես ի վերայ իմ. ընթերցիր եւ տես, Սրբութիւն,
զի թէ բարձր ես քան զիս, որպէս կարծես,
բարձր է եւ քան զքեզ ամուսնութիւնն Արրահամեանց:
Բայց ոչ եթէ ամուսնութիւնն բարձր է ի քէն, կամ դու քան զիս.
այլ պարգեւաւք առաւելան մի քան զմի, զոր համարեցաք:
Մեծ է Պաւղոս սուրբ ըստ բանի քում քան զՅովհաննէս կուսան.
85 զի ասաց եթէ առաւել վաստակեցի քան զառաքեալսն,
որ յառաջ քան զիս էին.

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ

Մեծ եւ քան զմարգարէս Մովսէս սուրբ.
եւ քան զառաքեալսն մեծ է Շմաւոն,
ոչ եթէ վարուք եւ վաստակաւք,
այլ պարգեւաւքն, զոր ընկալանն:

254

66 գգուեցաւ: — 68 կմեղոյց: — 74 կամքեաց գիտել: — 76 յառաքեալքն: —
80 բարձր ես քան զիս: — 83 զյոհաննէս: — 89 գոր ընկալանն:

< Sanctitas >

- B¹¹. Potius quam oculos injicere in Virginitatem * Johannis, qui blanditiis fructus est,
 Oculos injice tu in Simonem sanctum! * nam super aquas ambulavit ille^v;
 Tabitha mortuam vivere fecit^w, * et Anania viventem mori fecit^x;
 Umbra et cingula Sancti * sanationes dederunt aegris^v.

< Virginitas >

- B¹². Planum est Virginitatem majorem esse * et praestantiorum Sanctitate.
 Nam Filium illa genuit^z * et lac e mamma sugendum dedit;
 Et ad pedes illius sedit, * lavationes dedit illi¹⁶;
 Et in cruce apud illum erat^a; * et in resurrectione vidit illum.

< Sanctitas >

- B¹³. Veli scire, o Virginitas * . . . . .¹⁷.
 Virgines qui erant inter prophetas * inferiores fuisse Moyse;
 Et virgines qui erant inter apostolos * inferiores fuisse Simone;
 Quia in duobus testamentis * sancti fuerunt viri pollentes.

< Virginitas >

- A¹. Cur magna loqueris super me?^b * Lege et vide, Sanctitas,
 Ut, si altior es quam ego, * sicut opinaris . . . . .¹⁸,
 Altius sit etiam quam tu¹⁹ * matrimonium Abrahamitarum.
 Non vero matrimonium altum est * inde a te, vel tu (altior es) quam ego,
 Sed muneribus (Spiritus sancti) praestiterunt, * alius alii, (illi) quos enumeravimus.
 Major est Paulus sanctus, * secundum verbum tuum, quam Johannes virgo,
 Quia dixit : « Plus defatigatus sum * quam apostoli qui ante me erant^{20c} »
- B¹⁴. Major et prophetis Moyses sanctus, * et apostolis major est Simon,
 Non tenore vitae et defatigationibus, * sed muneribus quae receperunt.

16. Cf. n. 72. — 17. Cf. n. 73. — 18. Cf. n. 74. — 19. Altior es quam ego. — 20. Cf. n. 75.

v. *Matth.*, xiv, 24-31. — w. *Act.*, ix, 36-41. — x. *Act.*, v, 1-6. — y. *Act.*, v, 15. — z. *Luc.*, ii, 6-7. — a. *Joan.*, xix, 25-27. — b. Cf. *Ps.* xxxiv, 26 : οἱ μεγαλορημονοῦντες ἐπ' ἐμέ. — c. *II Cor.*, xii, 11-12 (?).

90 Բայց աշխատութիւն կուսութեան մեծ է քան զարբութիւն.
 նոյնպէս մեծ է հատուցումն իւր ըստ նմին աշխատութեան իւրոյ:
 Աոյժ գովելի է որ պահեացն զնա ի զուարթնոցն, որ ստացաւն զնա.
 եւ մեծ վա՛յ է որ կորոյսն զնա,

եւ ամաւթ յաւիտենից ստանայ նովաւ:

95 Եւ եթէ կամեսցի առաքինանալ մեծաւ ջանիւ, գտանէ զնա.
 զի չիք ինչ որ Աստուծոյ ոչ է դիւրին առնել որպէս եւ զրեալն է:

Տուր, Տէր, ձեռն գլորելոց զի կանգնեսցին ի գլորմանէ.

Տուր, Տէր, դեղ վիրաւորաց, զի բժշկեսցին կեղեքանք իւրեանց,
 եւ զուպայիւ այդ գթութեանդ քոյ սպիտակասցին ներկուածք նոցա:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ա.

(ՎԱՍՆ ԿՈՒՍՈՒԹԵԱՆ) ԶԱՅՆԱԿԻՑ ՆՈՑԱ

1 Կուսութեան լուայ ես, զի ինքն ցինքն ասէր նա.

եթէ Մահկանացուի ես ոչ խաւսեցայ,
 առն մահկանացուի ծառայութիւն ես ոչ պաշտեցի.
 ոչ ածի զմտաւ մինչ չէի տեսեալ,

5 եւ ոչ ծառայեցի իբրեւ տեսի:

Զինդացոյց լուր նորա զլսելիս իմ,

եւ ոչ ի տեսել նորա զուարթացան աչք իմ:

Ի թախանձանաց կանանց աւտարացայ,
 զի անարգեցի զպճնել կանանց.

10 եւ զփեսայ երկրաւոր մահկանացու

ընդ փեսային բարձանց ես ոչ փոխանակեցից:

Ժամանակեան հարսանեաց չցանկացայ,
 կայթելով հրապարակաց չկարաւտացայ.

յառաւրեայ առաքաստ ես ոչ մտի,

15 ի ժամանակէ ի պսակէ պսակ ես ոչ եղի:

Զբնութիւն գիտել չցանկացայ,

զերկունս Եւայի ոչ գիտացի:

յաշտիճան մահու ոչ կացի,

զի աւտար եղէ ես ծննդեան:

90 գթութեամբդ քո: Վերջաւորութեան՝ կատարեցաւ:

2. Խորագիր՝ չունի Կցուրդ 2. լուսանցիձ է:

3. Ծառայութեան: — 4 ոչ: — 8 Թանձանաց: աւտարացաւ: — 19 խարանցին: —

Labor autem virginitatis * major est quam sanctitas.

Eodem modo major est retributio ipsius * secundum eundem laborem ipsius.

B¹⁵. Vehementer laudabilis est qui servavit illam, * a pervigilibus ²¹, qui possessionem illius tenuit;

Et magnum « Vae » est illi qui perdidit illam, * et ignominiam aeternam possidet cum illo (vae).

Et si voluerit pollere * magno nisu, invenit illam (virginitatem);

Quia nihil est quod Deo non sit facile * factu, sicut etiam scriptum est^d.

Da, Domine, manum lapsis, * ut adsurgant e lapsu!

Da, Domine, remedium vulneratis, * ut curentur lacerationes ipsorum,

Et hyssopo istius misericordiae tuae ²² * dealbentur sordes illorum!

< Hymnus > VI ¹

(DE VIRGINITATE) CONSONANS CUM ILLIS

(SCILICET ALIIS PRAECEDENTIBUS)²

A. Virginitatem audivi ego * cum ipsa sibi diceret illa :

« Mortali ego non sum sponsa, * mariti mortalis 'servitatem' ego non colui ³.

Non cogitavi (de illo viro) dum non videram, * neque servivi (illi) cum vidi;

Non gaudio affecit fama illius auditum meum, * neque aspectu ejus exhilarati sunt oculi mei.

A molestiis feminarum abalienata sum ⁴, * quia contempsi ornatum feminarum;

B. Et cum sponso terrestri mortali * Sponsum excelsorum ego non commutabo.

Temporales nuptias non cupivi; * plausibus publici non indigui;

In unius diei thalamum ego non intravi; * quod attinet ad coronam quae feratur ad tempus, coronam ego non posui (in fronte mea) ⁵.

Naturam cognoscere non cupivi; * dolores partus Evae non cognovi;

Gradui mortis non obstiti, * quia aliena facta sum ego a subolibus ⁶.

21. Cf. n. 76. — 22. Cf. n. 77.

1. V (sic) et quidem in margine. — 2. Cf. n. 78. — 3. Cf. n. 79. — 4. Abalienata est. — 5. Cf. n. 80. — 6. Cf. n. 81.

d. *Eccli.*, XI, 23 (?); *Luc.*, I, 37 (?).

- 20 Ոչ խափանեցին զիս զգուանք նոցա,
 եւ ոչ պատաղեցին թախանձոնք նոցա.
 ոչ զազրացուցին ախտք նոցա,
 եւ ոչ խրտուցին մահք.
 եւ ոչ պահեցի փոխանակ նոցա:
- 25 Եւ զաղաւթս իմ ընդ ամենեսեան սփռեցի.
 եւ ոչ եղի ուխտ ընդ նոսա.
 զի Աստուծոյ ուխտեցի զանձն իմ
 քան լինել մայր այլոց:
- 30 Եւ փոխանակ որդւոց զուստր Աստուծոյ ընտրեցի լինել,
 եւ փոխանակ որդւոց եւ դստերաց
 խնդրեցի ինձ վարս բարիս:
- Եւ փոխանակ առն մահկանացուի,
 Որդւոյ կենդանարարի խաւսեցայ.
 փոխանակ քարախութեան աւուրց՝
- 35 յաւիտենից ուրախութեան ցանկացայ:
 Եւ փոխանակ վախճանելի առաքաստին՝
 սիրեցի զառաքաստն անվախճան,
 եւ փոխանակ ծաղկեայ պսակացն՝
 վերին փառացն ցանկացայ:
- 40 Հայելեալ ոչ տեսի զերեսս իմ,
 զի ոչ պճնեցի զերեսս իմ առն.
 այլ հայելեալ պատուիրանացն
 տեսից զներքին զգէմս իմ,
 զի լուացից զարատս հոգւոյս,
- 45 եւ լուացից զաղտս մտաց իմոց.
 զի մի տեսցէ եւ գարշեսցի յինչն սուրբն
 որում խաւսեցայ:
- Եւ զի պահեաց կոյս երկրաւոր զմարմին իւր
 երկրաւոր փեսայի իւրոյ.
- 50 ես զհոգւոյս պահեցի կուսութիւն եւ զմարմնոյս
 երկնաւոր փեսային.
 պահելով զմարմինս ի յայտնի իրաց,
 եւ զմիտս իմ ի ծածուկ,
 զի ոչ մարմնով զգործս մարմնոյ,
- 55 եւ ոչ սրտիւ զցանկութիւն մտաց կատարեցի առաւրին:

Non impediverunt me blanditiae illorum, * neque implicarunt molestiae illorum ⁷;

Non moverunt fastidia passiones illorum, * neque consternarunt mortes.

..... ⁸ * neque jejunium servavi illorum loco;

C. Et preces meas in omnes disseminavi, * neque posui votum quod pro illis voverem ⁹.

Quia Deo devovi personam meam ¹⁰ * potiusquam essem mater aliorum,

Et pro filiis . . . . ¹¹, * filia Dei elegi esse;

Et pro filiis et filiabus * expetivi mihi mores bonos;

Et pro marito mortali, * Filio, vitae creatori, sponsa sum;

Pro gaudio dierum, * aeternum gaudium concupivi;

Et pro thalamo qui finiturus est, * amavi thalamum qui non est finiturus;

D. Et pro floridis coronis, * celsam gloriam concupivi.

Cum speculo non vidi vultum meum, * quia non adornavi vultum meum marito;

Sed cum speculo mandatorum * videbo interiorem faciem meam,

Ut lavem maculas animae hujus, * et lavem sordes mentis meae,

D¹. Ne videat et retro a me abhorreat * Sanctus cui sponsa sum.

Et quia servavit ¹² virgo terrestris * corpus suum terrestri sponso suo,

Ego animae hujus servavi virginitatem * et corporis hujus (virginitatem) caelesti sponso,

Servando corpus hoc ab apparentibus rebus * et mentem meam a latentibus,

A¹. Quia non corpore opera corporis, * neque corde quod mens cupiebat perfeci ¹³.

7. Illius. — 8. Cf. n. 82. — 9. Cf. n. 83. — 10. Cf. n. 84. — 11. Cf. n. 85. — 12. Cf. n. 86. — 13. Cf. n. 87.

Ի լուծանել առաքաստի տիրէ նմա հոգէբարձութիւն տան:
Իբրեւ կրէ յամենայն ժամ դժուարութիւնս տանն,
զոր ստացաւ ի կեանս իւր.

ոչ ի մահունէն դաւ որ ընդ նմ || || | ր (ա^o)ուն իւրոյ:

60 Ի կեանս իւր ընդ հարձս փոխանակեաց զնա,
եւ եթէ մեռանի նա, իւր այլ առնէ.

եւ եթէ ամուլ դիպեսցի, վա՛յ է նմա ի նախատանաց առն իւրոյ:
Եւ եթէ՝ որդիք լինիցին նորա՝ եկն էանց նա յաշտիճան մահու.
եմուտ նա յերկունս Եւայի, տիրեցին նմա ցաւք իգաց

65 աշխատի յամենայն ժամ մատուցանել
աւգնութիւնս հիւանդութեան իւրոյ.

կրէ նա զնախատինս որդւոց, մինչ հատուցանէ զնոսա ի ստենէ.
սրտաբեկի նա ի ցաւոց նոցա, եւ կասկածագին է ի մահու նոցա.
Ի հիւանդութիւնս նոցա ողբք. եւ ի մահուն նոցա կոծողք:

70 Եւ եթէ կեան նոքա, առնին ծառայք մաւրուաց իւրեանց:
Եւ եթէ աղքատ իցէ ամուսինն՝ ահարեկեալ յաղքատութեան,
եւ եթէ մեծ իցէ ամուսինն իւր,

խառնեցէ զնա ընդ երանութեան իւր.

զի փոխանակէ զնա ընդ աղախնայս եւ կեղէ զնա հարձիւք:

75 Եւ եթէ արբեցող եւ կագող է, հանապազորդ են թշնամանք իւր.
ամփոփէ յարբենալ իւր եւ սգաստ առնէ յորկորստութենէ.
նուաճէ զնա ի կագի նորա. խրատէ զնա ի լկտութենէ:
Թուէ հանապազ զզնացս նորա, որ առ հարձս եւ աղախնայս.
քանիցս անգամ առեւծու հանդիպի,

80 եւ սպանող լինի ի ճանապարհին:

Ոչ եթէ զամուսնութիւն խոտեմ ինչ այնու, զոր ասացիս.
այլ զփորձութիւն նոցա երկրորդեմ

իբրու ոչ զամենայն երկրորդեմ,

զի գոն ստոյգ որ կեցին նովաւ եւ արդարք պսակեցան նովաւ.

85 ոչ եթէ նովաւ թագաւորեցին, այլ վարուք իւրեանց թագաւորեցին:

Կոյս որ սիրեաց զՔրիստոս, յայսմ ամենայնէ բարձրագոյն է.
Ի կեանս իւր յամենայնէ պահէ,

զի հեր գլխոյ նորա թուեալ է Աստուծոյ.

եւ ի մահու նորա ոչ մոռանայ զնա.

90 եւ ի գերեզմանէ յարուցանէ զնա:

59 պսպէս, որ խանգարուած կ'երեւայ. նմ...ր. ուն իւրոյ:

74 հաճիւք: — 78 հաճս: — 81 խոտէմ: — 101 սրբեցիլոց եւ:

¶Marita¹³ statim ut liberatur a thalamo * dominatur in illam curatio domus,

Cum ferat omni hora incommoda * domus quam possedit in vita sua¹⁴.

Non insidiae quae a morte (struuntur) contra il <lam¹⁵ * curas afferebant ma > rito ipsius¹⁶.

In vita sua cum concubinis commutavit illam, * et si moritur illa, suam (uxorem) aliam facit.

Et si sterilis evaserit, * vae est illi a conviciis mariti ipsius.

A². Et si filii fuerint illi, * venit, transit illa in gradum mortis.

Intravit illa in dolores partus Evae, * dominati sunt in illam dolores feminarum;

Laborat omni hora ut afferat * adjumenta ad aegrotationem suam.

Fert illa convicia filiorum * cum avellit illos ab ubere;

Cor illius laceratur doloribus illorum * et sollicita est de morte illorum¹⁷.

In aegrotationibus illorum : lamenta! * et in morte illorum : plangores!

B¹. Et si vivunt illi, fiunt * servi socrum suarum.

Et si pauper erit uxor, * terrore fractus (erit maritus) in paupertate;

Et si magna (= dives) erit uxor ipsius, * miscebit illam cum beatitate sua;

Nam (maritus) commutat illam cum ancillis * et ulcerat illam concubinis.

Et si potor et rixator est (maritus), * perpetuae sunt injuriae ipsius;

(Uxor) restringit illum in potatione ipsius * et facit ut temperet ab ingluvie;

Subjicit illum in rixa illius; * suadet illum (ut se retrahat) ab impudicitia;

Numerat perpetuo gressus illius * quos (tendit) ad concubinas et ancillas.

D². Quoties leoni it obviam! * et (leo = maritus) occisor fit in via!^{18a}

Non quod matrimonium conculcem ullo modo, * iis (verbis) quae hic dixi;

Sed quod experiuntur illae (maritae) iterum dico, * sicut non omnia iterum dico.

Quia sunt germanae (maritae) quae vixerunt cum illo (matrimonio), * et justae coronatae sunt cum illo;

Non quod per illud (matrimonium) diadema ferentes evaderent, * sed per mores suos diadema ferentes evaserunt.

B². Virgo, quae amavit Christum, * his omnibus altior est.

In vita ipsius ab omnibus servat (Christus), * quia capillos capitis illius numeravit Deus^{19b};

Et in morte illius non obliviscitur illius : * et e sepulcro surgere facit illam,

14. Cf. n. 88. — 15. Cf. n. 89. — 16. Cf. n. 90. — 17. Cf. n. 91. — 18. Cf. n. 92. —

19. Cf. n. 93.

a. *Prov.*, xxii, 13; xxvi, 13 (?). — b. *Matth.*, x, 30.

- Եւ ի կեանսն յաւիտենից պատրաստէ
 զմեռելութիւն կուսութեան նորա .
 Թեւս հոգւոյ դնէ նմա, եւ զցանկ գեղարդեանն խրատէ .
 զգուռն դրախտին բանայ նմա, եւ ի մէջ ծառոցն փառաւորի :
- 95 Եւ զի հալեաց զմարմին իւր պահաւք, մարգաւք Աղենայ պարարի .
 եւ զի հատաւ նա ի կերակրոց, գրգէ զնա ամենայն վայելաւք .
 Ժողովէ զժողովս կուսանաց, եւ խառնէ զնա ընդ Եղիայի :
 Բարձր են քան զամենայն աշտիճանք նորա,
 եւ կից են յաշտիճանս զուարթնոց .
- 100 զի զկնի աշտիճանի հրեշտակաց՝ կուսանաց է ըստ կարգի .
 եւ զկնի կուսանաց՝ սրբեցելոց եւ աշխարհականաց զկնի նոցա :
 Ընթասցուք մեք ի յաշտիճան վերին մինչդեռ տեղի է ընթանալոյ .
 մի վասն սիրոյ որդւոց յաշտիճանէ զուարթնոցն աւտարասցուք :
 է կին որ նախ քան զծնունդն մեռաւ .
- 105 եւ է կին որ ի ծնունդն մեռանի .
 զորդիս զոր սիրեաց՝ ոչ ըմբոշխնեաց .
 եւ յաստիճանէ զուարթնոցն զրկեցաւ :
 Մի երկիցուք ի յերկարաձիգ պատերազմէս կուսութեան .
 քանիցս անգամ վախճան մեր զկնի մեր կայ :
- 110 Եղբարք իմ, եթէ բազմանան ամք մեր,
 ընդ նմին եւ բազմանան եւ հատուցմունքն .
 զամենայն ժամանակ մարտի մերոյ,
 զիցուք իբրեւ զթթել արտեւանաց, որ անցանէ .
 այս զլորելոցն է . զի ոչ եթէ յայս աշակերտեցան .
- 115 զի բարի կամաւք սկսան . եւ զի ծուլացան, ոչ կատարեցան :
 Ահա կորուսին զտաղաւարս իւրեանց .
 կորուսին եւ զպսակս իւրեանց .
 եւ զհամարձակութիւն երեսաց իւրեանց :

Et in vitam aeternam preparat * mortalitatem virginitatis illius.
 Alas animae ponit illi * et incitationem lanceae (in eam) inducit ²⁰.
 Portam paradisi aperit illi * et in medio arborum glorificatur.
 Et quia persecuta est corpus suum jejuniis, * pratis Eden saginatur;
 Et quia intercisa illa est ab escis, * fovet ²¹ illam omnibus deliciis.

D³. Congregat (Christus) congregationes virginum, * et conjungit illam cum Elia.

Altiores sunt omnibus gradus illius * et consociantur cum gradibus pervigilium.

Quia post gradum angelorum * virginum (gradus) est, secundum ordinem,

Et post (gradum) virginum, sanctificatorum, * et mundanorum (gradus), post illos (duos gradus).

D⁴. Curramus nos ad gradum superum, * dum locus est currendi;

Ne, propter amorem filiorum, * a gradu pervigilium abalienemur.

Est mulier quae ante partum suum mortua sit, * et est mulier quae in partu moriatur :

Filiis quos amavit non fruita est, * et a gradu pervigilium frustrata est.

C¹. Ne deterreamur a diuturno * hoc bello virginitatis!

Quoties finis noster * post tergum nostrum adstat, fratres mei!

Si multiplicantur anni nostri, * similiter et multiplicantur et retributiones.

Totum tempus proelii nostri * ponamus esse quasi (tempus) quod palpitent palpebrae.

Quod transit, hoc pro iis qui lapsi sunt, * quia hac disciplina non sunt assuefacti;

Nam bona voluntate inceperunt, * et quia pigri fuerunt non perfecerunt.

Ecce perdiderunt tuguria sua ²² * perdiderunt etiam coronas suas!

..... * et arrogantiam vultus sui..... ²³.

ԿՅՈՒՐԴ Է.

ԱԻՐՀՆԱԼ Է ԱՅՆ, ՈՐ ԿԵՑՈՅՑ ՅԱՇՏԻՃԱՆ ԶՈՒԱՐԹՆՈՅՆ ԶՀՈՂԵՂԷՆՔՍ

Մ'իաժի'ն Աստուծոյ մերոյ, տուր ինձ պատմել

զառաքինութիւն կուսութեան եւ սրբութեան.

զի յորգորեացես զմարգրիկ ի մերձենալ առ երկոսին:

Ժիրք զկուսութիւն ընտրեացեն. եւ որ ոչ բաւեացեն նմա,

5 փափագեացեն ստանալ իւրեանց զսրբութիւն:

Յաւուր յորում ասաց Տէր իւր ցերեմիա, զի մի' ամուսնասցի,

ուրախութիւն մեծ զգեցաւ նա.

Զի արժանի եղեւ նա դասակից լինել

դարբիէլեան գնդին հոգեւորաց:

10 Ոչ նախ քան զնա եւ ոչ յետոյ տուաւ պատուիրանաւ ումեք,

որպէս տուաւ Երեմիայի, Յովհաննու կուսի ամլորբւոյ

եւ սակաւուց կուսանաց ժողովրդոց:

Կուսութիւն իւրեանց ի կամաց է.

եւ կուսութիւն Յովհաննու Զերեթեանց,

15 այլովք կուսանովք հեթանոսաց,

կամաց եւ ազատութեան:

Բայց կուսութիւնն Երեմիայի իւր եւ չէ իւր,

յայտնի (է ի բանից) նորա.

Զի նախ քան զպատուէրն չընտրեաց զնա,

20 եւ զի նորա է զարձեալ յայտնի է,

զի ցանկացաւ նմա յետ պատուիրանին.

եւ թէ այն որ պատուիրեցաւ,

կատարեաց զնա ըստ պատուիրելոյն:

Որ ընտրեաց զնա քանի' եւս պարտ է

25 կատարել զուխտ բերանոյ իւրոյ.

յայտ է եթէ զժուար է

որ ընտրեաց զնա կամաւք իւրովք:

Անբա՛ւ զժուար է այնմիկ,

որ ոչ ընտրեաց զնա ի կամաց մտաց իւրոց:

30 Դոյզն պատերազմ է այնմիկ, որ ի կամաց ցանկացաւ նմա,

եւ կրկին պատերազմ է այնմիկ,

որ ի պատուիրանէն պահէ զնա:

է. Խարագիր՝ Կցուրդ. լուսանցքին Զ: զհողեղէնքս իմացիր զհողեղէնս:

■ ուսնասցի: — 18 ընդ մէջ յայտնի եւ նորա հինգ գիր անընթեօնի: — 19 զպատուէրն:

— 21 նորա փի. նմա:

Hymnus VII¹

BENEDICTUS EST ILLE QUI VIVIFICAVIT USQUE AD GRADUM PERVIGILIUM
NOS QUI E PULVERE FACTI SUMUS

A. Unigenite Dei nostri, * da mihi enarrare
Pollentiam virginitatis * et . . . . sanctitatis²,
Ut adhorteris homines * ad appropinquandum ad ambas.
Valentes virginitatem eligent³, * et qui non sufficiunt illi (virginitati),
Capiuntur³ cupidine possidendi * suam propriam sanctitatem.

B. In die quo dixit Dominus ipsius * Jeremiae, ne uxorem duceret^{4a},
Gaudio magno indutus est ille, * quia dignus factus est ille
Qui, ordine, consors fieret gabrielensis * legionis spiritualium (entium).
Non ante illum, neque post, * data est (virginitas) jussu cuiquam,
Sicut data est Jeremiae. * Johannis virginis (filii) sterilis^{5b},
Et aliquot virginum [populi]⁶, * virginitas ipsorum a voluntate oritur⁷;
Et virginitas Johannis Zebedaei, * cum aliis virginibus gentilium [ ]⁸.
Virginitas autem Jeremiae, ipsius * et non ipsius est : liquet < e
verbo > illius⁹.

B¹. Nam, ante jussum, non elegit illam, * et (illam simul) illius esse rursus
liquet.

Nam concupivit illam¹⁰ post jussum; * et, si ille qui jussus est
Adimplevit¹¹ illam secundum jussum, * (illi) qui elegit illam, quanto
magis est debitum

Adimplere votum oris ipsius! * Liquet!¹² Si difficilis est (virginitas)
(illi) qui¹³ elegit illam voluntate sua, * infinite difficilis est
Illi qui non elegit illam * e voluntatis actu mentis suae.
Per paulum bellum est illi * qui e voluntatis actu concupivit illam,
Et duplex bellum est illi * qui e jussu . . . servat illam¹⁴.

1. VI (sic) in margine. — 2. Cf. n. 97. — 3. Cf. n. 98. — 4. Cf. n. 99. — 5. Cf. n. 100.
— 6. Cf. n. 101. — 7. Cf. n. 102. — 8. Cf. n. 103. — 9. Cf. n. 104. — 10. Illius. — 11. Cf.
n. 105. — 12. Cf. n. 106. — 13. Cf. n. 107. — 14. Cf. n. 108. —

a. Jerem., I, 5, 17 (?); cf. n. 99. — b. Luc., I, 41, 47 (?); cf. n. 100.

- Միանձո՛ւնք, նմանողք եղերուք Երեմիայի սուրբ կուսանի,
 զի պահեաց զնա իբրեւ ոչ խոստացաւ,
 35 պահեսցուք որչափ կարացուք զոր խոստացաք:
 Ձի նա պահեաց ի մէջ լիտեացն, մեք պահեսցուք ի մէջ սրբոց.
 Ձի միայն կատարեաց նա ի ժողովուրդն,
 մեք ի մէջ բազմաց կատարեսցուք զնա:
 Ետ մեզ արինակ, թէ զիարդ գատուցեալ լինի կուսութիւն:
 40 Երանի՛ առն, որ առ զլուծ քո
 եւ նստաւ լռիկ ի տան իւրում.
 եւ ետ հողոյ զբերան իւր,
 եւ ապտակաց զծնաւտ իւր:
 Որ այսպէս ոչ ստանայ զնա, այլազգ ոչ ստանայ զնա:
 45 Յայտնի է, թէ առանց պահոց ոչ ստանի, որպէս եւ ասացն.
 Եւ առանց խոնարհութեան ոչ կատարի, որպէս եւ եհատ:
 Եւ եթէ ոչ միանձնանայ ի կցորդաց, ոչ կարէ նա պահել զնա:
 Որ իբրեւ զնա ոչ առնէ զնա, ոչ պահէ զնա նման նմա:
 Յայտնի է, զի թէ Երեմիա այսպէս բաւեաց պահել զնա,
 50 Մեք տկարք առանց այսոցիկ չեմք բաւական պահել զնա:
 Խրախութեամբ ոչ ստանի. զի մարդարէն,
 զաւուրս ամենայն հողոյ տայր զբերան իւր,
 զի սպանցէ զցանկութիւն մարմնոյ իւրոյ:
 Մանուկ էր Երեմիա եւ կշտամբեաց նա զարքայն,
 55 Ոչ գժողովրդեանն միայն, այլ եւ զազգացն,
 որ շուրջ զնոքաւք էին.
 Յետ լինելոյն ամենեցուն ատելի,
 բաժակաւ բարկութեանն զոր արբոյց,
 Յաւել նմա կուսութիւն, պահեաց զնա, եւ պսակեցաւ:
 60 Մանկտի որ ընտրեն զաշտիճան նորա,
 ընտրեսցեն իւրեանց եւ զվարս նորա:
 Ձէ մեծ այն, որ ընտրէ քան զմարգարէն, որ այնպէս պահեաց.
 եւ զի նա պահեաց ի մէջ ատելեաց,
 պահեա դու ի մէջ սիրելեաց.
 65 եւ զի նա կատարեաց իբրեւ նախատեալ էր,
 ի ձեռն գովութեան կատարեա՛ դու:
 Յիսուս որ հանդերձեալ էր կատարել զկուսութիւն
 յեկեղեցի սուրբ,

- A¹. Monachi! adsimilamini * Jeremiae sancto virgini!
 Quia servavit illam postquam.....¹⁵ * ..... non promiserat,
 Servemus quantum poterimus * illam quam..... promisimus¹⁵.
 Quia ille servavit in medio impudicorum, * nos servemus in medio
 sanctorum;
 Quia solus adimplevit ille in populo¹⁶, * nos in medio multorum adim-
 pleamus illam.
- A². Dedit (Jeremias) nobis adumbrationem modi quo * (a Deo) oblata¹⁷ fiat
 virginitas :
 « Beatus homo qui accepit jugum tuum, * et sedit silens in domo sua,
 Et dedit pulveri os suum, * et colaphis genas suas^c.»
 Qui hoc modo non possidet illam, * alio modo non possidet illam.
 Liquet illam sine jejuniis¹⁸ * non creari, sicut et dixit (Jeremias)¹⁹;
- A³. Et sine humilitate * non adimpleri, sicut et decidit (Jeremias);
 Et si in solitudinem non secedit a sociis, * non potest ille servare illam.
 Qui, sicut ille (Jeremias fecit), non facit illud, * non servat illam (vir-
 ginitatem) similiter atque ille²⁰.
 Liquet, si Jeremias * hoc modo suffecit ad servandam illam,
 Nos, impotentes, sine his (jejuniis, secessu, cet.), * non sufficientes esse
 ad servandam illam.
- B². Per laetitiam non creatur (virginitas), * quia Propheta, dies totos,
 « Pulverem dabat os suum^d », * ut occideret concupiscentiam carnis suae.
 Puer erat Jeremias^e, * et increpuit ille regem,
 Non populi solum, sed etiam gentium * quae circum illos²¹ erant.
 Postquam fuit omnibus odiosus, * propter calicem irae quem dedit (eis)
 bibere^f,
 Abundavit illi virginitas; * servavit illam et coronatus est.
 Pueri qui eligunt gradum illius (virginitatis), * eligant sibi²² mores
 quoque illius (Jeremiae).
 Non major est qui eligit, * quam Propheta, qui illo modo servavit :
- A⁴. Et quia ille servavit in medio odiosorum, * serva tu, in medio amabi-
 lium;
 Et quia ille adimplevit postquam objurgatus erat, * per laudationem²³
 adimple tu.
 Jesus qui adimpleturus erat * virginitatem in Ecclesiam sanctam,

15. Cf. n. 109. — 16. Cf. n. 110. — 17. Cf. n. 111. — 18. Cf. n. 112. — 19. Cf. n. 113.
 — 20. Cf. n. 114. — 21. Cf. n. 115. — 22. Cf. n. 116. — 23. Cf. n. 117.

c. *Lam.*, III, 27-30. — d. *Lam.*, III, 29. — e. *Jerem.*, I, 6. — f. *Jerem.*, xxv, 15, 17, 28-
 29; XLIX, 12.

Սերմանեաց սահաւ մի ի ժողովուրդն,
 70 զի մի աւտարասցի բազմաւք.
 այս ահա աւրինակ նորա ի Հեբրայեցիս,
 եւ ճշմարտութիւն նորա ի հեթանոսս:

ԿՑՈՒՐԴ Ը.

ԱՒՐՀՆԵԱԼ Է, ՈՐ ԱՐՓԱՆԻ ԱՐԱՐ ԶՄԱՐՄՆԱԻՈՐԿՍ ԶԻ ԵՂԻՑԻՆ ԸՆԿԵՐԻ 269
 ՍԵՐՈՎՔԵԻՑ

Յայսնի է, զի թէ խորհեսցուք
 բարի ի մտի մերում կատարել,
 ընկղմին ի խորհուրդս մեր արդիւնքն այնր
 ի բարի խորհրդոց մերոց.
 5 արդ զբարիս խորհեսցուք,
 թէ եւ ոչ գայցեմք ի գործս նոցա.
 զի այնմ բարի խորհրդոց մերոց
 վարձ խոստացեալ է ի ստուգէն:
 Աւրհնութիւն քեզ ի զուարթնոց
 10 որ ոչ նեղեալ են ի բնութիւնս իւրեանց
 չիք առ նոսա պատերազմ.
 զի չիք սատանայ ի մէջ նոցա.
 չիք նոցա խոչ արտաքուստ,
 զի չիք նոցա խէթ ի ներքուստ.
 15 եւ չիք նոցա կնճիռն ի ներքուստ,
 անդադար լի են ուրախութեամբ,
 զի միշտ են սրբութիւնք իւրեանց:
 Չիք առ նոսա խափանումն,
 զի չիք անդ գործ առ նոսա:
 20 Ոչ յագին յաւրհնութենէ,
 զի յամենայն ժամ քաղցեալ են նմա:
 Ո՞ յապի ծծել զաւդս,
 եթէ զուարթունք յապին յաւրհնութենէ:
 Ոչ են անդ ժամք աւուրց,
 25 զի ոչ գոյ անդ չափ սուուր:

70 աւտասցի: — 71 հեթանոս:
 ետրագիր՝ չկայ Կցուրդ Ը:
 2 կատարել: — 16 անդադարելի:

Seminavit paulum in populo¹⁶, * ne abalienaretur (virginitas) multitudine²⁴:

Haece adumbratio illius (virginitatis) apud Hebraeos, * et vera effigies illius apud gentiles¹²⁵.

< Hymnus VIII >

BENEDICTUS¹ EST QUI FECIT DIGNA CORPORALIA UT ESSENT SOCII SERAPHIM

Liquet, si meditabimur bonum, * in mente nostra, facere,

Immergi in meditationes nostras opera illius (boni) * a bonis meditationibus nostris.

Bona igitur meditemur, * etiamsi non veniemus ad effectiorem illorum (honorum);

Quia illis bonis meditationibus nostris * praemium promissum est a Verace.

Benedictio tibi a pervigilibus, * qui in angustum non sunt contracti in naturis suis!

Non est apud illos bellum, * quia non est Satanus in medio illorum.

Non est illis obstaculum exterius, * quia non est illis impedimentum interius;

Et non est illis nodus interius * . . . . .².

Sine intermissione pleni sunt gaudio, * quia aeternae sunt sanctitates ipsorum.

Non est apud illos cessatio, * quia non est illic opus (finiendum) apud illos.

Non satiantur benedictione, * quia omni hora esuriunt illam.

Quis ad satietatem spirat aerem hunc (nostrum)? * Ita³ pervigiles satiantur benedictione!

Non sunt illic horae dierum, * quia non existit illic mensura diei;

24. Cf. n. 118. — 25. Gentilem.

1. Cf. n. 118 bis. — 2. Cf. n. 119. — 3. Cf. n. 120.

- Զիք անդ առաւաւտ եւ երեկոյ,
 զի չիք անդ ծագումն արեւու.
 Ոչ գտանի անդ խաւարս այս,
 զի չիք անդ հաստատութիւնս այս:
- 30 Զիք անդ գիշեր եւ մութն,
 զի չեն կարաւաք հանգստեան սորա.
 Զիք անդ քուն եւ նիհր,
 զի չիք մարմին որ ննջէ անդ:
- Զիք անդ որ մոռանայ եւ յիշէ.
 35 զի ամենայն ոք գիտէ անդ.
 Զիք որ տայ եւ առնու անդ,
 զի չիք անդ կարաւտութիւն:
- Զիք անդ որ քննէ վասն Հաւր,
 զի գիտեն եթէ անքնին է նա.
 40 Զիք որ հարցանէ վասն Որդւոյ,
 զի տեղեակ են, եթէ ոչ հարցանի.
- Զիք որ հարցանէ վասն սուրբ Հոգւոյն,
 զի մի լուութիւն է զամենեքումք,
 փառաւորել զերիս անուանս,
 45 հանապազորդ է ու նոսա:
- Զվիրաւորեալս ի մարմնաւորաց կեցուցանեն շնորհք քո:
 Ոչ տացի երանութիւն այնոցիկ,
 որ ոչ պաշտեցին զսուրբ ուխտ քո.
 Եթէ կացեալ էաք մեք յամուսնութեան,
 50 վաստակաւք նորա ոչ երանէաք:
 Յառաջ քան զգլորումն՝ պատեա զբեկումն գլորման:
 Ամենայն ոք որ վերացաւ ի սէր քո
 ի կարգաւոր յաշտիճան զուարթնոցն,
 անկցին յաշտիճան շնութեան:
- 55 Զի կուսութիւն, փափկութիւն,
 զիտութեամբ եւ անգիտութեամբ
 բարւոք իրաց ցանկացան.
 կատարեոցեն ի Տէր զվաստակս իւրեանց,
 եւ ընկալցին զհատուցմունս իւրեանց:

29 հաստատութիւն: — 30 անդ գիշեր: — 31 կարաւք: — 39 անքնին: — 43 զամենե-
 քումք: — 44 փառաւորելով ապա ուզողած փառաւորել: — 46—51 կը թուի ուրիշ կցուրդի
 մաս. լուսանցիին ք: — 50 երանէաք: — 51 գրեկումն գլորման: Կ'աւարտի կատարեցաւ:

Non est illic mane et vespere, * quia non est illic ortus solis.

Non inveniuntur illic tenebrae hae (nostrae), * quia non est illic firmamentum hoc (nostrum);

Non est illic nox obscurumque, * quia non sunt indigentes requiei hujus (nostrae);

Non est illic somnus et sopor, * quia non est corpus quod obdormitet illic.

Non est illic qui obliviscatur et reminiscatur, * quia omnium quisquis scit illic.

Non est qui det et (qui) accipiat illic, * quia non est illic indigentia.

Non est illic qui investiget de Patre, * quia sciunt illum esse investigabilem;

Non est qui interroget de Filio, * quia compertum habent eum non interrogari⁴;

Non est qui interroget de Sancto Spiritu, * quia uno silentio involvuntur omnes⁵.

Glorificare⁶ tria nomina * sempiternum est apud illos

.....

Vulneratos⁷ e corporalibus * vivificat gratia tua.

Non dabitur beatitudo illis * qui non sunt obsecuti sancto voto tuo.

Si versati essemus nos in matrimonio, * laboribus illius non beati evasissemus.

.....

Ante casum, alliga fracturam casus.....

.....

Quicumque elatus est in amore tuo * ad ordinatum gradum pervigilium

.....

Decident in gradum fornicationis * .....

.....

Quia virginitas, voluptas * .....

.....

Scienter et inscienter * res bonas concupierunt :

Perficient ad Dominum labores suos * et recipient retributiones suas.

4. Cf. n. 121. — 5. Cf. n. 122. — 6. Glorificando, quod postea correctum est in : glorificare. — 7. IX in margine; cf. n. 123.

Կ Ց Ո Ւ Ր Դ Ք .

ՎԱՍՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ . ՁԱՅՆԱԿԻՑ ՆՈՐԻՆ ԿՑՈՒՐԴ Ի ԲԵՐԱՆՈՅ
ԿՈՒՍԱՆԱՑ ԵՒ Ի ՍՐԲՈՑ
ՔԵԶ , ՏԵՐ , ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ , ՓՐԿԻԶ

Լուր , լուր , Ամուսնութիւն , զպատերազմ ,
յոր մտեալ էին Կուսութիւն եւ Սրբութիւն , եւ մաշեցաւ .
եթէ քանի խոնարհ է աստիճան իւր , քան զերկոցուն .
զի մի յայտ տրամեսցի նա .

5   զի առաւելան ծնունդք իւր քան զնա .
եղէ նմա բերան զի ասասցէ ինձ .
տես զի սկսաւ ասել Ամուսնութիւն ցԿուսութիւն .

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Ես ծնայ զԱբել արդար որ հաճոյ եղև պատարագ իւր Աստուծոյ :
Ես ծնայ զԵնոքս միամիտ , որ վերացաւ մարմնով յերկինս :
10 Ես ծնայ զՆոյ ստոյգ , որով սերեցաւ նովաւ աշխարհս :
Ես ծնայ զՄէմ որդի նորա , այն որ Մեղքիսեզեկն կոչեցաւ .
եւ քահանայ մեծ . նմա տասանորդեաց զամենայն ոք եւ զԱբրահամ :
Ես ծնայ եւ զԻսահակ , որ ապրեցաւ յողջակիզացն .
եւ աճեցոյց աղաւթիւք զամուլ արգանդ ամուսնոյ իւրոյ :
15 Ես ծնայ զԱբրահամ գլուխ քահանայից . եւ մարգարէից .
եւ թագաւորաց . սիրիչ աղքատաց . որոյ ցանկացան վերինքն .
Սեղանոյն կապեաց նա զմիամաւրն այն

եւ ձգեաց սուր ի պարանոց նորա :

Նա է որ ետես զաւրն Գրիստոսի , փրկութեամբ սիրելւոյ իւրոյ :
20 Ես ծնայ զայն Յակոբ , որ ծնաւ զազգս երկոտասան :
Ես ծնայ զՄովսէս , որ փառաւորեցան երեսք նորա :
Ես ծնայ զԵսու կուսան , որ արգել զարեգակն եւ զլուսին :
Ես ծնայ եւ զՍամուէլ , որում լուաւ Աստուած որոտմամբ :
Ես ծնայ զԵղիա կուսան ,

25   որ կեցոյց ի Մարփայս զմեռեալն զայն :
Ես ծնայ եւ զԵղիշա , որ կեցոյց զերկուս մեռեալս :
Ես ծնայ եւ զԵգեկիէլ , որ կեցոյց ի դաշտին զոսկերս :
Ես ծնայ զԴանիէլ եւ զընկերս իւր ,
որ յաղթեցին հրոյ եւ զազանաց :

Խորագիր՝ չկայ Կցուրդ Ք . լուսանցքին Ը : Կցուրդ ի բերանոյ :
3 քանգի երկոցուն : — 12 քահանայ մեծ : տասանորդեաց (հմտ . Յասաջարան , 49 Ը) :
— 11—20 կ'երեսայ թէ խաճարուած է : — 29 եւ զընկերս է :

< Hymnus IX >¹

DE MATRIMONIO, CONSONA EJUSDEM (EPHREM) ANTIPHONA (CUM EA)
EX ORE VIRGINUM ET EX (ORE) SANCTORUM (PROLATA)². TIBI, DOMINE,
BENEDICTIO, SALVATOR

A. Audi, audi, Matrimonium, duellum * quod inierant Virginitas et Sanctitas!

Et tabuit (invidia Matrimonium) : quanto humilior est * gradus ipsius
[quam (gradus) ambarum³!

Ne manifesto maereret illud (Matrimonium), * quod superior fuisset
progenies ipsius quam illud,

Factus sum illi os, ut diceret mihi : * « vide quid coeperit dicere Matrimonium Virginitati. »

Matrimonium

B. Ego genui Abel justum, * cujus pergratum fuit donum Deo.

Ego genui Enoch simplicem, * qui sublatus est cum corpore in caelos^a.

Ego genui Noe sincerum, * a quo propagatus est mundus hic.

Ego genui Sem, filium illius (Noe) * .....⁴.

.....

Ego genui Abrahamum caput * sacerdotum et prophetarum

Et regum, amatorem pauperum, * quem (videndi) cupidine capti sunt
Superi^b;

Et increscere fecit precibus * sterilem ventrem uxoris ipsius^c.

Ego genui et Isaac, * qui vivus servatus est ex holocaustis.

Ad altare alligaverat ille (Abraham) unicum matris filium illum, * et,
retraxit gladium a collo illius.

Is est (Abraham) qui vidit diem Christi^d, * per redemptionem dilecti
(filii) sui^e.

Ille, qui Melchisedech vocatus est et sacerdos magnus * illi (Christo)
receperat decimas cunctorum, etiam Abrahami^f.

B¹. Ego genui illum Jacob, * qui genuit tribus duodecim.

Ego genui Moysen, * cujus glorificatus est vultus^g.

Ego genui Jesu virginem, * qui retinuit solem et lunam^h.

Ego genui et Samuelem, * qui dicto audivit Deus tonitruⁱ.

Ego genui Eliam virginem, * qui ad vitam revocavit in Sarepta mortuum
illum^j.

Ego genui et Elisaeum, * qui ad vitam revocavit duos mortuos^k.

Ego genui et Ezechielem, * qui ad vitam revocavit, in planitie, ossa^l.

Ego genui Danielelem et socios ipsius, * qui vicerunt ignem et feras^m.

1. VIII (sic) antiphona ex ore, in margine. — 2. Cf. n. 124. — 3. Ambarum enim. —
4. Cf. n. 125.

a. Gen., v, 22-24; Hebr., xi, 5. — b. Gen., xviii, 1-16. — c. Gen., xxi, 1-2. — d. Joan.,
viii, 56. — e. Gen., xxii, 1-14. — f. Gen., xiv, 20. — g. Ex., xxxiv, 29-30. — h. Jos., x,
2-14. — i. I Reg., xii, 18. — j. III Reg., xvii, 17-24. — k. IV Reg., iv, 18-37; xiii, 21.
— l. Ezech., xxxvii, 1-14. — m. Dan., iii, 19-23.46-51; vi, 16-24.

30 Ես ծնայ եւ զթագաւորս եւ զաւծեալս այն ժողովրդեանն :
 Ես ծնայ զառաջին քահանայսն . ես ծնայ եւ զվերջինս :
 Ես ծնայ եւ զմարգարէս . ես ծնայ եւ զառաքեալսն :
 ԶՔրիստոս, որ ոչ ծնաւ, ծնաւ Մարիամ որ յինէն :

ԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ

Մի մեծամտեր վասն բազմութեան որդւոց քոց,
 35 ո՛վ ամուսնութիւն
 զի թէպէտ եւ զարդարսն դու ծնար . դու ծնար եւ զմեղաւորսն .
 եւ եթէ զմարգարէսն դու ծնար, դու ծնար եւ զսպանողս նոցա .
 եւ եթէ զառաքեալսն դու ծնար, (դու ծնար) եւ զքարկոծիչս նոցա :

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Զառնում ես բաժին ընդ նոսա,
 40 զի ոչ ճեպեցայ ես ընդ նոսա
 ի սպանումն արդարոց սրովք,
 վասն ուրացողաց եւ ընկերաց իւրոց,
 զի քաւեսցին ի սլակման քում :
 Գոն յայնց հաղորդք մեծի վաստակոց քոց
 45 եւ բարձրացեալ աշտիճանի քո :
 Բարձր քան զհրեշտակաց աշտիճանի քո .
 եւ զի աւելի է աշտիճան կուսութեան քո,
 ես հաղորդեցայց անսութեան քում .
 եւ զի երկամբք ծնայ ես, արժանի եղէց նշխարի բարեաց քոց :
 50 Զի կրեցի զքեզ յորովայնի, սպրեցայց ի հրոյ անտի :
 եւ զի ծնայ զքեզ երկամբք յաշխարհս, յաղաւթս քո մտից յԱդին :
 Եւ զի ոչ խափանեցի զքեզ յայդմանէ,
 հաղորդեցայց հատուցման այնմ այդորիկ :
 Եւ զի ագուցի քեզ ի մէջ ալեաց,
 55 յիշեա զիս ի հատուցմանն :
 Առաքեալն՝ որ ասաց զայս, եղիցի բարեխաւս վասն այսորիկ .
 Կեցցէ, սսէ, վասն ծննդոց իւրոց,
 եթէ կացցեն ի հաւատս եւ ի սէր :
 Ո՛ր կուսութիւն, որ ծնաւ ի պատուական ամուսնութենէ,
 60 խնդրեա՛ անդ վասն արմատոցս .
 որպէս խնդրեաց նա աստ վասն քո :

Ego genui et reges, * et unctos illius populi.

Ego genui primos sacerdotes, * ego genui et ultimos.

Ego genui et prophetas, * ego genui et apostolos.

Christum qui non genitus est, * genuit Maria quae a me (genita est).

Virginitas

- A¹. Noli altum sapere de multitudine * filiorum tuorum, o Matrimonium!
 Quia, etsi justos tu genuisti, * tu genuisti etiam peccatores.
 Et si prophetas tu genuisti, * tu genuisti etiam occisores illorum;
 Et si apostolos tu genuisti, * < tu genuisti > etiam eos qui illos lapidibus percusserunt.

Matrimonium

- B². Non participo ego cum illis, * quia non properavi ego cum illis
 In occisionem justorum [gladiis]⁵ : * quod attinet ad negatores et
 socios ipsorum⁶;
 Quia illis piaculum fuerit in coramine tuo, * existunt ex illis (qui sunt)
 participes magnorum laborum tuorum,
 Et (existunt qui sunt participes) sublimis gradus tui, * gradus tui
 altioris (gradu) angelorum⁷!
 Et quia major est gradus virginitatis tuae, * ego particeps fiam visionis
 tuae⁸;
 Et quia doloribus partus genui < ego >, * dignum evadam reliquis
 bonorum < tuorum >.
 Quia portavi te in ventre, * salvum servabor ab igne;
 Et quia genui te doloribus partus in hunc mundum, * precum tuarum
 beneficio intrabo in Eden⁹;
 Et quia non frustravi te istius (Eden), * particeps fiam illius retribu-
 tionis istius (Eden);
 Et quia hospitio te accepi in medio fluctuum, * memento mei in retri-
 butione.
 Apostolus qui dixit hoc (verbum?), * fiet advocatus propter hoc
 (verbum?) :
 « Vivet, inquit, propter progeniem suam, * si perstiterit in fide et in
 amoreⁿ. »

- C. O Virginitas, quae genita est * ab honorifico matrimonio,
 Obsecra illic pro hac [stirpe]¹⁰, * sicut obsecravit illa (stirps) hic
 pro te¹⁰.

5. Quibus. — 6. Cf. n. 126. — 7. Cf. n. 127. — 8. Cf. n. 128. — 9. Cf. n. 129. —
 10. Cf. n. 130.

n. I Tim., II, 15.

- Զի թէ եւ արդարանալ կարեմ ես.
 ելանել յաստիճան քո ոչ կարեմ.
 եւ թէ զամենայն վարս ստանամ ես.
 65 եւ եթէ ամենայն վաստակաւք առաւելեցայց,
 զմարգարիտդ քո ո՞վ տացէ ինձ:
 Զհրեշտակս բերեմ քեզ աւրինակ.
 եւ զուարթունք եղեն քեզ հայելի:
 Նմանեցար զու Միքայելի, Գաբրիէլի, սահմանակցի նորա.
 70 նմանող եղեր դու Քերովբէից,
 Սերովբէիւք տարեալ զմարմին քո.
 եւ համբարձեալ հրեշտակաւք եւ զաւրաւք ի յերկինս:
 եւ լոյս մեծ ի ծագման քո:
 Ո՞վ կարէ պատմել զքէն, զի բարձր ես քան զպատմութիւն,
 75 այլ այն որ գիտէ զընթացս քո,
 նա գիտէ հաճել զքեզ փառաւքն որ փառաւորէ զքեզ.
 եւ բարձրացուցանէ զքեզ պսակաւն իւրով,
 եւ գրգէ զքեզ առազաստաւ իւրով
 եւ պարարէ զքեզ սեղանաւ իւրով:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ժ .

ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՇՇԵՐՈՅ ԿՅՈՒՐԴ
ՈՐԴԻ ՓԱՌԱԻՈՐԻ Ի ԶՈՒԱՐԹՆՈՅ . ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՔԵԶ Ի ՀՍԿԵՑՈՂԱՑ

- Ո՞ հսկողք, նմանեցէք Մովսիսի գլխոյն Հեբրայեցւոց,
 այն որ աւտարացաւ ի քնոյ՞ զաւուրսն զորս եկաց ի լերինն.
 Իայց ի ժամէն, զի եղեւ նա աստուած (ատես)
 եւ լուսաւորեցան երեսք նորա.
 5 երկեաւ քուն մերձենալ ի յաչսն, որ զգեցան զփառսն:
 Զի քողն Մովսէսի սահմանէր զտեսումն ամենայն ժողովրդեանն.
 արտաքոյ քան զամենայն որմս մնայր
 եւ ոչ ժպրհէր անցանել ընդ նմա արտաքոյ քան զքողն:
 Դարձեալ կայր քունն Մովսիսի ի ներքս քան զնա,
 10 եթէ մտանէր՝ սատակէր ի փառաց անդէն:
 Զի առանց փառացն իսկ հալածեաց զքուն գիշերոյ ութսուն,
 յորմէ հետէ զգեցաւ զփառս՝ որչափ եւս հալածեսցէ զնա:

(65 չունի ես:

Ժ. Խորագիր՝ չունի Կցուրդ Ժ եւ առաջին:

2 ստացաւ: — 3 աստուած. ուղղեցի աստուածտես: — 5 սղեցաւ:

Quia etsi justificari possum ego, * ascendere ad gradum tuum non possum;

Et si omnes mores (bonos) possideo * .....¹¹.

Et si omnibus laboribus superavero, * margaritam tuam quis dabit mihi?

C¹. Angelos affero tibi (ut) exemplum, * et pervigiles facti sunt tibi speculum.
 Adsimulata es tu Michaeli, * Gabrieli, confini illi;
 Adsimulantem te fecisti tu Cherubim, * .....¹².
 Quoniam cum Seraphim duxisti corpus tuum, * et in altum sustulisti cum angelis¹³;
 Et cum exercitibus in caelos¹⁴, * et lux magna in ortu tuo!

A². Quis potest de te enarrare, * cum altior sis enarratione?
 Sed ille qui scit cursus tuos, * ille scit satisfacere tibi
 Gloria quae glorificat te; * et te alte extollit corona sua,
 Et fovet te thalamo suo¹⁵, * et saginat te mensa sua.

Hymnus X

BENEDICTIO, < PRIMUS > NOCTIS HYMNUS. FILIUS GLORIFICATUR A PERVIGILIBUS. BENEDICTIO TIBI A VIGILANTIBUS¹

A. O vigilantes, similes esse velitis * Moysi capiti Hebraeorum!
 Ille qui abalienatus est a somno * dies per quos constitit in monte.
 Ab hora autem qua factus est Deum-<videns>², * et glorificatus est vultus illius,
 Timuit somnus appropinquare * ad oculos qui induerant gloriam.
 Nam velamen Moysis definiebat³ * aspectum omnis populi;
 Extra omnes parietes manebat (populus), * neque audebat sermocinari cum illo (Moyses) (dum erat Moyses) extra velamen⁴.

A¹. Contrarie, insidebat somnus * Moysi, intime magis quam illud (velamen)⁵,
 Si introibat .....⁶ * occidebatur (somnus) a gloria illico.
 Quia sine gloria ipsa insectatus erat (Moyses) * somnum octoginta noctium⁷,
 Ab eo die quo indutus est gloria, * quanto magis insectabitur illum!

11. Cf. n. 131. — 12. Cf. n. 132. — 13. Cf. n. 133. — 14. Cf. n. 134. — 15. Cf. n. 135.

1. Cf. n. 136. — 2. Cf. n. 137. — 3. Cf. n. 138. — 4. Cf. n. 139. — 5. Cf. n. 140. — Cf. n. 141. — 7. Cf. n. 142.

Բայց զի մի մոլորեսցի ժողովուրդն եւ կարծիցէ թէ չէ սա մարդ,
նիրհեայր նա, զի ուսուցէ թէ ներքին է նա եւ ոչ վերին:

15 Եւ զի կրթեցաւ եւ եղեւ հսկեցող

սակաւ վաստակաւ կամաց իւրոց,
ասա աւտարացաւ նա ի քնոյ յաւուրցն տեսուն մերոյ եւ այսր:
Ձստ ի Թափաւր գալոյն ասէ, եթէ յայնմ հետէ
ոչ եւս ննջեաց, այլ կայ ընդ գուարթունսն ի քուն:

20 Եւ զի բնակաւոր էր Յեսու Նաւեանց ի վրան ժամու,
որպէս եւ գրեալ է, բնակաւորութեամբն իւրով ի սրբութեանն
հալածեաց զքուն աչաց իւրոց:

Եւ զցանկութիւն անդամոց իւրոց

եւ զնիհր եւ զքուն բբաց իւրոց.

Ի սիրտ իւր բնակեաց պարկեշտութիւն

եւ արթնութիւն յարտեւանունս իւր:

Քուն եւ ցանկութիւն բնութեան են.

եւ պարտեցան երկոքեանն ի Հոչայէ.

զի այն որ յաղթէ ցանկութեան մարմնոյ,

30 կարէ յաղթել քնոյ աչաց:

Քնոյ սակաւ մի հնազանդեցաւ,

իսկ ցանկութեան եւ ոչ երբեք բնաւ:

Նիրհ հարաւ ընդ աչս նորա,

եւ ցանկութիւն ոչ տիրեաց ի սիրտս նորա.

35 Ըստ սմին աւրինակի Եղիա հալածեաց զքուն յաչաց իւրոց.

զի գիշերս քառասուն պահեցին արտեւանունք իւր ի քնոյ:

Եւ զի կրթեաց զանձն իւր ի հսկման

ի ճանապարհին ի Խորէք լեառնն,

հսկումն այն փոքրժամանակեան արար զնա հսկեցող յաւիտենից:

40 Արթուն էր Յոր ի փորձութեան իւր

խնդրել եւ առնուլ ի Տեառնէ իւրմէ.

գոհութիւն փոխանակ տրտնջելոյ

եւ աւրհնութիւն ընդ հայհոյութեան:

Հսկեաց Յովնան զգիշերսն, յորս եղեւ յորովայնի ձկանն,

45 թաղեալ էր ի ձուկն եւ ի ծովու. ոչ տիրեաց քուն աչաց նորա:

Չարմացոյց եւ հիացոյց արթնութիւն

որդւոյն Ամաթիայ զձուկն մեծ,

զի եւ ծունր ոչ կամէր զնել որքան եղեւ ի փոր ձկանն:

Ne autem erraret populus * et putaret hunc non esse hominem,
Dormitabat ille (Moyses), ut doceret * eum (somnum) esse infimum
(= terrestrem) et non superum (= caelestem) ⁸.

B. Et cum se exercuisset et factus esset vigilans * parvis laboribus voluntatis suae.

Ecce abalienatus est ille a somno (terrestri) * abhinc diebus Domini nostri et usque adhuc ⁹.

Declivis dies adventus ¹⁰ (Domini nostri) * edicit eum (Moysen) abhinc (illo die)

Non amplius obdormisse, sed perstare * cum pervigilibus in somno (caelesti) ¹¹.

C. Et quia habitator erat Jesu Nave * in Tabernaculo, sicut scriptum est, Habitatione sua in sanctitate (Tabernaculi), * insectatus est somnum oculorum suorum,

Et concupiscentiam membrorum suorum, * et dormitionem et somnum pupillarum suarum;

In corde ipsius habitavit pudicitia,* et vigilia in superciliis ipsius.

Somnus et concupiscentia naturae sunt (propria), * et debellata sunt ambo ab Hošea¹²;

Quia ille qui vincit concupiscentiam corporis * potest vincere somnum oculorum.

Somno paululum subjectus est (Hošea), * concupiscentiae vero numquam omnino.

Dormitio dimicavit cum oculis illius, * et concupiscentia non dominata est cordi illius.

B¹. Eodem modo Elias * insectatus est somnum ab oculis suis;

Nam noctes quadraginta^a * jejuna fuerunt supercilia ipsius somno.

Et quia se ipse exercuit in vigilantia, * in peregrinatione in monte Horeb,

Vigilantia illa paucarum horarum * fecit illum vigilantem aeternum^b.

D. Vigil erat Job in probatione sua, * ut peteret et acciperet a Domino suo

Laudationem murmurationis loco, * et benedictionem pro blasphemia^c.

C¹. Vigilavit Jonas noctes * per quas fuit in ventre ceti.

Sepultus erat in cetum et in mari : * non dominatus est somnus oculis illius.

Admiratione affecit et obstupefecit vigilia * filii Amathiae cetum magnum;

Quia vel genu non poterat ponere * quamdiu fuit in alvo ceti.

8. Cf. n. 143. — 9. Cf. n. 144. — 10. Cf. n. 145. — 11. Cf. n. 146. — 12. Cf. n. 147.

a. *III Reg.*, XIX, 8. — b. *III Reg.*, XIX. — c. *Job.*, II, 10.

Փախեալ Յոզիան յԱստուծոյ,
 50 զի կարծեաց ի տգիտութեան իւրում,
 եթէ յերկրին աւետեաց միայն բնակեալ է սուրբն եւ փառաւորն:
 Իսկ իբրեւ էջ ի յատակ ծովուն, աւաւ ի յանձնէ իւրմէ նա,
 եթէ ոչ յերկրի միայն է սուրբն այն,
 այլ եւ յանդունդս խորոց ծովու:
 55 Արթուն էր ի գուրն Երեմիա ազաւթս առնել սպանողաց իւրոց,
 զբազմամբ իւրով ընդ Աստուծոյ աւտարացաւ ի ժահահոտ գբոյն:
 Հալածեաց զքուն իւր Եզեկիէլ աւուրս չորեքհարիւր եւ երեսուն.
 քանզի պահեաց նա ի քնոյ, որպէս պահէր նա ի կերակրոյ:
 Նովին կշռով կերակրոյ իւրոյ կշռեաց զքուն աչաց իւրոց.
 60 Եւ զի սակաւ էր կերակուր իւր, զքիմս իւր միայն թանայր:
 Սակաւ ջրով զոր ըմպէր նա, սակաւ մի ակն յակն ածէր.
 Եւ մինչ չեւ ննջեալ՝ անդէն դարթնոյր:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՃԵՐՈՅ ԿՅՈՒՐԴ ԺԱ.

ԱԻՐՀՆԵԱԼ Է ԱՅՆ ՈՐ ԳԱՅ ԵՒ ՈՒՐԱԽ ԱՌՆԷ ԶՀՍԿԵՑՈՂՍ Ի ՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ԻՒՐՈՒՄ

Ժուժեցոյք փոքր մի, առաքինիք,
 բառնալով զծանրութիւն խաւարի.
 2 Զի ահա փոքր մի եւ կատարեաց զժամս իւր,
 եւ գոյ առաւաւտ ուրախ առնէ զմեզ:
 5 Գիշերին հսկեսցին առաքեալքն. եւ զի նիրհեցին,
 ի սրտմտութենէն եպերելով եպերեաց
 վարդապետն զԵրկտասանն.
 Հաստատիչն այն բնութեանն ոչ բոնադատէր զտկարսն,
 եթէ ոչ գիտէր զի կարող է մարդկութիւն յողթել քնոյ.
 10 Եւ ոչ պատուիրան դնէր դարձեալ
 եթէ ոչ զի յողթեալ լինէր:
 Եղերուք, ասէ, հսկեցողք, պահել զժամ փեսային որ վալոցն է:
 Չորս պահս ետ մեզ պահել զամենայն գիշերս կենաց մերոց.
 2 Ի յորում ի նոցանէ եկեսցէ՝ գտցէ արթուն զեկեղեցի իւր:

ԺԱ. Խորագիր՝ Կյորդ. ի լուս. Ժ. Շ վասն հսկողաց: Համեմատուած ACF. F նոյն է Շի հետ:

2 Շ բառնալ: — 5 Շ հսկեցին: A նիրեցին: A հաստիչ այն: Շ զնոսս: — 8 Շ չունի այն: Շ բնութեանցն: Շ զտկարս: — 9 Շ եթէ ով է մարդկութիւնս որ յողթէ քնոյն: — 10 Շ պատուիրանդդէր: — 11 Շ թէ: — 12 A հսկեցող: — 14 Շ ի նայանէն եկ. փեսայն

Fugit Jonas a facie Dei, * quia putavit, in ignorantia sua,
 In Terra repromissionis tantummodo * habitare Sanctum et Gloriosum.
 Cum autem descendisset in fundum maris, * didicit, e propria sua
 (periclitatione) ille,

Non in terra tantummodo esse Sanctum illum, * sed et in abyssis
 profundis maris.

D¹. Vigil erat in fossa Jeremias * preces ut faceret occisoribus suis.
 Cum mentem ipsius occuparet Deus * abalienatus est a fetida fossa^d.

A². Insectatus 'est somnum suum Ezechiel * dies quadringentos et triginta;
 Quia ille servavit se jejunum a somno, * sicut ille servabat se jejunum
 a cibo.

Eadem statera (qua pensabat) cibum suum, * pensavit somnum oculo-
 rum suorum;

Et quia parcus erat cibus ipsius, * palatum ipsius tantummodo umec-
 tabat.

Cum parca aqua quam hibeat ille, * parcum quemdam fonticulum
 in oculum adducebat¹³;

Et priusquam obdormierat * illico evigilabat.

< **Secundus noctis** > **Hymnus XI**¹

'DE VIGILANTIBUS²

BENEDICTUS EST ILLE QUI VENIT ET LAETIFICAT * VIGILANTES IN MANI-
 FESTATIONE SUA³

Patienter sustinete paululum, virtute pollentes, * bajulare⁴ gravitatem
 tenebrarum!

Quia ecce paululum et perfecerunt (tenebrae) horas suas, * et venit
 matutinum, laetos facit nos.

A. Nocte 'vigilaverunt discipuli⁵, * et quia sopiti sunt prae tristitia⁵,
 Corripiendo corripuit * magister Duodecim⁵.

Conditor ille naturae * non vi compulisset impotentes,

Nisi scivisset potentem esse * humanitatem vincere somnum;

Nec mandatum posuisset rursus * nisi.... evictus esset⁶.

« Estote, inquit, vigilantes, * ad custodiendam horam Sponsi qui
 venturus est. »

A¹. Quatuor custodias dedit nobis custodiendas * per omnes noctes vitae
 nostrae,

Ut, in qua (custodia) ex illis venerit Sponsus⁷, * inveniret vigilem
 Ecclesiam suam.

13. Cf. n. 148.

1. X (sic) in margine. — 2. Om. A. — 3. Cf. n. 149. — 4. Cf. n. 150. —

5. Cf. n. 151. — 6. Cf. n. 152. — 7. Om. A.

d. *Jerem.*, xxxviii, 6.

- 15 Թէպէտ եւ ծածկեաց զաւրն եւ զժամն իւր,
 եւ ոչ յայտնեաց զժամ ծագման իւրոյ,
 այլ զի ի դիշերի առնի յայանութիւն իւր,
 ահա գուշակեաց ընդ չորս կողմանս:
- Պահեսցուք այսուհետեւ զժամ փեսային,
 20 որպէս առաք մեք պատուիրանս.
 զի թէ յաւուրս մեր ոչ եկեսցէ,
 ոչ զլանայ մեզ ստուգութիւն նորա:
- Որպէս գտջիք վարեսջիք առաց վարդապետն ցաշակերսս իւր.
 Հալածեսցուք զքուն յաչաց մերոց,
 25 պատրաստ լինել գալստեան նորա:
 Յանկարծուտ փայլատակէ փայլակն.
 Ճայթէ ճայթիւն եւ ընդոստուցանէ.
 Յանկարծուտ խաղայ անդրանիկն
 եւ շարժէ զգաւրութիւնս երկնից:
- Սաստկութիւն փայլատակմանց
 30 եւ արհաւիրք ամենայն որոտմանց,
 իբրեւ զհագող եւ զոչինչ են յաչս յայտնութեանն Քրիստոսի:
 Խաւարի արեգակն յերեսաց նորա,
 եւ խափանի լուսին յերեսաց փառաց նորա.
- 35 եւ ջնջի խաւար եւ պակասի
 ի ձեռն ծագման նշանի մեծի.
 եւ թափի քուն եւ նիրհ աչաց,
 եւ խափանի ցանկութիւն անդամոց.
 եւ մի՛ արթնութիւն տարածի, որոյ ոչ առնի իւր պակասումն:
- 40 Ամենայն որ պատմէ զժամս փեսային,
 ուրախ առնէ զնա ի յայտնութեան իւրում.
 Զի իրաւունք են հանգուցանել զանդամսն,
 որ բարձին զծանրութիւն ի կեսնս իւրեանց:
 Հսկեսցուք ըստ կարի մերում. ապա եթէ ոչ սակաւ քան զկար մեր.
 45 Ժիրք որ վաստակին ի միջի մերում,
 նոքաւք կշտամբի վատութիւն մեր.
 զի ոչ հսկեցաք ի յերեկորեայ:

գտցէ: — 15—16 C Թէպէտ յայտնեաց զժամ ծագմանն իւր: — 20 C որպէս ուստք: —
 22 A զլանայ: C զմեզ: — 30 C սաստկութիւնս ամենայն:

33 C լուսին խափանի եւ ջնջի: — 35 C մեծի նշանի եւ սիրտի քուն... յաչաց: —
 39 C միաբանութիւն տարածի որոց. չունի իւր: — 40 C որ պահէ զժամ: — 44 C սկեսցուք:
 A կարգի C Թէ ոչ քան: — 46 C վատութիւնն: — 47 C սկեսցուք ի զերեկորեայ: — C

Quamquam celavit diem et horam suam, * et non manifestavit horam ortus sui,

Sed quia in nocte fit manifestatio ipsius, * ecce praenuntiavit trans quatuor partes (noctis).

Custodiamus igitur horam Sponsi, * sicut accepimus nos mandatum. Quia si in diebus nostris non venerit, * non fraudat nos fidelitas illius ⁸.

A². « Sicut inventi eritis, ducemini », * dixit magister discipulis suis. Expellamus somnum ex oculis nostris, * ut parati simus ad adventum illius.

Unde non putas fulgurat fulgur, * tonat tonitrus et salire facit :

Unde non putas molitur Primogenitus, * et commovet potentias caelorum.

Violentia omnium ⁹ fulgurationum, * et terror omnium tonationum, Sicut aura et sicut nihil sunt * in oculis manifestationis Christi.

A³. Tenebrescit sol a facie illius * et evanescit luna a facie gloriae illius; Et extergentur tenebrae et deficiunt * per ortum signi magni; Et elabitur somnus et sopor oculorum, * et evanescit concupiscentia membrorum;

Et unica sola vigilia extenditur * cujus non fit ipsius defectio.

Omnis qui custodit horam ¹⁰ Sponsi *, laetum facit illum in manifestatione sua;

Quia justitiae est facere quiescere membra * quae bajulaverunt gravitatem in vita sua.

B. Vigilemus secundum potentiam ¹¹ nostram, * sic igitur : non minus quam potentia nostra!

Robusti qui laborant in medio nostro, * ab illis reprehenditur socordia nostra.

8. Cf. n. 153. — 9. Om. A. — 10. Enarrat horas A. — 11. Ordinem A.

- Մի լիցուք բնաւին ծանրարթունք,
 զի է որ հսկէ զգիշերն ողջոյն.
 50 մեք հսկեսցուք գոնեայ զկէսն:
 Զի՞նչ աւգուտ է զի ննջեցաքն երէկ,
 զի յաւելցուք ննջեսցուք այսօր:
 Յաճախեն հսկեցողք յաղաւթս, եւ քնէածք համարին երազովք.
 զտին շունչք հսկեցողաց եւ պարկեշտ լինին միտք նոցա.
 55 եւ ի շունչ քնէածաց ժողովեալ է
 մոլորութիւն խարերայ տեսլեանց.
 փառաւորի շունչ հսկեցողաց
 զբաղմամբ իւրեանց որ ընդ Աստուծոյ.
 եւ շունչ քնէածաց խաղ է չարին:
 60 Յերազս իւրեանց ազտեղին ի ձեռն տեսլեանց իւրեանց,
 եւ աիբեն կարիք ի վերայ նոցա:
 Եւ քուն որ կարծեցին եթէ հանգիստ է,
 եղեւ ամենեւին աշխատութիւն:
 Թափառին ընդ բազում տեղիս եւ յածին,
 եւ վշտանան յանաւգուտս.
 Ընդ ամենայն կողմանս սլացան եւ զարձան,
 իբրեւ ոչ փոխեցան ի մարմնոց իւրեանց.
 Զի ոչ եղեն ի հսկման Աստուծոյ,
 տիրեաց սատանայ ի տեսիլս նոցա.
 70 Զի ոչ ժողովեցան ի դուռն տեառն իւրեանց,
 ցրուեցան ի մնաս ոգւոց տեսլամբ իւրեանց:
 Հսկողաց յաճախեցան շահք իւրեանց.
 եւ քնէածից յաճախեցին երազք իւրեանց:
 Պահեալ է վաստակ հսկեցողաց,
 եւ դառնայ յոչինչ ժողով երազոց:
 75 Եղիցի ինձ յիշատակ ի միջի ձերում, հսկեցողք,
 որ ամբարձէք զժանրութիւն, զի ոչ հսկեցին.
 ահա զբազումս յորդորեմ, զի եղիցին արթունք:

Երբեք փխ. բնաւին: — 49 C սկէ: — 52 C չունի զի: — 54 A զտին C զտի շունչ...
 լինի: — 55 A քնէածաց: — 56 C խարէութիւն մոլորութեան: — 57 C իւրով: — 59 C լինի
 խաղ չարի: — 64 C ցնձան փխ. յածին:

71 C շունչ ցրուեցան — իւրեանց: — 72 C յաճախի: — 74 երազս: — 77 C բարձէք.
 շունչ զի ոչ հսկեցին:

Quia non vigilavimus sero,

* ne fuerimus omnino grave-vigiles.

Quia est qui vigilet noctem integram,

* nos, vigilemus saltem dimidiam.

Quae utilitas est, quod dormivimus heri,

* ut dormiamus hodie quoque?

Augent vigilantes preces,

* et somniculosi computant somniis.

Emendantur animae vigilantium,

* et modesta fit mens illorum;

Et in anima somniculorum collectus est

* error fallacium visionum.

Glorificatur anima vigilantium

* occupatione sua quae (est) cum Deo,

Et anima somniculorum. . . . .¹²

* fit¹³ ludus Mali.

B¹. In somniis suis caeno oblinuntur per visiones suas, * et dominantur passiones super illos.

Et somnus quem putaverunt esse quietem, * factus est omnino fatigatio.

Vagantur (animae eorum) per multa loca; * et gaudent¹⁴ et maerent in inutilibus.

Per omnes partes volarunt et reversae sunt, * cum non discesserunt e corporibus suis.

Quia non fuerunt in vigilantia Dei, * dominatus est Satanias in visionibus illorum;

Quia non se collegerunt ad portam Domini sui, * dispersi sunt in detrimentum animarum visione sua.

Quod ad vigilantes attinet, aucta sunt lucra ipsorum, * et quod ad somniculosos attinet, aucta sunt¹⁵ somnia ipsorum.

Custoditus est labor vigilantibus, * et revertitur in nihilum collectio somniorum.

Fiat mihi commemoratio in medio vestro, * vigilantes, qui sublevastis gravitatem!

Qui¹⁶ non vigilaverunt ecce multos * exhortor ut fiant vigiles.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ժ Բ .

ԵՐՐՈՐԿ ԳԻՇԵՐՈՅ ԿՅՈՒՐԴ
ԳՈՀԱՍՑԻՆ ԶՔԷՆ ՀՍԿԵՑՈՂՔ, ՈՐՔ ԱՐԺԱՆԻ ԵՂԵՆ ԼԻՆԵԼ ԸՆԿԵՐ
ՍՐԲՈՑ ՍՐՈՎԲԷԻՑ

Մի տայք իշխանութիւն քնոյ թագաւորել յանդամս ձեր .
լուարուք զաղէտսն զոր ինչ գործեաց ի յերկրի .

քասքնեցէք եւ փախերուք ի նմանէ :

Կողոպտեցաւ ի քուն Աղամ ,

5 կողիւն որ առաւ ի նմանէ .

յարթնութեանն մի էր . իբրեւ ննջեաց՝

բարժանեցաւ եւ եղեւ յերկուս .

Նոյ ծանր այգանեցաւ քնովս, որ ծնաւ ի նմանէ .

յարթնութեանն զգաստ էր եւ պարկեշտ .

10 ի քունն իւրում մերկացաւ եւ ստակեցաւ :

Ղովա դարձեալ ի ձեռն քնոյ իւրոյ

կողոպտեցաւ եւ ոչ զգաց :

Մեծացան արթունք ի գանձէ նորա

եւ եղեն յազգս ի սերմանէ նորա .

15 Զի թէ ընդ արւարան զայս գործեաց քուն

եւ ոչ զգացին ի գողանալն զնոսա ,

քանի՛ եւս երկիցուք մեք մեղաւորք ի քնոյ

զի մի տիրեսցէ մեզ :

Ի քուն մեռան անդրանիկքն Եգիպտոսի ,

20 եւ ոչ զգաց թշուառականն այն .

բայց իբրեւ զարթեաւ եւ յարեաւ ,

ապա զգաց հարուածին իւրում :

Սիսարա, որ հսկայութեամբն իւրով ջարդեաց զազգն Եբրայեցւոց ,

որչափ մեծացաւ յարթնութեան իւրում ,

25 նոյնչափ տկարացաւ ի ձեռն քնոյ .

զի Յայէլ յարեաւ ի վերայ եւ վարեաց ցից ընդ ծամելիս նորա .

քուն ի նախատինս արար զնա ,

զի ի ձեռն կնոջ սպան զնա :

Խորագիրն՝ չումի կցուրդ ժԲ : — կցորդ : — սրբոց դժուարընթեանի : C վասն քնոյ եւ արթնութեան : C = Տպ . էջ 15—19 :

2 C զաղէտն . չումի ինչ : — 4 C զի կողոպտեցաւ : — A յարթնութեան : — 8 A ապանեցաւ : — 9 A սգաստ : — 10 C չումի իւրում : — 11 A զաւտ : — 12 A սգաց : — 13 C արթունքն : — 14 C յա . բարձումս . չումի ի ս . նորա : — 15 C եթէ . արդարս : — 16 A սգացին C գողանալ : — 17 C մեղաւորքս : — 20, 22 A սգաց : —

23 C սկայութեամբ : — 25 A հարաւ . C (ի վերայ) նորա . չումի ծ . նորա : — 26 C

< Hymnus XII >

TERTIUS NOCTIS HYMNUS. GRATIAS AGANT TIBI VIGILES, QUI DIGNI
FUERUNT FIERI SOCII SANCTORUM¹ SERAPHIM

- A. Ne dederitis principatum somno * ut regnet in membris vestris!
Audite miseras quascumque fecit in terra; * abhorrescite et fugite
ab eo!
Nam² spoliatus est in somno Adam^a * costa quae ablata est ab illo.
In vigilia unus erat; cum obdormivisset * divisus est et factus est in duo.
Noe^b graviter irrisus est per somnum³ * . . . . qui natus est ab
illo⁴.
In vigilia honestus erat et modestus, * in somno suo nudatus est et in
parabolam versus.
Loth^c, rursus, per manum somni sui, * spoliatus est et non sensit.
Divites facti sunt vigiles e thesauro illius, * et facti sunt in nationes e
semine illius.
Nam, si in justis hoc fecit somnus, * neque senserunt (justi) dum
(vigiles) furabantur illos,
Quanto magis timeamus nos, peccatores, * somnum, ne dominatus sit
nobis!
- A¹. In somno mortui sunt majores natu Aegypti^d, * nec sensit (Aegyptus)
calamitosum illud;
Sed cum evigilasset et surrexisset (Aegyptus), * tunc sensit plagam
suam.
Sisara^e, qui cum gigantea vi sua * fregit nationem Hebraeorum,
Quantum magnus exstitit in vigilia sua, * tantum infirmus evasit per
manum somni.
Nam Yayel surrexit⁵ supra illum⁶ * et infixit palum in tempora illius.
Somnus ignominiis affecit illum, * quia per manum feminae occidit
illum.

Titulus : De somno et vigilia C. — 1. Difficile lectu. — 2. Om. A. — 3. Cf. n. 157. —
4. Cf. n. 158. — 5. Percussus est A. — 6. Om. A.

a. Gen., II, 21-22. — b. Gen., IX, 20-22. — c. Gen., XIX, 30-38. — d. Ex., XII, 29-30. —
e. Jud., IV.

Սամփոսոն ուխտաւոր, որ յորովայնէ զգեցեալ էր զհսկայութիւն.
 30 որ այրեաց զՓղիշտ,
 ի ձեռն կնոջ կուրացուցին Փղշտացիք զաչս նորա.
 նա որ սպան զառիւծն այն եւ աղուեսուք այրեաց զՓղիշտ,
 քուն նենգեաց եւ եգերծ զնա,
 եւ ի տուէ ընդ երկանս կապեաց զնա:
 35 Գիշերի Մազիամ աւարեցաւ արթնովքն,
 որք էին ընդ Գեղէոնի.
 ի ձայն փողոցն ընդոստեաւ եւ զարթեաւ,
 յարեաւ եւ ընդ սուր եհան զանձն իւր.
 ոչ չաղախեցան ձեռք արթնոցն
 40 յարիւն ծանրարթուն քնէածիցն.
 Չահիւք եւ բարբառովք արթնոյն,
 պղծեցաւ յարիւն անձին իւրոյ:
 Գեղէոն հսկուն էր յաղաւթս,
 եւ զՄազիամ երազքն սահէին.
 45 մարգարէացան նմա յաղթութիւն,
 եւ պատահեաց նմա պարտութիւն:
 Կողոպտեցաւ ի քուն Շաւուղ,
 զի կորոյս զտտուն լողկի իւրոյ,
 ի ձեռն տանոյն զոր եհասաւ,
 50 առ զթագաւորութիւնն ի նմանէ.
 եւ զի ոչ քասքնեաց նա յայնմանէ,
 եւ յաւել միւսանգամ ննջեաց.
 մերկ մնաց ի զինուէ իւրմէ,
 զի առաւ ի նմանէ արդնատէզն իւր.
 55 զկեանս որ յետ քնոյն
 շնորհաւ ետ նմա Դաւիթ,
 զի յայնմ քնոյ որ յայրի անդ,
 քուն յաւիտենից ննջեաց նա:
 Եւ զի հայհոյեաց Ռափսակ եւ ննջեաց,
 կոտորեաց հրեշտակ զգաւրս նորա.
 60 եւ սերմն զոր սերմանեաց ի տուէ,
 հնձեաց ի գիշերին.

չուսի ի: — 28 C ախտաւորն: — 29 C ի ձեռն կնոջ որ: — 30 C չուսի ի ձեռն կնոջ: A փղշտացիք: — 31 C չուսի որ... այն: C աղուէսօքն: — 32 C քունն: — 34 C արթնունքն: — 36 C փողոյն: — 40 C արթնոյն: — 42 A դէղէոն: — 44 C յաղթութիւնք: — 45 C նոցա: — 47 C լօթկի: — 48 C զի ի ձ. տանոյ. A էհասա: — 49 C ատին: — 50 C չուսի զի: — 53 C գեղաբղն տէղն: — 54 A զկէանս. C եւ զկեանսն. քնոյ: — 56 C յայն: — 59 C հրեշտակն.

Samson votum-ferens (voto dicatus), * qui a ventre vestitus erat gigantea vi,

Qui combussit Philistinos : per manum feminae, * caecos fecerunt Philistini oculos illius^f.

Ille qui occidit leonem illum ^g* et vulpibus illis ^{7h} combussit Philistinos :

Somnus defraudavit et tonsit illum, * et, die, ad molas alligavit illum.

B. Nocte Madiam dirutus est * a vigilibus qui erant cum Gedeone¹.

In voce tubarum exsiluit (Madiam) et evigilavit, * surrexit et in Aensem projecit se ipse ⁸.

Non foedatae sunt manus vigilium * ad sanguinem grave-vigilium somniculorum.

Taedis et clamoribus vigilium * pollutus est (Madiam) ad sanguinem suum ipsum ⁸.

Gedeon vigilans erat in precibus, * et Madiam somnia labefaciebant.

Prophetizaverunt (somnia) illi (Madiam) victoriam, * et exstitit illi clades.

B¹. Spoliatus est in somno Saul¹ * nam (in somno) pereundam dedit caudam paludamenti sui.

Per manum caudae quam secuit, ... ⁹* cepit regnum ab illo.

Et quia non abhorruit ille (Saul) ab illo (somno), * et amplius, altera vice dormivit,

Nudus mansit telo suo, * nam capta est ab illo hasta ipsius^k.

Et vitam, quae (fuit illi) post somnum, * per gratiam, dedit illi David;

Nam inde ab illo somno, qui (fuit) in specu illic, * ducendo somnum per aeternitatem dormivit ille (Saul).

B². Et quia blasphemavit Rapsac¹ et dormivit, * cecidit angelus exercitus illius;

Et semen quod seminaverat die * messuit in nocte.

7. Om. A. — 8. Cf. n. 159. — 9. Cf. n. 160.

f. Jud., XVI, 19-21. — *g. Jud.*, XIV, 6. — *h. Jud.*, XV, 4-5. — *i. Jud.*, VII. — *j. I Reg.*, XXIV, 1-8. — *k. I Reg.*, XXVI, 1-12. — *l. IV Reg.*, XVIII et XIX.

ահա Ռափսակ ննջէր ի գահոյս իւր,
 եւ Եզեկիա արթուն էր յաղաւթս.
 65 եւ էջ զուարթուն յաղաւթս արթնոյն
 եւ կոտորեաց զբանակս ննջեցելոցն.
 Սիրոն լի էր աղաւթիւք,
 եւ բանակն Ասորեստանի մեռելովք.
 հսկեցողքն զքնէածսն որ հայհոյեցին,
 70 ննջեցուցին ի քուն յաւիտեանից :
 Ի գիշերի աւարեցաւ Բաբել ի Մարաց,
 որք հսկուն էին.
 քուն ի մահ մատնեաց
 զհոյակապն ընդ ամենայն երկիր.
 75 Ձի այն որ ննջէն հանդերձ արթնովս
 մի են եւ չեն մի նոքա.
 հանգիստ քնոյ ոչ կայ մնայ.
 եւ պահեալ է հատուցումն աղաւթից :
 Այս վաստակ որ յանդամս մեր,
 80 յաճախէ մեզ շահ ի բարձունս.
 անցանէ վաստակս մեր,
 եւ կայ մնայ վարձ մեր յաւիտեան :

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ժ Գ .

ԶՈՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐՈՅ ԿՅՈՒՐԴ
 ԱԻՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԱՐԺԱՆԻ ԱՐԱՐ ԶՈՐԴԻՍ ԱԴԱՄԱՅ ՍԱՂՄՈՍԵԼ ԸՆԴ
 ՀՐԵՇՏԱԿՍ

Երանի է հսկեցողաց, այնց որ յամենայն գիշերս
 ընդդէմ քնոյ կարգեալ են :
 Արթուն էր ի գուրն Դանիէլ
 եւ հսկէին ընդ նմա գազանքն.
 5 Փոքր էր գիշերն գոհանալոյ
 վասն փրկութեանն նորա եղեւ նմա :

A գաւրս : C գիշերի : — 62 A ահա առ Ռափսակ . C զի ուփ : — 63 C եզեկիէլ : — 64 A չունի էջ : — 65 C եւ սատակեաց : — 67 A մեռեալք : — 68 C հսկողքն որ ի քնէածիցն հայհոյէին : — 70 A ի գիշմեր C գիշերաւ . C աւարեցաւ : — 71 C որ հսկայունքն էին : — 72 C քանզի ի մատնել ետ : — 74 A ննջնն : — 76 A հանդերձ... կա մնա : — 80 C վ. այս մեր : — 81 A կա մնա C վարձսն . չունի մեր :

Խորագիրն՝ չունի Կցուրդ ԺԳ : ազամա : հրեչտակ :
 1 հսկեցաւաց : — 2 գարգել :

274

Ecce Rapsac dormiebat in lectica sua, * et Ezechias vigil erat in precibus.
Et descendit¹⁰ pervigil in preces vigilis, * et exterminavit castra dormientium.

Sion plena erat precibus, * et castra Assyriae, mortuis¹¹.

Vigilantes, somniculosos qui blasphemaverunt, * dormire fecerunt in somno aeternitatis.

B³ Noctu diruta est Babel^m * Medis qui vigilantes erant.
Somnus ad mortem tradidit * celebrem (illam urbem) per totam terram.
Quia ille qui dormit, simul cum vigile, * unum sunt, et non sunt unum illi.

Quies¹² somni non stat, manet, * et servata est retributio precibus.

Hic labor, qui (est) in membris nostris, * auget nobis lucrum in altis.

Transit labor hinc¹³ noster * et stat, manet merces nostra in aeternum.

< Hymnus XIII >

QUARTUS NOCTIS HYMNUS. BENEDICTUS QUI DIGNOS FECIT FILIOS
ADAMI QUI PSALMOS CANERENT CUM ANGELIS¹

A. Beati vigilantes, illi qui in omnibus noctibus, * adversus somnum in acie dimicant²!

Vigil erat in fossa Daniel, * et vigilabant cum illo ferae.

Brevis erat nox ad gratias agendas * pro salute illius; (revera nox) fuit. . . . illi (brevis)³!

10. Om. A. — 11. Mortui (plur.) A. — 12. Cum (praeupos.) A. — 13. Om. A.

1. Angelo. — 2. Cf. n. 161. — 3. Cf. n. 162.

m. Dan., v (vv. 30-31 praesertim).

- Հալածեաց զքուն եւ Դարեհ,
 ուտարացաւ եւ ի խորտկաց .
 Ոչ ետ հանգիստ մարմնոյ իւրոյ
 10 վասն սիրոյն Դանիէլի :
 Զժամանակն այն որ պահեաց Դանիէլ
 ի խորտկաց թագաւորութեանն .
 Պարկեշտ էր յամենայն ժամս իւր,
 զի արթուն էր յամենայն ժամս իւր .
 15 Հալածեաց զքուն ի բբաց իւրոց,
 զի ապաչեսցէ զԱստուած իւր .
 Զի նշանաւ եւ յայտնութեամբ խափանեսցին
 նախատինք յազգէ նորա .
 Հսկմամբ հաւանեցոյց զԱստուած,
 20 զի ցուցցէ նմա զերազ թագաւորին .
 Եւ հսկմամբ նորա եւ ընկերաց իւրոց
 յայտնեաց նմա զերազն եւ զմեկնութիւնն իւր .
 Մտին քաղզեայքն եւ կախարղքն եւ կորացան,
 զի չեղեն հասու .
 25 Եմուտ հսկեցողն եւ ասաց զերազն,
 եւ ընդ երազոյն զմեկնութիւնն նորա .
 Զի զոր ինչ ետես թագաւորն,
 իբրեւ ննջէր ի ասն արքայութեան իւրոյ .
 Աղաւթք հսկեցողացն ծագեցուցին
 30 առաջի թագաւորին եւ ընկերաց իւրոց :
 Հսկմամբ որ եղեւ մանկուոյն,
 ապրեցան քաղզեայք ի նմանէ .
 Զի հսկումն ծագեաց եւ յայտնեաց զերազն,
 որ ծածկեցաւ ի կախարղացն :
 35 Արթնութեամբ եւ պարկեշտութեամբ
 զուարթնոց բարձանց նման էք զուք .
 Եւ մարգարէից հալելուիք ձերովք
 եւ սրովքէից սրբութեամբք ձերովք .
 Ժողովոյն որ աւրհնեաց յեփրաթա ի գիշերի
 40 ի ծագման փրկչին մերոյ :
 Ահա նմանեցին զունդք ձեր աւրհնութեան,
 զոր որոտան բերանք ձեր :

15 չունի ի (բբաց) : — 23 կախարթքն : — 25 հսկեցողն : — 31 մանկուոյն . — 32 քաղ-
 զեայք : — 39 յեփրաթա :

Insectatus est somnum etiam Darius, * abalienatus est etiam a cuppediis;

Non dedit requiem corpori suo * propter amorem Danielis^a.

B. Per tempus illud per quod servavit (jejunium) Daniel * a cuppediis aulae regiae,

Castus erat in omnibus horis suis, * quia vigil erat in omnibus horis suis.

Insectatus est somnum <a> pupillis suis⁴, * ut deprecaretur Deum suum,

Ut signo et manifestatione * abolerentur ignominiae e gente illius (regiae).

B¹. Vigilantia, persuasit Deo * ut ostenderet illi somnium regis;
Et vigilantia illius et sociorum ipsius (Danielis), * manifestavit (Deus) illi (Danieli) somnium et interpretationem ipsius (Danielis)⁵.

Intraverunt vates et harioli, * et confusi sunt⁶, quia (conjectura) non sunt adsecuti.

Intravit vigilans et dixit somnium, * et, cum somnio, interpretationem illius.

B². Quia quaecumque vidit rex, * cum dormiebat in domo regni sui,
Preces vigilantium fecerunt ut ea effulgerent * coram rege et sociis ipsius.

Vigilantia, quae fuit adolescentulorum, * salvi facti sunt vates per illam^b;

Quia vigilantia effulsit et manifestavit * somnium de quo celati sunt harioli.

B³. Vigilia et castitate * pervigilibus excelsis similes estis vos;
Et prophetis, alleluis⁷ vestris; * et seraphim, trisaghiis vestris⁸.
Conventui⁹ illi qui benedixit in Ephrata, * in nocte, cum effulsit Salvator noster^c,

Ecce similes factae sunt turmae vestrae * [benedictione]¹⁰ quae intonuit ore vestro.

4. Cf. n. 163 — 5. Cf. n. 164. — 6. Cf. n. 165. — 7. Cf. n. 166. — 8. Cf. n. 167. — 9. Cf. n. 168. — 10. Cf. n. 169.

a. *Dan.*, VI, 18. — b. *Dan.*, II, 12-28. — c. *Luc.*, II, 13

- Մ ոգքն որ զգացին զՄ իածնի որդւոյն,
 զի հալածեցին զքուն աչաց իւրեանց .
- 45 զամենայն գիշերս ընթանային
 առաջնորդութեամբ աստեղն լուսաւորի :
 Հսկեցին զգիշերն ողջոյն առաքեալքն
 որսալ ձուկն եւ ոչ գտին .
 յստաւաւտին խնդացին միտք նոցա
- 50 * մեծ որսոցն, զոր գտին նոքա :
 Յաղաւթս ազաւ Տէրն մեր յերեկորեայ,
 զի եղիցի աւրինակ հսկեցողացն :
 Երանի է ձեզ, որ աշակերտեցայք այնմ վարդապետի,
 որ ուսոյց զձեզ անդրանիկն .
- 55 Տէր է երկոցունց՝ արթնութեան եւ քնէածութեան .
 եթէ նա եկն յերկոսեան, որ վասն մեր են երկոքեան .
 որպէս զի ննջեաց վասն մեր,
 եւ հսկեաց նա դարձեալ վասն մեր :
 Քնոցն գուշակեաց վասն մարմնոյ իւրոյ,
 եւ հսկմամբ հալածեաց զքնէածութիւնս մեր .
- 60 զի եկն յաշխարհ, որ հնազանդեալ է արթնութեան
 եւ քնէածութեան, հնազանդեցաւ նա երկոցունց,
 իբրեւ մերձ էր երկոցունց :
 Զի թէ չէր լաւ հսկեցողութիւն, ոչ լինէր աւրինակ որդի,
 65 առանց հսկման ոչ ոք կարէ աւտարանալ յամենայն չարեաց :
 Աշակերտեսցուք նմա ուղիղ,
 զի կատարեսցին ի մեզ կեանք նորա .
 մի աշակերտեսցուք ձախողակի,
 զի մի լինիցիմք քնէածք եւ ոչ հսկեցողք :
- 70 Որդի, որ ոչ էր կարաւտ հսկման,
 եղեւ վասն մեր հսկեցող,
 զէն գործեաց եւ ետ մեզ,
 զի առաքինասցի աշակերտութիւն մեր :

B⁴. ... Magi, qui senserunt Unigenitum Filium, * quia insectati sunt somnum oculorum suorum,

Per omnes noctes currebant, * antecedente (eos) stella lucifera^d.

Vigilaverunt noctem integram apostoli, * ut piscarentur piscem, et non invenerunt.

Mane, laetatae sunt mentes illorum * magno piscatu quem invenerunt illi^e.

A¹. In precibus pernoctavit Dominus noster cum advesperaverat^f, * ut esset exemplum vigilantibus.

Beati vos qui dediti estis discipuli illi Praeceptoris, * qui docuit vos, Primogenitus ille!

Dominus est ambarum : * vigiliae et somnulentiae.

Sic ille venit in ambabus¹¹, * quae propter nos sunt ambae,

Quasi dormiisset propter nos, * et vigilasset ille rursus propter nos.

A². Per somnum dedit indicium de corpore suo, * et per vigilantiam insectatus est somnulentiam nostram.

Quia venit in mundum, qui subjectus est * vigiliae et somnulentiae,

Subjectus est ille ambabus, * cum esset proximus ambabus¹².

Nam si non esset bona vigilantia, * non fieret exemplum Filius.

Sine vigilantia nemo potest * abalienari ab omnibus malis.

B⁵. Dedamus nos discipulos illi, dextre, * ut perficiatur in nobis vita illius; Ne dederimus nos discipulos sinistro¹³, * ne fiamus somniculosi et non vigilantes.

Filius, qui non erat indigens vigilantiae, * factus est propter nos vigilans;

Arma confecit et dedit nobis, * ut polleret discipulatus¹⁴ noster.

11. Cf. n. 170. — 12. Cf. n. 171. — 13. Cf. n. 172. — 14. Cf. n. 173.
d. *Matth.*, II, 1-12. — e. *Joan.*, XXI, 3-11. — f. *Matth.*, XIV, 23.

< Hymnus XIV >

QUINTUS NOCTIS HYMNUS. BENEDICTIO FILIO, QUI LAETIFICAT VIGILANTES ORTU SUO

- A. David rex, qui meditatus est ¹ * aedificare templum Deo,
 Votum vovit electe * se non esse daturum somnum oculis suis ^a.
 Longe abscessit a domo sua, * quia vidit ille in remoto loco ²
 Deversatam esse arcam illam ^b, * quae plena erat mysterio Christi ³.
- B. Abalienatus est rex a domo sua * et a pulvinis ⁴ lectorum suorum.
 Statuit sibi tentorium pro domo, * et stravit cilicium ⁵ super solum.
 Et ne ingravesceret corpus ipsius, * dedit illi escam ad mensuram;
 Privavit seipsum ab omnibus, * ut sufficiens esset ad votum suum
 persolvendum.
 A domo et a lecto suo, * poterat David abalienari,
 A somno autem suo, * quomodo poterat abalienari?
- B¹. Locum (ubi erat arca) volebat scire ille, * et templum aedificare concupierat;
 Et votum vovit hisce de (rebus), * et definivit per jusjurandum.
 Juravit Domino et vovit illi * se non dare somnum oculis suis,
 Ne levem quidem, palpebris suis, * donec invenit locum Domini ^{6 c}.
 Descendit ille in magnam humilitatem * donec vidit locum illum;
 Et hora qua scivit locum, * persolutum est votum oris illius.
- A¹. Noluit offerre alias quasvis res, * nisi (eas quae erant) e loco illo;
 Et in eo et ex eo loco ⁷ * obtulit < quodcumque > ⁸ inventum est (ibi).

1. Cf. n. 174. — 2. Cf. n. 175. — 3. Cf. n. 176. — 4. Cf. n. 177. — 5. Cf. n. 178. — 6. Cf. n. 179. — 7. Cf. n. 180. — 8. Om.

a. Ps. cxxxix, 4. — b. Ps. cxxxix, 6. — c. Ps. cxxxix, 4-5.

< Hymnus XV >¹

SEXTUS NOCTIS < HYMNUS >. CUR PROHIBITUS EST AB AEDIFICANDA DOMO DAVID, ET NUM PROPTEREA QUOD SANGUINES MULTOS² EFFUDISSET, IMPEDIVIT (DEUS) ILLUM

- A. Si David qui cecidit gentes * et (ei) non licebat aedificare domum, Omnis, qui ceciderit, sicut ille, * in reprehensionem cadit similiter atque ille.
 Si ita est, ergo Abraham est reprehensus, * qui cecidit quinque reges^a,
 Et Moyses qui cecidit Madiam³, * et Josue qui cecidit Canaan^b.
 Est reprehensus 'Asa⁴, qui cecidit Nigros^c, * et Ezechias, qui cecidit⁵
 Assyriam^d,
 Et Maccabei, qui ceciderunt Graeciam^e, * et Zorobabel, qui cecidit^f
 Macedoniam⁶.
 Et si illi non reprehenduntur quoad * sanguinem, quem effuderunt e
 gentibus illis,
 Cur David solus * reprehenditur propter hunc (sanguinem) ??
- B. Si aliae reprehensiones sunt, non permisisset (Deus) * Moysi non facere
 mentionem (earum);
 Nam magnus est (Moses) quod attinet ad reprehensiones, * et fert
 reprehensiones Petrae^{8g}.
 Moyses cecidit . . . . .⁹ * e gente sua^h, et non reprehensus est;
 Neque Elias, qui, suis manibus, * cecidit prophetas Baal.
- B¹. Moyses, qui cecidit Hebraeos, * refulsit gloria vultus ipsius;
 Et Elias, qui cecidit idolorum sacerdotes¹, * eVectus est curru in caelos.ⁱ
 Jehu, qui cecidit prophetas Baal, * armaturam etiam honorum¹⁰
 dedit (Deus) illi;
 Nam quatuor generationes ordinavit (Deus) * in coronam, in sobolem
 ejus^k.
- B². David, qui aequalis est sociorum suorum, * cur secrevit (Deus) illum
 a sociis ipsius?
 Et, si non secrevit illum, * cur privavit ab aedificando templo?

1. Cf. n. 190. — 2. Multum; cf. n. 191. — 3. Cf. n. 192. — 4. Cf. n. 193. — 5. Cf. n. 194. — 6. Cf. n. 195. — 7. Cf. n. 196. — 8. Cf. n. 197. — 9. Cf. n. 198. — 10. Cf. n. 199.

a. *Gen.*, xiv, 8-16. — b. *Jos.*, totus liber. — c. *II Chron.*, xiv, 8-14. — d. *IV Reg.*, xix. — e. *I et II Macc.* — f. Ubinam in Biblia? — g. Petra = Deus; cf. *II Reg.*, xxii, 2. — h. *Ex.*, xxxii, 28. — i. *III Reg.*, xviii, 40. — j. *IV Reg.*, ii, 11. — k. *IV Reg.*, x, 24-30.

- 30 Ընկերք իւր ընկալան զաւետիս. եւ նմա կարկառ սպանութիւնս.
Մովսէս գործեաց զվրան ժամուն, եւ զնա արգել ի տուն շինելոյ.
ոչ վասն ազգացն զրկեաց զնա, որ ի սուրբս համարեալ էին,
այլ ի վաստակոյ ուխտին խնայեաց զնա,
զի վազվազեացէ լուծցէ զուխտն:
- 35 Եթէ ոչ էր նորա վազվազեալ յուխտել, նա շինէր զտաճարն.
ուխտն զոր ուխտեաց վասն տաճարին,
նա զրկեաց զնա ի շինելոյ.
ուխտէր նա մեծ քան զկար իւր,
զի ոչ մտանիցէ նա ի տուն իւր.
եւ ոչ ելանիցէ նա յանկողինս իւր,
եւ ոչ տացէ քուն աչաց իւրոց:
- Արդ զի մի լինիցի ի նեղութեան մինչ կատարեացէ զշինուածն,
յառաջ քան զսկսանել նորա ի շինուածն,
կատարեաց արգելմամբ զուխտ նորա.
- 45 շնորհս կամեցաւ առնել նմա ի դէմս երեսաց ստուգութեանն,
արգել զնա անուամբ եպերանաց իբրու հեռի է ի բամբասելոյ:
Զի եթէ վասն եպերանաց արգելոյր զնա, զի մի շինեցէ,
գոյր նմա այն Ուրիայն, զի յիշեցուցէ նմա յայնմ ժամու.
բայց զի չէր ուրեք այն Ուրիայն զի յիշեցէ,
զի թողաւ ի ձեռն Նաթանայ.
- 50 կանխեաց ի նա զեպերումն արդարոց,
որ պատեցան զնովաւ եւ ոչ են եպերեալ:
Այլ ընդ տաճար(ի)ն եւ հոգի սրբութեան առեալ,
փառաւորեալ հոգւոյն արժանի եղեւ,
շինելոյ տաճարին չէ՞ր արժանի:
- 55 Եւ թէ արդարեւ ասացաւ նմա,
ընդէ՞ր պահանջեաց ի նմանէ զայն ինչ,
որ ի միոյ ուրուք արդարոցն ոչ պահանջեցան.
եւ եթէ ամենայն արդարք որ կոտորեցին
ի ժողովրդենէն եւ յազգաց, ոչ են եպերեալք,
եւ ի՞բր եպերեաց զԴաւիթ.
- 60 այլ երանելի եւ առանց եպերանաց է իբրեւ զընկերս իւր:

Socii ipsius receperunt promissiones, * et illi coacervavit (Deus)¹¹ occisiones.

Moyses confecit Tabernaculum * et illum (David) prohibuit (Deus) a domo aedificanda.

A¹. Non privavit (Deus) illum propter gentes * quae inter sanctas¹² annumeratae essent¹²,

Sed e labore voti liberavit¹³ illum, * ut properaret (David?) solvere votum.

Si ille (David) non properavisset * vovere, ille (David) aedificavisset templum :

Votum, quod vovit de templo, * illud privavit illum aedificando.

Vovebat ille (David) majus quam ipsius posse¹⁴ : * se non esse introituum in domum suam,

Neque ascensurum in lectos suos, * neque daturum somnum oculis suis.

Ne ergo esset in anxietate, * quoad perfecisset aedificium,

Antequam incepit ille aggredi opus aedificii, * perfecit (Deus), per prohibitionem, votum illius.

C. Gratiam voluit (Deus) facere illi (David) * in speciem¹⁵ asseverationis : Prohibuit illum nomine (non re) reprehensionis, * cum longe est (David) a criminatione.

Nam si propter reprehensiones * prohibuisset quominus aedificaret, Praesto illi (Deo) esset ille Urias, * ut commonefaceret illum (David) illa hora.

Quia autem nusquam erat ille Urias qui commoneret, * si quidem condonatus est (David) per Nathan¹⁶.

Praenuntiavit (Deus) contra illum (David) reprehensiones justorum * qui circumdederunt illum (David) et non sunt reprehensi.

C¹. Cum autem ad templum (aedificandum). . .¹⁷ * etiam spiritum sanctitatis accepisset,

Glorificati Spiritus dignus factus est, * aedificandi templi non fuisset dignus?

Et si re vera dictum est illi (hoc)¹⁸, * cur rationem exegit (Deus) ab illo (David)

Illius rei¹⁹ cuius, (vel) in uno * quorumvis justorum, ratio non exacta fuit²⁰?

Et si omnes justii qui ceciderunt (homines) * e populo et e gentibus, non sunt reprehensi,

Quomodo etiam (Deus) reprehendit David²¹? * sed utique beatus et sine reprehensione est, sicut socii ipsius²²!

11. Cf. n. 200. — 12. Sanctam A; cf. n. 201. — 13. Cf. n. 202. — 14. Cf. n. 203. —

15. Cf. n. 204. — 16. Cf. n. 205. — 17. Cf. n. 206. — 18. Cf. n. 207. — 19. Cf. n. 208. —

20. Cf. n. 209. — 21. Cf. n. 210. — 22. Cf. n. 211.

Կ Ց Ո Ւ Ր Դ Ժ Զ .

ԵՒԹՆԵՐՈՐԿ ԳԻՇՆԵՐՈՑ ԿՑՈՒՐԿ

. . . . .

իրբու յերկարէ թիւ ժամանակաց նորա :

Հսկումն որ ծանր է ամենայն ումեք ,

յոյժ թեթեւ առ նոսա :

Փեսուէրք էք դուք , որք հրաւիրեցայք ի հարսանիս փեսային .

5 որ ոչ վախճանի .

Հալածեսցուք զքուն ի բբաց մերոց ,

աւրհնութեամբ չրթանց մերոց .

Զի եթէ անդ ուրախ լինին ուրախութիւն

որ տայ զեղջ ոգւոց .

10 Ո՞րչափ եւս ուրախ լինիցին աստ ուրախութիւն ,

որ հարիւրապատիկ ժողովէ զսերմն իւր :

Եւ զի անդ բարբառք փողոց ,

աստ քնարք սաղմոսաց :

Անդ բարբառք նզովեալք չարին ,

15 եւ աստ աւրհնութիւնք Աստուծոյ .

Անդ Լերկորդեն զկարիս ատելիս ,

զոր գործէ ցանկութիւն ի մարդկութիւնս ,

Աստ Երկրորդեն զկարիս օրհնեալս ,

զոր կրեաց տէր եւ ծառայք իւր :

20 Զի եթէ ի ձեռն փողոյ եւ քնարի

բառնան զքուն յաչաց մարդկան .

Եւ այն որ յամենայնէն ապստամբ է ,

ղաւղանջիւն ծնծղայիցն ցրէ զնա .

Աստ զի հնչէ հոգի սրբութեան

25 ի բերան Դաւթի քնարի իւրոյ ,

Ձեռագիրք B (էջիածին, Թ. 821), Թղ. 1ա :

E վիեննա, Թ. 257, Թ. 257, Թղ. 51ա :

D վենետիկի տպագիրք, էջ 23—27 :

Խորագիրն եւ սկիզբը կը պակսին B ձեռագիրն եւ անկէ յառաջագայած օրինակներու մէջ : Բնագիր անուած է E :

1 D թէ փոխ. թիւ : — 8 գայ, ուղղելի թերեւս տայ : — 10 D ուրախութեամբ : — 14 D բարբառքեալ փխ. բարբառք : — 20 D փողոյ : — 22 D յամենայնէն ապստամբ : — 23 D զողջիւն :

< Hymnus XVI >

< SEPTIMUS NOCTIS HYMNUS >¹

A. .... * .....
 .... * .....
 .... * .. cum longus fit numerus² horarum illius,
 Vigilantia quae gravis est omnium cuius, * vâlde levis (est) apud illos.
 Paranymp̄i estis vos, qui invitati estis * ad nuptias Sponsi qui vitam
 non finit.

Expellamus somnum e pupillis nostris * benedictione labiorum nostrorum.

B. Nam si illic gaudent gaudio * quo venit³ conscientiae morsus spiritibus,
 Quanto magis gaudebunt hic gaudio³ * quod centuplicia congregat sata
 sua!

Et quia illic voces⁴ tubarum, * hic cithara psalmorum;

Illic voces⁴ maledictae Mali, * et hic benedictiones Dei;

Illic duplicant passiones odiosas, * quas fabricatur concupiscentia in
 humanitatem hanc;

Hic duplicant passiones benedictas, * quas tulit Dominus et servi ipsius.

Nam si, per tubam⁵ et citharam, * asportant⁶ somnum ab oculis hominum,

Et (si) ille (somnus) qui a nemine domari potest⁷, * tinnimentum cymba-
 lorum dissipat illum,

Hic, quia resonat Spiritus sanctitatis * in ore Davidis, citharae ipsius,

1. Cf. n. 212. — 2. Si D. — 3. Cf. n. 213. — 4. Exardescentes D. — 5. Tuba D. —
 6. Cf. n. 214. — 7. Cf. n. 215.

- Քանի՛ եւս թագաւորեսցէ ի մեզ արթնութիւն,
 զի գաւրութեամբ բանից նորա իմաստնասցուք:
- Քուն հալածեալ ի խաղուցն պարտի
 եւ լկտութիւն յաղթեաց նմա.
- 30 Քանի՛ եւս յաղթեսցէ պարկեշտութիւն:
 Փեսայ ներքին ուրախ լինի ի հսկման
 հակառակ սպոյ.
- Փեսայն վերին ուրախ լինի ընդ յստակ հսկումն
 սրբոց սգացելոց:
- 35 Որ պարտի ի ծանրութենէ այսր քնոյ անդամոց,
 ժամանակեան փեսաւերաւ կշտամբի.
 զի հալածեալ է քուն յաչաց նորա:
- Արդ արթնութիւն առանց վարձու,
 եւ հսկումն առանց խոստման.
- 40 Հսկման մերում հանդերձեալ է փառք,
 եւ դրախտ փափկութեան խոստացեալ է:
 Թէ յայնմ հսկման ցնծութիւն է,
 ահա պարկեշտութիւն յայտմ հսկման:
- Եւ զի լի ամենայն փրատու է այն,
 այլ եւ հոծեալ է սահիւք:
- 45 Այն հսկումն անցանէ, եղբարք,
 եւ պահեալ են ամենայն ներկուածք իւր,
 Եւ այս հսկումն խափանի
 եւ մնայ գանձ կենաց իւրոց:
- 50 Մեղք ծածուկք, որ ժողովեցան ի հսկման
 ժամանակեան փեսայից,
 Առակեսցեն զնոսա ի մեծի ծագման
 Որդւոյն Աստուծոյ փեսայի յաւիտենից:
- Ձի անդ ամենայն ոք պատրաստի
 55 գայթակղեցուցանել զայն, որ լսէն նմա.
- Աստ պատրաստեալ է ամենայն ոք
 աւզնել այնմ որ լսէն նմա.
- Անդ ամենայն ոք զերեսս իւր ցուցանէ
 ընկերի իւրում ի փրասել.
- 60 Աստ ահա ի ձեռն քողոյ
 զգուշացեալ են եղբարք միմեանց:

Quanto magis regnabit in nos vigilia, * ut, potentia verborum illius (Davidis), intelligamus!

A¹. Somnus, expulsus jocis . . . . .⁸* . . . . . superatur,
 Et impudicitia vicit illum : * quanto magis vincet modestia!
 Sponsus inferus gaudet * vigilantia contraria luctui;
 Sponsus superus gaudet * pura vigilantia sanctorum lugentium.
 Qui superatur gravitate * hujus somni membrorum,
 A temporali paranympo corripitur, * quia expulsus est somnus ex
 oculis illius⁹.

A². Vigilia ergo sine mercede, * et vigilantia sine promissione;
 Vigilantiae nostrae praeparata est gloria, * et paradus deliciarum
 promissus est.
 Si in illa vigilantia laetitia est, * ecce modestia in hac vigilantia.
 Et quia plena omni noxa est illa, * alioqui, etiam referta est lapsibus.
 Illa vigilantia transit, fratres, * et servantur omnes maculae ipsius;
 Et haec vigilantia desinit, * et manet thesaurus vitae suae.

B¹. Peccata occulta quae congregata sunt * in vigilantia temporalium
 sponsorum,
 Objicit (Deus)¹⁰ illa in magno ortu * Filii Dei, Sponsi aeternitatis.
 Quia illic, omnium quivis paratur * scandalizare illum qui audit eum;
 Hic, paratus est omnium quivis * utilitati esse illi qui audit eum.
 Illic, omnium quivis faciem suam * ostendit propinquo suo ad nocendum;
 Hic, ecce, beneficio veli, * cauti sunt fratres alii cum aliis.

Նոքա կոչեն զցանկութիւն յինքեանս
 լրոջն որ մտանէ յականջս նոցա .
 Աստ լսեն զբարբառ Հոգւոյն,
 որ սրբէն զմիտս նոցա :
 65 Անդ ամենայն ոք պնդանայ մեղանչել
 ընկերի իւրում ,
 Աստ ամենայն ոք ժրանայ շահել
 զանձն եւ զընկեր իւր :
 70 Անդ ի խաղ եւ ի ծաղր երթան ,
 սաս ի լալ եւ ի սուգ զան .
 Զպարտիսն , զոր ժողովեցին անդ ,
 այնու հսկմամբ քաւեն .
 Եթէ հսկումն որ այսպիսի վնասուք լի է ,
 սիրելի է եւ թեթեւ .
 75 Հսկումնս մեր բազմաշահ
 քանի՜ եւս դգուեսցի ի զուարթնոց :
 Աոցուք մեզ աւրինակ բարի յայնմ լիտի հսկմանէ .
 Արթնութեամբ միմեանց նմանեսցուք
 80 եւ աւտարասցուք ի խորհրդոց նոցա :
 Եւ զի նման են խորհուրդք նոցա բարբառոցն ,
 որ անկանին յականջս նոցա ,
 Նմանեսցին խորհուրդք մեր
 բարբառոց Հոգւոյն զոր լուաք :
 85 Խափանեցաւ խողն եւ կայ վնասն իւր .
 սնց հսկումն եւ կայ անաւրէնութիւնն իւր .
 Մեռան ասողք եւ յողք ,
 եւ պահեալ է դատաստանն ահել ատենին :
 Մի եմք աստ եւ անդ եւ չեմք հաւասար :
 90 բայց աստ սաղակոտ եւ վհատող մտաւք .
 Զի ինչ որ անաւգուտ է ,
 թեթեւ է առնելեաց իւրոց .
 Եւ ամենայն ինչ որ լինի յուսով ,
 վաստակով կատարէ զայն մարդ .
 95 Զի ստիպէ չարն եւ ձեպէ ի հսկումն ,
 որ մեղանչէ հսկողաց .
 Նայնպէս անդաստէ զայնոսիկ ,
 որ հսկեն վասն աւգտի :

Illi vocant concupiscentiam in seipsos, * auditione quae intrat in aures illorum;

Hic, audiunt vocem Spiritus, * qui sanctificat mentes illorum.

Illic, omnium quivis obdurescit * ut peccando damnum det propinquo suo;

Hic, omnium quivis diligentiam adhibet, * ut lucretur animam suam¹¹ et propinquum suum.

B². Illic, in jocum et in risum eunt; * hic, in ploratus et in luctum veniunt. Debita quae congregaverunt illic (peccatores), * illa vigilantia expiata solvunt (justi).

Si vigilantia, quae talibus noxis plena est, * amabilis est et levis,

Vigilantia haec nostra multilucrativa, * quanto magis blanditiis fruetur pervigilium!

Accipiamus nobis exemplum bonum * ab illa impudica vigilantia;

Vigilia alii aliis similes fiamus, * et abalienemur a cogitationibus illorum.

Et quia similes sunt cogitationes illorum * vocibus quae cadunt in aures illorum,

Fiant similes cogitationes nostrae * vocibus Spiritus quas audivimus

Desinit jocus et stat noxa ipsius, * transivit vigilantia et stat iniquitas ipsius;

Mortui sunt dicentes et audientes, * et servatum est iudicium terribilis tribunalis.

A³. Unum sumus hic et illic, * et non sumus aequales;
Sed hic cum fastidientibus * animosque demittentibus mentibus¹².
Nam res quae inutilis est * levis est facientibus¹³ ipsam;
Et omnis res quae fit in spe, * labore perficit illam homo.
Dum¹⁴ urget Malus et compellit * ad vigilantiam quae peccando damnum dat vigilantibus,

Simili modo illic 'commonefacit'¹⁴ illos * qui vigilant propter utile.

11. Cf. n. 219. — 12. Cf. n. 220. — 13. Cf. n. 221. — 14. Cf. n. 222.

Hymnus XVII

- A.** Benedictus qui, e quinque panibus, * satiavit millia multa ^{1a}!
 Qui scrutaris generationem Filii, * enarra de dono illius,
 Scilicet quomodo e quinque panibus * satiata sint millia multa.
 Benedictus qui, e quinque panibus, * satiavit millia multa.
 E quinque panibus satiata sunt, * si panes panes genuerunt.
 Et quomodo genuerunt panes illi * sine conceptione et conjugio?
 Benedictio (sit) manibus in quibus ² * conceperunt panes illi alii alios!
- A¹.** Quinque panes illi genuerunt * decem millia et millia panum;
 (Panibus) quos puer, cum attulisset, tenebat, * repletum est ab Illo ³
 (Jesu) omnino desertum;
 Et qui in mappa involuti erant, * duodecim cophinorum reliquias
 liquerunt.
 Dicet scrutator : « Quomodo * genuerunt panes alii alios?
 Quis dedit incrementum panibus * qui steriles erant natura sua? »
 Et quia panes alii alios genuerunt * sine conjugio et sancte,
 Quis ambiget de generatione * Sancti Primogeniti Mariae?
- B.** Accepit Dominus noster quinque panes illos, * et simul atque intuitus
 est in caelos,
 Efferbuerunt panes in manibus illius, * et admiratio obtinuit discipulos
 illius :
 Quinque fuisse (panes) omnis quivis sciebat, * et quomodo multiplicati
 essent, illud nemo sciebat.
 Apostoli ferebant de manibus illius * . . . . . ⁴
 Non duodecim solum * ferebant panem e manibus illius,
 Sed et septuaginta duo * ferebant panem millibus hominum.
- B¹.** Quia etiamsi omnis populus tulisset * panem e manibus illius,
 Victus esset (miratione) e multitudine (panum) * quam frangebatur vis
 creatrix illius (Jesu).
 Et cum appropinquasset Simon, * putavit se solum satis esse futurum.
 Ille ⁵, plenis brachiis suis, accipiebat * et e manibus illius (Jesu) non
 deficiebat (panis);
 Coram discumbentibus multiplicabatur (panis), * et super manibus
 illius incresebant (panes).

1. Cf. n. 223. — 2. Cf. n. 224. — 3. Cf. n. 225. — 4. Cf. n. 226. — 5. Cf. n. 227. —

a. *Joan.*, vi, 1-15.

Et e brachio Filii Uncti * quis est qui dicat quot increverint ^{6?}

B². Millia infirmorum et aegroti * erant ex omnibus regionibus.
Postquam sanavit aegrotationes illorum, * satiavit fames illorum.
Virtutem sine numero, * in infirmos sine dinumeratione,
Fecit Ille in populum illum, * postquam ⁷ scrutatus est ⁸ (populum)
dies tres^b.
Postea fecit miraculum hoc, * cui testatus est populus omnis.
Ab omni quovis glorificatus est, * quia omnis quivis, expletus, satiatus
est.

C. Dulcis erat panis deserti * sicut manna in deserto.
Manna diluculo corrumpebatur, * ille autem (panis) quamdiu perdu-
rabat, dulcescebat.
Paucus erat panis quem in reliquiis liquerunt, * quoniam duodecim
cophinorum reliquias liquerunt :
Multus erat panis quem comederunt, * multo etiam copiosior quem
commeatum extulerunt.

C¹. Non capiebant ventres illorum * quantum capiebant humeri illorum.
In ventribus cum mensura extulerunt, * et sine mensura in humeris
suis.
Satiati sunt, commeatum sumpserunt et reliquias liquerunt * et quia
nemo erat qui acciperet,
Collegendas curavit in deserto, ne deperirent * reliquiae benedicti panis.
Benedicat Dominus tecta vestra * e precibus adoratorum suorum!
Quia sanctos laetos fecistis, * laeti sitis cum angelis illius ⁹!

Hymnus XVIII

BENEDICTUS DOMINUS ET PRIMOGENITUS, QUI NUTRIT OMNES RESPECTU
VOLUNTATIS SUAE

A. Benedictus Dominus curam gerens esurientium * qui sunt e quattuor
(caeli) regionibus!
Quia unde... ¹ non exspectat, * illinc paratur illi esca.

B. Cujusnam mens arbitrata est umquam * a corvis nutriri hominem?
Et hoc ² quod omnibus difficile est, * facile (Deus) fecit in Eliam.
Cum dixisset illi suus Dominus : * « Occultare in valle Khoriat! ^{3a} »
Cogitavit re vera sic : « Quisnam feret * escam in desertum horribile? »
Fortasse arbitrabatur mannā * laturum esse (Deum) illi sicut populo;

1. Cf. n. 231. — 2. Hujus D. — 3. Cf. n. 232.

b. *Marc.*, VIII, 2.

6. Cf. n. 228. — 7. Et postquam D. — 8. Cf. n. 229. — 9. Cf. n. 230.

a. *III Reg.*, XVII, 3-4.

- Կամ իբրեւ զՄովսէս մնայ նա առանց կերակրոյ ի գլուխ լերինն :
 Մինչդեռ խորհէր վասն այսորիկ, կամ մինչչեւ խորհեալ էր,
 10 ասէր ցնա, թէ Ագոռաուց հրամայեցի կերակրել զքեզ :
 Իբրեւ սասցաւ այս Եղիայի, լուան ագոռաւք զպատգամս նորա .
 ի ծննդենէ եւ ի սիրելոյ աւտարացան,
 զի կերակրեսցեն զմարգարէն .
- Ագոռաւք փախչողք ի մարգկանէ, համբուրեցան ընդ Եղիայի .
 15 զի ոչ միայն հաց բերցեն նմա, այլ զի լիցին նմա բանիցընկեր :
 Եւ զի անարգեաց զչէն մարգարէն եւ ել նա ի ձորն ասագին,
 ագոռաւք աւտարացան յանապատն,
 զի ցանկացան շինութեան մարգարէին :
- Անդ արարին բնակութիւն եւ արաւտս .
 20 անդէն տածէին եւ ոչ փախչէին յերեսաց նորա,
 զի եղիցին նմա ի զբաւսանս .
 ի ժամու ճաշոյ ուտելոյ երթային նոքա ստիպաւ .
 զի մին բերիցէ հաց ի բերան, եւ միւսն միս ի չրթունս իւր :
 Ի հասարակ աւուր, առ երեկոյի,
 25 զի հանգչի ամենայն թեւ ի վաստակոյ,
 նոքա աշխատէին հանդերձել ճաշ եւ ընթրիս մարգարէին :
 Եթէ վաստակէին եւ եթէ ոչ, ի ժամու զի ժողովի թեւ
 ի հասարակ աւուր բերէին ճաշ
 եւ յերեկոյի զընթրիս նորա :
- Թերեւս ոչինչ ճաշակէին, զի ուսան պահս նորոգապէս .
 զի ի կերակրոյ նորա կարծեալ էին,
 յամենայն կերակրոց գտան աւտարացեալ :
 Մին ունէր հաց ի բերան, եւ միւսն միս յատամունս իւր,
 30 եւ ոչ զինչ համ էր նոցին գիտէին :
- Իբրեւ զնէին առ սեղան նորա զհացն եւ զմիսն,
 35 կային առ նմա մինչեւ ուտէր նա,
 զի կերիցեն ի նշխարաց նորա .
 ի հացէ նորա ուտէին որչափ եղեւ ի ձորն Քորիաթու,
 եւ նա որ կերակրեաց ի Ծարթափ զայրին,
 եւ զագրաւսն ի ձորն Քորիաթու :
 40 Հոգաբարձուք մարգարէին կարաւտ էին մարգարէին .
 զի ի նորա պատճառս կերակրեցան :

12 DE սիրելոյ : — 13 փախչալոք : — 14 բանից ընկեր : — 27 E թիւ : — 28 DE երեկոյի : — 34 D կամ (փոխ. համ) : — 38 E քորիաթու : — 40 D հարթաք : D քորիաթու E քորիաթու :

Vel (se futurum esse) sicut Moysen : manet ille * sine esca in vertice montis^b.
 Dum cogitabat de hoc, * vel priusquam cogitaverat,
 Dicebat (Deus) illi : « Corvos * jussi ut nutrent te. »

B¹. Cum dictum esset hoc Eliae, * audierunt corvi mandata illius (Dei).
 A progenie et ab amata abalienati sunt * ut nutrent prophetam.
 Corvi, aufugientes ab hominibus, * oscula cum Elia partiti sunt,
 (Ita) ut, non solum panem afferrent illi, * sed ut essent illi sermonis
 socii.

Et quia despexerat conversationem⁴ (hominum) propheta, * et egressus
 erat ille in vallem horribilem,

Corvi alieni facti sunt erga desertum, * quia concupierunt conversa-
 tionem prophetae.

Illic fecerunt habitationem * et de pabulis ibidem providebant;

Et non fugiebant a facie illius, * ut essent illi in oblectamentis.

B². Tempore prandii comedendi, * adibant (illum) illi festinanter,
 Ut unus ferret panem in ore * et alter carnem in labiis suis.
 Meridie, vespere, * cum quiescit omnis ala a defatigatione,
 Illi laborabant, ut compararent * prandium et cenam prophetae.
 Si defatigabantur, sive non, * tempore quo contrahitur ala⁵,
 Meridie ferebant prandium * et vespere cenam illius.
 Fortasse nihil prandebant, * quia didicerunt jejunium nove :
 Cum escae illius cura coerciti essent, * ab omni esca inventi sunt
 abalienati.

C. Unus habebat panem in ore, * et alter carnem in dentibus suis;
 Et ne quidem qualis sapor⁶ esset illis sciebant, * cum apponebant [ ]⁷
 panem et carnem.

Adstabant apud illum, dum comedebat ille, * ut comederent e reliquiis
 illius.

E pane illius comedebant * quamdiu fuit in valle Khoriath³.

C¹. Et ille (Elias) qui nutrit in Sarepta viduam⁸, * (nutrivi) et corvos in
 valle Khoriath³.

Curam gerentes prophetae⁹ indigebant propheta, * quia illius causa
 nutriti sunt.

4. Cf. n. 233. — 5. Numerus E. — 6. Voluntas D. — 7. Cf. n. 234. — 8. Cf. n. 235. —
 9. Cf. n. 236.

b. Ex., xxiv, 18.

Esurientes illi nutriverunt illum, * et esuriens vice versa esurientes nutrivit.

Timuit et aufugit a morte, * et ad vitam revocavit filium viduae^c.

- A¹. Benedictus Primogenitus qui aves * duxit secundum voluntatem suam,
Ut nutrent Eliam * et nutrentur ab illo.

Hymnus XIX

BENEDICTUS UNIGENITUS CUJUS DONO NUTRIUNTUR OMNES CREATURAE

- A. Deus, qui nutrivit servos suos * corvis^a qui rapiunt aliena,
Exemplum dedit¹ divitibus * ut similes fierent avi².
- A¹. Nam vixerunt per manus Eliae * corvi illi qui nutriverunt illum :
Ex illorum bonis dabat illis, * quia vivebant e reliquiis illius.
- B. (Illis) qui defatigati sunt, nutrierunt prophetam, * nonne creavit (Deus)
retributionem illis³?
In valle in qua requiem compararunt illi (Eliae), * multiplicavit (Deus)
in eadem requiem illis.
Vita promissa, si existeret avibus, * tunc⁴ retribuisset illis.
Cum autem hic mundus solum est illis, * in hoc mundo retribuit illis.
Si corvi, qui non conducti erant, * acceperunt retributionem a propheta,
Homines, quibus promisit retributionem, * quomodo fraudabit Bene-
factor?
- B¹. Libentissime utebatur valle Elias, * quia sine curis erat in illa.
Brevis erat dies precibus illius, * et nox integra postulationibus.
Achab ab illo longe erat, * et Jezabel, uxor illius, longinqua erat.
A conjunctionibus falsorum prophetarum * immunem praestitit illum
desertum.
Ludus preces erant illi illic, * et [ ]⁵ requies perfecta erat illi;
Et ne huc illuc jactaretur mens illius, * corvos in oblectamenta misit
illi.
- B². Accipiebat ab oribus⁶ illorum * panem et carnem quam afferebant;
Et ponebat sub rostra illorum * panem et carnem, reliquias quas lin-
quebat.
Sicut oscula partiti sunt cum Adam * et cum Noe ferae et aves,

1. Erat D. — 2. Avibus D. — 3. Cf. n. 237. — 4. Cf. n. 238. — 5. Cf. n. 239. — 6. Ore D.
c. *III Reg.*, xvii, 17-24. — a. Cf. *III Reg.*, xvii, 2-6.

- 25 Համբուրեալ էին ընդ Եղիայի ազուաւքն պաշտաւնեայք նորա :
 Ել ազուաւ ի տապանէն եւ ոչ յաւել մտանել անդրէն,
 բայց սոքա հացիւ եւ մսով զային առ նա .
 Կիտեմ զի եթող զնոյ՝ մինչ զազանք եւ թռչունք առ նմա էին .
 նոքա յարեցան առ մարգարէն իբրու միայնացաւն յամենայնէ :
- 30 Նոյ, որ կերակրէրն զնոսա հանապազ, փախչել կամէին ի նմանէ,
 եւ զԵղիա նոքա կերակրէին եւ ոչ թողոյին եւ փախչէին ի նմանէ :
 Ատեցին զչէն, որ ի տապանին, եւ սիրեցին զաւեր ջրհեղեղին .
 եւ նոքա ատեցին զչէն եւ սիրեցին զաւեր
 ի բանընկերութեան մարգարէին :
- 35 Ապուս, որ ոչ պահեաց զմիարանութիւն
 ընդ ամուսնոյ իւրում ի տապանին,
 այլ եթող զնա ընդ վայր եւ մոռացաւ, եւ ոչ յաւել հմուտ առ նա,
 կայր մնայր առ մարգարէին հանգարտութեամբ
 եւ ոչ եւս մեկնէր ի նմանէ :
- 40 Ապուս որկորեայ եւ անողորմ՝
 եղիւ կցորդ մարգարէին կերակրել եւ դարմանել զնա .
 Զորն Քորիաթու արամեցոյց զԵղիա ջուրքն որ ցամաքեցան .
 եւ զազուսն եւս տրտմեցոյց,
 զի միայնացան ի բանընկերութենէ նորա :
- 45 Իբրու զնաց անտի Եղիա, ազուաւքն բարբառով խնդրէին զնա .
 հայցէին զկերակուր նորա եւ զընտելութիւն եւ զհամբոյր նորա .
 թերեւս չոգան ըստ սովորութեան
 ի հասարակ աւուր եւ երեկորեայ բերել .
 եւ զի ոչ գտին ըստ սովորութեան,
 դարձան անդրէն տրտմութեամբ .
- կամ արդեւք եւ չոգան իսկ ոչ, զի անդրէն իբրեւ զնաց Եղիա՝
 աւտարացան ի հոգարարձութենէն, յորում էին նոքա առ Եղիայի :
 Մերկացան զսէր մարգարէին, զի հոգասցին զանձանց իւրեանց,
 որք ընդ իւրեանց եւ ընդ նորա հոգային :
- 55 Գիշերի զնաց ի ժողովրդենէն,
 զի գուցէ տեսանիցեն եւ սպանանիցեն .
 զիշերի զնաց ի Ծործորոյն,
 զի մի տեսցեն ազուաւքն եւ տրտմեսցին .

38 D մարգարէն : — 42 DE քարիաթու E եղիայ : — 45 E եղիայ : — 46 E նորայ : —
 48 ի չունին DE : — 51 E արդեաւք... եղիայ : D իբրու :

Oscula partiti erant cum Elia * corvi, ministri illius.
 Egressus est corvus ex arca * neque iterum ingressus est illuc;
 Hi autem cum pane et carne * veniebant ad illum. . . . .⁷.

B³. Scio (illum : corvum) reliquisse Noe, * dum ferae et aves apud illum erant.

Illi adhaeserunt prophetae, * cum se separavisset ab omnibus.

Noe, qui nutriebat illos perpetuo⁸ : * aufugere volebant ab illo!

Et Eliam illi nutriebant, * neque relinquebant, neque aufugiebant ab illo.

Odio habuerunt conversationem quae (erat) in arca, * et amaverunt desolationem diluvii;

Et illi odio habuerunt conversationem (hominum) * et desolationem in sermonis societate cum propheta amaverunt.

B⁴. Corvus qui non servavit concordiam * cum uxore sua in arca,
 Sed reliquit illam derelictam et oblitus est * neque iterum ingressus est ad illam,

Adstabat, manebat apud prophetam * cum tranquillitate neque amplius secedebat ab illo.

Corvus vorax et immisericors * factus est socius prophetae ut nutriret et curaret illum⁹.

Vallis Khoriath maestitia affecit Eliam * aquis quae siccatae sunt;

Et corvos etiam maestitia affecit, * quod separati sunt a sermonis societate cum illo.

B⁵. Cum abiisset illinc Elias, * corvi crocitu requirebant illum;
 Petebant escam illius, * et familiaritatem et osculum illius.

Fortasse adierunt secundum consuetudinem, * meridie et vespere, ut afferrent (escam),

Et cum non invenissent secundum consuetudinem, * reversi sunt cum maestitia.

Vel, re vera, ne adierunt quidem, * nam statim atque abiit Elias,

Abalienati sunt a curatione * in qua erant illi apud Eliam.

B⁶. Exuerunt amorem prophetae, * ut curarent de se ipsis,
 Qui de se ipsis * et de illo curabant.

Nocte abierat e populo, * ne forte viderent et occiderent;

Nocte abiit e valle, * ne viderent corvi et maestitia afficerentur.

7. Cf. n. 240. — 8. Cf. n. 241. — 9. Cf. n. 242.

60 զի ատեցին զնա որդիք ազգի իւրոյ,
 ազուաւքն որկորեայք սիրեցին զնա.
 Եւ զի տրամեցոյց զնա ազատութիւն,
 զգուեցին զնա թռչունք:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ի .

ԱՒՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԵՏ ՄԵՁ ԿԵՐԱԿՈՒՐ Ի ԴԱՐՄԱՆ ԿԱՐԱՒՏՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐՈՅ

Ազուաւք, որ կերակրեցին զեղիա, ի ձեռն եղիայի կերակրեցան.
 զի ետ վարձս նոցա եւ կերակրեցան ի վաստակոց իւրեանց.
 Եբրայեաց սպակասեաց ջուր. եւ նոցա հաց նշխարեալ էր.
 մարգարէք հացի քաղցեալ էին. եւ ազուաւուց միս մթերէր:
 5 Եւ զի հալածեաց Յեզաբել զմարգարէսն,
 եւ կերակրեաց զնոսա ի տանէ իւրմէ:
 Ո՞վ ասասցէ թէ զմարգարէս կերակրէր Աքայար թագաւոր.
 Թէսէտ եւ նոքա կերակրեցին. զի չէր գիտակ այնմ
 որ գործեաց Աբդիու պո հարիւր մարգարէսն.
 10 զի նա կերակրեաց զմարգարէսն, ուստի ակն ոչ ունէին:
 Ո՞ կարէր իմանալ, եթէ ի տանէն Աքայարու կերակրին նոքա.
 սակայն կերակրեաց զնոսա, որ կերակրէ ի սկզբանէ
 մինչեւ ի կատարած
 զորդիս մարդկան եւ զանասունս եւ զսողունս
 15 եւ զթռչունս երկնից:
 Իբրեւ ետ Աբդիու զոր ինչ ունէր՝ մարգարէիցն,
 սկսաւ գողանալ ի տանէն Աքայարու,
 զի արկցէ շունչ ի մարգարէսն.
 եւ որ գողանալով գողանայր,
 20 պարտ էր զի համար տայցէ ամենայնի:
 Մինչ կամէր հատուցանել զփոխս՝
 վաղվաղեաց վարեաց զնա մահ.
 եկին ծառայք տանն Աքայարու պահանջել զպարտս Աբդիու.
 եւ վասն զի ոչ մնացին նորա ժառանգութիւն,
 25 զժառանգան ծառայս արարին:

Ի. Ե թղ. 10բ: D էջ 38: E թղ. 55բ:
 Խորագիր՝ DE ի դարմանի:
 3 D եբրայեցոց. քեթու՝ նուազեաց պ. ... նշխարեալ ետ: — 5 E եզարել:
 8 D սքար: — 11, 17 D սքարու: — 20 D տայցէ: — 21 D սքարու: — 24 վասն

Quia odio habuerunt illum filii generis ipsius, * corvi voraces amaverunt illum;

Et quia maestitia affecerat illum ¹genus¹⁰, * blanditi sunt illi aves.

Hymnus XX

BENEDICTUS QUI DEDIT NOBIS ESCAM IN REMEDIUM INDIGENTIAE
NOSTRAE¹

- A. Corvi, qui nutrierunt Eliam, * per manum Eliae nutriti sunt.
Nam dedit mercedem illis * et nutriti sunt laboribus suis.
Hebraeis defecit aqua : * et illis (corvis) panis in reliquiis erat².
Prophetae pane esuriebant : * et corvis caro abundabat.
- A¹. Et quia persecuta est Jezabel prophetas * et nutritivit illos^a e domo sua,
Quis dicet prophetas nutriri ab Achab * rege, etiamsi illi (Jezabel et Achab) nutriverunt?
Nam erat inscius (Achab) illius quod fecit * Abdias erga centum prophetas.
Nam ille nutritivit prophetas * unde non exspectabant.
- B. Quis poterat excogitare * e domo Achab nutriri illos?
Attamen nutritivit illos qui nutrit * a principio usque in finem
Filios hominum et animalia * et serpentes et aves caelorum.
- B¹. Cum dedisset Abdias * quaecumque habebat prophetis,
Coepit furari e domo Achab, * ut injiceret spiritum in prophetas.
Et, quae furando furabatur, * debebat rationem reddere omnium.
- B². Dum vult solvere creditas pecunias, * praevenit, abduxit illum mors.
Venerunt servi domus Achab * ut exigent debita Abdiae.
Et quia non manserat illius hereditas, * heredes servos fecerunt.

10. Cf. n. 243. — 1. Cf. n. 244. — 2. Dedit D.

a. *III Reg.*, xviii, 4.

PATR. OR. — T. XXX. — F. 3.

- Մատուցեալ մայր նոցա առ Եղիշա
 եւ յիշեցոյց զգործս առն իւրոյ,
 զի ոչ գորդիս իւր կեցոյց փոխովք,
 այլ զմարգարէս կերակրեաց փոխովք.
- 30 Այր իմ մեռաւ, ասէ, եւ դու գիտես, զի երկիւղած էր յԱստուծոյ.
 եւ տէր պարտուց եկեալ վարէ զերկուս որդիս իմ իբրեւ զծառայս.
 Ձէ արժան թէ ծառայեսցէ զաւակ արդարոց՝ անաւրինաց.
 մի պատրանաւք կամ յերկիւղէ լծեսցին ի լուծն Բահաղու:
 Թէպէտ եւ փոխ առ Աբգիու, այլ Աստուած եղեւ երաշխաւոր նմա.
- 35 իբրեւ զտեսուչ Աստուծոյ հատոյց զպարտան Աստուծոյ.
 Ասէ ցնա. Ժողովեա ամանս զդրացեաց եւ զգեղջէից քոց,
 եւ յորժամ լցցես զնոսս ջրով՝ աման մի լի հանցես առ իս:
 Ել նա ընդ մի կողմն եւ որդիք իւր ընդ միւս կողմն.
 ամենայն գեւղն զարմացեալ էին ընդ ունայն ամանոցն
- 40 զորս ժողովեաց,
 որ տեսինն զնա իբրեւ մերձեցաւն, չէին կարաւտ հարցանելոյ.
 եւ ար ոչ տեսինն, յայնմանէ զի ժողովէր զամանսն՝ գիտացին:
 Ի ծուփս էր ամենայն ոք, թէ ի՞նչ իւրիք լնուցու զամանսն,
 եւ ի՞նչ կարասցէ հատուցանել զբազում պարտան Աբգիայ:
- 45 Փոխեաց նա զՂուրն յեւղ եւ փակեաց զգրուանն ընդդէմ իւր.
 զի մի լիցի նա այպանեալ ի մարգարէից
 եւ ի քրմացն Բահաղու,
 որ ժողովէին ի տեսիլ նորա:
 Իբրեւ ելից զամանսն ջրով, եհան զմին որպէս ա՛ռ պատուէր.
- 50 իբրեւ զմի ամանն արար եւղ,
 յամենայն ամանսն արկանել յղեաց զնա:
 Արկ նա ի ջրոյն որ եղեւ եւղ, յառաջնոյն յայլսն,
 եւ ոչ ջուրն զեւղն փոխեաց, այլ եւղն զջուրն այլագունեաց.
 զամանն զոր եհան առ մարգարէն՝ նոյնժամայն յեւղ շրջեցաւ.
- 55 եւ այն ամանքն յորս նայն արկ, ահա կային
 ի բնութեան իւրեանց:
 Իբրեւ արկ նա ի ջրով ամանսն եւ ասէ ցորդիս իւր.
 Մատուցէք եւս.
 եւ իբրեւ ասացին թէ սպառեցան ամանքն,
 զարձան յեւղ ամենայն ամանքն:
- 60

չունի D: — 26 D եղիշեայ: — 35 D զտեսուչ աստուած: — 39 D եււղն: — 45—54 DE յեւղ,
 եղ. ուղղած եմ եւղ: — 49 D զմինն: — 50 D արարեալ:

C. Accessit mater illorum ad Elisaeum * et commonefecit quae fecisset vir suus :

Eum, non filiorum suorum vitam sustinuisse creditis pecuniis, * sed prophetas nutritivisse creditis pecuniis.

« Vir meus mortuus est, inquit, * et tu scis illum fuisse (virum) timentem Deum.

« Et dominus, cui debebat, postquam venit, * ducit duos filios meos ut servos.

« Nefas est servire * prolem justorum iniquis!

« Ne seductione neve timore * jungantur jugo Baal!

« Etiamsi pecunias creditas accepit Abdias, * attamen Deus factus est sponsor illi;

« Tamquam curator Dei ³ * solvit debita Dei ³. »

C¹. Dicit (Elisaeus) illi : « Congrega vasa * vicinorum et compaganorum tuorum.

« Et, cum impleveris illa aqua, * vas unum plenum afferes ad me. »

Egressa est illa in unam partem, * et filii ipsius in alteram partem.

Totus vicus miratione tenebatur * vacuorum vasorum quae congregarat.

Qui viderunt illam cum appropinquaret, * non illis opus erat interrogare;

Et qui non viderunt (illam), * eo quod congregabat vasa noverunt ⁴.

Animo fluctuabatur unusquisque * quonam impleret vasa,

Et quo posset solvere * multa debita Abdiae.

C². Mutavit illa ⁵ aquam in oleum * et clausit fores supra se, Ne luderetur illa irrisione prophetarum et sacerdotum Baal * qui congregabantur ut viderent illam.

Cum implevisset vasa aqua, * attulit unum sicut jussa erat.

Cum unum illud vas fecisset (Elisaeus) oleum, * ut in omnia vasa injiceret, misit illam.

Injecit illa ex aqua quae facta erat oleum * e primo (vase) in cetera;

Et non aqua oleum mutavit * sed oleum aquam transformavit.

Vas quod attulerat (vidua) prophetae * ex tempore in oleum conversum est;

Et illa vasa in quae illa injecit, * ecce, perstabant in naturam suam.

C³. Cum injecisset illa in vasa (plena) aqua, * et dicit filiis suis : « Afferte etiam! »,

Et cum dixissent consummata esse vasa, * conversa sunt in oleum omnia vasa.

Et quae clauserat fores domus suae * adversus risus, dum implet aqua,
 Aperuit illa, tanquam ad gloriam, * ea hora cum conversa sunt in oleum.
 Viderunt signum et dederunt * gloriam Deo propter ambo :
 Quia mutavit aquam in olivum * et solvit debita pro Abdia.
 Hausit et vendidit vidua * et divitibus et pauperibus;
 Et domus Achab ad fores illius veniebant * emere oleum ab illa.

B. Plus quam petierat ⁶ * dedit illi Elisaeus.
 Petierat ut solveret debita sua : * dedit illi (ita) ut solveret et nutrireretur.
 Fecit inopinato (illam) divitiis affluere * majoribus quam omnes quas
 antea possederat.

A². Videte quomodo retribuatur Verus * illis qui faciunt eleemosynas ⁷.
 Nam non solum quod dederunt dat illis, * sed magis et plus dat.
 Quia omne quod hic dat nobis, * non computat in futurum,
 Quia hoc omne e superfluo ⁸ * datur, sicut dixit^c.

Hymnus XXI ¹

A. Benedictus qui incrementum dedit sinibus sterilibus * in medio domus
 viduae!
 Nam lecythi et lagenae steriles * genuerunt inopinato in ictu oculi.
 Quae pauper erat mulier, dives evasit; * quae in esurie erat, satiata est;
 Et quae emendicabat ex omnibus, * dedit illa escam unicuique.
 Et quae pulsavit fores multorum, * steterunt ² multi ad fores illius.
 Pecuniam solvit loco paucorum, * et fecit gratias multis.

A¹. Fontem bonum acquisitum habebat, * nam scaturiginem farinae aper-
 tam habebat;
 Thesauri regii sub illo (fonte) erant, * nam scaturigines superiorum sub
 illo erant.
 Dedit illa panem esurientibus * et oleum viduis ³ mulieribus;
 Et in festis et in capitibus mensium * faciebat requiem unicuique.
 Quia noverat necessitates esurientium, * non cohibuit panem ab esurien-
 tibus;

6. Add. Illa D. — 7. Eleemosynam D. — 8. Superfluum est D.

1. Cf. n. 248. — 2. Stabant D. — 3. Om. E.

c. *Matth.*, vi, 33.

- Եւ զի ողորմեցաւ նմա ճրի Աստուած,
 ոչ արգել զողորմութիւն յումեքէ.
 Իբրեւ մեծացաւ եւ փարթամացաւ,
 եւ ա՛ռ երանութիւն յամենայն ումեքէ.
- 15 չարակնեաց ախտ զմիամաւր նորա, եւ եթող զնա շունչ իւր:
 Ելաց եւ ամբաստան եղեւ զԵղիշայէ առ Եղիշա.
 Եկիր, ասէ, յիշատակել զմեզս իմ եւ սպանանել զորդեակս իմ:
 Մոլիքն ասեն. Թէ արդար է, ընդէ՞ր ետ մանկանն մեռանել.
 Հեթանոսք ասեն. Թէ մեղաւոր էր,
- 20 զսափորն եւ զսրուակն ո՞ աճեցոյց:
 Ուրախութիւն կնոջն դարձաւ ի սուգ,
 զի անկաւ ի ձեռս քրմաց նոցա.
 Թէ նա է, ասէ, որ արգել զերկինս,
 դարձուցէ զշունչ որ միակին է.
- 25 զի եթէ լուան նմա ամսք, փոխանակեսցէ մի շունչ ի ձայնս նորա.
 Ի ձեռս հոգւոյ մանկանն որ դառնայ,
 հաւատարիմ լինի թէ արգել զանձրեւն:
 Եթէ մեռեալ կեցուցանէր, ոչ երկնչէր նա ի մահուանէ.
 Եթէ շունչ դարձուցանէր, ոչ փախչէր նա ի հեթանոսս.
- 30 Եհան զմանուկն ի վերնատունն, եւ մնաց մայրն առ ընկերս իւր.
 Եւ ոչ յաւուր մահու որդւոյ իւրոյ
 եմուտ տեսանել զյարութիւն նորա:
 Ի Ծործորն փախեալ ի մահուանէ,
 եւ ի Ծարեփթայ եմուտ ի փախուստ.
- 35 Եւ զի զերծաւ նա ի մահուանէ, որսացաւ զմանուկն ընդ նորա.
 որ երկնչէրն ի մահուանէ. մեծաբանեաց ի վերայ մահու.
 փախստեայն ի մահուանէ թափեաց զմանուկն ի բերանոյ նորա:
 Իբրեւ քննեցաւ այրին այպանութեամբ ազգատոհմի իւրոյ,
 ետ նմա զորդին իւր ի դատիկոնէն իբրեւ ի դրանէ քաղաքին.
 անդ սով սպանանէր զնոսա, որպէս ասաց մայր մանկանն.
- 40 Եւ զի ապրեցոյց զնա ի սովոյ անտի, զերծոյց զնա ի մահուանէ:
 Եկաց յաղաւթս մարգարէն, եւ դարձաւ շունչ պատանեկին.
 ոչ մարգարէն եւ ոչ մայր մանկանն
 տեսին զելանել եւ զմտանել շնչոյն.
- 45 Եւ զի ետ ցնա զորդին մեռեալ եւ ա՛ռ ի նմանէ կենդանի,
 անկաւ եւ երկիր եպագ մարգարէին, եւ ետ փառս Աստուծոյ:

Եղիշայ: — 19 D Հեթանոսքն: — 21 D ուրախութիւնն: — 27 D հաւատարի: — 34 D Հա-
 րեփթայ:

Et quia misertus est illi gratis Deus, * non cohibuit misericordiam a quovis.

B. Cum dives evasisset et locupletata esset * et accepisset beatitudinem ab unoquoque,

Visu nocuit morbus unico matris suae * et reliquit illum spiritus ipsius.

†Egressa est, dixit et accusavit, * « Hei mihi! » dabit (= lamentabitur) apud Eliam ⁴ :

« Venisti, inquit, ut commonefaceres peccata mea, * et occideres filiolum meum^a.

« Furentes dicunt : Si justus est, * cur dedit (= permisit) puerum mori? »

« Ethnici dicunt : Si peccator est, * lagenis et lecythis quis incrementum dedit? »

B¹. Gaudium mulieris conversum est in luctum, * quia cecidit in manus sacerdotum illorum.

« Si ille est, inquit, qui cohibuit caelos, * reverti faciet spiritum qui unicus est.

« Quia si dicto audierunt illi nubes, * migrabit unus spiritus in voce illius.

« Per manum animae (= per animam) pueri quae revertitur * fidem faciet se cohibuisse pluviam.

« Si mortuum ad vitam revocaret, * non timeret ille mortem;

« Si spiritum reverti faceret, * non effugeret ille ad ethnicos. »

B². Extulit puerum in cenaculum * et mansit mater apud socias suas; Et non in die mortis filii sui * ingressa est ut videret resurrectionem illius.

In vallem aufugerat (Elias) a morte * et in Sarepta ingressus erat in fuga.

Et quia ereptus erat ille a morte, * (mors) sibi venata est puerum loco illius.

Qui timebat mortem * magna ausus est in mortem;

Qui aufugiebat a morte * evellit puerum ab ore illius.

C. Cum tentata esset vidua * irrisione cognationis suae, Dedit (Elias) illi filium ipsius e tabulato * sicut (dederat) a porta civitatis.

Illic fames occisura erat 'illum¹⁵ (puerum), * sicut dixerat mater pueri;

Et qui vivere fecerat illum (puerum) a fame illa * eripuit illum a morte.

Stetit in oratione propheta * et reversus est spiritus juvenculi;

Neque propheta neque mater pueri * viderunt egressum et ingressum spiritus.

C¹. Et quia dederat illi (Eliae) filium mortuum * et acceperat ab illo viventem,

Cecidit et adoravit prophetam * et dedit gloriam Deo.

4. Cf. n. 249. — 5. Illos.

a. *III Reg.*, xvii, 18.

Ժողովեցաւ քաղաքն ամենայն ի տեսիլ մեռելոյն որ եկաց .
 ուրացան զկուռս եւ ապաւինեցան յԱստուած ,
 որ կեցուցանէ զմեռեալս .
 50 աւրհնեալ որ ուրախ արար զայրին
 ի սովին զոր հալածեաց ի տանէ նորա .
 եւ տարաւ զուարթացոյց զերեսս նորա
 մահուամբն զոր հալածեաց յորդոյ նորա :

Կ Յ Ո Ւ Ր Գ Ի Ր .

ԱԻՐՀՆԵԱԼ Է ՏԵՐՆ ԱՄԵՆԱՅՆԻ, ՈՐ Է ՀՈԳԱՐԱՐՁՈՒ ԱՄԵՆԱՅՆԻ

Դաւիթ թագաւոր եւ մարգարէ զԱքիտոփէլ հարցանէր .
 եւ զի իմաստուն էին խրատք նորա, եղ զնա մարգարէ երկրորդ .
 եւ ոչ զխրատ Հոշայ անարգէր Դաւիթ եւ որդի նորա .
 եւ զի մարգարէն լուաւ դոյզն մարդոյ,
 5 քանի՛ եւս լուիցուք մեք մարգարէին :
 Դանիէլ արքային Բաբելոնի եղեւ խրատտու բարի խրատու,
 զի քաւեսցէ զպարտիս տրովք եւ քաւելով ի վերայ տնանկաց .
 եթէ նա որ կուրացոյց զթագաւորան
 եւ սպառեաց զորդիս թագաւորաց ,
 10 եւ հրճիք արար զտունս քաւութեան եւ առ զսպաս պաշտամանն :
 Նա որ չարչարեաց զամենայն ոք չար,
 եւ հպարտացաւ ի վերայ Տեառնն ամենեցուն,
 եւ վաթսնկանդնեան պատկերին
 երկիրպագանել ընդ նորա խորհեցաւ :
 15 Իսկ եթէ այնր անաւրինի գոյ հնար զի քաւեսցի ի ձեռն տրոց,
 որպէս եւ խոստացաւ Դանիէլ հայրն հոգւոց .
 ո՞ արհամարհեսցէ զտրովք, որ զայսչափ զաւրութիւնս ունին .
 զի թէ նոքաւք կեայր,
 չիք անաւրէնութիւն որ ապստամբէ ի նոցանէ :
 20 Որ կարաւտ ես թողութեան, տուրք ողորմութեան են բժիշկք քո .
 ջնջեա զմեղս քո, զոր գործեցեր, ի ձեռն տրոց, զոր տացես դու .

50 D օրհնեալ տէր : — 52 D դարձաւ փոխ . տարաւ :

ԻՑ. II թղ. 16ա : D, էջ 48—49 : E թղ. 59ա, 60ա :

1 D զաքիտոփէլ : E զաքիտոբէլ : — 3 D որդին : — 13 E վաթսունկանդնեան : —

14 D երկրպագել . E երկրպագանել : — 15 D քաւեսցէ : — 20 D բժիշկ :

Congregata est civitas omnis * ut videret mortuum qui steterat ⁶.

Ejurarunt idola et confugerunt ad Deum * qui ad vitam revocat mortuos.

Benedictus Dominus ⁷ qui laetam fecit viduam * in fame quam pepulit e domo illius,

'Et rursus ⁸ hilarem fecit faciem illius * morte quam pepulit a filio illius.

Hymnus XXII

BENEDICTUS EST DOMINUS OMNIUM QUI EST CURAM GERENS OMNIUM ¹

A. David rex et propheta * Achitophel interrogabat^a;
Et quia sapientia erant consilia illius, * posuit illum prophetam secundarium.

Neque consilium Chusai * minimi faciebat David et filius illius^b.

Et quia propheta dicto audivit tenui homini, * quanto magis dicto audiemus nos prophetae!

Daniel regi Babylonis * fuit consiliarius boni consilii,

Ut expiaret debita donis * et expiando in favorem indigentium^c.

A¹. Si ille qui excaecavit reges * et consumpsit filios regum
Et succendit domos expiationis * et accepit suppellectile cultus;
Ille qui male vexavit unumquemque male * et se extulit super Dominum omnium

Et sexaginta cubitorum statuam * adorandam, loco ipsius, excogitavit;

Re vera, si illius iniqui est facultas * ut expietur ² per manum donorum (= per dona),

Sicut et promisit Daniel, pater ille animarum, * quis minimi faciet dona?

B. Quae (dona) tantas efficientias habent * ut, si cum illis viveretur ³,
Nulla prorsus esset iniquitas * quae indomita esset ab illis (donis).
Qui indiges remissione, * dona misericordiae sunt medici tui.
Absterge peccata tua quae fecisti * per manum donorum quae dabis tu.

6. Cf. n. 250. — 7. Om. E. — 8. Duxit E; cf. n. 251.

1. Cf. n. 252. — 2. Expict D. — 3. Cf. n. 253.

a. *II Reg.*, xv, 12 (LXX). — b. *II Reg.*, xvi et xvii (LXX). — c. *Dan.*, iv, 24.

բարի են քեզ տուրք ողորմութեան,
 ի սմանութիւն են մկրտութեան.
 զի չիք քեզ հնար մկրտելոյ, գոյ հնարք արդարանալ տրովք:
 25 Յայնմանէ զոր ետ քեզ Աստուած, դիր առաջի ծառայից նորա.
 փոքուն զոր տաս, աւրհնի բազում ինչ որ մնայ քեզ,
 ոչ պահանջէ ի քէն ընդ արարածոյ քո,
 եւ ոչ ընդ յղութեան եւ ծննդեան քոյ.
 եւ ոչ ընդ լուսոյ եւ ծծելոյ զաւդ,
 30 եւ ոչ ընդ անարգանաց եւ խաչի իւրոյ:
 Ոչ արար զմեզ նոքաւք պարտապանս,
 քանզի չէ իսկ հնար թէ հատուցին.
 զի որչափ յաճախեսցուք՝ արդարասցուք ընդ այսր ամենայնի.
 յոյժ սակաւ է, իբրու զամենայն ինչ նա ետ մեզ.
 35 թէ տացուք նմա ի նորայոյն, գրէ զանձն իւր ընդ պարտապանս,
 զի դարձուցէ մեզ ընդ միոյ հարիւր:
 Փոխանակ այսր, որ մնայ ի մէնջ,
 տայ մեզ զայն որ ընդ մեզ երթայ.
 փոխանակ այսր, որ ոչ բռնիսնի, տայ մեզ զայն որ բռնիսնի:
 40 Ո՛ր նիւթ որ ժամանակեան է, եւ շահ իւր յաւիտենից.
 աստ մնայ գլուխն, եւ վարձ նորա յղարկի ընդ մեզ:
 Պաշտաւնեայ է նա այսր կենաց եւ ոչ իջանէ ընդ մեզ ի դժոխս,
 զի անձամբ իւրով ոչ յղարկի ընդ մեզ,
 տրովք եւ հանգստեամբ ցրուեսցուք զնա, սիրելիք,
 45 զի ցանկեսցուք նովաւ զխրամատութիւնս,
 զոր խրամատեցաք ի ժողովելն զնա,
 եւ զի ոչ ստացաք նովաւ զարքայութիւնն,
 մի երթիցուք նովաւ ի դժոխսն:
 Մի երթիցեն ընդ մեզ պարտք նորա, եւ մնասցէ նա ի ձեռս այլոց.
 50 զԲաբելացին տրովք իւրովք քաւէր նա ի պարտեաց իւրոց,
 որ զբազում պարտս թողու, զսակաւ պարտիս քանի՛ եւս թողցէ.
 մինչ դեռ գոյ ի ձեռս ձեր, ջնջեցէք նովաւ զպարտս ձեր:

Bona sunt tibi dona misericordiae : * in similitudinem sunt baptismatis.
Quia non est tibi facultas ut baptizeris ⁴, * est facultas ut justificeris
donis.

- B¹.** Ex eo quod dedit tibi Deus * pone coram servis illius :
Pauco illo quod das benedicitur * multum quodvis quod manet tibi.
Non exigit a te pro creatione tua * neque pro conceptione neque genera-
tione tua
Neque pro luce neque pro sugendo aerem * neque pro contumeliis et
cruce sua.
Non fecit nos per illa debitores, * quia nulla re vera est ea facultas ut
reddantur;
Nam quantocumque adjiciemus, justificabimur, * pro hoc omni vehe-
menter exiguum est.
- C.** Cum omnia quaevis ille dederit nobis, * si dabimus illi quod ejus est,
(Ipse) scribit seipsum inter debitores * (ita) ut reverti faciat nobis, pro
uno, centum.
Loco hujus quod manet relictum a nobis, * dat nobis illud quod nobis-
cum it;
Loco hujus quo non delectatur (quis), * dat nobis illud quo delectatur
(quis).
O materia, quae temporalis est! * et quaestus ipsius aeternus!
Hic manet vivum ⁵ * et lucrum ⁶ illius mittitur nobiscum.
Minister est illud (vivum) hujus vitae * et non descendit nobiscum in
inferos.
- C¹.** Quia per seipsum non mittitur nobiscum, * donis et quiete dispergamus
illud, dilecti,
Ut sepiamus per illud diruptiones * quas dirupimus, dum illud congre-
gamus.
Et quia non acquisivimus cum eo regnum, * ne iverimus cum eo in
inferos.
Ne iverint nobiscum debita illius, * neve illud manserit in manibus
aliorum.
Babylonium donis ipsius * expiabat (Deus) illum a debitis ipsius,
Qui multa debita dimittit, * exigua debita quanto magis dimittet!
Dum est in manibus vestris, * abstergite per illud debita vestra.

4. Cf. n. 254. — 5. Cf. n. 255. — 6. Cf. n. 256.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ի Գ .

ՔԵԶ ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ, ՏԵՐ ՄԵՐ, ԶԻ Ի ՇՆՈՐՀԱՅ ՔՈՑ ԿԵՐԱԿՐԻՆ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՒԱՏԱՅԵԱԼՔ

- Ետ Աղամայ զդրախտն զամենայն, եւ արգել ի նմանէ զմի պտուղն .
եթող նա զամենայն ծառսն եւ դիմեաց ի վերայ պատուիրելոյն :
- Աղենայ նման է սեղանս այս մեր,
եւ ազահութեան՝ պատուիրեալ ծառոյն .
- 5 վարեսցուք ամենայնիւ որ տուեալ է մեզ,
եւ աւտարասցուք ի հրաժարեցելոյ անտի :
- Ի ձեռն միոյ պողոյն կորոյս Աղամ զպատմուճան փառաց իւրոց .
ի ձեռն աւելորդ կերակրոյն կորուսանէ մարդ զազատութիւն իւր .
քանզի ուտեմք մեք զաւելորդն ,
- 10 եւ ծանրանան թեւք ազաւթից մերոց .
փոքր ի շատէ կերիցուք զի թեթեւասցին թեւք խորհրդոց մերոց :
Չափով մատիցուք մեք առ գինի եւ կշռով առ կերակուրսն .
մի անցցուք ընդ այս սահման, զի մի դատեսցին զմեզ խորհուրդք .
Լուր առաքելոյ, իբրու հատանէ ի վերայ կերողաց եւ արբեցողաց ,
- 15 եւ հաւասարէ սպանողաց .
Ոչ, ասէ, ժառանգեսցեն զարքայութիւն :
- Լի որովայնիւ մերով կերիցուք, եւ ընդէ՞ր ազահեմք զաւելորդն .
զի աւելորդն որ մտանէ . հանէ զմեզ յարքայութենէն .
փոքր է որովայն տեսեամք իւրով, զի բաւական է նմա սակաւ ինչ .
- 20 յոյժ ընդարձակ է առաքինութիւն, եւ սակաւ է նմա բազում ինչ :
Փոքր ի շատէ կերիցուք, եւ կայ յաւիտենից խոստումն մեր .
եթէ առնուցումք զաւելորդն, ոչ անցանեն նախատինք նորա :
Քան գամք մեք ի պակասութիւն, ընդէ՞ր ոչ յառաւելութիւն .
զի իբրու առնու ոք զաւելորդն, գրէ՛ զնա ընդ որկորեայս :
- 25 Ի ժամանակեան սեղանոյս գոհասցուք,
զի արժանի լիցուք յաւիտենից սեղանոյն .
մի ի ձեռն անցաւորիս աւտարասցուք յայնմանէ, որ միշտն կայ .
են որ հատեալ են ի գինւոյ,
եւ յամենայն խորտկաց որ տռաջի մեր է .

ԻԳ. B թղ. 18բ : D, էջ 50—53 : E թղ. 60ա—61ա :

3 D ազահութիւն : — 5 D որ տուեալն են :

9 D քանի ուտեմք : — 12 D կերակուրս : — 13 E խորհուրդ : — 23 D քանդամք. իրաւարակիչք՝ «թերեւս կամի ասել զանդատիմք» : — 28 D որք :

Hymnus XXIII

TIBI BENEDICTIO, DOMINE NOSTER, QUIA E GRATIIS TUIS NUTRIUNTUR
OMNES FIDELES

- A. Dedit Adamo paradisum omnem * et prohibuit illum ab uno illo fructu. Reliquit ille (Adamus) omnes arbores * et petivit jussu vetitam (arbo-rem).
Eden similis est mensa haec nostra * et aviditas¹ (nostra), jussu vetitae arboris.
Fruamur omnibus quae data sunt nobis * et abalienemus nos ab inter-dicta illa.
Per manum unius illius fructus * perdidit Adamus stolam gloriae suae;
Per manum nimiae escae * perdit homo nobilitatem suam.
- A¹. Quia² edimus nos nimium, * etiam ingravescunt alae orationis nostrae. Tantillum e multo comedamus, * ut alleventur alae rationum nostrarum. Cum mensura accedamus nos ad vinum * et cum pondere, ad escam; Ne transierimus trans hanc limitem, * ne condemnet nos ratio. Audi apostolum, quomodo insectet * edaces et potatores
Et aequat cum homicidis : * « Non, inquit, hereditabunt regnum. »
- A². Pleno ventre nostro comedamus³, * et cur avemus nimium?
Nam nimium illud quod ingreditur (in ventrem) * extrahit nos e regno. Parvus est venter adspectu suo, * quia sufficit illi exiguum quodvis; Vehementer ampla est virtus * et exiguum est illi multum quodvis. Tantillum e multo comedamus, * et stat aeterna promissio nostra; Si acceperimus nimium, * non transeunt ignominiae illius (nimii).
- B. Potiusquam veniamus nos ad penuriam, * cur non ad nimietatem?
Quia, cum accipit quis nimium, * adscribe⁴ illum inter voraces.
De temporali mensa hac gratias agamus, * ut digni fiamus aeterna mensa illa,
Ne per manum transitoriae hujus (mensae) * abalienemus nos ab illa quae semper stat.
Sunt qui sibi reseuerint vinum * et omnia obsonia quae coram nobis sunt.

1. Aviditatis E. — 2. Quantum D. — 3. Cf. n. 257. — 4. Cf. n. 258.

Quod non similes facti sumus jejunantibus, * ne similes facti simus voracibus.

Cum gratiarum actione accedamus ad vinum * et cum benedictione, ad escam.

Justum est ut pro omni re * gratias agamus Domino omnium.

- B¹** Angeli concupierunt * mensam Abrahae.
 Tria sata similiae et vitulum * coxit tribus viris.
 Noverat ille eos pervigiles esse : * multiplicavit, coxit magis,
 Ut, e reliquiis angelorum, * dispertiret famulis suis.
 Edit ignis res quasvis * et manent residua illius;
 A pervigilibus autem non remansit quicquam relictum, * quia conversa est in nihilum esca.
 Loco vituli illius promissus est fructus * et, loco similiae trium satorum,
 Ortus est a prole illius⁵ * (Ille) qui est secundus divinitatis.

Benedicatur tectum servorum tuorum, * dum calcant (solum) adoratores tui⁶;

Augeatur mensa hujus (= hospitis) * apud quem laeti sunt sancti tui.

Hymnus XXIV

BENEDICTUS QUI DEDIT NOBIS ESCAM ET PROMISIT PARADISUM EDEN

- A.** Mente agitemus, fratres dilecti, * quot bona dederit nobis Dominus noster,
 Nam in mari et in terra et in aere * condidit escam nostram.
 Condidit aves propter nos * cum puris animalibus.
 Pisces fluminum multiplicavit nobis * et (pisces) maris etiam adauxit nobis.
- A¹.** Escae variorum saporum * fiunt nobis ex una re,
 Et alimenta innumera * . . . . .¹
 Manifestum est ut ex oliva * fiant olea multigena
 In remedium et in convivium * et in calefactum et in refrigerium.
- A²** (Manifestum est) etiam ut fetus vitis * unus sit et non sit unus.
 Unus videtur et diversi sunt * fructus illius adspectu et gustatibus.
 Ita, quanta rursus vina scaturiat, * educat lignum vitis,
 Dies unus integer brevis est mihi * ut compleam numeros illorum.
- B.** Ecce montes pleni sunt aristas * et campi, fructibus concupiscibilibus.

5. Add. Filius *Editor*. — 6. Om. E.

Cf. n. 259.

Mare et arida laborant * ut ferant omnia necessaria nostra.
 Ecce rursus et ipsae arbores * varios fructus porrigunt nobis :
 Una enim scaturit fertilitatem ² * et socia illius dulcedinem.
 Dedit nobis etiam alios fructus, * quibus illuminantur oculi nostri,
 Et laeti fiunt illis sinus nostri * et curantur illis morbi nostri.

A³. Et partes omnes (orbis) sicut membra * alia aliam curant;
 Fruges colligit ³ pars (quaeque) sociae suae * et fruges colligit e parte
 illius (sociae) ³.

Stimulat amor et misericordia terram * ut curet de mari quod circum
 ipsam est;

Et locupletat et ipsum mare terras * quae sunt circa littora illius.

B¹. Dedit et mellifera avis gratis dulcedinem, * quae (avis) veneranda magis
 est.

Dederunt vitis et oliva * vinum et oleum sine pretio.

Dedit (Deus) lac sugentibus ubera * et germinare fecit herbam anima-
 libus.

Aegrotos olere medicatus est * et bene valentes adimplevit pane.

Paravit terra semina sua * et arbores, fructus suos.

Neque terra neque arbores * exegerunt umquam vectigal a nobis.

B². Jesus condidit omnia * et dedit nobis sine pretio omnia.
 Nos autem emimus et damus pretio * (ea) quibuscumque gratis grati-
 ficavit nos.

Dedit nobis ventum et campum ⁴ * et ignem et aquam gratis;

Et sic scaturit ab eo * omne remedium sine argento.

Cohibuerunt ⁵ quidam aquam ad sitim * et Magi, ignem in Assyria;

Cohibuerunt ventos aedificiis suis * et luminaria ⁶ tectis suis.

B³. Nostri causa extenduntur nubes * et pro nobis, imbres earum;
 Venti noctu diuque * ecce laborant pro nobis.
 Pro nobis etiam sol * oritur continuo et occidit;
 (Ita) ut vocet ⁷ ad laborem ortus ejus, * et ad requiem, dum complet
 (cursum) suum.

Lux illius fugat tenebras nostras, * calor illius maturescit fructus nos-
 tros.

Cursus illius mensura est diei * et occasus illius, dominatio tenebrarum.

Nam ecce cum oculo (sol) est pulcritudines, * et ferax est ⁸ : odoratum et
 palato

Decem mille gustatus et sapes! * benedictio (sit) illi propter omnia!

2. Cf. n. 260. — 3. Cf. n. 261. — 4. Cf. n. 262. — 5. Cf. n. 263. — 6. Cf. n. 264.

— 7. Cf. n. 265. — 8. Cf. n. 266.

Hymnus XXV

BENEDICTUS QUI NUTRIT E DIVITIIS SUIS OMNES ESURIENTES TERRÆ

- A. Seipsum invitavit apud Zachaeum Dominus noster^a, * postquam vidit (hanc esse) mentem illius
 Ut sitiret abalienari * a peccatis et aviditate sua.
 Cum ingrederetur Dominus in domum illius, * habitavit amor in corde illius.
 Denudatus est simul ab omnibus : * a diripiendo et ab hereditando.
 Judicavit seipsum ex Lege * et quadruplum¹ reddidit direptum^b.
 Et addidit etiam (ei quod reddebat) ex Lege, * dum disperdit dimidium bonorum suorum².
 Primum adimplevit (officium) certum, * postea autem incepit eleemosynam.
 Solvit primum quod debebat * et postea fenori dedit³.
 Dum reddit omnia quae defraudavit, * debita sua solvebat,
 Et dum dispertit dimidium bonorum suorum, * fenori dabat Deo suo.
- A¹. O debitor qui inopinato * factus est creditor!
 Solvit hominibus in terra * et Deo fenori dabat in excelsis!
 Misit in quattuor partes, * non ut adducerent debitores ipsius,
 Sed ut adducerent direptos * qui conversi sunt et facti sunt exactores.
 Clamabat ille laetando * . . . . .⁴
 « Sumite, direpti, thesauros vestros, * et 'bonis eversi'⁵, possessiones vestras! »
 A quibus sumpserat stateram unam (ii) ingressi sunt, * sumpserunt quadruplum et egressi sunt.
 Et 'cujus'⁶ diripuerat possessiones, * (is) sumpsit 'illas'⁷ multiplicatas.
 Congregati sunt quoque debitores, * quia audierant vocem remissionis⁸.
 Sumpserunt — et egressi sunt cum laetitia — * hypothecas et syngraphas suas.
- B. O mirandum! Poterant videre in domo Zachaei * direptos illos et pauperes.
 Direpti sumpserunt possessiones suas * et pauperes, remedia sua.
 Ingressi sunt nudi et vestiti sunt, * et qui erant nudis pedibus egressi sunt calceati.
 Esurientes impleti sunt et reliquias liquerunt * et indigentes peras extulerunt.

1. Quattuor (tous les quatre) D. — 2. Cf. n. 267. — 3. Cf. n. 268. — 4. Cf. n. 269. — 5. Cf. n. 270. — 6. Cf. n. 271. — 7. Cf. n. 272. — 8. Cum, *vel* in, remissione E.

a. *Luc.*, XIX, 5. — b. *Ex.*, XXI, 37.

- 30 Ետ ծառայից զազատութիւն եւ պարտապանաց զգիր իւրեանց .
 ետ եւ վարձս ընդ զրկանաց՝ եկաց եւ պանդխտաց :
- Մեծ զարմանք գործեցան փոփոխմամբն որ եղեւ անդ .
 զի աւարողն եղեւ աւարեալ եւ յափշտակողն յափշտակեալ :
 Իբրու նոյն էր եւ չէր նոյն .
- 35 նա զի այլակերպեցաւ յառաջին պայմանէն .
 զի այր որ զրկէր զամենայն ոք՝
 զիւրն եւս սկսաւ տալ այլոց .
 յափշտակեալքն որք առին՝ գոհանային .
 եւ Զակքէ ուրախ էր ի տալն իւրում .
- 40 յարողաց եւ ի տուողաց ել անդ աւրհնութիւն Որդւոյ աւծելոյ :
 Այս են հանգիստք ճշմարիտք, որ սոքաւք հաշտի Աստուած ,
 որ հանգուցանէ զծառայսն եւ զազատս .
 եւ զպարտապանս հանդերձ աղքատովք :
 Ի հանգստեանն Զակքէի ամենայն ուրեք
 լի էր գոհութեամբ բերան իւր .
 մի հանգուցուք զանձինս սակաւուց ,
 եւ ցաւեցուցուք զսիրտս բազմաց :
 Եւ զի նստուցէք զմեզ, սիրելիք, առ այս սեղան ժամանակեան .
 նստուցէ զձեզ արքայն Քրիստոս առ սեղանն իւր յաւիտենական :

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Ի Զ .

- ԱՒՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՈՐԴԻՈՅ ԱԻԾԵԼՈՅ, ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԷ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ՅԻՒՐՄԷՆ
- Հրեշտակք որ ոչ կերակրին, ոչ խափանին յաւրհնութենէ .
 մեր զի լցաւ կարաւտութիւն, գոհասցուք զնմանէ, զի յագեցաք .
 թէ հրեշտակք գոհանան, որ ոչ աշխատեն զարարածս
 որ պաշտեն, արարածք զիա՞րդ լռեսցեն յաւրհնութենէ :
- 5 Յամենայն ժամու թէ դատարկ ոք է,
 յայսմ ժամու չէ աւրէն խափանել .
 եթէ մինչ քաղցեալն էաք աւրհնեցաք,
 քանի՞ եւս այժմ զի յագեցաք
 յաւուր պատարագի քոյ մի՛ տար տեղի մարդոյ տրտնջել զքէն .
- 10 զի ելանէ տրտունջ նորա եւ ապախտ առնէ զպատարագն քո :

34 E յափշտակուղի: — 36 DE այգանմանէն, ուղղեցի պայմանէն: — 42 D զծառայս: ԻԶ. B 24բ: — D 00—62: E 63բ—64բ:

3 աշխատեն կը թուի աղմատուած. կարդա՞լ որ ոչ բռչինեն զարարածս. որ պաշտեն

Dedit servis libertatem * et debitoribus, perscriptionem ipsorum.
Dedit etiam mercedes pro defraudationibus * advenis et peregrinis.

- B¹.** Magna miratio effecta est * mutatione quae facta est illic.
Quia eversor factus est eversus * et direptor, direptus.
Cum idem esset, etiam non erat idem, * ille qui ⁹ transformatus est a
priori statu ¹⁰.
Nam vir qui defraudabat unumquemque * sua etiam coepit dare aliis.
Direpti qui sumpserant gratias agebant, * et Zachaeus gaudebat, dum
ipse dat.
Et a summentibus et a dantibus * egressa est illic benedictio Filio Uncto.

- B².** Haec sunt indutiae verae * quibus reconciliatur Deus,
Qui indutiis tranquillat servos et liberos * et debitores cum pauperibus.
In indutiis Zachaei ubique * plenum erat gratiarum actione os ipsius.
Ne indutiis tranquillaverimus animas paucorum, * neve dolore affecerimus
corda multorum.
Et quia sedere nos jussistis, dilecti, * ad hanc mensam temporalem,
Sedere vos jubeat rex Christus * ad mensam suam aeternam.

- B³.** Angeli qui non nutriuntur * non deficiunt a benedictione.
Nostra quia impleta est indigentia, * gratias agamus ¹pro eo quod ¹
satiati sumus.
Si angeli gratias agunt * ¹qui non defatigant creaturas,
Creaturae quae ministrant ¹² * quomodo tacebunt a benedictione?
Omni hora qua otiosus quis est, * hac hora non licet deficere (a benedic-
tione?);
Si, dum esurientes eramus, benediximus, * quanto magis nunc cum
satiati sumus!

- Զի գոհանան զքէն աղքատք, գոհասցեն զքէն եւ պանդուխտք.
 մի՛ առնուր դու յաղքատաց եւ ասցես զայն տուրս այլոց,
 զի՞՞նչ համարեսցի զայն քեզ Տէր քո, զի ոչ ի քումմէ ետուր դու.
 Եթէ այլոց է տուրք քո, ո՞ւմ դարձցի վարձ ընդ այնորիկ:
- 15 Տուք ի ձերմէ, մեծատունք, զի ձեզ համարեսցի զայն Աստուած.
 մի առնել բարի յընչից տնանկաց,
 եւ փառաւորեսցիս այնու որ ոչ քո է.
 զի՞՞նչ հարկ առնուլ յաղքատէ եւ տալ միւսում աղքատի.
 զմին քաղցեցուցեր եւ զմին լցուցեր,
 20 եւ ո՞ւր է անդ արդարութիւն քո:
 Բարիոք առնես զի կերակրես զաղքատս.
 բայց զուցէ զմեծատունս աղքատս առնիցես.
 զի չէ մոռացեալ ամենագիտին,
 թէ ուստի՞ է ժողովեալ պատարազն քո.
- 25 Ո՛ր զգեցուցանես զաղքատս, զուցէ մորթիցես զմորթ տնանկաց.
 որ տաս հաց քաղցելոց, մի թլփատեսցես զինչս կարաւտելոց:
 Որ հոգարարձուդ ես աղքատաց,
 մի անփոյթ առներ զտնանկաց քոց.
 ահա աղքատք այդ են, ընդ քեւ հանգո՛
 30 զանձինս բնակակցաց քոց.
 զի՞՞նչ հարկ է տալ արտաքնոց,
 իբրեւ ահա կարաւտեալք են ի տան քում.
 մի՛ հոգար զարտաքնոց եւ անփոյթ առնիցես զներքնոց:
 Մի՛ աւրհնեսցեն զքեզ արտաքինք եւ անիծանիցեն ներքինք.
- 35 մի՛ ժողովեր արտաքուստ երանութիւն
 եւ ներքուստ վա՛յ դառնութեան.
 նախ ի ծառայս քո արդարացիր. եւ յորժամ լցցես զպէտս նոցա,
 կատարեսջիր եւ արտաքնովքն:
 Յովր որ ի վերայ ծնգաց իւրոց սնոյց զորբս, այսպէս ասէ.
 40 Թէ անարգեցի՞ երբեք զդատաստան ծառայից իմոց
 յամենայն իրս յորս դատեցան ընդ իս.
 ո՞րք լինիցի նմանող տրովք,
 նմանեսցի նմա եւ քաղցրութեամբ իւրով.
 լցուցէ զքաղցրութիւն արտաքնոց
 45 եւ հանգուցէ զհոգիս ներքնոց:

Hymnus XXVI

BENEDICTIO FILIO UNCTO QUI NUTRIT OMNIA E SUO¹

- A. In die oblationis tuae * ne dederis locum homini querendi tecum,
 Quia ascendit questus ejus * et irritam facit oblationem tuam.
 Quia gratias agunt de te pauperes, * gratias agant de te etiam peregrini.
 Ne ceperis tu e pauperibus, * et² dabis (= ut des) illa dona aliorum.
 Quomodo computabit illud tibi Dominus tuus? * nam non e tuo dedisti tu.
 Si aliorum est donum tuum, * cuinam revertetur merces pro illo (dono)?
 Date e vestro, divites, * ut vobis computet illud Deus.
- A¹. Ne feceris benigne e bonis egenorum * et² gloriaberis (= ut glorieris) illo quod non est tuum.
 Quae necessitas capiendi e paupere * et dandi alteri pauperi?
 Unum esurire fecisti et alterum implesti, * et ubi est, illic, justitia tua?
 Bene facis quod nutris pauperes, * ni forte divites pauperes feceris.
 Nam non est oblitus Omnisciens * undenam esset congregata oblatio tua.
 O qui vestis pauperes, * forsitan excoriaveris corium egenorum.
 Qui das panem esurientibus, * ne circumcideris bona indigentium.
- B. Qui curam gerens es pauperum, * ne neglexeris egenos tuos.
 Ecce pauperes istic sunt sub te : * quiescere fac animas cohabitatorum tuorum.
 Quae necessitas est dandi exteris? * cum ecce indigentes sunt in domo tua.
 Noli curare externos * et negligere internos.
 Ne benedixerint tibi exteri * et³ maledicent (= ut maledicant) interni.
 Ne congregaveris ab extero beatitudinem * et, ab interno, « Vae! » amaritudinis.
- B¹. Primum in servos tuos justificare * . . . . .⁴
 Et, cum impleveris necessaria illorum, * perface etiam cum exteris.
 Job, qui super genua sua * aluit orphanos, sic dicit :
 « Contempsine umquam iudicium servorum meorum * in omnibus rebus de quibus iudicium habuerunt mecum^{5a?} »
 Quisnam erit (ei) similis donis? * similis fiat illi et dulcedine sua.
 Impleat dulcedinem exterorum * et quiescere faciat animos inter-norum.

1. Cf. n. 277. — 2. Cf. n. 278. — 3. Cf. n. 279. — 4. Cf. n. 280. — 5. Cf. n. 281.

a. *Job.*, XXI, 13.

Hymnus XXVII

BENEDICTIO (TIBI), NUTRITOR OMNIUM, AB ESURIENTIBUS
QUI REPLETI SUNT ET RELIQUIAS LIQUERUNT

Quia gavisus est Zachaeus^a, * (Is) qui dedit illi expiationem peccatorum
Vitam fecit habitare in domo illius, * filium Abrahami^b conscripsit
illum.

Pharisaeus vocavit et contempsit illum^c : * non dedit illi ex hisce (rebus).
Ingressus est et accepit expiationem (peccatorum)^d * mulier peccatrix
quae clamavit ad illum.

Magna cena Pharisaei * multa cum re, stetit seorsum.

Lacrimis dedit expiationem, * et ille habuit redargutionem.

Contempsit mensam Pharisaei, * quia vidit derisum in mente illius;

Dedit (Christus) expiationem illi quae peccaverat, * quia vidit paeniten-
tiam in cogitationibus illius;

Derisus Pharisaei nihil illum. * . . . .¹

Hymnus XXVIII¹

A. . . . . * . . . . .
. . . . . * . . . . .

... * <i> bat, veniebat, similis arundini.

Petivit ab illa aquam^a, * nam eum puduit petere ab illa panem.

B. Cum vidisset (eam) cucurrisset ut afferret illi, * addidit et petiit ab illa
panem^b.

Elias qui cohibuerat caelos * in Sarepta panem mendicabat!

Juravit illi non per vitulos, * per illum (vitulum) per quem jurabant
Hebraei;

Neque rursus per idola * per quae jurant Cananaei.

« Vivens est², dicit, Dominus, forsitan aderit * tantummodo unius
pugilli farina³!

. . . . .⁴ et ecce * colligo duo tigilla,

Ut, postquam coxerimus, comedamus * ego et filioli mei et moriamur ! »

Compertum habuit propheta, quo modo a se nutritos esse * in torrente
nutritores suos⁵,

1. Cf. n. 282.

a. *Luc.*, XIX, 6. — b. *Luc.*, XIX, 9. — c. *Luc.*, VII, 44-46. — d. *Luc.*, VII, 47-48.

1. XXX (*sic*) D. — 2. Cf. n. 283. — 3. Cf. n. 284. — 4. Cf. n. 285. — 5. Cf. n. 286.

a. *III Reg.*, XVII, 10. — b. *III Reg.*, XVII, 11.

Ut videat (= visitet?) corda sanctorum suorum * et det incrementum
iis qui petunt ab eo!

Vivos et dormientes vestros * expiet in mundo altero.

In gaudio sitis ad mensam illius, * qui, hic, gaudio affecistis servos
illius.

Hymnus XXIX

BENEDICTUS¹ ILLE QUI NON EST ULLA RE INDIGENS, QUI IMPLET OMNEM
INDIGENTIAM NOSTRAM²

- A. Feria sexta condidit Adamum, * eadem (feria) et animalia et feras.
Eodem die quo facta sunt * noverunt quaenam esset esca^{3 b}.
Sufficiens fuit herba animalibus * et olus campi belluis;
Et homini non fuit sufficiens * paradus deliciarum quem dedit illi
(Deus).
Et sic omne reptile contemnit * olus quod occidit illud (reptile)
Et eligit pabulum * quod vivificat illud.
Homo autem, sapientior omnibus, * insanivit plus quam omnes.
Nam reptile curam habet de vita sua, * ille autem cucurrit ut occideret
se ipse.
Filiū Adami similes sunt Adamo, * nam adversus mannam murmura-
runt^c.
Serpentes reptilia momorderunt illos^d, * (ipsi) qui adversus solum non
murmurarunt⁴.

- B. Dum unanimia erant animalia, * unum erat pascuum omnibus^e.
Fuerunt divisiones in medio illorum * propterea quod pertinaciter illa
offensa sunt alia aliis.
Leo olus comedebat * et lupus herbam depascebat^f,
Sicut comedebant in arca * per annum integrum diluvii.
Non agnos lupis introduxit (Deus vel Noe) * neque oves leonibus;
Quia paleam introduxit animalibus * et herbam campi <belluis>^{5 g}.

1. Add. est D. — 2. Cf. n. 295. — 3. Cf. n. 296. — 4. Cf. n. 297. — 5. Cf. n. 298.

a. *Gen.*, I, 31. — b. *Gen.*, I, 30. — c. *Num.*, XXI, 5. — d. *Num.*, XXI, 6. — e. Cf. *Is.*,
LXV, 25. — f. Cf. *Is.*, LXV, 25. — g. Cf. *Gen.*, VI, 21?

B¹. In arca murmurarunt ... * ..... paleam et herbam
 Et non re vera ... suffecerunt * tamquam cibus < herba > viridis.
 Ut in ... * .....
 Unum genus ⁶ erat animalibus * et una < natura omnibus >.
 Similiter et in ... qua ⁷ facta sunt, * quia non erant ⁸ ... inter se,
 Propterea non ⁹ indole¹⁹ nec loco * < aliena facta sunt > illa alia ab aliis.

A¹. Sed < a tempore quo > separatus est homo, * per manum fructus, a Deo,
 Separata sunt et illa (animalia) ab illo * qui factus erat ad imaginem Dei.
 Periiit paradisi deliciarum * et illa perdiderunt pabulum < suum >.
 Ille venit ad herbam et illa * in < lucro posuerunt > ¹⁰ gustare spinas.
 < In discordiam > ¹¹ venit universum * capitis universi causa;
 < Homo > ¹² venit ad herbam maledictam * < et animal > ¹³ venit ut
 comederet illum (= hominem).
 Ferae < concupierunt > cadavera, * et .....
 < Animal > ¹⁴ ... comedere spinam, * et serpenti solum < sorte
 evenit > ^{14h}.
 Quia pertinaciter offensa sunt < alia in alia >, * et abalienata sunt
 < illa alia ab aliis >,
 < Puris animalibus promissa est > herba, * et impuris, < caro >
 hominis.

B². Confusae sunt universae res * per manum principis universi (= hominis).
 Condiderat (Deus) illum structuram universi, * a Domino constructio
 et omnis sapientia ¹⁵.
 Factum est universum ¹⁶.....

< Hymnus XXX >

..... * .. < unde non exspectabant > ¹.
 Elisaeus centum prophetas * nutriti pauco pane^a;
 Comederunt esurientes, * et reliquias liquerunt^b, unde non exspecta-
 bant.
 Et affer², juvenis, sycorum * occisorem sub nomine escae :
 Prohibita est mors farina^c * et comederunt unde non exspectabant.
 Cecidit in cisternam Jeremias^d, * et neglexit illum populus ipsius.

6. Amor. — 7. Cf. n. 299. — 8. Cf. n. 300. — 9. Cibo; cf. n. 301. — 10. Cf. n. 302.
 — 11. Cf. n. 303. — 12. Cf. n. 304. — 13. Cf. n. 305. — 14. Cf. n. 306. — 15. Sapientia
 (abl.) D. — 16. Cf. n. 307.

h. Gen., III, 14.

1. Cf. n. 308. — 2. Cf. n. 309.

a. IV Reg., IV, 42-43. — b. IV Reg., IV, 44. — c. IV Reg., IV, 39-41. — d. Jerem.,
 XXXVIII, 6.

բարեխաւսեաց զնմանէ Քուչացին,
 եւ ել ի ձեռն այնր, զորմէ ոչ կարծէր.
 10 պակասեաց գինի ի հարսանիս,
 եւ զի մի լինիցի ծաղր փեսայն,
 փոխեաց Տէրն մեր զՂուրն ի գինի,
 զոր ոչ ակն ունէին:
 Քաղցեցան հազարք մարդկան յանապատին
 15 երկիցս անգամ.
 եւ շեղջեաց նոցա ձուկն եւ հաց,
 ուստի ոչ ակն ունէին.
 զՋակքէ յափշտակիչ այլոց
 յաւժարեցոյց բաշխել զստացուածս իւր.
 20 հանդերձեցան աղքատք եւ տնանկք,
 ուստի ոչ ակն ունէին:
 Ի նաւէն իբրու քաղցեալ էին, ելին աշակերտքն,
 եւ գտին հաց եւ ձուկն ի վերայ կայծականց,
 ուստի ոչ ակն ունէին:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Լ Ա .

ԱՒՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ ԲԱՐԵՐԱՐԻ, ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԵԱՅ ԶԱՐԱՐԱԾՍ ԻՒՐ

Աբրահամ սիրիչ աղքատաց, այն որ հրեշտակք իջին առ նա.
 Ընթացաւ նա ընդ առաջ աղքատաց,
 եւ հասեա ի յոսա այլակերպութիւն:
 Առ դուռն վրանի իւրոյ նստէր ի տաւթամտու,
 5 որպէս եւ գրեալ է.
 եւ իբրեւ զարմացեալ էր ընդ յայտնութիւնն
 զոր տեսին ի նմին ժամու,
 յայտնութիւնն, զոր ետ ընդ ետ եղ առաջնոյն.
 եղեւ նմա ի դէմս աղքատաց:
 10 Ընթացաւ ընդունել զաւտարս,
 եւ պահեցին նմա հրեշտակք.

12 DE տէր: — 16 D չունի նոցա:

էւ. B 31բ: E 68ա—69ա: D 42 71—75:

Խորագիր՝ D զարտրած:

2 նա] եւ: — 5 D չունի եւ: — 8 D յայտնութիւն:

Bona locutus est de illo Aethiops³* et egressus est per manum illius de quo non opinabatur^{4e}.

Defecit vinum in nuptiis* et, ne luderetur irrisione sponsus,

Mutavit Dominus noster aquam* in vinum quod non exspectabant^f.

Esurierunt millia hominum* in deserto, duabus vicibus^g,

Et cumulavit illis⁵ piscem* et panem unde non exspectabant.

Zachaeum raptorem aliis* inclinavit ut divideret possessiones suas :

Provisum est pauperibus et indigentibus* ... unde non exspectabant^h.

E navi, cum esurirent,* egressi sunt discipuli;

Et invenerunt panem et piscem* in prunis unde non exspectabantⁱ.

Hymnus XXXI

BENEDICTIO DOMINO BENEFICO QUI NUTRIVIT CREATURAS SUAS¹

A. Abraham, amator pauperum,* ille ad quem angeli descenderunt, Cucurrit ille^{1 2} obviam pauperibus^a* et vidit in illis transformationem. Ad ostium tabernaculi sui sedebat,* hora caloris, sicut scriptum est^b. Et, cum in miratione esset* coram manifestatione quam solent videre eadem hora³,

Manifestatio, quam statim (Deus) supposuit priori,* fuit illi sub specie pauperum.

A¹. Cucurrit ut acciperet alienos* et occurrerunt^{1 4} illi angeli^c.

3. Cf. n. 310. — 4. Cf. n. 311. — 5. Om. D.

e. *Jerem.*, xxxviii, 7-13. — f. *Joan.*, ii, 1-10. — g. *Matth.*, xiv, 13-21; xv, 32-38. —

h. *Luc.*, xix, 1-10. — i. *Joan.*, xxi, 9-13.

1. Creaturam suam D; cf. n. 312. — 2. Et. — 3. Cf. n. 313. — 4. Servaverunt; cf. n. 314.

a. *Gen.*, xviii, 2. — b. *Gen.*, xviii, 1. — c. *Gen.*, xix, 1.

կարծեալ եթէ մարդիկ իցեն,
 չուք որ ի վերայ միոյն թոյլ տայր խորհել
 թէ զուարթունք իցեն,
 15 տեսիլն ամենեցուն չէր հաւասար,
 զի փառաւորութիւն որ ի վերայ միոյն,
 մեծ էր քան զփառս երկոցունցն:
 Շուք երկոցունցն չափով էր եւ երրորդին առանց չափոյ:
 Եւ զի ետես Աբրահամ, թէ եւ նոքա որք եկին ընդ նմա,
 20 խորչէին ի նմանէ.
 ուղղեաց զհայցուածս իւր առ մինն անդր,
 զի եղեն նմա երկուցն եւս արիւնակք:
 Արդարն սկսաւ խնդրել ի միոյ անտի, իբրեւ յԱստուծոյ.
 Մի զանց առներ զտամբ ծառայի քո:
 25 Տաւթն ոչ արգել զԱբրահամ ընթանալ յանդեայն
 ոտիւք իւրովք.
 եւ զՍառա հաղորդեաց ընդ իւր, զի արասցէ
 երիս գրիւս բաղարջ.
 ետուն դրոհ տունն Աբրահամու, զի տեսցեն զիջանել զուարթնոցն.
 30 քանի հայէին տեսանել՝ քաղցնուին աչք նոցա զչուքն.
 այն աւր էր ուրախութեան մեծի ծառայից եւ ազատաց եւ տերանց.
 որք ընդ աղքատացն ուրախ լինէին,
 ընդ զուարթնոցն քանի՛ եւս արդեւք:
 Ժողովեալ էին ծառայքն առ Աբրահամ
 35 եւ աղախնայքն առ Սարրա.
 խափանեցին զամենայն իրս, զի հայեսցին ի նոր տեսիլն.
 զոտս նոցա լուաց ձեռաւք իւրովք.
 եւ զծառայս իւր ոչ արար հուպ.
 Հայս եփեաց Սառա եւ ոչ հպեաց զաղախնեայս իւր.
 40 եւ զզուարթունս պատուականս քան զամենայն,
 ինքն անձամբ իւրով պատուեաց.
 ա՛ռ կողբի եւ կաթն եւ զորթն հանդերձ հացիւն,
 եւ եղ առաջի.
 ոչ նստաւ առաջի նոցա, այլ յոտն եկաց եւ պաշտեաց զնոսա.
 45 յազեալք լցուցին զքաղցութիւն,
 զոր զգեցան ի վայրկենի միոջ.

Cum putasset (eos) homines esse, * splendor qui super unum (erat)
 Permissum dabat cogitandi : « Dato hoc : illos pervigiles esse, * visus
 omnium non erat aequalis. »

Nam gloriificatio quae (erat) super unum * major erat quam gloria
 duorum;

Splendor duorum cum mensura erat, * tertii autem, sine mensura.

A². Et quia viderat Abraham * illos etiam qui venerant cum illo (tertio)
 revereri illum (tertium),

Direxit interrogationes suas ad unum illum, * quia fuerunt illi
 (Abrahamo) duorum⁵ etiam exempla.

Justus coepit petere ab uno illo tamquam a Deo : * « Noli praeterire
 domum servi tui^d. »

Calor non impedivit Abrahamum * quin curreret ad armentum pedibus
 suis^e;

Et Saram participem fecit secum, * ut pararet tria sata similia^f.

B. «Concursus¹ 6 factus est domus Abrahami, * ut viderent descensum
 pervigilium.

Quanta acie intuebantur, ut viderent! * esuriebant oculi illorum
 splendorem.

Ille dies erat laetitiae magnae * servis et liberis et dominis.

Qui cum pauperibus laetati erant, * cum pervigilibus, quanto magis
 equidem!

Congregati erant servi apud Abrahamum * et ancillae apud Saram.
 Destiterant ab omnibus rebus, * ut intuerentur in novum visum.

A³. Pedes illorum lavit manibus suis * et servos suos non sinit prope adire.

Massam coxit Sara * et non propinquavit⁷ ancillas suas.

Et pervigiles honorabiliores omnibus * ipse per se honoravit.

Accepit butyrum et lac et vitulum^g * cum pane et apposuit coram.

Non sedit coram illis, * sed in pedibus stetit^h et ministrabat illos.

B¹. Cum satiati essent, impleverunt esuriam⁸ * qua induti erant, in momento
 uno⁸,

5. Duo (exempla) D. — 6. Cf. n. 315. — 7. Cf. n. 316. — 8. Dulcedinem E; cf. n. 317.

d. Gen., XVIII, 3. — e. Gen., XVIII, 7. — f. Gen., XVIII, 6. — g. Gen., XVIII, 8. —

h. Gen., XVIII, 8.

- եւ միխիթարեցին զՍառա, զի առցէ որդի,
որում քաղցեալ էր ի վաղէ:
- Ասէ ցնա. Ի սոյն ժամանակի եղիցի քեզ որդի ի Սառայէ:
- 50 Լուաւ Սառա եւ բաժանեցան միտք իւր ի խոստմանէն.
Աճումն զիա՞րդ լինիցի ինձ, զի ճանապարհ կենացն անց զինեւ.
ոչ միայն ես առանցեալ եմ, այլ եւ տէր իմ Աբրահամ ծերացեալ է:
Անզաւակն ոչ խնդրեաց նշան ի նմանէ. եւ ինքեամբ ետ նմա նշան.
զի գուշակեաց զծածկեալսն,
- 55 զոր նիւթեաց ի ներքոյ խորհուրդ նորա:
Ապա յանդիմանեաց զծաղր նորա առաջի բազմաց.
եւ նա ժխտեաց թէ Ոչ ծիծաղեցայ.
յանդիմանեալ լինէր ծածուկ ծաղումն.
եւ ժխտէր վասն արտաքնոյն.
- 60 պատուհասէր զխորհուրդս նորա.
զի ծիծաղեցաւ յորովայնի իւրում.
եւ ժխտէր բերան ընդ շնչոյ.
թէ ոչ ել ծաղր ընդ շրթունս նորա:
Ստուգէր պատուհաս պատուհասչին.
եւ բերանն բարիոք ժխտէր.
- 65 եւ Աբրահամ որ կայր առ նմա,
վկայեաց թէ ոչ շարժեցան շրթունք նորա.
հիացաւ Աբրահամ եւ երկեաւ
տալ պատասխանի ընդ Սառայի,
- 70 զի թէպէտ եւ ոչ ծիծաղեցաւ,
զիտէր թէ ի միտս իւր ծիծաղեցաւ:
Աւրհնեալ է որ ուրախ արար զԱբրահամ,
ի ձեռն պտղոյ որ ի Սառայէ ամլոյ,
Որ եղեւ յազգ բազում,
75 յորմէ ծագեաց արքայն Քրիստոս:

Et consolati sunt (Abrahamum) de Sara : eam accepturam esse * filium quem esuriebat ab antiquo.

Dicit illi : « Hoc ipso tempore * erit tibi filius a Sara^l. »

Audivit Sara et dubio divisa est * mens ipsius de promissione.

« Incrementum quomodo erit mihi? * quia iter vitae transactum est mihi.

« Non solum ego transgressa sum aetatem, * sed et dominus meus Abraham senuit^l. »

C. Improles (Abraham) non petivit signum ab illo * et per seipsum (Deus) dedit illi signum.

Nam perspexit occulta * quae noverat intus cogitatio illius.

Tunc regarduit risum illius coram multis, * et illa negavit : « Non risi!^k »

Redarguebatur occultus risus, * et negabat de externo.

Corripiebat cogitationes illius, * quod risisset in ventre suo,

Et negabat os cum halitu * egressum esse risum per labia illius.

C^l. Confirmabatur correptio correptoris * et os bene negabat.

Et Abraham, qui stabat apud illam, * testatus est non mota esse labia illius.

Miratus est Abraham et timuit * dare responsum Sarae loco.

Nam, quamquam (illa) non riserat, * sciebat illam in mente sua risisse.

Benedictus est qui laetum fecit Abrahamum * per manum fructus qui (fuit) e Sara sterili,

Qui factus est natio multa * e qua ortus est rex Christus.

Hymnus XXXII

BENEDICTUS EST¹ QUI, PER MANUM DILECTI SUI, NUTRIT MUNDUM PLENE

- A. Missi sunt pervigiles in domum Abrahami * gaudio exsultantis obviam indigentium²,
 Ut darent illi in senectute ipsius * filium quem petivit in juventute sua.
 Post senectutem Abrahami * et senium Sarae uxoris illius,
 Promiserunt ut darent * centenario filium³.
- A¹. Declararunt etiam Sarae : * « Eodem die erit filius Sarae^b. »
 'Risit Sara^{3c}; quia timuit, * negavit, cum redarguta est^d.
 Mendax aestimavit mendacium * obrussam⁴ illam vituperatorem mendacii.
 Mendacio mendacium suum * voluit (Sara) occultare quia timuit.
- A². Pervigiles illi spirituales * familiariter usi sunt esca;
 Quia similitudinem hominum induerant, * escam hominum comederunt^e.
 Abrahamum autem tremor tenuit, * hanc mentem accepit : Dominum pervigilium
 Cum pervigilibus se humiliasse, * sedisse ad mensam illius.
- A³. Cor ipsius piissimum scissum erat⁵, * (hora) cum appropinquaverat
 Lavare pedes domini sui, * qui laboraverant et venerant ad illum.
 Extulit vitulum humeris (ille) de quo * dixerat (Sara) : « Senuit Dominus meus^f. »
 Quamvis corpore senex esset, * corde tamen juvenis erat.
- A⁴. Cum quiescere fecissent Abraham, * faciendo omnia quae petierat,
 Dederunt mercedem laborum illius, * ut esset filius indigentiae illius.
 Qui credidisset, sicut Abraham, * dixisset : « Facile est hoc! »
 Et qui (esset) anceps, opinatus esset : * « Impossibile est ut eveniat hoc. »
- B. Post diem illum concepit Sara^g, * cum illud non senserat.
 Nam non fuit in ventre ipsius transformatio, * fuit in facie ipsius commutatio.

1. Om. D. — 2. Indigentis D. — 3. Om. D. — 4. Meretricem E; cf. n. 318. — 5. Cf. n. 319.

a. Gen., xviii 10, 14, — b. Gen., xviii, 10. — c. Gen., xviii, 12. — d. Gen., xviii, 15. — e. Gen., xviii, 8. — f. Gen., xviii, 12. — g. Gen., xxi, 1-2.

- 30 աչք իւր լուսաւորեցան. ի ծերութենէ աւտարացաւ
 ի սակաւ ժամանակն.
 եւ վկայէ Արիմելէք արքայ, զի առնուլ զնա կին կամեցաւ:
 Սառա թէ ծերացեալ էր, որպէս ասացն,
 ոչ զանցանելով զամենայնիւ
- 35 պառաւուն ցանկա՞յր թագաւոր այլազգեացն:
 Մինչ կամէր Սառա գիտել զծածուկ յղութիւն որովայնի իւրոյ,
 գեղն զոր ստացաւ՝ երեսք իւր վկայեաց զյղութենէ միջոց նորա:
 Պտուղ որովայնի նորա ծածկէր. գեղ երեսաց նորա ոչ կարէր.
 գեղոջն որ չէր մարթ ծածկել, քարոզեաց զյղութիւնն ծածկեալ:
- 40 Կամեցան քահանայքն ոչ զի տեսցեն զսերունմն որ եղեւ
 ամլութեանն.
 այլ զի տեսցեն զծերութիւնն, որ դարձաւ ի մանկութիւն:
 Ընթերցարուք, եղբարք, զինչ արար աղքատսիրութիւն
 ընդ Աբրահամ.
- 41 զի արժանի եղեւ զուարթնոցն եւ աւրհնեցաւ
 ի մէջ ամուլ ամուսնոյ իւրում.
 Մեծ էր նա հաւատովք եւ կատարեալ յամենայն պատուիրանս.
 եւ ծնունդ Սառայի ոչինչ ետ, այլ աղքատսիրութիւնն.
 հանգոյն լերուք, որ զտուրս տայք, եւ նմանեցէք մաւր
 մերում Սառայի.
- 50 Ստացարուք իբրեւ զնա ժուժկալութիւն,
 զի միխթարեսջիք երազ նման նորա,
 Աւրհնեալ այն որ ոչ զլանայ զվարձս ջրոյ որպէս երզուաւ.
 եւ զի ամենայն իւրք ուրախ եղեաք,
 աւրախ լիջիք առ սեղան նորա:
- 55

35 D պառաւուն E պարաւմն: — 38 D իւրոյ: — 40 E սէրունմն: — 41 D չունի զի:
 D մանկութիւնն: — 46 պէտք է ըլլայ իւրոյ:

Oculi ipsius illuminati sunt, * a senectute alienata est brevi tempore.
Et testatur Abimelec rex, * nam accipere illam uxorem voluit^h.

Sara, si senuisset, sicut dixerat : * < « Non solum ego transgressa sum aetatem⁶ » > ,

Non, transgrediendo omnia, anum * concupiebat rex alienigenarum.

B¹. Dum volebat Sara scire * occultam conceptionem ventris sui,
Pulcritudo, quam acquisierat facies ipsius, * testata est conceptionem laterum illius.

Fructus ventris illius occultabatur, * pulcritudo faciei illius non poterat (occultari).

Pulcritudine, quam erat impossibile occultare, * proclamavit conceptionem occultam.

Voluerunt 'Cananaei'⁷, non ut viderent * procreationem quae facta est sterilitati,

Sed ut⁸ viderent senectutem * quae conversa est in juventutem.

B². Lex⁹ naturae Abrahami * non (haec erat) : quantum crediderat,
Sed (haec) : quantum amat * pauperes conservos suos;
Cum (Deus) tentasset fidem illius * et dedisset promissionem amori illius,

Qua, altera vice, per Isaacum, * reciperet retributionem¹⁰ utriusque (amoris et fidei).

Non quod integre retribuerit illi; * nam retributio, quam retribuit per filium illius,

Similitudo erat et figura * retributionis in veritate (faciendae).

B³. Legistis, fratres, quid fecisset * pauperum amor erga Abraham.
Nam dignus fuit pervigilibus et benedictus est * in latere sterilis conjugis suae.

Magnus erat ille fide, * et perfectus in omnibus mandatis.

Et partum Sarae nihil dedit¹¹ * nisi pauperum amor.

Similes (ei) estote, qui dona datis, * et imitamini matrem nostram Saram.

Acquirite, sicut illa, patientiam, * ut vobis sit solatium celere, sicut illi.

Benedictus ille qui non recusat * mercedem aquae, sicut juravit;

Et quia omnibus quibusvis laeti fuimus, * laeti sitis ad mensam illius.

6. Cf. n. 320. — 7. Sacerdotes; cf. n. 321. — 8. Om. D. — 9. Cf. n. 322. —

10. Promissionem D. — 11. Cf. n. 323.

h. *Gen.*, xx, 2. — i. *Marc.*, ix, 41.

ԿՅՈՒՐԴ ԼԳ.

Ի ՔԱՂՅԵԼՈՑ ՈՐ ԼՅԱՆ ԵՒ ՆՇԽԱՐԵՑԻՆ, ՔԵՁ ԱՒՐՀՆՈՒԹԻՒՆ,
ՏԵՐ ԿԵՐԱԿՐԻՉ

Մի եղիցուք աւրինակ յոռի բարեքուց եւ չարահաւաց.
բարեքուցն խորչել ի մէնջ, եւ չարացն նմանել մեզ.
Րստ քաղցի մերում կերիցուք, եւ յաւելորդն մի մերձեսցուք.
Եւ յոյժ գինւոյ մի ցանկասցուք:

5 Ուխտաւորք ժողովրդեանն,
իրբուլ նմանութիւն է ուխտաւորաց մերոց,
հատուցեալք եղեն ի գինւոյ եւ աւտարացան բնաւին յորթոյ:
Սուրբ մարդոց եւ կուսանաց քանի՜ տգեղ է,
զի հարկանիցի հոտ գինւոյն ի բերանոց նոցա,
կամ գոյն գինւոյ յերեսս նոցա:

10 Յանկութեանց սրտի յաղթեցաք.
ցանկութիւն գինւոյ մի յաղթեսցէ մեզ.
Եւ զի ամենայն իմիք ցանկայ մարմին,
յաղթութիւն աւրէն է առնուլ:
15 Ժողովրդեանն որ յանապատին էին, առողջքն ի սովոյ բեկեալ էին.
Եւ հիւանդք եւ ախտաժէտք նոցին ի նեղութեան ծիւրեալ էին:
Որդի արարչին ամենայնի ոչ մխիթարեաց ի ձեռն գինւոյ
զքաղցեալս եւ զհիւանդսս նոցա:
Հացն զոր բազմացոյց՝ հալածեաց զքաղցն որ ի մէջ սովելոցն.
20 Եւ առողջութեամբ նորա՝ սպառեցաւ հիւանդութիւն
հիւանդաց նոցա.
զքաղցեալսն հացիւ ուրախ արար եւ զախտաժէտսն
առողջութեամբ:

Փոխանակ գինւոյ հաց յաճախեաց,
25 Եւ փոխանակ ցրոյ առողջութիւն.
արդ զի ունիմք զառողջութիւնն, մի մերձեսցուք առ գինի,
որ բնակեցուցանէ դողդոջ յառողջս,
որ հանապազ ըմպեն զնա, զի մի աստանդեսցէ զմիտս նոցա:
Եւ զի աշխարհականք զգուշանան ի նմանէ,
30 ո՞րչափ եւս առաւել սուրբք.
զի երկրաւորք հիւթացան ի նմանէ, փախիցեն ի նմանէ երկնաւորք.

ԼԳ. B 36բ: E 70ա—71ա: D 78—81:

1, 2 ED բարեքոց: — 4, 7, 10, 11 E գինոյ: — 9 E ի բերանոյ (D բերանոց) նորա:
31 B հիւթացան. E Պետրոսեան կ'առաջարկէ կարդալ հեռացան:

Hymnus XXXIII

- A. Ab esurientibus qui repleti sunt et reliquias liquerunt, * Tibi benedictio,
Domine nutritor ¹!
Ne fuerimus exemplar deterius * bonis et malignis,
(Ita) ut boni abhorreant a nobis * et maligni similes fiant nobis.
Secundum esuriem nostram comedamus * neve ad nimium appropin-
quaverimus,
..... ² * neve vehementer vino concupierimus.
- B. Voto obstricti populi (= Nazaraei), * quasi similitudo est voto obstric-
torum nostrorum,
Resecti erant a vino * et alienati sunt omnino a vite.
Sanctis hominibus et virginibus * quam (id) dedecorum est ut offendat
Odor vini ex ¹ore illorum ³ * aut color vini in facie illorum!
Concupiscentias cordis vicimus; * concupiscentia vini ne vicerit nos.
Et quia omne quodvis concupiscit corpus, * victoriam fas est adipisci.
- C. Populi, qui in deserto erant valentes, * fame confracti erant;
Et aegroti et infirmi eorumdem * angustia tabescebant.
Filius creatoris universi * ..... ⁴
Non consolatus est per vinum * esurientes et aegrotos illorum.
- C¹. Panis quem multiplicavit * expulit esuriem quae (erat) in medio fameli-
corum ^a;
Et valetudine illius consumpta est * aegrotatio aegrotorum eorum.
Esurientes pane laetos fecit * et infirmos, valetudine.
Loco vini, panem abundare fecit * et, loco sicerae, valetudinem.
- A¹. Jam vero quia habemus valetudinem, * ne appropinquaverimus ad
vinum,
Quod habitare facit tremorem in valentibus * qui perpetuo bibunt
illud,
..... ⁵ * ne huc illuc agitet mentes illorum.
Et quia mundani cavent ab illo, * quanto magis etiam sancti!
Quia terrestres ¹aegroti facti sunt ⁶ ex illo, * fugiant ab illo caelestes.

1. Cf. n. 324. — 2. Cf. n. 325. — 3. Oribus illius D. — 4. Cf. n. 326. — 5. Cf. n. 327.

— 6. Cf. n. 328.

a. *Joan.*, vi, 1-12.

B¹. Ille qui fecit abundare panem in deserto * poterat ille condere vinum.
Fecit ille necessarium et reliquit * illud quod non erat máxime necessarium.

Iteravit etiam et abundare fecit panem * et cumulavit piscem indigentibus.

Esuriem pane implevit * et sitim aqua transire fecit.

Et postquam ad vitam rediit, condidit * ignem et panem et piscem^b.

Ille qui condidit haec illic * noluit condere vinum.

D. In medio Canae^c, cum condidit vinum, * (ibi) erant noti Mariae;
Et non decebat germanos matris * Domini nostri indigere.
Ne fieret mater illius deridicula * et cognatio omnis in humiliationibus,
Per manum vini (= per vinum) nobilem effecit * familiam indigentem
et pauperem.

D¹. Priusquam advenerat Dominus noster, * vinum mutuum accipere volebant;

Et cum venisset illuc Dominus noster, * distribuerunt vinum per omnem Canam.

Maestitia quae (aderat) ante adventum illius, * rejecta est post adventum illius;

Indigentia vidit Deum in domo * sponsi et erupit, exiit.

Benedictus (sit) Pater et Filius et Spiritus Sanctus * ab esurientibus qui comederunt et reliquias liquerunt.

Hymnus XXXIV

TIBI BENEDICTIO AD UNIVERSO, NUTRITOR MUNDI MISERICORDIA TUA

A. Nefas est recusare cor * epulas quas vidit oculus;
Neque (fas) os non contentum esse * de illo quod gustavit palatum.
Nam labore congregatae sunt (epulae) * et defatigatione etiam appa-
ratae.

Quod ecce gratis apposuit (Deus) coram, * benedictionem gratis demus.

Nam quantum fas est dare illi (Deo), * hic (Deus) multo major est quam nos.

Mensuram vis nostrae¹ demus illi * et plus computat illud (quod damus).

A¹. Etiam pervigiles qui domicilium habent (in caelis) * non sufficiunt ad retribuenda debita sua.

Quod angeli victi sunt ab hoc (Deo), * quanto magis re vera terreni!

b. *Joan.*, XXI, 9. — c. *Joan.*, II, 1-11.

1. Cf. n. 329.

- Զլացաւ զնա ժողովուրդն յանապատին,
 որ տրտնջեաց ի վերայ մանանային.
 մեք տացուք աւրհնութիւն, զի ի մէջ շինի կերակրեաց զմեզ.
 ո՞ կարէ հատուցանել, եղբարք,
 15 ընդ արարածի եւ կազմածոյ մերում.
 եւ եթէ այս եւս հատուցանիցի,
 ընդ խաչելութեանն ո՞ հատուցանիցէ:
 Զի չեմք յաղթողք զաւրութեան այսոցիկ,
 ոչ պահանջեաց ի մէնջ պահս խիստս.
 20 Իբրու ապր զվաթսնապատիկս, աւրհնութիւն խնդրեաց ի մէնջ,
 որ զիւրին է բարձանց եւ խոնարհաց, արդարոց եւ մեղաւորաց,
 առողջաց եւ հիւանդաց:
 Ի բանից ոչ յագի մարդ եւ յաւրհնութենէ ձանձրանայ.
 դսրովխաւսք ոչ հատանին եւ յաղաւթս վհատութիւն է մեզ.
 25 որով արգահատեսցէ այնմիկ որ արգելու զբերան իւր
 յաւրհնութենէ.
 խաւսք մեր որ ընդ մարդկան են՝ յարգի եղեն մեզ քան զԱստուած.
 տացուք փառս Աստուծոյ ընդ ամենայնի, զոր ետ Աստուած.
 զի ետ մեզ արդեամբք խորտիկս,
 30 տացուք աւրհնութիւն բարբառովք.
 զի առանց վաստակոց է արարչութիւն նորա,
 եւ առանց աշխատութեան աւրհնութիւն մեր:
 Ի ձեռն բանի հաստատեաց զմեզ,
 բանիւք հաստատեսցուք զգովութիւնն.
 35 զի մոգ արտնջէ եւ ուտէ, հեթանոսն ուտէ եւ ըմպէ.
 ընդ նոցա եւ ընդ մեր հատուցուք աւրհնութեամբ,
 որ ելանէ ընդ բերան մեր.
 զի Մարկիոն զլացաւ զկերակրիչն իւր, եւ Մանի գստեղծիչն իւր.
 եղեն ամուլք յաւրհնութենէ:
 40 Զի Բարդեժան զլացաւ զՀայր եւ Հրեայք զՈրդի աւժեալ,
 յաճախեսցէ ի բերան մեր գոհութիւն.
 եւ ելցէ ի սուրբ սրտէ մերմէ աւրհնութիւն
 Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ:

15 մերում այսպէս փոխ. մերոյ: — 18 D յաղթող:

22 D առողջոյ: — 24 ED դսրով խաւսք: — 25 D ո՛վ: — 27 D ետ մեզ: — 30 D վաստակոյ:

Recusavit illud (gratias agere) populus in deserto, * qui murmuravit super mannam.

Nos, demus benedictionem * quod in medio terrae habitatae nutrit nos.

Quis potest retribuere, fratres, * pro creatione et apparatione nostra? Et si hoc etiam retribuatur, * pro crucifixione quis retribuat?

A². Quia ii non sumus qui vincant potentiam harum, * non exegit a nobis jejunia dura,

Quasi daret sexagena * .....².

Benedictionem petiit a nobis, * quae facilis est altis et humilibus,

Justis et peccatoribus, * valentibus et aegrotis.

Verbis non satiatur homo * et benedictionem fastidit.

Objurgatorii sermones non praeceduntur * et, in oratione, animo frangimur.

A³. Quis³ miserebitur illius * qui cohibet os suum a benedictione? Sermones nostri qui cum hominibus sunt * pretiosiores fuerunt nobis quam Deus.

Demus gloriam Deo pro omni * quod dedit nobis⁴ Deus.

Quia dedit nobis reapse osculenta, * demus benedictionem vocibus.

Quia sine opera⁵ est creatio illius, * et sine labore (sit) benedictio nostra.

Per manum Verbi condidit nos : * verbis condamus laudem.

A⁴. Quia magus murmurat et edit, * gentilis edit et bibit, Pro eis et pro nobis retribuamus * benedictione quae egreditur per os nostrum.

Quia Marcion recusavit nutritorem suum, * et Mani, fictorem suum, ...⁶ * fuerunt steriles benedictione.

Quia Bardezan recusavit Patrem, * et Judaei, Filium Unctum,

Frequentetur in ore nostro gratiarum actio * et egrediatur e sancto corde nostro benedictio

Patris et Filii et Spiritus Sancti.

2. Cf. n. 330. — 3. Quo E. — 4. Om. E. — 5. Operis E. — 6. Cf. n. 331.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Լ Ե .

Ի ՔԱՂՅԵԼՈՅ ԵՒ ՅԱԳԵԼՈՅ ՔԵՁ ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ, ՏԵՐ ԿԵՐԱԿՐԻՉ

- Տաց խրատ բարի որ լսէ ինձ,
 զի ի բարի խրատունն և և գտեսցուք ամենեքեան.
 զի չէ հնար եթէ ոչ կերիցուք,
 զի քաղցն բեակեալ է ի մեզ բնութեամբ.
 5 բայց եթէ ե^oրբ եւ քանի^o կերիցէ, չեն այսոքիկ բնութեամբ.
 եթէ ոչ ոք արբցէ, չէ հնար. եւ սահման այսմիկ չէ եղեալ:
 Բայց եթէ զի^oնչ եւ քանի^o արբցէ, կամաց են այսոքիկ երկոքեան.
 ոչ զի մի^o ոք կերիցէ ասացի, այլ զի արժանի կերիցէ.
 եւ ոչ զգինի արգելում ես, այլ աղաչեմ զի չափով արբցէ.
 10 Ի Նոյ արդար եթէ հայեսցուք, խիթայ սիրտ մեր ի գինոյ:
 Որ զծաղր առակեաց ի մեզ, զիա^oրդ լռեսցէ.
 այր արդար եւ ցածուն էր նա
 ի դարն շոայլեալ եւ անաւրինեալ.
 յաղթեաց հազարաց դատերացն Կայենի.
 15 եւ ափով գինի յաղթեաց նմա.
 եղեւ ընդ երկար ընդ դատերսն Կայենի
 եւ բնակեաց զամ մի ընդ անասունս:
 Եւ նա որ յաղթեաց ի ներքս եւ արտաքս՝
 պարտեցաւ ի գինոյ.
 20 Բոնեցան յանէծս ամենայն ավրհնութիւնք իւր.
 զի անէծ զորդի իւր.
 եւ ոչ կամեցաւ, եւ արար զնա
 ծառայ ծառայից ստուգութեանն.
 անէծ բերան նորա զորդին կրտսեր զոր սիրէր նա զՔամ,
 25 եւ զՔանան մանուկ, որ վշտացոյց զնա ի մերկումն իւր:
 Նայեաց եւ ի Սահակ. ո^oրչափ վշտացաւ ի ժամու
 զի ավրհնեաց զորդի իւր.
 եւ իբրեւ Յակոբո՛ւ էին ավրհնութիւնքն,
 վշտիւ արգել զնոսա յԵսաւայ.
 30 յանիծանելն Նոյի զՔանան ի սուգ մեծ էին միտք նորա.
 զի ոչ եթէ ցասամբ անիծանէր, այլ ստուգութեամբ հատանէր:

ԼԵ. B 40p. E 71p. D 84—88:

Խորագիր՝ B ի քաղցիլ. D քաղցեալ յառ.:

1 E խրատուն D խրատու. ուղղեցի խրատունն: — 10, 18, 32, 36 E գինոյ. — 11 B զծանր E (Պետրոսեան) կ'ուղղէ զծաղր: — 12 D այր ցածուն եւ արդար: — 25 ED Բսահակ: E չուցի զի: — 29 ED Յակովբու... զնոսայէ (D զնոսա է) Սառայ. ուղղեցի զնոսա յԵսաւայ:

Hymnus XXXV

AB ESURIENTIBUS ET A SATIATIS TIBI BENEDICTIO, DOMINE NUTRITOR¹

- A. Dabo consilium bonum ei qui dicto audit mihi, * ut e bono consilio² utilitatem accipiamus omnes.
 Nam non est possibile ut non comedamus, * quia fames insita est in nobis natura.
 Sed quando et quantum comedat (quis), * non sunt haecce natura.
 Ut nemo bibat, non est possibile, * et regula huic (necessitati) non est posita.
 Sed quid et quantum bibat (quis), * voluntaria sunt haecce utraque.
 Non ut ne comederet (quis) dixi, * sed ut condigne comederet (quis);
 Et non vinum prohibeo ego, * sed rogo ut mensura bibat (quis).
- B. In Noe justum si inspiciemus, * metuit cor nostrum a vino.
 (Vinum) quod gravem³ (virum) fabulam fecit, * adversus nos quomodo sileat?
 Vir 'modestus et justus⁴ erat ille * in seculo libidine et iniquitate consumpto.
 Vicerat milia filiarum Caïni * et cava palma (haustum)⁵ vinum vicit illum.
 Fuerat per longum (tempus) inter filias Caïni* et habitaverat annum unum inter animalia.
 Et ille qui vicerat intus et foris * debellatus est a vino.
- B¹. Commutatae sunt in maledictiones * omnes benedictiones ipsius.
 Quia maledixit filio suo nec voluit, * et fecit illum servum servorum 'Veritas'⁶.
 Maledixit os illius filio minori natu, * quem amabat, Cham,
 Et Canaan adolescentulo⁷, * quippe qui⁷ afflixerat illum in nuditate sua.
 Inspice etiam in Isaac! quantum afflicto est^b * hora qua⁸ benedixit filio suo.
 Et cum Jacobi essent benedictiones, * cum afflictione cohibuit illas 'ab Esau'⁹.
- C. Cum malediceret Noe Canaan, * in luctu magno erat mens illius;
 Quia, non ira (motus)¹⁰ maledicebat, * sed veritate (motus) (ad vivum) resecabat.

1. Cf. n. 332. — 2. In bono consilio. — 3. Ridiculum E (*scriba*); gravem B. — 4. Justus et modestus E. — 5. Cf. n. 333. — 6. Veritatis; cf. n. 334. — 7. Cf. n. 335. — 8. Om. E. — 9. Cf. n. 336. — 10. Cf. n. 337.

a. *Gen.*, ix, 25-27. — b. *Gen.*, xxvii, 33.

- Ոչ եթէ յուժգին գինւոյ մերկացաւ ստոյգն եւ արդարն,
 զի եթէ արբեալ էր յայպան, զնորս զհետ երթայր պատուհասն.
 ստուգութիւնն ոչ ա՛ռ ակն երեսաց Քանանու.
- 35 զիա՞րդ սունէր զնոյ դատաւոր մեղացն զոր ինքն արար:
 Եթէ գինւոյն յաղթեալ էր նմա, մի հրաման ելանէր
 ի վերայ այնր որ մերկացաւն եւ այնր որ ոչն ծածկեաց.
 անէ՞ծ նովաւ զթշնամանիչն, եւ աւրհնեաց նովաւ զպատուիչն իւր.
 աղբիւր որոշմանց արար զնա, չարութեանց եւ բարութեանց:
- 40 Ի ժամու աւրհնութեան հանգուցեալ էր,
 եւ տրտմեալ ի ժամ անիծից.
 եւ ինքն Քամ վշտարար նմա, զի տարագիր եղեւ յաւրհնութեանցն.
 գինի առակեաց զցածութիւն ծանունն,
 զի արբ գինի եւ յաղթահարեաց զմիտս ծերոյն:
- 45 Եւ եթէ նա զի աւրհնութեամբ արբ գինի սակաւ եւ չափով,
 եւ դարձան յանէ՞ծս աւրհնութիւնք իւր,
 եւ խոստացաւ ազատաց ծառայութիւնն,
 քանի՞⁶ եւս երկիցէ տկարութիւն մեր ի գինւոյ,
 զի գուցէ մեղիցէ մեզ.
- 50 Ի բժշկութիւն եւեթ արբցուք, զի յայս իսկ տուեալ է գինի:
 Որ ցաւեցան ըստ նմանութեան Տիմոթէի՝
 այնպիսեացն ետ զնա Առաքեալ,
 բժշկել նովաւ զցաւս իւրեանց.
 որ ըմպէ զնա վասն ցաւոց,
 55 գոհասցի զբարւոյն որ ետ զնա մեզ.
 եւ առողջ որ վարի նովաւ, գոհութեամբ եւ չափով արբցէ:
 Աւրհնութիւն Որդւոյ որ արար զնա մխիթար ամենայն
 տրտմեցելոց.
 եւ գոհութիւն նմա, զի արար զնա մեզ դարմանիչ ցաւոց մերոց:

Non a vehementi vino nudatus est * verax ille et justus ille;
 Nam si (ita) bibisset, ut irridendi sui facultatem dedisset¹¹, * in illius
 vestigia¹² ivisset poena.

Veritas non respexit * personam Canaan!
 Quomodo faciebat Noe iudicem * peccati quod ipse fecit?
 Si vinum vicisset illum (Noe), * una sententia exiisset :
 In illum qui denudatus est * et in illum qui non obtexit (nuditatem).

C¹. (Veritas)¹³ maledixit per illum (Noe) conviciatori ejus * et benedixit
 per illum veneratori suo.

(Veritas)¹³ fontem separationum fecit illum (Noe) : * malitiarum et
 bonitatum.

In hora benedictionis quietus erat (Noe) * et maerore confectus in
 horam maledictionum.

Et ipse Cham afflictionis causa (fuit) illi, * quia extorris factus est a
 benedictionibus.

Vinum fabulam fecit modestiam gravis (hominis); * nam bibit vinum
 et devicit (vinum) mentem senis.

Et si is qui, cum benedictione, * bibit vinum paucum et cum mensura,
 Et converterunt¹⁴ in maledictiones benedictiones ipsius, * et promisit
 liberis (hominibus) servitutem,

Quanto magis timebit infirmitas nostra vinum, * ne forte noceat nobis!

A¹. Medendi causa tantum bibamus, * nam ad hoc re vera datum est vinum.
 Qui aegrotarunt ad instar Timothaei, * ejus modi (aegris) dedit illud
 (vinum) Apostolus

Ad medendum eo aegrotationibus ipsorum^c * .....¹⁵

Qui¹⁶ bibit illud propter aegrotationes * gratias agat Bono (Deo) qui
 dedit illud nobis;

Et valens (sanus) qui utitur eo * cum gratiarum actione et mensura
 bibat.

Benedictio Filio qui fecit illud * consolatorem omnium maerentium^d;

Et gratiarum actio illi qui fecit illud nobis¹⁷ * remedium curans
 aegrotationum nostrarum!

11. Cf. n. 338. — 12. Cf. n. 339. — 13. Cf. n. 340. — 14. Convertit. — 15. Cf. n. 341.
 — 16. Om. E. — 17. Om. D.

c. *I Tim.*, v, 23. — d. *Ps.*, civ, 15.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Լ Զ .

ԱԻՐՀՆԵԱԼ ՏԵՐ, ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԻ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ՄԱՐԴԻԿ

- Ի սակաւ հացէ լցոյց Եղիշա զմարգարէս արս հարիւրս .
 եւ ի հինգ նկանակէ հազարս հինգս յագեցոյց Փրկիչն մեր .
 մի նկանակն Եղիշայի զսակաւս բաւեաց կեցուցանել .
 եւ մի նկանակն Տեառն մերոյ հազար մի ողջ յագեցոյց :
- 5 Մարգարէք կտատեկաւ կերակրեցան եւ մոլաթզով կեցին նոքա .
 եւ զի լիութեամբ սեղան մեր . աւրհնութիւն լրիւ իւրով հանցուք .
 մարգարէիցն ամենայն տառապանք .
 եւ մեզ ամենայն խրախուժիւնք .
- զի նոքա զտառապանաց գոհանային, քանի՛ եւս գոհասցուք մեք
 10 որ գրգանամքս :
- Մուրկ ետ մարգարէիցն եւ առաքելոցն զնոյն .
 իսկ մեզ առաւել է կերակուր մեր .
 քաղցեալ հացի էին առաքեալքն . եւ մարգարէքն ծարաւի ջրոյ .
 խորտիկ եւ զինի շեղջեռլ են մեզ . գոհասցուք վասն երկոցունց :
- 15 Առաքեալքն գրիչք Տեառն ի տառապանս իւրեանց գոհանային,
 իսկ մեզ եթէ ինչ պակասեաց՝ ծնանի քրթմնջիւն ի բերանս մեր .
 հալածական առնէին զդեւս ի մարդոյ .
 եւ նոքա յարտաւրեացն հասկ փխրէին .
- 100 Հիւանդս առաքիւնութիւնք նոցա .
- 20 եւ ի վայրի տառապանք իւրեանց .
 ամենահաստիչն ընդ աշակերտսն իւր,
 եւ նոքա աւրապահին կարաւտեալք էին .
 ի խաչահանուան բնակեալ էր լիութիւն .
 եւ յաշակերտսն քաղցութիւն .
- 25 ետ զաւրութիւն աշակերտացն հալածել զդեւս ի մարդկանէ .
 ընդարձակեաց զառողջութիւն նոցա
 եւ նուազեցոյց զխորտիկս նոցա .
 փչեաց հոգի յերեսս նոցա, զի խաւսեսցին յամենայն լեզուս .
 եւ ի ձեռն մարմնոյ շրթանց փչեցին զմուրկն եւ կերին .
- 30 հաց պատարագի կերան խաչահանուքն .
 եւ առաքեալքն եւ ոչ համարձակ .

ԼԶ. B 43—44: D 88—91: E 73a:

1 DE Եղիշայ: — 2 D հինգ: — 13 ծարաւիք: — 18 D յարտաւրեացն: — 30 E խաչահանուքն:

Hymnus XXXVI

BENEDICTUS DOMINUS QUI NUTRIT OMNES HOMINES

- A. E paucō pane implevit Elisaeus * prophetas viros centum^a;
 Et quinque offis milia quinque * satiavit Salvator noster^b.
 Una offa Elisaei * paucis sat fuit vivificandis;
 Et una offa Domini nostri * mille (homines) integros satiavit.
 Prophetae malva¹ nutriti sunt * et sycomoro vixerunt illi¹;
 Et quia cum plenitudine mensa nostra (apponitur), * benedictionem
 cum ipsius plenitudine efferamus.
- A¹. Prophetis : omnes angustiae! * et nobis : omnes epulae!
 Quoniam illi pro angustiis gratias agebant, * quanto magis agemus
 nos quibus de delicate vivendo cura est.
 †Grana frumenti e spicis perfricata² dedit (Deus) prophetis * et apostolis
 eadem^c.
 Nobis autem, nimia * est esca nostra.
 Esuriebant panem apostoli * et prophetae sitiebant aquam.
 Obsonia opulenta et vinum coacervata sunt nobis, * gratias agamus
 pro utrisque.
- A². Apostoli quibus de Domino †nutriendo cura erat³, * in angustiis
 suis gratias agebant.
 Nobis autem, si quod defuerit, * nascitur murmur in ore nostro.
 Expellebant daemones ex homine * et illi, in segete, spicam conterebant.
 Apud aegros praeclara illorum opera * et, in agro restibili⁴, angustiae
 ipsorum.
 Omnium Conditor cum discipulis suis (erat) * et illi cotidiani cibi indi-
 gentes erant.
 In crucifixoribus insidebat plenitudo * et in discipulis, esuries.
- A³. Dedit⁵ potestatem discipulis * expellendi daemones ex hominibus^d.
 Large dedit sanitatem illis * et extenuavit obsonia opulenta illorum.
 Insufflavit spiritum in facies illorum, * ut loquerentur omnibus linguis^e;
 Et, labiis corporis, insufflarunt (spiritum) * †et granum perfricatum
 comederunt⁶.
 Panem sacrificii comederunt crucifixo-; * apostoli etiam, et non
 cum temeritate.

1. Cf. n. 342. — 2. Cf. n. 343. — 3. Scriptores; cf. n. 344. — 4. Cf. n. 345. —
 5. Cf. n. 346. — 6. Cf. n. 347.

a. *IV Reg.*, iv, 42-44. — b. *Matth.*, xiv, 21; *Marc.*, vi, 44; *Luc.*, ix, 14; *Joan.*, vi,
 10. — c. *Matth.*, xii, 2. — d. *Matth.*, x, 1. — e. *Act.*, ii, 3-4.

Հաց ցանկութեան խաչահանուացն
 եւ աչակերտացն հաց զարւոյ.
 մարգարէքն յաւուրս Եղիայի հաց կերան կշռով.
 35 եւ զի ընդարձակ է մեզ ամենայն ինչ,
 չափով կերիցուք զհամադամս նոցա.
 ջուր ճշդիւ ըմպէին մարգարէքն.
 զորս կերակրեացն Աբդիա.
 իսկ մեզ զի յաճախեաց գինիս,
 40 մի լիցուք արտաքոյ պայմանի.
 մի դատեսցէ զքեզ եղբայր որ ընդ քեզ է,
 եւ մի դու դատեսցես զանձն քո.
 եղիցի չափով ըմպելի քո եւ կշռով կերակուր քո.
 զխորտիկ եթէ անարգեսցես փոքր մի,
 45 բնակեսցէ անձն քո ի պարարտութեան.
 եւ ի գինւոյ եթէ ատարասցիս,
 հոգի քո առաւել եւս սրբեսցի.
 գոյն ցածուն պահողաց խորտկաւք մի փոխեսցին.
 եւ գինւով մի մխիթարեսցի սիրտ
 50 որ վշտացեալ է յաղաւթս.
 զի ոմն որիչ է հանապազ, մեք գոնէ որոշեսցուք զայս աւր.
 եւ զի եղբայր քո բնաւ ոչ ճաշակէ,
 դու գէ'թ կշռով կե'ր զամենայն:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Լ Է .

ԱԻՐՀՆԵԱԼ Է ՏԵՐ, ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԷ ՇՆՈՐՀԻԻ ԻԻՐՈՎ ԶՀԱԻԱՏԱՑԵԱԼՍ

Եկին զուարթունքն առ Աբրահամ ի մաւտոյ
 եւ ոչ ի հեռուստ.
 ի մաւտոյ . . . . .
 . . . . . թեամբ.

5 Աւրէնք բնութեան Աբրահամու ոչ եթէ քանի' հաւատացեալ էր,
 այլ եթէ քանի' սիրէ զաղքատս ծառայակիցս իւր:
 Իբրեւ քննեաց զհաւատս նորա եւ ետ խոստումն սիրոյ նորա,
 թէ ի միւսանգամ Սահակաւ ընկալցի զհատուցումն երկոցունց.

38 E արդիւց: — 41 D դատեսցի: — 46 E գինոյ: — 49 DE գինով:
 ԼԷ. B 45—46: D 91—93: E 73բ—74բ:
 1 D «Աբրահամ... ի մաւտոյ» — 3—4 B ընդ մէջ 43—44 բարբրու բուղբ մը ինկած:

Panis concupiscentiae, (panis) crucifixorum, * et discipulorum panis, hordeaceus.

- A⁴. Prophetæ diebus [†]Elisæi⁷ * panem comederunt in librili perpensum. Et cum larga sint nobis omnia victualia, * cum mensura comedamus sapidissima illorum.
 Aquam parce bibebant * prophetæ, quos nutrit Abdias^f;
 Nobis autem quod multiplicavit vina, * ne simus (dum bibimus) extra modum.
 Ne condemnaverit⁸ te frater qui tecum est, * neve tu condemnaveris corpus tuum totum⁹.
 Sit cum mensura quod tibi bibendum est * et in librili perpensa, esca tua.

- A⁵. Obsonium opulentum si aspernatus eris paululum, * insidebit corpus tuum in pinguetudine;
 Et a vino si abalienaveris, * anima tua magis insuper sanctificabitur. Color verecundus (est) jejulantium : * obsoniis opulentis ne sint (jejunantes) mutati!
 Neve vino ut consolatione usum sit cor * quod in miseriis versatur dum orat.
 Quoniam quidam se junctus manet (ab iis) perpetuo, * nos se jungamur dumtaxat hodie;
 Et quoniam frater tuus (ea) omnino non gustat, * tu saltem in librili perpensa comede omnia.

Hymnus XXXVII

BENEDICTUS EST DOMINUS QUI NUTRIT GRATIA SUA EOS QUI CREDIDERUNT

- A. Venerunt pervigiles ad Abrahamum^a * .....¹.
 E propinquo et non e longinquo, * e propinquo ..... tione¹.

7. Eliae. — 8. Condemnatus sit D. — 9. Cf. n. 348.

f. *III Reg.*, xviii, 4.

1. Cf. n. 349.

a. *Gen.*, xviii, 1 sq.

- ոչ եթէ ամենեւին հատոյց նմա, զի հատուցումն զոր հատոյց
 10 որդւով նորա,
 նմանութիւն էր եւ նշմարանք հատուցմանն ճշմարտութեան.
 ոչ էր վաստակ ի մարմինս նոցա,
 եւ ոչ աշխատութիւն յանդամս նոցա.
 ոչ քուն յերեսս նոցա եւ ոչ փոշի յոտս նոցա :
- 15 11° ոք ժպրհեսցի ասել, թէ ի զուարթունս տիրեցին այսօքիկ,
 որք յական թաւթափել իջին յերկիր ի բարձանց.
 իջանէ փայլակն եւ դառնայ
 իբրեւ յոյժ տկար է նա քան զզուարթունս
 ոչ տիրէ նմա աշխատութիւն եւ ոչ կռի ի նմա փոշի :
- 20 Զնստաւ սիրտ նոցա. ոչ զի քաղցեալ էին,
 այլ վասն հանգստեանն Աբրահամու.
 ետուն զոտս իւրեանց ի լուացումն, զի առաւել լիցի
 վարձն ընդ այնորիկ,
 փոխանակ զի լուաց զոտս զուարթնոց,
 25 անցին ընդ ծով ոտք զաւակի իւրոյ.
 եւ զի ջնջեաց զոտս նոցա դաստառակաւ՝
 զգեցան զհանդերձս Եգիպտոսի :
 Սփռեաց ամպ ի վերայ ծննդոց նորա
 փոխանակ հովանոյ կաղնւոյն.
- 30 եւ զի արկ անկողին ի ներքոյ նոցա,
 ետ զաւակի նոցա զպաստառակս Եգիպտոսի.
 ամենահատուցիչն հատոյց Աբրահամու ոչ միայն որչափ արար նա.
 զի զորդիս նորա զգեցոյց նա.
 եւ ոչ մաշեցան հանդերձք նոցա :
- 35 Հատոյց մանանայ փոխանակ բաղարջին,
 եւ լորամարգ փոխանակ որթուն.
 եւ զի կերակրեաց զզուարթունս հլուս.
 հատոյց զլացող որդւոց նորա.
 եհերձ դարձեալ զվէմ եւ ետ գետս տասնեւերկուս,
 40 զի արբուսցէ զանթիւ ազգն.
 փոխանակ ջրոյն զոր ետ երիցն :
 Ընթերցարուք, քանզի հատուցանէ Տէր մեր
 առնելեաց զտուրս ողորմութեան

Non erat defatigatio in corporibus illorum * nec lassitudo in membris illorum;

Non somniculosae facies illorum * nec pulverulenti pedes illorum.

- A¹. Quisnam audebit dicere * in pervigiles dominata esse talia,
 Qui in ictu oculi * descenderunt in terram ex excelsis?
 Descendit fulmen et revertitur, * cum multo sit invalidius illud quam
 pervigiles;
 Non dominatur illi lassitudo * neque paciscitur cum illo pulvis.

- B. Sedatum est cor illorum, non quod esuriissent, * sed propter requiem Abrahami;

Dederunt pedes suos ad lavationem, * ut major esset merces pro hac (lavatione).

Compensato, quod lavit pedes pervigilium^b, * transierunt trans mare pedes posteriorum ipsius^c.

Et quia² extersit pedes illorum linteo, * induerunt (posteri) vestes Aegypti^d.

Extendit (Deus) nubem^e super natos illius, * compensando eam cum umbraculo quercus^f.

Et quia statuerat lectulum sub illis, * dedit posteris illorum tapetas pulcros Aegypti.

- B¹. Qui pro omnibus retribuit, retribuit Abrahamo, * non solum quantum fecit ille,

Nam filios illius induit ille, * immo non sunt inveteratae vestes illorum.

Retribuit mannam^g, compensando (eam) cum azymo, * et coturnicem^h, compensando cum vitulo.

Et quia nutritivit pervigiles obedientes, * retribuit panem quasi rorem¹³ filiis illius.

Scidit denuo petramⁱ, * et dedit flumina duodecim^j,

Ut daret potui (aquam) innumerabili genti, * (eam) compensando cum aqua quam (Abraham) dedit tribus.

- B². Legistis (hoc). Nam retribuit Dominus noster * iis qui faciunt dona misericordiae,

2. Nec jam D. — 3. Cf. n. 350.

b. Gen., XVIII, 4. — c. Ex., XIV, 29. — d. Ex., XII, 35. — e. Ex., XIII, 21. — f. Gen., XVIII, 8. — g. Ex., XVI, 13-15. — h. Ex., XVI, 13. — i. Ex., XVII, 6. — j. Ex., XV, 27?

- ի կեանս եւ ի մահս իւրեանց եւ ծննդոց,
 45 որ գան զկնի նոցա.
 ակնարկեաց եւ աճեցոյց զամլութիւն եւ բազմացոյց Սահակաւ
 զղաւակս նորա իբրեւ զաւազ ծովու որ առանց թուոյ:
 Աւրհնեալ որ հատոյց Աբրահամու յառաջ քան զմահ
 եւ յետ մահու նորա.
 50 իբրեւ կայ եւս հատուցումն իւր եւ զկնի յարութեան իւրոյ.
 աւրհնութիւն Որդւոյ,
 որ զամենայն ինչ հատուցանէ արդարոց իւրոց:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Լ Ը.

ԱՒՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԷ ԶԱՄԵՆԱՅՆ ՇՈՒՆՁ ԻՐՐԵՒ ԶՀԱԶԱՐՄՆ
 ՅԱՆԱՊԱՏԻՆ

- Ժողովեցան յամենայն ազգաց յանապատն
 առ Փրկիչն մեր.
 էին ի նոսա ախտաժէտք եւ հարածք
 եւ կոյրք եւ խուլք եւ բորոտք.
 5 յաւուրն առաջնում ակն ունէին,
 թէ ի նմա բշչկէ զցաւս նոցա:
 Ա'նց պարզեցաւ աւրն առաջին.
 եւ կայր ժողովուրդն յարատս իւր.
 յաւուրն երկրորդի ակն ունէին,
 10 թէ ի նմա բշչկէ եւ արձակէ զնոսա.
 կատարեցաւ աւրն երկրորդ եւ ոչ արձակեաց,
 զի չէին բշչկեալք:
 Ժուժեցին կոյրքն եւ բորոտքն եւ որ ունէին զղեւս,
 եւ կացին մնացին.
 15 եւ իբրեւ փակեալ էր ընդդէմ ամենեցուն,
 ոչ ոք փոխեցաւ առ ի նմանէ.
 զի թէ բշչկեալ էր զսակաւս,
 արգելութիւն սակաւքն զբազումսն:
 Եւթնիցս յաւուր մերձեցան առ նա ցաւածքն
 20 եւ ոչ բշչկեաց զնոսա.

51 արդարոց] D որդւոյ:

լլ. B 47—48: D 94—98: E 74p—76a:

խորագիր՝ D իբր:

3 D հատածք: — 12 D զղեւսն:

In vita et in morte ipsorum * et natis qui veniunt post illos.

Nictavit et incrementum dedit sterilitati * .....⁴.

Et multiplicavit per Isaacum posteros illius * sicut arena maris^k quae sine numero (est).

Benedictus qui retribuit Abrahamo * ante mortem et post mortem illius;

Sicut restat quoque retributio ipsius * etiam post resurrectionem ipsius.

Benedictio Filio qui omnia * retribuit filiis⁵ suis.

Hymnus XXXVIII

BENEDICTUS QUI NUTRIT OMNE ANIMATUM SICUT (NUTRIVIT)
MILLIA IN DESERTO

A. Se collegerunt ex omnibus gentibus * in desertum ad Salvatorem nostrum.

Erant inter illos aegri et daemonesiaci¹, * et caeci et surdi et leprosi^a.

Die primo expectabant : * hoccene (die) curat dolores illorum?

Transiit, se extendit dies primus * et perstabat populus in vitiis suis.

Die altero expectabant : * hoccene (die) curat et dimittit illos?

Completus est dies alter * et non dimisit, quia non erant curati.

Perpessi sunt caeci et leprosi * et qui habebant daemones, et steterunt, permanserunt.

Et cum (Dominus) quasi clausum se haberet contra omnes, * nemo se retraxit ab illo.

A¹. Si enim curavisset paucos, * impediissent pauci illi multos illos.
Septies in die appropinquarunt ad illum * dolorosi, et non curavit illos.

4. Cf. n. 351. — 5. Justis E.

k. *Gen.*, xxii, 17.

1. Fragmenta D; cf. n. 352.

a. *Matth.*, xv, 30-31.

- յաւուրն առաջնում եւ երկրորդի
 սերմանեաց ի նոսա վարդապետութիւն.
 զի իբրեւ բժշկեաց զմիտս նոցա,
 ողջացուցէ եւ զմարմինս նոցա :
 25 Եւ աւրէն իսկ էր, զի յառաջագոյն տացէ
 զմեծ բժշկութիւնն,
 զի մեծ է հոգի քան զմարմին,
 ի բժշկութենէ ոգւոց վաստակաց .
 պաշար որ եկն ընդ մարդկանն՝
 սպառեցաւ յաւուրսն երկուս :
 30 Կրկնեցաւ վիշտ ի սպառել հացին,
 եւ կային տակաւին արատք նոցա .
 երկունք մահու կալաւ զնոսա,
 եթէ մնայցեն ո՛չ բժշկին .
 35 եւ դառնալ յաւթեւանս իւրեանց
 չգոյր զաւրութիւն յոտս նոցա :
 Տեւեցին յաւրն երրորդ յայս ապաստան,
 թէ բժշկին .
 անցին ժամք մետասան եւ զոք ի նոցանէ
 ոչ բժշկեաց .
 40 ունէին կանայք զսիրելիս իւրեանց,
 եւ զանդամալոյծս հանդերձ կաղիւք :
 Մի կին տանէր զեղբայր իւր գաւս,
 եւ միւսն ձգէր զհայր իւր կոյր .
 45 արեգակն ի մտանել մերձեալ էր,
 եւ կացին ամենեքեան յաշտիճան մահու .
 կրկնեցաւ վիշտ հիւանդաց նոցա
 եւ յողորդեաց սով զառողջսն նոցա :
 Յամփոփել արեգական զճառագայթս իւր՝
 վա՛յ կոչէին անձանց իւրեանց .
 50 զի հիւանդքն ի ցաւս կաշկանդեալ էին
 եւ առողջքն քաղցիւ կապեալ էին .
 ի ժողովել արեգական զծայրս իւր,
 ծագեցին նոցա ողորմութիւնք :
 55 Զի ետ զբժշկութիւն զոր խնդրեցին,
 հանդերձ յազմամբն զոր ոչ խնդրեցին .

26 D բժշկութեան. E ոգոց : — 46 D կային : — 48 D յողորդեաց. D զառողջս :

58 D զճամարտից : — 60 E զի զգրկեցողաւքն եւ հ. D զի զրկեցողոքն եւ հ. : —

Die primo et altero * seminavit in illos doctrinam^b;
 Ut, cum curavisset mentes illorum, * sanaret etiam corpora illorum.
 Equidem aequum erat ut prius * daret magnam illam curationem;
 Quia major est anima quam corpus, * ex eo quod curantur defatiga-
 tiones animarum².

Viaticum quod venerat cum hominibus illis * consumptum est intra
 duos dies illos.

Ingeminata est anxietas dum consumitur panis * et perstabant nunc
 etiam vitia illorum.

- B.** Discrimina mortis³ ceperunt illos : * si manserint, non curantur;
 Et ad redeundum in domos ipsorum * deerant vires in pedibus illorum.
 Perseveraverunt usque ad tertium diem^c, * ad hoc spei perfugium :
 forsitan curentur!
 Transierunt horae undecim * et ullum ex eis non curavit!
 Secum habebant mulieres dilectos suos, * et paralyticos cum claudis.
 Una mulier ducebat fratrem suum aridum * et altera trahebat patrem
 suum caecum.

- B¹.** Sol prope occasum erat * et perstabant⁴ omnes in ingressu mortis.
 Ingeminata est anxietas aegrotorum illorum, * et vacillaverunt ex
 fame sani illorum.
 Dum retractat sol radios suos, * « Vae » inclamabant sibimetipsis;
 Quia aegroti in doloribus stringebantur * et sani inedia vinciebantur.
 Dum colligit sol extrema sua jacula, * exortae sunt illis misericordiae :
 Nam dedit curationem quam petierant * cum saturitate, quam non
 petierunt.

2. Curarum E; cf. n. 353. — 3. Cf. n. 354. — 4. Persteterunt E.

b. *Marc.*, vi, 34. — c. *Matth.*, xv, 32.

- յետ առնելոյ զհանդէս նոցա
 զճշմարտիցն այն եւ զկեղծաւորաց,
 սփռեաց զգութ իւր զամենայնիւ՝
 60 զզրկեցողաւքն եւ զհատուցանողաւքն:
 Յաչակերտացն ուսանէր որ ինչ յայտ է խորհրդոց նորա.
 վկայս կամեցաւ առնել զնոսա հացին
 որ պակասեաց ի ժողովրդեանէն,
 տէր որ գիտէր թէ զո՛ր սքանչելիս հանդերձեալ էր կատարել:
 65 Անդ ակնարկել նորա յաճախեաց զհադն.
 ոչ հրամայեաց մնալ առաջնոյն, այլ էած զկնի եւ զայլսն:
 Լոյսն մեր եհարց զառաքեալսն թէ քանի՞ նկանակս ունիք առ ձեզ.
 զի յայտնեսցէ թէ պակասեաց հաց յաղքատաց եւ ի մեծատանց:
 Զլիութի՞ւնն ետ նախ արդեւք,
 70 եթէ զառողջութիւնն յառաջ քան զլիութիւնն.
 զբժշկութի՞ւնն ետ յառաջագոյն,
 եթէ ուրախ արար նախ զհիւանդս ի յագմանն:
 Բագմեցան յանկարծակի ի վերայ խոտոյ
 քահանայք սուրբք ընդ բորոտսն,
 75 որք ի նմին ժամու առին զսրբութիւն:
 Բացեալ էին աչք կուրաց եւ հայէին ի ծաղիկս եւ ի խոտս.
 ողջք ընդ կոյրս պշուցեալք էին եւ նոքա ընդ գեղ արարածոցս.
 նստէր անդրանիկ առ մաւր իւրում անդամալոյծ.
 իբրեւ ճեպեալ էր ընուլ զորովայնն
 80 եւ ցուցանել զընթացս ոտից իւրոց զոր ստացաւ:
 Յարեան եւ մեկնեցան ի Տեառնէ ժողովք ժողովք
 ի քաղաքս իւրեանց.
 եւ որք պէսպէս ցաւաւք եկին առ նա,
 մեկնեցան ի նմանէ առողջութեամբ.
 85 մեծ զարմանք եղեն անդ, զի մի՛ յագումն ետ ամենեցուն.
 ետ պաշար ամենայնի եւ առողջութիւն ամենեցունց:
 Եթող կոյր զառաջնորդ իւր
 եւ անդամալոյծ զայն որ կրէր զնա.
 կաղք ընկեցին զցուպս իւրեանց յառողջութեան
 90 զոր ստացան ոտք նոցա:

A². Postquam susceperunt demonstrationem illi * de veris, illud etiam de simulatoribus,

Sparsit misericordiam suam circa totum, * « quia non facienti injuste (sunt) retribuentes ⁵.

A discipulis discebat * quodcumque clarum erat ⁶ cogitationibus illius :
Testes voluit facere illos * panis qui defecerat populo.

Dominus, qui sciebat quaenam mirabilia facturus esset, * « secundum ⁷ expectationem illius (populi) adauxit panem :

Non iussit permanere primum (panem), * sed adduxit post illum etiam alios (panes).

Lux nostra interrogavit apostolos : * « Quot panes habetis apud vos? ^d »
Ut palam faceret defecisse panem * pauperibus et divitibus.

A³. Expletionemne dedit prius re vera * an sanitatem prius quam expletionem?

Curationemne dedit prius * an laetificavit prius aegrotos in saturitate?

Accubuerunt repente super herba * sacerdotes puri cum leprosis.

Qui, eodem momento, receperunt puritatem. * ..... ⁸.

Aperti erant oculi caecorum * et inspiciebant in flores et in herbas.

Sani cum caecis stupebant — etiam illi! * pulcritudinem creaturarum harum.

Sedebat natu maximus apud matrem suam * paralyticus, cum festinarat ille ventrem suum

Explere et ostendere quomodo currant * pedes ipsius quos recuperavit.

A⁴. Surrexerunt et discesserunt a Domino * populi singillatim in civitates suas ^e.

Et qui variis cum doloribus venerunt ad illum * discesserunt ab illo cum sanitate.

Magna miratio facta est illic, * quia unus ad saturitatem dedit omnibus;
Dedit viaticum toti (multitudini), * et sanitatem omnibus.

Reliquit caecus ducem suum * et paralyticus, illum qui bajulabat eum;

Claudi projecerunt bacula sua * in sanitate quam recuperarunt pedes illorum.

5. Cf. n. 355. — 6. Est E. — 7. Illic. — 8. Cf. n. 356.

d. *Matth.*, xv, 34. — e. *Matth.*, xv, 39.

Benedictio illi qui satiavit et curavit * populum in deserto,
 Quia ⁹ eodem modo curat et nutrit * omnes homines qui (sunt) per
 universum.

Hymnus XXXIX

BENEDICTUS QUI NUTRIT MISERICORDIA SUA MUNDUM HUNC
 QUEM CONDIDIT MISERATIONE

A. Die quo revixit Dominus noster Christus * (tunc) quoque solutus est
 tremor discipulorum.

Dicit Simon apostolis ¹ : * « Ibo, piscabor piscem!^a »

Surrexerunt comites, iverunt cum illo, * quasi ad piscatum et ad
 oblectamentum,

Ut divellerentur a maestitia * et ferrent cottidianum (victum) diei.

A¹. Noctem totam laboraverunt * et in rete non introivit piscis^b.

Quia maestificavit illos mare, * Dominus maris laetificavit illos.

Hora qua cohibitus est piscatus, * evenit ² illis piscatus grandissimus.

Cum lassatae sunt manus illorum, * invenerunt illi piscatum et Filium.

B. Et si, dum cum illis erat medicus noster * et medebatur omnibus
 doloribus,

Indigebant pane et spicam, * prae esurie, perfricuerunt et comederunt^c,
 Hodie, quomodo non (indigent), qui soli manserunt * longe ab eo et

virtutibus illius?

Dum enim cum illis erat, esuriebant, * quanto magis esuriunt sine illo!

Nam sine piscatu et sine pane * erant illi illo die;

Et dedit Dominus noster ambo * iis qui indigebant ambobus.

B¹. Et addidit Dominus ambobus * plus quam ambo :

Nam Filium Domini universi * invenerunt illic.

Similem seipsum fecit tenuioris cujusdam, * ut peteret panem ab esurien-
 tibus.

..... ³ aliquid comedendum?^d » * dicit nutritor universi.

Et quia ex hoc non cognoverunt illum * et vidit illos maestos esse,
 tunc dicit :

« A dextera navigii istius jacite * et ecce invenitis!^e »

9. Cf. n. 357.

1. Inter apostolos D. — 2. Paratus est F (hic desinit F). — 3. Cf. n. 358.

a. *Joan.*, XXI, 3. — b. *Joan.*, XXI, 3. — c. *Matth.*, XII, 1. — d. *Luc.*, XXIV, 41. —
 e. *Joan.*, XXI, 6.

Ընկեցին զուռկանն եւ գտին որս յոյժ .
 25 ընդ որսոյն խորհել սկսան թէ ո՞վ է այն , որ իբրեւ ի ցամաքի է ,
 ետես զձկունս ի մէջ ծովուն ժողովեալ .
 զի ժողովէին ընդ աջմէ նաւին :
 Եթէ ետես զնոսա , զարմացումն է ,
 եւ եթէ նա ժողովեաց զնոսա , ո՞վ է նա , որում լուան ձկունքն .
 30 կարծել թէ Որդին իցէ՝ ոչ նմանէր բարբառով եւ ոչ տեսեամբ .
 եւ եթէ չէ նա , ո՞վ իցէ ,
 զի ընդ բանին նորա եղեն արդիւնքն :
 Ծանեաւ զնա Յովհաննէս եւ ասէ ցՇմաւոն , թէ Տէր է այն .
 ձգեցին զգործին լցեալ , եւ այսր եւ անդր հայէին յորս ծովուն .
 35 հայեցան յՈրդի ի ցամաքն . եւ դոյզն ինչ էր
 ուրախութիւն ձկանցն որ ի Փրկիչն մեր .
 զի բազմացաւ որս քաղցելոցն . եւ չէ մարթ թէ պատմեսցի
 ուրախութիւն նոցա որ ի Փրկիչն մեր :
 Ոչ կալաւ զոյժ Շմաւոն մինչեւ ձգիցէ զուռկանն ի ցամաք .
 0 լաւդայր դայր եւ ածէր զմտաւ . նա՞ արդեւք իցէ , թէ ոչ իցէ նա ,
 ոչ ասաց , թէ Դու ես , տէր , հրամայեա ինձ դալ առ քեզ .
 զի երկեաւ նա , թէ զուցէ փորձութիւն պատահեսցէ նմա
 իբրեւ զառաջինն .
 կտաւ ած ընդ մէջ զգեստ մինչ ի ջուր անդր էր :
 45 Եւ իբրեւ ել նա զիս՞րդ արդեւք մերձեցաւ առ տէր իւր .
 երկեւղի՞՞ մեծաւ իբրեւ զԱմլորդին ,
 թէ միամտութեամբ որպէս Մարիամ .
 ի բերա՞ն ետ արդեւք ողջոյն ,
 եթէ առ ոտան անկաւ եւ եպագ երկիր .
 50 ասա՞ց ինչ արդեւք յայնժամ Շմաւոն ,
 թէ լուութիւն պատահեաց ի ժամուն :
 Աղաչեա՞ց վասն ուրանալոյն զնա , թէ չէր ժամ աղաչելոյ զնա .
 եհա՞րց զնա Շմաւոն , զի պատմեսցէ վասն մահուն
 եւ յարութեան իւրոյ ,
 55 թէ դողումն կալաւ զնա իբրեւ ետես ոչ ի կերպարանս իւր :
 Ելին աշակերտքն եւ տեսին հաց
 եւ կայծակունս եւ ձուկն ի վերայ նորա .
 զարմացան ընդ չորս նշանսն զորս եցոյց նոցա ի միում ժամու ,

28 D չունի է : — 30 D նման էր : — 40 E իցէ նայ : — 49 D եթէ : — 53 D շմաւով :
 — 63 E արդեւք . D արդեոք : — 65 E չունի արդեւք D արդեոք :

- B².** Jecerunt rete * et invenerunt piscatum grandissimum^f.
 Simul cum illo piscatu cogitare coeperunt : * « Quis est ille, qui, dum in sicco est,
 « Vidit pisces, in medio maris congregatos, * congregari a dextera navigii?
 « Si vidit illos, (jam) miratio est ⁴; * et si ille congregavit illos,
 « Quisnam est ille * cui dicto audierunt pisces? »
 Cogitare eum esse Filium? * non similis erat voce nec visu!
- B³.** Et si non est ille, quisnam esse potest? * quia simul cum verbo illius effectae sunt operae.
 Cognovit illum Johannes et dicit * Simoni : « Dominus est ille!^g »
 Traxerunt instrumentum^h impletum * et huc et illuc spectabant ad piscatum maris.
 Spectarunt ad Filium, ad siccum, * et tenue quid erat gaudium piscarium,
 Quocum (spectabant) ad Salvatorem nostrum, * quia multiplicatus est piscatus esurientium,
 Et non est possibile ut enarretur * gaudium illorum quocum (spectabant) ad Salvatorem nostrum.
- B⁴.** Non ¹exspectavit¹⁵ Simon * donec traxisset rete in siccum.
 Natabat, veniebat et sic agitabat animo : * « Utrum re vera ille sit an non sit ille? »
 Non dixit : « Si tu es, Domine, * jube me venire ad te¹. »
 Ille enim timuit ne periclitatio fortasse * eveniret illi sicut prior.
 Linea se succinxit veste^j * dum in aqua illic erat;
 Et cum egrederetur ille, quomodo * re vera accessit ad Dominum suum?
- B⁵.** Timorene magno, sicut filius sterilis, * an simplici mente, sicut Maria?
 Utrum in os dedit re vera salutem (osculum) * an ad pedes procidit et adoravit?
 Dixitne aliquid re vera illo tempore Simon * an silentium evenit⁶ ad tempus?
 Obsecravitne, quod negavisset illum * an non erat tempus obsecrandi illum?
 Rogavitne illum Simon ut narraret * de morte et resurrectione sua
 An tremor occupavit illum, * cum videret (eum) non (esse) sua propria specie?
- A².** Egressi sunt (e navigio) discipuli et viderunt * panem et prunam et piscem super illis^k.
 Mirati sunt quattuor illa signa * quae ostendit illis uno temporis puncto.

4. Om. D. — 5. Cf. n. 359. — 6. Cf. n. 360.

f. Joan., XXI, 6. — g. Joan., XXI, 7. — h. Joan., XXI, 8. — i. Matth., XIV, 28-30. — j. Joan., XXI, 7. — k. Joan., XXI, 9.

60 եթէ նշան ծովուն դուզնաքեայ էր,
 զի ժողովելով ժողովեաց զձուկնն,
 ցամաքին մեծ էր զի հաստատեաց
 զհացն եւ զձուկնն եւ զկայծակունսն:
 Ի ծովէ՞ անտի էր ձուկն այն, եթէ մեծ ծովու էր արդեւք.
 Հաց յաշխարհէ՞ս էր, թէ հաց նոր էր.
 65 ձուկն էր արդեւք զոր ծնաւ ցամաք, եւ հաց զոր բղխեաց աւդ.
 Կամ թէ չէին յայսցանէ, զի յոչընչէ էին նոքա:
 Այն որ բազմացոյց հաց ժողովրդեանն,
 նա հաստատեաց աշակերտացն.
 աւրհնեաց զձկունսն յանապատին,
 հաստատեաց հուր ի ծովեզերին.
 70 եւ զի ոչ հաւատացին անուամունքն,
 թէ հաստատեալ է հուր յամենայն իմիք,
 եկեսցեն տեսցեն զի հաստատեալ է ընդ փայտի
 ի Փրկչէն մերմէ:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Խ.

ԱԻՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԵԿԵՐ ԸՆԴ ԱՇԱԿԵՐՏՍՄԵ, ԶԻ ՅՈՒՑՑԷ ԹԷ ՄԱՐՄԻՆ
 ԶԳԵՑԱԻ

Զի ետես տէր զաշակերտսն իւր,
 թէ աշխատեալք եւ քաղցեալք են,
 պատրաստեաց տէրն ծառայից իւրոց
 ճաշ մինչչեւ եկեալ նոցա.
 5 ելին գտին առաջի նորա հաց եւ ձուկն
 արկեալ զկայծակամբք.
 ասէ ցնոսա. Եկայք ճաշեցէք, զի աւր է պենտակոստէից:
 Այսր անդր ելին միտք նոցա, թէ ուստի՞ է հացս այս եւ ձուկնս.
 զի յանապատին աճելով աճեաց.
 10 եւ աստ հաստատելով հաստատեցաւ.
 զի յանապատի անդ յընչէ եղեն.
 եւ աստ յոչնչէ հաստատեցան.
 զի յաճախեցուցանել տեսին զնա, ոչ տեսին իբրեւ հաստէրն:

Ն. Ի 53բ—54բ: D 103—107: F 77բ—78բ: F Եփրեմ Դ. 61, ա. 9—62:

2 FD էին:

7 ելին] DF եղեն: — 10 F հաստելով հաստեցաւ: — 14 DEF որ: — 21, 33 F

Si signum marinum tenue erat, * quia congregando congregavit piscem, Siccaneum (signum) magnum erat, quia condidit * panem et piscem et prunam.

- A³. Eratne e mari illo piscis ille * an Magni Maris (piscis) erat re vera? Panis eratne ex hoc mundo * an panis novus erat? Eratne piscis re vera ⁷ (ille) quem genuit siccum, * et panis, (ille) quem pullulavit aer? An non erant ex illis, * quia e nihilo erant illi?

- A⁴. Ille qui multiplicavit panem populo, * ille condidit discipulis. Benedixit piscibus in deserto, * condidit ignem in littore maris. Et quia non crediderunt indocti * conditum esse ignem in omni re, Veniant, videant eum conditum esse * simul cum ligno a Salvatore nostro.

Hymnus XL

BENEDICTUS QUI COMEDIT CUM DISCIPULIS UT OSTENDERET
SE CARNEM INDUISSE

- A. Cum vidisset Dominus discipulos suos * defatigatos esse et esurientes, Paravit Dominus servis suis prandium, * priusquam advenerant illi. Egressi sunt (e navigio), invenerunt coram illo * panem et piscem positos circa prunam. Dicit illis : « Venite, prandete^a, * quia dies est Pentecostes! »
- A¹. Huc illuc ^{re}gressae sunt¹¹ mentes eorum : * « Undenam est hie panis et piscis hic? »
Nam in deserto, crescendo crevit (panis) * et hic, conditura conditus est.
Nam in deserto illic ex aliquo facti sunt (panes et pisces), * et hic, e nihilo conditi sunt.
Nam, dum crescere faciebat, viderunt illum, * non viderunt, cum condebat ².

7. Om. E.

1. Fuerunt DF. — 2. Cf. n. 361.

a. Joan., XXI, 12.

- 15 Ի ձկանէդ, զոր որսացայք, խորովեցէք,
 ասայ տէր ցաշակերտսն իւր.
 ոչ նոքա որսացան զձուկնն,
 այլ դու հրամայեցեր որսալ զնոսա.
 նոցա էր թերեւս եթէ ըմբռնեալ էր յայնմ գիշերի,
 յորում ոչինչ գտին.
- 20 եւ զի յետ բանի քո ըմբռնեցին,
 յարութիւն քո հաւատացաւ նովաւ:
 Ընդէ՞ր ընդ միոյ ձկանն ոչ հաստատեաց ձկունս բազումս.
 զի հանդերձեալ էր նա տալ զորսն՝
 ոչ յաճախեաց հաստատել ձկունս յոյժ.
- 25 մի ձկամբն զոր հաստատեաց՝ եցոյց զհաստչութիւն իւր.
 եւ դարձեալ զի ոչն յաճախեաց հաստատեաց,
 եցոյց զկանխութիւն գիտութեան իւրոյ:
 Զի գիտէր թէ երկնչին ի նմանէ
 վասն այլանման կերպարանաց իւրոց,
- 30 ոչ յաճախեաց հաստեաց, զի գուցէ
 զարհուրեցուցէ զնոսա հաստչութիւն իւր.
 Իբրեւ հերձին եւ լուացին եւ խորովեցին,
 հաղորդեցին ընդ նմա հացիւն.
 զի հատոյց նոցա մինչչեւ եկեալ էին,
 35 հատուցին նոքա յետ գալոյն
- Զոր ինչ խոստացաւ նա ի վախճանի
 առնել երկոտասանիցն,
 կանխեայ արար նա զայն աստ.
 զի այս ընդ այնր երաշխաւորեսցի.
- 40 զի խոստացաւ նա ուտել ընդ իւր
 առ սեղան արքայութեան,
 եւ զոր չէր խոստացեալ արար,
 զի առաւել ստուգեսցի խոստացեալն:
 Եկայք ճաշեցէք, ասէր Աստուած ցձկնորսսն.
 բազմէին քաղցեալքն.
- 45 եւ ի մէջ նոցա կերակրիչն քաղցելոց բազմեալ էր.
 սրբէք զարհուրէին ի նմանէ.
 եւ գունդք գարբիէլեան սոսկացեալ

Հաստատեցաւ: — 33 F հաղորդեցան: — 39 D զի այն. ED ընդ այն F ընդ այնր: — 40 D չունի ընդ — 41 D չունի էր:

- B.** Quare unius piscis loco * non condidit pisces multos?
 Quia daturus erat ille piscatum illum, * non adjecit ut conderet pisces
 nimium.
 Uno pisce quem condidit * ostendit suam conditoris potentiam;
 Et rursus, quia neque adjecit neque condidit, * ostendit vigilantiam
 scientiae suae.
 Nam sciebat eos deterreri ab ipso * propter dissimilem ipsius speciem;
 Non adjecit neque condidit, * ne forte perterreret illos potentia ipsius
 conditoris.
- B¹.** « E piscibus istis quos piscati estis^b torrete, » * dixit Dominus discipulis
 suis.
 Non illi piscati sunt pisces illos, * sed Tu jussisti (eos) piscari illos!
 Illorum fuissent fortasse, si prendissent * in illa nocte in qua nihil
 invenerunt;
 Et quia post verbum tuum prenderunt, * resurrectio tua ¹condita est³
 ipso (facto).
 Cum secuissent et lavissent et torruissent (pisces), * ¹participem (obsonii)
 fecerunt ⁴ illum cum pane.
 Quia munere remuneratus est illos, priusquam venerant, * munere
 remunerati sunt illi (eum), postquam venerunt.
- A².** Quodcumque ⁵ promiserat ille * in fine se facturum esse duodecim illis,
 Praevenit, fecit ille hic illud, * ut illa ⁶ (cena) pro illo (promisso) oppigne-
 raretur.
 Nam promiserat ille ¹se comesurum!⁷ * ad mensam regni^c;
 Et, quod non erat promissum, fecit, * quo magis confirmaretur promis-
 sum illud.
- A³.** « Venite, prandete^d » dicebat * Deus piscatoribus.
 Accumbebant esurientes et in medio illorum * nutritor esurientium
 accubuerat.
 Seraphim perterrebantur ab illo * et chori Gabrielis (= archangeli)
 tremebundi,

3. Credita est DE. — 4. Participes facti sunt F. — 5. Cf. n. 362. — 6. Haec EF.
 — 7. (Eos) comesuros secum EF.

b. *Joan.*, XXI, 10. — c. *Luc.*, XXII, 16. — d. *Joan.*, XXI, 12.

Hymnus XLI

..... * adveniant nobis .....

Gratiarum actio illi qui auxilio erit infirmitati nostrae * neque sinit nos debilitari, ne murmuremur.

Hymnus XLII

EX ESURITIONE ET E PLENITUDINE NOSTRA
TIBI BENEDICTIO, DOMINE BENEFICE

- A. De plagis quae factae sunt in Aegyptum^a * et de mari quod divisum est^b,
Et de nube et de columnae igne^c, * audierunt gentes omnibus in regionibus.
Commotae sunt, venerunt omnibus e regionibus * videre gloriam Moysis;
Et mannam^d et petram^e * quae scatebat duodecim fluminibus.
- B. Sic censere, non audivisse gentes * de signis, impossibile erat;
Quia quadraginta annos^f * perstiterunt, manserunt (illa signa).
Egressa est per universum * fama illorum quae effecta sunt
In deserto, et extensa sunt * propter duas causas :
Ut populus delectaretur illis * et erudiretur illis.
- C. Et quanam (gens) erat quae patienter ferret * — cum audirent prodigia illa —
(Se) non ire et videre * essentne, prout audivisset, rerum et eventus?
Profectae sunt, venerunt, viderunt omnia * quae dispersa erant per totum desertum;
Et quia viderunt novam mannam, * dederunt illae benedictionem novam.
Viderunt columnam, quae¹ ministrabat * neque indigebat cibo 'olei'².
Aliena erat a calore, nam lucem * dabat et non urebat dum radiat.
- A¹. Petra, unde aqua scatebat, * aspectu suo nullius pretii et miserabilis;
Et scatent scaturigines ipsius * .....³
Jesus, qui nuncupatus est petra^g, * figuratus est, 'in typum'⁴, in medio petrae;

1. Cf. n. 365. — 2. Suo. — 3. Cf. n. 366. — 4. Typus *Editor*.

a. *Ex.*, VII, 14-12, 30. — b. *Ex.*, XIV, 21-29. — c. *Ex.*, XIII, 21-22. — d. *Ex.*, XVI, 13-18. — e. *Ex.*, XVII, 6; XV, 27? — f. *Ex.*, XVI, 35.

եւ եթէ դատարկութիւն ապականեաց զնոսա,
 վաստակելոցն ընդէ՞ր ոչ աւգտեցան:
 Ընթերցիր, զի ի ժամու աշխատութեան
 առաջի որթուցն կորանային,
 60 եւ ի ժամու դատարկութեան իւրեանց
 զորթսն առաջինս նորոգեցին.
 զբերս կապանաց իբրեւ սակաւ ինչ խորտակեաց,
 եւ փրկութիւնն յանապատին, յորում ազատեցան,
 նորոգեցան ի սովորութիւնս իւրեանց:
 Թողին զկուռսն Եգիպտոսի եւ յարեցան ի տունն Մովսէսի.
 65 եւ իբրեւ չիքն որ նեղէր ի կռապաշտելն,
 ինքեանք իւրեանց նորոգեցին որթ:
 Աւրհնութիւն տեառն Աբրահամու,
 որ հատոյց Աբրահամու յորդիս իւր,
 եւ իբրեւ զլացողք եղեն, ոչ փոխեաց զխոստումն իւր
 70 որ առ ծառայս իւր:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Խ Գ .

ՔԵԶ ԱԻՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՅԱՄԵՆԱՅՆ ԿՈՂՄԱՆՑ, ԶՈՐ ԿԵՐԱԿՐԵՍ ՀԱՆԱՊԱԶ
 ՇՆՈՐՀԱԽՔ ՔՈՎՔ

Աւուրս քառասուն պահեաց Մովսէս երկիցս անգամ,
 եւ ոչ քաղցեալ.
 պահեաց եւ Տէր ավուրս քառասուն եւ քաղցեալ,
 որպէս եւ գրեալ է.
 5 ո՞ հաւատասցէ վասն Մովսէսի թէ ոչ քաղցեալ,
 ուր զի եւ Որդի քաղցեալ.
 զիա՞րդ քաղցեալ տէրն Մովսէսի. Որդի մարմին զգեցալ,
 Մովսէս Աստուած անուանեցալ:
 Քաղցեալ անզրանիկն, զի ծանուցէ, թէ մարմին զգեցալ.

62 D գրիւրս: — 63 D փրկութեամբն: — 65 չիքն. կարդա՞լ չէր ինչ: — 66 հմմտ. նա-
 խադրութիւն ելից. «արարին որթ եւ կռապաշտեցին». Զօհրապ., Ա., 108: — 71 Գրիգոր
 գրէէն. Անկիրթ վերականգուիս սրբոյ անապատիս ողորմեա տէր իմ Յիսուս:

ԽԳ. B 58ա—60բ: 243ա—բ, 240ա—բ: D 112—116: E 80ա—81բ:

3 D չունի եւ: — 8 հմմտ. ելից է. 1 Ասէ տէր ցՄովսէս. ահա ետու քեզ աստուած
 Փարաւոնի:

Et si desidia corrumpit illos, * operando, cur adjumentum sibi non compararunt?

- C³. Legedum! Quia in hora laboris * coram vitulis incurvescebant;
 Et in hora desidiae suae * vitulos priores renovaverunt!
 Milia vinculorum tamquam exile aliquid * dirupit 'Salus;
 Et¹³ in deserto, in quo liberati sunt, * renovati sunt in assuetudinibus suis!
 Dereliquerant idola Aegypti * et adhaeserant domui Moysis;
 Et, cum nemo esset qui, vexatione, eos urgeret ad idola colenda, * ipsi, sibi, renovaverunt vitulum!

Benedictio Domino Abrahami! * qui munere remuneratus est Abrahamum in filiis ipsius!

Et, cum recusantes facti essent, * non commutavit promissum suum (factum) ad servos suos.

Hymnus XLIII

TIBI BENEDICTIO EX OMNIBUS REGIONIBUS
 QUAS SEMPER GRATIIS TUIS NUTRIS

- A. Dies quadraginta jejunavit Moyses^a * bis, et non esuriit.
 Jejunavit etiam¹ Dominus dies quadraginta * et esuriit, sicut scriptum est^b.

Quis credet de Moyse eum non esurisse, * ubi etiam Filius esuriit?
 . . . . .² * quomodo esuriit Dominus Moysis?

- A¹. Filius carnem induit; * Moyses « Deus » nominatus est^c.
 Esuriit Primogenitus, * ut (nobis) notum faceret se carnem induisse.

13. Et salute D et salus E; cf. n. 370.

1. Om. D. — 2. Cf. n. 371.

a. *Ex.*, xxxiv, 28; cf. xxiv, 18. — b. *Matth.*, iv, 2; *Luc.*, iv, 2. — c. *Ex.*, vii, 1.

- 10 եւ Մովսէս փառաւորեցաւ,
 զի յարեսցին փառք արդարութեամբ
 ի մեծատունն աստուածութիւնն, զոր զգեցաւ շնորհաւք.
 ոչ քաղցեալ Մովսէս շնորհաւն,
 զի վերացոյց զնա անունն ի քաղցոյ.
- 15 շնորհաւք քաղցեալ Անդրանիկն; զի էջ նա մարմնով ի քաղցն:
 Զծառայն վերացոյց եւ բարձրացոյց անուն Տեառն իւրոյ,
 որով կոչեցաւն.
 եւ զՈրդի ա'ծ ի խոնարհութիւն մարմին մեր, զոր զգեցաւն.
 Ոչ միայն վասն մարմնոյն եկն Քրիստոս ի քաղցութիւն,
 20 այլ եւ պատերազմ պահանջէր, զի մտցէ կացցէ քաղց ի միջի.
 քաղցիւ խաբեաց նա զսատանայ, զի կարծեցուսցէ թէ մարդ է;
 քանզի երկնչէր մարտնչել ընդ նմա,
 թէ ոչ էր տեսեալ զի քաղցեալ:
- Զի սուտ արար չարն զմարգարէսն, որ գուշակեցին զգալոյ նորա.
 25 եւ զԴաբբիէլ եւ զընկերս նորա,
 որ քարոզեցին զյղանալն եւ զծնունդ նորա.
 եւ զի ստեաց զՀայրն, որ ի վերայ գետոյն աղաղակեաց,
 թէ Դա է որդի իմ սիրելի.
 նենգեաց զնա Որդի քաղցիւն, որ առ ժամանակ մի տիրեաց նմա:
 30 Զի թէ չէր սուտ արարեալ սատանայի զմարգարէս եւ զհրեշտակս,
 եթէ չէ գրեալ զՀաւրէ, զի աղաղակեաց եթէ Դա է որդի իմ.
 ոչինչ ետ ընդ այսր բարբառոյ՝ յելանեւն նորա ի փորձել,
 զքարինսն ի հաց դառնալ պահանջէր ի ձեռաց նորա:
 Արդ զի առաւել եղեւ այսուիկ Մովսէս,
 35 որ ոչ քաղցեալ իբրեւ զԱնդրանիկն.
 ո ժողովսւրդ, եկ տես զՈրդի,
 իբրեւ արար սքանչելիս յանապատին.
 երկիր ետ զամենայն ինչ ի կերակուր Որդւոյն Ամենակերակրի.
 երկինք առաքեցին զընակիչս իւրեանց
 ի սպաս Որդւոյ Ամենատեսառնն:
 40 Այն որ հաստատեացն խորտիկս քաղցելոցն,
 տիրեաց նմա քաղցն ի կամ իւր.
 եւ զայն որոյ հրեշտակքն ոչ քաղցնուն,
 պատրաստեցին առաջի նորա.

12 DE աստուածութեանն: — 16 E բարձրացուց: — 21 E խափեաց: — 23 D է: —
 25 D իւր փոխ. նորա: — 31 D չէր: — 38 E որդւոցն. ամենակերակրչի՞ք. հմմտ. Իմ.
 ԺԶ. 25:

Et Moyses glorificatus est, * ut jungeretur gloria cum justitia
In divitem divinitatem³, * qua indutus est gratia.

A². Non esuriit Moyses gratia, * quia constituit illum nomen (Dei) superius
esurie.

Gratia esuriit Primogenitus, * quia descendit ille cum carne in esuriem.
Servum superum constituit et in altum edidit * nomen Domini ipsius
quo appellatus est.

Et Filium adegit ad humilitatem * caro nostra quam induit.

A³. Non solum propter carnem * venit Christus ad esuritionem,
Sed etiam bellum poscebat * ut intraret, staret esuries in medio.

Esurie decepit ille Satanam, * ut ei ansas daret ad putandum eum esse
hominem.

Nam timuisset (Satanas) decertare cum illo, * si non vidisset⁴ eum
esuriisse.

A⁴. Quia mendaces habuerat Malus * prophetas qui vaticinati sunt adven-
tum illius,

Et Gabrielem et comites illius * qui praedicaverunt conceptionem et
nativitatem illius.

Et quia mendacem (habuerat) Patrem qui super flumen clamavit : *
« Iste est Filius meus dilectus^d »,

Insidiatus est illi Filius esurie, * quae ad tempus dominata est in illo.

A⁵. Nam verum ponamus mendaces non habuisse Satanam * prophetas et
angelos,

Verum ponamus non scriptum esse de Patre * eum clamasse : « Iste est
Filius meus^e »,

Nihil (Satanas) edidit hujus vocis (Filius Dei) loco, * dum exit ille ut
tentet (eum) :

Lapides, ut in panem verterentur, * poscebat^e, manibus illius!⁵

A⁶. Cum igitur hinc praestiterit Moyses, * qui non esuriit sicut Primoge-
nitus,

O popule, veni, vide Filium, * quomodo fecerit mirabilia in deserto!

Terra dedit omnia quaevis * in escam^f Filio qui omnes nutrit^{6f};

Caeli miserunt habitatores suos * ut famularentur Filio^g, omnium
Domino.

B. Ille qui condidit cibos esurientibus, * dominata est in illo esuries ad
voluntatem ipsius.

Et illum (cibum), cujus angeli non esuriunt, * paraverunt ante illum.

3. Divite divinitate. — 4. Vidit D. — 5. Cf. n. 372. — 6. Filiis, ejus qui omnes alit? E

d. *Matth.*, III, 17; XVII, 5; *Marc.*, IX, 7; *Luc.*, IX, 35. — e. *Matth.*, IV, 3; *Luc.*, IV, 3. —

f. *Sap.*, XVI, 25. — g. *Matth.*, IV, 11; *Marc.*, I, 12.

45 միողն քարոզեցին զմարդկութիւն նորա,
 եւ միւսողն եւս զաստուածութիւն նորա .
 զի քաղցն իւր աղաղակէր, թէ մարդ է,
 զուարթունք աղաղակէին թէ Աստուած է :

Եւ թէ քաղցն իւր առ չարն այն,
 50 եւ ծարաւն իւր առ կինն շամարտացի,
 վաստակ իւր առ ջրհորին, եւ ի նաւին քուն ճաշակեաց,
 եւ թէ այսուիկ ոչ հաւատացին անուամունքն
 թէ ա՛ռ նա զմարմինն,

առանց այսոցիկ քանի՞ եւս սուտ առնեն զմարդկութիւն նորա :
 55 Իբրեւ քաղց եւ ծարաւ եւ մահ աղաղակէր զմարդկութենէ նորա,
 եւ սքանչելիք զաւրութեանց վկայէին զաստուածութենէ նորա,
 զլացան ոմանք յանուամանց զմարդկութիւն նորա,
 եւ ոմանք մարմին եղին զնա, Արիանոսք գործ ասացին զնա :
 Եկայք խնդրեսցուք զայն կերակուր թէ զի՞նչ է եւ ուստի՞ է .

60 զոր երկրորդի արարչին մերոյ
 յաւուրն զի ելոյժ զպահս իւր՝ մատուցաւ .
 կերակուր հոգեւո՞ր էր թէ մարմնաւոր արդեւք,
 երկրաւո՞ր էր արդեւք թէ երկնաւոր .

զի թէ հոգեւոր էր, ոչ գային հրեշտակք,
 65 զի կերակուր հոգեւոր ոչ է կարաւտ պաշտաւնէից :
 Եկեր Մովսէս փառս ի լերինն, եւ լուսաւորեցան երեսք նորա .
 արբ փառս եւ պարարեցաւ, եւ ոչ եղեւ կարաւտ պաշտաւնէից .
 եւ Անդրանկանն թէ փառս կերեալ էր՝ փառաւորէր,
 եւ հրեշտակք ի սպաս պաշտաման գալ առ նա չէին պիտոյ :

70 Եւ եթէ զկերակուր մարմնաւորաց եկեր մարմինն, զոր զգեցաւ,
 զի՞նչ էր եւ ուստի՞ պատրաստեցաւ նմա յանապատին .
 իսկ եւ իսկ իբրեւ կատարեցաւ քառասնաւրեայ փորձութիւնն նորա,
 զրէ թէ եկին հրեշտակք առ Յիսուս եւ պաշտէին զնա :
 Քանի՞ էր թիւ աշակերտ |||||

75 ||||| պահս
 Որդի իբրեւ եկն եմուտ յանապատէն ի քաղաք սրբութեան
 եւ փորձեցաւ, եւ յետ ելանելոյ ընդ նմա ի լեառն բարձր եւ քննելոյ :

50 D շամբրտացի : — 54 D այսուիկ . առնէին : — 57 B յուամանց . այսպէս Պետրոսեան :
 62 D է : — 63 D է : — 64 D եթէ : — 74—75 Պետրոսեան կը ծանօթագրէ . «Եւ սուս
 կարծի պահասել չորեց թղթոց» : Այս ինկած չորս բարբերէն 2 եւ 3, որոնք գտնուած են

Uno (scilicet cibo) praedicaverunt humanitatem illius * et altero (scilicet parando) etiam divinitatem illius.

Nam esuries ipsius clamabat eum esse hominem; * pervigiles clamabant eum esse Deum.

Et si esuries ipsius apud Malum illum (fuit), * et sitis ipsius apud mulierem Samaritanam^h,

Defatigationem suam ad puteumⁱ, * et in navicula somnum^j gustavit.

B¹. Et si, his adjunctis, non crediderunt illitterati * illum assumpsisse carnem,

Sine his, quanto magis * eumentiam habuissent ⁷ humanitatem illius!

Sicut esuries et sitis, mors quoque * clamabat humanitatem illius;

Et mirabilia virtutum * testabantur divinitatem illius.

Recusaverunt quidam ¹ex illitteratis ⁸ * humanitatem illius...

Et quidam carnem posuerunt illum (esse) : * Ariani illum opus (esse creatoris) dixerunt!

B². Venite, inquiramus de illa esca * quaenam sit et undenam sit,
¹Quae¹⁹, altero nostro Creatori, * die quo solvit jejunium suum, appo-
sita est.

Esca spiritualisne erat ¹⁰ * an carnalis re vera?

Terrestrisne erat ¹⁰ re vera * an caelestis...?

Quia, si spiritualis fuisset, * non venissent angeli;

Quia esca spiritualis * non est indigens ministris.

B³. Comedit Moyses gloriam in monte * et illuminata est facies illius^k;
Bibit gloriam et saginatus est * et non fuit indigens ministris.
Et Primogenitus, si gloriam comedisset, * gloriae fulgore illuxisset,
Et angelos in famulatum ministerii * venire ad illum non fuisset necesse.
Et si escam carnalium * comedit caro quam induerat,
Quaenam erat et undenam * parata est illi in deserto?

Statim ut adimpleta est * per quadraginta dies (producta) tentatio
illius,

Scriptura dicit : « Venerunt angeli * ad Jesum et ministrabant illi^l. »

Quantus erat numerus discipu < lorum > .....*

..... * .....

..... * ..... jejunia ¹¹.

Filius cum venisset, ingressus esset * e deserto in urbem sanctitatis^m

Et tentatus esset, et postquam ascendit cum illo (Satana) * in montem
excelsum et inquisitus estⁿ,

7. (Eumentiam) habent E; cf. n. 373. — 8. E studiis B (secundum Petrosean). —
9. Quam; cf. n. 374. — 10. Est D. — 11. Cf. n. 375.

h. Joan., IV, 7. — i. Joan., IV, 6 — j. Matth., VIII, 24; Marc., IV, 38; Luc., VIII, 23.
— k. Ex., XXXIV, 29,30,35. — l. Matth., IV, 11; Marc., I, 13. — m. Matth., IV, 5. —
n. Matth., IV, 8.

Ապա իբրեւ կատարեաց զփորձութիւնսն,
 եւ սատանայ հեռացաւ ի նմանէ .

80 արա՛ր զայն զոր խնդրէր նա, բայց ո՛չ որպէս խնդրէր նա .
 զի սատանայ ըստ իւրում չափոյ նշան փոքր խնդրեաց իւր .
 իսկ Որդի իբրեւ զԱստուած արար մեծամե՛ծս յանապատին :
 Երկինք բացա՛ն զուարթնոց . երկիր բղխեա՛ց ետ զխորտիկս,
 ի յերկրէ ել կերակուր, եւ ի բարձա՛նց իջին պաշտաւնեայք .

85 մի զուարթուն հա՛ց կարկառոյր, եւ ընկեր նորա ազգի ազգի Թանս .
 մին բաժա՛կ կարկառոյր, եւ ընկերք իւր արկանէին գինի եւ ջուր :
 Զի եթէ չէր եղեալ առաջի նորա եւ ո՛չ բարձեալ յառաջոյ նորա,
 եւ եթէ չէր գրեալ ըմպելի, ո՛չ գրէր թէ պաշտեցաւ :
 Ո՛ր չար, որ խնդրէիր թէ քարինքդ ի հաց դարձցին,
 90 եկ տե՛ս զի հաստատեաց զամենայն ինչ
 առանց քարանց եւ առանց իրիք :

Զի բազմաւքն զոր արար, ո՛չ հաւատաց չարն,
 թէ որդի է նա Աստուծոյ .

զիա՞րդ փոփոխմամբ քարանցն հաւատայր Տեառն թէ Որդի է .
 95 բայց չէ՛ հնար թէ ոչ գիտաց սատանայ զերկոսեանս զայսոսիկ .
 զիա՛րդ ոչ իմացաւ զորս եղեւ ի նմանէ ի շինի :
 Զի վատեա՛լ կարա՛ւտէին հացի եւ ջրոյ,
 ցականեցոյց ընդ նոսա զանձն իւր,
 եւ երկեա՛ւ կերակրել զպատանիսն իւր,
 100 զի մի՛ լինիցի գերին ի ցականս .
 զի թէ կերակրեալ էր զգերելոցն քաղց,
 սպառեա՛լ էին սասցուածքն :

Յականեցո՛յց զանձն եւ զպատանիս իւր,
 որպէս զի փոքր քաղցին համբերութեամբ
 105 դարձուցէ՛ զգերին հաւտիւքն
 եւ ոչխարաւքն իւրեանց ուրախութեամբ .
 սակաւ ծանրութեան համբերեաց,
 եւ ե՛լ յագումն ընդ առաջ նորա :

Զի հացն եւ զինին Մելքիսեղեկի հալածեաց ի նմանէ զքաղցն .
 110 իբրեւ համբե՛ր քաղցին յերկրին Փղշտացւոց,
 հնձեաց հարի՛ւր քոռ ի նմին ամի :

ձեռագրին վերջերը (թղ. 243 եւ 240), Պետրոսեան չէ տեսած, ուստի եւ կը պակսին DE ձեռագիրներու մէջ. ստացած եմ արտագրութիւն մը Պր. Պատրիկ Սելեանէ գոբ կը հրատարակեմ այս տեղ (հմմտ. Յառաջարան) : — 95 B զերկոսեան :

Tunc, cum perfecisset tentationes * et Satanus abcessisset ab illo^o,
Fecit (Filius) illud quod petebat ille (Satanus), * sed non quomodo
petebat ille.

Satanus enim ad mensuram suam * parvum signum petiit sibi,
At Filius, ut Deus, * maxima fecit in deserto.

Caeli aperti sunt pervigilibus, * terra scaturivit, dedit cibos.

E terra ascendit esca * et de excelsis descenderunt ministri^p.

Unus pervigilis panem porrigebat * et comes illius, varia pulmenta.

Unus calicem porrigebat * et comites ipsius infundebant vinum et
aquam.

Si enim non posuissent coram illo * nec sustulissent e conspectu illius,
Et si non esset scriptum de potu, * non scripsisset (evangelista?) eum
ministratum esse^q.

O Maligne! qui petebas * ut lapides isti in panem verterentur^r,

Veni, vide eum condidisse omnia quaevis * sine lapidibus et sine quavis
re.

Quia, multis (rebus) quas fecit Christus, * non credidit Malignus illum
esse Filium Dei,

Quomodo, mutatione lapidum, * crederet de Domino eum esse Filium?

At non est possibile nescivisse * Satanam haec utraque,

Quomodo non intellexit * quae facta sunt ab illo in (terra) inhabitata?
.....

Quia debilitati indigebant pane et aqua, * ad inopiam cum illis se ipsum
redegit (Abraham)

Et timuit nutrire adolescentes suos * ne esset captivus (Lot?) in inopia.

Quia, si nutrivisset captivorum esuriem, * consumptae essent posses-
siones,

Redegit se et adolescentes suos ad inopiam, * ut, parvae esuriei tole-
rantia,

Faceret captivum reverti * cum gregibus et ovibus suis cum gaudio.

Paulum molestiae toleravit * et exivit satietas obviam illi.

Panis enim et vinum Melchisedec^s * expulit ab illo esuriem.

Cum toleravisset (Isaac) esuriem^t in terra Philistinorum, * messuit
centum modios in illo anno^u.

*o. Matth., iv, 11. — p. Matth., iv, 11. — q. Matth., iv, 11. — r. Matth., iv, 3. —
s. Gen., xiv, 18. — t. Gen., xxvi, 1. — u. Gen., xxvi, 12.*

- Քաղցեալ հացի Յակովբ, եւ առաքեաց զնե՛լ յԵգիպտոսէ .
 եւ զի յղեաց զնե՛լ յԵգիպտոսէ հաց,
 եգիտ անդ զորդի իւր զՅովսէփ:
- 115 Եհան զժողովուրդն իւր յԵգիպտոսէ բազում հարուածովք,
 բարժանեաց զծով առաջի նոցա եւ արգել ի ջուրսն զի քննեսցին .
 իբրեւ փորձեցան ընտիրք նոցա
 եւ տիրեաց տրտունջ ի յոռիս նոցա,
 եցոյց զփայտն Մովսէսի, եւ քաղցրացո՛յց զջուրսն դառինս:
- 120 Կոտորեաց ա՛րկ տապաստ հազարս Սամփսոն ի յայլազգեացն,
 եւ ծարաւեցա՛ւ ի ժամուն յորում առաքինացաւ . ի նմին պար |||
- . . . . .
- Եւ արդ իբրեւ եկեր Տէր մեր եւ արբ,
 որ յաւելաւն զի՞ արար զայն,
 125 զի ահա զուարթունքն հոգեղէնքն, որ սպասաւորէին .
 չեն կարաւտ կերակրոց:
- Ամենայն որ եկն յոչընչէ ի մարմնոյն պէտս,
 որ քաղցեաւն վասն մարդկութեան,
 յոչինչ դարձոյց զայն աստուածութիւնն:
- 130 Որք զմեզ հրաւիրեցին, մեւք զՔրիստոս հրաւիրեցին .
 եւ տեսցեն զնա . եւ այսոքիւք տեսցեն զնա,
 սաղմոսիւք եւ աւրհնութեամբք:
- Որ կարաւտ ես թողութեան, տուրք ողորմութեան են բժիշկք քո .
 որպէս Նաբուգոդոնոսորայ եւ այլոցն:
- 135 Ջնջեա զմեղս քո ի ձեռն տրոց .
 բարի են քեզ տուրք ողորմութեան,
 ի նմանութիւն մկրտութեան են .
 զի չիք քեզ հնար մկրտելոյ, գոյ հնար արդարանալոյ տրովք .
 յայնմանէ զոր ետ քեզ Աստուած, դիր առաջի նորա փոքունս .
 140 եւ աւրհնի բազում ինչ որ մնայ քեզ:

121 B 240բ կ'ընդատի: — 123—139 J (Երուսաղէմի թ. 154) ձեռագրէն է. որ կ'են-
 քադրէ սկիզբէն քանի մը տալ դուրս քաղուած: Ամբողջ քաղուածք մըն է: — 130 J մեաւք:
 — 133 թողութենէ:

Esurivit panis Jacob * et misit emptum ab Aegypto^v,
 Et quia misit emptum ab Aegypto panem, * invenit illic filium suum
 Joseph^w.

Eduxit (Deus) populum suum * ex Aegypto multis plagis^x;
 Divisit mare coram illis * et impedivit ne periculum aquarum adirent^y.
 Cum probati essent electi illorum * et dominatum esset murmur inter
 pravos illorum,

Ostendit (Deus) lignum Moysi * et dulces fecit aquas amaras^z.
 Cecidit, humi stravit * milia alienigenarum Samson^a
 Et sitivit^b hora * in qua mirabilia fecit.
 In eodem.....

.....
 Nunc autem, cum comedit Dominus noster et bibit, * quod superfuit,
 quid fecit (Dominus) illud?

Ecce enim pervigiles spirituales qui famulabantur^c * non indigent
 escis.

Omne quod venit e nihilo * ad corporis necessaria,
 Illius qui esuriit propter humanitatem suam, * ad nihilum convertit hoc
 divinitas.

Qui nos invitarunt, * per nos Christum invitarunt
 Et videbunt illum et cum his (rebus) videbunt illum * (scilicet) cum
 psalmis et benedictionibus.

Qui indiges remissione, * dona misericordiae sunt medici tui,
 Quomodo (fuerunt) Nabuchodonosor^d et aliis * .....
 Absterge peccata tua per dona, * bona sunt tibi dona misericordiae;
 Ad similitudinem baptismi sunt * .....
 Non est enim tibi possibile baptizari, * est possibile justificari donis.
 Ex illo quod dedit tibi Deus, * pone coram illo pauca,
 Et benedicatur multum * quod reliquum est tibi.

v. Gen., XLII, 2. — w. Gen., XLV, 26-28; XLVI, 29-30. — x. Ex., VII sq. — y. Ex., XIV, 21-22. — z. Ex., XV, 24-25. — a. Jud., XV, 15. — b. Jud., XV, 18. — c. Matth., IV, 11. — d. Dan., IV, 24.

< Hymnus XLIV >

Venerunt¹ pervigiles ad Abrahamum, * Dominum vidit (Abraham) per pervigiles^a

Et angeli viderunt Dominum * per Abrahamum.

Et, benedictae, audactae sunt * omnes possessiones Abrahami.

Despiciamus honorem, fratres, * qui nobis evenit tamquam justis.

Beatus est (is) qui sciat * sui similem esse secundum posse suum.

Jesus, qui fuit nobis doctor, * lavit² pedes discipulorum^b.

Quia factus est ille servus servorum suorum, * ne subjiciamus conservos nostros.

Petrus petra fugit honorem, * qui erat caput apostolorum.

Ne cursim persequamur illud * a quo abhorrerunt discipuli.

Faciendo faciamus alii aliis * sicut accepimus praeceptum^c.

Ne honorem consequamur, * quia non in hoc fuit nobis exemplar Jesus.

Honoret te comes tuus diligenter, * tu vero horre honorem illius.

A. Haec est amentia magna * si dedamus honori (praestando) nosmetipsos,
 'Et non aemulabimur imitari * hos qui honorant nos³.

Nam, cupimusne nos honorem? * honorare alios festinemus⁴.

'Si autem praeceptum spreverimus, * quod non praeceptum est, quomodo faciemus?

A¹. Fugite, fratres, honorem, * non ut abrogetur praeceptum⁵;

Quia, cum honorat quivis comitem suum, * 'tunc confirmatum, in fastigium venit praeceptum⁶.

Honorare velis fratrem tuum. * Si autem ille, sicut tu, recusat (honorem),

Honorando 'honorati estis⁷ * unus ab altero 'secundum praeceptum⁸.

A². Adi et honora minorem (te), * sicut Dominus noster, discipulos suos.

Maximi fac minorem (te), qui tuus est, * 'et illico mensuram accipies⁹ honoris.

1. Cf. n. 376. — 2. Cf. n. 377. — 3. Om. J. — 4. Cf. n. 378. — 5. Om. J. — 6. Tunc perficitur praeceptum J. — 7. Honorabat *vel* honorabatur E honoramini D honorastis et honorati estis J. — 8. Om. J. — 9. Et tu cum mensura accipe J.

a. Gen., xviii, 3, 27, 31, 32. — b. Joan., xiii, 4-12. — c. Joan., xiii, 14.

- եթէ լուսացուք զոտս միմեանց, փոխարէնս հատուցուք.
 30 եւ եթէ լուսացուք զոտս հիւանդաց,
     առ Տէրն մեր արկաք փոխարէնս:
 Բարիոք է առնուլ պատիւ, եւս առաւել լաւ է պատուել զայլս.
 մեկին վարձ է պատուառին վարձն. եւ կրկին այնմ որ պատուէն:
 Աւրհնութիւն Որդւոյն, որ ուսոյց զի առնելով արասցուք միմեանց,
 35 իբրու ահնարկէ եւս Շմաւոնիւ, զի երկիցէ մարդ ի պատուոյ:

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Խ Ե .

ԱՒՐՀՆԵԱԼ ՈՐԴԻ ՏԵԱՌՆ ԱՄԵՆԱՅՆԻ, ԶԻ ՆԱ Է ՈՐ ԿԵՐԱԿՐԷ ԶԱՄԵՆԱՅՆԱ

- Ընդ Աբրահամ նայեցարուք եւ նմանեցէք,
     զի աւտարաց երկիր պագանէր.
 զի նա ընտրեաց պատուել զայս, ո՞ ընտրեսցէ պատիւ անձին.
 պատուելով եւ խրախուժեամբ խոնարհ երկիր պագանէր նոցա.
 5 խնդրելով խնդրէր զառնալ նոցին, լուանալ զոտս եւ կերակրել:
 Ուսանել կամիմ, եղբարք, եթէ աղքատք էին,
     զիա՞րդ զմին ի նոցանէ տէր անուանեաց,
     եւ ի վերայ երեսացն երկիր պագանէր.
 եւ եթէ զիտէր զի զուարթունք են,
 10 երկիր պագանել նոցա պատշաճ էր.
 իսկ կոչել տէր ամենայնի զիա՞րդ ժպրհէր զզուարթունսն:
 Եւ եթէ արդարեւ Աստուած է՞ մինն ի նոցանէ,
     կամ ի միում ումեք.
 զիա՞րդ դարձեալ համարձակէր զԱստուած ի հաց կոչել.
 15 բազում անգամ ի բազում տեղիս յայտնեցաւ նմա մեծութիւնն,
 եւ ի հաց եւ ոչ ի միում տեղւոջ ժպրհեցաւ կոչել զնա:
 Նայեցարուք, եղբարք, թէ նմա՞ն իցէ այս ինչ զոր ասեմս.
 զի եկին զուարթունք առ Աբրահամ եւ Աստուած ի միում ի նոսա
     յոյժ յայտնի է.
 20 զի մինչ ընթանայր, ընդ առաջ արանց ընթանայր.
 եւ իբրեւ եհաս առ նոսա եւ իմացաւ,
     իբրեւ զուարթնոց երկիր պագանէր:

32 J բարևոք. եւս] բայց: — 35 հոս կ'աւարտի J:

ԽԵ. B 62. D 118—121. E 82ա—83ա:

ԽՊՐԱԳԻՐ. D տեառնն:

5 D խնդիր. կերակրել: — 21 D իբրու:

Si laverimus pedes alii aliorum, * dum compensatione utimur, remunerabimur¹⁰.

Et si laverimus pedes aegrotorum, * ad Dominum nostrum projecimus id quo compensatione utimur.

A³. Bonum¹¹ est accipere honorem, * melius etiam est honorare alios.
Simplex merces est illius qui honorem accipit, * et duplex illi qui honorat.

Benedictio (sit) Filio qui docuit * nos, dum agimus, agere alios aliis,
Sicut innuit etiam Simoni¹², * ut deterreatur homo ab honore.

Hymnus XLV

BENEDICTUS FILIUS DOMINI UNIVERSI, QUIA ILLE EST QUI NUTRIT OMNES

A. Abrahamum considerate et imitamini, * quia coram alienis terram (fronte) percutiebat^a.

Quoniam ille elegit honorare hos¹, * quis elegerit honorem sibimet-ipsi?

Honorando et cum gaudio humilis * terram (fronte) percutiebat coram illis;

Precando precabatur² ut (ad illum) se converterent, * ut lavaret pedes (eorum) et nutriret^{3b}.

A¹. Id volo discere, fratres : * si pauperes erant, quomodo
Unum ex illis Dominum nominaverit^c * et super faciem suam terram percusserit?

Et si sciebat eos esse pervigiles, * terram (fronte) percutere coram illis decebat,

Vocare autem (unum ex eis) Dominum universi, * quomodo sibi arrogabat (vocare sic) pervigiles?

A². Et si re vera Deus erat * unus ex illis, vel in uno quodam⁴ (erat),
Quomodo rursus audebat * Deum ad panem invitare?

Multis in adjunctis (et) multis in locis * apparuit magnitudo (Dei) illi (Abrahamo),

Et ne in uno quidem loco * sibi arrogavit (Abraham) ut illam ad panem invitaret.

A³. Considerate, fratres, similisne sit * haec res quam hic dico.

Nam venerunt pervigiles ad Abrahamum * et Deus in uno inter illos manifestissime apparet.

Nam dum currebat, * obviam hominibus currebat.

Et cum pervenit ad illos et agnovit, * (coram illis), ut pervigilibus, (fronte) terram percutiebat.

10. Accipiemus alii ab aliis J. — 11. Sed J. — 12. Cf. n. 379.

1. Cf. n. 380. — 2. Precationem D. — 3. Nutriretur D. — 4. Cf. n. 381.

a. Gen., XVIII, 2. — b. Gen., XVIII, 3-5. — c. Gen., XVIII, 3, 27, 30, 32.

Աւր էր ուրախութեան մեծի. եւ վասն այնորիկ նախ քննեցին զնա.
 եւ իբրեւ բերկրեցաւ նա ընդ աղքատաց,
 25 ուրախ արար զնա Տէրն վերնոց.
 կոչեաց զՍտոյգն ի հաց մարդկան, զի ետես զնա ի մարմին մարդոյ.
 եթէ նմանութիւն էր եւ եթէ հաւաստի,
 նա այսու յաւդուածով ետես զնոսա:
 Ոչ կոչէր զնոսա ի հաց եւ ոչ լուանայր գոտս նոցա,
 30 եթէ ոչ գիտէր, զի սմին իրի իջեալ էին նոքա ի յերկիր.
 վասն աղքատսիրութեան եմուտ Տէրն աղքատաց.
 ոչ կարաւտելովք ըստ սովորութեանն,
 այլ գուարթնովքն անտուայտութեան:
 35 Էջ եւ զփոխարէնն հատոյց սիրողին աղքատաց.
 ոչ գժառանգութիւնն, զոր ունէր նա,
 այլ ետ նա նմա ժառանգութիւն, զոր ոչն ունէր.
 տուողք, առէք նմանեցէք Աբրահամու՝ գլխոյ տուողաց,
 զի ուրախ լիջիք ընդ Աբրահամու ի սեղանն Տեառն Աբրահամու:
 Սակաւ միւս եւս եւ ելանեմք մերկ յամենայն ընչից մերոց,
 40 յղարկեսցուք ընդ մեզ գոնէ սակաւ ի բազում ընչէ
 զոր ժողովեցաք.
 քանզի մնայ ամենայն ինչ, զոր ստացաք յիրաւի եւ յանիրաւի,
 եւ յամենայնէ, զոր ստացաք, մեղքն միայն յղարկին ընդ մեզ:
 Կամեա՛ց, զի տուրք ողորմութեանց քոց յղարկեսցին ընդ քո.
 45 քանզի տրովք ջնջէ մարդ զպարտիս, զոր գրեցին քոքք.
 ընթերցիր եւ ուսիր զոր ասաց Տէր մեր, թէ Արարէք
 ի մամոնայէ անիրաւութեան բարեկամս,
 ի յարկս իւրեանց ընկալցին զձեզ ի յաւիտենից:
 Մեծ է հարկս որ եղեւ մարդկան, զի եւ ի ժամու մահու իւրոյ
 ի նմանէ ամենայն իւրիք կարէ ստանալ զամենայն:
 50 Աւրհնութիւն այնմ, որ ի ձեռն տրոց,
 որ երթան զկնի մահկանացուաց,
 քաւէ զպարտիսն, որ չոգան ընդ նոսա եւ նախ քան զնոսա.
 քաւեա՛, Տէր, զմեղաւորս եւ զմոլորեալս եւ զխաչահանուսն.
 55 եւ զսոսա, որք հանգուցին զժառայսս քո,
 հանգուցես յարքայութեան քում:

29 D կոչեաց: — 30 D զի] եթէ: — 33 D գուարթնովք: — 36 E եղ: — 38 D տեառնն:
 — 43 D յամենայնի: — 45 DE զպարտս: D քոքք բայն է քոքամ եւ քուքամ. կր պահեմ
 ձեռագրին ընթերցուածը: — 53 D զպարսն:

- A⁴.** Dies erat laetitiae magnae; * et propterea antea probarunt illum.
Et cum se oblectavit ille cum pauperibus, * laetum fecit illum Dominus
superorum.
Invitavit verum (convivam) ad panem hominum, * quia vidit illum
(esse) in carne hominis.
Sive similitudo (carnis) erat, et sine indubia (caro), * ille his cum com-
pagibus corporis vidit illos.
- A⁵.** Non invitasset ⁵ illos ad panem * neque lavisset pedes illorum,
Nisi ⁶ scivisset ob eam ipsam causam * illos descendisse in terram.
Propter pauperum amorem * introivit Dominus pauperum;
Non cum indigentibus, secundum consuetudinem, * sed cum pervigi-
libus quos nullus afficit angor.
- A⁶.** Descendit et remunerationem retribuit * amatori pauperum.
Non hereditatem quam ille habebat, sed dedit ⁷ illi * hereditatem quam
nullo prorsus modo habebat.
Vos qui datis, accipite; similes fiatis * Abrahami, principis dantium,
Ut laetificemini cum Abrahamo * apud mensam Domini Abrahami.
- B.** Modicum, iterum modicum, et eximus * nudi omnibus bonis nostris.
Efferamus nobiscum saltem modicum * e multo bono quod collegimus.
Quia manent omnia * quae acquisivimus jure et injuria,
Et ex omnibus ⁸ quae acquisivimus, * peccata solum efferuntur nobis-
cum;
Velis dona eleemosynarum tuarum * efferantur tecum,
Quia donis abstergit homo * debita quae scripserunt fusticuli ⁹.
- B¹.** Lege et disce * quod dixit Dominus noster :
« Facite e mammona iniquitatis amicos; * sub tecta sua recipient vos e
sinu aeternitatis ^{10d}. »
Magnum est hoc tributum quod (tributum) est (a Deo) hominibus ¹¹! *
nam et in hora mortis suae,
Ex ea (mammona), toto quolibet, * potest (homo) acquirere totum ¹².
(Sit) benedictio illi qui, per dona, * quae eunt post mortales,
Solvit debita ¹³ quae ierunt * cum illis et illis anteierunt.

Absove, Domine, peccatores * et errantes et crucifixoies ¹⁴,
Et hi qui fecerunt ut servi tui quiescerent ¹⁵, * fac ut quiescant in regno
tuo!

5. Invitavit D. — 6. Non enim D. — 7. Posuit E. — 8. In omnibus D. — 9. Cf. n. 382. — 10. Cf. n. 383. — 11. Cf. n. 384. — 12. Cf. n. 385. — 13. Saltationes D. — 14. Cf. n. 386. — 15. Cf. n. 387.

Hymnus XLVI

BENEDICTIO ILLI QUI NUTRIT OMNE UNIVERSUM MISERICORDIA SUA

Fratres, ecce invitati sumus ad nuptias * sororis hujusce quae desponsata est ¹

Non mortali sponso * sed Filio Vivificatori omnium ².

Temporali thalamo * emit ³ thalamum veritatis;

Et unius diei nuptiis * nuptias aeternitatis.

Hilaris est facies ipsius cum sciat * quem elegerit vel cui renuntiaverit.

Elegit Dominum servi loco * et Deum, hominis loco.

Vidit fraudulentum esse mortalem hunc * et amavit alium maritum.

Odit dominum servorum * et amavit Dominum pervigilium.

Ecce mens ipsius exsultavit * et corpus ejus sanctum est extrinsecus.

Si nupta gloriatur de suo ornamento, * de illo quo non fruitur,

Et, tempore suae vitae ⁴, hac de corona quam illi imponit * sponsus, paucos in dies ⁵,

Quanto magis magnificabitur gaudium hujus * quae accepit magnam propitiationem!

Facies Moysis non erat luminosa^a * sicut luminosa est mens hujus.

Beatitudo aeternitatis promissa est huic ⁶ * et corona quae perstat in aeternum.

Et mensa permanens ⁷, * et thalamus sempiternus : Jesus,

Qui facit haec illis qui fecerunt corpora sua * templa sanctae Dominationis ejus.

Quanto minora sunt promissa * quam illa quae facta sunt!

Quia mortem gustavit pro nobis, * quanto magis dabit nobis regnum suum!

Ne contumeliam jecerimus in Regem, * ne aversetur Regis Filius!

Per verba et mores sanctificemur, * perstemus coram illo!

Conjice, tu, oculos in hanc nunc ipsum desponsatam : * quam caute se abstinuit ab omni quolibet,

1. Cf. n. 388. — 2. Cf. n. 389. — 3. Vitae D. — 4. Cf. n. 390. — 5. Cf. n. 391. — 6. Illi D. — 7. Cf. n. 392.

a. Ex., xxxiv, 29.

- 30 զի յամենայն իմիք հաճոյ լիցի անմահին, որում խաւսեցաւն :
Գոհասցուք զամենայնի տեառնն Որդւոյ,
զի ինքն իբրու զհուր ուտիչ է .
խոնարհեցաւ շնորհաւ իւրով, զի խաւսեցին նմա աղախնայք իւր :
Արդ սրբեսցուք զանձինս մեր, յստակեսցուք զլեզուս մեր,
35 բերան մեր անարգեսցէ զայպանութիւն
եւ սիրտ մեր զխորհուրդս չարս .
առէք, հանդերձեցէք զլապտերս ձեր, եւ արկէք եւղ յամանս ձեր,
զի իբրեւ կարդասցի ձայն յարութեան,
լուցեալք ընդ առաջ լինիցիք լուսովք ձերովք :
40 Կազմեցէք զպաշարս ձեր եւ հանդերձեցէք զհանդերձս ձեր,
զի պաշարաւք եւ հանդերձիւք մուծանէ զձեզ յառագաստ իւր .
մարմինք, որք լուացան եւ սրբեցան,
կացցեն նոյնպէս առանց արատոյ,
մուրհակքն այն, զոր ջնջեցին ջուրք,
45 մի եւս երկրորդեսցին եւ գրեսցին :
Աղաւթք թեւք եղիցին մեզ եւ պահք իբրեւ զագանելի .
զընկերսն փրկեսցուք որպէս զանձինս,
եւ զորդիս առաւել քան զանձինս մեր .
փոքր մի՛ եւ մնայ ամենայն զարդ զարդարանաց (ի) լկտեաց,
50 եւ որկորստութիւնք յորկորէից եւ ցանկութիւնք ի բողանոցաց :
Մեծ է քան զամենայն ինչ զոր խոստացաւ Տէրն ամենայնի
տալ յեա ամենայն իրիք այնց, որ անարգեցին զամենայն ինչ :
Աւրհնութիւն յարժանի տացուք նմա
55 ի մէջ այսր աւրհնեալ հարսանեաց .
եւ աղաւթս արասցուք, զի արժանի լիցուք
հարսանեացն յաւիտենից :

31 Կ'արդա՞լ զԱմենատեառնն Ո՛ . — 35—36 ունի J . — 39 DE սիրտք. J սիրտ : —
37 DE եզ : — 40 D զհանդերձ : — 46—56 ունի J : — 47 J զընկերս մեր սրբեսցուք իբրեւ
զընտանիս եւ գ . : — 48 J շնորհ մեր : — 49 DE լկտեաց J ի լրկտեաց : — 50 J որկորստու-
թիւն. ցանկութիւն իբրեւ ի բ . : — 51—52 J մեծ է զոր խոստացաւ տալ տէրն ամենայնի
այնոցիկ որ : — 52 D որք : — 53 J արժանաւոր տ. Աստուծոյ ի մէջ այս աւ . հ . :

Ut omni quolibet beneplaceret * immortalī cui desponsata est!

Gratias agamus Filio 'Domini omnium⁸, * quia ipse sicut ignis vorax est^b.

Humiliavit se pro sua beneficentia, * ut desponsarentur illi ancillae ipsius.

Sanctificemus igitur animas nostras, * purificemus linguas nostras,

Os nostrum contemnat irrisionem * et 'cor nostrum⁹, consilia mala.

Accipite, parate lampades vestras * et instillate oleum in vascula vestra,

Ut, cum inclamaverit vox resurrectionis, * illuminati, procedatis cum luminibus vestris^c.

Congessistis cibaria vestra¹⁰ * et parastis vestes vestras¹¹,

Et cum cibariis et vestibus * introducit vos in thalamum suum.

Corpora, quae lauta sunt et sanctificata, * perstent sic : sine macula;

Libri illi accusationis, quos expunxerunt aquae, * ne iterum denuo sint editi et scripti.

Preces alae sint nobis * et jejunia, tamquam indumentum!

'Proximos salvemus sicut nosmetipsos¹² * et filios, magis quam nosmet-ipsos!

Parvo temporis momento et manet omne * ornamentum ornatuum quo utuntur dissoluti,

Et ingluvies, longe ab ingluviosis * et concupiscentiae, longe a lupanaribus.

'Majus est quam omne quodlibet * id quod promisit Dominus omnium

Dare, ut consequens omnis cujuslibet, * iis¹³ qui contempserunt omne quodlibet.

Benedictionem condigne demus illi¹⁴ * in medio harum benedictarum nuptiarum,

Et preces faciamus ut digni * evadamus nuptiis aeternis.

8. Cf. n. 393. — 9. Corda nostra DE. — 10. Cf. n. 394. — 11. Vestem vestram D. — 12. Proximos nostros amemus sicut familiares J. — 13. Magnum est quod promisit dare Dominus omnium illis J. — 14. Deo J.

b. *Deut.*, IV, 24; *Hebr.*, XII, 29. — c. *Matth.*, XXV, 6-10.

Hymnus XLVII

BENEDICTUS PRIMOGENITUS QUI DEDIT NOBIS ¹ CARNEM SUAM
IN EXPIATIONEM PECCATORUM NOSTRORUM

- A. Dixit Dominus noster ¹in evangelio : * « Si quis non ² comedit carnem
Et bibit sanguinem Filii hominis, * non habet vitam promissam ². »
Firmi simus, fratres, ut digni evadamus * sumere remedium vitae
ejus ³.
Nam omnis qui non sumit illud ⁴ condigne * illi aequalis est qui non
sumit.
- A¹. Ille enim qui non sumit, * quia non credidit, non appropinquavit;
Et qui non sumit cum sanctitate * contumelias vult imponere illi
(remedio).
Sumamus carnem ejus, ne adsimulemur * populo qui non ¹credidit in
illum ⁵;
Sancte autem accedamus * ne forte adsimulemur iis qui (eam) nihili
faciunt.
- A². Nam qui sumit illud (remedium), cum non est dignus, * judicia sumit
sibimetipsi^b;
Et hoc est mirandum quod lucratus est * mortem^c vita, retrorsum!
Quando enim ⁶ vir in virum peccaverit, * a Deo expiatur ille;
Qui autem in Deum peccat, * quis est ille qui expiet illum?
- A³. Angeli non pertingunt ad prodigia * magna quae ⁷ (sunt) in manibus
nostris;
Nec datum est Cherubim * quod sumunt labia nostra.
Ignigenae frustrati sunt ab illo (remedio) * et ecce (illo) gratificatus
est (Deus) plasmatis quae sumus!
Valentes prohibiti sunt ab illo, * ut adligaret eodem ⁸ vulneratos!
- A⁴. Et pervigiles qui non sunt inquinati * concupierunt vitulum sagina-
tum ^d.
Quia superi cupidissimi fuerunt hujus ⁹, quanti ponderis erit * nobis
terrigenis qui ad gaudium quaerimus ¹⁰ illum!
Quod non indigent expiatione * . . . . ¹¹
Arcuit illum (Dominum) a dignis pervigilibus * et dedit hominibus
¹supra quod dignum est ¹².

1. Om. A. — 2. In evangelio illo sancto si nemo A. — 3. Om. A. — 4. Om. DE. —
5. Crediderunt DE. — 6. Om. DE. — 7. Add. non A. — 8. Om. A. — 9. Illius DE.
— 10. Quaerebant A. — 11. Cf. n. 395. — 12. Qui non sunt digni A.

a. Joan., vi, 53. — b. I Cor., xi, 29. — c. I Cor., xi, 30 (?). — d. Luc., xv, 29 (?).

- A⁵. Remedium vitae devolavit de excelsis, * ut deversaretur apud dignos se.
 Sanctificemus animas et cogitationes nostras * in honorem gloriae ejus.
 Deum habemus in manibus nostris : * ne sit macula in corporibus nostris!
 †Postquam introivit¹³, deversor deversatur in nobis, * sanctificemus animas nostras intus!
- A⁶. Quia si e fimbria vestis ejus * exiit magna valetudo e,
 Quanto magis exhibit e carne ejus * expiatio iniquatorum!
 Unum sunt hacce hora * sacerdos et¹⁴ qui sumit¹⁵ illam;
 †Major est (sacerdos) quam nos, dum frangit illam; * cum sumit illam, aequatur nobiscum¹⁶.
- A⁷. †Caveat qui sacrificat¹⁷ illam, * †ne forte sit minor quam is qui sumit¹⁸ (eam).
 Properet et ipse qui sumit * †praestare illi¹⁹ qui sacrificat.
 †Illi (sacerdotes) frangunt carnem, * utpote qui ordinum gradibus ascenderint.
 Pertingunt homines²⁰ ad carnem * non gradibus sed moribus²¹.
- B. Deficiens est os ad gratias agendas * et lingua, ad benedicendum,
 Quia ille cui caeli parvi sunt * parvum se fecit, ut se commetiretur cum manibus nostris!
 Mons Sinai in quem descendit²² * †tremulo magno clangore insonuit^{23f}.
 Vim²⁴ qua victus est mons, * ecce, postquam sumpsērunt (eam), habent digiti nostri!
 Terra et mare et caeli * tamquam in palma^g inclusi sunt †in illo²⁵ (Deo),
 Et ille cui parvae sunt naturae, * os debile suffecit illi!
- B¹. Largitas est haec mira, * ut deversetur in nobis Dominus perpetuo.
 Ecce reliquit caelos et descendit! * sanctificemus illi thalamum cordium!
 Fide si appropinquabimus, * cum expiationem det²⁶ nobis,
 Sanctificando sanctificat nos * et adjumentum magnum dat ille nobis.
 Gratias agamus, fratres, nam digni evasimus * viva²⁷ carne Salvatoris nostri,
 Et²⁸ quod²⁹ nihili factus est a populo illo (judaico) manifesto, * honoraverunt³⁰ gentiles occulte.

13. Om. A. — 14. Om. J. — 15. Sumimus DE. — 16. Cum sumit illam aequatur nobiscum; major est quam nos dum frangit illam A. — 17. Caveant qui sacrificant J. — 18. Om. J. — 19. Magis quam J. — 20. Om. J; illi] etiamsi A. — 21. Add. pertingunt AJ. — 22. Solutus est DE. — 23. Cf. n. 396; insonuit] solutus est DE. — 24. Vis DE. — 25. In illum DE. — 26. Cf. n. 397. — 27. Om. A. — 28. Om. A. — 29. Om. E. — 30. Honorabunt A.

e. *Matth.*, XIV, 36. — f. *Ex.*, XIX, 18-19. — g. *Is.*, XL, 12.

Կ Յ Ո Ւ Ր Դ Խ Ը .

ԱՒՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԵՏ ՋՄԱՐՄԻՆ ԻՒՐ Ի ՍՊԱՆՈՒՄՆ, ԶԻ ՈՒՐԱՆ ԼԻՑԻՆ
ՆՈՎԱԻ ՀԵԹԱՆՈՍՔ

Սրբապէս կերիցուք զմարմինն,
 զոր բեւեռեաց ժողովուրդն բեւեռաւք,
 արբցուք իբրեւ զդեղ կենաց զարիւնն,
 որ բղխէ ի կողէ նորա .
 5 մարմինն զոր եհատ ի վերնատանն,
 ահա բաշխի ի միջի մերում .
 եւ բաժակն, զոր ետ առաքելոց իւրոց,
 ահա առին զնա շրթունք մեր :
 Ըստ այսմ աւրինակի տայ մեզ քահանայն,
 10 զոր հատանէ եւ բաշխէ .
 սրտիւ սրբով, որպէս մատեան աշակերտքն,
 մատիցէ ամենայն մարդ .
 վրան ժամու գործեաց Մովսէս
 ի մէջ անապատին աստուածութեանն,
 15 զի ի սիրտս նոցա չէր բնակեալ,
 ի սրբութիւն սրբոցն բնակեացէ :
 Հեթանոսաց շինեցաւ եկեղեցի,
 ժողովետդ ազաւթից,
 յանձինս մեր բնակէ զաւրութիւնն,
 20 կառավարն ամենայնի :
 Հոգւոյն սրբոյ մկրտութեամբն
 ի քաւութիւն մեղաց հաղորդիմք .
 եւ զաւրութիւն նորա, որ ի մէջ հացին բնակեալ է,
 մտանէ հանգչի ի մեզ .
 25 եւ պատրաստ է, կազմ է հանապազ
 քահանային սրբոյ,

ԽԸ. B 68r. A 272r—273a. D 129—131. E 85—86a :

Խորագիր՝ A Լիցի 4. :

1 A զմարմինս : — 3 A դեղ : — 4 E բխէ : A ի կողէն : — 8 A չունի զնա : — 10 AD որ E զոր : եւ տա փոխ . բաշխէ : — 14 A յանապատին ի մէջ : — 18 A յոր տեղի ժողով է ազաւթից : A այս տեղ զետեղած է ժ. Կցուրդի 49—58 տողերը : — 19 A բնակեացէ զաւրութիւն բնակեալ յերուսաղէմի . չունի կառավարն ամենայնի : — 21/3 A հոգին սրբութեան մկրտութեամբ . . . հաղորդի զաւրութիւնն որ . . . բնակելով մ . բնակէ ի մեզ : — 25 A չունի եւ . ADE պատրաստ է (A եւ) կազմէ :

Hymnus XLVIII

BENEDICTUS QUI DEDIT CORPUS SUUM AD OCCISIONEM UT LAETI
 'FIERENT ILLO GENTILES'¹

- A. Sancte manducemus corpus² * quod adfixit populus (judaicus) clavis.
 Bibamus, ut remedium vitae, * sanguinem qui scatet^a e latere ejus.
 Corpus, quod rupit in Cenaculo^b, * ecce distribuitur in medio nostri.
 Et calix, quem dedit apostolis suis^c, * ecce sumpserunt illum³ labia
 nostra.
 Hoc modo dat nobis sacerdos * (corpus) quod⁴ rumpit et distribuit⁵ :
 Corde sancto, sicut accesserunt discipuli, * accedat omnis homo.
- B. Tabernaculum exstruxit Moyses, * in medio deserti, divinitati;
 Quia in cordibus eorum non erat deversata, * in sancto sanctorum
 deversabitur.
 Gentilibus aedificata est Ecclesia, * 'synagoga precum'⁶
 In animabus nostris 'deversatur Potentia * quae ducit currum uni-
 versi⁷.
 'Spiritus sancti baptizatiōe'^d, * expiationis peccatorum participes
 sumus;
 Et potentia illius (Spiritus), quae in medio panis deversata est, * introit,
 quiescit in nobis⁸.
- C. Et⁹ apparat, accommodat¹⁰ perpetuo * sacerdotis sancti (Patris) (illum)
 quem¹¹ vocat (Christum)

1. Fieret (*sic*) gentiles A; cf. n. 398. — 2. Corpus hoc A. — 3. Om. A. — 4. Qui (sacerdos?) AD. — 5. Dat E. — 6. Quo in loco congregatio est precum A; cf. n. 399. — 7. Deversetur potentia deversans in Jerusalem A. — 8. Spiritus (nomi.) sanctitatis baptizatiōe expiationis peccatorum particeps est Potentia quae... deversans introit, deversatur in nobis A. — 9. Om. A. — 10. Cf. n. 400. — 11. Qui.

a. Joan., XIX, 34. — b. Matth., XXVI, 26; Marc., XIV, 22; Luc., XXII, 19. — c. Matth., XXVI, 27; Marc., XIV, 23; Luc., XXII, 20. — d. Joan., I, 33.

զոր կոչէ աջն գրգիչ, իջանէ,
 իբրեւ ոչ փոխի նա ի տեղւոջէ.
 ահա առ Հաւր է եւ ի հացիս
 30 եւ ընդ աջմէ եւ ի բաժակիս:
 Ի վեր եւ ի խոնարհ եւ ի սրտի մերում,
 եւ ո՞ կարէ կալ ի վերայ նորա:
 Ոչ եթէ չոգի կամ թերացումն ի նմանէ
 մտանէ բնակէ ի մեզ,
 35 այլ ի միում ի մէնջ բնակէ ամենայն,
 եւ ամենեքեան ոչ բաւեմք նմա.
 արդ զի փոքրկացոյց զանձն իւր
 բստ անձանց առողաց իւրոց.
 բնակեացէ երկիւղ ի յոգիս,
 40 յորս բնակէ Որդի Սրբոյն:
 Նոյն ինքն էր ի վերնատանն, որ տայրն
 եւ բաշխեալ լինէր ամենեցունց.
 Թէպէտ եւ ժողովուրդն սպան զնա,
 ինքն զինքն սպան ձեռաւք իւրովք.
 45 զսպանեալն, զոր սպանին ձեռք իւր,
 խաչեցին անմիտքն ի Գողգոթա.
 Թէ չէր սպանեալ զանձն իւր խորհրդիւ,
 ոչ սպանանէին զնա ճշմարտիւ.
 Նախ քան զաւրն սպան զինքն յաւրինակ,
 50 եւ ապա յետ աւուրն սպանին զնա.
 զի մասնեաց զմարմին իւր ժողովրդեանն,
 այսպանել զնա որպէս եւ կամեցան,
 ահա ետ զմարմին իւր հեթանոսաց
 պատուել զնա որպէս եւ սիրեցին:
 55 Մեռաւ նովաւ ժողովուրդն որ սպան զնա,
 կեցին նովաւ հեթանոսք առողք իւր:
 Զի զՀրէաստան կործանեաց սպանմամբ իւրով,
 չինեաց զեկեղեցի արեամբն իւրով.
 Ժողովուրդն առաջին որ յարձակեցան ի նա,
 60 ցրուեցան ընդ չորս կողմանս.

27 A բահանայի: — 27 որ: — 28 A որ ի: D փոխէ: — 30 D աջմէն: — 32 A չունի
 եւ: — 33 A թէ: — 35 A չունի այլ: — 39 A չունի ի յոգիս: — 41 D վերնատուն: A տայր:
 E բաշխէր: — 42 A եւ] ի: — 45 DE զսպանեալ: — 46 ADE ի զողգոթայ: — 50 A չունի
 եւ: — 51 A զմարմինն: — 54, 5 A չունի եւ:

Dextera illa blande tractans; descendit (illa), * cum non mutat ille (Dominus noster) locum e loco.

Ecce apud Patrem est et in hoc pane * et ad dexteram (Patris) et in hoc calice,

Sursum et deorsum ¹² et in corde nostro, * et ¹³ quis potest stare super illum?

Non vapor aut aliquid deminutum de illo * introit, deversatur in nobis,

Sed ¹⁴ in unoquoque nostrum deversatur totus * et (nos) toti non sufficimus illi.

Quia igitur parvum fecit semetipsum * ad mensuram personarum eorum qui sumunt (illum),

Deversetur timor ¹⁵ * in quibus deversatur Filius Sancti.

A¹. Idem ipse erat in Cenaculo ¹⁶ qui dabat ¹⁷ * et distributus fiebat omnibus.

Etsi populus ille occidit illum, * ipse seipsum occidit manibus suis. Occisum (hominem) quem occiderunt manus ipsius, * crucifixerunt vesani illi in Golgotha.

Si non occidisset seipsum mysterio (Eucharistia), * non occidissent illum re vera.

Pridie occidit seipsum in figuram, * et ¹⁸ deinceps, postridie, occiderunt illum,

Quia tradidit corpus suum populo illi, * ut illuderent illi sicut voluerunt.

B¹. Ecce dedit corpus suum gentilibus, * ut honorarent illud quomodo-cumque amaverunt.

Mortuus est per idem populus ille qui occidit illum, * vixerunt per idem gentiles qui sibi sumunt.

Quia Judaeam destruxit occisione sua, * aedificavit Ecclesiam sanguine suo.

Populus ille prior qui adsiluit ¹ in illum * dispersus est ¹⁹ in quattuor regiones,

12. Cf. n. 401. — 13. Om. A. — 14. Om. A. — 15. Om. A. — 16. Cenaculum D. — 17. Distribuebat E. — 18. Om. A. — 19. Cf. n. 402.

եւ հեթանոսք ցրուեալք, որ ցնծացան ի նա,
 ժողովեցան ի մի ժողով:
 Աւրհնեալ որ արժանի արար զեկեղեցի,
 զի քաւեսցին մարմնով եւ արեամբ նորա:

Կ Ց Ո Ւ Ր Դ ԽԹ.

ԱՒՐՀՆԵԱԼ ՈՐ ԵՏ ԶՄԱՐՄԻՆ ԻՒՐ Ի ՔԱՒՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ
 ՀԱՒԱՏԱՑԵԼՈՑ

- Կարեւք մատիցուք, եղբարք, առ մարմինս այս,
 զոր տայ քահանայս,
 եւ զողումն ընակեսցէ ի չրթունս մեր, յառնուլ զղեղս կենաց.
 Ի ժամու յորում հատանի մարմինն սուրբ
 5 զգենումն նորա յիշատակեմք.
 զողասցեն ամենայն անդամք ի ժամու զենման Անդրանկանն:
 Թէպէտ եւ խորհուրդ նորա բաշխի, ընդ մահ նորա աւրէն է հայել.
 մեծ է քան զամենայն ժամ ժամս այս զենման նորա.
 նայեսցուք ծածուկ ակամբ եւ տեսցուք զնա կախեալ զփայտէ.
 10 եւ հայեսցին բիրք մեր յարիւնն, որ խաղաց ի կողէ նորա:
 Ահիւ եւ սիրով մատիցուք ի դեղն կենաց իբրեւ զորոշողս.
 երկիցէ սիրտ մեր ի մահուանէ նորա,
 եւ խորհուրդ նորա ցանկասցի անձն մեր.
 ժողովուրդն պարծէր մանանայիւն,
 15 զի կերան ի նմանէ եւ անթլիատք.
 քանի՛ եւս բարձրացուք հացիւս կենաց,
 յոր ոչ հասանեն եւ զուարթունք:
 Բարձրացաւ եւ Սամփսոն, զի արբ ջուր ի ծնաւտէ իշոյն,
 քանի՛ եւս խնդասցէ, որ արժանի եղեւ
 20 պատուական արեանն Քրիստոսի.

59 A յարձակեցան:

ԽԹ. A 277r—279ur. B 70r. D 132. E 86a. J 154. F 7. 281:

Խորագիր՝ A Պմարմինն:

1 E կարեուք: — 3 A զողում: առնուլ զղեղ: — 5 BDE յի ||| Պետրոսեան կը ծանուցանէ՝ աստի եւս երեւի երեք թուղթք բանից պակասեալ: Այս պակասը կը լրացնէ A: — 9—20 ունի նաեւ J քաղաւածարար: — 10 J հայեսցուք: չունի բիրք մեր: խաղայ: — 11 J չունի իբրեւ զորոշողս: — 12 J ի սպանմանէ: — 13 J չունի այս տողը: — 14 J որ պարծի: — 15 J չունի այս տողը: — 16 A հացիւն J հացիւս: — 17 A յորս J յոր: — 18 A սամփսոն J սամսոն: — 20 J արեամբս:

Et gentiles dispersi qui exsultarunt in illo * collecti sunt in uno populo.
 Benedictus qui dignam fecit Ecclesiam * quae expiaretur²⁰ corpore
 et sanguine ejus!

Hymnus XLIX

BENEDICTUS QUI DEDIT CORPUS SUUM IN EXPIATIONEM OMNIUM CREDENTIUM

Cum affectu (congruenti)¹ appropinquemus, fratres, * ad corpus hoc
 quod dat hic sacerdos;

Et tremor deversetur in labiis nostris, * dum sumimus remedium vitae.

Momento quo rumpitur corpus illud sanctum, * immolationis illius
 memoriam facimus^{2a}.

Contremiscant omnia membra * momento immolationis Primogeniti.

Etiam si mysterium illius distribuatur³, * in mortem illius decet intueri.

Majus est quam omne momentum * hoc momentum immolationis illius.

Adspiciamus occulto oculo * et videbimus illum e ligno pendentem.

Et intueantur pupillae nostrae in sanguinem * qui effluxit⁴ e latere
 illius^b.

Timore et amore appropinquemus * ad remedium vitae [sicut] dijudi-
 cantes^{5c}.

Timeat cor nostrum mortem illius * et mysterium illius concupiscat
 anima nostra.

Populus glorificabatur illa manna, * quia de illa comederunt etiam
 incircumcisi⁶,

Quanto magis exaltabimur hoc⁷ pane vitae * ad quem non pertingunt
 etiam pervigiles!

Exaltatus est et Samson, * quia bibit aquam e maxilla asini^d,

Quanto magis exsultabitur * qui dignus fuit pretioso sanguine Christi!

20. Cf. n. 403.

1. Cf. n. 404. — 2. Cf. n. 405. — 3. Cf. n. 406. — 4. Intueamur in sanguinem qui
 effluit J. — 5. Om. J. — 6. Cf. n. 407. — 7. Illo A.

a. Luc., xxii, 19; I Cor., xi, 24-26. — b. Joan., xix, 34. — c. I Cor., xi, 29. —
 d. Jud., xv, 15-19.

- Ղուրք բղխեցին ի վիմէ ժողովրդեանն, որ արբ եւ զաւրացաւ,
 ի փայտէն որ ի Գողգոթա աղբիւր կենաց բղխեաց հեթանոսաց :
 Տիգաւք սրոյ արգելաւ ճանապարհ ծառոյն կենաց,
 հեթանոսաց աէ՛ր ծառոյն ետ զանձն իւր ի կերակուր .
- 25 զի տուան ծառք Ադենայ ի կերակուր Ադամայ առաջնայ,
 մեզ ինքնին անկիչ նորա եղեւ կերակուր անձանց մերոց :
 Զի ելաք ի դրախտէ անտի Ադամաւ, որ ելաւ ի դրախտէն,
 արդ զի բարձաւ գեղարդնն,
 գեղարդեամբ հանդերձեսցուք, գնասցուք աստի .
- 30 ա՛նց ժողովուրդն ընդ գետն եւ թլփատեցաւ,
 եւ հպարտացաւ զի եկեր բազարջ,
 քանի՛ եւս մեծասցին հեթանոսք,
 զի մարմնոյ Աստուծոյ արժանի եղեն :
 Եկեր գառն ժողովուրդն յԵգիպտոս,
 35 զի խորհուրդ նորա սրբեաց զժողովուրդն .
 քանի՛ եւս սրբեսցէ ճշմարտութիւնն զհեթանոսս .
 ապականիչն իբրեւ զարիւնն ետես ի դրունս ժողովրդեանն՝
 քասքնեցաւ,
 քանի՛ եւս ամաչեացեն չարախաւսքն
- 40 ի նշանէ Որդւոյ սիրելոյ եւ աւծելոյ :
 Քան զամենայն ժամս ա՛յո ժամ պատուեսցի ի միտս ձեր
 զի էջ Որդի ի դրգել ի վերայ սեղանոյն հաշտութեան .
 ոսկերք մեռելոց որ են ի դժոխս,
 ահա ըմպեն զցաւդն կենաց անուամբք իւրեանց,
 որ յիշեցան առաջի Աստուծոյ յայսմ ժամու .
- 45 եւ եթէ մեռեալք աւգտեցան ի սմա,
 քանի՛ եւս կենդանիք քաւեսցին ի սմա :
 Աւրհնեալ որ գենաւ ի միոջէ ազգէ
 ի փրկութիւն ամենայն հեթանոսաց :

21 A բղխեցին : զաւացաւ : — 25 ադամա : — 26 A տնդիչ : — 40 A սիրելոյ : — 42 A վերա : — 43—47 ունի նաև F Դ. 281 : — 43 F տրք ի գերեզմանս են : — 45 F յիշեցան ի պատարադի . չունի յայսմ ժամու : — 46 F եւ] զի : — մեռեալքս : ի նմանէ : — 47 F ունի եւս ասուել կենդանիքս օգտեսցուք ի նմանէ :

Aquae scaturiverunt ⁸ e petra ^e populo, * qui bibit et corroboratus est;
E ligno quod (fuit) in Golgotha * fons vitae scaturivit gentilibus.

Acie gladii interclusum est * iter ad arborem vitae ^f;
Gentilibus Dominus arboris * dedit seipsum in escam.

Quod datae sunt arbores Eden * in escam Adamo priori ^g,

Nobis ipse consitor illius (Eden) * factus est esca animabus nostris.

Quia exivimus e paradiso cum Adamo * qui exiit e paradiso,

Nunc autem quod sublata est lancea, * lancea accingamur, eamus hinc.

Transiit populus per flumen ^h et circumcisis est ⁱ * et superbiit quod
azyma comedisset,

Quanto magis magnificabuntur gentiles, * quod corpore Dei digni
fuerunt!

Comedit agnum populus in Aegypto; * quia mysterium (= typus) illius
sanctificavit populum,

Quanto magis sanctificabit * veritas (rei) gentiles!

Destructor cum vidit sanguinem * in foribus populi ^j cohorrui,

Quanto magis pudore confusi erunt calumniatores * coram signo Filii
dilecti et uncti!

Plus quam omnia momenta * hoc momentum honoretur in mentibus
vestris,

Quo descendit Filius, ad fovendum ⁹, * super mensam reconciliationis.

Ossa mortuorum qui sunt in infernis ¹⁰, * ecce bibunt vitae rorem
nominibus suis,

Quae commemorata ¹¹ sunt ¹² * coram Deo [hoc in momento] ¹³.

Et ¹⁴, si mortui in hoc (momento) profecerunt, * quanto magis vivi
[expiabuntur in hoc (momento)]! ¹⁵

Benedictus qui immolatus est ab una natione * ad salutem omnium
gentilium.

8. Scaturient A. — 9. Cf. n. 408. — 10. Sepulcris F. — 11. Cf. n. 409. — 12. Add. in sacrificio F. — 13. Om. F. — 14. Nam F. — 15. Proficient ab illo F.

e. Ex., xvii, 6. — f. Gen., iii, 4. — g. Gen., ii, 16. — h. Jos., iii, 16-17. — i. Jos., v, 2-3. — j. Ex., xii, 23.

Hymnus L¹

BENEDICTUS QUI VENIT AD ADIMPLENDA MYSTERIA SUA

Sanctificemus nosmetipsos, dilecti, * et appropinquemus ad panem vitae.

Non sunt enim azyma populi (Israel) * neque agnus qui (fuit) in Aegypto.

Non ad coturnices appropinquamus * neque ad mannam quae (fuit) in illo deserto,

Neque ad panem oblationum, * quia vehementer altior est (panis vitae) quam illi (panes oblationum).

Illi enim signa erant et similitudines * futurarum rerum.

Nunc, quia tempora sua consumpserunt, * locum dederunt veritati nostrae.

Si enim non venisset Verus, * perstitissent, permansissent iniquitates.

Ex illa abrogatione sciamus * veritatem abrogasse illa.

Non quod cum populo (Israel) contendamus, * sed erudire gentiles volumus²,

Ut purificent cogitationes suas huic sanctitati, * quibus³ socii fiunt prophetarum.

Quod enim dictum est : « In servos * et in ancillas effundam de Spiritu meo³, »

Hodie facti sunt eventus illarum (rerum) * quae antiquitus promissae sunt.

Jam in servis et in liberis * et in infantibus deversatur Deus,

Quia (is) qui carne dignus fit * Filio dignus fit per carnem.

Non est hic electio * ex stirpe et e regione,

Quia ille est major quam comites ipsius * qui sanctior est quam comites ipsius.

Ezechieli dictum est : * « Imprime sigillum in medio oculorum^b » :

(Hoc est) mysterium quod (sigillo) obsignavit angelus in superiori (parte) domus, * <ubi> perfectum est illud (mysterium)⁴.

Non arceo peccatores * si accedent ad sanctitatem.

Quis est enim ille qui defatigatus erit, * si omnino dignus sit illa (sanctitate)⁵.

1. Cf. n. 410. — 2. Vultis A. — 3. Cf. n. 411. — 4. Cf. n. 412. — 5. Cf. n. 413.

a. *Joel.*, III, 1-2; *Act.*, II, 17-18. — b. Ubinam?

Si enim hoc modo exigit * non, qui sumunt, digni sunt illa (sanctitate).

- A. Neque ille qui offert, * est enim supra potentias.
 Sed illi cui sunt deliquia, * magis jus est appropinquare,
 Quia ⁶ deliquia remittit illi * et sine sorde facit illum.
 Qui autem semper est contaminatus in peccatis, * decet illum noscere
 seipsum ^c;
 Nam forsitan, cum non purificetur ⁷, * contumelias faciat carni.

- A¹. Ejusmodi (homo) dupliciter ⁸ peccat : * quia seipsum non noscit ille,
 Quali in sorde sit, neque carnem * Domini sui, quam magna sit!
 Apostolus scribit de (homine) hujusmodi * eum ad damnationem suam
 sumere illam ^d;
 ¶ Quia, non cum purus est, sumit illam ⁹ * neque cum affectu
 (congruenti) ¹⁰ appropinquat ad illam omni tempore ¹¹.
 Qua mente appropinquet ¹² peccator * qui semper appropinquat, ¶ nisi
 contemptu ¹³?

- B. Beatus qui factus est dignus * baptismate expiationis ¹⁴!
 Et appropinquavit ad carnem et sanguinem ejus, * cum non sit
 ¶ reprehensione dignus a mente sua ¹⁵.
 Post hunc, beatus ille * qui appropinquaverit cum timore
 Et crediderit expiationem illi fore * sicut scriptum est ^e!

- B¹. Audite, fratres, Filium, cum dicit : * « Qui manducat carnem meam
 et bibit sanguinem meum,
 Ille in me et ego in illo, * et resuscitabo illum in novissimo die ^f. »
 Si autem etiam in inferno ¹⁶ * nobiscum est, sicut dixit,
 In hoc mundo et regno, * quanto etiam magis est nobiscum ¹⁷!

6. Add. si DE. — 7. Add. et deinceps appropinquabit J. — 8. Secundus A. —
 9. Om. A. — 10. Cf. n. 404. — 11. Cf. n. 414. — 12. Cf. n. 415. — 13. Om. A. —
 14. Corpore et sanguine illius sicut expiatione J; baptismate] per baptismata expiatione DE.
 — 15. Secundum inventionem mentis suae DE; cf. n. 416. — 16. Sepulcro nostro DE. —
 17. Apud nos DE.

c. *I Cor.*, XI, 28. — d. *I Cor.*, XI, 29. — e. *Matth.*, xxvi, 28. — f. *Joan.*, vi, 54, 56.

- B².** Hoc verbum audierunt discipuli * et non tolerabant, dubitaverunt :
 « Quomodo potest hoc fieri^g * quod est impossibile? »
 Cogitaverunt : « Quomodo dat nobis seipsum¹⁸, * dum vivens est?
 Et¹⁹ post mortem suam?
 « Et quis potest manducare carnem hominis, * dum vivens est vel mortuus? »
- B³.** Contumelias facere propter illud²⁰, * hoc fortasse potest fieri;
 Manducare autem viventis ejus carnem * vel cum mortuus fuerit,
 non potest (feri).
 Non audierunt simplici animo * neque spiritualiter judicarunt illud
 (verbum),
 Et²¹ viderunt durius^h (verbum)²² esse quam illos, * reliquerunt illum
 et abierunt^l.
- C.** Noluit manifestare Salvator * mysterium carnis ante tempus.
 « Manducant eam », dicebat, * quomodo autem, non praenuntiavit.
 Magnus erat amor apostolorum * qui, amoris sui causa, carnem,
 Dum vivens erat et mortuus, * manducare illam²³ se paraverunt.
 Antequam (Dominus) secuerit panem, * manducabant illam occulte;
 Cum enim²⁴ distribuerit, * manifeste appropinquabunt cum gaudio.
- C¹.** ¶ Qui igitur manducat carnem Filii * panem viventem manducat;
 Et qui bibit sanguinem * gustant labia ipsius hoc remedium vitae²⁵.
 ¶ Et tanquam homines, * qui carnem Excelsi manducamus²⁶,
 Purificemur illi ut, sicut in quiete est (ille) * a dextris, quiescat et hoc
 nostrum mysterium.
 ¶ Quia vehementer amavit humanitatem, * omnino curat illum;
 Carne sua purificat sordem ejus * et sanguine suo, quo communicat
 cum illa²⁷;
- B⁴.** ¶ Si qui non manducat carnem ejus nec bibit * sanguinem ejus, non est
 ei vita^j;

18. Om. DE. — 19. Om. A. — 20. Contumelias fecit ille DE; cf. n. 417. — 21. Om. DE. — 22. Cf. n. 418. — 23. Om. DE. — 24. Autem DE. — 25. Qui igitur manducat panem viventem carnem Filii manducat et qui bibit hoc remedium vitae sanguinem gustant labia ipsius AJ; cf. n. 419. — 26. Nos autem quemadmodum comedimus DE. — 27. Quia vehementer amavit humanitatem ejus (suam?) ecce omnino curat nos carne sua purificat sordem nostram sanguine suo quo communicamur cum eo DE; cf. n. 420.

g. Joan., VI, 52 (?). — h. Joan., VI, 60. — i. Joan., VI, 66. — j. Joan., VI, 53.

Sicut dicit : Vae illi qui non sumit, * quia noluit credere in illum ²⁸!
 Melius est peccatori qui offert * ad pupillas suas ut illo expietur,
 Quam (illi) qui re vera justus est * nec sumit illum e pigritia ²⁹.

C². Non est verus qui contemptu * appropinquat ad carnem Domini nostri :

Si ita (est), non est ille verus, * sed falsus est omnino intrinsecus.
 Non est qui despiciat puritatem ejus ³⁰ * et evadat ipse ad puritatem;
 Qui sumit carnem contemptu * seipsum facit abominatum extemplo.
 Dare velis, Domine, errantibus * ut appropinquent ad illam cum fide,
 Et dignos facere maculatos * qui appropinquent ad hanc tremore.

Hymnus LI

BENEDICTUS QUI SIGNAVIT SANGUINE SUO I EOS QUI FIDEM EJUS POSSEDERUNT ¹

A. Quia asperserunt gentiles * sanguinem animalium coram vitulis ²,
 Fudit sanguinem suum Filius unctus (Christus), * quem biberent omnes
 homines.

Quia ³ litaverunt carnem simulacris, * ita ut exacerbarent Deum,
 Nobis factus est Filius hostia reconciliationis, * ut reconciliaret nobiscum
 Patrem suum.

Quia nutriverunt ⁴ deos, * factus est etiam ⁵ nobis Deus in nutrimentum;
 Et quia litaverunt juvencos idolis, * factus est nobis Filius hostia.

Per unam perfectam hostiam illam ⁶, * servavit miserans oves ex occi-
 sione

Et vitulos ⁷ e coctura * et aves e laceratione ⁸.

B. Quia finxit nos Dominus in utero, * nutrit nos extra ventrem.
 (Cibis) apparentibus et occultis * gerit curam animarum et corporum.
 Vivificat corpus pane * et animam, vivente pane.

28. Qui om. A.; si qui non manducat carnem ejus nec bibit de sanguine ejus non est ei vita sicut dictum est (dicit J) vae illi (*sic*) qui non sumunt (sumit J) quia noluerunt credere in illum (non credidit illum J) DEJ; cf. n. 421. — 29. Admoveret eum J ad pupillas suas cum amore et dura fide se expiatum iri ab eo quam illi qui re vera justus est et sumit eum e sopore DE; e pigritia] om. e J; cf. n. 422. — 30. Om. DE.

1. Patres quos acquisivit A; cf. n. 423. — 2. Cf. n. 424. — 3. Et quia DE. — 4. Nutriebant DE. — 5. Om. DE. — 6. Cf. n. 425. — 7. Cf. n. 426. — 8. Lacerationibus A; cf. n. 427.

- արբուցանէ գինեւք զմարմինս մեր,
 15 եւ զոգիս մեր բաժակաւ փրկութեան:
 Զի արարին հեթանոսք զղրաւչեալս, հարկ եղեւ կերակրել զնոսա.
 եւ զի չիք բերան որ ուտէ, եղեւ նոցա հուր՝ բերան.
 հուր որ ուտէ զգոհս նոցա, եւ զրկեալ են աստուածք նոցա.
 եւ գինին որ նուիրի նոցա, ըմպէ զայն երկիր ծարաւի:
 20 Եթէ Մովսէս որ ետես եւեթ զԱստուած, այնպէս փառաւորեցաւ,
 քանի՛ եւս փառաւորեսցին միտք, յորս բնակեսցէ Որդի սրբոյն.
 զի աւճն մեռեալ բժշկեաց զծակոտուածս աւճիցն այնց,
 քանի՛ եւս բժշկեսցէ մարմին կենդանի զհարուածս
 ընկերաց իւրոց:
 25 Եթէ այն որ անհանճարն էր՝ բաշխեաց ձրի
 զաւրհնութիւն առողջութեան,
 Տէրն ամենայն գիտութեան
 քանի՛ եւս տացէ զկեանս իւր ձրի.
 Եթէ աւրինակ անիծեալ աւճին կեանս ետ մարմնոյ,
 30 մարմին եւ արիւն աւրհնելոյն քանի՛ եւս տայցէ հոգւոյ:
 Նմա փառք վասն ամենայնի:

14 A գինեւք. E գինովք: A զմարմին: — 15 A զոգիս: DE զհ. բաժակաւ, չունի մեր: — 19 DE նոցա նուիրի: — 20 A չունի եւեթ: — 21 DE բնակէ: — 22 D զծակոտուածս: A սցն: — 23 DE մարմինն: — 25 A հանճարն: DE ձրի առողջութիւնս: — 27 DE մարմնոց: — 28 DE տայցէ հոգւոց: — 29 A չունի այս վերջաւորութիւնը:

Dat vina, quae bibant, 'corporibus nostris⁹, * et animabus nostris¹⁰,
calicem salutis (quem bibant).

- B¹.** Quia fecerunt gentiles simulacra, * necesse fuit nutrire illa.
Et, quia non erat os quod comederet, * fuit illis ignis os!
Ignis (erat) qui comedebat litamina eorum * et frustrati sunt dii eorum.
Et vinum, quod illis offertur, * bibit illud terra sitiens.
- A¹.** Si Moyses, qui tantummodo¹¹ vidit Deum^a, * hac ratione glorificatus
est,
Quanto magis glorificabuntur mentes * in quibus deversabitur¹² Filius
Sancti!
Cum serpens mortuus potuit mederi * contra ictus serpentium illorum^b,
Quanto magis medebitur corpus vivens * vulneribus (corporum) sui
similium!
Si ille (serpens), qui stolidus¹³ erat, * distribuit gratis 'benedictionem
sanitatis¹⁴,
Dominus omnis scientiae * quanto magis dabit vitam suam gratis!
Si imago maledicti serpentis * vitam dedit corpori¹⁵,
Corpus et sanguis Benedicti * quanto magis dabit (vitam) animae¹⁶!

'Illi gloria pro omnibus!¹⁷

9. Corpori nostro A. — 10. Om. DE. — 11. Om. A. — 12. Deversatur DE. —
13. Ingenium A. — 14. Sanitates DE; cf. n. 428. — 15. Corporibus DE. — 16. Animabus
DE. — 17. Om. A.

a. *Ex.*, xxxiii, 23. — b. *Num.*, xxi, 9.

Aussi avons-nous remplacé la traduction du P. Mariès, que nous avons mise dans l'apparat, par la traduction du texte AJ. C.M.]

(421) [De nouveau, pour ces deux vers, il y a divergence entre les mss. Le P. Mariès avait suivi DE, avec lesquels s'accorde J, sauf en quelques points. Le texte de A, que suit le P. Akinian, en y ajoutant un relatif au début, nous apparaît nettement supérieur. Notamment, nous croyons que, dans le deuxième vers, le singulier est la bonne leçon. Peut-être, le verbe $\omega\sigma\iota\tau\iota$, *sumit*, avait-il l'article déterminant, d'où $\omega\sigma\iota\tau\iota\varsigma$, qui aura été pris ensuite pour la 3e pers. du pluriel, ce qui a entraîné le pluriel du relatif, sans qu'on ait remarqué que son antécédent $\omega\sigma\iota\tau\iota$ est au singulier, et de *voluerunt*. C'est le texte de A que nous traduisons. C.M.]

(422) [Même constatation pour ces deux vers que ci-dessus et même préférence donnée par nous à A. Toutefois, nous ne voyons pas ce que signifie *ad pupillas suas*; l'expression semble s'opposer à *e pigritia*, $\tau\eta\ \gamma\omicron\lambda\iota\tau\omega\lambda\iota\kappa\alpha\gamma$, que le P. Mariès traduisait *e sopore* (à peine au sortir du sommeil). Nous pensons qu'il s'agirait d'un certain effort du pêcheur s'opposant à la négligence du juste. Nous croyons que la négation devant *sumit* est primitive : c'est par nonchalance que le juste ne communie pas. On trouvera en apparat la traduction du P. Mariès. C.M.]

(423) Nous suivons la leçon BDE que l'éditeur a mise dans l'apparat. Le texte imprimé, qui est celui de A, peut se traduire de deux façons : *Patres quos acquisivit* ou *sponsam quam acquisivit*, $\zeta\omega\rho\upsilon\varsigma$ pouvant être ou l'accusatif pluriel *patres*, ou le nom.-accus. sing. *sponsa*, —*sam*. Quoi qu'on choisisse, le titre ne convient pas très spécialement au contenu.

(424) *Vitulis* : le bœuf Apis? Peut-on penser au veau d'or ou à ceux que Jéroboam fit ériger, alors qu'il s'agit de païens?

(425) *Illam* : valeur emphatique de ι , dans $\alpha\lambda\omicron\tau\omega\rho\alpha\gamma\omega\iota\iota$.

(426) *Vitulos* : cette fois, les veaux sacrifiés, non plus les veaux adorés.

(427) *E laceratione*, $\gamma\omega\lambda\gamma\omicron\lambda\alpha\delta\eta\varsigma$, sens concret : « un morceau de viande coupée ». Ici, il faut le rendre par un abstrait.

(428) [Là encore, nous préférons A à DE. C.M.]

II

TABLE DES MATIÈRES

	Pages.
INTRODUCTION.	
I. Saint Éphrem dans la Littérature arménienne.....	5
II. Éditions et traductions.....	6
III. Les Hymnes de saint Éphrem	7
1. Le texte arménien des hymnes.....	8
2. Les éditions.....	10
3. Principes de la présente édition.....	11
4. La traduction latine.....	12
5. La métrique.....	13
6. Les apparats.....	15
7. Traduction de l'hymne XXIX, 22-46.....	15
8. Corrections diverses.....	16
9. Sigles des manuscrits.....	18
10. Schémas et titres des hymnes.....	18
TEXTE ET TRADUCTION DES HYMNES.....	26
NOTES.....	240
TABLE DES CITATIONS BIBLIQUES.....	267
TABLE DES MATIÈRES.....	270

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 2

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS
SEPTIÈME BASE : DES DÉMONS

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
AVEC TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

M. ALBERT

Attachée de recherches au C.N.R.S.

*Ouvrage publié avec le concours
du Centre National de la Recherche Scientifique*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1961

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS

SEPTIÈME BASE : DES DÉMONS

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
AVEC TRADUCTION FRANÇAISE

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 2

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS
SEPTIÈME BASE : DES DÉMONS

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
AVEC TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

M. ALBERT

Attachée de recherches au C.N.R.S.

*Ouvrage publié avec le concours
du Centre National de la Recherche Scientifique*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, IMPRIMEURS-ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1961

INTRODUCTION

Nous proposons ici l'édition et la traduction d'un texte syriaque du XIIIe siècle, de l'écrivain jacobite Bar-Hebraeus, de son vrai nom : Grégoire Abou-l'faradj (1225-1286). Il s'agit d'un fragment du vaste traité connu sous le nom de « Candélabre du Sanctuaire »¹.

Nous renvoyons le lecteur aux divers traités de littérature syriaque pour ce qui concerne la vie, et l'œuvre vraiment encyclopédique de cet auteur².

Le Candélabre est un ouvrage qui par ses dimensions et son caractère d'exposé systématique, tient une place importante parmi les œuvres de l'auteur³. Il est divisé en douze « bases », correspondant chacune à un traité. C'est la septième « base » que nous présentons ici; elle traite de la démonologie.

La plupart des autres bases ont déjà été éditées ou traduites :

PREMIÈRE BASE : *Du savoir en général*, édité et traduit par Jan BAKOŠ, *Patrologia Orientalis*, tome XXII, fasc. 4, p. 489-541. Paris 1930.

DEUXIÈME BASE : *De la nature de l'univers*, selon l'ordre des six jours, édité et traduit par Jan BAKOŠ, *P.O.*, XXII, fasc. 4, p. 542-628, Paris 1930, et XXIV, fasc. 3, p. 295-439, Paris 1933.

TROISIÈME BASE : *De la théologie*, édité et traduit par F. GRAFFIN, *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 453-626, Paris 1957.

QUATRIÈME BASE : *De l'incarnation*, étude et traduction par J. KHOURY, thèse, texte dactylographié, Paris 1950.

¹ C'est le titre qui semble définitivement admis; cf. *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 457, note 1.

² R. DUVAL, *Littérature syriaque*, p. 408-410, Paris 1907; J.-B. CHABOT, *Littérature syriaque*, p. 131-137, Paris 1934; A. BAUMSTARK, *Geschichte der syrischen Literatur*, p. 312-320, Bonn 1922.

³ Cf. H. F. JANSSENS, *L'entretien de la Sagesse. Introduction aux œuvres philosophiques de Bar-Hebraeus*, Liège 1937.

CINQUIÈME BASE : *Des anges*, étude et traduction par A. TORBEY, thèse, texte dactylographié. Paris 1954. Cf. également deux études du même auteur : « Preuves de l'existence des anges... », *Oriens Christianus*, 39 (1955), p. 119-134; et « Les anges dans la tradition orientale », *Al-Machriq*, nov.-déc. 1955, p. 724-735, Beyrouth 1955.

SIXIÈME BASE : *Du sacerdoce*, Jacobitische Sakramenten-theologie im 13. Jahrhundert. Der Liturgiekommentar des Gregorius Barhebraeus, par le Dr P. Radbert KOHLAAS, O.S.B., *Liturgiewissenschaftliche Quellen und Forschungen*. Heft 36, Munster 1959.

SEPTIÈME BASE : *Des démons*, c'est l'objet de la présente publication.

HUITIÈME BASE : *De l'âme raisonnable*, étude, édition et traduction par Jan BAKOŠ : Psychologie de Grégoire Aboul-faradj dit Bar-Hebraeus, Leiden, Brill 1948.

LES NEUVIÈME, DIXIÈME, ONZIÈME et DOUXIÈME BASES sont en préparation.

La septième Base, étudiée mais non traduite par G. FURLANI¹, se compose de deux parties : dans la première, on trouve une définition de la nature démoniaque, et la preuve de l'existence des démons, fondée sur des arguments de raison, et surtout de l'Écriture²; dans la seconde, l'auteur aborde le problème de la liberté des démons, du refus qu'ils opposent à leur conversion, et décrit pour finir le processus de la tentation.

La traduction que nous donnons ici se veut littérale, visant avant tout à accompagner le texte édité; il en résulte une certaine lourdeur, dont nous avons pleinement conscience.

LES MANUSCRITS

Le Candélabre du Sanctuaire, « somme »³ de la doctrine monophysite, a été conservé dans de nombreux manuscrits⁴. Suivant

¹ La demonologia di Barhebreo, *Rivista degli Studi Orientali*, XVI (1937), p. 375-387; cf. aussi ASSEMANI, *Biblio. Orient.*, II, p. 285.

² Prise au sens large du mot, c'est-à-dire Écriture et Tradition; cf. *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 463 et 487, note 2.

³ J. KHOURY, thèse, commentaire p. 122.

⁴ *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 458.

en cela les publications qui nous ont ouvert la voie, nous n'avons collationné, pour la septième Base, que les manuscrits syriaques d'Europe¹. Ils sont au nombre de cinq : Vatican, Berlin, Florence, Cambridge et Paris, désignés par les sigles : V, B, F, C et P.

1. *Le manuscrit du Vatican :*

Le manuscrit syriaque du Vatican n° 168² (7e base : folios 202 r° - 211 r°), présente une écriture claire, lisible, sans mutilation ; les titres en caractères rouges sont encore apparents. On estime qu'il remonte au XIVe siècle³. Le texte est correct, et nous nous en sommes servis comme manuscrit de référence, ainsi que l'avait déjà fait J. KHOURY⁴ et F. GRAFFIN⁵. Les fautes qu'on y relève sont de peu d'importance, et peuvent être facilement corrigées ; une seule lacune — un mot — est à signaler pour le fragment qui nous occupe.

Le texte que nous présentons reproduit fidèlement celui de ce manuscrit, aux remarques suivantes près :

L'orthographe des mots que l'auteur écrit de différentes façons, a été uniformisée ; il s'agit principalement des noms propres et étrangers, et accessoirement de quelques mots syriaques. Les noms de nombre ont été écrits systématiquement au pluriel. Les abréviations ont été résolues (les cas douteux ont été signalés dans l'apparat). Les quelques points diacritiques présentés par le manuscrit ont été gardés. La ponctuation, uniformément réduite à un point, a été conservée, mais différenciée.

Une vingtaine de corrections légères ont été apportées : beaucoup d'entre elles font l'objet d'une note. Les principales sont : la correction de « lieu » en « air » (I, 1, 4)⁶, de « treize » en « trois » (I, 3, 2), du mot ܠܘܢ en ܠܘܢ ce qui donne au texte un sens plus satisfaisant (II, 3, 3, note 4), la reconstitution du mot « troupeau » omis (I, 3, 2, note 4), et de deux ܐ proclitiques (II, 1, 2, note 1, et II, 3, 3, note 9). Les autres corrections intéressent l'oubli de seyome, ou du point diacritique des parti-

¹ Cf. *ibid.*, p. 458-459.

² St.-Ev. et J.-S. ASSEMANUS, *Bibliothecae apostolicae Vaticanae Codicum Manuscriptorum Catalogus*, tome III, p. 343-344, Rome 1759.

³ Cf. *ibid.*, p. 344.

⁴ J. KHOURY, thèse, commentaire p. 29.

⁵ *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 459.

⁶ Les renvois sont faits respectivement au chapitre, partie, section.

cipes et des démonstratifs, des mauvaises graphies, et un mot répété par inattention.

2. *Le manuscrit de Berlin :*

Le manuscrit de Berlin syriaque n° 190¹ (7e base : folios 133 r° - 138 v°), présente une écriture fine, très serrée, régulière et bien formée. Les titres n'apparaissent pas en caractères rouges, du moins autant qu'il est possible d'en juger à partir du microfilm utilisé. C'est un texte précis, quelquefois plus lisible que V, certaines lettres étant mieux formées, mais il présente quelques omissions ou erreurs. D'autre part, le manuscrit a souffert : les coins des folios sont tachés, ce qui rend difficilement lisibles certains mots du texte, placés en ces endroits. Toutefois le rapprochement avec les autres manuscrits permet d'affirmer que le texte ne présente pas de variantes. Les mots qu'on ne peut reconstituer de cette façon ont été notés illisibles dans l'apparat critique.

Le manuscrit a été écrit par deux mains différentes, et à des époques très éloignées. La première partie date de 1403, la seconde de 1693². Un changement d'écriture se trouve ainsi placé aux trois quarts environ de la Base consacrée aux démons (II, 1, 4, note 1). Les deux écritures sont fines et serrées, mais leur caractère est totalement différent : jusqu'au folio 136 v°, c'est une écriture légèrement inclinée, cursive où pleins et déliés sont fortement contrastés ; à partir du folio 137 r°, et jusqu'à la fin de la septième base, c'est une autre écriture, beaucoup plus serrée, droite, incisive. Le nouveau scribe est très avare de place, mais aussi très méthodique. Chaque fois qu'il le peut, il commence une section au début de la ligne, et laisse un léger intervalle entre les différentes parties ; la lecture du texte en est grandement facilitée. Ce texte présente encore de nombreux signes de vocalisation chaldéenne.

Outre quelques erreurs déjà signalées pour le manuscrit du Vatican, la principale erreur qui lui soit propre, est le déplacement d'une phrase (II, 1, 4).

¹ Preussische Staatsbibliothek no 190 (Sachau 81). SACHAU, *Verzeichniss der syrischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin*, Berlin 1899.

² Cf. BAKOŠ, *P.O.*, XXII, fasc. 4, p. 495 se reportant au manuscrit lui-même, folios 21 ro et 3 ro. Pour le détail de ces notes, cf. A. TORBEY, thèse, commentaire p. 9.

3. *Le Manuscrit de Florence :*

Le manuscrit de Florence Cl. III n° 54¹ (7e base : folios 154 v° b - 161 v° a) est un manuscrit très soigné de 1387/8². Il est écrit sur deux colonnes, les titres apparaissent en rouge ; la graphie est élégante avec peu de ratures ou de corrections. Le texte présenté s'écarte cependant de celui du premier groupe formé par les manuscrits V et B. La plupart de ces variantes toutefois restent minimales ; parmi celles qui méritent d'être signalées, on trouve : un changement de temps (II, 2, 3, note 2), la reconstitution du texte à l'aide du mot *ܩܘܘܢܐ* et non plus *ܩܘܢܐ* comme dans B (I, 3, 2, note 4), la substitution du mot *ܩܘܢܐ* par *ܩܘܘܢܐ* (I, 2, 2, note 5), ce qui entraîne un sens différent.

4. *Le manuscrit de Cambridge :*

Le manuscrit Add 2008³ (7e base : folios 131 r° a - 137 r° b), du XVe siècle⁴, est étroitement dépendant de celui de Florence. Son texte sur deux colonnes avec les titres des chapitres en rouge, est facilement lisible. La plupart des erreurs relevées sont communes à ce manuscrit et à celui de Florence.

5. *Le manuscrit de Paris :*

Il est en très mauvais état, du moins pour ce qui concerne la septième base. Ce manuscrit de 1404⁵, conservé à la Bibliothèque Nationale sous le n° syriaque 210⁶ (7e base : folios 223 v° - 235 v°) présente un texte en grosse écriture, très distincte ; les caractères rouges des titres sont restés très apparents, contrairement à ce que BAKOŠ a noté pour les parties qu'il a traduites⁷.

Le manuscrit a subi beaucoup de mutilations, en particulier dans les trois ou quatre premiers folios qui nous occupent. Ces

¹ G. MAZZATINTI et F. PINTOR, *Inventari dei manoscritti delle biblioteke d'Italia*, vol. XII, p. 109, Forlì 1902-1903. Cf. G. FURLANI, *Orientalia*, I (1932), fasc. 1, p. 2.

² Cf. *P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 460.

³ W. WRIGHT, *A catalogue of the syriac manuscripts preserved in the library of the University of Cambridge*, I, p. 510-513, Cambridge 1901.

⁴ Cfr. *ibid.*, p. 510.

⁵ Une note en fin du manuscrit précise que celui-ci fut copié par l'« honorable Jacques », l'année 1715 des Grecs, soit 1404 de notre ère, à Scété, et complété, pour les cinq derniers folios, par Jean, en 1687.

⁶ ZOTENBERG, *Catalogue des manuscrits syriaques et sabéens de la Bibliothèque Nationale*, p. 161-163, Paris 1874.

⁷ Cf. *P.O.*, XXII, fasc. 4, p. 495.

altérations doivent être assez anciennes car un scribe a soigneusement recopié en marge tous les mots disparus; parfois même, quand les mots restés lisibles sont trop isolés, ce sont les passages entiers correspondants qu'il recopie. Le texte ainsi reconstitué est en général conforme à l'original, mis à part les barbarismes et les fautes d'orthographe dont ces notes sont remplies. On peut supposer que par la suite le manuscrit a subi une nouvelle détérioration, car on relève des mots ou des groupes de mots qui n'ont plus été suppléés dans la marge.

L'apparat critique montre que le texte de ce manuscrit est assez étroitement apparenté au groupe F C, bien que souvent il garde son originalité. Faire le relevé des erreurs de ce manuscrit serait fastidieux et inutile pour le lecteur. Le texte, assez mauvais permet seulement des contrôles, mais ne pourrait servir à l'établissement d'un texte sûr. Signalons cependant qu'une vingtaine de fois au cours de ce petit traité, l'auteur rencontrant les mots : Satan, démon, réprouvé, les a transcrits en retournant son manuscrit la tête en bas; cette façon de faire n'est toutefois pas systématique¹.

Remarques sur l'ensemble des manuscrits :

Nous pouvons dire que nous sommes en présence de deux groupes bien distincts de manuscrits : la famille V-B et la famille F-C, le manuscrit P présentant des affinités avec l'une ou l'autre de ces deux familles. Nous n'avons rien pu déceler *dans nos textes*, qui puisse nous permettre de mieux préciser leur filiation. Il est seulement certain, si l'on tient compte des erreurs et des omissions, que dans le premier groupe V et B n'ont pas été copiés l'un sur l'autre, mais qu'ils dérivent d'un manuscrit commun, et que pour le deuxième groupe, il en est certainement de même. Le manuscrit de Paris est plus près de ce dernier groupe, sans toutefois pouvoir lui être assimilé. Ces conclusions, faites sur les seuls folios correspondant à la septième base, se trouvent être en accord avec celles données, pour la cinquième base, par A. TORBEY, thèse, commentaire p. 17.

¹ JACQUES D'ÉDESSE (*Hexaméron*, éd. J. B. CHABOT, C.S.C.O. 1928, p. 18, col. 1; trad. latine A. VASCHALDE, C.S.C.O. 1932, p. 13), expliquant le nom de Satan, le transcrit déjà de la même manière, en le retournant.

Signalons pour terminer que les manuscrits étudiés ne présentent aucune glose marginale intéressante. Nous avons déjà signalé que le manuscrit de Paris portait de nombreux textes de reconstitution en marge ; aucun commentaire ne s'y ajoute. Les manuscrits du Vatican et de Berlin sont les seuls à présenter une véritable glose : le texte porte en effet (II, 3, 2, p. 55) « le démon lui avait tendu divers fruits », et deux mots dans la marge précisent : « peut-être dans un panier » (II, 3, 2, note 2). Le manuscrit de Berlin présente en outre une quinzaine de mots en karšouni, et quelques mots d'arabe : ce sont des traductions ou des équivalents de mots syriaques peu usuels ou traduits du grec¹. F et C ne présentent en marge que des oublis de copiste.

NOTE SUR LES CITATIONS DE L'ÉCRITURE

Nous avons comparé les citations de l'Écriture faites par Bar-Hebraeus avec la Pešitta, d'après les éditions de WALTON, Londres 1654 pour l'A.T., et de la Société Biblique, Londres 1950 pour le N.T.

Les citations de l'A.T. sont conformes au texte de la Pešitta à part la citation d'Isaïe (I, 1, 1, note 1) et la leçon (V et B) au lieu de (Pešitta, F, C, P) (I, 2, 2, note 5).

Par contre la moitié des citations du N.T. ne sont qu'approchées. Les autres peuvent être considérées comme exactes², si l'on excepte quelques légères variations de détail, dont la plus importante se trouve en I, 2, 2 (note 14). Deux citations sont franchement différentes : *Rom.*, VII, 15 (II, 2, 2, note 4), et *Luc*, XI, 18 (II, 2, 3, note 3).

Nous ne saurions terminer cette Introduction sans remercier très vivement le R. P. F. GRAFFIN qui nous a confié ce travail, et qui en a suivi à chaque pas l'exécution. Notre gratitude va également au Professeur A. GUILLAUMONT, qui a bien voulu critiquer notre traduction.

M. ALBERT.

¹ Nous devons cette remarque à l'obligeance du R.P. R. LAVENANT, qui a bien voulu faire pour nous ces vérifications. Qu'il en soit ici remercié.

² Elles sont signalées dans les notes.

Notes sur l'apparat critique :

Conformément à la présentation de l'apparat critique, faite par F. GRAFFIN (*P.O.*, XXVII, fasc. 4, p. 464) : « Seul le *dernier* mot syriaque affecté du chiffre d'appel de note, est l'objet des changements signalés dans l'apparat critique. S'il s'agit de *plusieurs* mots, le chiffre d'appel de note est répété deux fois, une fois *avant* le premier mot, une fois *après* le dernier ».

Nous rappelons ici les sigles des divers manuscrits édités et signalés dans l'apparat critique :

V = Vatican syriaque 168

B = Berlin syriaque 190

F = Florence Cl. III 54

C = Cambridge Add 2008

P = Paris syriaque 210

Notes sur la traduction :

Les *mots* ou *lettres* entre parenthèses ne sont pas dans le texte original; ils sont ajoutés afin de rendre la traduction plus claire.

Inversement, pour rendre correctement le texte de la traduction, il a parfois été nécessaire de mettre au singulier des expressions au pluriel dans le syriaque (en particulier dans les paragraphes I, 1, 3, et I, 1, 4).

GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS
LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE
SEPTIÈME BASE : DES DÉMONS

TEXTE SYRIAQUE ET TRADUCTION FRANÇAISE

SEPTIÈME BASE
DES ESPRITS MAUVAIS, C'EST-A-DIRE DES DÉMONS

Il y a deux chapitres.

CHAPITRE PREMIER
DE LEUR QUIDDITÉ
ET DU (PROBLÈME) DE LEUR EXISTENCE

Il y a trois parties.

PREMIÈRE PARTIE
DES DIVERSES OPINIONS DES HOMMES
AU SUJET DES DÉMONS

Il y a six sections.

PREMIÈRE SECTION : *De leur(s) caractéristique(s), et de la cause de leur chute.*

Nous disons que le démon est une nature incorporelle, créée
15 et raisonnable. Ayant considéré la splendeur de sa nature, et
l'étendue de sa puissance, il s'enorgueillit et s'insurgea contre
Dieu son créateur. Et il dit, ainsi que dit l'Écriture : « Je monterai dans le ciel, et au-dessus des nuages et des étoiles, je placerai mon trône, et je serai semblable au Très-Haut »¹. Aussi
20 reçut-il immédiatement le châtimement de la chute avec ceux de
ses compagnons qui pensèrent comme lui, et accomplirent sa
volonté. Et, à cause de celà, le(s) ténèbre(s) au lieu de la lumière
furent le partage de sa horde. Parce qu'il se détourna, il fut
appelé Satan, et parce qu'il fut banni, Démon². Parce qu'il
25 conçut un mode de pensée contraire à la perception vraie de
l'intelligence, il fut appelé justement Diable. Et parce qu'il dit
au chef de notre race : « De peur que vous ne deveniez des
dieux, Dieu vous a interdit de manger du fruit »³, il fut nommé
Calomniateur ; et Tentateur aussi, parce que par lui est éprouvée
30 la constance des hommes de Dieu, comme Job et d'autres. De plus
il a été nommé Béelzéboub, parce qu'à la ressemblance d'un
cyclone, c'est-à-dire d'un ouragan à l'assaut de(s) hauteur(s),

נאמר לשלם : ושלם נהגו ¹ להגות : זו שבת וכו' וכו' כולל ²
 נאמר : ומה וכו' וכו' נאמר : ושלם חסד שלם שלם. וכו',
 חסד ושלם וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ³
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
 ❖ וכו'

נאמר ⁴. חסד וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
 ❖ וכו'

וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ⁵
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁰
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ⁶
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ⁷
 * F 155 ro b וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
 * C 131 vo a וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ⁹
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁵
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁰
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹¹
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹²
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹³
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁴
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁵
 * P 224 vo וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁶
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'. ¹⁷
 וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'.
 ❖ וכו'

¹ FCP נהגו — ² B כולל (?) — ³ P וכו' — ⁴ P וכו' — ⁵ F וכו';
 in marg. וכו'. C וכו' — ⁶ P וכו' — ⁷ F וכו' — ⁸ B וכו' —
⁹ P וכו' — ¹⁰ B וכו' — ¹¹ FC plur. — ¹² F וכו' — ¹³ P כולל — ¹⁴ P om.
 — ¹⁵ P plur — ¹⁶ B וכו', FC וכו' — ¹⁷ P וכו'

il s'élève¹ avec insolence. Les Musulmans d'une part disent que, parce que Dieu dit à Satan de se prosterner devant Adam nouvellement créé à l'image de Dieu, et que lui (Satan) refusa et ne céda pas, il tomba avec toute sa troupe². Et Mar Jacques de Saroug, d'autre part, dit aussi quelque chose de semblable dans son Hexaméron. Mais le vénérable Jacques rejette cette proposition, ainsi que nous l'avons dit plus haut³.

DEUXIÈME SECTION : *De ceux qui disent que les démons sont des corps subtils et aériens.*

Certains disent que les démons sont des corps subtils et aériens, qu'ils peuvent prendre toutes les formes, entrer dans les hommes et les animaux, troubler l'air, ébranler les montagnes et accomplir des actions très surprenantes et dépassant le pouvoir de l'homme. Et ils (en) apportent la démonstration en disant : Si cet air perceptible peut entrer dans tous nos membres internes, nos nerfs, nos veines, nos artères⁴ et nos articulations, et si, selon sa qualité, il transforme notre constitution⁵, (si) également des vents terribles ont souvent renversé des villes vraiment puissantes, (si) les vapeurs qui (viennent) de l'intérieur de la terre font trembler les montagnes et les collines par des secousses, et (si) les vents rendent sauvage la vaste mer, il n'est pas incroyable qu'un être vivant de nature aérienne, c'est-à-dire un démon, puisse faire des actions plus puissantes que celles-ci. Et ceux qui pensent ainsi, renforcent leur opinion par ce que dit saint Évagre : « Les corps subtils des démons reçoivent couleur et forme, mais ils échappent à notre sens, parce que la qualité ne ressemble pas par l'aspect à la qualité d'un corps sensible. En effet, quand ils veulent apparaître aux hommes, ils apparaissent dans la ressemblance d'un corps sensible, sans montrer leurs corps subtils⁶ ».

¹ En conservant la leçon de trois mss.; les mss. F et C portent au contraire : *ⲡⲓⲁⲛⲁⲕ*
 — ² *Coran*, II, 32; VII, 10-11, XV, 31-33, XX, 115. — ³ P. BEDJAN, *Homiliae selectae Mar Jacobi Sarugensis*, vol. III, Hom. 71, 6me jour. p. 127, l. 6-13; Leipzig 1907. Nous n'avons pas pu identifier ce vénérable Jacques. Peut-être s'agit-il de JACQUES D'ÉDESSE, dont l'auteur s'est déjà inspiré (cf. p. 14, n. 2); toutefois nous n'avons pas retrouvé dans son *Hexaméron* la référence invoquée par Bar-Hebraeus, non plus que le précédent passage du *Candélabre* où il y fait allusion. — ⁴ La traduction de ces trois termes est empruntée à la huitième Base (BAKOŠ, *Psychologie*, p. 1). — ⁵ Cf. PAYNE SMITH, *Thesaurus*, col. 2060. — ⁶ ÉVAGRE, *Les six Centuries*, I, 22; cf. A. GUILLAUMONT, *P.O.*, XXVIII, fasc. 1, p. 24-26; citation textuelle d'après le ms. S₁, à part six légères variantes.

TROISIÈME SECTION : *De l'opinion de ceux qui disent que les démons sont les âmes des hommes pécheurs*¹.

D'autres disent qu'il est impossible que Dieu — gloire à sa bienveillance — ait créé une créature aussi ignominieuse, excep-
 5 tion faite des âmes humaines une fois qu'elles ont adhéré aux convoitises charnelles, et ont été obscurcies par les passions de la matière. Quand par force elles ont été séparées de leur corps, elles sont restées étrangères, en dehors de la société des chœurs angéliques; et ainsi quelquefois, elles troublent les corps des
 10 hommes et des animaux, pour se lier à eux, et assouvir en eux leurs passions. Certes, elles ne font pas cela dans n'importe quel corps, mais dans ces corps qui possèdent une certaine affinité avec leur volonté et une ressemblance avec leur premier corps corrompu. Ceux qui pensent ainsi renforcent leur opinion en
 15 disant que ce corps, qui possède une ressemblance avec l'âme folle qui le tourmente, c'est-à-dire avec le démon, est cette maison nettoyée, balayée et ornée dont a parlé Notre-Seigneur, et ces sept autres esprits sont les compagnons de cette âme². Ils disent encore : si les démons n'étaient pas les âmes humaines qui se
 20 sont faites les complices des convoitises charnelles, ils ne trouveraient aucun repos à satisfaire ces (convoitises), pas plus qu'ils ne nous exciteraient, ni ne (nous) inciteraient à y succomber. Or voici, disent-ils, que nous voyons beaucoup d'hommes parmi ceux qui se complaisent (dans) les passions, après avoir, pour
 25 raison de maladie ou de vieillesse, perdu l'espoir de les satisfaire, trouver grand repos et consolation à voir d'autres (hommes) devenir complices de leurs passions, aimer partager leur vie avec eux, et les pousser à s'y adonner.

1 Cf. BAKOŠ, *Psychologie*, p. 46 et p. 120, note 262. — 2 Cf. *Matth.*, XII, 44-45.

QUATRIÈME SECTION : *De l'opinion de ceux qui disent que les quatre éléments tiennent lieu de corps aux démons.*

Ils disent en effet : De même qu'aux corps célestes sont associés, à cause de leur supériorité, de leur clarté et de leur impassibilité, les anges bons et supérieurs, de même, aux quatre éléments sont associés, à cause de leur bassesse, de leur passibilité et de leur nuisance, les démons mauvais, passibles et nuisibles. Qu'au feu soient en effet associés les démons, cela est évident par ce qu'enseignent toutes les saintes Écritures : c'est dans le feu que sont tourmentés les pécheurs par l'intermédiaire des démons¹. Que dans l'air il y ait également des démons, cela est évident par ce que dit Paul dans son (épître) aux Éphésiens : « Selon le cours de ce monde, et selon la volonté du prince de l'empire de l'air, de cet esprit qui poursuit son œuvre dans les fils de désobéissance »², et parce que nous entendons les saintes Écritures dire que les puissances mauvaises complotent dans l'air³, et font la guerre aux âmes des hommes au moment de leur mort. Que dans l'eau séjournent également les démons, cela est évident par ce que nous entendons l'Écriture dire que, lorsque Notre-Seigneur fut baptisé, il brisa la tête du dragon « spirituel », qui rampait dans les eaux⁴. Et que dans la terre il y ait également des démons, cela est évident d'après ce que dit David : « Les fils de la terre et les hommes »⁵.

CINQUIÈME SECTION : *De l'opinion de ceux qui disent que les démons sont les sens intérieurs.*

Les Sages profanes disent, en effet, que les forces qui sont en nous sont (au nombre) de trois : la raison, la colère et le désir⁶, et que, si l'une d'elles prédomine, les autres lui sont complètement soumises, et sont attirées à elle. Ainsi quand le désir est

¹ Cf. *Matth.*, XIII, 42. — ² *Ephes.*, II, 2, suivant la Pešitta. — ³ Cf. *Ephes.*, VI, 12. —

⁴ Cf. *Ps.*, LXXIV, 13. Ce verset semble avoir frappé l'imagination des écrivains qui y trouvent une invitation à fuir les lieux humides et à gagner le désert. Cf. p. 53, n. 1. —

⁵ *Ps.*, XLIX, 3. — ⁶ Les « Sages » auxquels Bar-Hebraeus fait allusion sont les Grecs. La division de l'âme qu'il reprend a été établie par les Pythagoriciens, et exprimée dans le *Timée* (69 c - 71 a) où Platon distingue : la *raison*, principe de connaissance, l'*appétit irascible*, principe des passions généreuses, et l'*appétit concupiscible*, principe des désirs matériels. (Cf. la cinquième Base, Ms. Vat. fo 185 vo, et la huitième Base, BAKOŠ, p. 19.)

débridé, l'esprit adhère à ce qu'il médite, et ainsi, quand une pensée traverse la mémoire¹, ce qui a été jugé désirable devient quelque chose de sensible et de réel. De même aussi pour la colère, quand elle domine. Et de là les hommes sont conduits à penser que les démons les excitent par les convoitises. Les démons, de plus, cherchent des querelles avec eux, et tentent de les précipiter du haut des rochers. Il est évident, disent-ils, que ce sont les pensées qui sont cause de ces choses, du fait que, lorsqu'un homme demeure en silence, solitairement dans un lieu éloigné de l'habitation des hommes, des visions semblables lui apparaissent de plus en plus, à cause de cette pensée qui médite intensément les choses qu'elle convoite. De même aussi bien souvent il en viendra à la colère et à la cruauté, parce qu'il place son amour dans ce qu'il convoite, plutôt que dans ce qui est pur. Parfois également il songe à se détruire lui-même par différents (genres de) mort, en raison de ce chagrin qui l'accable. Mais en fréquentant les hommes, ils affaiblissent par la distraction de telles hallucinations. Et par l'argument (tiré) des rêves, (les auteurs) renforcent davantage encore leur opinion que voilà.

20 SIXIÈME SECTION : *De l'opinion qui fut (celle) des Mages et des Manichéens, au sujet des démons.*

Ils disent en effet, que le monde a deux dieux; l'un est bon, miséricordieux et généreux, et l'autre mauvais, nuisible et avare. Celui qui est bon a les forces du bien, qui sont les anges, et celui qui est mauvais, les forces du mal, qui sont les démons. Les Manichéens également, ont dit quelque chose de semblable : Il y a, disent-ils, deux dieux et créateurs du monde. L'un, lumière universelle, a d'autres auxiliaires de lumière, qui sont plus ou moins élevés les uns que les autres, en grandeur ou en petitesse, en force ou en faiblesse : ce sont les anges. Et l'autre, ténèbre universelle, a d'autres auxiliaires de ténèbre, qui sont plus ou

¹ *Litt.* : « la tablette de l'imagination ».

וכתבתי ככתבתי וכתבתי ¹ וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי ¹ וכתבתי וכתבתי ² וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי

וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי ⁵
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי

וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי

* C 132 vo a וכתבתי ³ וכתבתי ³ * וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי : וכתבתי וכתבתי ⁴ וכתבתי וכתבתי : וכתבתי
 וכתבתי ⁵ וכתבתי וכתבתי : וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי : וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי ⁶ וכתבתי ⁷ וכתבתי וכתבתי : וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי וכתבתי

* F 156 vo a וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי ⁸ וכתבתי וכתבתי וכתבתי ⁹ וכתבתי : וכתבתי

* P 226 vo וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי ¹⁰ וכתבתי ¹⁰ וכתבתי ¹¹ וכתבתי ¹² וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי ¹³

וכתבתי וכתבתי וכתבתי ¹⁴ וכתבתי וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי : וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי וכתבתי ¹⁵ וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי : וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי
 וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי וכתבתי : וכתבתי
 וכתבתי ¹⁷ וכתבתי ¹⁸ וכתבתי ¹⁹ וכתבתי וכתבתי
 וכתבתי ²⁰

^{1.1} P וכתבתי (sic) וכתבתי וכתבתי — ² FCP om. — ^{3.3} FC וכתבתי — ^{4.4} C sing. —
^{5.5} P denuo in marg. — ⁶ FC וכתבתי — ^{7.7} F וכתבתי וכתבתי. C וכתבתי וכתבתי. P

moins élevés les uns que les autres, en grandeur ou en petitesse, en force ou en faiblesse : ce sont les démons.

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre premier de la septième base :

5 OÙ L'ON CONFIRME L'EXISTENCE DES DÉMONS

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *Des preuves rationnelles qui confirment cette question.*

Première preuve : Nous disons que lorsqu'un homme
 10 mène la vie solitaire, et que, loin des occupations du monde, il s'établit dans la paix, gardant le silence, et s'exerçant à ces travaux qui affaiblissent les forces du corps, il voit des (sortes) d'images qui (lui) parlent, (et) l'incitent à la chute par des paroles intelligibles. Ceci étant, ou bien ces images n'ont jamais
 15 existé, ou bien elles existent seulement comme simple pensée, ou bien en réalité. La première (hypothèse) n'est pas vraie, sinon il faudrait admettre que toutes les images qui parlent et nous apparaissent n'ont pas d'existence, ce qui est absurde. La seconde (hypothèse) non plus, n'est pas vraie, sinon il faudrait sembla-
 20 blement admettre que toutes les images de ce genre existent comme simple pensée, ce qui est absurde aussi. Ainsi donc, il reste la troisième (hypothèse) : c'est une espèce de démons, non pas de simples pensées, mais des réalités.

Deuxième preuve : Nous disons que ces mauvaises pen-
 25 sées qui montent à la mémoire, et ces paroles qui s'opposent (à lui et) qui naissent dans l'âme ont pour cause ou l'homme ou quelqu'un d'autre que lui. La première (hypothèse) n'est pas vraie, parce que souvent l'homme ne s'y complaît pas, et lutte pour les rejeter loin de lui. Ainsi donc, il reste que c'est quel-
 30 qu'un d'autre qui en est cause. Et cet autre n'est ni Dieu, ni les anges, parce qu'ils sont bons, et que ce qui est bon encourage aux choses bonnes, et non aux choses mauvaises. Ainsi donc, il reste que c'est quelque chose de mauvais qui est cause de ces choses mauvaises, (et) nous l'appelons démon.

$\kappa\lambda\iota\sigma\ \kappa\lambda\iota\sigma$ — ⁸ FC om. — ⁹ F $\kappa\lambda\iota\sigma$ — ^{10.10} B $\kappa\lambda\iota\sigma\ \kappa\lambda\iota\sigma$ — ¹¹ FC add $\kappa\kappa$. P
 $\kappa\lambda\iota\sigma$ — ¹² FCP $\kappa\kappa$ — ¹³ FC sing. — ¹⁴ B $\kappa\lambda\iota\sigma$ — ¹⁵ FCP plur. — ¹⁶ B $\kappa\kappa\kappa\kappa$.
 FC $\kappa\kappa\kappa\kappa$ — ¹⁷ P plur. — ¹⁸ VB sing. — ¹⁹ B sing. — ²⁰ P om.

Troisième preuve : Nous disons que des magiciens¹ ont tenté l'initiation avec des miroirs. Ils font venir des enfants candides, dont la pensée est libre des préoccupations du monde. Et ces enfants voient diverses images dans les miroirs ;
 5 et (les magiciens) les interrogent (ces miroirs) sur les réalités secrètes, et (ceux-ci) le révèlent : il est clair que les démons ne sont rien d'autre que ces images.

Quatrième preuve : Nous disons avoir la certitude, grâce à des témoignages accablants, que des prêtres et des devins
 10 sont instruits et initiés, par ces idoles qu'ils servent et honorent, à maintes actions secrètes et occultes. Et nous disons que celui qui les initie n'est pas cette idole, parce qu'elle est inanimée, non douée de sens ni de raison, ni Dieu — gloire à sa bien-
 veillance —, ni les anges, parce que ces initiations se consomment
 15 par des actions abominables que le Seigneur n'aime pas, non plus que ses saints anges. Ainsi des hommes se mutilent avec des épées, comme des païens sur la montagne de Carie ; ainsi sont perpétrées des fornications et des souillures, comme pour le contentement
 d'Aphrodite ; ainsi sont suspendus des phallus érigés sur les
 20 nuques et sur les reins ; ainsi le meurtre des étrangers chez les Tauriens², la corruption et les lacérations des jeunes gens, les chants et les danses frénétiques, et toutes les autres obscénités. Et comme le dispensateur de ces oracles n'est ni cette idole, ni
 Dieu — gloire à sa bienveillance —, ni les anges, il s'ensuit que
 25 (c'est) quelque diable, c'est-à-dire le démon associé à cette image, et (qui), par son intermédiaire, parle et initie ses serviteurs.

DEUXIÈME SECTION : *Des témoignages « écrits » qui confirment cette question.*

Premier témoignage : La Loi : « Le serpent était le

¹ Litt. : « tentateurs ». — ² CLÉMENT D'ALEXANDRIE, *Protreptique*, III, 2, texte et traduction de C. MONDÉSERT, Sources Chrétiennes, Paris 1949, p. 100, et ATHÉNAGORE, *Supplique au sujet des Chrétiens*, 26, traduction de G. BARDY, Sources Chrétiennes, Paris 1943, p. 141.

¹⁵ F litt $\surd$ supra lineam. — ¹⁶ C bis. — ¹⁷ FC sing. — ¹⁸ P lect. diff. — ¹⁹ FC $\kappa\alpha\iota\ \mu\epsilon\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\sigma\iota\varsigma$ —
²⁰ C μ — ²¹ FP plur. — ²² FC om. — ²³ P add $\kappa\alpha\iota\ \mu\epsilon\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\sigma\iota\varsigma$

plus rusé de tous les animaux »¹. Nous disons qu'il est impossible que le serpent, animal non raisonnable, ait prononcé de telles paroles avec la mère commune, et calomnié son créateur. Il est évident alors que Satan a pris la forme du serpent, et qu'il
5 a parlé et agi de la sorte.

Deuxième témoignage : Job : « Le Seigneur dit à Satan : garde seulement sa vie »².

Troisième témoignage : Moïse : « A des démons qui ne sont pas des dieux »³.

10 Quatrième témoignage : David : « Que Satan se dresse à leur droite »⁴.

Cinquième témoignage : Le même : « Loin du souffle du démon de midi »⁵.

15 Sixième témoignage : Zacharie : « Satan, que le Seigneur te réprime »⁶.

Septième témoignage : Évangile : « J'ai vu Satan tomber des cieus comme l'éclair »⁷. « Car le prince de ce monde vient, et contre moi il n'a rien »⁸. « Le prince de ce monde est jugé »⁹. « Allez-vous en loin de moi, maudits, au feu qui a été préparé
20 pour le calomniateur et ses anges »¹⁰. « Par Béalzéboub, prince des démons, il fait sortir les démons »¹¹. « Et le tentateur s'approcha pour le tenter »¹².

Huitième témoignage : Paul : « Mais ce que les païens sacrifient, c'est à des démons qu'ils l'immolent, et non pas à
25 Dieu. Or je ne veux pas que vous entriez en communion avec les démons »¹³.

Neuvième témoignage : Le même Apôtre : « Ou bien quelle entente y a-t-il entre le Christ et Satan? Ou bien quel accord y a-t-il entre le croyant et l'incroyant? Quel accord y
30 a-t-il entre le temple de Dieu et celui des démons? »¹⁴.

d'où la traduction, conformément à l'hébreu : « Loin du souffle qui dévaste à midi ». —
6 *Zach.*, III, 2, suivant la Pešitta. — 7 *Luc*, x, 18. — 8 *Jean*, XIV, 30. — 9 *Jean*, XVI, 11, suivant la Pešitta. — 10 *Matth.*, XXV, 41, suivant la Pešitta (sauf un mot omis). — 11 *Matth.*, IX, 34; cf. XII, 24. — 12 *Matth.*, IV, 3. — 13 *I Cor.*, X, 20, suivant la Pešitta (à part un temps de verbe). — 14 *II Cor.*, VI, 15-16, suivant la Pešitta (à part deux variantes : 1) Les trois termes de la Pešitta : כְּחַוָּוָּו, כְּחַוָּוָּו, כְּחַוָּוָּו, entente, association, accord, sont transcrits, probablement par erreur כְּחַוָּוָּו, כְּחַוָּוָּו כְּחַוָּוָּו dans les mss. V B et P, tandis que les mss. F et C omettent le troisième terme. 2) Les deux participes כְּחַוָּוָּו, croyant, sont devenus des parfaits dans V et B).

מתהוה ואיך רחוקה ויחבב נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 חובב נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

* C. 133 ro b מתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 חובב נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.
 נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

מתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

חובב נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. 10

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

* P 228 ro נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

* V 205 vo נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. 20
 ** F 157 vo a נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב. ומתהוה נתיב.

¹ B plur. — ² FP sing. — ³ P ויחבב — ⁴ V sing. — ⁵ B ויחבב — ⁶ P om. —
⁷⁻⁷ B in marg. — ⁸ F ויחבב — ⁹ P ויחבב sic — ¹⁰ FC ויחבב — ¹¹ B ויחבב —
¹² C om. — ¹³ P ויחבב — ¹⁴ V sing. — ¹⁵ V supra lineam — ¹⁶ FC ויחבב. P ויחבב

Dixième témoignage : Grégoire le Théologien : « ...celui-là, Astre du matin à cause de sa splendeur, qui est devenu et qui est appelé ténèbre à cause de son orgueil; et les forces rebelles à lui soumises, artisans de mal, par fuite du bien, nous (y) incitant aussi »¹.

Onzième témoignage : Évagre : « Les démons qui luttent avec la raison sont appelés oiseaux; animaux ceux qui troublent la colère; bestiaux, ceux qui excitent le désir »².

TROISIÈME PARTIE

10 du chapitre premier de la septième base :

DE L'OPINION QUI NIE L'EXISTENCE DES DÉMONS

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *De leurs objections rationnelles.*

Première objection : Si les démons existaient, ou bien
 15 ils seraient raisonnables, ou bien ils seraient non-raisonnables. S'ils étaient raisonnables, ils posséderaient la perception intellectuelle, et par suite il ne serait pas juste qu'ils aient pris le mensonge pour la vérité, et le mal pour le bien. Car à nous, hommes, cela nous arrive à cause de cette matière compacte qui
 20 recouvre les yeux de notre intelligence, et ne leur laisse pas voir les choses qui sont, comme elles sont. Ainsi, nous péchons en pensée³, et nous péchons aussi en action, à cause de ces forces corporelles, qui sont implantées en nous naturellement. Quant
 25 aux démons, puisqu'ils pèchent et nous font pécher sans qu'aucune force naturelle ne les (y) pousse, et qu'ils ne perçoivent pas non plus la vérité telle qu'elle est, sans qu'il y ait pour eux de cause qui empêche une perception exacte, il est évident qu'ils ne sont pas raisonnables. — Et d'autre part, s'ils étaient non-raisonnables, il ne conviendrait pas que tous les prophètes et

1 GRÉGOIRE DE NAZIANZE, *Orationes*, 38, 9; P.G. XXXVI, 321 A. — 2 ÉVAGRE, *Les Six Centuries*, I, 53, cité d'après la version S₂ (seule variante : les trois noms collectifs sont au sing. dans Bar-Hebraeus, et au plur. dans S₂). Cf. A. GUILLAUMONT, P.O. XXVIII, fasc. 1 p. 43. — Cf. aussi plus haut p. 21, note 6. — 3 Le mot té'oria, dérivé du grec, désigne généralement la contemplation. Ici sens inhabituel.

apôtres mettent les hommes en garde, et leur ordonnent de haïr les démons et de ne pas accomplir leur volonté, parce que celui qui n'est pas raisonnable ne connaît ni amour d'aucune sorte, ni haine à son égard. Et il est évident par là que (les démons) ne sont pas non-raisonnables. Et comme ils ne sont ni non-raisonnables, ni raisonnables, en vérité, ils n'existent pas.

Deuxième objection : Ils disent : Voici que nous voyons des incantateurs et tous ceux que l'on suppose servir les démons, (être) frappés par la misère, accablés par la famine et le dénuement, et méprisés parmi les hommes. Or si les démons existaient, et pouvaient être utiles ou causer du tort, il faudrait qu'ils aient rendu leurs ministres, plus que quiconque, opulents, riches et honorés. Or voici qu'il n'en est pas ainsi. Par conséquent ils n'existent pas.

Troisième objection : Ils disent : Si les démons existaient, les prophéties des prophètes ne seraient pas recevables, parce que les hommes ne pourraient pas distinguer entre les vrais prophètes envoyés par Dieu, et les faux prophètes (envoyés) par les démons. Or, (de) tout prophète qui prophétise et opère quelque prodige à l'appui de sa prophétie, tout homme confesse et croit que c'est par Dieu que ce prophète a été envoyé. Ainsi donc les démons n'existent pas, sinon il faudrait que les hommes se demandent, au sujet de ce prophète, si le démon est celui qui opère le prodige par son intermédiaire (du prophète), et non pas Dieu. Or ils ne doutent pas, parce qu'ils savent naturellement, et sans l'avoir appris, que les démons n'existent pas.

Quatrième objection : Ils disent : Voici que nous voyons tous les Chrétiens, les Juifs et les Musulmans sans cesse maudire et réprouver les démons. Si les démons existaient, ils ne seraient pas sans faire du dommage à leurs détracteurs. Or voici que nous ne voyons rien de semblable, bien que, nuit et jour, nous les maudissions et (en) disions du mal.

DEUXIÈME SECTION : *Des réfutations de ces objections.*

Réfutation de la première objection : Nous disons que les démons sont certes raisonnables, et qu'ils possèdent

⁶ B 12 — ⁷ P bis — ⁸ B 200 or — ⁹ V supra lineam. B om. — ¹⁰ F 2000 — ¹¹ C 2000 — ¹² FC sing.

la perception intellectuelle, mais non pas de façon complète, et à cause de cela ils ont des pensées contraires à la vérité, et éprouvent un certain plaisir illusoire et faux quand ils nous font tomber. Aussi, contrairement à ce que (les adversaires) ont dit :

5 Nous, hommes, à cause de la matière et des forces corporelles, nous péchons en pensée¹ et en action, alors que (pour) les démons, qui ne sont pas matériels, il ne serait pas juste pour eux de pécher et de faire pécher, s'ils n'étaient pas raisonnables, nous disons que cette proposition est du domaine de l'affirmation universelle, qui dit que tout (être) raisonnable (et) matériel
10 possède la faculté de pécher et de faire pécher; mais la logique apprend que cette (proposition) affirmative, si on en convertit les termes, n'est pas universelle. C'est pourquoi il n'est pas valable de (la) convertir, et de dire que tout (être) qui possède la
15 faculté de pécher et de faire pécher, doit être (à la fois) raisonnable (et) matériel. C'est pourquoi il n'est pas impossible que le démon, raisonnable bien que non matériel, ait la faculté de pécher et de faire pécher.

Réfutation de la deuxième objection : Nous
20 disons que puisque les démons sont mauvais, ils peuvent seulement faire du mal, et cela pas même souverainement et comme ils le veulent, mais avec la permission de Dieu. C'est pourquoi, même s'ils voulaient faire du bien à leurs envoyés, ils ne (le) pourraient pas.

25 Réfutation de la troisième objection : Nous disons que nous avons donné cette réfutation dans la deuxième section de la deuxième hérésie de la deuxième partie du troisième chapitre de la quatrième base².

Réfutation de la quatrième objection : Nous
30 disons que nous avons dit plus haut que sans la permission de Dieu et son autorisation, ils ne peuvent rien faire³. Cela est évident d'après la tentation de Job, et parce qu'ils ne s'attaquaient pas même à un troupeau⁴ de porcs, sans que (cela) leur eut été permis⁵.

¹ Cf. p. 31, note 3. — ² La réfutation se résume en ceci : Les actions miraculeuses qui nous conduisent à confesser Dieu, nous garder du monde et sauver notre âme viennent de Dieu. Les démons nous poussent au contraire au mal. — ³ Cf. la réfutation de la 2me objection, *ibid.* — ⁴ Il faut compléter le texte de V, qui omet le mot : « troupeau ». Le ms. B a suppléé par *כבוי*, les mss. F, C et P par *כבוס*, et par là sont en conformité avec le texte de la Pešitta. C'est à ce dernier mot que nous avons donné la préférence. —

⁵ Cf. *Matth.*, VIII, 31-32.

CHAPITRE DEUXIÈME

de la septième base :

DE LA NATURE MAUVAISE DES DÉMONS ET DE LEUR SAVOIR

Il y a trois parties.

PREMIÈRE PARTIE

DES ASPECTS DE LEUR MÉCHANCETÉ

Il y a quatre sections.

PREMIÈRE SECTION : *S'ils ont été créés mauvais par nature, ou
10 s'ils se sont détournés librement vers le mal.*

Nous disons que nous avons précédemment affirmé par une démonstration apodictique, que Dieu, — gloire à sa bienveillance — est le créateur unique¹, et que par nature celui-ci est bon simplement², et qu'il est impossible que (celui qui est) bon par nature crée une créature mauvaise par nature, surtout si (celui qui est) bon par nature, est sage aussi par nature. Or donc, comme le démon est mauvais, et qu'il est une créature de Dieu, il est nécessaire qu'il se soit détourné vers le mal dans la pleine souveraineté de lui-même, et dans la liberté, et non pas qu'il ait été créé mauvais par nature. Et de là il est évident également, qu'il n'a pas été créé non plus bon par nature, sinon, il n'aurait pas pu se détourner vers le mal.

Instance : Ils disent : Comme il n'a été créé ni bon, ni mauvais par nature, en quelle nature donc a-t-il été créé?

25 Réponse : Nous disons qu'il a été créé, par Dieu, nature capable de bien et de mal, dans la liberté de la volonté.

Instance : Ils disent : Si le fait que Dieu l'ait créé bon par nature, avait été plus conforme à sa bonté, comment ne l'a-t-il pas créé bon par nature, mais capable de bien et de mal?

30 Réponse : Nous disons que les actions naturelles conviennent aux créatures non douées de raison ni de conscience, et non pas aux créatures douées de raison et de conscience. De Dieu seul en effet, est cette perfection d'être à la fois raisonnable (et) bon par nature. Quant à nous, hommes, bien que nous soyons

¹ Bar-Hebraeus renvoie à la troisième Base de son *Candélabre* : de la Théologie, P.O., T. XXVII, fasc. 4, p. 556-558. — ² Cf. *ibid.*, p. 558 et 562.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10

* P 230 ro

* F 158 vo a

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25

* V 207 ro

* C 134 vo a

¹ F in marg. C om. — ² B lect diff. — ³⁻³ FC om. — ⁴⁻⁴ P — ⁵ FC — ⁶⁻⁶ FC om. — ⁷ B supra lineam — ⁸ F in marg. — ⁹⁻⁹ P om. — ¹⁰ FC om. — ¹¹ B — ¹²⁻¹² B supra lineam. F bis — ¹³ P — ¹⁴ P add — ¹⁵ V — ¹⁶ FC om. — ¹⁷ C — ¹⁸ B add — ¹⁹ B lect diff. — ²⁰ P — ²¹ B add — ²² P om. — ²³ P — ²⁴ FC plur. — ²⁵ P om.

raisonnables, des forces naturelles agissent en nous; ces forces sont des forces végétatives et animales qui nous ont été données par Dieu — gloire à sa bienveillance — comme pour l'honneur de notre nature, mais n'appartenant pas à notre raison. Aussi, c'est dans la faiblesse de ces forces que nous sommes parfaits, si (toutefois) nous sommes parfaits, et c'est dans leur puissance que nous sommes faibles, quand nous sommes faibles, et que nous ressemblons plus à des bêtes et des plantes qu'à des hommes. Nous disons encore que celui qui fait (cette) objection en disant (cela), ne dit pas autre chose (que ceci) : Pourquoi donc Dieu n'a-t-il pas créé le démon, non-démon? Car cela est évident du fait que si le démon était bon par nature, il ne serait pas le démon. Et il est clair que cette question est une question vaine, parce que personne ne dit : Pourquoi Dieu n'a-t-il pas créé l'homme, non-homme, et le taureau, non-taureau?

DEUXIÈME SECTION : *Leur conversion aura-t-elle lieu, et s'ils se convertissent, seront-ils ou non pardonnés?*

Que les démons obtiendraient le pardon, s'ils se convertissaient, personne ne peut (le) nier, s'il considère la justice de Dieu — gloire à sa bienveillance —, l'incommensurabilité de son amour, et le fait qu'il n'est pas éternellement courroucé, ni qu'éternellement il garde sa colère; et s'il entend aussi la parole du Seigneur qui dit : « Quiconque demande, reçoit¹ », et « A celui qui cherche, il sera donné² ». Cependant, il est une question plus difficile : celle (de savoir) si leur conversion aura lieu, ou (si) elle ne convient pas. Quelques (auteurs), parmi les plus récents, dont Jean de Dara³ et d'autres, disent que cette question (est l'une) de celles sur lesquelles il faut nous taire, dans une discussion à leur sujet, parce qu'il ne nous appartient pas de les connaître. Il est écrit en effet : « Tu ne rechercheras pas ce qui est trop grand pour toi, et tu ne demanderas pas ce qui est trop puissant pour toi⁴ ». Mais d'autres, comme Étienne Bar Soudaïli et les autres, disent que les démons se convertiront, et obtiendront le pardon, qu'ils retourneront à leur

¹ *Matth.*, VII, 8, suivant la Pešitta, après correction du ms. V qui porte *Δε* à la place de *Δεν*. Cf. *Luc*, XI, 10. — ² *Matth.*, VII, 7; cf. *Luc*, XI, 9. — ³ Probablement dans son traité *Sur la résurrection des corps* (inédit). — ⁴ Cf. *Eccli.*, III, 21-23.

place, et qu'ils seront à nouveau des anges, sans apporter aucune preuve rationnelle, ni témoignage « écrit » à l'appui de leur déclaration¹. Mais nous qui adhérons à l'esprit des saintes Écritures, nous disons qu'en raison de leur nature, les démons ne sont pas immuables vis-à-vis du bien, qui est la conversion à Dieu, puisqu'ils disposent souverainement d'eux-mêmes, et que dans la mesure où ils peuvent se convertir, ils peuvent ne pas se convertir, car ce n'est pas par nature qu'ils sont mauvais et inconvertibles, ainsi que nous (l')avons dit précédemment². Mais ils sont immuables vis-à-vis du bien, c'est-à-dire qu'ils ne consentent pas à se convertir, pour cette raison que leur haine de Dieu et des choses divines s'est répandue en eux, a été habituelle, et est devenue semblable à une chose de nature, bien que volontairement elle ait reçu un commencement; et par suite la conversion leur a été impossible. De plus, la non-conversion est nécessaire : En effet, de même que si quelqu'un parmi nous demeure un bon nombre d'années dans l'obscurité et y grandit, s'il (lui) arrive (alors) de fixer le soleil, aussitôt ses yeux sont blessés, et il s'enfuit, sans que rien ne (puisse l'en) empêcher, pour ramper dans les profondeurs obscures, et s'(y) trouver bien; de même aussi les démons, ne supportant pas les lumières des rayons divins, jouissent dans l'obscurité insipide d'un bien-être familial. Et ainsi demeurent-ils à jamais inconvertibles, bien que la non-conversion ne leur soit pas naturelle. Ainsi dit-on qu'une habitude, quand elle a vieilli, est une seconde nature.

TROISIÈME SECTION : *Si les démons sont égaux dans le mal, ou s'ils sont en celui-ci plus grands ou plus petits les uns que les autres?*

Nous disons : Si les démons ne formaient qu'une seule espèce, peut-être aurait-il été dit que la méchanceté de tous est égale; de même aussi, s'ils étaient mauvais par nature, et non pas par volonté. Qu'ils ne forment pas une seule espèce, cela est évident pour deux (raisons) : en premier lieu, d'après la parole de Notre-

¹ ÉTIENNE BAR SUDAÏLI, *Le livre de Hiérophée*, V, 2; édition F. S. MARSH, Oxford 1927, texte p. 120*, traduction p. 133. — ² Cf. p. 37.

Seigneur qui a dit : « Cette espèce ne sort que par le jeûne et par la prière »¹, et par là il a indiqué qu'ils forment des espèces différentes. En second lieu, d'après la parole du bienheureux Paul qui a dit : « Notre combat n'a pas lieu avec la chair et le sang, mais avec les Principautés, les Puissances, et les Maîtres de ce monde de ténèbres »², et par là il a montré que les démons sont tombés de différents rangs angéliques, et non pas d'un seul rang seulement. Or, il a été également démontré précédemment³ que ce n'est pas par nature qu'ils sont mauvais. Ainsi donc puisque les démons diffèrent les uns des autres en espèce, (et) aussi en méchanceté, il est nécessaire qu'ils soient plus ou moins différenciés. Et maintenant, on examine la proposition dialectique : Si les démons sont tombés de rangs différents, Satan leur chef, de quel rang (est-il tombé) ? Nous disons que sur ce (point), nous ne voyons aucun des docteurs parler clairement. Cependant, si nous entendons l'Écriture, qui, parlant comme d'un seul être, dit qu'il a été rejeté du milieu des chérubins⁴, nous pensons que Satan était parmi les chérubins ; puisqu'il s'agit proprement comme d'un seul être, il convient de parler seulement de celui qui est le chef, et non de chacun des subordonnés⁵. C'est (là) une indication, bien que non décisive.

QUATRIÈME SECTION : *Si la Providence divine englobe toute chose, comment la méchanceté des démons est-elle incurable ?*

Nous disons que les saints docteurs connaissent deux formes à la Providence divine : la première, la Providence selon laquelle les choses qui existent sont ; la seconde, la Providence selon laquelle elles sont bonnes. C'est pourquoi, (pour) tous ceux qui agissent librement, par la volonté d'une souveraine disposition d'eux-mêmes, (il faut distinguer) : d'une part, le fait simplement d'être, ils l'ont de la divine Providence ; d'autre part, le fait d'être bons, bien qu'ils l'aient de la Providence, (c'est) seulement lorsque leur volonté est en eux habituellement bien disposée envers Dieu et les choses divines, qu'alors ils sont dignes de la Providence. Mais s'ils sont privés d'une telle volonté, et

¹ *Matth.*, XVII, 21. — ² *Ephes.*, VI, 12. — ³ Cf. ci-dessus p. 37, et le *Candélabre*, 5me Base, Ms. du Vat. fol. 182 vo. — ⁴ Cf. *Ezéch.*, XXVIII, 14-16. — ⁵ *Litt.*, « ceux qui sont sous le chef ».

qu'ils ont une volonté contraire, ils sont, avec justice, exclus de cette seconde Providence. Or les démons, puisqu'ils disposent souverainement d'eux-mêmes, et qu'ils agissent volontairement et librement, détiennent le fait d'exister de la Providence divine; 5 mais de la seconde Providence, (selon) laquelle ils seraient bons, ils sont privés¹, parce qu'eux-mêmes, se sont séparés de son intimité. Ainsi la Providence est-elle à l'image de cette vigne, dont la clôture a été brisée, qu'un sanglier des forêts a dévorée, et dont les bêtes sauvages ont fait leur pâture. Et de même² que, 10 lorsqu'elle (la vigne) a été soignée dans sa majeure partie, et ne s'est par guérie, a été abandonnée, elle (la Providence) les a abandonnés³. Et par là, il a été montré que, par cette première sorte de Providence, il est pourvu par Dieu au sujet des démons, et que, par cette seconde sorte de Providence, il n'est en aucune 15 façon pourvu par Dieu à leur sujet.

I n s t a n c e : Ils disent : Pourquoi Dieu ne dirige-t-il pas de force leur volonté vers son intimité, en sorte qu'ils soient bons? Cela en effet conviendrait mieux à Dieu, puisqu'il ne se complaît pas dans le mal, et qu'il n'a pas son pareil pour ce qui est de 20 transformer le mal en bien.

R é p o n s e : Nous disons : Si Dieu — gloire à sa bienveillance — dirigeait par force la volonté des démons vers sa propre volonté, il anéantirait complètement la volonté des démons. Alors, ils ne seraient pas (des êtres) raisonnables agissant volontairement, mais (des êtres) raisonnables menés par force, et 25 non pas selon (leur) volonté, ce qui serait absurde, puisque nous avons montré de façon apodictique que tout (être) raisonnable fait volontairement, et non pas par instinct ni par force, ce qu'il fait de bien ou de mal⁴.

I n s t a n c e : Ils disent : Savait-il, Dieu — gloire à sa bienveillance — que les démons viendraient à tomber malades d'un mal incurable, ou bien ne (le) savait-il pas? Et s'il (le) savait,

¹ Le ms. V porte ici une marque, répétée dans la marge, à l'endroit où le ms. B présente un changement d'écriture (voir Introduction). — ² Conjecture : la leçon *حبل* est attestée par quatre mss. (C a corrigé en *حبل*). Nous le faisons dériver de *حبل*, mesure. —

³ Allusion à la vigne d'Israël, choisie et soignée par Dieu, puis rejetée pour son ingratitude; cf. *Isaïe*, v, 1-7 et *Ps.*, LXXX, 13-14. — ⁴ Cf. p. 37.

pourquoi les a-t-il créés? Et s'il ne (le) savait pas, comment est-il proclamé connaissant toute chose à l'avance? Et voici qu'il n'aurait pas connu la maladie incurable des démons!

Réponse : Nous disons que Dieu a connu à l'avance la chute qui devait advenir aux démons. Mais, ayant comparé leur existence avec leur non-existence¹, il jugea qu'il valait mieux pour eux être que ne pas être, parce que l'existence, quelle qu'elle soit, est un bien, et que la non-existence¹ est simplement un mal; et c'est pourquoi ils les a créés. Et, s'ils n'avaient pas trébuché volontairement, le bien qui (consiste à) être, leur aurait été doublé par celui qui (consiste à) être bons. C'est pourquoi, ils ont reçu de Dieu le bien qui (consiste à) être, mais le mal qui (consiste à) n'être pas bons, (ils l'ont reçu), non pas de Dieu, mais de leur volonté libre. Et pour confirmer cette opinion, d'autres dissertations seront présentées dans la onzième base. Et que parmi les gens de chez nous (il y en ait qui) disent que Dieu a créé les démons, pour que par eux soit éprouvée la constance des hommes justes, cela ne me plaît pas du tout, car ce raisonnement courant selon lequel Dieu les aurait créés mauvais par nature dans cette intention, (est) complètement absurde, parce qu'il prive les démons de volonté et de la pleine souveraineté d'eux-mêmes, et qu'il déclare Dieu — gloire à sa bienveillance — créateur du mal, opinion qui est contraire à la vérité.

I n s t a n c e : Ils ajoutent encore et disent : Dieu se complaît-il en eux, ou ne se complaît-il pas? Et s'il se complaît, pourquoi sont-ils réprouvés? Et s'il ne se complaît pas, comment leur volonté, alors qu'ils sont des créatures, l'emporte-t-elle sur la volonté de Dieu, qui est le créateur? Il faut en effet que le créateur soit le plus puissant.

Réponse : Nous disons : Si Dieu — gloire à sa bienveillance — ne se complaît pas dans la mort du pécheur, ainsi qu'il est dit², comment se complairait-il dans la mort de celui qui pêche

¹ Litt. : « leur privation » (d'être). — ² *Ézech.*, XVIII, 23, 32; XXXIII, 11; cf. *Sag.*, I, 13; XI, 23-26; *Luc*, XV, 7; *Jean*, VIII, 11; II *Pet.*, III, 9.

— ⁵ BFP *א.י.* C *א.י.* — ⁶ V, *א.י.* — ⁷ F *א.י.* — ⁸ FC om. — ^{2.9} F bis. —
^{10.10} P *א.י.* — ^{11.11} P om.

et fait pécher ? Mais ici, c'est la mort, celle du péché qu'il faut comprendre. Et contre ce qu'ils ont dit : « Comment leur volonté l'emporte-t-elle sur la volonté de Dieu leur créateur ? », nous disons : Si Dieu voulait les conduire de force au bien, mais qu'ils
 5 ne se soumettaient pas et se révoltaient, peut-être aurait-il été dit que leur volonté l'emporte sur la volonté de leur créateur. Or il n'en est pas ainsi ; mais il (Dieu) a abandonné leur conduite à leur volonté. En aucune façon, il ne peut être donnée de résistance (victorieuse) à leur volonté, ni de défaite à la volonté de
 10 leur créateur.

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre deuxième de la septième base :

SUR (CE) QUE LES DÉMONS RECONNAISSENT, ET S'ILS SE TROUVENT BIEN

15 *Il y a trois sections.*

PREMIÈRE SECTION : *S'ils reconnaissent leur créateur.*

Qu'ils reconnaissent leur créateur, cela est évident du fait qu'ils sont raisonnables, car ils savent qu'ils sont contingents, et que tout (être) contingent a son existence non pas de son être, mais
 20 de sa cause. Et encore les paroles de Satan avec la première (femme) de notre race, au Paradis, montrent qu'ils reconnaissent Dieu. Et encore ceci : « Qu'y a-t-il entre nous et toi, Jésus de Nazareth et caetera »¹. Et encore ceci, dans les Actes : « Ces gens-là sont les serviteurs du Dieu Très-Haut »². Et encore ceci :
 25 « Jésus, je le reconnais, et Paul, je le connais »³. Et le reste des autres (textes) témoignent qu'ils ne sont pas sans connaître Dieu — gloire à sa bienveillance.

DEUXIÈME SECTION : *S'ils se trouvent bien dans (l'état) où ils sont.*

30 Nous disons : S'ils ne se trouvaient pas bien dans la révolte dans laquelle ils sont, qu'est-ce qui les empêcherait de se convertir ? En effet, bien que les hommes, souvent, fassent ce qu'ils ne veulent pas, ainsi que (l')a dit l'Apôtre : « Ce n'est pas ce que je veux faire, que je fais, mais ce que je ne veux pas »⁴, ceci
 35 leur arrive à cause des facultés naturelles implantées en eux et

¹ Marc, I, 24, suivant le Pešitta. — ² Act., xvi, 17, suivant la Pešitta. — ³ Act., xix, 15, suivant la Pešitta. — ⁴ Rom., vii, 15.

placées en opposition avec l'âme raisonnable; mais comme il n'arrive rien de semblable aux démons, en raison de leur nature spirituelle et non corporelle, s'ils ne se complaisaient pas dans le mal, ils ne vivraient pas avec lui et en lui.

5 TROISIÈME SECTION : *S'ils s'aiment entre eux, ou non.*

Qu'assurément ils ne s'aiment pas entre eux, cela est évident du fait que ceux qui sont, parmi les hommes, des instruments de perdition et les organes des démons, sont dépourvus de constance, d'amour, de compassion et de paix, ainsi que (l')a dit l'Apôtre¹.
 10 C'est pourquoi, bien que pour accomplir les crimes et l'erreur des hommes, leur chute et leurs maux, les démons soient d'accord les uns avec les autres et non pas divisés, ainsi que (l')a dit Notre-Seigneur : « Si Satan était divisé² contre lui-même, son royaume ne se maintiendrait pas »³, ils sont cependant dépourvus d'amour
 15 les uns pour les autres.

TROISIÈME PARTIE

du chapitre deuxième de la septième base :

COMMENT NOUS SOMMES COMBATTUS PAR LES DÉMONS

20 *Il y a trois sections.*

PREMIÈRE SECTION : *Comment ils nous poussent à des actions honteuses.*

Nous disons qu'ils y a trois principes qui préludent aux actions humaines : En premier (lieu), la perception de ce qui est agréable, ou de ce qui est nuisible, en second (lieu), l'inclination de
 25 l'esprit vers la possession de ce qui est agréable, ou le rejet et le refus de ce qui est nuisible, enfin, en troisième (lieu), le degré de puissance⁴ des organes corporels, c'est-à-dire des membres, en vue de la réalisation de cette possession ou de (ce) rejet. Or
 30 il est clair que Satan n'est pas cause de notre chute de cette troisième façon, parce que, s'il n'(y a) pas inclination de l'esprit vers la possession d'un plaisir et l'éloignement d'un tourment, une force corporelle n'est en aucune façon mise en mouvement en vue de la réalisation de cette action. Il n'est pas non plus

¹ Cf. *Ephes.*, iv, 31. — ² Nous maintenons la leçon des mss. V et B (imparfait) contre celle des trois autres mss. (passé, conformément à la Pešitta). — ³ *Luc*, xi, 18. — ⁴ *Litt.* « la possibilité de la force ».

והוא לא יפגע. ¹ כהן בן נחמן ויהיה לו חלק בן
 בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן : ² והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ³ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ⁴ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ⁵ והוא יפגע בן נחמן :

* P 234 ro והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן
והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן

* F 160 vo b והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן

* C 136 vo a והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ⁸ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ⁹ והוא יפגע בן נחמן :

* V 210 ro והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁰ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹¹ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹² והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹³ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁴ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁵ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁶ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁷ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁸ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁹ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ²⁰ והוא יפגע בן נחמן :

* B 138 ro והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁵ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁶ והוא יפגע בן נחמן :
 והוא יפגע בן נחמן : ¹⁷ והוא יפגע בן נחמן :

* F 161 ro a והוא יפגע בן נחמן ויהיה לו חלק בן נחמן

¹ P om. — ² P add om — ³ FCP ml — ⁴ F כהן (?) . P bis — ⁵ P כהן —
⁶ FCP ml — ⁷ FC כהן . P om. — ⁸ B om. — ⁹ כהן — ¹⁰ B duae litt a

cause de notre chute de la seconde façon, parce que s'il n'(y a) pas perception de l'esprit pour cette sorte d'action, il (l'esprit) n'a en aucune façon été incliné pour la posséder ou pour la rejeter. Il reste donc que c'est de la première façon que Satan est cause de notre chute. C'est-à-dire que si l'homme n'a pas à cœur l'un de ces plaisirs qui le font tomber dans le péché, lui Satan le fait se souvenir, et les fait monter (ces plaisirs) au cœur de l'homme, de même qu'il les dépeint en détail devant ses yeux; ensuite l'esprit s'incline vers eux, et les puissances du corps sont mises en mouvement, en vue de leur possession. Et cette façon d'agir, des moines éprouvés la confirment, qui ont expérimenté en eux-mêmes des combats démoniaques sous diverses formes.

DEUXIÈME SECTION : *Que les démons ne peuvent faire tomber les hommes que par l'intermédiaire des facultés soit psychiques soit corporelles.*

Nous disons que (ce n'est pas) de la même façon et avec la même intensité, que les hommes désirent ce qu'ils désirent, ou évitent ce qu'ils évitent. Cela est évident par le fait que, ce que celui-ci désire, cet autre l'abhorre, et réciproquement. Voici en effet : nous voyons des hommes dont l'amour de l'argent est si grand qu'ils (en arrivent à) ne jamais désirer savourer des mets exquis ou des boissons, ou tirer vanité de (leurs) vêtements, ou bien prendre plaisir à des accouplements, ou s'enorgueillir d'une haute charge. D'autres (s')asservissent à ce point à l'amour du ventre qu'ils ne cherchent plus autre chose. D'autres, de la passion de la luxure sont tellement malades qu'ils dissipent pour cela leur bien, et qu'ils (en) méprisent même leur vie. Et d'autres sont préoccupés à leur façon par d'autres choses. Aussi lorsque Satan veut faire pécher un homme, énumère-t-il en détail les sortes de plaisirs auxquels, par quelque passion, l'homme est naturellement incliné. Et plus (l'homme) essaie de les oublier, plus (Satan) les fait remonter à la mémoire. C'est pourquoi, quand chez les moines, les Anciens veulent guérir les frères de la passion de la fornication, ils leur prescrivent un jeûne prolongé, et leur interdisent de dîner ou de boire de l'eau¹, au moment du sommeil, afin d'affaiblir les instincts naturels, et d'apaiser (leur) combat avec eux. C'est ce que le bienheureux Pierre montre

supra lineam. FC ~~om~~ — ¹¹ P ~~re~~ ^{ial} — ^{12.12} FC om. — ¹³ FC ~~om~~ — ¹⁴ B duae litt ~~om~~ supra lineam. — ¹⁵ C ~~om~~ — ¹⁶ V add ~~om~~ — ¹⁷ P ~~re~~

¹ Voir sur cette prescription plusieurs témoignages page 58.

dans son (épître) catholique, quand il dit : « Abstenez-vous de toutes les convoitises du corps qui font la guerre à l'âme »¹. C'est aussi ce que rapporte le livre du Paradis, au sujet de l'abbé Macaire : Il vit le démon qui lui avait tendu² divers fruits. Et lorsqu'il (l')eut questionné sur la raison (de ce geste, Satan) répondit : Je les prends, et j'entre chez les frères, de façon à allécher chacun d'eux avec ce qu'il convoite; et si celui-là ne plaît pas au frère, je lui (en) présente un autre, et de même un autre, et un autre, jusqu'à ce que je le fasse tomber³.

10 TROISIÈME SECTION : *Comment on distingue les motions⁴ divines qui sont en mouvement en nous, d'avec celles (qui sont) démoniaques.*

Nous disons que des docteurs en renom, notamment des moines de (grande) perfection, ont des doctrines variées à ce sujet. Mais nous qui recherchons une (position) moyenne, nous disons que l'homme se compose de deux éléments, je veux dire l'âme et le corps. Que l'âme demeure toujours, nous le montrerons plus tard avec Dieu qui (nous) guide⁵, et, que le corps se dissout rapidement, tout homme le sait de lui-même, sans l'avoir appris. Par conséquent, toute motion qui nous incite au progrès de l'âme, en pensée⁶ ou en acte, ce progrès fût-il acquis au détriment du corps, une telle motion doit être reconnue sans hésitation pour divine. Par contre, la motion qui nous pousse vers une satisfaction de ce corps non durable, surtout si cette satisfaction est acquise au prix de l'abêtissement⁷ de l'âme, dans ce qu'elle a d'animal et de sauvage⁸, cette motion, sans hésitation, doit être déclarée démoniaque.

Instance : Ils disent : Si Satan a souvent coutume de prendre la forme d'un ange de lumière, et de tromper, à la façon de (l'ange) de la droite, même les élus, et (s')il incite au progrès de l'âme et au tourment du corps⁹, afin de séduire, elle ne sert à rien la distinction dont vous avez parlé.

1 I Pet., II, 11, suivant la Pešitta (à part un possessif). — 2 Les mss. V et B portent en marge : « peut-être dans un panier ». — 3 A. C. WALLIS BUDGE, *The book of Paradise*, London 1904, I p. 421. Texte dans P. BEDJAN, *Acta Martyrum et Sanctorum*, Paris 1890-97, VII, p. 314. — 4 La lecture du mot ܠܘܨܝܢ , peu claire sur le ms. V est confirmée par tous les autres mss.; la traduction de ce mot : « semences », nous a paru difficile à admettre, et nous avons corrigé le texte en ܠܘܨܝܢ , « motions », remarquant que dans l'exposé, ce dernier mot est fréquemment utilisé. — 5 Cf. la 8me Base; (BAKOŠ, p. 55-59). — ■ Cf. p. 31, note 3. — 7 Nous faisons dériver ce mot du verbe ܠܘܨܝܢ « être triste », et non pas comme le suggère FURLANI, du pronom ܠܘܨܝܢ (d'où le sens de « qualification »), *Rivista degli Studi Orientali*, XVI, 1937, p. 386. — 8 *Litt.* : « dans ses propriétés animales, et dans ■ caractéristiques sauvages ». — 9 En ajoutant un ܐ proclitique, omis par le ms. V.

Réponse : Nous disons que tout (homme) jouissant d'une intelligence vigoureuse, et considérant l'objet de (cette) discussion, n'est aucunement égaré. Voici en effet : lorsque nous voyons deux hommes jeûner et prier en même temps, mais l'un dans le secret, et l'autre ostensiblement, et de plus en s'exaltant, se glorifiant et en s'enorgueillissant, comment ne savons-nous pas que celui qui agit secrètement, est préoccupé du progrès de son âme, et que celui qui, gonflé d'orgueil, suit la vie ascétique, se soumet à ces (exercices), parce qu'il est (rendu) malade par la vaine gloire. Et ainsi, nous sommes tout à fait assurés que cette première motion est une motion divine, alors que l'autre est démoniaque, parce que la vaine gloire est introduite par des actions vaines. Peu d'Anciens de (grande) perfection ont rejeté (cette opinion) ; toutefois, ils (l')ont nuancée et ont dit : Même si un frère vit dans l'ascèse au début pour la gloire, à la fin, la plupart du temps, c'est pour la perfection de son âme et pour Dieu qu'il se surpasse dans les vertus.

CONCLUSION DU TRAITÉ SUR LES DÉMONS.

Il faut savoir que des hommes, principalement les Musulmans, disent que parmi les (êtres) spirituels, les uns sont supérieurs, et habitent dans les cieux : ce sont les anges ; d'autres sont inférieurs, et habitent dans le monde de la génération et de la corruption, et ceux-là sont ou bien mauvais, impies et hostiles aux hommes, et sont appelés démons ; d'autres au contraire sont bons, croyants, protecteurs des hommes, et sont appelés « esprits »¹ croyants. Beaucoup aussi parmi les simples, et des peuples chrétiens, en particulier les Arméniens, (pensent cela). Les Turcs appellent héros les êtres de cette sorte, et disent qu'ils les ont vraiment vus rassemblés au-dessus des sources et des fleuves ou dans des forêts épaisses, se réjouissant et organisant des fêtes. Aux hommes qui les ont vus, ils sont réellement venus en aide, mais d'autres, qui sans savoir, ont répandu des excréments ou de l'urine là où ils sont, ils (les) ont méchamment molestés. Mais nous, nous disons qu'aucun docteur de l'Église n'a enseigné pareille chose : ni qu'ils existent, ni qu'ils n'existent pas. C'est pourquoi, nous ne nous préoccuperons pas de croire à l'existence de tels diables, ni d'affirmer leur non-existence, mais nous remettons à la science divine elle-même la science de ce qui les (concerne)².

¹ Litt. : « diables ». — ² Le ms. P ajoute : « Fin de la septième Base du livre du Candélabre du Sanctuaire. Au Dieu fort et adjuvant, gloire éternelle (?) »

NOTE COMPLÉMENTAIRE sur « *L'Eau et les démons* ».

(Cf. page 53)

Cette interdiction de boire de l'eau a pour but d'écarter les démons, en particulier celui de la fornication. Nous avons déjà vu (I, 1, 4, p. 21) que les démons aimaient séjourner dans les eaux.

ÉVAGRE répétait au dire de saint Jérôme : *Il y a toujours des démons là où il y a de l'eau*. (Livre du Paradis, No 54, traduction anglaise par E. A. W. BUDGE, p. 1047-1048; texte syriaque dans P. BEDJAN, *Acta martyrum et sanctorum*, vol. VII, p. 946-947.)

Il conseillait à ses disciples de ne pas boire trop d'eau, pour éviter que « leurs artères ne se remplissent d'une (trop grande) humidité, et que Satan ne trouve occasion de les exciter avec des pensées durant le jour et de les faire trébucher avec des rêves durant la nuit » (*ibid.*).

SÉVÈRE D'ANTIOCHE, dans son homélie cathédrale X (à paraître dans la *P.O.*) reprend cette idée : « C'est dans les lieux humides que les démons aiment habiter, ainsi que le calomniateur, le prince de ceux-ci; de même également c'est chez des hommes qui mènent une vie '*humide*' et dissolue, qu'ils se reposent. »

Kūi Manichéens 22, 14, 19.

Kūsa Tentateur 14, 19; 28, 14.

Kūsa Macaire 54, 2.

Kū Seigneur 26, 13; 28, 5, 9.

Notre-Seigneur 18, 13; 20, 15; 40, 23;
50, 9.

Kū Très-Haut 14, 12; 48, 15.

Kū Christ 28, 20.

Kū Musulmans 14, 22; 32, 21; 56, 14.

Ⲛ

Ni Nazareth (de) 48, 14.

Ⲗ

Kō Anciens 52, 22; 56, 9.

Kō Satan 14, 15; 16, 1; 28, 3, 5, 7, 9, 10,
20; 42, 8, 11; 48, 12; 50, 9, 19; 52, 1, 2,
19; 54, 21.

Ⲛ

Ni Eglise 56, 25.

Ⲗ

Kō Paul 20, 9; 28, 16; 42, 1; 48, 16 (cf.
aussi **Kū** Apôtre).

Kō Pierre 52, 25.

Kō Actes 48, 14.

Kō Paradis (livre du) 48, 13; 54, 1.

Ⲗ

Kō Carie 26, 15.

Ⲛ

Kō Démon 14, 16.

Kō Apôtre 28, 19; 48, 21; 50, 6.

Kō Puissances 42, 2.

II

INDEX DES NOMS REMARQUABLES

כ

- כבוד abbé 54, 2.
- כבדן organe(s) 50, 5, 18.
- כח :
- כחולן qualité 16, 13.
- כח :
- כחולן existence 46, 7.
- כחולן exclu 44, 3.
- כחולן habituel 40, 8.
- כחולן étranger 26, 18.
- כחולן divin 42, 15, 18, 22; 44, 5; 54, 7, 16; 56, 7, 28.
- כחולן choses divines 42, 7.

כחולן :
כחולן chagrin 22, 11.

- כח :
- כחולן abêtissement 54, 18.
- כחולן élément 20, 2.
- כחולן forme 16, 19.
- כחולן (démonstration) apodictique 36, 6; 44, 21.
- כחולן prince 28, 11, 12.

כ

- כח :
- כחולן dissertation 46, 13.
- כחולן dialectique 42, 7.

כחולן :
כחולן éprouvé 52, 5.

- כחולן anéantir 44, 18.
- כחולן (être) pourvu 44, 10, 12.
- ( ) préoccupé 52, 18; 56, 5.
- כחולן Providence : voir index des noms propres.

כחולן :

- כחולן familial 40, 14.
- כחולן affinité 18, 9.
- intimité 44, 6, 14.
- כחולן cruauté 22, 9.
- כחולן créer 18, 4; 36, 4; 46, 1, 8, 15.
- כחולן créé 14, 9.
- créature 36, 21; 46, 23.
- כחולן créature 18, 4; 36, 8, 10.
- כחולן Créateur 14, 11; 28, 3; 36, 6; 46, 19, 23, 24; 48, 1, 4, 6, 9, 10.
- artisan 30, 3.

כ

- כחולן héros 56, 20.
- כחולן couleur 16, 19.
- כחולן nerf 16, 12.
- כחולן dépourvoir 50, 5.
- כחולן être privé 44, 6.
- כחולן non-existence 46, 5, 8.

כחולן :

- כחולן perfection 56, 11.
- כחולן espèce 24, 18; 40, 20, 22, 23, 24; 42, 6.
- race 48, 13.

כחולן exciter 18, 17.

- כחולן corps 16, 6, 8, 19, 23; 20, 3.
- כחולן corporel 14, 9.

כ

כחולן diable, démon passim.

כחולן :

- כחולן perception 14, 16; 30, 12; 34, 1; 50, 16, 24.
- savoir 36, 2.

מג
מחבר membre 16, 12; 50, 18.
מחלום hallucinations 22, 12.
מסמ :
מסמ génération 56, 16.
מסמ : matière 18, 5; 30, 15; 34, 4.
מסמ matériel 34, 5, 7, 10, 11.
מסמ : intelligence 14, 17; 56, 1.
מסמ intellectuel 30, 12; 34, 1.
מפס objecter 38, 6.
 convertir (une proposition) 34, 8, 9.

מליו veine 16, 12.

ממ :
ממ être (mis) en mouvement 50, 22; 52, 4; 54, 7.
ממ motion 54, 7, 14, 17, 19; 56, 7, 8.

מממ :
מממ société 18, 7.

מממ :
מממ corruption 56, 16.

ממ unique 36, 6.

ממ :
ממ démonstration 16, 11.
ממ serpent 26, 24; 28, 1, 4.

ממ :
ממ miroir 26, 2, 4.
ממ vision 22, 7.

ממ :
ממ animal 18, 7; 28, 1, 1; 38, 1.
 être vivant 16, 16.
 + **ממ** bêtes sauvages 44, 8.

ממ facultés 48, 23; 52, 8.
 force 24, 1, 3, 10; 30, 17, 19; 34, 4; 36, 24; 38, 1, 1, 3; 50, 22.
 instincts 52, 24.
 puissance 14, 10; 50, 18; 52, 4.
ממ forces 22, 18, 19; 30, 2.
 puissances 20, 12.
ממ décisif 42, 14.

ממ rêve 22, 13.
ממ colère 20, 20; 22, 2, 9.

ממ :
ממ résistance 48, 5.
ממ constance 14, 20; 46, 15.
ממ défaite 48, 6.

ממ :
ממ libre 46, 13.
ממ liberté 36, 4, 10, 16.
ממ librement 42, 20; 44, 4.

ממ :
ממ pensée 20, 22; 22, 5, 7; 24, 12, 16, 18; 26, 2.
ממ rationnel 38, 24.
ממ esprit 20, 22.
 pensée 14, 16; 24, 20.

ממ :
ממ obscurité 40, 14.
 ténèbre 14, 14; 24, 1; 30, 2; 40, 11.
ממ obscur 40, 13.

ממ allécher 54, 4.
 exciter 22, 3.
 inciter 18, 17.

ממ :
ממ envoyé 34, 16.

ממ :
ממ détérioration 54, 15.
 tourment 54, 23.

ממ :
ממ intelligible 24, 11.
ממ (de l') intelligence 30, 15.
 spirituel 20, 15.

ממ indication 42, 14.
ממ être reconnu 54, 17.

ממ :
ממ moines 52, 5, 22; 54, 9.
ממ solitairement 22, 6.

ממ être 48, 11.

ממ :
ממ progrès 54, 14, 15, 23; 56, 5.
ממ vertus 56, 12.

כ

- כח :
כחור justice 38, 14.
- כחל :
כחלל universel 34, 6, 8.
- כח :
כח nature 14, 9, 10; 36, 1, 4, 7, 7, 8, 9, 9, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 23; 38, 2, 8; 40, 2, 16, 21; 42, 4; 46, 17.
כח naturel 30, 19; 36, 21, 24; 40, 8, 15; 48, 23; 52, 24.
כח naturellement 30, 18; 52, 20
par instinct 44, 21.
כח faculté 34, 7, 9, 11.

ל

- לוגיקה logique 34, 8.
- לוח tablette 22, 1.

מ

- מחילה constitution 16, 13.
qualité 16, 20, 21.
- מחילת :
מחילת perfection 36, 23.
- מחילת :
מחילת insipide 40, 14.
מחילת surtout 36, 8.
מחילת parler passim.
מחילת paroles passim.
מחילת proposition 42, 7.
מחילת qui parle 24, 10.
raisonnable 14, 9; 30, 11, 12, 12, 21, 22; 32, 1, 3, 3, 4; 34, 6, 7, 10, 10; 36, 21, 22, 23, 24; 44, 19, 20, 21; 48, 10, 24.
מחילת raison 20, 19; 38, 3.
- מחילת :
מחילת quiddité 14, 4.
- מחילת :
מחילת contingent 48, 11, 11.
מחילת degré 50, 18.
- מחילת :
מחילת (position) moyenne 54, 11.

נ

- נחל :
נחל se répandre en 40, 7.
  - נחל :
נחל étranger 18, 6.
  - נחל :
נחל tentation 34, 22.
נחל tentateur 26, 1.
נחל tentation 28, 15.
  - נחל :
נחל chute 14, 13; 24, 11; 46, 4; 50, 20, 23; 52, 1.
נחל chute 50, 7.
  - נחל :
נחל psychique 52, 8.
  - נחל :
נחל plante 38, 5.
végétatif 38, 1.
- ס
- סחל devenir semblable 40, 8.
  - סחל :
סחל perceptible 16, 12.
  - סחל se détourner 14, 15.
  - סחל :
סחל action 16, 17; 30, 17; 34, 4; 36, 21; 50, 13, 15, 22, 24; 54, 15; 56, 8.
סחל réalité 24, 13, 19.
- ע
- עחל :
עחל créateur (adj.) 22, 21.
  - עחל :
עחל mémoire 24, 21; 52, 21.
  - עחל monde 20, 10; 42, 3.
עחל cours (du monde) 20, 10.
  - עחל cause 30, 20.
  - עחל :
עחל fréquentation 22, 11.
  - עחל :
עחל examiner 42, 7.

א

- רִיפָה corps 16, 21, 22; 18, 11; 20, 2; 52, 4, 26; 54, 12, 13, 16, 17, 23.
- רִיפָה corporel 24, 10; 30, 18; 34, 4; 50, 18, 22.
- רִשְׁוּיָה nature corporelle 50, 1.
- רָעוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ obéissance 20, 11.
- רָעוּס :
רַעֲוִיעַ se convertir 38, 12, 13, 23; 40, 4, 5, 7; 48, 20.
- רָעוּסְרֵהּ convertible 40, 5, 15.
- רִשְׁוּוּסְרֵהּ conversion 38, 11, 18; 40, 3, 10, 10, 16.
- רִשְׁוּוּסְרֵהּ (אֵל) mémoire 22, 1.
- רֵעָה :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ autorisation 34, 21.
- רָעוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ il valait (+ יָבַל : mieux) 46, 6.
- רֵעָה :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ distinction 54, 24.
- רָעוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ simplement 36, 7.
- רָעוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ question 38, 17.

ס

- רְצוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ volonté 14, 14; 18, 10; 20, 10; 32, 1; 36, 17; 40, 9, 22; 42, 20, 24; 44, 1, 2, 13, 18, 18, 19; 46, 12, 18, 23, 23; 48, 1, 1, 4, 4, 6, 6.
- רְצוּסְרֵהּ volontairement 44, 4, 19, 20, 21; 46, 9.
- רִשְׁוּוּסְרֵהּ image 24, 10, 12, 14, 16; 26, 3.
- רָעוּס :
רִשְׁוּוּסְרֵהּ être incliné 50, 24.
- רָעוּסְרֵהּ s'incliner 52, 4.
- רִשְׁוּוּסְרֵהּ inclination 50, 16, 20.

פ

- פָּחַד :
פִּחְחֵהּ courant (i.e. reçu) 46, 17.
- פִּחְחֵהּ capable 36, 16, 20.

- פִּחְחֵהּ contraire 44, 2.
- פִּחְחֵהּ contraire 46, 20.
- פִּחְחֵהּ en opposition 48, 24.

- פָּחַד :
פִּחְחֵהּ constance 50, 5.

- פִּחְחֵהּ :
פִּחְחֵהּ subtil 16, 8, 19, 23.
- פִּחְחֵהּ affirmation 34, 6, 8.
- פִּחְחֵהּ être 42, 10, 12.
- en soi-même 52, 5.
- פִּחְחֵהּ réel 22, 1.

- פִּחְחֵהּ :
פִּחְחֵהּ clairement 42, 9.

י

- יָבַל :
יָבַל דֶּשֶׁר desire 20, 20, 21.
- יָבַל דֶּשֶׁר convoitises 18, 5, 15; 22, 3; 52, 26.

- יָבַל :
יָבַל דֶּשֶׁר trébucher 46, 9.
- יָבַל דֶּשֶׁר sens 16, 21, 22; 20, 17.
- יָבַל דֶּשֶׁר sens 16, 20.
- יָבַל דֶּשֶׁר doué de conscience 36, 22, 22.
- יָבַל דֶּשֶׁר sensible 22, 1.
- יָבַל דֶּשֶׁר colère 38, 15.

- יָבַל דֶּשֶׁר :
יָבַל דֶּשֶׁר (être) spirituel 56, 14.
- יָבַל דֶּשֶׁר nature spirituelle 50, 1.

- יָבַל דֶּשֶׁר :
יָבַל דֶּשֶׁר pensée 34, 2.

- יָבַל דֶּשֶׁר :
יָבַל דֶּשֶׁר esprit 50, 17, 21, 24; 52, 4.
- opinion 46, 13.

- יָבַל דֶּשֶׁר :
יָבַל דֶּשֶׁר caractéristique 14, 8.

כ

- כָּבֵהּ démon passim.
- כָּבֵהּ :
כָּבֵהּ question 38, 19, 19.
- כָּבֵהּ :
כָּבֵהּ permission 34, 20.

ꠘꠞꠞ occupation 24, 9; distraction 22, 12.
 préoccupation 26, 3.
ꠘꠞꠞ bannir 14, 16.
ꠘꠞꠞ égal 40, 18, 21.
 ,**ꠘꠞꠞ** être digne 44, 1.
ꠘꠞꠞ (en) communion 28, 17.
ꠘꠞꠞꠞ complice 18, 15.
ꠘꠞꠞꠞꠞ devenir complice 18, 20.
ꠘꠞꠞ :
ꠘꠞꠞꠞꠞ existence 24, 6; 30, 9; 46, 5;
 56, 27, 28.
ꠘꠞꠞ :
ꠘꠞꠞꠞ (+ **ꠘꠞꠞ**) disposer souverainne-
 ment de soi-même 40, 3; 44, 3.
ꠘꠞꠞꠞꠞ + **ꠘꠞꠞ** souveraine disposition de

soi-même 36, 10; 42, 21; 46, 18.
ꠘꠞꠞꠞꠞꠞ souverainement 34, 14.
ꠘꠞꠞ silence 22, 6; 24, 9.
ꠘꠞꠞ :
ꠘꠞꠞꠞ mort 20, 13.
ꠘꠞꠞꠞ artère 16, 12.
ꠘꠞꠞꠞ articulation 16, 13.

ꠘ

ꠘꠞꠞꠞꠞ rang 42, 3, 4, 8, 9.
ꠘꠞꠞꠞꠞ en pensée 34, 4; 54, 14.
ꠘꠞꠞꠞꠞꠞꠞ en pensée 30, 17.
ꠘꠞꠞꠞ dragon 20, 15.

III

INDEX DES CITATIONS BIBLIQUES

(Cf. désigne les citations implicites, (P) celles qui sont conformes à le Pešhiṭta)

— Ancien Testament —	
Genèse	
III, 1 (P)	26, 24
Cf. III, 5	14, 18
Deutéronome	
XXXII, 17 (P)	28, 6
Job	
II, 6 (P)	28, 5
Psaumes	
Cf. XLIX, 3	20, 16
Cf. LXXIV, 13	20, 15
Cf. LXXX, 13-14	44, 7
XCI, 6	28, 8
CIX, 6 (P)	28, 7
Ecclesiastique	
Cf. III, 21-23	38, 21
Isaïe	
Cf. V, 1, 7	44, 7
XIV, 13-14	14, 11
Ezéchiel	
Cf. XVIII, 23, 32	46, 25
Cf. XXVIII, 14-16	42, 10
Cf. XXXIII, 11	46, 25
Zacharie	
III, 2 (P)	28, 9
— Nouveau Testament —	
Matthieu	
IV, 3	28, 14
VII, 7	38, 16
VII, 8 (P)	38, 16
Cf. VIII, 31-32	34, 22
IX, 34	28, 14
Cf. XII, 44-45	18, 13
Cf. XIII, 42	20, 8
XVII, 21	40, 23
XXV, 41 (P)	28, 12
Marc	
I, 24 (P)	48, 13
Luc	
X, 18	28, 10
XI, 18	50, 9
Jean	
XIV, 30	28, 11
XVI, 11 (P)	28, 12
Actes	
XVI, 17 (P)	48, 14
XIX, 15 (P)	48, 15
Romains	
VII, 15	48, 21
I Corinthiens	
X, 20 (P)	28, 16
II Corinthiens	
VI, 15-16 (P)	28, 19
Ephésiens	
II, 2 (P)	20, 10
Cf. IV, 31	50, 6
Cf. VI, 12	20, 12
VI, 12	42, 1
I Pierre	
II, 11 (P)	52, 26

IV

INDEX DES AUTEURS CITÉS

(Cf. désigne les citations implicites)

<p>Cf. ATHÉNAGORE</p> <p><i>Supplique au sujet des Chrétiens</i>, 26 26, 17</p> <p>Cf. CLÉMENT D'ALEXANDRIE</p> <p><i>Protreptique</i>, III, 2 26, 17</p> <p>Cf. CORAN</p> <p>II, 32; VII, 10-11; XV, 31-33; XX, 115 14, 22</p> <p>Cf. ETIENNE BAR SUDAÏLI</p> <p><i>Livre de Hiérothée</i> v, 2 38, 23</p> <p>EVAGRE</p> <p><i>Centuries Gnostiques</i> I, 22 16, 19</p> <p><i>Centuries Gnostiques</i> I, 53 30, 5</p> <p>GRÉGOIRE ABOUL-FARADJ (BAR-HEBRAEUS)</p> <p>Cf. <i>Candélabre</i>, IIIe Base, VIII, 1, 1 36, 6</p> <p>Cf. » IVe » III, 2, 2, 2 34, 17</p>	<p>Cf. » V^e » III, 2, 4 42, 4</p> <p>Cf. » V^e » IV, 2, 1, 4 20, 19</p> <p>Cf. » VIIe » I, 3, 2, 2 34, 20</p> <p>Cf. » VIIe » II, 1, 1 40 5; 42, 4</p> <p>Cf. » VIIIe » II, 3, 1, 1 20, 19</p> <p>Cf. » VIIIe » VI, 54, 12</p> <p>Cf. » XIe » 46, 13</p> <p style="text-align: center;">GRÉGOIRE DE NAZIANZE</p> <p><i>Orationes</i> 38, 9 30, 1</p> <p>Cf. JACQUES DE SAROUG</p> <p><i>Homélie sur le 6e jour</i> 16, 2</p> <p>Cf. JACQUES (?) 16, 4</p> <p>Cf. PLATON</p> <p><i>Timée</i> (69 c-71 a) 20, 19</p> <p>Cf. PARADIS (Livre du (sur l'Abbé Macaire) 54, 2</p>
---	---

V

TABLE DES MATIÈRES

INTRODUCTION	5
SEPTIÈME BASE : DES ESPRITS MAUVAIS, C.-À-D. DES DÉMONS	14
CHAPITRE I : <i>DE LEUR QUIDDITÉ ET DU PROBLÈME DE LEUR EXISTENCE</i>	14
I ^{re} PARTIE : <i>Des diverses opinions des hommes au sujet des démons</i>	14
1 ^{re} section : De leurs caractéristiques, et de la cause de leur chute	14
2 ^e section : De ceux qui disent que les démons sont des corps subtils et aériens	16
3 ^e section : De l'opinion de ceux qui disent que les démons sont les âmes des hommes pécheurs	18
4 ^e section : De l'opinion de ceux qui disent que les quatre éléments tiennent lieu de corps aux démons	20
5 ^e section : De l'opinion de ceux qui disent que les démons sont les sens intérieurs	20
6 ^e section : De l'opinion qui fut celle des Mages et des Manichéens, au sujet des démons	22
II ^e PARTIE : <i>Où l'on confirme l'existence des démons</i>	24
1 ^{re} section : Des preuves rationnelles qui confirment cette question (4 preuves)	24
2 ^e section : Des témoignages « écrits » qui confirment cette question (11 témoignages)	26
III ^e PARTIE : <i>De l'opinion qui nie l'existence des démons</i>	30
1 ^{re} section : De leurs objections rationnelles (4 objections)	30
2 ^e section : Des réfutations de ces objections (4 réfutations)	32
CHAPITRE II : <i>DE LA NATURE MAUVAISE DES DÉMONS ET DE LEUR SAVOIR</i>	36
I ^{re} PARTIE : <i>Des aspects de leur méchanceté</i>	36
1 ^{re} section : S'ils ont été créés mauvais par nature, ou s'ils se sont détournés librement vers le mal	36

2 ^e section : Leur conversion aura-t-elle lieu, et s'ils se convertissent, seront-ils ou non pardonnés?	38
3 ^e section : Si les démons sont égaux dans le mal, ou s'ils sont en celui-ci plus grands ou plus petits les uns que les autres	40
4 ^e section : Si la Providence divine englobe toute chose, comment la méchanceté des démons est-elle incurable?	42
II ^e PARTIE : <i>Sur ce que les démons reconnaissent, et s'ils se trouvent bien</i>	
1 ^{re} section : S'ils reconnaissent leur créateur	48
2 ^e section : S'ils se trouvent bien dans l'état où ils sont	48
3 ^e section : S'ils s'aiment entre eux, ou non	50
III ^e PARTIE : <i>Comment nous sommes combattus par les démons</i>	
1 ^{re} section : Comment ils nous poussent à des actions honteuses	50
2 ^e section : Que les démons ne peuvent faire tomber les hommes que par l'intermédiaire des facultés soit psychiques, soit corporelles	52
3 ^e section : Comment on distingue les motions divines qui sont en mouvement en nous, d'avec celles qui sont démoniaques	54
CONCLUSION DU TRAITÉ SUR LE DÉMONS	
I. Index des noms propres	59
II. Index des noms remarquables	61
III. Index des citations bibliques	66
IV. Index des auteurs cités	67
V. Table des matières	69

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 3

THE OLD GEORGIAN VERSION OF THE PROPHETS

APPARATUS CRITICUS

BY

Robert Pierpont BLAKE

Professor of History at Harvard University

AND

Canon Maurice BRIÈRE

Professeur à l'Institut Catholique de Paris

*Published in collaboration with
The Dumbarton Oaks Research Library and Collection*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

THE OLD GEORGIAN VERSION
OF THE PROPHETS

APPARATUS CRITICUS

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 3

THE OLD GEORGIAN VERSION OF THE PROPHETS

APPARATUS CRITICUS

BY

Robert Pierpont BLAKE

Professor of History at Harvard University

AND

Canon Maurice BRIÈRE

Professeur à l'Institut Catholique de Paris

*Published in collaboration with
The Dumbarton Oaks Research Library and Collection*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

INTRODUCTION

Comme il a été annoncé dans la préface de la version en géorgien ancien des Prophètes de la Bible (P.O. tome 29, fasc. 2), il n'a pas été possible d'imprimer l'apparat critique au-dessous du texte lui-même.

Le présent fascicule présente cet appareil critique groupé en un seul volume dans l'ordre de l'édition : le texte géorgien correspondant à cet appareil critique se trouve donc avec sa traduction latine :

Petits prophètes :	P.O. tome 29, fascicule 2	
Isaïe :	»	3
Jérémie :	»	4
Ézéchiël et Daniel :	»	5

A la suite de cet appareil critique, on trouvera la liste des ERRATA relevés dans le texte géorgien ou dans sa traduction latine. Nous remercions cordialement M. l'Abbé Charles MERCIER, président de l'École des Langues Orientales Anciennes de l'Institut Catholique de Paris et professeur d'arménien et de géorgien, d'avoir bien voulu se charger de cette révision.

Nous regrettons cependant de n'avoir pas eu la possibilité de faire sur les microfilms eux-mêmes quelques vérifications nécessaires.

F. G.

OSE.

C. I.

- (1) *Exstat lacuna a I, 1 usque ad XII, 8 in I.*
 (3) Lobelam O : Dobelaim *scripsi*.

C. II.

- (7) *ante poterit₁ addidi neque. post eos₁ lacuna esse videtur. dicet] dixerunt O.*
 (13) Baalim] a Baal O.
 (17) nominum] domorum O.

C. III.

- (1) illi] ille O.
 (3) sedebis] iudicabis O.

C. IV.

- (10) poterunt₂] poterit O.
 (12) baculis] benedictione O.
 (19) vinctus] congregatus O.

C. VII.

- (9) cani] bestiae O.

C. VIII.

- (10) ungere] vivere O.

C. IX.

- (15) habui eos] habuerunt illi O.
 (16) producet] accipiet O.

C. X.

- (8) altaria₁] altare O.

C. XI.

- (3) sumpsi] sumam O.
 (11) *ante sicut lacuna esse videtur*

C. XII.

- (8) / iugum *incipit textus codicis I.* principatum] tyrannidem I.
 (9) *ante dixit add. et I.*
 (10) *ante iterum om. et I.*
 (11) *ante visiones add. ego I.*
 (12) Galaad] in Galaad I.

C. XIII.

- (2) conflando *ante* idolum I. artificum I.
 (3) lacrimarum] adipum O.
 (5) *om. illa I.* super desertum illud *ante* in terra I.
 (8) ibi *ante* catuli I.
 (9) *om. Israel ut vid. I.*
 (10) *post tuus add. et I.* iudicet] iudicavi O. da mihi] dedi tibi I.
 (14) *om. de morte redimam eos nunc O.*

(15) ille] hic I. Dominus super eos I.
eorum₁] suos I. om. eius₂ O.

C. XIV.

- (1) Samariae sic O.
(4) om. iam I. neque] non iam I. opera
manuum] facta manibus I. miserebitur
pupilli I.
(5) post eos add. unā, quia aversus est furor
meus ab eis ut vid. I.
(8) tegumentum] fundamentum I. florebit
sic I. ante sicut₂ om. et I.
(9) Ep'rem (dat.) I. post quid add. adhuc
I. ultra ei I. humiliavi I.
(10) ante prudens om. et I. Ad calcem
textus : Finita est < prophetia > Ose I.

C. II.

- (1-2) om. Domini... dies₁ O.
(2) fuit] erit O.
(3) erit] invenietur O.
(5) ad initium versus add. et O. ante
fortis om. et I.
(7) om. et ante sicut₁ O. om. bellatores₂
O. muros O. om. nunc I.
(8) post proximo forte erat suo I.
(9) fenestras correctum e fenestram manu
correctoris I.
(10) claudetur terra] claudet terram O.
(11) ante valde add. et O.
(13) ad initium versus om. et O. om.
vestra₂ I.
(15) Sanctificate / lacuna in I.
(26) nomen] domum O.

IOVEL.

Titulus : Prophetia Iovel O.

C. I.

- (2) istiusmodi O.
(3) generationibus aliis I.
(4) om. etenim O.
(5) ebrii sunt O. ante lugete add. et O.
om. omnes O. iucunditas] pulchri-
tudo O.
(6) ascendit] nunc accessit O. leonis O.
(7) post reiecit om. id I.
(9) post est add. abhine O. de domo Do-
mini post victima O.
(13) ante ministri₂ add. sedentes O.
(15) om. in illo die O. om. ille O.
(19) campi] deserti O.

C. III.

- (4) quid] iterum *sic* O.
 (13) falces / *incipit iterum* I. adveniunt
 vindemiae O.
 (14) *om.* in valle₁... Domini O.
 (16) commovebuntur caeli O. conforta-
 bunt *sic* O.
 (18) *om.* montes... fluent₁ O.
 (19) *post* Aegyptus *add.* autem O.
 (20) Hierosolyma] Israel O.
 (21) habitabit] habitare faciet O. *Ad*
calcem textus : Finita est < prophetia >
 Iovel I.

- (7) nomen] domum I.
 (9) Amorrhaeum] *corrupte* I. altitudo₁
 sicut O. *om.* altitudo₂ eius O.
 (10) te] vos O. duxi] eduxi O. *post*
 terram *add.* illam O. Amorrhaeorum] *cor-*
rupte I.
 (11) estne O.
 (14) *om.* suam O.

C. III.

- (1) verbum hoc quod O.
 (2) in vos] propter vos omnes O.
 (4) rugit] rugiet O. apprehenderit quid O.
 (5) cadet O. in terra sine aucupe] sine
 gladio in terra O. sine captura quadam
 in terra O.
 (6) dat O. civitate O. conturbatur O.

AMOS.

Titulus : Prophetia Amos O.

C. I.

- (1) de T'ekua] T'ekuae O. quae₂] quod I.
 Ioroboam O. Ios O.
 (5) *om.* illos O. ducam populum Syriae
 electum O.
 (6) *om.* illis I. Salamonis O. intro-
 ductionem] conclusionem, *post quod om.* il-
 lam O.
 (7) *ad initium versus om.* et O.
 (9) illo verbo] illis verbis O. *ante capti-*
vitatem add. illi O. Solomonis O.
 (11) quattuor] duabus O. eorum] ab eis
 O. *ante* corrumpit *om.* et O. *ante* in
 conturbationem *om.* et I.
 (14) in clamore] clamabitis, *vel* clamate O.
 (15) eorum₁] eius O. *om.* simul O.

C. II.

- (1) *om.* super O. et quattuor *post* Moab
 O. *om.* propter hoc O.
 (2) eius] eorum O. infirmitate O.
 (4) *om.* illis₁ I. amotionem] laesionem I.
ante quia *om.* et O. non] nequaquam I.

- (7) *om.* Deus O.
 (9) in Assyria] Assyriorum O. eis] ei O.
 (10) nescient (*sing.*) O. mendacium] malum O. regionibus suis O.
 (11) de te] super te O.
 (12) musculos] passerem I. radicem O.
       post tribubus *om.* et O.
 (14) *post* ulciscar₁ *add.* ego O. *om.* propter... ulciscar₂ O.
 (15) addentur] commovebuntur O.

C. IV.

- (1) *om.* hoc dicit Dominus O. *om.* haec O. Basaan O. pauperem O. egenum O. da O. *om.* vinum O.
 (2) *om.* Dominus₂ O.
 (3) introducent] introduxi *sic* O.
 (4) *om.* nam O. intrabitis *sic* O.
 (5) nuntiabant] mendose I: vocaverunt O.
 (6) *om.* vestris₁ O. *ante* in omnibus₂ *add.* et *sic* I.
 (7) *om.* et super₂ alteram civitatem O. *post* pars₂ *add.* altera O. *om.* non₂ I.
 (8) *ante* non₂ *om.* et O.
 (9) olivetum vestrum] olivam O. neque] non O. *om.* ad me O.
 (10) *om.* gladio O. *post* Dominus *add.* propter hoc *sic* dicit Dominus O.
 (11) *om.* subvertit Deus O.
 (12) *om.* praeterquam... tibi O.
 (13) celsitudinem] profundum O. *om.* Deus O.

C. V.

- (1) afferro] habeo O.
 (3) *om.* Dominus₂ O.
 (4) *om.* etenim... Israel O.
 (6) vivetis O.
 (7) iustitiam... confirmavit O.
 (8) umbras O.
 (9) munitiones O.
 (11) accipiebatis] accipiebant O. eis₂] ea *sic* O.
 (12) *om.* sunt O. *ante* conculcatis *add.* et O. pauperem O.
 (13) tempora mala sunt O.
 (14) vobis] vobiscum O.
 (15) Ioseb] Iacob O.
 (17) *ante* planctus *add.* luctus et O.

(23) cantum] cantus I.

(27) *ad initium versus om.* et O. expellam vos inde] expellentur a vobis O.

C. VI.

- (1) *om.* illo O.
 (1-2) *om.* vindemiarunt... et I.
 (2) descendite] intrate O. Geet' O. illos firmissimos O. ex regibus] *corrupte* O. termini eorum vestris] *corrupte* I.

- (3) მოვლენად : დ super n scriptum O.
- (4) კბოთა O.
- (5) შეურაცხინ O.
- (6) არა რაა O. იოსებისა O.
- (7) ტყუი I.
- (8) om. უფალმან₂ O.
- (9) მოწყდენ O. /დაშთენ₂ f. 388r O.
- (10) ეძულეზოდის O. განღება O. რქუას sic I : თქუას O. დებად, post quod om. თვის O. უფლისასა] ღმრთი-სასა O.
- (12) დაიდუმენ sic O. გარდასდრიკე O. სიმწარედ : მწარე in rasura manu correctoris I.
- (13) ჩემითა O. გაქუნდესა O.
- (14) გაჭირებდენ O. შეხუდეთ O. ამათად O.

C. VII.

- (1) უფალმან უფალმან O. ბუზუ ის-გუგ] ბუზუს გოგ O.
- (2) და ad initium versus] მას ჟამსა O. მოკმად O. om. უფალო₂ O. დაად-გინოს O.
- (3) ამის თვის O. ესე არა] ესერა O.
- (4) ესრეთ I. უფალმან₂] ღმერთმან O. ცეცხლითა საშჯელსა O. /შეკამნა (f. 388v), ante quod add. აჰა... საშჯელსა და bis O.
- (5) ვთქო I.
- (6) ესე არა] ესერა O. ეყოს O.
- (7) ესრეთ I : ესრეთ O : ესრეთ scripsi. მდგომარე I. აღმანტიანისათა O.
- (8) ჰხედავ O. ვარქუ] ვთქუ O.
- (9) განირყუნენ I. om. იგი O. იერობოამისსა : იე additum manu correctoris I : იორობოამისსა O.
- (10) კრებას O. ისრაჲლისასა, post quod add. და O.
- (12) იუდაესსა O.
- (13) ბეთელს O. რამეთუ/ f. 389r O. om. არს₂ O.
- (15) om. ჩემსა O.
- (16) ისმინეთ O. სწინასწარმეტყუ-ლებდ O. კრებას O.
- (17) om. შენნი₂ I.

C. VIII.

- (1) ესრეთ I. მემახვრისა₂ O. ჰხედავ O. ვთქო I. მემახვრისასა O.

- (3) მრავალ additum super lineam alia manu : prius erat მართალ I. ღუმილა sic O.
- (4) გლახაკსა O. და ante ჰმძლავრობთ additum in margine manu correctoris I. დავრდომილსა O.
- (5) post ოდეს add. მე O. თუე O. შაბათი/ f. 389v O. ცროდ O.
- (6) ვივაჭრებდეთ O.
- (8) om. და ante იგლოვდენ O. მას ზე-და] მისნი O. მდინარე₂₁ I. აღსა-რული sic I. წარმოცეს O.
- (9) დაბნელდენ I.
- (10) მივაქცინენ sic I : correxī : გარდა-ვაქციენ O. დღესსასწაულნი I : დღეს-სასწაულნი O : correxī. ყოველსა თავ-სა O.
- (11) om. ზედა I.
- (12) om. ვიდრე₂ O. მზის O. om. მი-მორბიოდინან O. პოვონ O.
- (13) დღესა O. მოაკლდენ/ f. 390r O.
- (14) post სალხინებელსა add. მას O. ante და რომელნი littera incerta O. ბერ-საბე₂ I. om. მერმე O.

C. IX.

- (1) ვიხილ O. post საკურთხეველსა₂ om. ზედა I. განკუეთ O. om. მათნი O. მოვწყუდენ O. არა₂] არცა O.
- (2) დაეფარენ] დაეფლნენ I. აღდენ sic O, post quod add. იგინი O.
- (3) დაეფარენ] დაეფლნენ I.
- (4) წინაშე პირსა O. მოვწყუდენ O. განვივენ O.
- (5) om. ვითარცა₁... წარმოცეს O. მდინარე₂ I.
- (6) აშენებს] აჩუენებს O. დააფუძ-ნებს/ f. 390v O. ზღვსასა] ზესკნელ-თასა O. post უფალ add. და O. ante სახელი add არს O.
- (7) ხარით sic I. ჩემდა O. om. ანუ O. აღმოვიყვანე₂ I.
- (8) მეფობათა I.
- (9) განიჭირის O. გასამუსრველი O.
- (10) აესრულნენ I.
- (11) დღესა O. აღვაშენო I. ante ვითარცა add. და O.
- (12) კაცთთა sic I. ყოველთა additum in margine manu correctoris I.

- (5) reputaverunt O. (8) regna I.
 (6) Ioseb O. (11) *ante* sicut *add.* et O.
 (8) *om.* Dominus₂ O.
 (10) propter... Domini] ad invocandum no-
 men Dei O.
 (12) declinasti O.
 (13) nostra] mea O. habebitis O.
 (14) Amat O.

C. VII.

- (1) Dominus Deus] Dominus Dominus O.
 musca Isgug] muscae Gog O.
 (2) *et ad initium versus]* in illo tempore O.
om. Domine₂ O. suscitabit] statuet O.
 (3) super hoc] propter hoc O. hoc non]
 ecce O.
 (4) Dominus₂] Deus O. in igne iudicium
 O. *ante* devoravit *add.* ecce... iudicium et
bis O.
 (6) hoc non] ecce O.
 (9) *om.* illa O. Ioroboam O.
 (10) *ante* non *add.* et O.
 (13) *om.* est₂ O.
 (15) *om.* meum O.
 (17) *om.* tuae I.

C. VIII.

- (4) pauperem O. egenum O.
 (8) *ante* lugebunt *om.* et O. super eam]
 eius O.
 (9) obtenebrabuntur *sic* I.
 (10) omne caput O.
 (11) *om.* super I.
 (12) *om.* usque₂ O. *om.* hinc et illinc cur-
 rent O.
 (14) *post* propitiationem *add.* illam O. *om.*
 ultra O.

C. IX.

- (1) *ante* altare₂ *om.* super I. *om.* eorum
 O. non₂] neque O.
 (2) absconditi] sepulti I. *post* ascende-
 rint *add.* illi O.
 (3) absconditi] sepulti I.
 (5) *om.* sicut₁ flumen... exsiliet O.
 (6) aedificat] ostendit O. maris] regionum
 supernarum O. *post* Dominus *add.* et O.
ante nomen *add.* est O.

- (13) in semine] super arata O.
 (14) vineam sic O.
 (15) in terra eorum] super terram O. *Ad calcem textus* : Finita est < prophetia > Amos I.

ABDIA.

Titulus : Prophetia Abdiae O.

- (1) stemus] consurgamus O.
 (3) habitationes suas O.
 (4) *post fueris add.* tu O.
 (5) tibimetipsi multum O.
 (8) *ad initium versus add.* et O.
 (9) tui fortes O.
 (11) *post coram add.* facie O. Hierosolymam] Israel I.
 (12) *post die₃ add.* illa O.
 (13) *ad initium versus add.* et O. congregationem... eorum₃] in die congregationis eorum interitum eorum, *post quod om.* et O. contentus esse] sedere I. super exercitum] in exercitu O.
 (14) interficiendos] veniendos sic O.
 (15) fecisti] feci O. tibi₁] vobis O. *om.* retributio tua O.
 (16) in monte sancto meo] coram me O. *ante bibent₁ om.* ita I. cadent illi et fient] et percutient vos et fient illi I.
 (17) Sion] sancto I.
 (18) accendentur] accendetur O. harundines] ignis O. devorabunt O. $\bar{\text{E}}\text{sau}_2$ I.
 (19) Zep'ela O. Beniamen (*acc.*)] Beniamen (*gen.*) O.
 (20) *om.* et habitatio... ad Ep'ret'am O.
 (21) regnum Domini O. *Ad calcem textus* : Finita est < prophetia > Abdiae I.

IONA.

Titulus : Prophetia Ioniae O.

C. I.

- (2) malitia clamoris eorum O.
 (3) *om.* ut fugeret O. ut abiret] abiit, *post quod add.* fugiendo O. in T'arši_{1, 2}] e T'arši O. *om.* ille O.
 (4) *post mari_{1, 2} add.* illo O.
 (5) e navi] navis O. *om.* ab I.
 (6) *ante accessit om.* et I, *post id autem om.* ad eum I. gubernator navis] nauta O. *om.* tu O.
 (8) *om.* narra nobis O. *om.* vel cuius populi I.
 (9) servus... timeo] servus sum ego Domini Dei caelorum et timeo ego O.
 (10) quia₁] quoniam O.
 (12) *om.* me₁ O. *post mare₂ add.* hoc O. super₁ vos] a vobis O. *om.* ego O. magnus hic fluctus O.
 (13) nitebantur] compellebant O.
 (14) *post animam add.* hanc O. des] pervenire facias O. iustum] iusti O.
 (15) *post mare₂ add.* illud O.
 (16) *om.* valde O.

C. II.

- (1) *post* draconi *add.* illi O.
 (3) audiisti] audivit O.
 (4) *ad initium versus add.* enim O. deie-
 cisti] deiecerunt I.
 (5) *om.* ego O. sumne] sum, *post quod*
add. ego O. ante videre *add.* nunc O.
 (6) abyssi vallaverunt... extremae O.
 (7) ante descendi *add.* et O. et exeat] as-
 cendat O. destructione] corruptione O.
 (9) custodes... dereliquerunt] qui custodie-
 runt vanitatem mendacii, illi misericordiam
 tuam dereliquerunt O.
 (10) quodcumque vovi] quodcumque votum
 O.

C. III.

- (3) *om.* via O.
 (4) intrare] ire O. via tantum O. dies
 adhuc O. subvertetur O.
 (5) Nineve] Ninevitae O. praedicaverunt]
 disposuerunt O. saccum induerunt O.
 (6) vestimentum] ornamentum O.
 (7) ante boves (*sing.*) *add.* et O. *om.* et
 oves (*sing.*) O. neque pascantur] in pas-
 cuo O.
 (8) induerunt saccum O. ante homines
add. omnes O. *om.* et pecora O.
 (10) *om.* ut faceret O.

C. IV.

- (1) turbatus est] angebatur O.
 (2) *ad initium versus add.* et O. ante prop-
 ter *add.* et O. in T'arši] ■ T'arši O. scie-
 bam O. ante multum *om.* et O.
 (3) mors mea] mihi mors O.
 (4) *om.* numquid O.
 (5) ibi *post* fecit O.
 (6) ascendit] orta est O. esset umbra]
 adumbraret O. *om.* ut₂ adumbraret eum O.
 aestu illo malo] vi illa aestus O.
 (7) *post* praecepit *add.* Dominus O. *om.* et
 percussit... illam O. exaruit] arefecit cu-
 curbitam illam O.
 (8) *post* praecepit *add.* Dominus O. super
 caput Ionaë O. *om.* haec O.
 (9) *om.* Deus O.

- (10) cucurbitae *post* misereris O.
 (11) parcam (*dat.*)] miserebor (*gen.*) O.
om. huic magnae O. noverunt] sciunt O.
Ad calcem textus : Finita est < prophe-
 tia > Ionaë I.

MIK'EA.

Titulus : Prophetia Mik'eaë O.

C. I.

- (1) *post* Ioa'tam *om.* et O.
 (3) Dominus] Deus O. et *ante* descendet
additum manu correctoris I.
 (4) *post* tabescent *add.* sub eo O. cera O.
 faciem ignis] ignem O. *om.* descen-
 dens O.
 (5) *om.* erit O. quae] unde I.
 (6) pones, *vel* posuit IO : ponam *scripsi.*
om. et *ante* deiciam O.
 (7) comminuent] deiciam I. mercedibus]
 mercede O.
 (8) lugebit] lamentabitur O. faciet] fa-
 cient O.

- (10) *om.* nunc O. Get¹] Bet²e sic O.
 (11) *om.* habitans₂ O. Senar O.
 (12) incepit] fuit O.
 (13) filia O.
 (14) Get¹aeorum] Bet¹aeorum sic O.
 (16) nunc] et O.

C. II.

- (1) cubilibus suis] cubili O. *om.* et ante unā O.
 (2) concupiscebat I. et domos₁] in domibus et O. et domos₂] in domibus O.
 (3) hoc₂] illud O. *om.* et adveniet O.
 (4) *om.* super vos O. *om.* infelicitate I.
 (5) erit] fuit O. *om.* tibi O. ponat] imponeret O.
 (7) quod... spiritum] quod dicet domus Iacob : Iratus est spiritus I. *om.* eius₁ I. sunt₂ post eo O.
 (8) detraxerunt] exierunt sic I.
 (11) ebrietatis] ebrietas O.
 (12) exspectabo] exspectabunt O. gregem] verbum mihi ignotum O.
 (13) ducebat O.

C. III.

- (1) dicet] dixit O. *om.* et reliquiae domus Israel O.
 (3) eiecerunt] rexerunt sic O. carnem] carnes O. *om.* et sicut₂... in ollam O.
 (5) ante hoc add. propter hoc O. *om.* qui seducunt populum meum O. mordebant O. *om.* eis O. data est] versa est O.
 (6) *om.* super eos O.
 (8) *om.* in potentia O. ut enarrem] enarans (*lit.* narratione) O.
 (9) istae] ab eis sic I.
 (10) mendacio] iniquitate O.
 (11) eius₁] vestri O. mercede responsum] responsum mercede O. dabant] narrabant I.

C. IV.

- (1) vertice] capite I. post elevabitur add. ille O.
 (2) ascendite] ascendemus O. post eamus add. nos O.
 (3) falcem O.
 (4) ficeto suo O.

- (6) illos₁] populi mei O. recipiam (*acc.*)] miserebor (*gen.*) O.
 (7) ad initium versus *om.* et O. Dominus post eos O. post abhinc *om.* et O.
 (9) *om.* forte O.
 (10) quia] quae O. hinc₂] rursus O.
 (11) nostri] mei I.
 (12) eius] eorum I.
 (13) aptabo tibi aereas] aereas faciam O. gentiles] populos multos gentilium O. *om.* multitudinem... Domino₂ O.

C. V.

- (1) vos] te O.
 (2) ante parvulus add. numquid manu rectoris O. *om.* qui... Israel₂ O.

- ... ისრაჲლი O. დასაბამით დღჲთა გან O.
- (3) om. მოსტეს O. მას O.
- (4) om. და ad initium versus O. om. სახელისა I.
- (5) om. და ante რაჲამს₂ O.
- (6) ნებროთისი O. პანეზსა sie O. შე-მოვიდეს] მოვიდეს I. თქუენთა/ f. 399r O.
- (7) ante ვითარცა₁ add. და O. ante ნუ-ცა add. და O. დაადგრენ O. კაცთა I.
- (8) იაკობისი] იაკობისნი I. ლომთანი O. სამწყსოთა O. შევარდეს O. განაბნიეს ut vid. O. არს O.
- (11) om. ყოველი O.
- (13) om. შენნი O. ძნელები sie O.
- (13-14) om. და არღარა... შორის შენსა O.
- (14) განერყუნე I.
- (15) რისხვითა] გულისწყრომისა ჩემი-საათა O.

C. VI.

- (1) იტყვს უფალი O. ისმინეთ O.
- (1-2) om. კმად... ბორცუნო O.
- (2) საშ/ჯელი₁ f. 399v O. post პევთა add. და O. საშჯელია₂ O.
- (4) ante გან add. მის O.
- (5) ზრახა O. ბალაყ O. ბალაამ O. ნაწილთადასა sie IO : correxī.
- (6) წელიწდეულითა O.
- (7) უფალმან ათასეული] ღმერთმან ათ-ეული O. უშჯულოებისა O.
- (8) სიმაართლისა O. om. იყო O. ante რაჲათა₂ add. და O. ჰხვდოდი O.
- (9) სა/ხელისა f. 400r O.
- (10) უკუი O. უშჯულოთად O.
- (11) პაავსიკითა I.
- (12) უღმრთოებითა O. აღმაღლდა] იტყოდა მაღალსა O. post პირსა add. შინა O.
- (14) შჰამდო შინ O. შენ₂ და₃] და შინ O. განერ₃ I. რაოდენნი] რომელნი O.
- (15) ante შენ₁ add. და O. om. და ante დასწინხო O. ჰსუთა O. om. და ante განირყუნეს O.
- (16) ჰვდოდით O. და (om. I) რომელნი არიან მას შინა დამკვდრებულ O.

C. VII.

- (1) სთულებასა I.
- (2) წარწყმდა/ f. 400v O. ქუეყანით] ქალაქით I. აჭირებს O.
- (3) გამოილო O. სიმდიდრე O.
- (4) om. იგი O. შეჰამოს O. მსტურო-ბისასა] მსახურობისასა O. ვად semel O.
- (5) არწმუნებთ O. რად] რადასა O.
- (6) სძალი] და ძის ცოლი O. იყუნენ I.
- (7) ვხედვიდე] ვესვიდე O. post ღმერ-თმან add. მაცხოვარმან O.
- (9) ვიდრემდე O. განამართლოს] განა-ნათლოს I. ante ყოს add. და O. ნა-თელსა O.
- (10) შენი/ f. 401r O. დასათრგუნველად O.
- (11) აკოციტ O. ალისა O.
- (12) შესაყენებელად O. განსაყოფე-ლად] განსარყუნელად O. ტვროსით-გან] ტვროსით O. მდინარედმდ₃ I.
- (13) om. და ad initium versus O. მათთა-და sie IO : correxī.
- (14) მწყისი I. ბასანელთასა O. ვალა-დელთასა O.
- (15) ante დღეთა add. და O. უჩუენოს I.
- (16) ante ყურნი add. და O. დაუყრუვ-დენ O.
- (17) ante შეძრწუნდენ add. და O. მას მათსა] მათთა ზედა O. შენ გან] შენ-და O.
- (18) ღმერთი I. აჰკოც I. წარჰხუალ O. სამკვ/დრებელისა f. 401v O.
- (19) ante მოიქცეს add. და O. om. ჩუენ O. სიღრმჰსა O. ყოველნი post ჩუენ-ნი₂ O.
- (20) აბრაამსა I. დღჲთა O. მათ] მათ-თა I. Ad calcem textus : დაესრულა მიქიქიასი, minio scriptum I.

NAUM.

Titulus litteris capitalibus minioque scrip- tus : წინაწარმეტყუელებად ნაუმისი O.

C. I.

- (1) სიტყუა... თვს litteris capitalibus mi- nioque scriptum O. ხილვისა O. ელკე- სელისა I : ელკიელისადა O : ელკესელი- სადა scripsi.

- (3) *om.* dabit O. ei O.
 (4) *ad initium versus om.* et O. *om.* nominis I.
 (5) *ante cum*₂ *om.* et O.
 (6) Nebrot^o O. intraverit] venerit I.
 (7) *ante sicut*₁ *add.* et O. stet] maneat O.
 (8) leonis] leonum O. gregis] gregum O. irruerunt *sic* O. disperserunt *sic* O.
 (11) *om.* omnia O.
 (13) *om.* tua O. statuas] difficiles *sic* O.
 (13-14) *om.* nec iam... in medio tui O.
 (15) et in furore] furoris mei O.

- (16) *ante aures add.* et O.
 (17) *ante conturbabuntur add.* et O. in conclusione illa sua] super conclusionem suam O. a te] te O.
 (19) *ante revertetur add.* et O. *om.* nostri O. omnia *post* nostra₂ O.
 (20) Abraam I. illos] eorum I. *Ad calcem textus* : Finita est < prophetia > Mik'iae I.

C. VI.

- (1) Dominus loquebatur] loquitur Dominus O. audiant] audite O.
 (1-2) *om.* vocem... colles O.
 (2) fundamentorum] et fundamenta O. *post iudicium*₂ *add.* est O.
 (4) *post* domo *add.* illa O.
 (5) Balaak O. Balaam O.
 (7) Dominus milia] Deus decem O. impietatem] iniquitatem O.
 (8) *om.* sis O. *ante ut*₃ *add.* et O.
 (10) iniqui] iniquorum O.
 (12) exaltata est] loquebatur excelsum *verbum* O.
 (14) comedes tu O. quotquot] qui O.
 (15) *ante tu*₁ *add.* et O. *ante calcabis om.* et O. *ante destruetur om.* et O.
 (16) ambulabitis] ambulabatis O. *om.* et *ante illos* I. habitant in ea] in ea habitant O.

C. VII.

- (2) terra] civitate I.
 (4) devorabit O. speculationis] servitutis O. vae *semel* O.
 (6) *ante nurus (filii coniux O) add.* et O.
 (7) ad Dominum aspiciam] in Domino confidam O. *post* Deus *add.* salvator O.
 (9) iustificet] illuminet I. *ante faciet add.* et O.
 (11) lateris] flammae *sic* O.
 (12) divisionem] destructionem O.
 (13) *ad initium versus om.* et O.
 (14) pasce] paseit I. Basan O. Galad O.
 (15) *ad initium versus add.* et O. ostendet I.

NAUM.

Titulus : Prophetia Naum O.

C. I.

- (1) Elkiaei O.

- (2) მიეგბელი O. om. მან O.
 (3) ante და₁ add. არს O. ძალი მისი] ძალითა O. ძრვით] ძღვეით O. მტუერისა I. მისთა O.
 (4) უთქუმიდეს] შეპრისხნეს O. ბასანი O. om. იგი O. ყუავილოანი sie O. მოაკლდენ] შემციოდეს O.
 (5) post მთანი add. და O. შეიძრნენ C. ante პირისა add. და O. om. და ყოველნი... ზედა O.
 (6) შეიმუსრნენ I.
 (7) om. მისთა O. ჭირისასა/ f. 402r O.
 (8) იყვნეს O. სდევედს O.
 (9) იძიოს O. დაიცვნეს O.
 (10) ბრწამლ I : ბრძამლი O : ბრწამლი scripsi.
 (11) აღდგომსა sie O.
 (12) ამას] ამის თვს I. მთავრობს O. მერმც O.
 (14) მერმც O. სახელისა O. გამოდნომილნი I. ante დავდა add. და O.
 (15) დღსსასწულობდ IO : correxī. დღსსასწაულთა IO : correxī. შესძინოს O. მერმც O. გამოსლვად O.

C. II.

- (2) om. პირსა შენსა O. სტენვედ O. შეიპყრენ] შეირტყენ O. ძალითა/ f. 402v O.
 (3) post ვითარცა add. იგი O. მონაგებები მათი O.
 (4) მეკიცხელნი I. საწაფელნი] მეველებელნი O. შფოთ I.
 (5) გზათა (გზა I)] მათათა O.
 (6) მოეკსენეს I : მოეკსნენ O : მოეკსენენ scripsi. მათთა] მათ O. განკზადნენ sie O. მკუმილნი O.
 (7) ქალაქისანი O. სამეფონი O. დაეცნის additum manu correctoris I.
 (9) მათნი O.
 (10) om. და ante არა O. მათისა O.
 (11) აღყრა] აღზილვად O. საღმო/ ბანი f. 403r O. ცხელსა] ცეცხლსა O. ქოთნისა O.
 (12) არს O.
 (13) დაუშდნენა O. ძუალთა O. ბუდე I.
 (14) აღვაგზნი] აღვადგინი O. სიმრავლე I. ისმენ O. მერმც O.

C. III.

- (1) საეს I.
 (2) ბჭვერაა sie O.
 (3) საჭურველისა O. წყულულების] თესლებისა O.
 (4) განფრდის O. მისისადა] მისთა sie O.
 (5) მპყრობელი/ f. 403v O.
 (6) მოვაწო] მოვაქციო O. საძაგელეზა O. შენთაებრ] შენთა O.
 (7) გარდამოკდეს O. შენ გან] შენდა O. om. მას O.
 (8) აღითუალენინ] აღირთუნ ლინნი corrupte I. მშქშისა I : ქშისა O : მქშისა scripsi. რომელი O.
 (9) ლუბიელნი O. იყვნენ O.
 (10) ქუე O. დაახეთქნენ O. ყოველთა... დიდებულთა მისთა O. კელთ O.
 (12) ლელუსა I. სტუარ I : სტოვარ O : მსტოვარ scripsi. post უკუეთუ add. კქონდენ O. om. შეიძრნენ O.
 (13) om. შენი O. om. შენ O. ქუეყანისა] ქალაქისა I. om. და ante შეკამნეს O.
 (14) გარდამოიღინე/ f. 404r O. ბზსა O.
 (15) ante მოგსრას add. და O. ბუზი O.
 (16) განიმრავლს O. ბუზი O.
 (17) ნადნი] ნადირნი in rasura O. om. ყორესა O. om. და ante იგინი O. მისი] მათი O.
 (18) დაესრულა IO : დაპრულა scripsi.
 (19) om. და ad initium versus O. შენისა] მისისა O. დაიტყუელნეს I. მიიწია] შეეწია O, ante quod არა supplevi. Ad calcem textus : დაესრულა ნათმისი, litteris capitalibus minioque scriptum I. In O colophon deest.

AMBAKUM.

Titulus litteris capitalibus minioque scriptus : წინაწარმეტყუელება ამბაკუმისი O.

C. I.

- (3) უბადრუეებისა O. უღმროეებისა O. მიიღებს/ f. 404v O. om. ქრთამსა O.

- (2) *om.* ille O.
 (3) *post* patiens *add.* est O. magna est fortitudo eius] magnus est fortitudine O. motu] victoria O. pedibus] pedum O.
 (4) minabitur] irascetur O. Basaan O. *om.* ille O. deficient] minuta sunt O.
 (5) *post* montes *add.* et O. commovebuntur O. *ante* a facie *add.* et O. *om.* et omnes... super eam O.
 (6) conterentur I.
 (7) *om.* se₁ O. custodiet O.
 (8) restiterint] restiterunt O. persequerentur O.
 (12) *ante* hoc *add.* propter I.
 (14) domo] nomine *sic* O. *ante* ponam *add.* et O.
 (15) transeat] exeat O.

C. II.

- (2) *om.* in faciem tuam O. contine] accinge O.
 (5) vias] montes O.
 (6) recordati sunt I. eorum] illi O.
 (7) civitatis O.
 (9) eius] eorum O.
 (10) nec] non O. eius] eorum O.
 (11) quassatio] adspectus O. calorem] ignem O.
 (13) feminis] ossibus O.
 (14) succendam] instituam O.

C. III.

- (3) armaturarum] armaturae O. vulneratorum₂] gentium O.
 (6) venire *faciam*] convertam O. secundum impuritates tuas] impuritatum tuarum O.
 (7) a te] ad te O. *om.* ei O.
 (8) numeretur] tolle tintinnabula *sic* I.
 (9) fuerunt] erunt O.
 (10) parvulos... elident O. omnes inclutos O.
 (12) fico I. concussae fuerint] habuerint O.
 (13) *om.* tuus O. in medio tui; inimicis tuis] in medio inimicorum tuorum O. terrae] civitatis I. *om.* et *ante* devorabit O.
 (15) *ante* exstirpabit *add.* et O.

- (17) culices] venationes O. *om.* in mace-riam O. *om.* et *ante* illae O. eius] earum O.
 (18) dormitaverunt pastores tui] finitum est pastoribus tuis IO : *correxi*.
 (19) *om.* et O. tuae] eius O. plauserunt I. advenit] adiuvit O. *Ad calcem textus* : Finita est < prophetia > Naum I.

AMBAKUM.

Titulus : Prophetia Ambakum O.

C. I.

- (3) *om.* munus O.

- (5) მიჰხედეთ O.
 (6) მოსწრაფე I.
 (8) უფროდს₁ ვითარცა O. ვეფხნი O.
 უმრავლეს O. მგელთა] მკეტა O.
 არაბისათა O. აღმკდრდენ sic O.
 (9) ქვშად ნატყუნავი იგი O.
 (10) om. და იგი₁ ad initium versus O.
 იგი₂] იგინი I. იგი₃] მისი I.
 (12) მოვწყდეთ/ f. 405r O. დამბადე O.
 (13) om. შენი O. ჰხედავ O. შთანთქ-
 მასა O. უმრცისისა I. უმცირესისა O :
 უმცირესისა scripsi.
 (14) ქუე I : ქუე O : ქუე scripsi.
 (15) post აღმოიტაცა add. იგი O. om.
 და შეიკრიბა იგი O.
 (16) post თვისთა om. და აკუმის სათხ-
 ეველითა თვისთა I. თვისი] მისი O.
 (17) om. და ante მარადის O. მოწყუ-
 დად sic I.

C. II.

- (1) მიმოვიმსტორო sic O. ეტყოდის (?)
 O.
 (3) om. და ante აღმოსცენდეს O. დაუ-
 თმც O.
 (4) სონავს/ f. 405v O. om. ჩემითა O.
 ცხონდეს O.
 (5) მოთნე I. ante არა add. და O.
 განავრცო O. და ante შეიკრიბოს ad-
 ditum manu correctoris I. შეკრიბოს O.
 (6) დადგომად O. სათრობელად sic I.
 თვისისასა O. om. იყოს O. om. მის-
 სა O.
 (7) იყოს O.
 (8) წარმოტყუენენ I : წარმოსტყუენენ
 O : წარმოსტყუენენ scripsi. წარგტყუე-
 ნოს sic I. კაცთაჲსა sic IO : correxī.
 (9) ანგაპრობდეს sic I : ანგაპრებდეს
 O : ანგაპრობდეს scripsi. სახელისა O.
 (10) ჰზრახც I. სახლისა] სძალისა O.
 (11) ლაღდებს I.
 (12) აშენებდეს I. ქალაქსა/ f. 406r O.
 განჰშადებდეს] განაგებდეს O.
 (13) არსა O. იქმნეს I.
 (14) ქუეყანაჲ post უფლისაჲთა O. მე-
 ცნიერებითა დიდებისა] ცნობითა და
 დიდებითა I.
 (15) ათქუეფილსა I. ჰხედიდეს O.
 (16) სიმძორე O. ვინებისა, post quod
 add. გან O. გან additum manu correctoris

- I : om. O. ჰსუა O. post შეიძარ add.
 და O. შეიკრიბა O. უპატიოებაჲ : ე
 additum manu correctoris I.
 (17) დამკვდრებულთა O.
 (18) post იგინი add. და O. მოქმედი O.
 (19) განიფრობც O. განიღვძც O.
 ყოვლად O.
 (20) გან post მისისა O. ქუეყანასა/ f.
 406v O.

C. III.

- (1) ამბაკუმ, post quod add. წინაწარმეტ-
 ყუელისაჲ გალობით minio scriptum O.
 (2) გამოსცხადნე (გამაო - I)] გამოშჩ-
 დი, post quod add. შენ O. წელთა, post
 quod add. შენტასა O. საცნაურ იყო]
 გამოსცხადნე შენ O. წყალობით O.
 (3) თემანით] სამხრით O. მოვიდა O.
 მითთ, post quod om. გან O. მღნარ-
 თაჲთ O. om. განსუენებაჲ O.
 (4) om. და ad initium versus O. om. იყ-
 ოს O. დადვას, ante quod om. და O.
 მტკიცე I.
 (5) განვლოს O. ველი, post quod add.
 შემდგომად O.
 (6) დადგა და შეიძრა] დადგეს და შეიძ-
 რას O. მიჰხედოს წარმართთა და დად-
 ნენ O. შეიმუსრნენ O. თვისთა O.
 დადნენ O. საუკუნენი₁] მალაღნი და
 O. სლვანი] გზანი O.
 (7) შრომით, post quod om. წილ O.
 იხილენენ O. შეძრწუნდენ ante საყო-
 ველნი, post quod add. იგი O. post
 კარვები add. იგი O. მადიამელთაჲსაჲ
 O.
 (8) განპრისხნები ante მღნარეთა₁ O.
 გინა₁] ანუ O. მღნარეთა₂ ზედა post
 შენი O. post გინა₂ add. თუ O. ცხენ-
 თა] ეტლთა O. post შენტა add. ზედა
 O.
 (9) მოღებით მოვილო მშვლდი ჩემი O.
 om. განსუენებაჲ O. განსქდეს] განი-
 პოს/ f. 407r O.
 (10) ერთად O. განაბნევედა O. და
 უფსკრულმან მოსცა O. სიმრავლითა
 O.
 (11) ამაღლდა IO : აღმაღლდა scripsi.
 ნოლად sic O.
 (12) დასცნე] შეიძრწუნენ O.
 (13) მაცხოვრად O. ცხოვრებად] დაკს-

- (8) plus quam pardus] sicut pardi O.
 velociores] plures O. lupi] bestiae O.
 (9) *post* praedam *add.* illam O.
 (10) *om.* et ille *ad initium versus* O. ille₂] illi *sic* I.
 (12) creasti O.
 (13) *om.* tuus O.
 (15) *post* eripuit *add.* eum O. *om.* et congregavit eum O.
 (16) *om.* et turificabit reti suo I.
 (17) *ante* semper *om.* et O.

C. II.

- (3) *ante* germinabit *om.* et O.
 (4) *om.* meā₂ O.
 (5) *ante* nihil *add.* et O.
 (6) *om.* erunt O. *om.* suam O.
 (7) erit O.
 (8) spoliabunt] spoliabit *sic* I.
 (9) avarus erit] *corrupte* I. domus suae] nominis sui *sic* O.
 (10) domui] sponsae *sic* O.
 (11) clamat I.
 (12) praeparabit] administrabit O.
 (14) terra *post* Domini O. gloriae] et gloriā I.
 (16) ignominiae a gloria] ab ignominia gloriae O. bibes O. *ante* circumdedit *add.* et O.
 (18) *ante* creaverunt *add.* et O. creator] factor O.
 (19) omnis] omnino O.

C. III.

- (1) *post* Ambakum *add.* prophetae cum cantico O.
 (2) revelaberis] apparuisti, *post quod add.* tu O. *post* annis *add.* tuis O. notus eris] revelaberis tu O. misericordiae] cum misericordia O.
 (3) e T'eman] ab austro O. venit O. silvis O. *om.* pausa O.
 (4) *om.* et *ad initium versus* O. *om.* erit O. ponet, *ante quod om.* et O.
 (5) exhibit in campum] pertransibit campum O. a tergo] post tergum O.
 (6) stabit et commovebitur O. aspiciet gentes et tabescent O. conterentur O. tabes-

- cent O. aeterni₁] excelsi et O. itinera aeterna] viae aeternae O.
 (7) pro] in O. videbunt O. turbabuntur habitacula illa Aethiopum O. *post* tabernacula *add.* illa O. Madianitarum O.
 (8) irasci super flumina O. furor tuus super flumina O. in] super O. equos] currus O.
 (9) accipiens accipiam arcum meum O. *om.* pausa O. scindetur] findetur O.
 (10) populi] unā O. dispergebat O. et abyssus dedit O. altitudine] multitudine O.
 (12) percuties] conturbabis O.
 (13) salvares] liberares O. *ante* sublevasti *add.* et O.

- ნად O. post სიკუდილი add. და O. მათლამდე O.
 (14) ძლიერთაენი sie I : ძლიერთა O : ძლიერთანი scripsi. აღახუნენ] და აღყვენნ O.
 (15) აღძრვეად sie I.
 (16) om. და ante შეედეა O. ჩემ თანა et გუამი ჩემი inverso ordine O. შეძრწუნ-და O. დღცსა O.
 (17) არაა O. გამოილო O. იპოვა O. ეცრუვა O. ველმან არა აღმოაცენა მწუხანვილი O. გან/ f. 407v O. არიან] იპოვენს O. ბავასა O.
 (18) უფალი sie O. მაცხოვრისა O.
 (19) ძალ ჩემდა] ძალ ჩემი ძალ ჩემდა sie O. დაადგინნეს] დაამტკიცნა O. აღმიყვანა] დამადგინა O. გალობითა : თა in rasura manu correctoris O. თუსითა : თა in rasura manu correctoris O. Ad calcem textus : დაეგრულა ამბაკუმისი, litteris capitalibus minioque scriptum I. In O colophon deest.

SOP'ONIA.

Titulus minio scriptus : წინაწარმეტყუებლად სოფონიადისი O.

C. I.

- (1) ამარანიანიანისა sie O. დღცთა O. ამოსისა O. იუდადთა O.
 (2) om. მოაკლდინ... უფალი O.
 (3) ზღუსანი in margine additum manu correctoris I. om. იტყვს უფალი O.
 (4) სახლები₁ O. სახლები₂ O.
 (5) om. და ad initium versus O. მეფცსა O.
 (6) ოზისსა sie IO.
 (7) ante განწმიდნა add. და O. თუსნი O.
 (8) დღცსა O. ზედა₂/ f. 408r O.
 (10) განგუმერილთადასა sie I : განგუმერილთადასა sie O : განგუმერილთადასა scripsi.
 (11) მოსრნეს O.
 (12) შინა O.
 (13) განსარყუნელად O. აშენებდენ I : აღაშენებდენ O : აშენებდენ scripsi. ვენაკებსა O.
 (14) მწარც O. ფიცხელი O.

- (15) ჭირისა O. განრყუნილებისა O. წყუდიადისა O. ღრუბლისა O.
 (16) ნესტუსა O. ძლიერთა/ f. 408v O.
 (17) დასთხიეს₁ O. მიწაა] წყალი O. om. და₂ დასთხიოს₂ მისხლი მათი O. post ჭუეყანასა add. ზედა O. სკორე I.
 (18) იყოს O.

C. II.

- (2) მოწვენადმდე O. რისხვისა₁ უფლისადასა, post quod add. და O. რისხვისა sie I. ოჯასადა₂ sie O.
 (3) სიმართლცსა O. om. მართლ O.
 (4) აზოტი O. ძირითურთ O. აღიფუხრეს sie I.
 (5) მწირნი] მკვდრნი O. კრცტესანი I : კრეტისანი O : კრეტესანი scripsi.
 (6) კრიტი O. ცხოვართა/(?) f. 409r O.
 (7) ante ნეშტთა add. და I. შინა] ზედა O.
 (8) მესმეს I. ქენჯნანი O. აყუედრეზდენ ut vid. I.
 (9) დამასკე I. ერისა₂] ნათესავისა O. დაიმკვდრონ O. იგი O.
 (11) om. მათ₂ O. ჭუეყანისათა O. ჭალაკნი] ჭაბუკნი O.
 (12) თქუენ] თქან I. მახვლისა ჩემისადთა] მახვლისადთა I.
 (13) განერთხას O. ნინევი O. om. ურწყულად O.
 (14) სამწყსონი/ f. 409v O. om. და ყოველნი მკეცნი ჭუეყანისანი O. ლომნი bis O. მისსა] მათსა O.

C. III.

- (1) ante დამკვდრებული add. და O. რომელი] რამეთუ O. არღარა O. საძუვარი I.
 (2) მიიებალა sie I.
 (3) მყვრალნი O.
 (5) om. მართალი... მისა O. ნათელ O. არა₂] არა₁ O. om. და ante არა ძღევად O. სიცრუეც₂ O.
 (6) განხრწნილებასა] განრყუნილებასა O. დაამკუენ I : ვამკუენე O : დავამკუენ scripsi. მათნი₁] მისნი O. om. ვე O. om. რადთა არა O. მათნი₃] მისნი O.
 (7) ვთქუ] თქუ I. ჩემ გან] ჩემდა I. მიიღეთ] მოისხეთ O. მო/ისრას f. 410r

- (14) *ante* aperient *add.* et O.
 (16) *ante* incessit *om.* et O. corpus meum
 ... mecum O.
 (17) produxit O. inventa sunt O. menti-
 tum est O. campus non germinavit viride
 O. sunt] inventi sunt O. praesepti O.
 (19) *ante* fortitudo mihi *add.* fortitudo mea
 O. ponet] firmavit O. deduxit] statuit
 O. *Ad calcem textus* : Finita est <pro-
 phetia> Ambakum I.

- (9) populi₂ mei] gentis meae O.
 (11) *om.* illarum O. insulae] iuvenes *sic* O.
 (13) *om.* sine aqua O.
 (14) *om.* et omnes bestiae terrae O. *post*
 chamaeleones *add.* leones O. eius *post* por-
 tis] eorum O.

C. III.

- (1) *ante* habitans *add.* et O. quae] quia O.
 (5) *om.* iustus... eius O. non₂] nihil O.
om. et₄ O.
 (6) corruptione] destructione O. evertisti
 I : evertam O. eorum₁] eius O. ne am-
 bularet] ambulabit O. eorum₃] eius O.
 (7) dixi] die I. a me] erga me I. sus-
 cipite] delete O. omne illud O. *om.* om-
 nis O.

SOP'ONIA.

Titulus : Prophetia Sop'oniae O.

C. I.

- (1) Amos O.
 (2) *om.* deficiat... Dominus O.
 (3) *om.* dicit Dominus O.
 (4) nomina_{1, 2}] domus O.
 (5) *ad initium versus om.* et O.
 (7) *ante* sanctificavit *add.* et O.
 (11) interfecerunt... elatos O.
 (13) vineas O.
 (17) effundet₁] effuderunt O. humum]
 aquam O. *om.* et effundet₂ sanguinem eo-
 rum O. super terram O.
 (18) consummatio et festinatio erit O.

C. II.

- (2) *post* Domini₁ *add.* et O.
 (3) *om.* recte O.
 (5) peregrini] habitatores O.
 (7) reliquiis illis et reliquiarum illarum I.
 super domos O.
 (8) exprobrabunt *ut vid.* I.

O. ყოველი იგი O. აღმოსთვევ] აღმოსტვე I. om. ყოველი₂ O.
 (8) დამითმეთ მე O. საწამებელს I. მეფცთა O.
 (9) om. მაშინ O. ჰხადოდიან O.
 (11) add. და ad initium versus O. საქმცთა O. სიცრუე I. om. ქედ O.
 (12) ეშინოდის] შეინოდის sie I. om. სახელისა თვს O.
 (13) om. და არა კმნენ საცრუე O. om. და post ამოხსა O. მათსა] მისსა I. დაიძინონ O. ante არა₃ add. და O.
 (14) ante ქადაგებდ add. და, post id autem add. ასული ევე O. იჭრუსაღემისა₂ O.
 (15) უფალმან/ f. 410v O. post შენნი add. და O. om. შენ O. შენთაჲსა sie IO : correxi. ისრაელისა₂ sie I. შენ ზორის O. არლარა₂ sie O.
 (16) om. შინა O. post სიონ add. და O.
 (17) om. შენი O. post ზორის add. არს O. post ძლიერი add. და O. post შენ₂ add. და O. დღსსა O. დღსსასწაულისასა IO : correxi.
 (18) მოილო] მოილოს I.
 (19) om. რამეთუ O. om. და ante სახელოვნად sie O.
 (20) გეყოს I : გეყო O : გეყო scripsi. საქადულად sie I : სიქადულად სახელოვნად sie O. Ad caeem textus : დაესრულა სოფონიაჲსი, litteris capitalibus minioque scriptum I. In O colophon deest.

ANGEA.

Titulus litteris capitalibus minioque scriptus : წინაწარმეტყუელება₂ ანგეაჲსი O.

C. I.

(1) თუესა O. მეექუსსა O. ანგეა O. ჰრქუა O. ზორაბაბელს O. სალათიელისა I. ისუს/ f. 411r O. თქუ I.
 (2) არლარა O. შენებად I : შენებად sie O : შსნებად scripsi. უფლისა₂ IO : correxi.
 (3) post სიტყუა₂ om. უფლისა₂ I. ანგ-
 ცა O.
 (4) სართულედსა] საფარდულედსა O.
 (5) განაწესნეთ O. om. თქუენტა O.
 (6) ჰსუთ O. სიმორვალედ in rasura O.

(7) om. გზათა თქუენტა O.
 (8) აღაშენეთ I. მე additum manu correctoris I : om. O.
 (9) მიჰხედეთ O. ფრიად O. გამოვან-
 ქრიე O. შეხვდეთ] შეუდევით O. სახლთა თქუენტა O.
 (10) თვსი O.
 (11) მოვჰკადო] მოვაელინო O. გამოა-
 ქუს/ f. 411v O. მათთასა] თქუენტასა O.
 (12) ზორობაბელს sie I : ზორაბაბელს O : ზორობაბელს scripsi. სალათიელისასა I. იუდაჲსსა O. ისუს O. om. მას ante ნეშტსა O. ანგცა O. om. იგი ante უფალმან O.
 (13) ანგეოზ O.
 (14) ზორაბაბელისი O. სალათიელეანისა₂ I : სალათიანისა₂ O : სალათიელეანისა₂ scripsi. იესოჲსი O. მღღელისა₂ I. om. სული₂ O. om. ნეშტისა O. საქმცსა O. om. მას სახლისა O.

C. II.

(1) თვსა] თუესა I. ანგეა O.
 (2) არქუთ I. ზორაბაბელს O. სალა-
 თიელისასა I. იუდაჲსსა O. იცსუჲ-
 სა I : ისუს O : იესუს scripsi.
 (3) პირველ, ante დიდებითა O. ჰხედა-
 ვთ O. არა/ f. 412r O.
 (4) ზორაბაბელ O. ისო O.
 (5) ალგიტყუა O. om. თქუენტსა O. om. და ante სული O.
 (6) om. და კმელი O.
 (7) post შევეძრნე add. მე O. ყოველნი
 რჩეულნი O.
 (8-9) om. ჩემი₁ არს... მპყრობელი₁ O.
 (9) post მშვდობა₂ add. სულისა₂, post
 quod om. იტყვს... მპყრობელი₂ O.
 ყოველისა რომელი O. აშენებდეს I.
 მას O.
 (10) თვსა O. ანგეაჲსი O. წინაწარმე-
 ტყუელისა₂ I.
 (12) om. გინა ზეთისა₂ O. om. ვე O.
 საჭმელისაგანი O.
 (13) ანგეოზ O. om. და ჰრქუეს O.
 შეიგინოს/ f. 412v O.
 (14) om. და ჰრქუა O. ეგრეცა_{1,2} O. om.
 მათ O.
 (15) om. და აწ O. დაიდევთ I. ამიე-
 რითგან O.

- (8) sustinete O.
 (9) *om.* tunc O.
 (11) *ad initium versus add.* et O. *om.* col-
 lum O.
 (12) propter nomen Domini] Dominum O.
 (13) *om.* et non facient mendacium O. *post*
 vanum *om.* et O. eorum] eius I. *ante*
 nemo *add.* et O.
 (14) *ante* praedica *add.* et O. Hierosoly-
 ma] filia ista Hierosolymae O.
 (15) *ante* liberavit *add.* et O.
 (16) *post* Sion *add.* et O.
 (17) *om.* tuus O. *ante* fortis *add.* est, *post*
 id autem *add.* et O. *ante* adducet *add.* et O.
 (18) accipiet I.
 (19) *om.* enim O. *post* laudem *om.* et O.
 (20) faciam] fiet I. *Ad calcem textus:*
 Finita est <prophetia> Sop'oniae I.

- (14) Salat'eel I. *om.* spiritum₃ O. om-
 nium illarum reliquiarum] omnis illius O.
om. illud domus O.

C. II.

- (1) mensis] in mense *sic* I. Angeae O.
 (2) die₁] dicite I. Iēsu I : Isu O.
 (3) prius *ante* in gloria O.
 (5) promissum est O. *om.* vestro O. *om.*
 et *ante* spiritus O.
 (6) *om.* et aridam O.
 (7) *post* commovebo *add.* ego O. electi
 omnium] omnes electi O.
 (8-9) *om.* meum₁ est... omnipotens₁ O.
 (9) *post* pacem₁ *add.* spiritus, *post quod om.*
 dicit... omnipotens₂ O. omnem qui aedifi-
 cabit O. hoc₂] illud O.
 (12) *om.* vel olei O.
 (13) *om.* et dixerunt O.
 (14) *om.* et dixit O. *om.* ea O.
 (15) *om.* et nunc O. *om.* abhinc O.

ANGEA.

Titulus : Prophetia Angeae O.

C. I.

- (1) Zorababel *hic et passim* O. Isu O.
 dixit] die I.
 (3) *post* verbum *om.* Domini I.
 (5) disponite] disponetis O. *om.* vestras O.
 (7) *om.* in vias vestras O.
 (8) *post* glorificabor *om.* ego O.
 (9) intulistis] secuti estis *sic* O. in domum
 suam] in domus vestras O.
 (11) stringam] mittam O. eorum] vestra-
 rum O.
 (12) Isus O. *om.* illae O. Angēae O.
om. eum O.

- (16) post საწნეხელს rasura 9 litterarum I. ერგასისასა O. იყო] იქმნა O.
 (17) საქმცა O.
 (18) om. აწ O. თსაათ O. მიერ O. ante დაიდევით add. და O.
 (19) ბროწეულსა I. ზღსა O. აქუნ O.
 (20) ანგეას O. post მეორედ add. წელსა O. თსასა O. ჰრქუა O.
 (21) ზორაბაბელს O. სალათიელისასა I. ტომისა გან] ტომსა I. post იუდაესსა add. და ისუს/ (f. 413r) იოსედეკისა მღდელსა მას დიდსა O.
 (22) დაემკუნც I. მეფეთაჲ O. post ცხენები om. და მკედრები I. თსისა correctum e თსსა I.
 (23) ზორაბაბელ O. post შენ₂ om. ვითარცა I. Ad calcem textus : დაესრულა ანგესი, litteris capitalibus minioque scriptum I. In O colophon deest.

ZAK'ARIA.

Titulus minio scriptus O : წინაწარმეტყუელებჲა ზაქარიასი O.

C. I.

- (1) დარიოზ O. ზაქარიას O. ბარაქიანისა O.
 (3) ante მოვიქცე add. მე O.
 (4) ეტყოდეს O. აწ] ჩემდა იტყვს უფალი O. არა ante მერჩედეს] არცა O. სმენად ჩემდა] მე O.
 (5) post თქუენნი add. იტყვს უფალი O. უკუნისამდე] უკუც I. იყუნენ I : იყვნენ/ f. 413v O.
 (6) რავდენი O. om. და ante მიუგეს O. ჩუენდა] თქუენდა I.
 (7) თუე O. დარიოზ O. ბარაქიანისა O.
 (8) წითელსა] ხსედსა O. წითელ] ხსედ O.
 (9) ესენი₁ O. post მან add. უფლისამან O.
 (10) om. მე_{1.2} O.
 (11) და ჰრქუეს post უფლისასა O. om. აჰა O. დაშენებულ I.
 (12) ante უფლისამან add. მან O. ვიდრემდის O. წელი/ f. 414r O.
 (13) post რომელი add. იგი O.

- (14) თქუ sic O. მპრობელი sic I.
 (14-17) om. შევიშურე... მპრობელი O.
 (17) ეფინენ I. კეთილსა O. შევევიწყალოს] შეიწყალოს O. მერმც O.
 (19) ესენი₁ O.
 (21) რაჲსა O. ვლენან O. post ესენი add. უფალი O. თქუა] მრქუა მე O. მოსრნეს O. აღიპყრას O. აღმახუვად] ახუმად O. მათდა] მათა O. აღიმაღლეს O. om. ზედა O. მისა] მათა O.

C. II.

- (1) აქუნდა კელთა მისთა O.
 (2) მას additum manu correctoris I. om. და ხილვად O. რავედ] რავდენ O. სივრცე I. რავდენ O.
 (3) შემთხუევად] შემდგომად O.
 (4) ჰრქუა/ f. 414v O. დაემკვდროს O. საცხოვართაჲ I. მისა] მისთა O.
 (6) შ₂] ოჲ O. ივტოდე I. om. რამეთუ... უფალი O.
 (7) post სიონდ add. მი O.
 (8) ante რამეთუ₂ add. თქუნენ O.
 (9) მოვჰკადლო] მოვავლინო O. იყუნენ I. ტყუეც I. მათდა] მათა O. იგი O.
 (10) მე additum manu correctoris I.
 (11) დღსა O. იყუნენ I.
 (12) მერმცა O. ივრუსალემი] სიონი O.
 (13) და ad initium versus erasum ut vid. I. post ეშიონდენ add. უფლისა O. om. პირისა გან უფლისა O.

C. III.

- (1) ისუ O. მდგომარე I. უფლისა O. დგა post მისა₁ O. კდომად O. om. მისა₂ O.
 (2) ჰრქუა/ f. 415r O. om. უფალმან₂ O. იგი forte erasum I : om. O. ივრუსალემი (correctum e ისრაძლი I)] ისრაძლი O.
 (3) იესუს] იესოს O. დადგა O. om. პირსა O. მწინკულებანი IO : მწიკულებანი scripsi.
 (4) om. მათ O. ესე O. მოგისპნა O.
 (6) უწამებდა... უფლისაჲ] ანგელოზი იგი უფლისაჲ დგა და უწამებდა O.
 (7) იცვიდე, post quod add. შენ O. ეზოთა შენთა O.

- (16) fuit] factum est O.
 (18) *om.* nunc O. abhinc] inde O. *ante*
 ponite *add.* et O.
 (19) producit O.
 (20) Angeam O. *post secundo add.* in an-
 no O.
 (21) de tribu] in tribu I. *post Iuda add.*
 et Isu *filio* Iosedek, sacerdoti illi magno O.
 (22) *ante* et equitantes *om.* et equites I.
 (23) *om.* velut I. *Ad calcem textus* : Fini-
 ta est <prophetia> Anges I.

- (3) in occursum eius] post eum O.
 (4) pecorum in medio] in medio pecorum O.
 (6) fuge I. *om.* quia... Dominus₂ O.
 (9) ponam] mittam O.
 (10) ego *additum manu correctoris* I.
 (12) Hierosolyma] Sion O.
 (13) et *erasum ut vid.* I. a facie Domini]
 Dominum O.

C. III.

- (1) Isum O. stabat *post* eius O. *om.* ei O.
 (2) *om.* Dominus₂ O. Hierosolymam] Is-
 rael O.
 (3) Ivsos O. faciem angeli illius] angelum
 illum O.
 (4) *om.* illis O. istud] hoc O. abolevi]
 abolevit O.
 (6) contestabatur... Domini] angelus ille Do-
 mini stabat et contestabatur O.
 (7) *post* custodieris *add.* tu O. atrium
 meum] atria tua O.

ZAK'ARIA.

Titulus : Prophetia Zak'ariae O.

C. I.

- (3) *ante* convertar *add.* ego O.
 (4) nunc] ad me, dicit Dominus O. ani-
 madvertebant ut audirent me] oboediverunt
 mihi O.
 (5) *post* vestri *add.* dicit Dominus O. num-
 quid in aeternum] num forte I.
 (6) *ante* responderunt *om.* et O. nobis₁]
 vobis I.
 (9) *post* ille *add.* Domini O.
 (11) et dixerunt *post* Domini O.
 (12) *ante* Domini *add.* ille O.
 (14-17) *om.* zelatus sum... omnipotens O.
 (17) bono O. *om.* adhuc₂ O.
 (21) veniunt] eunt O. *post* hi *add.* Domine
 O. *post* dixit *add.* mihi O. contriverunt]
 deleverunt O. levabit O. acuerent] tol-
 lerent *sic* O. super terram] in terra O.

C. II.

- (1) in manu sua habebat] habebat in mani-
 bus suis O.
 (2) ei *additum manu correctoris* I. *om.* et
 ut videam O.

- (8) ისო O. მსტოვარნი O.
 (9) om. იგი O. იესუხსსა] მისსა O.
 მღვმე O. om. ყოველსა O.
 (10) თუსსა₁/ f. 415v O. ქუეშე O.
 ლელუსა O.

C. IV.

- (1) განმეღვსა O.
 (2) ხედავ I. ვიხილვ O. სასანთლე I.
 სასანთელსა] სასანთლსა O. მისსა O.
 (3) სასანთელსა] სასანთლესა O.
 (4) ვჰკითხვ I. იგი additum manu correctoris I.
 (4-5) om. და ვთქუ... მეტყოდა მე I.
 (5) იცი O. ესენი O.
 (6) სიტყუანი არიან ზორაბაბელისა O.
 om. მიმართ O.
 (7) ზორაბაბელისა O.
 (9) ზორაბაბელისთა O.
 (10) ზორო/ზაბელისსა f. 416r O. ჰხედ-
 ვიდენ O.
 (11) post არიან add. უფალო O.
 (12) სასანთლისა : ა additum super lineam I
 (13) მე post მეტყოდა O. იცი O.
 (14) თქუა additum manu correctoris I.

C. V.

- (1) ვიხილენ, post quod om. და I. აფრი-
 ნებული I.
 (2) ხედავ I. მფრინვალსა O. ათსა
 I.
 (3) ყოვლისა მპარავისა O. ვიდრე₁
 სიკუდილმდე₁ post იდიოს₁ O. om. ყო-
 ველი ვე I. ცილს ut vid. O. სიკუდი-
 ლმდე₂ O.
 (4) om. და ante შევიდეს G. მპარავთასა
 O. რომელი additum in margine manu
 correctoris I. post აღასრულოს add. და
 აღწბას O.
 (5) om. მე O. post მრქუა add. მე/ f.
 416v O.
 (6) სიცრუე I. om. ვიხილე O.
 (7) გამოიღო : იღო additum manu correc-
 toris I : გამოიღო O. და მერმე] მერ-
 მვ და O. post აჰა add. ესერა O.
 (8) შთააგლო₁ correctum e შთააგო I.
 (9) om. და შეიქმნებოდეს ფრთოვნად O.
 om. იგი₁ O. om. ფრთეებ₂ O.
 ოფოფისა] ორბისა O. om. შორის₂
 O.

- (10) om. იგი O. მიაქუს] მე აქუს O.
 საზომელი O.
 (11) om. და ad initium versus O. om. და
 ante მომზადებად O.

C. VI.

- (1) ვიხილენ sic I. იყუნეს sic I.
 (2) om. და ad initium versus O. post ჰი-
 რველსა add. ებნეს O.
 (3) post ეტლსა₁ add. მას O. მესამცსა
 O. მეოთხცსა O. ჰრელსფრანნი] ფე-
 სანგნი O.
 (4) მიუღვ O. om. იგი O.
 (5) მან/ ჯ. 417r O. ესენი O.
 (6) იყუნეს I. განვიდოდეს_{1, 2} O. ჰრე-
 ლნი ფესანგნი O.
 (7) განვიდოდეს O. მიმოიმსტრობდეს
 sic, ante quod om. და I. post ჰრქუა add.
 მათ O. om. და მოვლეს ქუეყანა O.
 (8) და თქუა additum manu correctoris I.
 განვლენ O.
 (9) თქუა] მრქუა მე O.
 (10) მთავართაძსა, post quod om. გან₂ O.
 ante რომელთა add. და მათ გან O.
 om. მას დღესა შინა O. სოფონიანისასა
 O. ბაბილონით O.
 (11) ჰქმნე O. ისუხსსა O.
 (12) არქუ O. აღმოსავალ] აღმომავალ
 I. ქულსშე O. აღაშენოს I.
 (13) ურთიერთას in rasura O.
 (14) სოფონიაძსსა/ f. 417v O. სახელსა
 O.
 (15) აშენებდენ I.

C. VII.

- (1) დარიოზ O. ზაქარიადს O. თუესა
 IO : თუსა scripsi. om. მის O. ქასელო-
 ნი O.
 (2) არასარ : რ₂ additum manu correctoris
 I. არბუსავერ O. om. და ante კაცთა
 O. om. მისთა O. ლხინების O.
 (3) ღმრთისა additum super lineam O.
 დითგან sic IO : correxi.
 (5) ეტყებდეთ O. სამეოც O. უკუე O.
 (6) ჰსუთ₁, ante quod add. თუ O. ჰსუთ₂
 O.
 (7) წინაწარმეტყუელთაძათა O. om. მი-
 სთაძათა O. იყუნეს sic I. შცნ] შეძნ
 I, ante quod om. და O . post მისნი fuit

- (8) Iso O.
 (9) *om.* ille₁ O. Iesu] eius O. *om.* omne
 O.
 (10) ficum suam O.

C. IV.

- (2) lucernae] candelabro O.
 (3) lucernae] candelabri O.
 (4-5) *om.* et₂ dixi... loquebatur mihi I.
 (6) haec verba sunt *ad* Zorababel O.
 (7) Zorababel *hic et passim* O.
 (10) vident] videbunt O.
 (11) *post* sunt *add.* Domine O.
 (13) *post* loquebatur *add.* mihi O.
 (14) dixit *additum manu correctoris* I.

C. V.

- (1) *post* vidi *om.* et I.
 (3) usque₁ ad mortem *post* punietur₁ O.
om. omnis₃ I.
 (4) *om.* et *ante* intrabit O. furis] furum
 O. qui *additum manu correctoris* I.
post consumet *add.* et devorabit O.
 (5) loquebatur mihi et dixit *mihi*] loqueba-
 tur *mihi* et dixit mihi O.
 (6-7) et vidi : Ecce] et ecce O.
 (7) et rursus] rursus et O.
 (8) proiecit₁ *correctum e* inseruit I.
 (9) *om.* et fiebant alatae O. *om.* illae O.
om. alae₂ O. upupae] aquilae O. *om.* in-
 ter₂ O.
 (10) deferunt] *corrupte* O.
 (11) *ad initium versus om.* et O. *post* Ba-
 bylonis *om.* et O.

C. VI.

- (2) *ad initium versus om.* et O. *post* prima
add. ligati sunt O.
 (3) *post* quadriga₁ *add.* illa O. varie ma-
 culati] varii O.
 (7) *ante* circumspiciebant *om.* et I. *post*
 dixit *add.* eis O. *om.* et perambulaverunt
 terram O.
 (8) et dixit *additum manu correctoris* I.
 pergunt] perambulant O.
 (9) *post* dixit *add.* mihi O.
 (10) ex principibus] principum O. *ante*

- qui₁ *add.* et ex eis O. *om.* in illa die O.
 (11) Isu O.
 (12) dices] die O.
 (13) utrosque *in rasura* O.
 (14) domo] nomine O.

C. VII.

- (1) *om.* illius O. Kaselon O.
 (2) Arbusager O. *om.* et *ante* viri O.
om. eius O.
 (7) *om.* suorum O. *ante* aedificata *om.* et
 O. *post* eius fuit et, *nunc autem erasum* I.
 in campo *additum manu correctoris* I.

- და, nunc autem erasum I. მთისა O. და ველისანი additum manu correctoris I. იყვნეს/ f. 418r O.
 (8) ზაქარიაჲს O. თქუა O.
 (9) ამას correctum e მას manu correctoris I. ჰყოფდინ I. ძმისა] მოყუისისა O.
 (10) om. თვს O.
 (11) ხოლო იგინი] და O. ზურგი მათი შეაქციეს O. დაიმძმნეს sic I.
 (12) სიტყუასა ჩემსა O. მოავლინნა I. იყუნეს I.
 (13) იყო O. ეგრე O. ლაღდებენ O. ჩემდა მომართ O.
 (14) განვაბნივენ in rasura manu correctoris I. იცნოდინ O. მიმავალთა] მავალთა I. post ზედა₂ om. და I. დააწესე O.

C. VIII.

- (2) შევიშურე I : შევიშურე O : შევიშურე₁ scripsi. წყრომითა/ f. 418v O. შევიშურე₂ I.
 (3) ante ერქუას om. და I. მთა წმიდა correctum e მთასა წმიდასა I.
 (4) მერმც O. post ივრუსალემისათა add. და O. კელსა თვსსა post დღეთაჲსა O.
 (5) ყრმებითა] ბრმებითა O. om. წულეებითა და ქალებითა O. ante მემღერითა add. და O. ზედა მისთა O.
 (7) ვიქსნა O. მზის O.
 (8) იყუნენ I. მათა O.
 (9) om. თქუნენ O. ვინაჲთ დგითვან] ვინაჲთვან O. დაფუძნებოლ sic I. შენებულ I.
 (10) დღეთა O. იგი additum manu correctoris I : om. O. საცხოვართაჲ/ f. 419r O. მშვლობაჲ O.
 (11) ვე] მე O. ante ცყო addidi არა. post ებრ add. ვე O.
 (12) მოსცეს] გამოსცეს : გა additum manu correctoris I.
 (13) ქუეშ O. post იყენეთ (იყუნეთ I) add. თქუნენ O. om. და ante განძლიერდით O.
 (14) განვიზრახვ correctum e განზრახვ manu correctoris I. შეინანეს O.
 (15) დღეთა pergamena perforata I. ამათ] მათ manu correctoris I.

- (16) ჰყუნეთ sic I : ჰყენით O : ჰყენეთ scripsi.
 (17) თქუნითა] თვსითა O. უფალი/ f. 419v O.
 (19) მეოთხე I. om. და მარხვაჲ იგი მებუთე O. იყუნენ sic I : იყენედ O : იყენენ scripsi. დღვსასწაულად I : დღვსასწაულობად O : დღესასწაულად scripsi.
 (20) მერმც O.
 (21) om. ერთსა O. უფლისა₁, post quod add. ყოვლისაჲმპყრობელისა ღმრთისასა O. ვეძიებდეთ in rasura manu correctoris I.
 (23) დღვთა O. om. უკუეთუ O. ჰურიისაჲ O.

C. IX.

- (1) ჰხედავსა O.
 (2) ემათას O. ფრიად/ f. 420r O.
 (3) აშენნა I.
 (4) om. უფალმან O. განილიოს] განიხილოს : ლ additum manu correctoris I.
 (5) იხილო O. om. და გაზასა... დაეშენოს O.
 (6) დაეშენენ I. აზოტვს O.
 (7) კბილთა] კრებულთა I. om. და ante დაუშინენ O. იყუნენ I. ათასისთავნი] ათასეულნი O.
 (8) აღვადგინო O. om. და₂ ante არცა O. post მოვიწაქციოს iterum არა ვინ O. om. და ante არა₂ O.
 (9) add. და ante ქადაგებდ O. ასული ეგე ივრუსალემისაჲ, post quod add. რამეთუ O. post აჰა add. ესერა O. om. მართალი... თავადი არს O. მშვდი O. post ზე ზის add. იგი O.
 (10) წარმართა I. წყალთა] წარმართთა O.
 (11) om. შენნი O. წყალი/ f. 420v O.
 (12) სხედით O. om. და ante დღისა O.
 (13) აღვადგინენ O. ბრძოლლისაჲ sic I.
 (14) უფალმან bis I. ძრვითა] ძლევითა O.
 (15) მას O. განავლინენ O. om. და დაჰვლენენ I. შურდღისაჲთა sic O. აღავსენენ O. ფილები O.
 (16) იკსენენ I.
 (17) უმჯობესი I.

- (9) hoc *correctum e* illud manu *correctoris* I. facite] faciat I. fratrem] proximum O.
 (10) erga fratrem suum] fratris sui O.
 (11) illi autem] et O. tergum suum verte-
 runt O.
 (13) erit] factum est O. clamant O.
 (14) *post* eam₂ *om.* et I. disposuerunt]
 disposuisti O.

C. VIII.

- (3) *ante* vocabitur *om.* et I.
 (4) *post* Hierosolymae *add.* et O. in manu
 sua *post* dierum O.
 (5) infantibus] caecis *sic* O. *om.* masculis
 et feminis O. *ante* ludentibus *add.* et O.
 (7) salvavi O.
 (9) *om.* vos O. a qua die] ex quo O.
 (10) illa *additum manu correctoris* I: *om.* O.
 (11) quoque] ego O. *ante* faciam *addidi*
 non. *post* illos *add.* quoque O.
 (12) *afferet correctum e* dabit manu *correc-*
toris I.
 (13) *post* eritis *add.* vos O. *ante* conforta-
 mini *om.* et O.
 (14) *excogitavi correctum e* *excogitasti ma-*
nu correctoris I. me paenituit] eos pae-
 nituit O.
 (15) his] illis *correctum manu correctoris* I.
 (16) facietis] fecistis O.
 (17) vestro] suo O.
 (19) *om.* et ieiunium illud quintum O.
 erunt] sint O.
 (21) *om.* unam O. *post* Domini₁ *add.* om-
 nipotentis Dei O. quaeremus *in rasura*
manu correctoris O.
 (23) *om.* si O

C. IX.

- (1) videtne O.
 (4) *om.* Dominus O. consumetur] debili-
 tur I; *sed forte in archetypo invenit scriba*
formam khanmeti quam non recognovit.
 (5) videbis O. *om.* et Gaza... habitabitur
 O.
 (7) dentium] congregationum I. *ante* re-
 linquentur *om.* et O. chiliarchi] millesimi
sic O.

- (8) *post* exeat *om.* et O. *post* revertatur
add. iterum nemo O. *ante* nullus *om.* et O.
 (9) *ante* praedica *add.* et O. *post* filia
add. ista O. *post* Hierosolymae *add.* nam
 O. *om.* iustus... ipse est O. *post* insidet
add. ille O.
 (10) aquis] gentilibus O.
 (12) sedete O. *ante* pro *om.* et O.
 (11) *om.* tuos O.
 (13) suscitavi O.
om. et sepelient eos I.
 (14) Dominus₂ *bis scriptum* I. motu] vic-
 (15) eis] ei O. *consument]* emittent O.
 toria O.

C. X.

- (1) მწუნავილსა O.
- (2) ante საჩუენებელსა om. და I. იტყო-
დეს და] და იტყოდეს I. არა/ f. 421r
O. იყო O.
- (3) მივპხედო O. om. ღმერთმან O.
ბრძოლსა I.
- (4) მის₁ გან additum manu correctoris I.
მოხილა] მოილა I. წყრომასა O.
- (5) om. და ad initium versus O. იყუნედ
sie I. დასტოგუნვენ O. არს in rasura
manu correctoris I.
- (6) დავაშენენ I. იყუნენ I. om. ვითა-
რცა O. გარეშმივიქვე O. post მათ
om. გან I.
- (7) იყუნენ I. om. ვითარცა... გულთა
მათა O. მიმართ] მიერ O.
- (9) ante განზარდენ fuit და, nunc autem
erasum I.
- (11) განვიდეს I. და/ განაპნენ f. 421v
O. post მათ om. გან I. მოისპოს O.
- (12) მისითა in rasura manu correctoris I.
om. ამას O.

C. XI.

- (1) განახუნ O. ante ნახუნი addidi
ცეცხლმან.
- (2) ღალადებედ O. ბასანისანი] ბასანი
I. ყშირად sie O.
- (3) მწყემსთაჲ in rasura manu correctoris
I. დიდებაჲ O.
- (5) კრთხლოს I. და ante განვმდიდრ-
დით] რამეთუ O.
- (6) ამის თუს] ამას იტყვს I. მივცემ O.
მოყუსისა, post quod add. თუსისასა O.
- (7) om. და ad initium versus I. om. იგი
O. უწოდის O. ნაწილებ/ finis f.
421v O; exstat lacuna duorum foliorum a
XI, 7, ad XIII, 9, in O.
- (13) მოვი[[[]]ღე cum rasura 2 litterarum I.
- (14) ისრაჲლსა I : correxi.
- (16) განკურნოს correctum e განიკურნოს
I. ც'ცხლი, hoc est ცეცხლი I : ცოცხა-
ლი scripsi.

C. XII.

- (1) ante თქუმული fuit და, nunc autem
erasum I.
- (4) დავსც I : correxi.

(8) დამკვდრები^{ათა} sie I : დამკვდრე-
ბულთა scripsi.

(13) სუმონისი I : correxi.

C. XIII.

- (2) სახლები I : სახელები scripsi.
- (6) ჩემისასა correctum e მისისა manu cor-
rectoris I.
- (9) /და მე ვისმინო incipit iterum textus
codicis O, f. 422r. ვპრქუა] ვრქუა I.
om. ხარი შენ O.

C. XIV.

- (1) იტყვს უფალი O. ტყუე I.
- (2) დაიპყრან O. აღიჭრენ I. om. და
ante დედანი O. om. ტყუედ O.
- (3) ეწყოს] ეწიოს I. om. მათ O.
მისისათა O. წარმართთა post ეწყოს O.
ბრძოლისა I.
- (4) om. და ad initium versus O. მზის₂ O.
აღმოსავალით O.
- (5) om. და ad initium versus O. განაახ-
ლოს : ა₃ additum manu correctoris I.
ჩრდილოთ O. და შეიყოს bis erat,
nunc autem semel I. om. მათათა O.
ვიდრე] ვითარცა O. სალწმდ O. დაი-
კმას O. ღლწთა O. მეფისათა O.
მოვიდეს] მოიწიოს O. ჩუენი O.
- (6) ესრჲ O. ნევებაჲ sie I.
- (7) ღლწსა O. om. და ante ღლწ₁ (ღლე
I) O. ღლწ₂] ღლე I. მწუხრი O.
- (8) ცხუველი sie I : ცხოველი/ f. 422v O.
om. პირველსა... მას₂ O.
- (9) მეუფედ O. post ქუეყანასა add. ზე-
და O. om. შინა O.
- (10) ადგილდმედ O, post quod om. ბჭისა
მის პირველისა ბჭედმედ I. სასაწნებლ-
ედმედ O.
- (11) არლა O. მერმც O. om. და ante
დაიმკვდროს O. ისრუსალემმან] ის-
რაჲლმან O.
- (12) ესე] ესრე I. ისრუსალემს O.
ante დადნენ add. და O. წამოსცვენ O.
პირთა... მათთა O.
- (13) მას ღლესა... ზედა] განკვრევებაჲ
უფლისაჲმიერი მათ ზედა მას ღლესა ში-
ნა O. om. და მოხვოს... თუსისასა O.
- (14) შეიკრიბოს I.
- (15) ცხენთა O. იყუნენ sie I. post
დაცემისა add. მის I.

C. X.

- (1) viride in campo] in viridi campo O.
 (2) ante somnium om. et I. dicebant et] et dicebant I. erit] fuit O.
 (3) om. Deus O.
 (4) ab₁ eo additum manu correctoris I. aspexit] delevit I. furoris] in furore O.
 (5) ad initium versus om. et O. erunt] sint I. est in rasura manu correctoris I.
 (6) om. quemadmodum O. om. ab I.
 (7) om. quasi vino... corda₂ eorum O. a Domino O.
 (9) ante enutrient fuit et, nunc autem erasum I.
 (11) exhibit I. om. ab I.
 (12) eius in rasura manu correctoris I. om. hoc O.

C. XI.

- (1) ignis addidi ante cedros.
 (2) elament] clamant O. Basaan] Basan I.
 (3) pastorum in rasura manu correctoris I.
 (5) et ante divites] quia O.
 (6) propter hoc] hoc dicit I. post proximi add. sui O.
 (7) ad initium versus om. et I. om. illas O. vocavi₂] vocabo O. partes / lacuna in O.
 (16) sanabit correctum e sanabitur I.

C. XII.

- (1) ante dictum fuit et, nunc autem erasum I.

C. XIII.

- (2) nomina] domos I.
 (6) mei correctum e eius manu correctoris I.
 (9) / et ego exaudiam incipit iterum O. om. es tu O.

C. XIV.

- (1) dicit O.
 (2) ante mulieres om. et O. om. in captivitate O.
 (3) proeliabitur] attinget I. om. illis O. eorum] eius O. contra gentiles post proeliabitur O.

- (4) ad initium versus om. et O. ad orientem₂] ab oriente O.
 (5) ad initium versus om. et O. ad aquilonem] ab aquilone O. om. montium₂ O. usque] sicut O. Sasael] Sale O. veniet] adveniet O. meus] noster O.
 (7) ante dies₁ om. et O.
 (8) om. primum... illud₂ O.
 (9) in omni terra] super omnem terram O.
 (10) om. portae illius prioris usque ad portam I.
 (11) ante habitabitur om. et O. Hierosolyma] Israel O.
 (12) haec] sic I. ante tabescent add. et O. oribus suis O.
 (13) in illa die post eos O. om. magnus O. om. et conseret... sui O.
 (14) congregabit fortitudinem] congregabitur fortitudo I.
 (15) post ruina₂ add. illa sic I.

- (16) და/ იყვნენ₁ (იყუნენ sic I) f. 423r
 O. იყუნენ₂ sic I. ივრუსაღემს O.
 ავიდოდიან I. დღსასწაულობად O.
 დღსასწაულსა IO : correxi.
 (17) მათ] მას I.
 (18) ante არცა add. და O. მოვიდენ O.
 om. და ante ამათცა O. რომელნი]
 რამეთუ O. om. ყოველნი O. არ : რ
 super lineam, sic manu correctoris O.
 დღსასწაულსა IO : correxi.
 (19) ცოდვა₁ ეგვტისა O. ცოდვა₂
 O. ნათესავთა O. დღსასწაულო-
 ბად IO : correxi. დღსასწაულსა IO :
 correxi.

- (20) om. და ad initium versus O. იყოს₁
 post შინა O. om. იყოს₂ O. post უფ-
 ლისა add. ეწოდოს O. om. ყოველისა-
 მკრობელისა O. ავაზანნი correctum e
 ავაზაკი I. om. შინა O. om. პირსა O.
 საკურთხეველსა O.
 (21) ავაზანნი correctum e ავაზაკი I.
 იუდასა O. მერმს O. om. შინა O.
 om. ყოველისა-მკრობელი O. Ad calcem
 textus : დაესრულა ზაქარიახი I. In
 O colophon deest.

MALAK'IA.

Titulus litteris capitalibus minioque scrip-
 tus : წინაწარმეტყუელება მალაქიახის/
 f. 423v O.

C. I.

- (1) დაისხნოთ I.
 (2) ესავ O.
 (3) იღუმიამ O. აღვაშენოთ I. იგი
 მოკრებული O. აშენებდენ I. ante
 ეწოდოს om. და I. უკუნისამღს I.
 (4) თქუენ] თქან sub signo interroga-
 tionis in margine manu correctoris posito I.
 ზედა post საზღვართა O.
 (5) om. აწ O. სახელსა₁] სახლსა I.
 სთქუთ correctum e სთქათ manu correcto-
 ris I.
 (6) om. ჩემსა O. om. სთქუთ O. შეუ-
 რაცხ O. იგი additum manu correctoris
 I : om. O.
 (7) ბრმაჲ/ f. 424r O. post ბოროტ₁]
 add. არსა : ა₂ additum manu correctoris eum

signo interrogationis superscripto O. ახუ-
 ნეს O, post quod om. შენ O.

- (8) უფალი] ღმერთი O.
 (9) დაიკუნენ O. ante არა₁ om. და O.
 om. და მსხუერპლი O.
 (10) მზის O. მოერთხმის O. სახლსა O.
 post წარმართთა შორის add. errore
 ut vid. და ყოველსა ადგილსა საკურთ-
 ხეველი მოერთხმის სახლსა ჩემსა და
 მსხუერპლი წმიდაჲ რამეთუ დიდ არს
 სახელი ჩემი წარმართთა შორის O.
 ყოველისა additum in margine exteriori
 manu correctoris O.

- (11) შევიხეებულ O.
 (12) om. და შემოვავჯუენდა... ხაშმი O.
 მკრობელი/ f. 424v O.
 (13) მისსა] თვისსა O. om. მან O. შეუ-
 ფე I.

C. II.

(2) om. ისმინოთ... არა₂ O. სახელისა
 ჩემისა O. om. და ante გამოვავლინო
 O. ვწყევო O. დაეწყევო O. om. და
 დაეწყევო იგი და O : დაწყევო : ვ addi-
 tum manu correctoris I : დაეწყევო scripsi.

დაიღევთ I.
 (3) მკარი] მკედარი O. სასკნე₁] I.
 დღსასწაულთა IO : correxi.

(4) გამოვავლინე I : გამოვიღვინე O :
 გამოვავლინე scripsi. მიმართ] თანა O.

(5) om. რამეთუ O. ცხრობისა O.
 მე მივიც მათ O. post დიდად add. და
 ცხრომაჲ იგი O.

(6) om. რამეთუ O. რჩული] შჯული O.
 ჭეშმარიტებისა] და ჭეშმარიტებაჲ
 I. იყოს O. om. შინა O. სიცრუეჲ I.
 წარმართებულად] და მართლ O.

ვიდოდა O, post quod om. ივინი O. გზი-
 სა გან სიკრუისაჲ] სიცრუვისა გან O.

(7) დაიმარხიან] დაიცვან O. გონიერე-
 ბაჲ] სამართალი O. შჯ/ული (f. 425r)
 გამოიძიონ O.

(8) შჯულითა, post quod om. გან O.
 განაქარვეთ] განპრყუენით, ante quod
 om. რა O. om. იგი O. იტყვს უფალი
 O. მკრობელი O.

(9) აწ მე] მერმს O. დატეობილად]
 შიურაცხად O. შეურაცხად] დაქსნი-
 ლად O. წარმართთა... ყოველთა O.
 მის წილ] ამის თვის O. ante არა (addi-

- (17) eisdem] eidem I.
 (18) ante neque *add.* et O. venient O.
 ante super *om.* et O. quas] quia O. *om.*
 omnes O.
 (20) *ad initium versus om.* et O. erit₁ post
 die O. *om.* erit₂ O. post Domino *add.*
 vocabitur O. *om.* omnipotenti O. lebetes
correctum e latro I. facie altaris] altari O.
 (21) lebes *correctum e latro I. om.* omni-
 potens O. *Ad calcem textus : Finita est*
 <prophetia> Zak'ariae I.

- (13) *om.* et inferebatis... languidum O.
 (14) *om.* ille post offeret O.

C. II.

- (2) *om.* audieritis... non₂ O. nominis mei
 O. ante mittam *om.* et O. *om.* et male-
 dicam₂ ei et O.
 (3) umerum] equitem O.
 (4) cum Levitis O.
 (5) *om.* nam O. dabo ei] ego dedi eis O.
 post caveat multum *add.* et quiescat ille
 (?) O.
 (6) *om.* etenim O. veritatis] et veritas O.
 fuit] erit O. directe] et recte O.
 ambulabat, post quod *om.* illi O. a via
 mendacii] a mendacio O.
 (7) custodiunt] servabunt O. scientiam]
 iudicium O. requirent O.
 (8) a lege] in lege O. dissipastis] delevis-
 tis, ante quod *om.* et O. *om.* illud O.
 dicit O.
 (9) nunc ego] rursus O. derelictos] con-
 temptibiles O. contemptibiles] demissos O.

MALAK'IA.

Titulus : Prophetia Malak'iae O.

C. I.

- (4) illud vastatum O. ante vocabuntur *om.*
 et I.
 (5) vos] dicent sub signo interrogationis I.
 (6) *om.* nunc O. nomen_{1, 2}] domum I.
 dixistis *correctum e dicetis I.*
 (7) *om.* meum O. *om.* dixistis O. illud
additum manu correctoris I : om. O.
 (8) est_{1, 2} post malum] estne O. *om.* ad te
 O.
 (9) Dominus] Deus O.
 (10) *om.* et ante non O. *om.* et victimam
 O.
 (11) offertur] extenditur sic O. nomini
 meo] in domo mea O. post gentilibus₂ *add.*
errore ut vid. et in omni loco altare (*sic*)
 offertur in domo mea et victima munda, quia
 magnum est nomen meum in gentilibus O.

tum manu correctoris I) add. თქუენ O.
დაიცვენით] იმარხავთ O. გზათა ჩემთა
O. თუალ O. პირთა შჯულსა შინა]
უშჯულლოთა I.

(10) აწ არა მე ერთ არსა] ანუ არა O.
post თქუენი (თქუენ I) add. ერთ იყო O.
ანუ... რომელმან] ანუ არა ერთმან
ღმერთმან O. რადას თვის] და I. აღთ-
ქუმისა] და აღთქუმათ O. om. მის
შჯულისა O. თქუენთად O.

(11) იცრუსაღემი IO : იცრუსაღემსა
seripsi. სიწმიდე I.

(12) აკოცოს I. შესაწირავსა O.

(13) აღტობდით] ავეტოებდით O.
მერმშ O. ღირსად IO : ღირსა seripsi.
მსხუერპლთა O.

(14) om. უფალი I. გვწამებდა I. შე-
ნისას I : შენისა O : შენისადასა seripsi.

რომელი O. om. და ante ეგე O.

(15) ყო/ f. 425v O. სხუა არაა O.
დაიცვეთ I. om. და ante ცოლსა O.
დაუტევებ O.

(16) om. და ante დაფარნეს O. განზ-
რაზვათა] გზათა O. დაუტევით O.

(17) იყო] იყოს, post quod om. და I.

C. III.

(1) პირსა წინაშე O. თქუენ] თქს ut
vid. O.

(2) მას additum manu correctoris I. მოს-
ღვისა O. om. მე ante დაუდგეს O.
ბრძმეთისა I. მდგეღოსა მრცხეღოსა
O.

(3) om. და ad initium versus O. განსწმ-
იღდეს sie O.

(4) /იყოს f. 426r O.

(5) საშჯელითა O. მოწამშ O. მოწამ-
ლეთა IO : მეწამლეთა seripsi. მომრუ-
შეთა I : მემრუშშთა O : მემრუშეთა
seripsi. om. და ante რომელნი₁ O.
ante რომელნი₃ add. და O. ჰქენჯნიან
O. ჩემდა] ჩემ გან O. om. იტყუს...
მპყრობელი O.

(7) და ad initium versus] რამეთუ O.
თქუენთადას sie I : თქუენთადას sie O :
თქუენთადას seripsi. სთქუთ : უ manu
correctoris in rasura scriptum I : სთქუათ
O.

(8) თქუენ] ჰრქუა O. მიბრკუმეთ O.
om. და სთქუთ (ს additum super lineam I)

... შენ O. ათეული O. პირველ ნა-
ყოფნი I : პირველი ნაყოფი O : პირველ-
ნი ნაყოფნი seripsi.

(9) ქუე] ქუც I. თქუენ] და O.
გამხედავთ I : განხედავთ O : განმხე-
დავთ seripsi. om. მე O. მიბრკუმეთ O.

(10) იყოს] ეყოს forte O. om. შინა O.
ეყოს] იყოს O.

(12) თესღები/ f. 426v O.

(13) om. სიტყუანი თქუენნი O. ვიტყო-
ღით O.

(14) ჰმონებს O. om. და ante რაა O.

უმეტეს I. დავიცვენით O. ante საცა-
ენი add. და O. om. და ante რამეთუ₃ O.
ვიღოდეთ] ვიცოდეთ I.

(15) აღმუენებიან I, ante quod om. და O.

(16) მოჰხედა O.

(17) om. და ad initium versus O. დღცსა
O. მამამან O.

(18) om. და ad initium versus O. ჰმო-
ნებდეს_{1, 2} O.

C. IV.

(1) post მოვალს add. იტყუს უფალი I.
და აღუდგას მათ I : დაწუნეს იგინი O :
და₄ დაწუნეს იგინი seripsi.

(2) ფროშთა O. om. და ante გამოხვ-
დეთ/ f. 427r O. ჰხლდებოდით O.

(3) უშჯულუთა sie O. om. ქუეშე O.
დღცსა IO : correx.

(6) versum 6 anteponunt IO versibus 4-5.
ქეორებს O.

(4) თეზბელი O. Ad calcem textus : და-
ესრულა მაღაქიქიქი (მაღაქიქი I) I, in
quo sequitur textus Esaiiae. In O colophon
deest. Cf. *The Harvard Theological Review*,
XXII, 1929, pp. 49-53.

ESAIA.

Titulum: წინაწარმეტყუელებად ესაია-
სი, supplavi.

C. I.

(1) Totus versus litteris capitalibus minio-
que scriptus I. Exstat lacuna 8 foliorum a
I, 1 usque ad VII, 2 in O.

(2) იღც I : correx.

(6) სიცოცხლელ I : correx.

- gentilium omnium O. pro eo] propterea O. ante non add. vos O. servastis] custoditis O. facies in lege] iniquos I.
- (10) nunc... est₁] vel nonne O. post vester (vos sic I) add. unus erat O. aut... qui] vel nonne unus Deus O. quare] et I. post polluere add. et O. om. illud legis O.
- (12) sacrificium O.
- (13) victimas O.
- (14) post quia om. Dominus I. vobis] nobis I. om. et ante ista O.
- (15) quid] nihil O. om. et ante uxorem O.
- (16) ante operiet om. et O. cogitationes] vias O.
- (17) complacebit, post quod om. et I.

C. III.

- (2) ingressus] adventus O.
- (3) ad initium versus om. et O.
- (5) post adulteros om. et O. post mercenarii add. et O. erga me] a me O. om. dicit... omnipotens O.
- (7) et₁] etenim O. dixistis] dicetis O.
- (8) vos] dixit O. om. et dixistis... te O. decima O.
- (9) vos₁] et O.
- (13) om. verba vestra O. loquimini] loquebamini O.
- (14) serviet] servit O. om. et ante quid O. custodiemus] custodivimus O. ante repositoria add. et O. post eius om. et O. ambulabimus] peccabimus I.
- (15) post alienos om. et O.
- (17) ad initium versus om. et O. vir] pater O.
- (18) ad initium versus om. et O. serviet_{1, 2} O.

C. IV.

- (1) post venit add. dicit Dominus I. et supponet eis I : incendet illos O : et incendet illos scripsi.
- (2) ante egrediemini om. et O.
- (3) sub] in O.
- (6) Keoreb sic O. Ad calcem textus : Finita est <prophetia> Malak'iae I.

ESAIA.

Titulum : Prophetia Isaiae, *supplevi*.

C. I.

- (1) *Exstat lacuna a I, 1 usque ad VII, 2 in O.*

- (14) დღსასწაულნი I : correxī. მიგი-
კენე sic I : მიგიტვენე scripsi.
(16) განიშურეთ I : განიშორეთ scripsi.
(20) იცოდა I : იტყოდა scripsi.
(21) სიონი additum super lineam manu scri-
bae I.
(26) ეწოდოს I : გეწოდოს scripsi.
(27) სამართლითა I : correxī.
(28) ante მოისრნენ add. და I.
(30) იყვნეს I : იყვნენ scripsi.

C. II.

- (1) Totus versus litteris capitalibus minio-
que scriptus I.
(2) დღცთა I.
(4) შჭრიდეს I : შჭრიდენ scripsi.
(5) სახლი I : სახლო scripsi.
(11) დღცსა I.
(16) ზედა₁ additum super lineam manu cor-
rectoris I.
(18) დაჰმაღვიდენ : და additum manu
correctoris I.
(20) მლამებისათა I : მლამობისათა scrip-
si.

C. III.

- (6) ჰრქუეს I : ჰრქუას scripsi.
(7) იწყო I : ვიყო scripsi.
(11) მისთაფთა correctum e მათთაფთა ma-
nu correctoris I.
(12) გნატრიან I. შიგირყევენ sic I.
(13) საშჯელად₂ additum super lineam
manu correctoris I.
(18) ფარღლები I : correxī.
(21) ზარაურთები : თები additum super
lineam manu correctoris I.
(23) ოქროფსა I : ოქროსა scripsi.
(25) მოსწყდეს I : მოსწყდენ scripsi.

C. IV.

- (4) გამოჰრცხეს I : გამოჰრცხას scripsi.
(6) საყვღელ I : საყუღელ scripsi.

C. V.

- (2) განვაგვ... მოვთხარვ I : correxī.
(7) ყო additum super lineam manu correc-
toris I.
(8) post მკვღრ add. არიან I.
(10) მას I : მან scripsi.

- (11) უოხნო I : უოხვნო scripsi.

- (20) თქვან : ა additum super lineam manu
correctoris I.

- (22) ante იწდევენ addidi რომელნი.

- (25) წყრომაჲ I : წყრომით scripsi.

- მთავართა I : მათათა scripsi. ექმნეს I :
ექმნეს scripsi.

- (30) აღიხიღნეს I : აღიხიღნენ scripsi.

C. VI.

- (1) მეფეღ I. ზედა additum super lineam
manu correctoris I.

- (2) სერობინნი I : სერაბინნი scripsi.

- (4) ზედაჲ : ე additum manu correctoris I.
post იგი₁ add. კმაჲ, quod glossema esse
videtur.

- (7) მოგისპნე I : მოგისპნეს scripsi.

- (10) ისმნეს I : ისმინეს scripsi.

- (12) განავრძენეს I : განავრძენეს scripsi.

- (13) იყვნეს I : იყვნენ scripsi.

C. VII.

- (1) ოზისაფსა I : ოზიაფსა scripsi. ისრა-
ვლისა I : ისრაღვლისაფსაჲ scripsi.

- (2) /და ჰრქუეს incipit textus codicis O, f.
177r. განჰკრთა O. post მისი om. და
სული ერისა მისისაჲ I : additum in mar-
gine O.

- (3) ნეშტნი I. ante იასობ add. და O.
ძე I. om. კერძო O. მურკნველისას
IO : მურკნველისაფსა scripsi.

- (4) არქულ ჰრქუა O. ante ორთა add. in
margine ნუცა გეშინი O. მათ O.
რომელნი იგი კუმანან] მკუმოღვარეთა

- O. post ლხინება add. ვე O.

- (5) ჰრომელისმან O. იზრახღს, ante
quod add. რამეთუ O.

- (6) ჰურიასტანად O. post მათ om. თანა
I. მოვაქცინნეთ sic I : მოვექცინნეთ
O : მოვაქცინნეთ scripsi. ტაბელისი O.

- (7) დაადგრღს O.

- (8) არამისა O. დამასკისა O. რაასინ]
არამინ O. მერმღ, post quod add. და O.

- ხუთი წელი O. შემდგომად] და O.
om. იგი O. ეფრემისი O.

- (9) თავ ეფრემისა O. om. და თავ სო-
მორონ I, post quod add. in margine iterum
ძე რომელისა O. ხმა O.

- (10) ante შესძინა add. და O.

- (14) dimittam] *corrupte* I.
 (20) dicebat] *cognoscebat* I : *correxi*.
 (21) Sion *additum super lineam* I.
 (26) vocaberis] *vocabitur* I : *correxi*.
 (28) *ante* confringentur *add.* et I.
 (30) erant I : *correxi*.

C. III.

- (6) dicet] *dixerunt* I : *correxi*.
 (7) ero] *inceptit* I : *correxi*.
 (11) eius *correctum e* eorum I.
 (13) ad iudicandum₂ *additum manu correctoris* I.

C. V.

- (8) *post* habitatores *add.* sunt I.
 (10) illa] illi (*dat.*) I : *correxi*.
 (20) dicunt *correctum e* dicit I.
 (22) *ante* sibi fundunt *addidi* qui.
 (25) furore] furor (?) I : *correxi*. montes]
 principes I : *correxi*.
 (30) tollent] *tollet, vel sustulerunt* I : *correxi*.

C. VI.

- (1) super *additum manu correctoris* I.
 (4) *post* illud *add.* vox, *quod glossema esse videtur* I.

C. VII.

- (2) /et *dixerunt incipit iterum* O. *om.* et anima populi eius I.
 (3) *ante* Iasob *add.* et O.
 (4) die] *dices* O. *post* fiat *add. in margine* nēque timueris O. haec] illa O. *post* veniam *add.* quidem O.
 (5) Hromeliae O. *ante* consiliati sunt *add.* quia O.
 (6) *om.* eum I. Tabel O.
 (8) Raasin] Aramin O. *post* rursus *add.* adhuc O. *om.* post O. *ante* excidet *add.* et O. *om.* illud O.
 (9) *om.* et caput Somoron I, *post* quod *add.* in margine *iterum* filius Romeliae O.
 (10) *ante* adiecit *add.* et O.

- (11) post სიღრმედ add. მიმართ O.
სიმაღლედ O.
(12) ვითხოვო O.
(13) ესაია/ f. 177v O. არსა O.
(14) ქალწულმან... იღოს] ქალწული მიუღვეს O. შევს O. უწოდინა O.
(15) გამორჩევიდმდე... ბოროტი და] გამორჩევიდა ბოროტისა I.
(16) om.ვიდრე O. მის ყრმისა O. შეურაცხყოფა] დაუტეოს O. გამოიჩინოს] შეიყუაროს O. დაშთს O. ამათ მეფეთა O, post quod add. თვს I.
(17) მოიწიოს I. post ერსა add. ამას O. om. ზედაჳ O. ante დღენი add. და I. მოსრულ] მოწვევულ O. ვინაჲ I. ეფრემი O. ასურასტანისაჲ O.
(18) იყო I. დღესა O.
(19) ყოველთა₁ O. ხტთა O.
(20) დღესა O. om. შინა O. მდინარტსა O. om. მას O.
(21) დღესა O. ზროხათაჲ/ f. 178r O.
(22) ჭამდეს ყოველი დაშთომილი O.
(23) დღესა O. post ვენაკნი add. და O.
(25) om. და ყოველი მთაჲ O. არა additum super lineam manu correctoris I. აოკრებისა O. om. და ეკლისა O.

C. VIII.

- (1) მოიღე O. მალედ ყოს წარმოღებაჲ O.
(2) და₁ additum manu correctoris I. მოწამედ O. მიყვენი] მოიყვანენ O. ურია O. ძეც I. ბარაქისი O.
(3) მოუტდა] მოვიდა O. ante მსწრაფლ add. და O. წარმოიღჳ I.
(4) ხადად სახელისა] ხადილსა O. om. განძლიერდეს და O.
(6) om. იგი O. მშვდობით] მღუმრიად O. ჰნებავს O. რაასინ... რომელისი] ჰრაასი მდინარტ ჰრომელი O.
(7) მდინარისაჲ/ f. 178v O. მეფე I. აღმოვიდენ O. post ყოველსა add. ზედა O.
(8) om. შემძლებელ... თავისა O. ესრტ O. ვითარცა] რაათა O. სივრტც O.
(9) დასასრულადმდტ O. om. უკუეთუ... იძლიენით ვე O.
(10) ზრახვაჲ ჰზრახოთ O. განაქარვის O. უფალმან] ღმერთმან O. თანი₁] შორის O. არს ღმერთი O.

- (12) თვს] გან O. მის O.
(14) post უკუეთუ add. მისა გეზნიოდის და O. post იყოს add. იგი O. სიწმიდტ O. არცა₁] არა O. om. დაჳ O. კლდტსა O. საცთურებისსა O. საბრკითა O.
(15) იქმნენ I. post მრავალნი add. და O. მიეახლნენ O.
(16) აღბე/ტდულნი f. 179r O. ზჯულინსა O.
(17) თქუა ვტგებდეთ O. გარტს-მიიქცია I.
(18) ნიშტბად O.
(19) გარტენ I. მეზლაბრეთა, post quod add. და O. ქუეყანის I. ერი] ესე I. მიმართ] მიერ O. ante თვს add. მათ O.
(20) მოსტა O. om. ვითარცა O. om. ესე O. მიცემა O. მისა, post quod om. თვს O.
(21) გშიოდის O. აღიხილენ I : აღიხილენ O : აღიხილნენ seripsi.
(22) დამართ O. უპოვარებაჲ O. post ბნელი add. და O. წყუდიადი] ბნელი O. ვერ additum super lineam manu correctoris O. წარწიროს O.

C. IX.

- (1) ყოს O. აღრტ O. სხუანი] სახლნი I. გალილიაჲსაჲ O.
(2) ვიდოდეს O. იხილტს O. post დიდი add. და O. სოფლებსა O. /ნათელი f. 179v O. გამობრწყინდეს O. თქუენ] მათ O.
(3) უმრავლტსი O. post რომელნი₂ add. იგი O.
(4) იყო] არს O. დღტ O.
(5) შეკრებული ზაკუვით O. ცეცხლით O.
(6) ante ძტ add. და O. post მოგუეცა add. ჩუენ O. post მთავრობაჲ add. მისი O. იყო] ზედა O. ანგელოზი O. საკვრველი O. მზრახვალი O. post ძლიერი add. და O. მერმეთა მათ საუკუნეთაჲ O. სიცოცხლე I.
(7) om. მას₁ O. სუფევაჲ... მას₂] სუფევისა მისისა არა იყოს დასასრულ O. განაძლიეროს] შეეწიოს, post quod om. იგი O. სიმართლით, ante quod add. განკითხვით და O. om. და ჯეროვანებითა O. საუკუნედმდე O. om. ყოველი O.

- (14) vocabunt O.
 (15) eligat... malum et] eligat malum I.
 (16) ille puer O. spernet] relinquet O.
 eliget] diliget O. illis] his O.
 (17) *post* populum *add.* hunc O. *om.* super₃ O. *ante* dies *add.* et I. venerunt] advenerunt O. Assyriae O.
 (18) erit] factum est I.
 (20) *om.* illud O.
 (22) comedet omnis qui remansit O.
 (23) *post* vites *add.* et O.
 (25) *om.* et omnis mons O. non *additum* manu correctoris I. *om.* et spina O.

- O. regionibus O. resplendet O.
 vos] eos O.
 (4) erat₁] est O. Madian (*lit.* Madiam IO).
 (5) collectum dolo O.
 (6) *ante* filius *add.* et O. *post* principatus *add.* eius O. *om.* fuit O. super umeros O. *post* fortis *add.* et O. futurorum illorum saeculorum O.
 (7) *om.* illum O. regnum... ei] regni eius non erit finis O. corroborabit] adiuva-bit, *post* quod *om.* id, *add.* autem in iudicio et O. *om.* et decencia O. *om.* omne O.

C. VIII.

- (2) et₁ *additum* manu correctoris I. fac mihi] addue O. Uriam O. Barak^c O.
 (3) accessit] venit O. *ante* festinanter *add.* et O.
 (4) *om.* nomen O. patrem aut matrem O. *om.* roborabitur et O.
 (6) *om.* illam O. in pace] silenter O. vult O. Raasin... Romeliae] *corrupte* O.
 (7) ascendent O.
 (8) *om.* poterit₁... caput O.
 (9) *om.* si iterum... victae quidem estis₃ O.
 (10) consilium consiliabimini O. *om.* quoque O. Dominus] Deus O. vobiscum] in medio vestri O. est Deus O.
 (12) eos] eum *sic* O.
 (14) *post* si *add.* eum timebis et O. *post* erit *add.* ille O. neque₁] non O. *om.* et₃ O.
 (15) *ante* cadent *add.* et O.
 (17) exspectabimus O.
 (19) *post* ventriloquos *add.* et O. populus] hoc I. ad Deum suum] a Deo suo O. *post* vivis *add.* illis O.
 (20) legem... dedit O. *om.* secundum O. *om.* hoc O. propter illud] ad illud O.
 (21) tollent] tolle I : tolles O : *correxi*.
 (22) frumenti inopia] penuria O. *post* tenebrae *add.* et O. caligo] tenebrae O.

C. IX.

- (1) erit] faciet *sic* O. alii] domus (*plur.*) *sic* I. Galiliae *sic* O.
 (2) ambulabit O. *post* magnam *add.* et

- (8) იაკობის (?) folio plicato O. და მიაწია O.
 (10) /არამედ f. 180r O. მოვედითდით sic O. ქუები O. ვიშენით I.
 (11) ad initium versus addidi და. დასცნეს] დასხნეს O. ისრუსალემსა, post quod add. ზედა O.
 (12) მერმე O.
 (14) მსპო O. მცირს O. დღსა O. თულო O.
 (15) წინაწარმეტყუელი in rasura O.
 (16) შთათქნეს O.
 (17) post არიან add. და O. მერმსცა O.
 (18) om. კმელი O. ტყესა O. გარემოდას O.
 (19) უფლისადათა] მისისადათა O. თანად/ აიწუეს f. 180v O. ყოველი ქუეყანა O. ante კაცმან add. და O.
 (20) ჰშიოდის O. კორციათა I. მკუდრისა O.
 (21) მოიცვედ O.
 (22) om. მერმეცა O.

C. X.

- (2) განკითხვასა post ჩემისათა O.
 (3) რადათა₁] რამეთუ არა O. om. სადა დაუტეოთ O. შესცვით O. მოკლულთა] მოკლებულთა O. დაეცნენ] დასცვით (?) O.
 (5) კუერთხითა O. ჩემისადათა O.
 (6) გზასა O.
 (7) ესრტ₁ O. გულსა/ f. 181r O. ante სულითა add. და sic O. om. არა ესრეთ განიზრახა O. მოსღვად I : მო sic O : მოსრვად scripsi. მცირსა O.
 (9) თქუა O. ბაბილონისა O. ქალაქნი O. გოდლები O. დამასკეც I.
 (10) დავიპყრა] დავიპყარ O. ლაღადებით sic I.
 (11) ad initium versus lacuna esse videtur. om. და O. ესრტო O.
 (12) post ზედა om. სიონსა I. om. და₃ O. ასურასტანისასა O. om. და₄ O. სიმალსა O. ante დიდებისა add. დიდსა O.
 (13) ხმისა O. om. ყოფისა O.
 (14) კუერცხნი დაშთომილნი O. აღმოვიხუნს I.
 (15) post იდიდოს add. აშეა O. post აღმაღლდეს add. მე O. ეგრე O.

- (16) მოავინოს sic I. შენსა/ f. 181v O.
 (18) om. ვინ O. აღზებულისა O.
 (20) დღსა O. om. მათთა O.
 (22) მქუშა I. om. მათი O.
 (23) om. რამეთუ სიტყუა შემოკლებული I.
 (24) დაგცე I : დაგცი O. დაგცეს scripsi. post შენ₁ add. და ut vid. O.
 (25) მერმსცა O. om. და O. ხოლო] და O.
 (26) ჰირისასა/ finis f. 181v O. In O extat lacuna 6 foliorum a X, 27 usque ad XIX, 1.

C. XI.

- (2) და ad initium versus additum super lineam manu correctoris I.
 (5) post და იყვენენ სიმართლით rasura; repetita sunt eadem verba I.
 (8) ნაშობსა I : ნაშობთა scripsi.
 (9) ზღ₁ა I : ზლუა scripsi.
 (11) ელამიტეთ O : ელამიტელთა scripsi.

C. XIII.

- (1) Totus versus litteris capitalibus minioque scriptus I.
 (11) მათნი additum super lineam manu correctoris I. წარაწყმიდო I : correxi.
 (12) გამოკუტურეველი I : გამოკუტურეველი scripsi.

C. XIV.

- (2) ეუფლნენ : ნ₁ additum super lineam manu correctoris I.
 (8) და₁ additum super lineam manu correctoris I.
 (10) შეუვეიპყარ correctum e შეუვეიპყარა manu correctoris I.
 (15) შთაპდე additum super lineam manu correctoris I.
 (19) post წმიდა lacuna esse videtur I.
 (20) დაადგრეს I : დაადგრე scripsi.
 (22) სახლი I : სახელი scripsi.
 (24) ეგრეცა : გ additum super lineam manu correctoris I.
 (25) იგი additum super lineam manu correctoris I.

- (8) *ante* pervenit *add.* et O.
 (11) *ad initium versus addidi* et. percutiet] ponet (?) O.
 (12) *om.* quoque O.
 (16) *inglutiatur sic* O.
 (17) *post* sunt *add.* et O.
 (18) *om.* siccus O. silvarum] in silva sic O.
 (19) Domini] eius O. tota terra O. *ante vir add.* et O.
 (20) carnem brachii] carne cadaveris O.
 (22) *om.* iterum quoque O.

C. X.

- (2) causam *post* mei O.
 (3) ut... *invenietis]* quia non... *invenietis* O. *om.* ubi *relinquetis* O. *interfectos]* deficientes O. *cadatis* O.
 (5) cum virga O.
 (6) in via O.
 (7) *ante* in anima *add.* et O. *om.* non sic *consiliatus* est O. *delendas]* ad eundem I : *defecte* O : *correxi*.
 (9) dixit O. in Babylone] Babylonis O. K'alane] civitates sic O. turre aedificatae erant O.
 (10) *capiam]* cepi O. *ululate]* cum ululatu sic I.
 (11) *ad initium versus lacuna esse videtur.* *om.* et *ante* manufacta O.
 (12) *om.* Sion I. *post* magnam *om.* et O. Assyriae, *post quod om.* et O. *post* illam₂ *add.* magnam O.
 (14) ova derelicta O.
 (18) *om.* ille₂ qui O.
 (20) *om.* se O.
 (22) *om.* eorum O.
 (23) *om.* quia verbum abbreviatum I.
 (24) *percutiet]* *percutiam* I : *percutio* O : *correxi.* *post* te₁ *add.* et (?) O.
 (25) *om.* et₁ O. furor autem] et furor O.
 (26) Madian (*lit.* Madiam IO). afflictionis / lacuna in O.

C. XI

- (2) *ad initium versus* et *additum manu correctoris* I.
 (8) *natorum]* nati I : *correxi*.

C. XIII.

- (11) eorum *additum manu correctoris* I. *perdam]* *perdes* I : *correxi*.

C. XIV.

- (8) *ad initium versus* et *additum manu correctoris* I.
 (10) *captus es correctum e capieris manu correctoris* I.
 (15) *descendes additum manu correctoris* I.
 (19) *ad finem versus lacuna esse videtur.*
 (20) *manebis]* *manebit* I : *correxi*.
 (22) *nomen]* *domum* I : *correxi*.
 (25) *illos additum manu correctoris* I.

(28) Totus versus litteris capitalibus minioque scriptus I.

(29) ასპიდთანნი sic I.

C. XV.

(1) სიტყუად მოაბისი litteris capitalibus minioque scriptum I.

(5) აღსავალსა correctum e აღსლღვასა manu correctoris I.

C. XVI.

(3) ზრახე additum super lineam manu correctoris I. გიძიმნ I : გიმძიმნ scripsi.

(4) გექმნენ I : correxi.

(6) აღვიღ I : correxi.

(8) შთათქმიდეს I : შთათქმიდენ scripsi. ეზერდმდე I : იეზერდმდე scripsi.

(10) იხაროს I : იხარონ scripsi.

(13) რომელთა I : რომელსა scripsi.

(14) ante დიდებდა ut vid. fuit და, nunc autem erasum I. იქმუნს I.

C. XVII.

(1) Titulus litteris capitalibus scriptus I.

(5) მკლავითა : მ additum in margine manu correctoris I.

(8) ქმნეს : ნ₂ additum super lineam manu correctoris I.

(11) მოიმკო : იმკო in rasura manu correctoris I.

(12) ეგრე correctum e ეგე manu correctoris I.

(13) ყუნეს sic I : correxi.

C. XVIII.

(2) აღჭრნეს I : აღჭრნენ scripsi.

(7) ურვისა I : ურვილისა scripsi.

C. XIX.

(1) Titulus litteris capitalibus minioque scriptus I. /ზედა incipit iterum textus eodiceis O, f. 182r.

(2) აღღვეს ეგვბტელი O. ეგვბტელსა : ა additum manu correctoris O. om. თკსა₂ O. om. და₄ O.

(3) ეგვბტელოად O. ante ზრახვანი add. და O.

(4) მიესც O. ეგვბტ O. om. უფალთა O. უფიცხლსსთასა O. მათ] მას O.

(5) om. მფლობელი O.

(6) om. და₁ O. კიდისა O. რწყურნები ლერწმონათა] მწუნანოვანი ლერწმოვანისა O.

(7) კიდისა O. მდელოფსა O. გარე-მოფს მდინარის, post quod add. კიდისა O. მდინარისა₂ O.

(8) სათხველენი sic O. იგლოვდეს O.

(9) მსთველისანი O.

(10) იყვნედ O. om. მათნი O. ხმელისანი] სელისანი O. დაწუნენ sic I.

ელმოდის/ f. 182v O.

(11) ტანეოფსანი O. მეფცსა O.

(12) სადა არიან post შენნი O. om. იგო O. გითბრობდენ O. გაუწყებდენ O. საბაოთს O. ეგვბტსა O.

(13) om. და₁ O. ტანეოფსანი O. მეფისანი sic IO : შემფისანი scripsi. ატუნებდეს O. ტომად ტომად O.

(14) მაცთუნებელი O. შეაცთუნნა ეგვბტელნი O. მთრვალი] მთავარი, post quod om. და I.

(15) რომელ O.

(16) შევევბტელნი O. ძწოლასა sub eirculo I.

(17) შეშინდეს O. უფალსა საბაოთს უზრახავს მათ ზედა O. om. ყოვლისა მპყრობელსა O.

(18) om. ხუთნი O. ეგვბტს O. ქანანელთას] ქალველთასა sic O. სახელი IO : სახელსა scripsi. ქალაქს ერთს O.

(19) ეგვბტელთასა O.

(20) იყოს/ f. 183r O. საუკუნო... საბაოთისა] საუკუნოდ უფალი საბაოთ I. post სოფელსა add. მას O. ეგვბტელთასა O. post დაღადებდენ add. სოფელსა მას ეგვბტელთასა O.

მაჭირებელთა (?) O. მოავლინოს O. om. მათ O. post უფალმან add. მათ ზედა O. om. იგინი₂ O.

(21) საცნაურ] საცთურ O. შეწირონ] შესძინონ O. მისცეს I.

(22) ეგვბტელნი O. კურნებითა O.

(23) ante და lacuna esse videtur. om. ასურასტანელთა₂ O.

(24) შესამც O. post ეგვბტელთა add. თქან O. ამას O.

C. XVI.

- (3) consilia ini *additum manu correctoris* I.
 (8) submergentur] submergetur I : *correxi*.
 Iezer] Ezer I : *correxi*.
 (10) laetabuntur] laetabitur I : *correxi*.
 (13) quod] quae (*plur.*) I : *correxi*.
 (14) *ante gloria erat prius et ut vid., nunc autem erasum* I.

C. XVII.

- (12) sic *correctum e istud manu correctoris* I.

C. XVIII.

- (2) secabunt] secuerunt I : *correxi*.
 (7) commoto] commotionis I : *correxi*.

C. XIX.

- (1) / *supra incipit iterum* O.
 (2) assurget Aegyptius O. *contra Aegyptium* O. *om. suo₂* O. *ante lex om. et* O.
 (3) *ante consilia add. et* O.
 (4) *om. dominorum* O. *duriorum* O.
 eis] ei O.
 (5) *om. dominator* O.
 (6) *ad initium versus om. et* O. *segetes harundinetorum]* *viriditas harundineti* O.
 (7) flumen] fluminis ripam O.
 (8) sagenam] retia O. *lugebit sic, vel lugebant* O.
 (10) erunt] sint O. *om. earum materiarum* O. *cervisiam]* *linum* O.
 (11) Taneo O.
 (12) ubi sunt *post tui* O. *om. illi* O.
 narrabunt ...indicabunt O.
 (13) *om. et₁* O. Taneo O. *Memp'eos]* *regis IO : correxi. decipiet sic, vel decipiebant* O.
 (14) *deceptionis]* *decipientem* O. *Aegyptios* O. *ebrius]* *princeps, post quod om. et I.*
 (17) Dominus Sabaoth *ante consiliatus est super eos* O. *om. omnipotens* O.
 (18) *om. quinque* O. *K'ananaeorum]* *Chaldaeorum (lit. K'alvel)* O.
 (19) Aegyptiorum O.
 (20) aeternum ad Dominum] ad aeternum

- Dominus I. *post regione add. illa* O.
 Aegyptiorum O. *post clamabunt add. in regione illa Aegyptiorum* O. *ad eos Dominus]* *Dominus super eos* O. *ad finem versus om. eos* O.
 (21) notus] *deceptor sic* O. *offerent]* *adicient* O. *solvent]* *solvet sic, vel solverunt* I.
 (23) *ante et lacuna esse videtur. om. Assyriis* O.
 (24) *post Aegyptiorum add. dicent (?) , vel Aegyptii dicent benedictum* O. *illa]* *hac* O.

(25) ეგვტცს O. ასურასტანს] ჰურია-სტანს O.

C. XX.

- (1) აზოტლდ O. სარანამს O. post მეფისა add. მის O.
- (2) post ეგე add. შენი O. post წელთა add. გან O. om. შენნი O. წარიკადენ/ f. 183v O.
- (3) om. და ეთიოპელთა ზედა O.
- (4) ასურასტნელთამან sic O. om. ში-შუელნი და უკამურნი O.
- (5) მოუძღურდეს I. იგი₁] იგინი I. om. იგი₂ O.
- (6) თქუან] თქუ ვაჲ I. მათა O. უძლცს O. განრინებაჲ O.

C. XXI.

- (1) განვიდენ I : გამოვიდეს O : გამოვიდის scripsi.
- (2) თავსა] სულსა O.
- (3) აღივსნეს post ჩემნი O. ვისწრაფც IO : correxi.
- (4) სტების/ f. 184r O. მიიწია] შევარდა O.
- (5) რაჲმაცა I. იხილოთ O. მითხართ O.
- (6) აზბავი, post quod om. მრავალი I.
- (7) ორიას I. სამსტეროსა I.
- (8) ante მომივო add. და O. post მრქუა add. მე O. ყოველნი კელითქმნილნი მისნი O. ქმნილი I : ქმნული scripsi. შეიმუსრნეს O.
- (9) დაშთუმილთა sic I. ლმობიელთა O. ვითხრას O.
- (10) იღუმიაჲსა თვს] არაბიაჲსა, post quod add. მაღნარსა შინა O.
- (11) ლამითვან ესრეთ] ლამით განერე O.
- (12) სიტყუაჲ... მაღნარსა minio scriptum I. არაბიაჲსა I. om. მაღნარსა O.
- (13) დედანი იმისასა I : დედანი ემესისა, post quod add. და O : დედანიმისასა scripsi.
- (14) სოფლისათა თემანელთასა O. მი/ ვპგებვოდით ut vid. f. 184v O.
- (15) სიმრავლისა₁ correctum e სიმართლისა manu correctoris I : სიმართლისა sic O. Tota phrasis repetita, postea cancellata et circulo circumdata I. om. და სიმრავლისა₃ თვს მბრძოლთაჲსა O.

მორთხმულთაჲსა O. ბრძოლასა sic O.

(16) ესრეთ ვთქუ O. ante მორეწისაჲ om. ვითარცა I. კედემისთაჲ O.

(17) om. და ნეშტნი... კედარისათაჲ O. ante იყენენ add. და O. om. ისრაც-ლისაჲ O.

C. XXII.

- (1) სიტყუაჲ... სიონისაჲ minio scriptum I. ლელცსა სიონისასა O. აღხუდით O. ამოსა O.
- (2) om. არა წყლულნი O. მომკუდარ O.
- (3) შეეპყრნეს O. შეკრულ არიან O. რომელნი O. შორად O.
- (4) ვთქუა O. post მაცადეთ add. მე O. მწარედ ვტიროდი O. ასულსა O. ჩემისათა sic I.
- (5) წარწყმედისაჲ] წყუდიადისაჲ O. შეცოუნებისაჲ O. მიერ additum super lineam manu correctoris I. მათა O.
- (6) post ფარები add. რაჲმაცა O.
- (7) post კვენები add. შენი O. აღ/ივსოს f. 185r O. om. შენნი O.
- (8) დლცსა O.
- (9) გამოეცხადნენ I. ფარულნი O. დავითისთანი] თვსთანი O. იხილონ O. მოიქცეს O.
- (10) დაარღვნეს O. ისრუსაღემისაჲ] ისრაცლისაჲ O.
- (11) ჰყვით O. აღიხილნეთ O. აღაშენა I. post იგი₂ om. და I. შორით] შურითა O.
- (12) სწყვიდეს I : სწყუედდეს O : სწყუედდეს scripsi. მოეწყუედეთ O.
- (13) შენ] აქა O. თავისა/ f. 185v O. თვისისა₁] შენისა O. სამარე I. მაღალთა O. კლდესა კარი (?) I : კლდისა კარავი O : კლდესა კარავი scripsi.
- (14) განძარცოს I.
- (15) post სოფელსა om. დიდსა I.
- (16) მოიღო, ante quod om. და O. om. შენ O.
- (17) ქელკიანისასა O.
- (18) შეპმოსო I. om. და₂ O. სიმტკიცელ] სამკაულად O.
- (19) post არა om. ვინ I. მგებელ O. om. და₄ I. დაჰკას sic O.

(25) Assyria] Iudaea O.

C. XX.

(1) Sarnasar] Sarana O. *post rege add.*
illo O.

(3) *om.* et Aethiopes O.

(4) Assyriorum O. *om.* nudos et discal-
ceatos O.

(5) debilitabitur *sic, vel* debilitati sunt I.
post quibus add. illi *sic* I.

(6) dicent] dic vae *sic* I.

C. XXI.

(1) egreditur] exhibunt I : egredietur O :
correxi.

(2) memetipsum] animam meam O.

(3) repleti sunt *post* mei O.

(4) pervenit] decidit O.

(6) quodcumque] ut quoque *sic* I. *videri-*
tis O. *narrate* O.

(7) *post* famam *om.* multam I.

(8) Oriam I.

(9) *ante* respondit *add.* et O.

(10) nuntiabit O.

(11) de Idumaea] Arabiae *sic, post quod*
add. in silva O.

(12) a nocte, *sic*] a nocte effugies *sic* O.

(13) Arabiae] ad Arabiam I. *om.* in
silva O. Dedanim] *corrupte* IO : *correxi.*

(14) *ad initium versus add.* et O. T^ema-
nitarum O. *occurrite*] *occurremus* O.

(15) multitudinem₁ *correctum e* iustitiam
manu correctoris I. *om.* et propter mul-
titudinem₄ bellatorum O.

(16) dixit mihi] dixi *sic* O. *ante* mercena-
rii *om.* quasi I. Kedem O.

(17) *om.* et reliquiae... Kedar O. *ante*
erunt *add.* et O. *om.* Israel O.

C. XXII.

(1) vana O.

(2) *om.* non sunt vulnerati O.

(4) dicam O. amare flebo O. filiae] su-
per (?) filiam O.

(5) perditionis] tenebrarum O. a₁ *addi-*
tum manu correctoris I.

(6) *post* clypeos *add.* *et sic* O.

(7) *post* convalles *add.* tuas O. *om.* tuas
O.

(9) manifestabuntur I. David] tuarum O.
videbunt O. deflexerunt aquam illam]
revertetur aqua illa O.

(10) Hierosolymae] Israel O.

(11) facitis O. sustulistis] tolletis O.

ante creatorem om. et I. de longe] cum
zelo *sic* O.

(16) tu] hic O. excelsis O. in petra ta-
bernaeculum] in petra ostium I : petrae ta-
bernaeculum O : *correxi.*

(18) *post* regionem *om.* magnam I.

(19) *ad initium versus om.* et O. *om.* tu
O.

(20) K^el^kian O.

(21) induam] indues I. *ante coronam om.*
et O. firmamentum] ornamentum O.

(22) nemo₁] non I. *ante* claudet *om.* et I.

- (24) მოსაე მისა O. om. შინა₁ O. თვისისასა O. მსტოვარნი იგი O. დღსა O.
- (25) მოილოს O. დაეცეს] ეცეს I. მოისპოს/ finis f. 185v O. In O exstat lacuna 5 foliorum, a XXII, 25 usque ad XXVII, 8.

C. XXIII.

- (11) განარისხებდი I : განარისხებდა scripsi.
- (12) შენ I : შენდა scripsi.
- (15) დღსა I : correxi.
- (18) ante სასყიდელი addidi და.

C. XXIV.

- (7) და additum super lineam manu correctoris I.
- (11) თჳნ sic I : correxi.
- (12) დაშთეს I : დაშთენ scripsi.
- (20) და შეიძრას... დაეცეს additum intra lineas manu correctoris I. ქუეყანა I : ქუეყანისა scripsi.
- (21) ante მეფეთა addidi და.

C. XXV.

- (2) უკუნისამღ I : correxi.
- (11) დამდაბლდეს₁ correctum e დამდაბლეს I.

C. XXVI.

- (4) უკუნისამდე additum super lineam manu correctoris I.
- (6) მას I : მათ scripsi.
- (10) ისავოს I : ისწავოს scripsi.
- (13) სახლსა I : სახელსა scripsi.
- (14) აღადგინონ correctum e აღადგინ manu correctoris I.
- (21) ესერა additum super lineam manu correctoris I.

C. XXVII.

- (3) მას correctum e მ^ს manu correctoris I.
- (5) და მწოვარნი I : დამწუვარნი scripsi.
- (8) რომლით additum super lineam manu correctoris I. მოსლვად I : მოკლვად scripsi. წყრომისაძთა incipit iterum textus codicis O, f. 186r.

- (9) მოილოს O. იაკობისა O. მოუსპოს O. მისი O. დასხნა O. om. და ხენი მათნი O. მალნარნი O.
- (10) om. და₁ O. დატეობილი O.
- (11) om. და₁ O. მას... გან] ქუეყანასა ზედა კმელსა O. აქუს O. ხმის O. შეიწყალნეს₁] შეიწყნარნეს I. მათ-მან₂] მან I.
- (12) დღსა O. დაჰჴმას O. ჰრენო-კორორედმდე O. შეკრიბენით : ი₂ additum super lineam manu correctoris I : შეკერიბით O.
- (13) ეგვჰტსს O. რომელ O. სცენ O. om. მისსა O. ისრუსალემსა O.

C. XXVIII.

- (1) om. მას O. სარჩელისასა I : ზრქელისა O : ზრქელისასა scripsi. თჳნიარ sie O.
- (2) ფიცხელ და ძლიერ, post quod add. არს/ f. 186v O. არს O. post საფარ-ველი add. სასტიკად გარდამომავალი სადა არა არნ დაფარეა I. გარდამოს-რულისა] გარდამომავალი O.
- (3) გინებისა] დიდებისა I.
- (4) post ყუავილი add. მისი O. om. სასოებისა მის O. დიდებისა, post quod om. მისისა O.
- (5) გვრგვენ სასოების O. თვისისა O.
- (6) დაპრკოლებად O. მოკლეითა O.
- (7) შეცტეს] შეცოდეს O. თაფრუჴისა₁ თვის O. მღღელნი და წინაწარმეტყუელნი O. განჰკრთეს O. თაფრუ-ჴისა₂ O. დაითქნეს O. თაფრუჴისაძ-თა O. შესცოტეს O. ამბავი I.
- (8) შეშჴამდეს O.
- (9) om. და₁ O. ante გამოტაცებულნო add. და O.
- (10) რჴ₂ I.
- (11) ბავითა/ ut vid. (f. 187r) folio plicato O. სხუათა O.
- (12) მშეერთა O. ბრძანებაჲ და additum super lineam manu correctoris in loco განსუენებაჲ circulo circumdati posteaque cancellati I : om. და O.
- (13) იყო მათდა O. om. იგი O. სასოე-ბაჲ სასოებასა] სალმობაჲ სალმობასა O. post და add. და O. om. და ante დაეცნენ O. ჴირვეულ] დაჴირვეულ O.

(24) confidet ei O. in custodes] custodes
O.

(25) tolletur] accipiet sic O. cadet] dabi-
tur sic I. delebitur / lacuna in O.

C. XXIII.

(11) quae irritabat] tu qui irritabas sic I :
correxi.

(12) tibi] tu I : *correxi.*

(18) ante pretium *addidi* et.

C. XXIV.

(7) et ante lugebit₂ *additum manu correcto-*
ris I.

(12) relinquuntur] relinquetur sic, vel relic-
tae sunt I : *correxi.*

(20) et commovebitur... cadet *additum ma-*
nu correctoris I. terrae] terra I : *correxi.*

(21) *ante* super reges *addidi* et.

C. XXV.

(11) humiliabitur₁ *correctum e humiliave-*
runt manu correctoris I.

C. XXVI.

(4) ad saeculum *additum manu correctoris*
I.

(6) eas] eam I : *correxi.*

(13) nomen tuum] domum tuam I . *correxi.*

C. XXVII.

(8) occidendis] veniendis I : *correxi.* /
furoris *incipit iterum* O.

(9) a Iacob] Iacob (*gen.*) O. auferam]
auferet O. eius] suum O. ponent] po-
suit O. *om.* et arbores eorum O. silvae
remotae O.

(10) *ad initium versus om.* et O.

(11) *ad initium versus om.* et O. super id
propter siccitatem] super terram siccam O.
miserebitur₁ (*gen.*)] accipiet (*acc.*) I.
eorum₂] ille sic I.

(12) Hrinokorure] Hrenokorore O. con-
gregate filios Israel singulos] congregami-
ni, filii Israel singuli O.

(13) *om.* eius O.

C. XXVIII.

(1) *om.* illi O. pinguis] expostulationis
sic I.

(2) durus et fortis, *post quod add.* est O.
post tutamentum add. grando violenter
decidens ubi non est tutamentum I. *gran-*
dinis... decidentis I : *grando...* decidens O.

(3) insolentiae] gloriae I.

(4) *post flos add.* eius O. *om.* spei illius
O. *om.* eius O.

(5) *om.* illa O.

(7) erraverunt₂] peccaverunt O. sicerā
propter siceram O. sacerdotes et prophe-
tae O.

(9) *om.* et O. *ante o evulsi add.* et O.

(11) aliā] aliorum O.

(12) esurientibus O. *ante noluerunt om.*
et O.

(13) erit] erat O. *om.* illud O. spes su-
per spem] dolor super dolorem O. *post*
quidem *add.* et O. *ante cadant om.* et O.

(15) si venerit] retroibit O. mendacio]
omne caput sic O. cooperti sumus O.

- (14) უფლისა IO : უფლისაჲ scripsi.
 (15) უკუეთუ მოვიდეს] უკმოვიდეს O.
 ტყუელითა] ყოვილი თავი O.
 დავეფარებით O.
 (16) საფუძველსა სიონისასა O. in
 margine iuxta პატიოსანსა forte ქ³ ლო-
 დი O. და ante რომელსა additum manu
 correctoris I.
 (17) და დაღვა I : დაღვა O : და დავღ-
 ვა scripsi. om. ჩემი O. ესვიდენ O.
 ante არა om. რამეთუ I. თანაწარგუკ-
 დეს O. om. ჩუნ O.
 (18) მოგვლონ O. არა post თანა O.
 იყენთ O. om. თქუნ O. დათრგუნ-
 ვილ O.
 (19) წარვიდეს₁ : ს additum manu correc-
 toris I. om. წარგისუნეს/ f. 187v O.
 იყო I. სმენად O.
 (20) გიც O.
 (21) ვაბაჰონისასა O. უცხოდ იკმე-
 დეს O. სიმწარე I.
 (22) საკრველნი] კელნი O. om. საქმე-
 ნი O. მესმცს O.
 (23) ისმინენტ I.
 (24) კნაენა O. ante წინადაწარ add. და
 O. om. და ante მოქმნის O.
 (25) ante ძირაკი om. და I. მერმც O.
 სთესი I. ქრთილი] ქერი, post quod
 add. და O.
 (26) გაისწავლო sie I. სამართალითა
 O. იხარებდენ O.
 (27) გამოწმიდნების O. om. არცა
 ურემუკეერი... გულის-სარეველი O.
 (28) ესენი O. გამოვიდა/ ut vid. f.
 188r O. ნიშცბითა O. იზრახეთ O.

C. XXIX.

- (1) შენდა არიელ] შენ ეარიელ I.
 ჰბრძოდა O. მოაბისა თანა] მოაბისა-
 თა I.
 (2) არაბიელსა O. post ძალი add. და
 სიმტკიცს O. სიმდიდრე I.
 (3) გარემოგადგეს I. გარემოგაშენო
 I.
 (4) კმობენ O. კმაჲ შენი ante იატაკად-
 მღე O.
 (5) om. მათ O. ქარსა] ქუეყანასა I.
 (6) მოხედვაჲ იყოს O. om. მოწვეუნ-
 ლითა O.

- (7) სიმდიდრე I. om. მათ O. om. იგი²
 O. იყენეს] არიან O.
 (8) იყენენ O. ცუდად O. მათი/ f.
 188v O. om. რომელსა O. მერმც O.
 ესრც O. იგი post სიმდიდრე addi-
 tum manu correctoris I.
 (9) განჰკრთით, post quod om. და O.
 შესულბით O. თაფრუჭისა O.
 (10) ჰხედვიდენ O.
 (11) რომელნი მისცნიან O. ჰრქვს]
 თქვს ut vid. O. დაბეჭდული O.
 (12) მიეცეს (correctum e მიეც I) მისცეს
 O. რომელმან O. ჰრქვან] ჰრქუეს
 O. ჰრქვს] თქუა O. om. არა O.
 (13) ante მახლობელ crux in textu manu
 scribae O. om. შე₁ O. განყენებულ]
 განმოვრებულ O. მმსახურებენ O.
 (14) ესერა] ესრე O. ამის₂] მის O.
 სიბრძნც (?)/ (f. 189r) folio pliato O.
 ბრძენთაჲ O. ხმის O. om. იგი post
 ყოფაჲ O. დაუფარო] და უფრო sic O.
 (15) მათ O. ზრახვაჲ I. მეცნას I.
 om. ესე O.
 (16) ანუ ჰრქუას O. om. სადა მე O.
 შემოქმედსა O. post არა₂ add. შენ O.
 (17) om. და₁ O. ლიბანე I. om. ვითა-
 რცა O. ქემელისაჲ... ქემელი O.
 (18) ყურთა I : ყრუსა O : ყრუთა scripsi.
 იყენენ ante ბნელსა O. ჰხედვიდენ
 O.
 (19) om. და იხარებდენ O.
 (21) ad initium versus lacuna esse videtur.
 დასაბრკოლებელად O.
 (22) ამის additum manu correctoris I.
 რომელ O. აბრამის O. გარემოიქცი-
 ოს პირი მისი O.
 (23) თვს₂/ f. 189v O.
 (24) სულითა შეცთომილთა O. ხმის
 O. ისწაონ (-ოს I) სმინად] ისმინონ
 სმინაჲ O. ენა O. ისწაონ სიტყუაჲ
 მშვდობისაჲ O.

C. XXX.

- (1) ყავთ O.
 (2) ეგვტცდ O. შეწვენაჲ O. om.
 და ante დაფარვად O.
 (4) ტანეასა O.
 (5) om. არამედ ut vid. folio pliato O.
 (6) ჭირსა additum manu correctoris I.

(16) fundamento O. *add. in margine exteriori ut vid.* Christus lapis O. et ante qui *additum manu correctoris* I.

(17) et ponam] et posuit I : ponam O : *correxi. om.* mea O. sperabunt O. ante nonne *om.* nam I.

(18) *om.* quoque O. non *post* inferno O. eratis] eritis O. *om.* vos O. in conculationem] conculeati O.

(19) *om.* tollet O. vos (?) O. erit] erat I.

(20) possumus] potestis O.

(21) Gabahon O. alieno animo adhibebitur O.

(22) vincula vestra] manus vestrae O. *om.* opera O.

(24) *ante* antea *add.* et O. *ante* operatur *om.* et O.

(25) *ante* cuminum *om.* et I. seminat] seminas I. *post* hordeum *add.* et O.

(26) laetabuntur O.

(27) *om.* neque tribulus... nigella₂ O.

(29) in signis O.

C. XXIX.

(1) Eariel *sic* I. cum Moab] fructus (?) Moab (*gen.*) I.

(2) Ariel] Arabiel O. *post* potestas *add.* et fortitudo O.

(3) circumstabo] circumstabit *sic* I.

(4) vox tua *ante* usque O.

(5) *om.* illorum O. ventus] terra *sic* I.

(6) visitatio erit O. *om.* adveniente O.

(7) *om.* illorum O. erant] sunt O.

(8) sint] erunt O. vana] in vanum O.

om. ille qui₂ O. illae *additum manu correctoris* I.

(9) *om.* et₂ O.

(10) vident] videbunt O.

(12) dabitur (*nom.*)] dabit (*acc.*) O. dicunt] dixerunt O. dicit] dixit O. nescio] scio *sic, vel* num scio O.

(14) ecce] *sic* O. hunc] illum O. *om.* illum O. abscondam] et plus *sic* O.

(15) *om.* hoc O.

(16) num dicit] aut dicet O. factori] creatori O. *post* non₂ *add.* tu O.

(17) *post* temporis *om.* et O. *om.* sicut O. K'emel O. K'emel O.

(18) surdi] aures *sic* I : surdus O : *correxi.* erunt in tenebris O.

(19) *om.* et laetabuntur O.

(20) *hic versus deest* IO.

(21) *ad initium versus lacuna esse videtur.*

(22) hoc₁ *additum manu correctoris* I.

Abram O. avertetur facies eius O.

(24) in spiritu errantes O. discent audire] audient auditum O. lingua balbutientium discent O.

C. XXX.

(2) *post* P'araone *om.* et O.

(4) Tanea O.

(5) *forte om.* sed O.

(6) afflictione *additum manu correctoris* I.

- om. და₂ O. სიმდიდრე I, post quod add. იგი O. om. მათ O.
- (7) ეგვპტელნი I. om. ამაოდ და O. ცოდად sic I.
- (8) ფიცართა O. om. და₂ O. რამეთუ] რომელ (?) folio plicato O. უამადმდე O.
- (9) და/ f. 190r O. om. სმენად O.
- (10) ante რომელნი₂ om. და I. ჩუენებასა] სულნებასა O. მეტყუ I. მეტყოდით O. post ჩუენ₄ lacuna esse videtur.
- (11) მიმიხუნეთ O. om. ვან₂ O.
- (13) ზღუდე I. om. მეყსეულად₁ O. მოიწიის O.
- (14) ჭურჭრისა O. რომლისა O. აღილო O. მოსწრიდოს O.
- (15) ესრე O. om. იგი post წმიდა₂ O. სცხონდი O. სცნა O. post სადა add. იგი O. ცუდ O.
- (16) post ვივლტოდით om. ამის თვსცა ივლტოდით I. მერმ₃ O. სთქუთუ] სთქუათ O. მალ₃ O. იყუნენ sic I. კმასა ერთისასა O. ხუთთაჲსა O. დაღმერთი add. ვიდრე O. om. და ამის... თქუენდა₂ O. post თქუენდა₃ add. არს O. ყოველთა O.
- (19) შეგიწყალო O. გიხილ sic, post quod add. შენ O. ისმინა O.
- (20) om. უფალმან O. მოგეხნენ... შენნი₁] მოგეკსენოს მაჭირებელი შენი O. ჰხედვიდენ O.
- (21) მაცთუნებელთა] მაცთურთა, post quod add. მათ O. მარჯულ... მარცხლ O.
- (22) შეავინენ O. om. და ოქროთ მოსილნი O. ივინი] იგი O. სკორე O. განვსთხინე O.
- (23) იყო₂ (?) folio plicato O. დღსა O. ფართოსა/ f. 191r O.
- (24) post თქუენნი om. და I. post ქუეყანასა add. თქუენსა O. ქრთილსა O. om. გამონქრეულითა O.
- (25) ante ბორცუსა add. ზედა O. ვოდოლნი] ბორცუნი O.
- (26) მზისა₂] ღამისა₂, post quod add. იყოს O. მათისასა O.
- (17) და₁/ f. 190v O. ევლტოდთან O. შთეს O. სამსტროდ I.
- (18) მერმ₃ O. გგებს ღა ვე O. post

- (27) მრავალით sic O. om. სიტყუა₂ O. საეს₃ O.
- (28) წარპრლუნიდეს O. შეძრწუნებადმდე O. წინაშე] პირსა O.
- (29) უკუე O. არს O. დღსსწლბ I : დღსსასწაულობენ, post quod om. და O : დღესასწაულებედ scripsi. შესლვალ] შესხმად O. ნესტუთა I.
- (30) ყო/ f. 191v O. om. უფალმან O. მისისა₁ O. მისისა₂ O. რისხვისა, post quod add. მისისა₂ O. მძაფრი O.
- (31) წყლვითა] წყალთა O. რომელთა ut vid. O.
- (32) მსხორითა] მსცუარით O.
- (33) სტეე O. უკუე O. განვიმზადა O. შიშითა I. om. ცეცხლ და O. წუმწობითა sic I. აღზებულითა O.

C. XXXI.

- (1) რომელ ეგე შთახუალთ ეგვპტედ O. შთაჰვალთ sic I.
- (2) post მათსა om. ზედა₃ O. om. მას O.
- (3) om. გან O. om. და ante ერთბამად/ f. 192r O.
- (4) om. რა₂ O. om. ლომისამან O. იყურნის O. ალავსნის O. განჰკრთენ O. მისთა ზედა O.
- (5) მფრინვალე I. ეწიოს O. იქსნეს sic O.
- (6) ჰზრახავთ O. უშჯულოებასა O. ძენი] კელი sic O.
- (7) ante ოქროსანი add. კელითქმნულნი O. რომელნი O. კელითა მათითა O.
- (8) om. და₁ O. om. არა₁ O. არცა] არა O. შეჰშამდეს I. მათნი O. კლდსა O. შეეყენენ I. ღობესა] ღრუბელსა O. რამეთუ] ხოლო O. რომელნი ივლტოდთან შეიპყრენ O. მოუძლურდინ O. რომელნი I : correxī.
- (8-9) om. და რომელი... მიეცენ₂ O.

C. XXXII.

- (1) სახლეულნი O. მეფ₃ O. მეფობდეს O. post მთავარნი add. მათნი O. სამართლით I.
- (2) om. და₁ O. დაიფაროს O. მომავალთა/ f. 192v O. მდინარე I.
- (3) იყუნენ sic I.

- om. et*_{2, 3} O. *post divitias add. illas* O.
om. eis O.
- (7) *om. vane et* O.
- (8) tabellis, *post quod om. et* O. quia] forte quod O. in tempore] usque ad tempus O.
- (10) *ante eis qui om. et* I. visionem] odorem sic O. nolite] noli I. *post nobis*₄ lacuna esse videtur.
- (13) *om. repente*₁ O. adveniet] advenit O.
- (14) extraheres] extraheret O.
- (15) *om. ille* O. salvus eris] salvus fuisti O. frustra] vana O.
- (16) *om. propter hoc quoque fugietis* I. dixistis₂] dicetis O.
- (17) propter vocem₁] in voce O. relinquitur sic, vel relictis sunt O.
- (18) manet O. adhuc etiam O. ut₁] donec O. *om. et propter hoc...* vestri₂ O.
- (19) miserebitur] miserebor sic O. audi- vit O.
- (20) *om. Dominus* O. tangente te deceptor- es tui] meminere tui oppressor tuus O.
- (21) *post deceptorum add. illorum* O.
- (22) polles O. *om. et auro vestita* O. ea₁] id O. reiciam O.
- (23) erit₂] forte erat O.
- (24) *ante vaccae om. et* I. *post terram add. vestram* O. hordeo] in hordeo, *post quod om. eventitato* O.
- (25) *ante collem add. super* O. turres] colles O.
- (26) solis₂] noctis, *post quod add. erit* O. eius] eorum O.
- (27) *om. verbum*₂ O.
- (28) coram eis] ante faciem eorum O.
- (29) *ante sicut*₂ *om. et* O. ingredi... in montem] canere... in monte O.
- (30) faciet Dominus] facies, vel fecit O. *post irae add. suae* O. violentes O.
- (31) plaga qua] aquis quibus O.
- (32) *ad finem versus verbum prorsus igno- tum* IO.
- (33) praeparabitur] praeparatum est O. lignis] timore I. *om. ignis et* O. incen- so O.

C. XXXI.

illam O.

- (2)
- post domos om. contra sic*
- O.
- om.*

- (3) a] in O. *ante simul om. et* O.
- (4) *om. cum* O. *om. leonis* O. impleve- rit] impleat O.
- (6) iniquum] iniquitatem O. filii] manus sic O.
- (7) *ante auri add. manufacta* O. manus eorum] manu sua O.
- (8) *ad initium versus om. et* O. *om. non*₁ O. neque] non O. eius] eorum O. vallo] nube sic O. enim] autem O. fu- gient, capientur et debilitabuntur O. qui₂ (*sing.*)] qui (*plur.*) I : correxi.
- (8-9) *om. et qui vorabit...* tradentur₂ O.

C. XXXII.

- (1) familiam] familias O. *post principes add. eorum* O.
- (2) *ad initium versus om. et* O.

- (4) სმენასა O. ენასა ბრგუნვილსა sic O.
 (5) om. და₁ O. არლარა] არცალა O.
 (6) om. უგუნურებად O.
 (7) ზრახავს O. განკრწნად : წ additum
 infra lineam manu correctoris O. ცრუი-
 თა I : ცროფთა O : ცრუფთა scripsi.
 დასაზჯელად O.
 (8) ხმის O. იზრახედ O.
 (9) მდიდარნი O. om. სასოებით O.
 (10) კსენებად O.
 (11) სიმდიდრცსა O. განიფარცუეთ
 I. გან/შიშულდით f. 193r O.
 (12) ძუძუთა] ძოწუელთა O. ეტყებ-
 დით O.
 (13) ქუეყანისა, ante quod add. და O.
 თივად] კუროდსთავი O. აღმოგიცენ-
 დეს O.
 (14) სახლნი₂] ხილნი O.
 (15) post მალლით add. გამო O. ქერმე-
 ლი₂] ქერმენელი O.
 (16) მშჯავრი და სიმართლე] მშჯავრი-
 სა სიმართლც, post quod add. და O.
 დაიმკვდროს O.
 (17) სიმართლცმან O. უკ₁ I : უკუ-
 ნითი უკუნისამდე O : უკუნისამდე
 scripsi.

(18) დაეშენოს I : დაშენოს O : დაეშ-
 ცნოს scripsi. სასოებით] მშჯლობით O.

C. XXXIII.

- (1) ante რომელი add. და O. რამეთუ/
 f. 193v O. შეიპყრენ] შეიყვენენ O.
 post მეოფელნი add. თქუენნი შეურაც-
 ხებასა, post quod om. და O. სამოსლი-
 სად O.
 (2) შეგკწყალნენ O. წარსაწყმედელად O.
 (4) ემღერდეთ O.
 (5) post ღმერთი add. ჩუენი O.
 (6) შჯულსა] საზჯელსა O. სიბრძნე I.
 (7) თქუენ გან O. მოვლენ O.
 (8) მათნი O. წარმართთა გან მათა
 მიმართ არს O. post მოღებულ om.
 არს I. შეირაცხნენ O.
 (9) /იგლოვდა folium 65r litteris paulo
 maioribus scriptum, manu vero scribae I.
 რწყუნებ sic I : მწყურნებოვან O :
 მწყურნებ scripsi.
 (10) აწ₁/ f. 194r O. ავმაღლდე I.
 (11) მიხილოთ O. om. და O.
 (14) ძრწულამან sic I. post ადგილი
 add. იგი O. საუკუნოდ O.

- (15) სიცრუეე I. საზჯელი სისხლისად
 O. om. სიცრუეისად O. om. მისნი O.
 იხილონ O. სიცრუეე I : სიცრულც
 sic O : სიცრულც scripsi.
 (17) შორით post იგი O.
 (18) სულმან] გულმან O. არიან რო-
 მელნი იგი რაცხდეს O.
 (19) მცირე I. ესმა/ f. 194v O. post
 ერი add. იგი O. ხმისყოფად O.
 (20) რომელ O. არცა საბელნი მისნი
 bis I.
 (21) მდინარცნი O. ფართონია sic O.
 ნუ] და ნუცა O.
 (22) post არს add. და O. უფალი
 მთავარ ჩუენდა bis O. om. და ante მან
 O.
 (23) განძლიერნა O. om. ძელი... კარ-
 ვისა O. უკუე O. ტყულც O.
 (24) om. არა O. დაეშუერით] დაავ-
 შუერით sic I. მიეტე[[] sic pergame-
 na perforata O.

C. XXXIV.

- (1-2) სოფელმან... რამეთუ additum intra
 lineas manu correctoris I. om. და ante
 რომელნი₂ O.
 (2) წარმართთა/ f. 195r O.
 (3) post მკუდარნი add. მათნი O. გარც
 O.
 (4) ივლტნენ O. წიგნისა O. ცვეენ :
 ante ც pergamena perforata O. ლელუ-
 სა I.
 (5) იღუმისა O. საზჯელით O.
 (6) განძლეს O. განზრქა sic O. ცმელ-
 თა... ვერძთათა (-აფთა I)] ცმელთა გან
 ვაცთასა (-აფთა O) და ცმელთა გან ზუ-
 არაკთა და ვერძთასა (-აფთა O) O.
 კლაავად sic I. იღუმას O.
 (7) om. და₁ O. დაეცნეს O.
 (8) საზჯელისა უფლისად არს O. გე-
 ბისა O.
 (9) ლელე[[]ნი O.
 (10) om. და ante აღვიდოდის O. ზე]
 ზედა O. ნათესავითი/ f. 195v O.
 მის] მისი I.
 (11) ემკვდრნენ O. იყოფოდინ sic O.
 (12) იყუნენ sic I.
 (13) აღმოცენდენ I. ხცნი O. საყო-
 ფელად O. სამკვდრებელად O.
 (14) პოეს O. om. თვისისა O.

- (4) lingua balbutiens *sic* O.
 (5) *ad initium versus om.* et O.
 (6) *om.* amentiam₂ O.
 (7) consiliatur O. in iudicium O.
 (9) divites O. *om.* in spe O.
 (12) ubera vestra] purpuras vestras O.
 (13) in terra] et terrae (*gen.*) *sic* O. herba] lappa O. *post* germinabunt *add.* tibi O.
 (14) domos₂] fructus *sic* O.
 (15) K'ermel₂] K'erмени O.
 (16) iudicium et iustitia] iudicii iustitia et O.
 (17) usque ad saeculum] a saeculo ad saeculum O.
 (18) spe] pace O.

C. XXXIII.

- (1) *ante* qui *add.* et O. capientur] coniungentur (?) O. *post* spretores *add.* vestri in spretu, *post quod om.* et O. in vestimento] vestimenti O.
 (4) ludent vobis] ludemini vos O.
 (5) *post* Deus *add.* noster O.
 (6) legi] iudicio O.
 (7) vestro] a vobis O. missi sunt] venient O.
 (8) horum] eorum O. gentilium, et erga hos] a gentilibus erga eos, est O. *post* sublatum *om.* est I. reputabitis eos] reputabuntur ii O.
 (9) stagnum] stagnosus O.
 (11) *post* videbitis *add.* me O. *om.* et O.
 (14) *post* locum *add.* illum O.
 (15) *om.* mendacii O. gravabuntur aures ne audiant... claudentur oculi eorum ne videant O.
 (17) de longe *post* illam O.
 (18) spiritus vester] cor vestrum O. sunt qui numerabant O.
 (19) *post* populus *add.* ille O.
 (20) neque funes eius *bis* I.
 (21) *ante* ne *add.* et O.
 (22) *ante* non *add.* et O. Dominus princeps nobis *bis* O. *ante* ille *om.* et O.
 (23) *post* corroboravit *add.* eos O. *om.* mälus... tabernaculi₂ O.
 (24) *om.* non O.

C. XXXIV.

- (1) *om.* et *ante* qui₂ O.
 (3) *post* cadavera *add.* eorum O.
 (4) fiei] in fico I.
 (5) Idumiam O.
 (6) satiabitur O. *om.* et sanguine₂ O. Iduma O.
 (7) *ad initium versus om.* et O. cadent] ceciderunt O.
 (8) Domini est O.
 (10) *ante* ascendet *om.* et O. per eam] eius inde I.
 (14) sibimetipsis] sibi O.

(15) მართუენი ისხენნ O. გამოზარდ-
ნა] აცხოვნნა O. post ქუეყანამან om.
შვილნი თვსნი I. post პირნი add. მათ-
ნი O.

(16) om. მისმან O.

(17) დადვას O. om. მათ₁ O. თესლად-
მდე/ f. 196r O.

C. XXXV.

(1) შროშანნი sic O.

(2) მოეცეს O. სიმაღლე I.

(3) ეციო] სცემლით O.

(4) ante ნუ add. და O. om. და ante
კულად O.

(5) ყრუთასა O.

(6) ხლდებოდიან მკელობელნი O. ირ-
ემნი O.

(7) მდინარე I. წყურნებად I : წყურ-
ნებოვნად O : მწყურნებად scripsi. om.
წყაროდ O. om. იყოს₂ O. om. და ante
ლერწამი O. წყურნები I.

(8) გზა წმიდა] გზაა წმიდაა O. ante
არა₁ add. და O. წარვიდეს : ს additum
super lineam manu correctoris O. ante
არცა add. და O. არაწმიდისაა O.
არა₂/ f. 196v O.

(9) იპოოს O. om. იგი O.

(10) გამოვიდენ O. om. და მხიარულე-
ბით O. om. რამეთუ თავსა ზედა მათ-
სა O. post მხიარულება add. იყოს O.

C. XXXVI.

(1) მეათოთხმეტმეტესა sie : ოთ additum
super lineam manu correctoris I : მეათორ-
მეტესა O : მეათოთხმეტესა scripsi.

(2) ასურასტანელთამან O. ჰრაფ[ ]საკ :
ა erat, nunc autem erasum I : ჰრაფაკ sic
O. ზაქელით sic O. om. მას_{1,2} O.
ზემოკერძო O. აგარაკისასა O. მურ-
კნველთაჲსა O.

(3) ელაკიმ I. ქელკიანესი O. მნე]
და მნან O. სუმნა I.

(4) om. მათ O. ასურასტანელთაჲ O.

(5) უკუე O. om. ბაგეთაჲთა O. იქმ-
ნეს O.

(6) ეგვპტით/ f. 197r O. om. კაცი O.
განესვეს O. მისნი additum super
lineam manu correctoris (?) I.

(7) სოქუა O. om. ვითარმედ O. ვესავ
O.

(7-8) om. ესე იგი... მოვედით O.

(8) წარუდევით] წარემართენით O.
om. თქუენ₁ O. მეფცსა O. ასუ-
რასტანისასა O. om. მე O. მიგცეს O.
ორასი O. საკედართაგანი] ცხენი
O. om. თქუენ₃ O. მოცემად O.
თქუენი] თვსი O.

(9) om. უფლისა ჩემისა O. om. ეგე O.
ესვენ O. om. მათ₂ O. და საკედარ-
თა... მათთა] ცხენსა და საკედარსა
O.

(10) აწ უკუე] და აწ O. უფლისა...
თვნიერად] თვნიერ უფლისა O. ნუ...
თქუენდა] აღმოვედით სოფელსა ამას
ბრძოლად მისა O. om. უფალმან...
ამის O.

(11) რაფსაკს O. იოაქაზ I. მეტყო-
დე O. სპარსებრ additum manu corre-
ctoris I : om. O. და რაჲ... ზედა] და
რაჲსა თვს ეტყვ ყურთა მიმართ ამით
კაცთასა (-აჲსა O) რომელნი სხენან
ზღუდესა O.

(12) მიუგო... მათ] და ჰრქუა მათ რაფ-
საკ O. უკუე O. ერისა მაგის] არა-
მედ კაცთა მათ O. ზღუდესა O. შე-
ცვულ] შეცთომილ O. იყუნენ sic I.
სკორე I.

(13) მიდგა] აღატყდა O. om. ღვინისამნე
იგი O. om. ადგილსა... ქალაქსა O.
ante დალად add. და O. ჰურიასებრითა
O. ისმინენთ I.

(14) ეზეკია/ f. 197v O. სიტყუათა O.
რლით O.

(15) om. და₁ O. ღმერთმან] თქნ O.

(16) om. თქუენ₁ O. მეფც O. om. და
იხარებდეთ... თქუენსა O. ჰამეთ O.

(17) რომელი, post quod om. იგი O.
om. ესე O. ვენაკისაჲ O.

(18) აწ] და O. გეტყვს O. om. ვითარ-
მედ ღმერთმან თქუენმან O. ნუა] ანუ
O. კელისა გან მეფისა ასურასტანელ-
თაჲსა O.

(19) სეფარავამისაჲ O. შეძლოა O.
კსნად O.

(20) იკსნა O. თვსი] ყოველი, ante
ქუეყანაჲ O. კელთა გან ჩემთასა (ჩემ-
თაჲსა O) O. om. და აწ... ჩემთა O.

(21) ante ებრძანა om. რამეთუ I. მეფ-

(15) habent] habebunt O. enutrivit] vivere fecit O. *om.* filios suos I. *post* facies *add.* suas O.

(16) *om.* eius O.

(17) *om.* eis₁ O.

C. XXXV.

(2) dabitur O.

(4) *ante* ne *add.* et O. *ante* retribuet *om.* et O.

(5) surdorum O.

(6) salient claudi sicut cervi O.

(7) stagnosum O. *om.* fons *sic* O. *om.* erit₂ O. *ante* harundo *om.* et O.

(8) *ante* non₁ *add.* et O. *ante* neque *add.* et O. immunditiae] immundi O.

(9) *om.* illi O.

(10) venient] egredientur O. *om.* et laetitia₁ O. *om.* nam super₂ caput eorum O. *post* laetitia₂ *add.* erit O.

C. XXXVI.

(1) quartodecimo *correctum e* decimo manu *correctoris* : duodecimo O.

(2) Assyriorum O. Lak'is] Zak'el *sic* O. *om.* illo... illa₁ O. in agro] agri O.

(3) Elakim I. K'elkia] K'elkiane O. oeconomus] et Mnan *sic* O. Sumna I.

(4) Assyriorum O.

(5) *om.* labiorum O. instruetur O

(6) *om.* homo O. ei *additum* manu *correctoris* (?) I.

(7) dieitis] dixeris O. *om.* quoniam O. confidimus] confido O.

(7-8) *om.* hic sane... venite O.

(8) praesto estote vos domino meo] dirigite vos ad dominum meum O. Assyriae O ego dabo] dabit O. duo... sellaribus] ducentos equos O. *om.* vos₂ O. praebere] dare O.

(9) *om.* domini mei O. vos qui confiditis] qui confidunt O. *om.* illis O. et equis et equitibus eorum] equo et equiti O.

(10) nunc igitur] et nunc O. *om.* Deo O. num... vos] ascendimus in regionem hanc ad debellandam eam O. *om.* Dominus... hanc O.

(11) Rap'sak O. Ioak'az I. *post* loquere *add.* nobis O. persice *additum* manu

correctoris I : *om.* O. et quid... muris] et quare loqueris ad aures horum hominum qui sedent super muro O.

(12) respondit... eis] et dixit eis Rap'sak O. ad populum istum] sed ad homines illos O. muris] muro O. servarentur] errarent O.

(13) stetit] exarsit O. *om.* vini dispensator ille O. *om.* in loco... civitate O. *ante* elamavit *add.* et O. iudaica O.

(14) verbis O.

(15) *ad initium versus om.* et O. *om.* Deus O.

(16) *om.* vos₁ O. *om.* et gaudete... vestro O. comedat] comedite O.

(17) *om.* haec O. vineae O.

(18) nunc] et O. dicit O. *om.* quoniam Deus vester O. de manu regis Assyriorum O.

(19) Sep'arvam *ut vid* O. potuerunt] potuit O.

(20) redemit O. terram suam de manu mea] omnem terram de manibus meis O. *om.* et nunc... de manibus meis O.

(21) *om.* enim I. ne ullum... verbum] ne quis respondeat ei verbum O.

ცსა O. ნუ ვინ მიუღებნ მას სიტყუასა
O.
(22) om. მნე O. ასაფისი/ f. 198r O.
ესე] იგი O. რაფსაკისნი O.

C. XXXVII.

- (1) om. ესე O. ეზეკიასი sie O. om.
იგი O. უფლისად O.
- (2) om. და ante მიავლინა O. მნე I.
მლდელნი O. ესაფსა sie O.
- (3) om. და post ყუედრებისაჲ O. მხი-
ლებისა I. დღწნდელი O.
- (4) რაფსაკისნი O. ante სიტყუთა add.
ყუედრებად O. om. მით O. om. რომე-
ლიჲ იგი მოჰრქუა O. რომელნი ესმეს
O. om. თაჲდასა O. om. და აწ... შენი-
სა O.
- (5) ეზეკია მეფისანი ესაფსა O. om.
წინაწარმეტყუელისა O.
- (6) ესაჲ O. ესრჷ O. om. მას O.
ამას] ესრჷ O. om. შენ O. მათთა O.
რომელნი გესმეს O. om. ღვისსა
მნისა მის გან O. რომელიჲ... ჩემსა]
რომელთა მაყუედრეს მე მოციქულთა
მეფისა ასურასტანისათა O.
- (7) ესერა O. ზრახებაჲ... შეიმუსროს]
სული და ესმას (sie) ჰამბავი და მიიქცეს
სოფლად თჳსა და დაეცეს მახვლითა
სოფელსა თჳსსა O.
- (8) და₁... იგი₁] და წარვიდა რაფსაკ O.
om. და ჰოვა O. მეფისა ასურასტა-
ნისაჲსა (-ისასა O) O. რამეთუ... ლობ-
ნაჲ] ვითარცა მოაოდენუტევა ლობნად
O.
- (9) om. მუნ O. om. მას₁ O. ასურას/
ტანისასა f. 198v O. გამოსრულ არს]
გამოკდა O. om. და წარმოტევებულ...
მისი O. თართა (?) მეფჷ ეთიოპელ-
თაჲ O. მოცვად] ბრძოლად O. om.
ვითარცა O. om. მეყსეულად... იძრა,
post quod add. და O. om. წრაფით...
თჳსა O. om. უკუნ O. მოავლინა მო-
ციქული O. om. მუნ ვე O. ეზეკიაჲს-
სა I. om. მის O.
- (10) om. ეზეკიას O. om. ეგე O. რომ-
ლისა მოსაჲ ხარ შენ მისა, post quod add.
და იტყვ O. მისცეს ისრაჷლი O.
- (11) გასმიეს] არა გესმაჲ O. om. სამე
შენ O. om. იგი O. om. მათ O. post
ვითარ add. იგი O. om. მოაოკრნეს...

- მოსრნეს და O. აწ უკუე] და O. განს
ნუორინებად ხარა განმერეა O. om.
კელთა გან ჩემთა O.
- (12) ნუ უკუე იქსნეს (იქსნეს O) იგინი
ღმერთთა მათ ნათესავთა O. მოსრნეს]
წარწყმიდნეს O. om. მათჲ O. ჩემთა
O. om. ქუეყანაჲ იგი O. გოზანი და
არანი და არფესი O. om. და ძენი იგი
ნადანისნი O. დამკვდრებულ იყვნეს]
არიან O. om. მას O.
- (13) om. აწ O. მეფჷნი O. არფადი-
სანი, ante quod om. და O. om. სადა...
იგი O. სეფარიმისაჲ O. გაოდ O.
- (14) om. მეფემან O. მოციქულთასა
(-თაჲსა O) O. აღმოიკითხა... ღმრთისა]
განჰმარტა წინაშე უფლისა O.
- (15) თაყუანისჰსცემდა] ილოცვიდა,
post quod add. უფლისა მიმართ O.
om. მუკლდადგმით... ღმრთისა O.
თქუა O.
- (16) ღმერთო ძალთაო] საბაოთ O. an-
te შენ₁ add. და O. om. მხოლოჲ O.
მეფეთა O. ქუეყანისათა] სოფლისათა
O. ante შენ₂ add. და O. შეჰქმნენ
ცანი O. ქუეყანაჲ additum manu correc-
toris I.
- (17) post მოყავ add. უფალო O. post
უფალო add. და იხილე O. შეისმინენ
O. om. ესე O. სინაქერიმისნი, post
quod om. მეუფისანი O. post ყუედრე-
ბად add. შენ O.
- (18) და] რამეთუ O. om. მათ O.
ქუეყანაჲ] სოფელი O. სოფლები] და-
ბნები O. მათი] მისი O.
- (19) ცეცხლითა... მათი] შესთხინეს/ (f.
199r O) ცეცხლსა ღმერთნი მათნი O.
არა იყვნეს ღმერთ არამედ ქმნულნი
კელთა კაცთანი O. იყვნეს] იყუნეს
sie I.
- (20) ხოლო] და O. om. შენ₁ O. გან-
მარინენ] მიქსნენ O. კელისა გან მი-
სისა O. მეფჷთა O. ქუეყანისათა]
სოფლისათა O. post ღმერთი om. მხო-
ლოჲ I.
- (21) ესაჲ O. ეზეკიას post ჰრქუა, post
quod om. მას O. ესრე] ამას O. მე...
რაჲ] რაოდენი ილოცე O. მეფისა O.
om. მის O.
- (22) მის] ღმრთისა O. om. უფალი ღმე-

(22) *om. oeconomus O. haec] illa O.*

C. XXXVII.

(1) *om. hoc O. Ezekiam sic O. om. ille O.*

(2) *ad initium versus om. et O. sacerdotes O.*

(3) *post exprobrationis om. et O.*

(4) *ante verbo add. iterum ad exprobrandum O. om. illo O. om. quod adlocutus est O. quod₂] quae O. om. ipse O.*

om. et nunc ...Deum tuum O.

(5) *Ezekiae regis O. om. prophetam O.*

(6) *om. illo₁ O. hoc] sic O. om. tu O. illis] eorum O. quod] quae O. om. a vini... illo O. quem misit... Deus meus] quibus exprobraverunt mihi nuntii regis Assyriae O.*

(7) *consilium... conteretur] spiritum et audiet famam et revertetur in regionem suam et cadet gladio in regione sua O.*

(8) *et fuit... ille] et abiit Rap'sak O. om. et invenit O. ante regem add. ad, post id autem om. illum O. quia abierat... Lobnam] tempore ipso quo irruisset in Lobnam O.*

(9) *om. ibi O. om. ille O. Assyriae O. om. et relictam... regionem eius O.*

T'art'a rex Aethiopum O. obsidendum] debellandum O. cum audisset audivit O. om. statim... se movit O. ante abiit add. et O. om. festinanter... suam O. remisit] misit O. nuntium O. om. eodem O. om. illum O.

(10) *om. Ezekiae O. om. iste O. tu confidis] confidis tu ei O. dicens] et dicis O. danda est Hierosolyma] dabit Israel O.*

(11) *nonne audisti O. om. sane tu O. om. illi O. om. vastaverint eas et contriverint et O. nunc igitur] et O. num liberandus es] effugiesne me O. om. de manibus meis O.*

(12) *num forte redemerunt eas dii illi gentium O. contriverunt] perdiderunt O. om. illi₂ O. nostri] mei O. om. terram illam O. Gozan O. Rran I : Aran O : Arran scripsi. Arp'es O. om. et filios*

illos Nadan O. habitabant... illam] sunt in regione O.

(13) *om. nunc O. Arp'ad, ante quod om. et O. om. ubi₂ sunt reges illi O. Sep'arim O. Gaod O.*

(14) *om. rex O. legit... Deo] extendit coram Domino O.*

(15) *adorabat] precabatur ad Dominum O. om. genuflectendo... Deo O. dixit O.*

(16) *Deus exercituum] Sabaot' O. ante tu₁ add. et O. om. solus O. terrae] mundi O. ante tu₂ add. et O. caelos O. terram additum manu correctoris I.*

(17) *post commoda add. Domine O. post Domine add. et vide O. audi₂] exaudi O. om. haec O. Sinak'erim, post quod om. regis O. post exprobrandum add. tibi O.*

(18) *et ad initium versus] nam O. om. illi O. omnes terras] omnem mundum O. regiones earum] vicos eius O.*

(19) *igne... earum] iniecerunt in ignem deos earum O. erant... hominum] non erant dii, sed facta manuum hominum O.*

(20) *nunc autem] et nunc O. om. tu₁ O. libera] redime O. manu O. omnia regna terrae] omnes reges mundi O. post Deus₂ om. solus I.*

(21) *ad Ezekiam post dixit O. om. ei O. sic] hoc O. ego... precabaris] quodcumque precatus es O. om. illum O.*

(22) *de eo Dominus Deus] de Deo O. re-*

რთი O. განგბასრა... სიონი] განგაქარ-
ვო შენ და შეურაცხუგყო შენ ქალწული
ასული სიონისა O. ასულლო : o addi-
tum manu correctoris I.

(22-23) შენ₂... ანუ ვინ] და აღილო თავი
შენ ზედა შენ ხარა რომელმან აყუედრე
და O.

(23) ვის ზედა] ვისა მიმართ O. აღიმა-
ლლე O. om. ეგე O. om. არა O. მა-
ლლაღ] სიმაღლსა O. om. მის O. ის-
რაცლისა O.

(24) om. შენთა O. om. შენ₁ O. om.
ღმერთსა შენსა O. om. ფრავად O.

მე აღვედ O. მათათსა correctum e მათ-
თასა manu correctoris I. om. მივიწიე O.
დასასრულსა ლიბანისასა O. მოვ-
კაფს სიმაღლს ნაძუთა მისთა O. სი-
მაღლე I. om. და ფიჭუთა O. შეუ-
ნიერებაჲ საროთაჲ] სიკეთს საროხსა
O.

(24-25) მალღოვანი... დავარღვენ] სი-
მაღლსა ადგილთა მალნარისა და დაე-
დევ კიდის კიდი და მოვაოკრენ O.

(25) ყოველი შესაკრებელი წყალთაჲ O.

(26) არა სამე გესმინა შენ O. om. წი-
ნაჲსწარ O. რაჲ... ვბრძანე] ესე რო-
მელი მე აწ ვყავ დღსთა გან ვე პირ-
ველთა ვბრძანს O. განვაჟინე O.
წარმართნი] ნათესავნი O. ძლიერნი...
შინა] ძლიერებათა შენთანი O. ძლი-
ერთანი] შენთანი/ f. 199v O.

(27) დაუტევენ... ჩემისა] დავაყენე კე-
ლი ჩემი O. განვაკმც O. იქმწ O.
განკმელი O. ზედა ბედედსა] ერდო-
თაჲ O. om. შემჭკნარი O. om. ვიდრე
... არნ O.

(28) და₁] ხოლო O. სადგურნი... შენი-
სანი] განსუენებაჲ შენი O. om. მე თვთ
უწყნი O.

(29) ante გულის add. და O. სიმწარე I.
შენი additum manu correctoris I.

მოიწია ჩემდამო O. ხრატუკი O. post
ცხვრთა add. შენთა O. აღვრი ლაწუსა
შენსა O. გზასა მას post მოხუედ O.

(30) წელიწადსა] წელსა O. post მესა-
მესა add. თუესა O. om. ჰსთესეთ და O.

(31) იყუნენ sie I. om. დაიბნენ (დაიბენ
I) ძირნი ქუტს კერძო O.

(32) ყო ესე additum manu correctoris I.
post ესე add. ყოველი O.

(33) ante ისარი add. მან O.

(34) გზასა მას ვინაჲცა O. მიერ ვე
წარვიდეს] მოიქცეს O. ქალაქსა ამას
O. om. ნუ O. შემოვიდეს O. ეს-
რეთ] ამას O.

(35) ზედაჲმდგომელ ვეყო] შევეწიო O.
ამას O. მისა O.

(36) ღმრთისა გან] უფლისაჲ O. om.
და სცა O. მის additum manu correcto-
ris I. მისგანი O. ას/ოთხმეოც f. 200r
O. om. და₄ O. ხუთ ათასი O. კაცი
O. ante აღდგეს add. და O. om. იხი-
ლეს O. და პოვე (sie) ყოველი გუამე-
ბი მკუდარი O.

(37) მიიქცა O. მოციქული... შინა] და
წარვიდა სოფლად თვსა სენაქერიმ მე-
ფს ასურთაჲ და იყო იგი წინევეს შინა
O.

(38) და ვითარ იგი თაყუანისსცემდა
ტაძარსა მას შინა არსაქცსსა O. აღრა-
მელიქ O. სარნასარ O. მისთა O.
om. მათათა O. სომხითა sie O. შარა-
ვანდი შეიბნა] მეფობდა O. ძს მისი O.
მის წილ additum manu correctoris I.

C. XXXVIII.

(1) შინა... მეუფს] დასნეულდა ეზეკია
მეფს ვიდრე სიკუდიდმდე O. ესაჲ
O. წინაწარმეტყუელი post ამოსისი O.
ესრე] ამას O. om. ღმერთი O.

ბრძანს IO : ბრძანე scripsi. სახლისა
correctum e სახისა manu correctoris I.
შენისაჲ] შენისა თვს O. om. შენ O.

(2) om. ვითარცა... ეზეკიას O. ante
მიიქცია add. და, post id item add. ეზეკია
O. post ილოცვიდა add. იგი O.

(3) იტყოდა O. მომიკსენე O. ჩემი]
მე O. რამეთუ] ვითარ იგი O. om. მე
O. წინაშე შენსა ჰეშმარტებითა O.
სათნობაჲ, ante quod add. და O. წინა-
შე შენსა ვყავ O. om. სინანულით O.

(4) ესაჲჲს super rasuram scriptum manu
correctoris O. თქუა O.

(5) om. შენ ადრე O. ეზეკიასა... მას]
და არქუ მონასა ჩემსა ეზეკიას O. ეს-
რე] ამას O. post დავითის add. თვს O.
შენისა O. ვისმინე... შენისაჲ] და
მესმნეს ლოცვანი შენნი O. აჰა... წელ]
და შევესძინო ჟამთა შენთა ათოთხმეტნი
წელნი O. დღსთა I : დღეთა scripsi.

prehendit... Sion] dissipavit te et sprevit te, virgo filia Sion O.
 (22-23) super te... vel quem₂] et levavit caput super te. Tu numquid es qui exprobrasti et O.
 (23) super] ad O. *om.* istam O. *nonne*] num O. *altitudinem* O. *om.* illum O.
 (24) *om.* tuos O. *om.* tu₁ O. *om.* Deo tuo O. *om.* valde O. ego ascendi O. *om.* perveni O. *finem* O. *post* cedrorum *add.* eius O. *om.* et abietum O. cyparissi O.
 (24-25) ab altitudine... destruxi] in altitudinem locorum silvae, et imposui pontis (?) pontem et vastavi O.
 (25) omnem aquaeductum O.
 (26) *nonne* sane audisti tu O. *om.* antea O. quid... praecepi] hoc quod ego nunc fecerim? A diebus etiam primis praecepi O. gentes O. fortes in munimentis] fortitudinum tuarum O. fortium] tuarum O.
 (27) dimisi... mea] retinui manum meam O. aruerunt] arefecerunt O. facti sunt] fies *sic* O. siccata O. super tectum] tectorum O. *om.* marcidum O. *om.* antequam firmaretur O.
 (28) et nunc] nunc autem O. stationes requiei tuae] requiem tuam O. *om.* ego ipse cognosco O.
 (29) *ad initium versus add.* et O. tuam *additum manu correctoris* I. furor iste tuus... amaritudo tua pervenit O. *post* naribus *add.* tuis O. in maxilla tua O. in viam illam *post* venisti O.
 (30) anno₃] mense *sic* O. *om.* serite et O.
 (31) *om.* mittent radices deorsum O.
 (32) fecit hoc *additum manu correctoris* I, *post quod add.* omne O.
 (33) *post* iaciet *add.* ille O.
 (34) via illa unde etiam O. per eandem abibit] revertetur O. civitatem hanc O. ne ingrediatur] ingrediatur O. *sic*] hoc O.
 (35) custos fiam (*dat.*)] adiuvabo (*acc.*) O. illi] huic O. istam] illam O.
 (36) a Deo] Domini O. *om.* et percussit O. illis *additum manu correctoris* I. *ante* quinque *om.* et O. virorum O. *ante* surrexerunt *add.* et O. *om.* viderunt

O. invenerunt] invenisti *sic* O. tot illa] omnia O.

(37) nuntius... Nineve] et abiit in regionem suam Senak'erim rex Assyriorum et erat ille in Nineve O.

(38) et ibi... Asadrak'] et cum adoraret in templo illo Arsak'e O. Adramelik' O. Sarnasar O. in montes Armeniae] per Armeniam *sic* O. coronam sumpsit] regnabat O. pro eo *additum manu correctoris* I.

C. XXXVIII.

(1) aegrotavit Ezekia rex usque ad mortem O. propheta *post* Amos O. *sic*] hoc O. *om.* Deus O. res domus tuae] de domo tua O. *om.* tu O.

(2) *om.* cum... Ezekia O. *ante* convertit *add.* et, *post id item add.* Ezekia O. *post* precabatur *add.* ille O.

(3) dicebat O. quia] quomodo O. *om.* ego O. beneplacitum, *ante quod add.* et O. *om.* cum paenitentia O.

(4) *om.* ei₁ O.

(5) *om.* tu cito O. ad Ezekiam... ei] et die servo meo Ezekiae O. *sic*] hoc O.

David patris tui] propter David patrem tuum, *post quod add.* et O. vocem orationis tuae] orationes tuas O. ecce... annos] et addam temporibus tuis quattuordecim annos O.

- (6) კელისა... ასურასტანელოთაჲსა O. განგარინო] გიქსნე O. შენი] ესე O. ზედაუმდგომელ ვექმნე მე] შევეწიო/ f. 200v O. ამას O.
- (7) ხოლო... მიერ] და ესე იყოს შენდა სასწაულად უფლისა მიერ O. აღასრულოს... თქუა] ყოს ღმერთმან ესე რომელსა იტყოდა O.
- (8) om. აჰა O. მოვაქციო O. მზისაჲ ... შენისათა] აღსავალთაჲ მათ რომელსა გარდამოკდა მზს ათსა მას კიბესა სახლისა აქაზისა მამისა შენისასა O. om. და გარეჲ (გარს I) O. აჩრდილიჲ ... მენაკად] მართლუკუნ მზს ათთა მათ აღსავალთა მოიქცა O. აჩრდილიჲ ... იყო] მზს ათთა მათ აღსავალთა რომელსა გარდამოსრულ იყო აჩრდილი O. იგი additum manu correctoris I.
- (9) ეზეკია მეფისაჲ O. om. ჰურიასტანისაჲ O. post აღდგა add. იგი O. post გან om. თვისა I.
- (10) სიმაღლესა O, post quod add. ჩემ გან I. om. მივიდე მე O. უტევენე O. om. ყოველნი O. შემდგომნი ჩემნი] ნეშტნი დღეთა ჩემთანი O.
- (11) om. ვითარმედ O. ზედა] მას O. არცა, post quod add. მერმს O.
- (11-12) om. თანამკვდრით... მოვაკლდი მე O.
- (12) დაუტევე ამიერიოგან O. om. და დამშთა O. om. და განმეშორა O. om. სულიჲ ჩემი O. om. იგი O. რომელი დაარღუევნ კარავსა აღმაღლებულსა O. ჩემი] ჩემ გან I, post quod add. ჩემ თანა O. იქმნა და O. ნარდთაჲ O.
- (13) მას ante დღესა O. მიცემულ ვიქმენ] მივსცე O. ცისკრიოგან] ვიდრე განთიადმდე O. კელთა ღომისათა] ლომმან O. om. ეგრე შეფქვნა და O. ante ძუალნი add. ყოველნი O. ვიდრე ლამედმდე O. მივეცი additum manu correctoris I.
- (14) ეგრე correctum e ეგე I. ვჭრტინე-ვქ] ვკომბდი O. ვლუმინევი O. ხილვად O.
- (15) om. აღვიხილე O. ცისასა] კაცთასა O. om. ღმრთისა ჩემისა O. განაქარვა] მომსპო/ f. 201r O. გუამისაჲ] სულისა ჩემისაჲ O. om. ჩემ გან O.
- (16) post უფალო add. რამეთუ O. თვს

- O. მიგეთხრას O. om. განაღვქე გონებაჲ ჩემი O. მოაქციე] აღადგინე O. ante ნუგეშინის add. და O. ვცხონდი O. om. აჰა... ჩემი O.
- (17) და] რამეთუ O. წარწყმდეს O. განსთხინ] და მართლუკუნ აქციენ O.
- (18) რომელნი... იყვნენ] ჯოჯოხეთისნი O. om. მათ O. აღგარონ] აქებდენ O. ante არცა add. და O. ესვიდენ... მღვმესა] ესვიდენ შთამავალნი მღვმისანი მოწყალებასა შენსა O.
- (19) ამიერიოგან] დღესიოგან O. ყრმა] შვილ O. om. ამას O. om. და წყალობასა O.
- (20) არა დავსცხრე] და არა ვსცხრე O. om. ახლითა O. უფლისა... ღმრთისაჲსა] ტაძრისა ღმრთისა ჩემისასა O.
- (21) om. წინაწარმეტყუელმან O. om. შენ O. მოვალს O. წყლულსა O. განსცხოველდე O.
- (22) თქუა additum manu correctoris I.

C. XXXIX.

- (1) om. შინა O. მოავლინა : ნ₂ additum manu correctoris I : მოავლინა O. მარდოაქ O. ბალდაზ O. ბალდაზისმან O. ჰროარტაქები] წიგნები O.
- (2) post განიხარა add. მათ ზედა O. om. მოსლვაჲ... მით O. უჩუენა O. სახლები... საკუმეველთაჲ] სახლნი იგი საუნჯეთა ვეცხლისა და ოქროსა და შტახსისათაჲ და საკუმეველთა O. ყოველი სახლები O. სანოვაგისა და საფასისანი] ჭურჭერთა საფასისათაჲ/ f. 201v O. ყოველი... საფასეთა] ყოველი ვე რომელი იყო საუნჯეთა O. ყოველი ვე O. om. შინა O. კელმწიფებისა მისისაჲ O.
- (3) შენდა additum super lineam manu correctoris I. om. მიუგო ეზეკია O. om. ქუეყანი O. ბაბილონი O.
- (4) ესაჲ O. რაჲ additum manu correctoris I. შენსა შინა O. მიუგო... მას] და ჰრქუა ეზეკია O. om. რაჲცა იყო O. სახლისა ჩემისაჲ O.
- (6) om. ვე O. რავდენი, post quod add. რაჲ O. შეგიკრებიეს I : შეკრიბეს O : შეუკრებიეს scripsi. არა რაჲ] არაჲ O.

(6) manu O. Assyriorum O. liberabo] redimam O. tuam] hanc O. custos fiam ego (*dat.*)] adiuvabo (*acc.*) O. huic O.

(7) et hoc erit tibi signum O. faciet Deus hoc quod loquebatur O.

(8) solis₁... Ak'az] graduum illorum quos (*sing.*) descendit sol per decem illos gradus domus Ak'az O. *om.* et ante reverti₂ O. umbram₃... gradus] retro sol decem illos gradus reversus est O. reversa est... descenderat] reversus est sol decem illos gradus per quos (*sing.*) descenderat umbra O.

(9) *om.* Iudaeae O. *post surrexisset add.* ille O. *post morbo om.* suo I.

(10) *post altitudine add.* a me sic I. *om.* vadam ego O. relinquam O. *om.* omnes O. annos sequentes meos] residua dierum meorum O.

(11) *om.* quoniam O. super terram] in terra O. iam non] neque, *post quod add.* rursus O.

(11-12) *om.* cum cohabitatore... defeci ego O.

(12) dereliqui abhinc O. *om.* et mansit O. vitam meam O. *om.* et remota est a me anima₁ mea O. destruit O. mea₄] a me I, *post quod add.* mecum O. et erat] facta est et O.

(13) illa die O. traditus sum] tradam sic O. a diluculo] usque ad diluculum O. in manibus leonis] leo O. *om.* sic confregit et O. *ante ossa add.* omnia O.

(14) genebam] vocem edebam O. visio] ut videant O.

(15) *om.* sustuli O. oculi mei O. caeli] hominum O. *om.* Deum meum O. dispersit] delevit O. corporis] spiritus mei O. *om.* a me O.

(16) *post Domine add.* enim O. *om.* quoque O. nuntiabitur O. *om.* excitasti mentem meam O. reduxisti] suscitasti O. *ante consolatio add.* et O. *om.* ecce... mea O.

(17) et₁] quia O. periret O. reiecasti] et retro vertisti O.

(18) qui... fuerint] habitatores inferni O. *om.* illi₁ O. confiteantur] laudent O. *ante neque₂ add.* et O. confidant...

foveam] confidant descendentes in foveam misericordiae tuae O.

(19) abhinc] ab hodie O. liberos] filios O. *om.* hanc O. *om.* et misericordiam O.

(20) *ante non add.* et O. *om.* novo O. *om.* Domino et coram O. *post Dei add.* mei O.

(21) *om.* propheta O. *om.* tu O.

C. XXXIX.

(1) Mardoak^c Baldaz₁ O. Baldaz₂ O. epistulas] libros O.

(2) *post gavisus est add.* super eos O. *om.* adventu... illo₂ O. *add.* et *ante stactes O.* commeatus et pecuniae] supellectilis pecuniae O. omne quod congresserat ille] omnia quae erant O. et in omni potestate sua] et omnia potestatis suae O.

(3) ad te *additum manu correctoris* I. *om.* respondit Ezekia O. *om.* terra₂ O. Babylone O.

(4) quid *additum manu correctoris* I. respondit... ei] et dixit ei Ezekia O. *om.* quod etiam erat O. in₂ domo₂ mea] domus meae O.

(6) omnia quae... sunt] omne quod... est O.

- (7) შენნი] შენთაჲ O. მეფისა : ა additum manu correctoris I.
 (8) მიუგო... ჰრქუა] და ჰრქუა ეზეკია O. om. ქველ და O. სიტყუაჲ უფლისაჲ რომელსა იტყოდა O. სიტყუა I : თქუა seripsi. om. უფალმან O. სიმართლჳ და მშუდობაჲ O. დღჳთაჲ O. om. ხოლო... ჰნებაჲს O.

C. XL.

- (1) იტყჳს უფალი O.
 (2) სცემლით O. განჰჳსნდა O. ცოდ/ვაჲ f. 202r O. მისი O. om. მისაგებელი O. თჳსთა] მისთა O.
 (3) უფლისა oblitum : forte ლთისა O. om. ღმრთისა O. ჩუენისანი O.
 (4) om. მალაღნი O. post იყოს add. ყოველი O. ღირღუაროვანი ველად O.
 (5) იხილონ I.
 (6) თქუ O. ante ყოველი add. რამეთუ O. თივაჲ₁ O. ყუაიელი თივისაჲ] თივაჲ₂ O : et add. და ყოველი დიდებაჲ კაცისაჲ ვითარცა ყუაიელი თივისაჲ bis O.
 (7) om. იგი O.
 (8) ante ჰგიეს add. დგას და O. post უკუნისამდე (additum manu correctoris I) add. აჲამომდე O.
 (9) აღიმაღლჳ O. ძლიერად post შენი O. აღიმაღლე O. არქუ ქალაქსა იუდაასსა O.
 (11) მწყსიდეს O. შეკრიბნეს O. კრავნი] იგინი O. მუცლადღებულთა] მაკეთა O. post მათ add. და დამძიმებულთა O.
 (12) მკლავითა/ (f. 202v) თჳსითა ცანი O. om. თჳსითა₂ O.
 (13) რომელმანცა] რადამცა O. om. მან O.
 (14) ანუ] და O. ხმის O.
 (15) om. ვითარცა₂ O. შეირაცხნენ₁ O. კარსისანი IO : კარღლისანი seripsi. და ვითარცა₃... შეირაცხნეს₂ additum manu correctoris I : om. O.
 (16) ლიბანჳ O. post საგზებელად add. მისა O. post საკუერთხად add. მისა O.
 (17) om. ვითარცა O. არა რაჲ] არაჲ O. არცა რად] არად O.
 (18) om. მე O.
 (19) უკუე O. უქროდს sic O. om. ნუ ბრძმედთა შინა O. შებერა] გამოადნო O. მსგავსად... თჳსისაჲთა] ოქროდთა შეიმოსა იგი O.
 (20) ante ძელი add. რამეთუ O. om. სამე O. უღბოველი correctum e უღბოველი manu correctoris I. om. ტყისა გან O. სიბრძნითა] სიკელოვნითა O. მით (?) pergamena oblita O. სიკელოვნისა] სიბრძნისა O. მისისაჲთა ut vid. O. რადათა... შეიძრას O.
 (21) არა გესმის... თქუენ] რად სცანთა არა ისმინოთა არა... და (pergamena oblita) თქუენ O. იცით] იცნეთ O. om. მე ვინ დაამტკიცნა O.
 (22) om. ანუ O. om. სიმრგულე O. ქუეყანაჲ O. აღჰმართნა] დაამტკიცა O. ცაჲ O. om. ვითარცა₂... გარდაართხნა O. კარავი/ f. 203r O. om. საყოფელნი... ქუეყანაჲ O. დამკვდრებაჲ O. om. მას ზედა O.
 (23) და დაამდაბლნა] რომელმან მისცნის O. სამთავროდთ მათით] მთავრობაჲ O. დაჲ] ხოლო O. შექმნა additum manu correctoris I.
 (24) რამეთუ] რადათა O. სოესვიდეს O. ასხმიდეს O. არცა₃] არ O. ანქრედეს] მოჰბერა O. om. ზედა ქარი O. განკემჳს O. post ნიაგჳარმან rasura 12 litterarum; repetita sunt praecedentia verba I. შეკრიბნეს] წარიხუნა O.
 (25) post აწ add. უკუე O. რომელსა] გის O. om. მსგავსებასა O. ante აღმაღლდე om. და I. მალაღი იგი] უფალი წმიდაჲ ისრაჳლისაჲ O.
 (26) სიმადლესა post თქუენნი O. დაამტკიცა] აჩუნა O. ესე ყოველი O. ვის... სოფლისაჲ] რომელი გამოიყვანებს რი... (pergamena oblita) სოფელსა თჳსსა O. უწყეს] უწოდის, post quod om. და O. სიმრავლისა გან დიდებისა და სიმტკიცისა ძლიერებისა მისისაჲსა (-ისაჲთა O) O. om. ერთიცა მათგანი O. შენ... არს] არა რად დაგავიწყდა შენ O.
 (27) ანუ... იტყჳჲ] და რად იგი იზრახე O. om. ვინ უწყის სიტყუა O. დაგეფარა გზად ჩემი O. post გან₁ add. ჩემისა O. თანაწარმცოდა (მ additum manu correctoris, qui in margine verbum iterum

(8) respondit... dixit] et dixit Ezekia O.
om. bonum et O. dixit] dices *sic* I: *correctori*.
 verbum... Dominus] verbum Domini
 quod loquebatur O. iustitia et pax O.
om. in diebus₂... vult O.

C. XL.

(1) dicit O.
 (2) solutum est peccatum O. duplicem
 retributionem] duplicia O.
 (3) Domini₁] Dei (?) O. *om.* Dei O.
 nostri O.
 (4) *om.* excelsi O. *post* erunt *add.* omnia
 O. in campum O.
 (5) videbit] videbunt *sic* I.
 (6) dixi] dixisti O. *ante* omnis₁ *add.*
 quia O. flos herbae] herba, *post* quod
add. et omnis gloria hominis sicut flos her-
 bae *bis* O.
 (7) *om.* illa O.
 (8) *ante* manet *add.* stat et O. *post* ad
 saeculum (*additum manu correctoris* I) *add.*
 usque nunc O.
 (9) fortiter *post* tuam O. exaltate] exalta
 O. die civitati O.
 (11) agnos] illos O. *post* illas *add.* et gra-
 vidas O.
 (12) caelum... suâ] brachio suo caelos O.
 (13) qui quoque... posuisset] ut... posue-
 rit O. *om.* ille O.
 (14) aut₂] et O.
 (15) *om.* sicut₂ O. reputati₁ sunt] repu-
 tabuntur O. *om.* et sicut₃... reputati₂
 sunt O.
 (16) *post* succendendum *add.* ei O. *post*
 holocaustum *add.* ei O.
 (17) *om.* sicut O.
 (19) *om.* numquid in cortinis O. *secun-*
dum... suae] auro vestivit illud O.
 (20) *ante* lignum *add.* nam O. *om.* sane
 O. *om.* e silva O. sapientiâ illâ artis
 suae] arte illa (?) sapientiae suae (?) O.
 (21) nonne auditis... vobis] quid scivistis?
 Nonne audietis? Nonne (*pergamena oblita*)
 ... et vos (?) O. scitis] scietis O. *om.*
 quidem quis firmaverit O.
 (22) *om.* vel O. *om.* gyrum O. terram
 O. erexit] firmavit O. caelum O. *om.*

sicut₂... extendit O. tabernaculum O.
om. mansiones... terram O. *om.* super
 eam O.
 (23) et humiliavit] qui dat O. principes
 ... eorum] ut principes sicut nihilum prin-
 cipentur O. et terram] terram autem O.
 (24) quia] ut O. serant (*sing.*) ... plan-
 tent (*sing.*) ... non mittant O. dissipabit]
 flavit O. super eos] in eos O. *om.* ven-
 tus O. aruerunt O. colliget] abstulit O.
 (25) *post* nunc *add.* igitur O. *om.* simili-
 tudini O. *ante* exaltabor *om.* et I. Ex-
 celsus ille] Dominus Sanctus Israel O.
 (26) in excelsum *post* vestros O. confir-
 maverit] ostenderit O. hoc omne O.
 quis... mundi] qui educat in numero (*per-*
gamena oblita)... mundum suum O. or-
 dinet] vocet, *post* quod *om.* et O. in per-
 magnâ... eius] propter multitudinem glo-
 riae et firmitatem fortitudinis eius O.
 ne unum quidem ex eis] nihil O. a te abs-
 conditur] fugit te O.
 (27) vel quid... dicis] et quid cogitasti O.
om. quis scit? Dices O. abscondita est
 tibi via mea O. *post* Deo *add.* meo O.

scripsit I]) მიიღო post ჩემი O. om. ჩემ
გან, post quod add. და განმეშორა O.

(28) ხოლო... თუმცა] და აწ არამცა გიც-
ნობა უკუთმცა არა O. om. ვითარ-
მედ O. მარადის] ღმრთისა O. საუ-
კუნს O. უფალმან] ღმერთმან O.
დაამტკიცნა] შექმნა O. ჰშიოდის O.
ante არცა add. და O. დაშურსს O.
არცა არს გამოძიება ზრახვისა მისი-
სა O.

(29) მოსცეს მშვიერთა ძალი O. მიჰფი-
ნის... უსნოთა] და უღმობელთა მწუხა-
რებად O.

(30) ჰშიოდის, ante quod add. რამეთუ O.
ძლიერნი] ყრმანი O. ante რჩეულ-
ნი add. რჩეულ sie I. მათნი] იგი O.
იქმნენ I.

(31) om. ხოლო O. უფალსა... მათითა]
ღმერთსა იცვალონ ძალი O. აღიმკე-
ნენ... ნაბრღღუენითა] ფრთოვან იქმ-
ნენ O. შურებოდიან O. om. ვილო-
დიან O.

C. XLI.

(1) განახლდებოდეთ semel O. ჭალაკ-
ნი O. om. ეგე ყოველი O. მთავარნი
... მათითა] მთავართა იცვალონ ძალი O.
მოგეახლნენ/ f. 203v O. იტყოდიან,
post quod om. და O. post ერთბამად
add. მაშინ O. მიუთხრობდენ O.

(2) განაღვდა] აღადგინა O. om. მზის
O. სიმართლეს I. უწოდა, ante quod
om. და O. მსგავსად... წარმართნი]
შემდგომად მისა და ვილოდის და მის-
ცის წინაშე წარმართთა O. om. განა-
ცოფნეს O. მეფისნი განაკვრენეს და
დასხნეს ქუეყანასა ზედა მახვლნი მათ-
ნი O. ქარქუეტნი განბნეულნი მშვლ-
დნი მათნი O.

(3) და იგინი... მშვლობისათა] დასხნეს
მათ და განვლეს მშვლობითა გზად ფერ-
კთა მისთა O.

(4) om. ჰს... და ante შექმნა O. ante
შექმნა add. ვინ; post id item add. და ყო
O. om. ვინ O. უწოდა O. საუკუ-
ნოდთ (სკნოთ I]) რომელმან იგი უწო-
და მას ნათესავითგან პირველით O.
om. უფალი O. და მე... ვარ;] და მომა-
ვალსა მას მე ვე ვარ O.

(5) om. მათ O. om. შეძრწუნდეს O.

და კიდეთა ქუეყანისათა დაუკვრდა O.
om. მოიმართეს O. om. გარემომად-
გეს, post quod add. და O. om. შეკრბეს
O. ერთბამად : თ additum manu correc-
toris I. om. ყოველნი ჩემდა O.

(6) დაიდვა... კაცმან] შჯიდეს კაცად
კაცი O. om. და ante ძმასა O. შე-
წევნად ძმასა თვისსა O. თქუეს O. om.
ურთიერთას O.

(7) უზახებდეს... შეირყიოს] განძლიერ-
და კაცი ხუროდ და მჭედელი რომელი
სცემს უროსა და ერთბამად ჭედნ ოდეს
მე შებრძეებული კეთილ არს და დაამ-
ტკიცეს იგი სამსჭულეებითა და დადგან
იგი და არა შეიძრვინ O.

(8) აწ] ხოლო O. მონად ჩემი, post quod
add. ხარ O. რჩეულო ჩემო] რომელი
გამოვირჩიე O. om. ეგე O. შევიწყ-
ნარე I.

(9) om. მაგას O. შევეწიე] გიპყარ კე-
ლი (correctum e კეფი O) O. post საგბ-
გუროდთ add. გან O. გიწოდე O. გარ-
ქო sie I. om. შენ₂ ვითარმედ O.
ხარ O. დაგავდო] დაგიტეო O. om.
კელისა გან O.

(10) ვარი O. ნუჲ] ნუცა O. om. უფა-
ლი ღმერთი შენი O. განგაძლიერე/ (f.
204r), post quod om. შენ₂ O. შევეწიო
I. om. და ვეკრძალე შენ თვს O.
გიცევე... ჩემისადათა] განგამრავლეს შენ
მარჯუენითა ჩემითა მართლითა O.

(11) ესერა O. ante იყვენენ₂ om. და O.
ვითარცა არა ყოფილნი იყვენენ O.
ante წარწყმდენ add. და O. ყოველნი...
შენ] მოსაჯულნი O.

(12) om. იგინი₁ O. იყვენეს₁ I. om.
იგინი₂ O. ყოფილნი] რანი O. არ-
ლარა] არა O. მკდომნი] მბრძოლნი O.

(13) om. კელი ეგე O. მარჯუტსნად O.
om. ვითარმედ O.

(13-14) om. მე₂ ვარ... გეშინინ O.

(14) მცხუედო] მცირეო O. om. მე
ვარ... შენი₁ O. რომელმან... შენ] მე
შევეწიე შენ O. წმიდად იგი] ღმერ-
თი O.

(15) ეგერა O. ახალი] დიდი O. სახეს
I. დაპლეწნე O. დააწულილნე O.

(15-16) შეჰქმნენ... იგინი₁] ვითარცა
მიწად დასთოგუნენ და განაქარენენ O.

(16) განაქარინენ I : განაქარინენ scripsi.

abstulit] *verbum incertum* I, *quod interpretavi secundum* O. *om.* a me, *post quod* add. et removit se a me O.

(28) tu autem nunc] et nunc O. *om.* quoniam O. semper] Dei *sic* O. Dominus] Deus O. firmavit] fecit O. *ante* neque add. et O. *om.* possibile O. investigare scientiam] investigatio consilii O.

(29) dabit esurientibus fortitudinem O. largitur... aegrotantibus] et non patientibus maerorem O.

(30) *ante* esurient add. nam O. fortes] liberi O. eorum] illi O.

(31) *om.* autem O. Domino... sua] Deo mutabunt fortitudinem O. ornabuntur novis plumis] pennati fient O. *om.* ambulabunt O.

C. XLI.

(1) renovamini *semel* O. *om.* istae omnes O. renovabuntur... sua] mutabunt fortitudinem O. loquentur, *post quod* *om.* et O. *post* simul add. tunc O. annuntiabunt O.

(2) *om.* solis O. *ante* vocavit *om.* et O. secundum... gentiles] post eum et ambulabit et ponet coram gentilibus O. *om.* exasperabit O. reges obstupuerunt et posuerunt super terram gladios suos.

(2-3) sicut... fugabit] sicut calamenta dispersos arcus suos posuerunt illi O.

(3) et ipse... pacis] et ibit in pace viam pedum suorum O.

(4) *om.* utique... excogitavit et O. *ante* fecit add. quis, *post id item* add. et operatus est O. *om.* quis O. aeterna] qui vocavit eum a generatione prima O. *om.* Dominus O. et ego₂... in posterum] et in tempore futuro illo O.

(5) *om.* illi O. *om.* turbata sunt O. obstupuerunt *post* terrae O. *om.* omnia O. *om.* iter direxerunt O. *om.* circumsteterunt me, *post quod* add. et O. *om.* congregati sunt O. *om.* omnes ad me O.

(6) cupivit homo] iudicabit unusquisque O. proximo... adiuvere] proximum suum ut adiuvet fratrem suum O. dixerunt O. *om.* invicem O.

(7) inelamabit... moveatur] confortatus est

homo artifex et faber qui in malleum tundit et una cudit; quandoque conflatum bonum est, et firmaverunt illud clavis et ponunt illud, nec movetur O.

(8) nunc tu] tu autem O. serve mi] servus meus, *post quod* add. es O. electe mi] tu quem elegi O. *om.* istud O. dilexi] suscepi I.

(9) *om.* istum O. adiuvi (*acc.*)] manum (*gen.*) prehendi O. abiciam] derelinquam O. *om.* de manu O.

(10) noli] noli quoque O. *om.* Dominus Deus tuus O. adiuvi] adiuvaro I. *om.* et curavi de te O. custodivi... meae] multiplicavi te dexterā meā iustā O.

(11) *om.* et *ante* erunt O. sint] fuerint O. *ante* peribunt add. et O. omnes... tecum] adversarii O.

(12) *om.* eos₂ O. erunt₁] erant I. *om.* illi₁ O. non sint] nihil O. *om.* iam O. adversarii] bellatores O.

(13) *om.* manum istam O. *om.* quoniam O.

(13-14) *om.* ego₂ sum... ne timueris O.

(14) novissime] parvule O. *om.* ego sum... tuus O. qui redemi te] ego adiuvi te O. Sanctus ille] Deus O.

(15) novam] magnam O.

(15-16) facies... dissipabis eos₁] sicut terram conculcabis eos et disperges eos O.

(16) venti tollent] ventus dissipabit, *post*

ქარმან განანქრინეს, post quod add. იგინი O. om. და ღრუბელთა განიყვნენ O. იგინი₂ additum manu correctoris I.

უფლისა მიმართ] წმიდისა მიმართ ისრაჲლისა O. იყო] იყოს, post quod om. წმიდისა მიმართ ისრაჲლისა O.

(17) om. მშეირნი და O. post ნაკლულევანნი add. რამეთუ O. ჰპოებდენ] იყოს O. ენაჲ მათი... განკმცს O.

მე₁ ვარ უფალი ღმერთი მე O. om. მე₂ O. ante არა add. და O. დავსთხინნე I : დავსთხინე scripsi : დაუტევენ O.

(18) გამოვადინნე მათა ზედა მდინარენი და ველთა წყარონი O. om. აღმოვადინო O. om. იგი O. მწყურნებოვნად O. om. მას₂ O. წყურვილსა] ურწყულსა O. ante ნაკადულები add. დიდობის, post id item add. წყალთაჲ O. om. ვავლინო O.

(19) ქუეყანასა ურწყულსა O. om. და ფიჭვ O. ante ბზაჲ add. და O. om. ძელქვაჲ... წყუდედა O. მურტი/ (f. 204v), post quod add. და საროჲ და ვერხვ O. om. და ხე იგი ზეთისაჲ O.

(20) ხმა O. ვითარმედ] რამეთუ O. ყო] შექმნა O. post ესე₁ add. ყოველი O. დაჰბადა] აჩუნა O. om. ყოველი O.

(21) იტყვს უფალი ღმერთი O. om. მოახლებულჲ... ღმერთი O. om. იგი O.

(22) om. აწ O. ვითხრედ I. post შეგხუდეს add. თქუნ O. რაჲ იგი O. ხმა O. მითხარ O.

(23) მითხარ O. post იგი add. და O. რაჲთა... ხართ] რამეთუ ღმერთნი ხართ O.

(24) om. ვითარმედ O. ვინაჲ ხართ O. გამოვირჩინნეს (რ et ს additum manu correctoris I) IO : correxi.

(25) განვალძე] აღვადგინებ O. ჩრდილოჲთ იგი] ბლუარით O. იწოდნენ] განილქძონ, ante quod add. იგი I. მოვიდედ : ე correctum e ი O. om. შეკრბენ O. მეკეცს დასთრუენავენ თიქასა ეგრც დაითრუენენ O.

(26) om. და₁ O. om. არს იგი რომელმან O. პირველი] დასაბამი იგი O. უწყოდით] ვცნათ, post quod add. უწინარცსი იგი O. om. ანუ თქუა ყოფილი იგი O. რაჲთა... ვითარმედ] და ვთქუათ

რამეთუ O. იგი... თქუნნი] წინადაწარ მთხრობელ არცა მსმენელ სიტყუათა თქუნთა O.

(27) ვიწყო სიონით] დასაბამი სიონსა მივსცე O.

(28) წარმართთა იგინი (?) I : წარმართთაგანი O : წარმართთაგანი scripsi.

კერპთაჲ O. ჰკითხო O. ვინაჲ O.

მო/გიგონ f. 205r O. მე] შენ O.

(29) თქუნნი₁] შენნი O. ამაოსა მომსახრვილნი sie O. om. თქუნნი₂ O.

C. XLII.

(1) შეიწყნაროს O. გამოიღოს] გამოართუას O.

(2) om. მან არა კლებოდის O. არცა₁] არა O. post დაღადებდეს add. და დააცადოს O. ესმცს O. უბანთა ზედა] გარე O.

(3) დაჩხერილი] განტეხილი O. განტეხოს] შეიმუსროს O. მბდინვარე I : მბდღვენვარე O : მბდღვენვარე scripsi.

ვიდრემდე] არამედ ჰეშმარიტად O.

სამართალი] საშჯელი O.

(3-4) და მშჯავრი... შეიმუსროს] აღმაღლდეს და შეძრწუნდეს O.

(4) მშჯავრი] სამართალი O.

(5) ესრე O. om. დაამტკიცნა... დაჰბადა O. შინა] ზედა O. და ante მისცა] რომელმან O. მოსცა O. საშჯმინველი O, post quod om. ერსა თვსსა I.

რომელ არს O. სულნი O. om. ყოველთაჲ O.

(6) post ღმერთი add. შენი O. სიმართლითა O. om. მარჯუნენ O.

(8) post ღმერთი add. შენი O. om. და ante არცა O. სათნობაჲ] სიმკნე in textu, et სათნობაჲ in margine manu correctoris I. om. ესე₂ O.

(9) რომელ... იყო] და დასაბამისანი იგი O. om. თხრობად იგი₂ O. ante ესერა add. აჰა O. მოვიდა... თქუნეს] მოვლენ და ახალი იგი რომელ აწ ვითხარ თქუნ და ვიდრე თხრობადმდე გეუწყა თქუნ/ f. 205v O.

(10) კიდითგან ქუეყანისაჲთ O. ნაგებითა O. მკვდრნი] მყოფნი in textu, et და დამკვდრებულნი in margine manu scribae I.

quod add. eos O. om. et nubes dividunt O.
eos₂ additum manu correctoris I. ad
Dominum] ad Sanctum Israel O. eris]
erit O. om. ad Sanctum Israel O.

(17) om. esurientes et O. post egeni add.
nam O. invenient] erit O. lingua eo-
rum... arescet O. ego Dominus Deus] ego
sum Dominus Deus, ego O. om. ego₂ O.
ante non add. et O. deiciam] derelin-
quam O.

(18) aperiam... fontes] fluere faciam su-
per montes flumina et in campis fontes O.
om. fluere faciam O. om. illud O.
stagnum] stagnum (?) O. om. illam O.
sitiensem] inaquosam O. rivos mittam]
fluent rivi aquarum O.

(19) terra inaquosa O. om. et abietem O.
add. et ante buxum O. om. platanum
... c'queday O. post myrtum add. et cy-
parissum et populum O. om. et arborem
illam olei O.

(20) quoniam] quia O. fecit] operatus est
O. post hoc₁ add. omne O. creavit] os-
tendit O. om. omne O.

(21) dicit O. om. prope₂ sunt... Deus₂ O.
om. ille O.

(22) om. nunc O. nuntiate] nuntia O.

(23) nuntia O. ante ultimum add. et O.
ut... sitis] quia dii estis O.

(24) om. quoniam O.

(25) suscito O. ab aquilone illum] a noto
O. post solis add. illum I. vocabuntur]
expergiscentur I. veniant O. om. con-
gregabuntur O. om. quidem O. om.
sum illud O.

(26) ad initium versus om. et O. om. est
ille qui O. priora] initium illud O. post
sciamus add. priora illa O. om. aut dixit
praeterita illa O. ut testemur quoniam]
et dicemus quia O. ille₂... vestra] prae-
dicens, neque audiens verba vestra O.

(27) incipiam a Sion] initium Sion (dat.)
dabo O.

(28) interrogabo] interrogabis O. mihi₁]
tibi O.

(29) vestri₁] tui O. in vanum sic O.
fascinatores O. om. vestri₂ O.

(2) om. ille non contendet O. neque₁] non
O. post clamabit add. et morabitur O.
audietur... vox] audient foris vocem O.

(3) contritum] contractum O. confringet]
conteret O. donec proferat] sed vere pro-
feret O.

(3-4) et iudicium... conteretur] exaltabitur
et conturbabitur O.

(5) om. firmavit... creavit O. in ea] su-
per eam O. et ante dedit] qui O. post
flatum om. populo suo I. sunt] est O.
spiritus O. omnium] eorum O.

(6) post Deus add. tuus O. ad iustitiam]
in iustitia O. om. dextram O.

(8) post Deus add. tuus O. ante neque
om. et O. beneplacitum] habet in textu
virtutem, et add. in margine beneplacitum
I. om. hoc₂ O.

(9) id quod a principio] et illa quae ad
principium pertinent O. om. erat nuntian-
dum illud O. venit... vobis₃] veniunt et
novum illud quod nunc nuntiatum est vobis
et ante (lit. usque ad) nuntiationem signifi-
catum est vobis O.

(10) post latere add. terrae O. navibus O.
habitatores eius] habet in textu illi qui
manent in eo, et in margine et habitatores
I.

C. XLII.

(1) suscipiet O.

- (11) უხაროდენ₁... კედარისასა] საყოფენი და მკვდრნი კედარიისანი O. უხაროდენ₂... მთისათა] იხარებდ და მკვდრებულნი კლდეთა შინა მწუერვალთა გან მთათასა (-თაჲსა O) O. იმულროობდენ (იმულრობდენ in textu et ლაღებდენ in margine manu scribae I)] ლაღებდენ O.
- (12) ad initium versus add. და O. სიმკნესა მისსა] სათნოებათა მისთა O : სათნოებასა in margine manu scribae I. ჭალაკნი O.
- (13) უფალი ღმერთი ძალთაჲ მოვიდეს O. om. და მოვალს O. განღვებად] შემუსრვად O. აღდგინებად... მრავლითა] და აღადგინოს შური და ლაღებდენ მტერთა მისთა ზედა ძლიერად O.
- (14) დავიდუმენ O. დასაბამითგან] უკუე O. om. ნუ დავდუმენა აწ არღარა O. დავიდუმო O. დალათუ (დალათო I)] და O. დავითმინო O. აწ განვაჯხადო... ყოველი ვე] განვაკრთვენ O.
- (14-15) ერთბამად განვაკმო] და განვაკმო ერთბამად O.
- (15) om. ბორცუნი (ბრ^ატნი sic I)... განვაკმო O. ჭალაკი... მათთაჲ] და დავსხნე მდინარენი ჭალაკად O. ყოველნი ... მისნი] მწყურნენნი O.
- (16) უძლოდი... იცოდინ] მოვიყვანენ ბრმანი გზასა რომელ არა იცოდეს O. ალაგათა... ეხილვა O. ვყო ბნელი მათი ნათელ O. ძნელოვანი O. om. იგი ქუეყანაჲ ადგილად O. წრფელ O. აღვასრულენ მათ თანა] არიან რომელთა ვყავ მათ თვს O. დავსთხინე (-ინენ I)] დაუტევენ O.
- (17) post ივინი add. მართლ O. om. კუალსა ვე მათსა O. სირცხულით, post quod om. დიდითა O. რომელნი... კერპთა] რომელნი ესავთ გამოქანდაკებულთა O. რომელთა... მათთა] და რომელნი ეგე იტყვთ გამოდნობილთა O. ჩემნი O.
- (18) ვაჲ... თქუენნი] ყრუთა მაგათ გესმოდენ და ბრმათა აღიხილენით თუალნი O.
- (19) აწ უკუე] და O. არიან ბრმა O. არა₁ თუ₁] არამედ ut vid. O. ერი იგი ჩემი] მონანი ჩემნი O. om. ვინ არიან

O. ყრუ/ნი finis f. 205v O. In O exstat lacuna 4 foliorum a XLII, 19 usque ad XLIV, 24.

(20) ante ეკრძალენით addidi არა.

C. XLIII.

- (1) გაკსენ I : გიკსენ scripsi.
- (2) თანა : ნა additum super lineam manu correctoris I. წარგრღუნდი rasura post o, quod forte erasum est I.
- (3) ნასხურ I : ნასახურ scripsi.
- (4) ნასხურად I : ნასახურად scripsi.
- (6) მოიყვანენთ I : correxi.
- (12) თავდად : ღ₂ forte erasum I.
- (23) დაგაშრვე I : დაგაშურვე scripsi.
- (24) მითქუემიდა I : მითქუმიდა scripsi. მეჩუენი I : მეჩუენენ scripsi.

C. XLIV.

- (3) მოვსხე I : მოვსცე scripsi.
- (4) ძეწნი correctum e ძელნი manu scribae I.
- (11) გან₂ additum super lineam manu correctoris I. იქმნეს I : იქმნენს scripsi.
- (12) ეჩუეჲ I : ეჩუ³ scripsi.
- (13) სატისა correctum e ხატისა manu scribae I : სახისა scripsi.
- (20) სთქუათ correctum e სთქუთ manu correctoris I.
- (24) უფალი რომელმან გიკსნა შენი] ღ^{ნი} (aut forte ღ^{ნი}) მკსნელი შენი O. /ღ^{ნი} incipit iterum textus codicis O, f. 206r. დაგბადა] დამბადებელი შენი O. ვიქმ] შეეკმენ, post quod add. ყოველი O. om. და განვაგებ ამას ყოველსა O. დავამტკიც³ I.
- (25) om. მე₁ O. უკუე O. ante სასწაულები add. ნიშპბი და O. om. იგი₂ O. გარემოვქცინე : ე₂ forte in o correctum I. განვაკოფნი I.
- (26) დაამტკიცოს O. ჩემისა თანა] თვსისაჲ O. ზრახვაჲ ანგელოზთა მისთაჲ ქეშმარიტ იყოს O. om. მე ვარ O. ჰრქუას O. post იტრუსალემსა add. და ქალაქნი იუდაჲსნი O. om. ვითარმედ₁ O. აღეშენენით O. om. და ქალაქსა ... დაემკვდრენით O. om. მისნი O. აღემართენით O.

(11) gaudeant₁... Kedar] mansiones et habitatores Kedar O. petrae] in petris O. rugient] clamabunt *in margine* I, *in textu autem* O.

(12) *ad initium versus add.* et O. virtutem eius] beneplacitum *in margine* I: beneplacita eius O. in insulis] insulae (*nom.*) O.

(13) iter direxit] veniet O. *om.* et venit O. excitandum] conterendum O. ad suscitandum... multis] et suscitabit zelum et clamabunt super hostes eius fortiter O.

(14) ab initio] igitur O. *om.* num... iam non O. etsi] et O. passus sum] patiar O. nunc₃ manifestabo... omnia] perterrefaciam eos O.

(14-15) simul exsicabo₁] et exsicabo simul O.

(15) *om.* colles... exsicabo₂ O. insulam... earum] et ponam flumina in insulam O. *om.* omnia O. *om.* eius O.

(16) ducam] adducam O. illi nescient] nesciebant O. cognoscent] viderant O. faciam tenebras eorum lucem O. difficilem] asperum O. *om.* illam terram in locum O. perficiam cum eis] sunt illis propter quos feci propter eos O. deiciam] derelinquam O.

(17) *om.* in vestigia quidem sua O. *om.* magna O. illi qui confidunt] vos qui confiditis O. idolis] sculptilibus O. qui₂... suis] et vos qui dicitis operibus confatis O. nostri] mei O.

(18) vae... vestros] vos qui estis surdi, audite, et caeci, tollite oculos O.

(19) nunc igitur] et O. quis... ille] qui sunt caeci illi O. nisi₁] sed *ut vid.* O. populus ille meus] servi mei O. *om.* qui sunt O. surdi/ lacuna in O.

(20) *ante* cavistis *addidi* non.

redemptor tuus O. creavit te] creator tuus O. facio] feci, *post quod add.* omne O. *om.* et dispono hoc omne O.

(25) *ante* signa *add.* portenta et O. *om.* illa O.

(26) confirmabit O. cum servo meo] servi sui O. consilium angelorum eius verum erit O. *om.* ego sum O. dicet O.

post Hierosolymae add. et civitates (*sic*) Iuda O. *om.* quoniam₁ O. aedificare] aedificamini O. *om.* et civitati... habitamini O. *om.* eius O. restituimini O.

C. XLIV.

(3) dabo] ponam I: *correxi.*

(4) salix *correctum e ligna manu scribae* I.

(11) ex₂ *additum manu correctoris* I.

(13) figurae] imaginis, *quod prius erat, nunc autem false correctum* I.

(20) dicetis *correctum e dixistis manu correctoris* I.

(24) /Dominus₁ *incipit iterum* O. Dominus₁ qui redemit te] Deus (*forte Dominus*)

(27) om. მე ვარ O. ჰრქუას O. om. ყოველი O.

(28) om. მე₁ ვარ O. ჰრქუას₁ O. აღა-სრულოს] ყოს O. om. მე₂ ვარ O. ჰრქუას₂ O. აღაშენე I. იგი სიწმიდი-სა ჩემისაჲ] წმიდაჲ O. აღვჰმართო] დავაფუძნო O.

C. XLV.

(1) მარჯუენს O. დამორჩილებად : და additum manu correctoris I. om. წინაშე₁ O. მისა O. განვხეთქო] გან-ვთქუა O. განლებად] განვახუნე O. ვერ განუძნელდენ] არა დაიკშნენ O.

(2) om. მე წარვიდე O. om. და ante მთანი O. om. იგი post ბქენი O. დავ-ფქვენე] შევმუსრენე O. შევმუსრენე] გან-ვხეთქენე O.

(3) მოგცნე O. ფასნი] საუნჯენი O. და აღვიხუნე (აღვჯხუნე sic I)... იგი] განვხეთქენე O. ნამარგელნი I : ნამა-ლევნი scripsi. უხილავთა, post quod add. ბნელისათანი O. რაჲთა] და, post quod add. განვიხუნეს შენ და O. უფა-ლი additum manu correctoris I. ღმრ-თისა : სა additum manu correctoris I : ღმრთისაჲსა O.

(4) და მონისა ჩემისა იაკობის თვის O. om. მის₂ O. ისრაჲლისა თვის/ f. 206v O.

(5) მერმს O. om. სხუა O. ჩემსა გა-რეშს ღმერთი O. om. შენ₂ O. არაჲ O. გულისუკმაჰყავ] მიცან მე O.

(6) om. მზის აღმოსავალით და O. და-სავალისათა O. om. სხუა (სხუაჲ I) ღმერთ O. მერმს O. სხუაჲ O.

(8) იხარებედ O. მიმოდაჲპკურებდე] წოოდედ O. სიმართლჲსა O. ერთად O. om. უფალი ღმერთი შენი O. უმ-ჯობეს I, ante quod add. შენ O.

(9) უკუე O. ჰრქუას O. om. მან₁ O. მეკეცჲსა O. მას₁ additum manu cor-rectoris I. მე ჰრქუასა ut vid. O. om. მან₃ O. om. მას₂ O.

(10) post გელმოდა add. ჩემ თვის O.

(11) om. იგი_{1,2} O. post თვის₁ add. და ასულთა ჩემთა თვის folio plicato O.

(12) ad initium versus om. forte მე folio plicato O. om. და₁ ante კაცი O. დავამ-ყარე ut vid. O. om. ცანი O. om. თა-ვადმან... განვადასენ O. ყოველთა ვა-

რსკ/ულავთა finis f. 206v O. In O ex-
stat lacuna 11 foliorum a XLV, 12 usque ad
LIV, 11.

(16) სირცხველენი : რ additum super
lineam manu correctoris I.

(20) წარმართთაგანთა additum inter li-
neas manu correctoris I.

(24) რომელნი correctum e რომელმან ma-
nu correctoris I.

C. XLVI.

(2) წარიხუნეიან : ან additum manu correc-
toris I.

(7) ვე : ე additum manu correctoris I.

(11) მფრინვალსა I : მფრინველსა scrip-
si. post მოვიყვანე lacuna esse videtur.

C. XLVII.

(1) ქალ სახლოსი I : ქალწული scripsi,
quod corrector in margine notavit. არლა-
რა... ნუკეულ scriptum inter lines manu
correctoris I.

(2) შენნი₂ ad finem versus additum manu
correctoris I.

(3) განვაშოვრს I : correxi.

C. XLVIII.

(3) და ante პირისა additum manu correc-
toris I.

(11) მივსცე : ცე additum manu correctoris
I.

(16) მისმან additum manu correctoris I.

(21) წყურიდ cum circulo superposito I.

C. XLIX.

(2) დამმაჰა (?) I : დამმალა scripsi.

(13) სიმართლეს I : correxi.

(17) დაირღუეს I : correxi.

(18) შეიმკვნს I : correxi.

(22) შენნი₂ correctum e ჩუენნი manu cor-
rectoris I.

(23) დედანი forte correctum in დიდნი I.
ჰლოშდენ (?) I : ლოშნიდენ scripsi.

ა. L.

(2) მწიფებთა I : მხილებთა scripsi.

(10) განმტკიცენით correctum e vocabulo
incerto I.

(11) თქნ ad initium versus I.

(27) *om.* ego sum O. dicet O. *om.* omnia O.

(28) *om.* ego₁ sum O. dicet O. complebit] faciet O. *om.* ego₂ sum O. dicet O. aedificare] aedifica I. illud sanctitatis meae] sanctum O. restituam] fundabo O.

C. XLV.

(1) coram₁ eo] ei O. perrumpam] efferam O. eum non poterunt prohibere] ei non claudentur O.

(2) *om.* ego abibo O. ante montes *om.* et O. *om.* illas O. molam] confringam O. confringam] perrumpam O.

(3) thesauros illos] horrea illa O. et aperiam tibi (nobis *sic* I) arcana illa] perrumpam O. arcana] *vocabulum ignotum* I. invisam] hominum (?) invisibilium tenebrarum O. ut scias] et aperiet, *vel* aperuerunt, tibi et scies O. Dominus *additum manu correctoris* I. Dei *correctum e* Deum I.

(4) et propter servum meum Iacob O. *om.* illum₂ O.

(5) *om.* alius O. extra me Deus O. *om.* tu O. non] nequaquam O. intellexisti] cognovisti me O.

(6) *om.* a solis ortu et O. a solis occasu] illi qui a solis occasu sunt O. *om.* alius Deus O.

(8) laetentur O. diffundant] stillent O. *om.* Dominus Deus tuus O.

(9) dicitne₁] dicitne O. *om.* illud₁ O. illi₁ *additum manu correctoris* I. dicitne₂] dicitne O. *om.* illa O. *om.* illi₂ O.

(10) *post* dolebas *add.* propter me O.

(11) *om.* ille O. *om.* illum O. *post* meos *add.* et propter filias meas O.

(12) *om.* forte ego₁ O. *om.* et₁ O. *om.* caelos O. *om.* ipse... ordinavi O. stellas/ *lacuna in* O.

(20) ex gentilibus *additum manu correctoris* I.

C. XLVI.

(11) *post* adduxi *lacuna esse videtur.*

C. XLVII.

(1) iam non... desideratam *additum manu correctoris* I.

(2) tua *additum manu correctoris* I.

C. XLVIII.

(3) et ante ex ore *additum manu correctoris* I.

(16) eius *additum manu correctoris* I.

C. XLIX.

(22) tuas *correctum e* nostras *manu correctoris* I.

(23) feminae *forte correctum in* magni I.

C. L.

(2) argutione] potentia (?) I : *correxi.*

C. LI.

- (3) აღსაარებად : ა₂ forte erasum I.
 (4) ისმინეთ₂ ჩემი additum manu correctoris I.
 (13) შენისა I : შენისადასა scripsi. ante აწ add. ა I.
 (17) განიღვძ I : correxī.

C. LII.

- (1) განიღვძ_{1, 3} I : correxī. შეიმოს I : correxī.
 (2) იპრუსალემ additum manu correctoris I.
 (3) მედად : in margine circulo circumdatum cum signo relationis ad უსასყიდლოდ I. აქა ვე additum manu correctoris I.
 (5) მედად : in margine circulo circumdatum cum signo relationis ad ცუდად I.
 (7) ვპრქუა მე correctum e პრქუა manu correctoris I.
 (14) კატთადასა I : კატთადასა scripsi.

C. LIII.

- (3) შეპრაცხა I : შეირაცხა scripsi.
 (4) ძვრთა partim scriptum manu correctoris I.
 (12) ნატყუნავი : ვი additum manu correctoris I. მიეცა correctum e მეცა manu correctoris I. post თანა addidi შეირაცხა.

C. LIV.

- (2) აღვპართ I : აღვპართე scripsi.
 (6) ვითარცა₁... უფალმან additum super lineam manu correctoris I.
 (7) და ante წყალობითა erasum ut vid. I.
 (11) /დამდაბლებული incipit iterum textus codicis O, f. 207r O. om. და განუსუენებელი O. გცეს O. om. და კარქიდონი O. om. შენდა O. საფუძველად შენდა საფირონი O. om. აღვპართნე O.
 (12) აღვაშენე I. ზღუდენი... პატიოსნითა] არდაბავნი შენნი იასპინითა O. აღვპართნე... კურასტანითა] ბჭენი შენნი ქვისა ბ<რ>ძოლისანი (ბძოლისანი O) O. ფიცრეულითა IO : ფიცრეულითა scripsi. მოვზღუდენ (მოვზღოდენე I)... რჩეულითა (რჩეოლითა I) ანთრაკითა] ზღუდენი შენნი ქვისა რჩეულისანი O.

(14) აღეშენო I : აღეშენოს O : აღეშენოს scripsi. განეშორენით O. om. და ზარი... შენ O.

- (15) om. მწირნი O. მოგიკდეს O.
 (16) om. აპა O. ჰბერავნ მჭედელი O. ნაკურცხალსა O. გამოიღებნ : ლ additum manu correctoris I. ჭურჭერსა O. om. და განსარყუნელად O.
 (17) ჭურჭერსა O. განკრწნადასა O. om. რომელი O. სძულო (?) I : სძულ O : სძლო scripsi. იგინი] იგი O. სამკვდრებელ... უფლისათა O. მართლ O. იტყვს უფალი O.

C. LV.

- (1) om. და ante სასყიდლისა O.
 (2) რაჲ : om. თვს O. ეგე O. თქუენი/ f. 207v O.
 (4) მივეც O. მთავრობად O.
 (5) om. შენ₁ post გიცოდინ O. გადიდე O.
 (6) ჰპოვოთ O. იგი თქუენ O.
 (7) დაუტევენ O. ღმერთმან ჩუენმან] ღმრთისა ჩუენისა მიმართ O. მოგიტევენეს თქუენ, ante quod add. რამეთუ ფრიად O. om. მრავალნი O.
 (9) ვითარ O. განშოვრებულ არიან ქუეყანისა გან ცანი ეგრე განშოვრებულ არიან O. თქუენთა გან O.
 (10) გამოშვეს] გამოჩნდეს O. om. და მოსცეს O.
 (11) ეგრე O. გამოვიდეს O. მოიქცენ O. ცალიერად/ f. 208r O. აღესრულოს O. om. და წარვპართნე O. ჩემნი₂ post გზანი] შენნი O.
 (12) განჰხვდეთ O. რტოფათა O.
 (13) om. მის O. ღვისა O. მირტი O. უფლისა I. post სასწაულად add. შენდა O.

C. LVI.

- (1) სიმართლე I. om. და ante წყალობაჲ O.
 (2) მამაკაცი] კაცი O. კაცი] მამაკაცი O. სიცრუე I.
 (3) განმაშოროსა O. ხეც I.
 (4) იტყვს O.
 (5) om. და ზღუდესა ჩემსა O. უმჯობეს I. ესხნენ O. ძვებ I. მოაკლდეს/ 208v O.

C. LI.

(4) audite₂ me *additum manu correctoris* I.

C. LII.

(2) Hierosolyma *additum manu correctoris* I.

(3) hic quoque *additum manu correctoris* I.

(7) dicam ego *correctum e dixit manu correctoris* I.

C. LIII.

(3) reputatus est] reputavit I : *correxi*.

(12) tradita est *correctum e* ego quoque *manu correctoris* I. *post iniquis addidi* reputatus est.

C. LIV.

(2) erige] erexi I : *correxi*.

(6) quasi... Dominus₁ *additum manu correctoris* I.

(7) et *ante* cum misericordia *forte erasum* I.

(11) /o humiliata *incipit iterum* O. *om.* et inquieta O. *consolatio dabitur tibi]* consolabitur te O. *om.* et chaledonem O.

om. tibi₃ O. *fundamenta... sapphiri]* in fundamentum tuum sapphirum O. *om.* erigam O.

(12) muros₁... pretiosis] pinnas tuas iaspide O. erigam... *crystalli]* portas tuas lapidis berylli O. ponam... carbunculo] muros tuos lapidis electi O.

(14) aedificabitur O. recedite O. *om.* et pavor... te O.

(15) *om.* peregrini O. *accedet, vel accesserunt* O.

(16) sufflat faber O. prunam O. *om.* et ad corrumpendum O.

(17) *om.* quae O. *vinces]* *corrupte* IO : *correxi.* illi] ille *sic* O. dicit O.

C. LV.

(1) *ante* pecunia *om.* et O.

(2) quare] quid O. ille] iste O.

(4) dabo] dedi O. ut principem] in principatum O.

(5) glorificavi O.

(6) illum vos O.

(7) Deus noster] ad Deum nostrum O. di-

mittet vobis peccata nostra (*sic*), *ante quod add.* quia multum O. *om.* multa O.

(9) a terra caeli O.

(10) produxerit] apparuerit O. *om.* et dederit O.

(11) egredietur, *vel* egressa sunt O. revertentur O. vacue O. perfectum erit O. *om.* et direxero O. vias meas] viae tuae *sic* O.

(12) ramo suo O.

(13) *om.* illa O. Dominus] ad Dominum *sic* I. *post* signum *add.* tibi O.

C. LVI.

(1) *ante* misericordia *om.* et O.

(2) vir] homo O. homo] vir O.

(5) *om.* et in muro meo O.

- (6) მონებად უფლისა : om. მისა O. om. იგინი O.
 (7) შორის] მიერ post წარმართთა O.
 (8) შეეკრიბო] შეკრიბონ O. კრებუ-
 ლი O. ყოველთა... ველურთა] მრავალი ყოველი მკეცი ველისა O.
 (9) om. და ჭამდით O.
 (10) დაბრმვს O. ხმის O. არიან O. ყოფად O. საჩუენებელს იხილვენ O.
 (11) უძღებნი] ურცხვნონი O. მაძღ-
 რობა] მოძღურება O. post იციან₂
 add. მოძღურება და O.

C. LVII.

- (1) post მართალნი rasura 8 litterarum I.
 სიცრუვისა O. სამართალი/ f. 209r
 O.
 (3) უშჯულოთანო ნათესავთა მემრუ-
 შეთანო (მრუშეთანო I) O. om. და მე-
 ძვისანო O.
 (4) om. და ვის... თქუენი₁ O. ხართა O.
 წარსაწყმედელისანი O.
 (5) ლელეთა O.
 (6) ante იგი add. სადა O. მათდა O.
 om. მათ O. განვრისხნე O.
 (8) წყრთილთა ut vid. O. კარვისა O.
 განდგე O.
 (9) იყვენ O. დაჰმდაბლდე O.
 (10) დაშუერ I. არა₂/ f. 209v O.
 (11) ვისა O. om. და ante მეცრუვე O.
 ვიხილე O. გყო O.
 (12) post გითხრა add. შენ O. სიმართ-
 ლე I. რომელ არას გერგოს O.
 (13) განგარინე O. post განაზნინეს add.
 იგინი O.
 (14) დასაპრკოლებელი O. om. ერისა O.
 (15) მოსცის₁] მოსცეს O. om. და მოს-
 ცის₂... გულითა O. post მოსცის₂ addi-
 di ცხორება.
 (16) იქმნეს O. განგარისხენ O. სუ-
 ლი] შჯული O.
 (17) გარესმივიქცე sie I.
 (18) ante გულდებულ add. და O. ჰემ-
 მარიტი/ f. 210r O.
 (19) მშვდბა sie O.
 (20) აღდღებულნი O. განსუენებად]
 განძინებად O. om. რამეთუ... დასათრ-
 გუნველსა O.

C. LVIII.

- (1) სდუმი O. მათნი₂] მისნი O.
 (2) მეძიებდენ O. post ეტყვს add. მე O.
 სიმართლე I. უქმნიედ O. ღმრ-
 თისა : om. თვისა O. არა დაუტე-
 ვებიენ] დაუმარხვენ O. მთხოვენ O.
 (3) post არს add. ესე O. სულნი] გულ-
 ნი O. არა სცან] შენ არა გულისხმა
 ჰყავ O. დღშთა O. om. მათ O.
 არიან O. ქუეშც თქუენსა O.
 (4) კურთითა O. მედად eum circulo su-
 perscripto I. om. მე O. om. ეგე ante
 მარხვა O. om. მოსლვა O.
 (5) post გამოვირჩიე add. მე O. კაცისა
 O. შეიდრიკენით] მოიდრიკენით sie/ f.
 210v O. შულათუიდრიკო O. post
 ძაძა add. შთაიკუა O.
 (6) om. ყოვლისა პირველად O. განიკ-
 სენ O. სკული eum circulo superscripto
 I. om. სკული... ყოველი O. განხე-
 თქ₃ IO : correxī. ante განუტევენ add.
 და O. პერობილნი : ꝛ scriptum super ꝛ
 manu scribae et partim erasum ut vid. O.
 განხეთქ₂ O.
 (7) უნეცუე] ეც O. უსადგურონი O.
 სახიდ O. post შემოსე om. იგი I.
 (8) წარგემართოს O. მსთუად O.
 სიმართლე O.
 (9) თხოვადმდე] სიტყუადმდე O. om.
 მის გან O. om. ვითარმედ O. კრულე-
 ბა O. კელითუერიდება O.
 (10) სული] გული I. om. და ბნელი
 შენი O. სამხრის O.
 (11) om. შენი post ღმერთი O. გული/
 f. 211r O. განპოხნენ I.
 (12) ალაშენნეს I. მაშენებელ I. post
 ზლუდეთა add. შენთა O. om. შორის
 O.
 (13) უკუეთო sie O. ante დღესა add.
 და O. წმიდასა და] წმიდა O. უწოდო
 წმიდა O. om. და ante დიდებულად O.
 ante არა₂ add. და O. საქმცდ O.
 არცა... შენისა] და არა სთქუა სიტ-
 ყუა ერთიცა რისხვით და გულისწყ-
 რომით პირითა შენითა O.
 (14) იყო O. აღვიყვანოს] განგისუენოს
 O. კეთილსა მას ქუეყანისასა I. ია-
 კობის I.

(6) ad Dominum ut serviant ei] ut serviant Domino O. *om. illi O.*

(7) inter... gentiles] ab omnibus gentilibus O.

(8) congregabo] congregabunt O. congregationem... agri] congregationem multam, omnes bestias (*sing.*) agri O.

(9) *om. et comedite O.*

(10) latrare] facere *sic O.*

(11) insatiabiles] impudentes O. saturitatem] doctrinam *sic O. post nesciunt₂ add. doctrinam et O.*

C. LVII.

(3) iniqui, semina adulterorum] iniquorum seminum adulterorum O. *om. et meretricis O.*

(4) *om. et contra quem aperuistis os vestrum O. estisne O.*

(6) *ante illa add. ubi O. om. eis₂ O.*

(8) ostii] tabernaculi O. o] *cf. φov in LXX.*

(9) multos fecisti] multi erunt O. humiliata es] humiliaberis O.

(11) *ante mentita om. et O. om. te O. despexi] despiciam O.*

(13) liberent] liberavi *sic O. post dissipabit add. eos O.*

(14) de via populi mei] de via mea O.

(15) dat₁] dabit O. *om. et dat₂ vitam humiliatis corde O. post dat₂ addidi vitam.*

(16) fiam] fiet O. irascear vobis] irritavi vos O. spiritus] lex O.

(18) *ante animum add. et O.*

(20) ferventes] fervens O. quiescere] dormire O. *om. quia peribunt... conculcationem O.*

C. LVIII.

(1) eorum₂] eius O.

(2) quaerent O. *post cupiunt₁ add. quidem O. om. sui O. non dereliquit] servavit (lit. servaverunt) O.*

(3) *post est add. hoc O. animas nostras] corda nostra O. nescisti] tu non intellexisti O. om. illis O.*

(4) *om. isto O. om. adventu O.*

(5) *post elegi add. ego O. post saccum add. indueris O.*

(6) *om. ante omnia O. om. nodum... omne₁ O. ante remitte add. et O.*

(7) frange] da O. domo] mansione O. *om. eum I.*

(9) priusquam petieris tu ab eo] priusquam dixeris tu O. *om. quoniam O.*

(10) animam egenam] cor egenum I. *om. et tenebrae tuae erunt O.*

(11) *om. tuus O.*

(12) aedificabit, *vel* aedificaverunt I. *post murorum add. tuorum O. inter semitas tuas] in semitis tuis O.*

(13) *ante in die add. et O. sancto et] sanctum O. ante gloriosum om. et, post id autem add. et O. neque dices... tuo] nec dices verbum unum quoque in ira et in furore in ore tuo O.*

(14) esto] eris O. extollet] quiescere faciet O. ad bona illius terrae] ad bonum illud terrae I.

C. LIX.

- (1) არს O. ყონა O. om. არა O.
 (2) განაშოვრებენ] წვალევენ O. თქუ-
 ენსა და ღმრთისასა O. ante არა add.
 რაათა O. შევიწყალნეს, post quod add.
 თქუნ O.
 (3) შებლალულ] შესუარულ O. სი-
 რუეცსა O. ზრახავს/ f. 211v O.
 (4) მართალსა O. om. და ante არცა O.
 post ამოთა om. და I. ცოდსა I :
 ცოდვასა O : ცუდსა scripsi. საღმობა-
 სა] ცოდვასა O.
 (5) om. და ante რომელსა O. ეგულე-
 ბოდის O. მათ] მისთა O. ღრიაკალი]
 ერი აკალი sic I. და₄ post შინა O.
 იქედნე I.
 (6) ante ქსელი add. და O. მათა არა
 იყოს] იყოს მათა O. om. მათთა O.
 საქმს უშჯულოებისა] საქმენი უშჯუ-
 ლოებისანია sic O. om. და საქმენი...
 მათთა O.
 (7) მოსწრაფე... მათნი₁] ხოლო ფერკნი
 მათნი უშჯულოებასა რბიან O. უბრა-
 ლოდასა sic O. უკეთურება] უბად-
 რუებად O.
 (8) იციან O. om. რომელსა ვლენან
 O.
 (9) განეშორა O. სიმართლე I. ექმნა]
 ეწია O. ბნელი O.
 (10) ეფეშუებოდეს] ეძიებდეს, post quod
 add. იგინი O. თუალითა... იგინი₁] რო-
 მელსა არა ასხედ თუალნი ეგრე ჰრევედ
 O. დაეცნედ O. შუვა_{1,2} O. ღამცს
 O.
 (11) დათუნი... ჰბერვიდენ] დათუთა
 რაა დღს მოუხნ (sic : მოუცნ ?) სულ-
 თა ხერვასა (sic : ბერვასა) კუნესოდინ
 evidententer corruptum I. ცთომილნი]
 ერთბამად O. ფქურებოდინ/ f. 212r
 O. მოელოდეთ I. განწურთა] გან-
 გუწურთა eum circulo superscripto I.
 (12) post არიან₂ add. და O. სიცრუე I.
 (13) ante ვეცრუენით add. და O. om.
 სიცრუევსა O. გულითა ჩუენითა O.
 (14) om. და₁ O. განვეშორენით O.
 სამართალსა O. სიმართლე I. განწ-
 ურთა O. განკვდა] განფრდა O.
 სლვაა O.
 (15) ხმის O.

- (16) მიჰხედა, ante quod add. და O. შემ-
 წე O.
 (17) სიმართლე I. om. თავსა O.
 (18) ყუედრებით მტერთა მისთა O.
 (19) om. მზის₂... თვს₂ O. მდინარც
 (მდინარე I)/ f. 212v O. რისხვაა უფ-
 ლისაა] სახელითა უფლისაათა O.
 (20) post მოვიდეს rasura 12 litterarum I.
 გარეშოაქციოს O. უღმრთოებისა
 გან იაკობი O.
 (21) om. ესე O. post სიტყუანი add.
 ჩემნი O. რომელნი O. om. შენისა₁...
 გან₂ O. post უკუნისამდე add. ჟამთა
 O.

C. LX.

- (1) ante დიდებაა om. და I.
 (2) გამოცხადნეს] გამობრწყინდეს O.
 (3) მეფცნი O.
 (4) post გარემოა add. შენსა O.
 (5) om. და ante შეგეშინოს O.
 (6) დაფვაროს O. om. და გეფადასამან
 O. post შენდა om. და I. იყენენ/ f.
 213r O.
 (7) კედარიისაა O. შემოკრბეს O.
 ante სათნოდ add. შენდა O. om. ზედა
 O. om. იგი₂ O. სალოცველისა ჩემი-
 საა O.
 (8) ესენი O. om. მათთა O.
 (9) და ჭალაკნი მე მელიან O. post
 პირველად add. ვე O. om. წმიდისა₁
 O.
 (10) აღაწენენ I. დაგცე O. შეგიყუ-
 არე] შეგიწყალო O.
 (12) om. შენ O.
 (14) om. და განმარისხებელთა შენთან
 O. შენ/ f. 213v O. სიონ O. post
 წმიდისა add. მის O.
 (15) შემწს O. გყო O.
 (16) სძესა] ძალსა O. om. შენი₁ O.
 (17) მოგართუნ₁] მოგუართუნ I.
 რვალი] ძვალი (?) I. ქვათა O. om.
 იგი O. post შენნი om. მშვდობით და
 მოლუაწენი შენნი I.
 (18) ისმცს O. სიცრუე I.
 (19) მზე I. იყო₁ ut vid. O. ნათელ O.
 post ღმერთი om. ნათელ I. დადე-
 ბად I.
 (20) om. შენი₁ O. მთოვარე I. მოაკ-

C. LIX.

- (1) *om.* non₂ O.
 (2) amovent] dividunt O. vos et Deum O.
post miseretur add. vestri O.
 (3) cruentae] maculatae O.
 (4) ius] iustum O. *om.* et₁ O. *post vanis om.* et I. inania (*sing.*)] peccatum O.
 dolorem] peccatum O.
 (5) ante qui *om.* et O. illa] eius O. scorpionem] *corrupte* I. et₄ *post* in eo O.
 (6) ante tela *add.* et O. eis non erit] erit eis O. *om.* suis O. opus] opera O. *om.* et opera₂... eorum₂ O.
 (7) festinant... eorum₁] pedes autem eorum in iniquitate currunt O. malitia] miseria O.
 (8) nescierunt] nesciunt O. *om.* in quibus ambulant O.
 (9) factae sunt eis] attigerunt eos O.
 (10) palpabant] quaerebant, *post quod add.* illi O. oculo... illi₁] illi (*sing.*) qui non habet oculos, sic perturbant (?) O.
 (11) sicut ursi... efflabunt] *corrupte* I. errantes] simul O.
 (12) ante mendacium *add.* et O.
 (13) ante decepimus *add.* et O. *om.* mendacium O. *om.* de O.
 (14) ad initium versus *om.* et O. *om.* a nobis O. defecit... veritas] vendita (?) est... veritas O.
 (16) ante aspexit *add.* et O.
 (17) *om.* capiti O.
 (18) inimicis suis opprobrium] cum opprobrio inimicis suis O.
 (19) *om.* qui a solis ortu sunt propter nomen eius O. ira] in nomine O.
 (20) ab impietate Iacob (*acc.*) O.
 (21) *om.* hoc O. *post* verba *add.* mea O.
om. tuo₂ et de ore₃ O. *post* saeculum *add.* temporum O.

C. LX.

- (1) ante gloria *om.* et I.
 (2) manifestabit se] splendet O.
 (4) *post* circuitu *add.* tuo O.
 (5) *om.* et₂ O.
 (6) Madian (*lit.* Madiam IO). *om.* et Gep'a O. *post* tibi *om.* et I.
 (7) Kedari O. ante accepta *add.* tibi O.
om. illud O. meum] meae O.

(8) *om.* eorum O.(9) me insulae] et insulae me O. *om.* sanctum₁ O.

(10) percussam O. dilexi te] miserebor tui O.

(14) *om.* et irritantium te O. *post* Sancti *add.* illius O.

(15) fiam tibi... laetitia] faciam te... laetitia O.

(16) lac] potentiam *sic* O. *om.* tuus₁ O.(17) tibi₁] nobis *sic* I. aes] *corrupte* I.lapidibus O. *om.* illos O. *post* tuos *om.* in pace et praesides tuos I.(19) erit₁] erat *ut vid.* O. *om.* lux I.(20) *om.* tuus O. *om.* tibi₁ O. ipse Deus O.

ლდეს O. თავადი ღმერთი O. საუკუნო O.

(21) om. იგი₁ O. ნერგი, post quod add. ერისა O. ჩემთაჲ/ f. 214r O.

(22) უმრწემესი I. და₂] რამეთუ O.

C. LXI.

(1) ante მახარებელად add. და O. შემოსრვილთა I. ante ტყუეთა add. და O. განტევევბად O.

(2) ante წოდებად add. და, post id item add. და O. დღ³ იგი post ჩუენისაჲ O.

(3) om. მოცემად მგლოვარეთა O. სიონისათა] სიონს შინა O. ante ნაცრისა add. და O. om. მის O.

(4) აღიშენენ I : აღეშენენ O : აღეშენენ scripsi. ante პირველითგან om. და I. განახლდებოდიან O.

(5) om. მკნველად და O. შენდა O.

(6) ჰკამდეთ I, post quod add. თქუენ O.

(7) საუკუნოა O.

(8) ვარ additum manu correctoris I.

მიყუარს/ f. 214v O. om. იგი O.

(9) ერსა O. om. კაცთანი O.

(10) მიმართ₂] მიერ, post quod add. ქორწილისა თჳს O. ante ვითარცა₁ add. და O.

(11) მისი] თჳსი O. თესლი O. ეგრ³ტო O. გამაბრწყინვოს O.

C. LXII.

(1) სიმართლე I. ელვაჲ] ცეცხლი O.

(2) სიმართლე I. om. შენი O. რომელი O. სდვას (სდვა I) მას] გდვას შენ O.

(4) ოკერ/ f. 215r O. post სოფელ lacuna esse videtur.

(5) ეგრე O. სიძე I.

(6) ante დავადგინენ add. და O. post მცველნი add. შენნი O.

(7) წარმართო O.

(8) არღარა₁] არა O.

(9) რომელსაცა I. შეკრიბონ O.

უფალსა] ღმერთსა O. ante დაკრიბეს om. რომელთა I.

(10) ad initium versus in margine et in textu crux manu correctoris O. გარდასთხიეთ] გაკრიბეთ O.

(11) მაგას სიონისა O. om. მისნი O.

(12) გამოძიებულნი ქალაქი/ f. 215v O.

C. LXIII.

(1) სიმართლსა O.

(3) საესე I. კაცი O. om. და₂ O.

დავთრგუნენ : ნ₂ additum manu correctoris I : დავთრგუნენ O. om. და დავმუსრენ... ჩემითა O. დავსთხიო O.

(4) om. იგი O.

(6) დავთრგუნენ O. დავთრგუნენ] შეემუსრენ O. დავსთხიე სისხლი მათი] სისხლი მათი დავსთხიო, post quod add. ვითარცა წყალი O.

(7) ante სათნოებანი add. და O. მომავო : ო₂ additum manu correctoris I. ante მოავლინოს add. და O. ad finem versus lacuna esse videtur.

(8) არს O. მყონ (ნ additum manu correctoris I)] ყო, post quod om. მე O.

(9) არა/ f. 216r O. om. ვინ O. post ანგელოზმან add. არცა მამშვდებელმან O. om. და აღჰმართნა... აღამაღლნა იგინი₈ O.

(10) ante თავადმან add. და O. ჰბრძო] სძლო O.

(11) დღ³ნი O. ante მწყემსი add. super lineam ქუეყანის (forte -ით) manu correctoris O. om. და ante სადა₂ O.

(12) აღმოიყვანნა sie O. მოს³, ante quod add. და O. მკლვითა I. მისისაჲთა] უფლისაჲთა O. მისა I. სახელი correctum e სახლი manu correctoris I.

(13) ცხენნი : om. ერთი O.

(14) om. და ante ვითარცა O. om. ერთი O. ესრ³ტო O. post სახელი add. შენი O. დიდებისაჲ O.

(15) ante სადა lacuna esse videtur. სიმრავლე O. om. და შეწყყნარებათა შენთაჲ O.

(16) om. რამეთუ₂ O. აბრაჰამმან O. post ჩუენ₁ lacuna esse videtur. მიკსნ³ I.

(17) om. მე O. მიცთუნენ O. მეშ/ინოდის f. 216v O. om. და ნათესავისა O. თჳს post შენისა O.

(18) post რაჲთა om. მცირედ რაჲ მე I. შენისა O.

(21) *om.* ille O. plantationis meae] plantam populi mei O.

(22) et *ante* ego] nam O.

C. LXI.

(1) *post* Dominus *add.* et O. contritos] interfectos (?) I. *ante* captivis *add.* et O. remissionem] ad remittendum O.

(2) *ad initium versus add.* et O. *post* vocandum *add.* et O. diem illum *post* nostri O.

(3) *om.* ad dandum lugentibus O. in Sion O. *ante* pro cinere *add.* et O. *om.* illo O.

(4) *om.* et *ante* quae a principio I.

(5) *om.* ut aratores et O. vobis] tibi O.

(6) *post* comedetis *add.* vos O.

(8) sum *additum manu correctoris* I. *om.* illum O.

(9) populi O. *om.* hominum O.

(10) ad Dominum₂] a Domino, *post quod add.* de connubio O. *ante* sicut₁ *add.* et O.

(11) satum] semen O.

(7) *ante* beneficiorum *add.* et O. *ante* mittet *add.* et O. *ad finem versus lacuna esse videtur.*

(8) aspernatus est, *post quod om.* me O.

(9) *om.* quidam O. *post* angelus *add.* neque pacificator O. *om.* et extulit eos et elevavit eos O.

(10) *ante* ipse *add.* et O. debellavit] vicit (?) O.

(11) *ante* pastorem *add.* de terra O. *ante* ubi₂ *om.* et O.

(12) *ante* Moysen *add.* et O. suae] Domini O. nomen *correctum e* domum I.

(13) equum unum] equos O.

(14) *om.* et *ad initium versus* O. *om.* unum O. *post* nomen *add.* tuum O. gloriosum] gloriae O.

(15) *ante* ubi *lacuna esse videtur.* *om.* et acceptionum tuarum O.

(16) *om.* quia₁ O. *post* nos₁ *lacuna esse videtur.*

(17) et propter tribum hereditatis tuae] propter hereditatem tuam O.

(18) *om.* paucum quid I.

C. LXII.

(1) fulgur] ignis O.

(2) *om.* tuum O. imponet ei] imposuit ei I : imponet tibi O : *correxi.*

(4) *ad finem versus lacuna esse videtur.*

(6) *ante* constitui *add.* et O. *post* custodes *add.* tuos O.

(7) correxeris te O.

(8) *om.* iam₁ O.

(9) qui₁] cui *sic* I. Dominum] Deum O. *ante* collegerunt *om.* qui₂ I.

(10) effundite] auferte O.

(11) illi] isti O. *om.* sua O.

(12) exquisita 'Civitas' O.

C. LXIII.

(3) *ante* calcavi *om.* et O. calcavi] calcabo O. *om.* et contrivi... mea O. effundam O.

(4) *om.* ille O.

(6) conculcavi] conculcabo O. inebriavi] conteram O. effudi... eorum] sanguinem eorum effundam, *post quod add.* sicut aquam O.

C. LXIV.

- (4) ჭეშმარიტ O. რომელი O.
 (5) მათ წყალობად O. post რომელნი add. იგი O. ესერა O.
 (6) om. ძონძნი... ვითარცა O. ესრეთ I. ქართა I.
 (8) მამად/ f. 217r O.
 (9) ნუჲ] ნუცა O. მომხედე I.
 (10) სიწმიდისად, post quod om. შენისად O.
 (11) დასაწყევარ O. რომელი O. ცეცხლითა O. მაიმკუთა O.
 (12) ante დამამდაბლენ om. და I.

C. LXV.

- (1) ante რომელნი₁ om. მათ I. მიკითხვიდეს : o₁ (forte ე) additum manu correctoris I. ჰხადოდა O.
 (2) post გზასა add. მას O. შედგომად I.
 (3) om. მარადის O. om. იგინი O. მტილებასა cum circulo superscripto I.
 (4) om. და₁ ad initium versus O. post შინა₁ add. მათთა O. om. კორცსა O.
 (5) იტყუნ O. განმეშორენით O. მომეახლებით/ f. 217v O. ვარ additum manu correctoris I. დღცთა O.
 (7) om. და მამათა მათთად O. ante იტყუს add. ამას O. უკუმევედენ I. om. და ბორცუთა ზედა O.
 (8) om. იგი O. ნუ super lineam manu correctoris additum O. განჰრყუნით O. ეგრეთ I. om. მის თვს O. რომელნი IO : რომელი scripsi.
 (9) om. და post ჩემთა₁ O. om. forte ჩემთა₂ folio plicato O. დაეშენენ I.
 (10) მალნარსა O. post პროწეულთა add. მათ O. ჩემისათა O.
 (11) ბელსა O. აღუესით O. საწდე I.
 (12) om. მი₂ O. იგი/ f. 218r O. გამომირჩიით მე O.
 (13) გმოიდის O. post გწყუროდის lacuna esse videtur.
 (14) გულისა, post quod add. მათისათა O. ჰლაღადებდეთ₂] დაჰკოდებდეთ O.
 (15) დაუტევო O. და] ხოლო O.
 (16) დაა ante არლარა sie I.
 (17) არცალა O. მოვიდეს] მოუკედეს O.
 (18) პოონ O. რავდენი O.

- (19) ერისა ჩემისა O. ისმცს O. om. მას შინა O.
 (20) აღ/ასრულენეს f. 218v O. post რამეთუ add. იყოს O. ყრმაჲ] ჭაბუკი O. om. მოკუდეს... აღესრულოს₂ იგი O.
 (21) აღაშენენ I. om. და ante დაასხან O. post ჭამდენ add. მათ შინა O.
 (22) აღაშენებდენ I. დააძუელდენ O.
 (23) საწყევალად] წარსაწყემდელად O.
 (24) ante აქა add. ვითარმედ O.
 (25) post ჟამსა add. შინა O. მგელი და კრავი O. ბჴცსა O. ავნებდეს O. უნასობდეს O.

C. LXVI.

- (1) ესრეტთ I : ესრე O : ესრტთ scripsi. ესრტთ... უფალი additum manu correctoris I. ბერკი] ბეკი O. ჩემთად O. რაბამი O. მიშენოთ I. om. მე₁ O. om. მის O.
 (2) om. მე₂ O. მდაბალთა მათ O. მყუდროთა O. ძრწის/ ut vid. f. 219r O. ჩემთა თვს O.
 (3) ეგრე O. om. იგი₂ O. რომელი₂ იგი] ვინ O. om. და ante რომელსა O. მოაქუნ O. om. ეგრე₂ იყოს O. om. ვინ დასთხიის O. om. იგი₄ post იყოს O. და ante იგი₅] რომელი O.
 (4) გამოვოჩინენ O. სიკიცხვეანი] სირცხლნი O. მივევაგო O. უწოდი O. post ჩემი lacuna esse videtur. post იგი add. მე O.
 (5) უყოფიეთ IO : უყოფიედ scripsi. იდიდოს O. და განცხადნეს... იზრუსალემს შინა] სიხარულსა შინა მათსა O. om. თქუნენ ვიხაროდის O. და ante მათ] ხოლო O.
 (6) om. მიაგოს მისაგებელი O. მისთად O.
 (7) არლა₁... ეშვას] სალმობადმდე შობისა O. ვიდრე... შობისანი] ვიდრე მოწვენადმდე სალმობათა შობისათა O. წულ ყრმა] წული O.
 (8) ვის მე ესმინა ესევითარი O. ვინ მე O. ესევითარი] ესრტთ ესე O. om. საკვრველებად O. ვითარმედ] უკუეთუ O. და₁] ანუ თუ O. იშვა O. ნათესავი ერთი მრგულიად] ნათესავ ერთგზის O. სიონმან/ f. 219v O. ყრმაჲ თვსი O.

C. LXIV.

- (4) in veritate] vera O.
 (6) *om.* panni... sicut₂ O. ventus auferet] venti abstulerunt I.
 (9) *post* ne₂ *add.* quoque O.
 (10) *om.* tuae O.
 (12) *ante* humiliasti *om.* et I.

C. LXV.

- (1) *ante* qui₁ *om.* eis I.
 (2) *post* via *add.* illa O.
 (3) *om.* semper O. *om.* illi O.
 (4) *om.* et₁ O. *post* sepulcris *add.* suis O. *om.* carnem *sic* O.
 (5) dicit O. *recedite*... nolite O. sum *additum manu correctoris* I.
 (7) *om.* et patrum eorum O. *ante* dicit *add.* hoc O. turificabant] turificabunt I. *om.* et super colles O.
 (8) nolite corrumpere O. *om.* propter eum *sic* O.
 (9) *om.* et *ante* servi O. *om.* forte mei₂ O.
 (10) silva O. *post* armentorum *add.* illorum O.
 (11) Fortuna] Bel O. impletis] implevistis O.
 (12) *post* elegistis *add.* me *sic* O.
 (13) *ad finem versus lacuna esse videtur.*
 (14) *post* cordis₁ *add.* sui O. clamabitis₂] lugebitis O.
 (15) dimittes O. et vos] vos autem O.
 (17) *post* neque *add.* quidem O. veniet] accedet O.
 (19) *om.* in eo O.
 (20) *post* nam *add.* erit O. puer₁] iuuenis O. *om.* morietur... perficietur₂ ille O.
 (21) *om.* et *ante* plantabunt O. *post* comedent *add.* in illis O.
 (23) maledictionem] perditionem O.
 (24) *post* dicam *add.* quoniam O.
 (25) lupus et agnus O. nocebit... laedet O.

C. LXVI.

- (1) sic dicit Dominus *additum manu correctoris* I. *om.* illius O.
 (2) humiles illos... quietos O.
 (3) *om.* et *ante* qui attulerit (affert O) O. *om.* sic₃ erit O. *om.* quis effundit O. *om.* ille₂ O. et illud] quod O.

- (4) eligam] ostendam O. illusiones] confusiones O. retribuam quoque O. *post* me lacuna esse videtur. *post* quod *add.* ego O.
 (5) et manifestetur... in Hierosolyma] in gaudio eorum O. *om.* vos gaudebitis O. et illi] illi autem O.
 (6) *om.* retribuet retributionem O. inimicis suis] inimicos suos O.
 (7) *antequam*₁... parturiret] usque ad dolorem partus O. *antequam*₂... partus] usque ad adventum dolorum partus O. *om.* infantem O.
 (8) *post* audivit *add.* huiusmodi O. huiusmodi] sic hoc O. *om.* miraculum O. quoniam] numquid O. et *ante* peperit] vel numquid O. peperit gentem unam complete] nata est gens semel O. infantem suum O.

- (9) მივსცე O. post შეგქმენ add. იტყუს უფალი ღმერთი O.
 (10) სიხარულით O. ეგლოვდით O.
 (11) მაძლრევ] სწოვით და O.
 (12) ესრეთ I. მდინარე I. om. მათნი O. ზედა მათთა O. იყვენს (?) O.
 (13) ეგრეთ O.
 (14) ძულნი] თულნი O.
 (15) om. მძაფრი O. თუსი] მისი O.
 (16) ცეცხლითა მით უფლისადათა] ცეცხლისადათა sic O. დაისაჯოს O. მიერ/f. 220r O.
 (17) თქუა უფალმან O.
 (18) om. და ზრახვათა მათთა თვს O. ყოვლისა ნათესავისა O.
 (19) განვაგლინნე : correctum e -ინე manu correctoris I. მოქდ O. om. და ante თობელდ O. თებელდ O. ჭალაკად O, ante quod om. და I. მიუთხრობდენ correctum e მიუთხრობენ manu correctoris I.
 (20) კარვებითა] კარაულებითა, ante quod add. და O. საგრილობლებითა O. ისრუსალემსა O. მსხუერპლთა O. ვალობით O.
 (21) მოიყვანე I.
 (22) om. და ქუეყანა ახალი O. ვქმენ O. ეგრეთ I.
 (23) თუზ O. თუეთა O. შაბათისა] შაბათისა sic I : შაბათთა O. უფალმან/f. 220v O.
 (24) მოკუდეს O. არა დაშრტეს additum manu correctoris I : დაშრტეს O. Ad calcem textus : დაესრულა წწყლ²მა ესაიამს : შკლი რ²ე I. In O textus in caudam desinit. Cf. *The Harvard Theological Review*, XXII, 1929, p. 42. In ambobus codicibus sequitur textus Ieremiae.

IEREMIA.

Titulus minio scriptus I, litteris capitalibus atramentoque rubro subfusco scriptus O.

C. I.

- (1) უფლისადა] ღმრთისა O. იერემიამს O. მიმართ] ზედა O. om. მღდელთა განისა O.
 (2) რომელ] და O.

- (3) დღწთა O. იოვაკიმისთა hic et passim O. ვიდრე... წლადმდე] და მიასლასარულადმდე მეათერთმეტსა წელსა O. სედეკია, post quod add. ძისა იოსიაჲსა O. იუდაჲსსა O. და მეხუტესა თუესა O.
 (4) om. და₁ O. post მიმართ add. და თქუა O.
 (5) ვიდრე... დედისასა] წინაჲსწარ ვე ვიდრე შესაქმედმდე შენდა მუცელსა შინა O. შენ₁/ f. 221r O. გამოჩინებადმდე საშობათგან ვე O. om. წარმართთა და O. om. ზედა O.
 (6) om. ეგე O. თავადი უფალი O. არა... სიტყუაჲ] მე არა მეცნიერ ვარ სიტყუად O.
 (7) ყრმა] ჭაბუკ O. om. მიმართ O. om. შენ₂ O.
 (8) ვაც I.
 (9) om. ჩემდა O. მიქცენ I : მიგცენ O : მიგცენ scripsi. om. შინა O.
 (10) მეფეთა O. om. აღფხურად და დათხრად O. წარწყმედად და დარღუევად] დარღუენვად და წარწყმედად (დარღუევად O) O. აღშენებად I, ante quod add. და O.
 (11) post სიტყუაჲ om. უფლისაჲ I. ვარქუ O. ნიგუზისასა O.
 (12) om. ჩემთა O. მათდა O.
 (13) იყო] დაიყო I. post მრქუა add. მე O. post შენ add. იერემია O. ვარქუ O. მე ზებარძსა O. om. მე O. პირისპირ ჩრდილოსა O.
 (14) მკვ/დრთა f. 221v O.
 (15) მოუწოდი I. მეფეთასა I : მეფობასა O : მეფობათასა scripsi. om. ზედაჲ O.
 (16) სცეს O. მათთაჲსა sic I.
 (17) post ყოველი add. ვე O. გეშინინ შენ] შეგეშინებინ O. განძლიერებად] კსნად O.
 (18) დღწს O. ზღუდე I : ზღუდს ut vid. folio plicato O. მეფწთა O.
 (19) შენ და O.

C. II.

- (1) ჩემდა მომართ O. აღმოუკითხვ I. ante ძეთა om. ყურთა I. ante მიუგე add. და O.

- (9) dabo O. *post feci add.* dicit Dominus Deus O.
 (10) lugebant] lugebatis O.
 (11) ad saturitatem] sugatis et O.
 (12) *om.* suos O. dabitur] data est (?) O.
 (14) ossa vestra] oculi vestri *sic* O.
 (15) *om.* vehemens O.
 (16) *om.* illo Domini O.
 (17) dixit O.
 (18) *om.* et propter consilia eorum O. omnem gentem O.
 (19) *om.* et *ante* T'obel (T'ebel O) O. in insulam O, *ante quod om.* et I. annuntiant *correctum e* annuntiant *manu correctoris* I.
 (20) in tabernaculis] in asinis, *ante quod add.* et O. umbraculis (*sing.*)] umbraculis (*plur.*) O.
 (21) adducam] adduces *sic* I.
 (22) *om.* et terra nova O. quae (*sing.*) faciam... stent] quod feci... stet O.
 (23) sabbato] sabbatis O.
 (24) non exstinguetur *additum manu correctoris* I. *Ad calcem textus* : Finita est prophetia Esaiæ : versus 190 I.

- (4) *ad initium versus om.* et O. *post eum add.* et dixit O.
 (5) priusquam... matris] prius etiam antequam facerem te in utero O. exires] appareres O. *post vulva add.* etiam O. *om.* super gentes et O. nationes] nationibus O.
 (6) Domine] ipse Dominus O. nescio] ego non gnarus sum O.
 (7) puer] iuvenis O.
 (9) *om.* ad me O. dedi] dabo O. in os tuum] ori tuo O.
 (10) regna] reges O. *om.* ut evellas et effodias O. ut perdas et destruas] ut concules et perdas (destruas) O, *post quod add.* et O.
 (11) *post verbum om.* Domini I.
 (12) *om.* meis O.
 (13) factum est] moratum est *sic* I. *post tu add.* Ieremia O. *om.* ego O. a facie aquilonis] contra aquilonem O.
 (15) convocabo] convocavi I. regnorum] regum I : in regno O : *correxi.* *om.* super₃ O.
 (16) adoraverunt O.
 (17) omne quod] omnia quae O. *om.* tu₂ O. confortem] salvem O.

C. II.

- (1) *post lege om.* in auribus I. *ante responde add.* et O.

IEREMIA.

C. I.

- (1) Domini] Dei O. ad] super O. *om.* de sacerdotibus O.
 (2) quod] et O.
 (3) Iovakim *hic et passim* O. usque... annum] et usque ad finem in undecimo anno O. *post Sedekiae add.* filii Iosiae O. *ante* in mense *add.* et O.

- (2) წყალობაჲ სიჭაბუკისა შენისაჲ O.
შემდგომად წმიდისა ისრაჲლისა
ოვს/ f. 222r O. om. თქუა უფალმან O.
ante უთესველსა om. და O.
- (3) წმიდისა O. om. უფლისა O. ის-
რაჲლისა O.
- (5) ესრც O. შეცოდება O. რამეთუ
რომელი O.
- (6) თქუენ] ცნეს O. რომელი] რამეთუ
I. უნაყოფოსა] ურწყულსა O. om.
ქუეყანასა₃ O.
- (7) შევიყვანენ I. მისთა] თქუენთა
O. om. ჩემი₁ O. om. და ante სამკუ-
ღრებელი O. ante დასდევით add. და
O.
- (8) post უფალი om. და I. შჯულისა,
post quod add. ჩემისათა O. მიცნეს O.
ურგებსა] ორგულთასა I.
- (9) თქუა უფალმან O. თქუენთასა
sie O. post უფალმან columna prima
paginae vacua I.
- (10) ქეტემისათა O. წა/რავლინებით
f. 222v O. post ფრიად add. და იხილეთ
O.
- (11) თუ additum manu correctoris I.
არაჲ O. ერგოს correctum e ეგოს manu
correctoris I.
- (12) ცა sie O. post შეძრწუნდა add. და
I.
- (13) ჩემმან] ამან O. კურელოვანი O,
iuxta quod შემუსრვილი additum in mar-
gine manu correctoris I. წყლისა correc-
tum e წლისა manu correctoris I : წყალი
O.
- (14) არს₁] არსა O. არს₂] არსა, ante
quod add. ნუ O.
- (15) იბრღლენდეს O. მოსცეს O.
post გან add. მერმც O.
- (16) მერმეცა ძეთა O. მეფისათა sie O.
რაჲ] არა O. გიყოა O. om. შენ₂
O.
- (17) იტყვს : ი additum manu correctoris
I.
- (18) შენდა₁ additum manu correctoris I.
გონისაჲ (?) folio plicato O. om.
შენდა₂ O. წყლისა მდინარეთასა O.
- (19) განგსწავლა O. განმხილენ sie I.
ხმა O. იხილც O. მწარც O. დატე-
ვებაჲ ჩემი შენდა O.
- (20) შეჰმუსრე] შეჰპრიე sie O. აპ/აურ-
- ნი f. 223r O. სოქუა I. om. ქუეშც O.
ხცსა O. საგრილსა] მაღალსა O.
გავსცუთე : უ additum manu correctoris
I : განვსცოტც O : განვსცუთე scripsi.
- (21) ვითარ] და შენ O.
- (22) შენდალ] შენ O. უშჯულოებათა :
ა₁ additum manu correctoris I. om. წინა-
შე ჩემსა O. უფალმან additum manu
correctoris I.
- (23) ვითარმედ] ვითარ I. სამაროვან-
სა O.
- (24) სულისა] გულისა O. om. მას O.
დაშორენ sie I, post quod add. და O.
- (25) კორცნი შენნი I. om. შენ O.
მისდევდა] მივიდა O.
- (26) ante ვითარცა add. და O. ჰრცხუე-
ნინ] სირცხული O. მპარავთა I : მპარ-
ვისაჲ O : მპარავსა scripsi. om. რაჲამს
დაეპურის O. om. და მთავართა მათთა
O.
- (27) ჩუენი O. om. შენ₂ O. მოიქცინ-
ნეს sie I, ante quod om. და O. post
ზურგნი add. მათნი O. მა/თისასა f.
223v O.
- (28) post ღმერთნი add. იგი O. რომელ
იგი] რომელნი O. აწ აღდგენ O.
ჭირისა] ბოროტებისა O. იყუნეს sie
correctum e იყუნენ ut vid. O : ჰქმნენ I.
იზრუსალემისათა] ისრაჲლისათა O.
- (29) რაჲსა correctum e რაჲსა manu correc-
toris I. ყოველნი₂ თქუენ O.
- (31) om. ნუ O. ქუეყანაჲ O. ვიყვე-
ნით O. მოვედით O.
- (32) მკრდის I : მკერდისა O : მკერდის
scripsi. დლითგან I.
- (33) მოიზაკუე O. om. არა ესრე O.
უკეთურებდ ვე I : უკეთურებდეთ ut
vid. O : უკეთურებდე scripsi.
- (34) სულთა additum manu correctoris I :
om. O. უბრალოჲ O.
- (35) თქუა O. ვარ O. გარეუმიიქ[[[[
(f. 224r) folio plicato O. ვოქუა O.
ვიცოდე I.
- (36) დარჩოდებალ] დამორჩილებად O.
om. იქმნე ვითარცა სირცხულელ O.
სადაცა] და ცა I. განავეუზდეთ :
ე₁ additum manu correctoris I. ზედა
თავსა O . განიშორა O. წარიმართო
O.

- (2) in misericordia] misericordiae O. cum sequeris... Israel] post Sanctum propter Israel sic O. om. dixit Dominus O. om. et ante non seminata O.
- (3) Sancti (*gen.*) O. om. Domini O. Israel (*gen.*) O.
- (5) quia] quod sic O.
- (6) non dixerunt] nescierunt O. qui₂] quia I. infructuosam] inaquosam sic O. om. per₃ terram O.
- (7) induxi] inducent I. eius] vestros O. om. meam₁ O. ante hereditatem om. et O. ante posuistis *add.* et O.
- (8) post Dominus om. et I. post legis *add.* meae O. nesciebant] nescierunt O. inutile] hypocritas I.
- (9) dicit] dixit O.
- (10) K'etim] K'etem O. post valde *add.* et videte O.
- (11) non] nihil O.
- (12) caeli] corrupte O. post conturbata est *add.* et I.
- (13) meus] hic O. rimosum] contritum *additum in margine* I.
- (14) ante est₂ *add.* numquid O.
- (15) rugiebant O. dabunt] dederunt O. post habitatae sunt *add.* rursus O.
- (16) rursus quoque filii O. Memp'eos] regis sic O. quid] nonne O.
- (18) Geon] Gon (?) O.
- (19) docuit O. tibi derelictio] derelictio mea tibi O.
- (20) confregisti] miscuisti sic O. dixisti] diceas I. om. sub O. umbrosa] excelsa O.
- (21) quomodo] et tu O.
- (22) tibi] tu O. om. coram me O.
- (23) quoniam] quomodo (?) I.
- (24) animae suae] cordis sui O. om. eam₂ O. post laborabunt *add.* et O.
- (25) guttur] corpus I. sequebatur] iit O.
- (26) ad initium versus *add.* et O. confunditur fur] confusio furis O. om. quando deprehenditur O. om. et principes eorum O.
- (27) meus] noster O. om. tu₂ O. om. et₂ ante verterunt O. post terga *add.* sua O.
- (28) post dii *add.* illi O. surgent sane]
- nunc surgent O. afflictionis] malitiae O. erant dii tui] fecisti deos tuos O. Hierosolymae] Israel O.
- (29) quare *correctum e* quid manu *correctoris* I. vos₂ omnes] omnes vos O.
- (31) om. numquid O. erimus] eramus O. venimus (*perf.*) O.
- (32) die sic O.
- (33) finges] finxisti O. om. non sic O. male ages] male agebas quidem I : male ageatis O.
- (34) animarum (*additum manu correctoris* I) innocentium] innocens O.
- (35) dixisti₁] dixit O. dixisti₂] dicam O. non peccavi] nesciebam I.
- (36) iterandas] oboediendas sic O. om. fies sicut confusa O. illine quoque] et quoque sic I. egredieris] egrediemini I.

C. III.

- (1) სხვა ჭმრისა O. იქცეს] იქცისა O. არამედ] და O.
 (2) შჯედ და მოელოდე მათ O. ყუავილი O. სიძვითა შენითა] სისხლითა O.
 (3) როსპიკისა O.
 (4) ante არა add. და O. სახელ O. მამად და მფლობელად სიქალწულების შენისა O.
 (5) ადგრი O. დასმეიმარხოსა O. ესერა] ესე I. ვთქუ O. ვყავ O. განძლიერდი O.
 (6) ოზია O. იხილ I. post მიყვეს add. მე O. მკვდრთა/ f. 224v O. ისრაჲლისათა] იცმისათა O. ყოველნი O. მათა] მათ I. om. ხეთა O. ისიძვიდა I, ante quod add. და I.
 (7) მოიქეც] მოიქცეს O. მისი] თვისი O. ante დამან add. და O.
 (8) om. გან₁ O. განვარდა O. რომელთა გან] რომელთაგანი I. ისრაჲლი] იცმისა O. om. მას O. ante დამან add. და O.
 (9) არარად O.
 (10) მათ O. ante და add. და O. post მისითა om. არამედ სიკრუვით I, post quod add. თქუა უფალმან O.
 (11) განდგომილმან ისრაჲლმან O.
 (12) post სიტყუანი om. ესე I. ვიმტყი-
 ცო O. თქუენ ზედა] თქუა უფალმან O. om. მე O.
 (13) ხმა O. om. ღმრთისა O. ყოველ-
 თა ხვთა სერტყოვანთა O. ისმინეთ-
 ყვს sie : თ in rasura O. უფალი/ f. 225r
 O.
 (14) post შეილნი add. ეგე O. რამეთუ]
 და O.
 (15) გცნე I. მწყემსი O. ჩემისა] თქუ-
 ენისა O. და ante მწყსით additum manu
 correctoris I. გამწყსიდენ I.
 (16) post კიდობანი add. უფლისა O.
 აღთქმისა O. om. გულსა O. om. და
 ante არა₂ et ante არ_ც O. მერმ₃.₂ O.
 (17) om. და ad initium versus O. მათ
 ეამთა, post quod add. შინა O. უფლი-
 სა O. მერმ₃ O. ნებითა sie O. უკე-
 თურებისათა I : უკეთურისადათა O :
 უკეთურისათა seripsi.

- (18) დღვთა O. შეკრბეს] დამბეს O.
 მოვიდეს I. ante ყოველთა add. და
 O. რომელი დაუმკვდრა O.
 (19) ყოველისა] მერთისა O. მპყრობე-
 ლისა O. მიწოდეთ : თ additum manu
 correctoris I : მიწოდი O. om. ნუ O.
 (20) სა/ხლი f. 225v O.
 (21) თვსთა] მისთა O.
 (22) მოქცევით] მოიქეცი O. ვიყვე-
 ნით O. ღმერთი] მამა O.
 (23) სახლისა ისრაჲლისა O.
 (24) განკაფნა] დაფარნა O. ჩუენთა-
 ნი] მათთან O. სიჭაბუკით მათით-
 გან] სიჭაბუკითგან მათით O. იყოს O.
 ცხოვარი] ცხორება I.
 (25) გუფარნა O. უფლისა] ღმრთისა
 (?) folio plicato O. სიჭაბუკით ჩუენით-
 გან] სიჭაბუკითგან O. მოსაქამდე,
 ante quod add. და O.

C. IV.

- (1) იშორნეს O. სადაგელებანი O.
 (2) om. და სიმართლით O.
 (3) ითერძენ O. სთესან O.
 (4) წინადა/იკუთეთ₁ (f. 226r), ante quod
 add. და O. წინადაიკუთეთ₂ O.
 (5) ისმედ O. ღაღადებლით O.
 (6) შეზღუდევითა O. ვივტოდით
 I : ივტოდით O : ივტოდით seripsi.
 შემუსრვასა O.
 (7) ante წარილო om. მოსპოვად ნათე-
 სავთა I. მისით] თვისით, post quod add.
 და O. ქუეყანა შენი O. დაეცნეს I.
 მაშენებელ I.
 (8) მოირტყთ O. ეტყებლით O. გარე
 მიაქცია O. უფლისა] მისისა O.
 (9) დღვსა O. ante წარწყმდეს add. და
 I. მეფისა O. დაკვრდეს sie O.
 (10) ანუ correctum e ნუ I. შეამეიტყ-
 ვე sie O. ისრუსალემი/ f. 226v O.
 იტყოდეს O. მშვდობა O.
 (11) ვითარცა I. ante არცა add. და O.
 (12) om. სული O.
 (13) აღმოვიდეს] აღმოკდეს O. უმაღლეს
 correctum e უმაღლეს I. ჩუენ sie O.
 (14) უკეთურება გულისა შენისა O.
 om. ისრუსალემ O. განვერე მე
 ვიდრემდე O.

C. III.

- (1) alius mariti O. revertitur O. sed] et O.
- (2) *post* expectabas *add.* eos O. corvus] flos O. fornicatione tua] sanguine O.
- (4) *ante* nonne *add.* et O. domum] nomen O. virginittatis tuae.
- (5) manebit] manet O. ecce] hoc I. dixi O. feci O. confortata sum O.
- (6) Oziae O. Israel] Hierosolymae O. super omnes] omnes super O. montes] eos *sic* I. sub... arboribus lucorum] in... lucis O. fornicabantur] et fornicabatur *sic* I.
- (7) revertere] revertetur O. eius₂] suum O. *ante* soror *add.* et O.
- (8) propter₂ quae] in quibus O. per quae] ex quibus I. Israel (*nom.*)] Hierosolymae (*gen.*) O. *om.* ei O. *ante* soror *add.* et O.
- (10) his] illis O. *ante* soror *add.* et O. *post* suo *om.* sed in mendacio I, *post id autem add.* dixit Dominus O.
- (11) defector Israel O.
- (12) *post* sermones *om.* hos I. contra vos] dixit Dominus O. *om.* ego O.
- (13) *om.* Deum O. omnibus arboribus lucorum O. audivisti, dicit] *corrupte* O.
- (14) *post* filii *add.* isti O. quia] et O.
- (15) mei] vestri O, *post quod et additum manu correctoris* I. pascentes (*lit.* pascendo) pascent I.
- (16) *post* arca *add.* Domini O. *om.* ad cor O. *om.* et *ante* non₃ et *ante* neque₂ O.
- (17) *ad initium versus om.* et O. in illo tempore] in illis temporibus O. voluntates] voluntate *sic* O. mali] malitiae IO : *correxi.*
- (18) congregabitur] coniunxerunt mihi *sic* O. venient] veniet, *vel* venerunt I. *ante* ab *add.* et O. feci] fecit O.
- (19) omnipotentis] unipotentis O. vocastis (*correctum e* vocasti I)] vocabis O. nolite avertere] avertitis O.
- (22) revertentes (*reversione*)] revertimini O. erimus] eramus O. Deus] pater O.
- (23) domus (*gen.*) O.
- (24) consumpsit] abscondit O. nostrorum] eorum O. erant] erunt O. pecora] vita *sic* I.

(25) Domino] Deo (?) O. *om.* nostra₃ O. *ante* usque *add.* et O. ad hanc diem] adhuc O.

C. IV.

- (2) *om.* et in iustitia O.
- (3) novate... nolite serere] aret... ne serat O.
- (4) *ad initium versus add.* et O.
- (5) audiant O.
- (7) *post* sua *om.* ut destrueret gentes I. *post* suo *add.* et *sic* O. cadent] ceciderunt I.
- (8) aversa... Domini] avertit iram furoris sui O.
- (9) *ante* peribit *add.* et I.
- (10) dicebas] dicebant O.
- (11) quoniam] sicut I. *ante* neque *add.* et O.
- (12) *om.* spiritus O.
- (13) velociores *correctum e* altiores I. nobis] nos O.
- (14) a malitia cor tuum] malitiam cordis tui O. *om.* Hierosolyma O. fias] fiam ego O.

- (16) ესე რად O. იცრუსალემი I. გუნდები O. მისცეს] მიაწიოს O.
 (17) ante ვითარცა add. და O. იყვნენ O. მისა] მის ზედა O.
 (18) ante გზათა add. და O. ესე semel I. რამეთუ₁] და I. ante რამეთუ₂ add. და O.
 (19) მუცელი ჩემი semel O. ხმის O. სული/ f. 227r O. ante ვერ add. და O.
 (20) უბაღო] უბადრუკ O. განსთქედეს] განირყუნნეს O.
 (21) ვიდრემდის] ვითარ I. მეოტთა] მე sie O.
 (22) om. მათ O. ხმა O.
 (23) მივჰხედე O. om. რაჲ O. om. და ცასა O.
 (25) მივჰხედე O.
 (26) მივჰხედენ O. მომწუარ] მოწუ-
 ვულ O. მისისა] მისისაჲთა sie I.
 (27) უხჰნება I : ოხჰნება O : ოხჰნება seripsi.
 (28) იგლოვდა O. განმზადებულ] გან-
 მეგადებულ O. post შეეინანო add. და O.
 (29) გარ/დაცუმულთა f. 227v O. მშუ-
 ლდაჲსა O. შექურცს O. om. მათი O. დაიტევა, post quod add. და O. დაშენებულ I. მას O.
 (30) მეწამული O. post იცხო om. თუ I. საკრემნელი O.
 (31) საღმობიერისა, post quod add. ერისაჲ O. ante ვითარცა add. და O. ასულსა სიონისასა I : ასულისა სიონისაჲ O : ასულისა სიონისაჲსა seripsi. მოსრულთა O.

C. V.

- (1) რბიდეთ sie O. ხმა O. ჰპოვოთ O. om. მუნ O. post ხოლო add. თუ O. სამართლის... სარწმუნოების O. om. და ante ულხინო O.
 (2) თქვან correctum e თქვან manu correctoris I.
 (3) ვვუმენ O. ივინი₂] ივი I.
 (4) ვთქუ/ f. 228r O. ხმა O. ყვენს გზანი უფლისანი O. სამართალნი ღმრთისა ჩუენისანი O.
 (5) ხმა O.

- (6) სახლებად] ზახებად O. განიღვძა atramento maculatum O. ante ყოველნი add. და O. მოინადირინეს sie I. განამრავლენეს უღმრთოებანი მათნი O. იძლინენ I : სძლეს aut იძლეს atramento maculatum O : იძლინეს seripsi.
 (7) მათა] მათ O. როსპიკთასა O.
 (8) კდალ O. მნდრანჯობელ I. ქურ-
 ნობდა O.
 (9) ამას ზედა არა ნუ ძიება ვყოა O. იძიოსა O.
 (10) უფალი O.
 (11) რამეთუ] და O. ისრაჲლისამან/ f. 228v O.
 (12) უტყუვეს O. om. და ante მახული O.
 (13) ეყოს] ეტყუს O.
 (14) ყოველისა] მერთისა O. om. რამეთუ... ესე O. om. შინა O. შეჰამენ O.
 (15) გესმის_{1, 2} O.
 (16) სამარე O. om. და ante მოჰამონ O.
 (17) შეჰამენ] შეჰამონ O. შეჰამონ] შეჰამენ O. მოჰამენ] მოჰამონ, ante quod add. ყოველი O. ante ვენაკნი add. და O. ხილი O.
 (18-19) აღცდა და] არცაღა სადა O.
 (19) სთქუათ] თქვან I. om. ჩუენ უფალმან O. მე/ f. 229r O. ჰმონეთ] ჰმ-
 სახურებდეთ O. ჰმონებდით O.
 (20) om. ესმოდენ სახლსა იუდაჲსსა I.
 (21) უგულოსა] უგულისხმოსა O. ვერ ჰხედვენ O.
 (22) ante ჩემდა om. ანუ₁ I, post id autem add. ვითარ I. post ანუ₂ add. რაჲსა O. ჩემისა გან შეიკდიმეთ O. მქვშაჲ] ქვაჲ O. ზრკსაჲ I. საუკუნოდ O. ოკრიდენ O. გარდადკდენ sie I : გარდაჰკდენ O : გარდაკდენ seripsi.
 (23) ამას O. განდრკეს] განვიდეს I.
 (24) შევიშინოთ] შევიანოთ cum circulo superscripto I. om. უფლისა მიმართ O. არეთანი] ერთანი sie O.
 (25) უშჯულოებითა თქუენითა (თქნ-
 თა : თქ super rasuram manu correctoris I) გარდაჰკციეთ O.
 (26) ვპოვენ O. განსაკრწნელად] გან-
 სარყუნელად O.

- (16) ecce₁] hoc quare *sic* O. adveniunt in Hierosolymam] percurrunt Hierosolymam I. turmae veniunt O. dederunt adversus civitates... vocem suam] perveniet in civitates... vox eorum O.
- (17) *ante* sicut *add.* et O. facti sunt] erunt O. circa eam] in circuitu contra eam O.
- (18) *ante* viae *add.* et O. *om.* hoc I. quia₁] et I. *ante* quia₂ *add.* et O.
- (19) venter meus *semel* O. *ante* non *add.* et O.
- (20) fissae] corruptae O.
- (21) usquequo] quomodo I. fugientes] ego O.
- (22) *om.* illi O.
- (23) nihil] non O. *om.* et caelum O.
- (28) lugebat O. paratus] abiectus O. *ante* profectus *add.* et O.
- (29) a tensis arcibus] et tensorum arcuum O. *om.* eorum O. *ante* non *add.* et O. eis] *ea* O.
- (30) *ante* unxeris *om.* si I.
- (31) doloris] dolentis populi O. *ante* sicut₂ *add.* et O. interfectos] eos qui venerunt *sic* O.

C. V.

- (1) *om.* ibi O. *om.* et *ante* propitius O.
- (3) percussi *sic* O. eos₂] eum *sic* I.
- (4) vias O. iudicia O. sui] nostri O.
- (6) domos] minas *sic* O. *ante* omnes *add.* et O. capientur] capti sunt I. impietates suas O.
- (9) super hoc non O.
- (10) Dominus *sic* O.
- (11) etenim] et O.
- (12) *ante* gladium *om.* et O.
- (13) eveniet] dicit O.
- (14) omnipotens] unipotens O. *om.* quis... hoc O. devorabunt O.
- (15) audis₁, ₂ O.
- (16) *om.* et *ante* comedent O.
- (17) et panem... vineas vestras] et panem vestrum devorabunt; filios vestros et filias vestras devorabunt; pecora vestra et armenta vestra omnia comedent, et vineas vestras O. olivam vestram O.
- (18-19) examen : et] nec iam ubi *sic* O.

- (19) dixeritis] dixerint I. *om.* Dominus O. servistis] servietis O. servietis] servite O.
- (20) *om.* audiat domus Iuda I.
- (21) amens] inintellegens O. non vident] non possunt videre O.
- (22) *ante* me *om.* numquid I, *post id autem add.* quomodo I. *post aut add.* quare O. non erubescetis] erubuistis O. harenam] lapidem O. maris I. ad aeternum O.
- (23) illi] huic O. declinaverunt] exierunt I.
- (24) timebimus] nos paenitebit *sic* I. *om.* Dominum O. temporum anni] populorum *sic* O.
- (25) iniquitate vestra avertistis O.
- (26) inveni... impios O. corrumpendos] destruendos O.

(27) მახც] საბრკს O. საესე I. post თს add. ცა O. om. რამეთუ O. განმ-ლიდრნეს O. ante განსუქნეს om. და O. om. და განპოხნეს O. გარდა/ჰკ-დეს f. 229v O.

(28) om. და ad initium versus O. ობლი-სა] უფლისასა I.

(29) მათ O. ესე super lineam manu cor-rectoris I. იდიოსა O.

(31) ესრე] ესე O. უყოთ] უყო I.

C. VI.

(1) თეკუასა O. ბეთაკრემსა O.

(2) შუენიერსა... ფუფუნეულსა] და შური ესე ფრიადი O. სიმართლე I : სიმართლს (?) folio plicato O. om. ეგე ut vid. folio plicato O.

(3) om. მას ზედა O. post კარვები add. მათი O.

(4) om. აღდგით... ზღვსანი O.

(5) აღჰვდეთ I : აღვედით (?) O : აღ-ვდეთ scripsi. ღამს] ივრუსალემდ I.

განვკრწნეთ : ნ₂ additum manu cor-rectoris I.

(6) ესრე O. მოკაფენით : ი additum manu correctoris I. მოადგინე O. რა-მეთუ] და, ante ყოვლად O.

(7) მისი/ f. 230r O. განაცეიჲ, post quod add. იგი O. ისმს O. მისსა₁] მათსა O. გუემითა : ე additum manu correctoris I.

(8) om. უკუე O. განგეშოროს O. გან additum manu correctoris I. om. ვინ O. დაემნოს I : დაემსნო O : დაემ-სნოს scripsi.

(9) მოჰკუფხლევდით semel I. ისრა-ლისასა] ივრუსალემისასა I. მესთუ-ელთა O. თსსა] მისსა O.

(10) საქმნი IO : სასმენელნი scripsi.

(11) აღვაეს O. განვაყენე O. გარე-შს O. აღსრულებულითურთ დღე-თა] აღსრულებული დღითა I.

(12) სახლები მათი უცხოთა გან O. და ante მიყუა] რამეთუ O. om. ჩემი O.

(13) მათითგან] მათითგან I. მათდამ-დე] მათდამდე I. აღსრულეს უშჯუ-ლოებად/ (f. 230v O), correctum e აღს-რულებად manu correctoris I.

(14) ante ჰკურნებდეს add. არა O.

შეურაცხს I. მშვდობად_{1, 2} O. ante სადა add არა O.

(15) სირცხვლეულთამცა O. შეიკდი-მეს] შეირცხვნეს O. ხმა O. მოსრვა-სა O.

(16) გზათა O. om. ზედა O. იკითხნთ I. ხმა O.

(17) დავადგინენ O.

(19) ნაყოფისა] ყოფისა O.

(20) რად (რადად I)] რადამესა O. კინამომა] გუნდრუკი sie O. მრგუ-ლიად O. მე/ f. 231r O.

(21) ერთად] თანად O. მოძმე I.

(23) ეწყოლოდის I. განგეწყენენ O.

(24) დაუქსნდეს I. შეგვპყრნა : ნ additum manu correctoris I. ante საღმო-ბათა add. და O.

(25) om. მტერთა O. დაშენებულ I.

(26) მოირატყ IO : მოირატყ scripsi.

ნაცარი გარდაისხ O. თქუნენ] შენ O. უბადრუკებად O.

(27) ხმა O.

(29) მოაკლდა₂/ f. 231v O.

C. VII.

(1) იერემიას I. om. უფლისა მიერ O.

(2) აღმოიკითხს I. უფლისად] ესე O. მათ O.

(3) განჰმართენთ I : განჰმარტენით O : განჰმართენით scripsi. დაგამკვდრნე] დაგაშენნე O.

(4) არა O. om. ვე₂ O.

(5) განმარტებით განჰმარტენთ O.

(7) om. და ad initium versus O.

(8) ესავთ O. თა/ვთა f. 232r O. არა₂ O.

(9) კაც O.

(10) მივედით O. წარმოდევით O. om. ყოფად O. მათთა O.

(11) om. იგი₁ O. om. აწ O.

(11-12) om. მე ესერა ვიხილე. იტყვს უფალი. და I.

(12) მივედით] მიხუედით O. რომელი O. om. იგი₂ O.

(13) უყავთ O. post ყოველი add. ვე O. გეტყოდი O. აღვიმსობდე O. მი-ყაჰთ sie O.

(14) om. მუნ O. om. იგი₁ O. om. და ante ადგილსა O. post მამათა add. მათ O.

(27) *post hoc add.* quoque O. *om.* enim O. *ante incrassati om.* et O. *om.* et impinguati sunt O.

(28) *om.* et₁ O. pupilli] Domini *sic* I.

(29) illud] illa O.

(31) sic] hoc O. facies I.

C. VI.

(1) T'ekua O. Bet'akrem O.

(2) super pulchram et delicatam] et ultio haec multa O. *om.* ista *ut vid.* O.

(3) *om.* super eam O. *post* tabernacula *add.* sua O.

(4) *om.* surgite... maris O.

(5) ascendemus (?) O. noctu] ad Hierosolimam I.

(6) pone O. omnino quia] et omnino O.

(7) refrigeravit₂, *post quod add.* illam O. ea] eis O.

(8) *om.* forte O. in qua ...habitare] quae non poterit habitari O.

(9) vindemiate *semel* I. Israel] Hierosolymae I. vindemiatores O.

(10) ineircumcisae... aures] ineircumcisa... opera IO : *correxi.*

(11) cum pleno dierum] plenus diei *vel* dierum I.

(12) ab alienis *post* eorum₁ O. et *ante* extendam] quia O. *om.* meam O.

(13) eorum₁... eorum₂] monte... montem *sic* I.

(14) *ante* sanabant *add.* non O. ubi] numquam O.

(16) in viis O.

(19) fructum illum] factum illud O.

(20) *post* ad quid *add.* quoque O. cinnamomum] tus O.

(23) miseretur, *post quod om.* tui I. *post* praeparabunt se *add.* adversum te O.

(24) *om.* nobis I. *ante* dolores *add.* et O.

(25) *om.* inimicorum O.

(26) cinerem effunde O. vos] te O.

(4) memetipsum] me O. nequaquam] non O.

(5) directione direxeritis] interpretatione interpretati sitis O.

(7) *ad initium versus om.* et O.

(8) confisi sitis] confidatis O.

(10) venistis] ite O. stetistis] state O.

om. quin fecerimus O. omnes... illas] ab omnibus abominationibus eorum O.

(11) *om.* illa O. *om.* nunc O.

(11-12) *om.* ego ecce... et I.

(12) ite] iistis O.

(13) fecistis ei O.

(14) *om.* ibi O. *om.* et *ante* loco O. *post* patribus *add.* illis O.

C. VII.

(1) *om.* a Domino O.

(2) Domini₂] hoc O. has] illas O.

(3) dirigite] interpretamini *sic* O.

- (15) განგთხინე : ი additum manu correctoris I : განგთხინე O. გან additum manu correctoris I. ყოველი (ყოველნი I)/ (f. 232v), ante quod add. და O.
- (16) მის O. მცემ O. post შენი add. ოდეს ვე O.
- (17) ჰხედავ correctum e ხედავ manu correctoris I. ქალაქთა : ქ₂ super lineam manu correctoris O.
- (18) აგზებენ O. ante დედანი add. და O. მსულევანი sic O. om. საგებელსა O.
- (19) განმარისხონ : მა in rasura O. არამედ IO : არამე scripsi. თვსნი] მათნი O. პირთა მათთა O.
- (20) om. და ante აღატყდეს O. არა] ვერლარა O. დაშრტვს O.
- (21) post უფალი add. ღმერთი O. om. რამეთუ O. შეკრიბენთ I. თქუნთათანა O.
- (22) post მამათა add. მათ O. om. იგინი I. და შესაწირავთაჲს bis O : om. I.
- (23) om. მათ O. ჩემისაჲ/ f. 233r O. იყენით I. რომელთა O. გეყოს : გეყ additum manu correctoris I.
- (24) ზრახვითა... მათისაჲთა უკეთურად, post quod om. და O.
- (25) დლითგან : გან additum manu correctoris I. მიგვივლინენ თქუნენ] მივავლინენ მათდა O. post დლისი om. და I.
- (26) ისმინეთ I. ante არცა add. და O. განფიცხნეს, ante quod add. და O. ante უფროჲს om. და ძვრსა იქმოდეს I.
- (27) არქუ I. om. მათ₁ O.
- (28) ღმრთისა, post quod add. მათისაჲ O. post მიიღეს add. მათ O. ante მოაკლდა add. და O. მიეღო O.
- (29) ბავითა შენითა] თავისა შენისა O. post გეო add. შენ O. განიშორე O.
- (30) მათნი სახლსა in rasura manu correctoris O. om. შინა O.
- (31) აღაშენეს I. ბავინები, post quod om. იგი O. ტაფელისი I : ტაფეთისი O : ტაფეთისაჲ scripsi. ენუმისსა I. ძეთა/ f. 233v O. რომელი O.
- (32) დღვნი O. om. კევი₂ O. მოსრულთაჲ O. დაჰფლენენ, ante quod om. და O. ტაფს sic I. იყო O. ადგილ O.
- (33) მკვდრნი sic I.
- (34) om. ქალაქთა გან O. იუდაჲ O. om. და ante გზათა O. ისრაჲლისათა O. მშუებელთაჲ] მშობელთაჲ IO : correxī. მახარებელთაჲ O.
- C. VIII.
- (1) მეფეთა იუდაჲსთანი და ძუალნი] მფრინველთა sic O. om. და ძუალნი მღღელთანი O. ისრუსალემისათანი] ისრაჲლისათანი O. add. და ante სამარეთა I.
- (2) განაკემენ O. მზისა : ი in rasura O. რომელნი O. შეკრიბენენ O. ante საიციხელად om. არამედ I.
- (3) om. მათ O. იყენეს O. ამის O. გან/ f. 234r O. უკეთურებისა O. om. ყოველსა ადგილსა I. განვიშორენე O.
- (4) ესრე additum manu correctoris I. იგი additum manu correctoris I : om. O. დაეცეს O. აღდგესა O. არლარაჲ ნუ] რაჲსა თვს O. მოაქციისა] მიაქცია O.
- (5) om. რაჲსა თვს მიაქცია O. ისრუსალემმან] ისრაჲლმან O. om. და ante დაემტკიცნეს O.
- (6) om. არა ესრე იტყოდიან I. მეყოფის sic I.
- (7) ante ველისა om. და I. ხმა O.
- (8) იტყუს I.
- (9) ბრძენნი O. om. და ante შესულბეს O. მომედგრეს O. რამეთუ... ყვეს post თანა I. შეურაცხ] შეორაცხ sic I. მც O. სიბრძნე I : სიბრძც sic O : სიბრძც scripsi.
- (10) კნინით მათითგან] კნინითგან მათით O. მიპრეონ/ებდეს f. 234v O. om. და ante ვიდრე O.
- (11) om. და ante თქუნეს O. მშვდობაჲ semel O. მშვდობაჲ₃ O.
- (12) post არა₂ add. ვე O. ხმა O. დაეცენეს O. მათისა I.
- (13) შეპკრებდენ... უფალმან additum in margine manu correctoris I. ნაყოფთა მათთა] ნაყოფსა მათსა ut vid. I. ვენაკთა, post quod add. მათთა O. არა₂] არცა O. რომელი O. om. მათ₂ I.
- (14) რაჲსა] რასა O. ესხეთ I : ესხედთ O : ესხდეთ scripsi. შეხვდეთ O. შესცვეთ O. განგუთხინა O. post წყალი add. იგი O. ante სიმწარისაჲ add. და ამხილებისაჲ O. შევსცოდეთ O. მისსა O.

(15) universum] omnes I, *ante quod add.*
et O.

(16) hoc] illo O. *post adorare add.* me O.
post te add. umquam O.

(18) *ante mulieres add.* et O. *om.* oblatio-
nes O.

(19) nonne] sed IO : *correxi.* confundan-
tur vultus (*plur.*) O.

(20) *om.* et *ante succendetur* O. non ex-
stinguetur] non iam poterit exstingui O.

(21) *post Dominus add.* Deus O. *om.*
quia O.

(22) *post patres add.* illos O. *om.* eos I.
et sacrificiorum *bis* O : *om.* I.

(23) *om.* eis O. eratis I. *om.* et *ante*
mandavi O.

(24) cogitatione O. mali] in malum, *post*
quod om. et O.

(25) vobis] eis O. *post diem om.* et I.
post mane add. et O.

(26) audierunt] audistis I. *ante neque*
add. et O. *ante induraverunt add.* et O.
post suas om. et peius operabantur I.

(27) dices] dixisti I. *om.* eis O.

(28) *post Dei add.* sui O. *post receperunt*
add. illi O. *ante defecit add.* et O.

(29) in labio tuo] tibimetipsi O. amovisti
O.

(31) altaria : *om.* illud O. Tap'et'] Tap'el
I. Enom] Enum I.

(32) *om.* Vallis₂ O. interfectorum] eo-
rum qui venerunt O. sepelientur] sepe-
lient eos, *ante quod om.* et O. Tap'et']
Tap' I. erit] erat O.

(33) cadavera] habitatores *sic* I.

(34) *om.* de civitatibus O. *post Iuda om.*
et O. Hierosolymae] Israel O. delec-
tantium] parentum IO : *correxi.* laetan-
tium] evangelizantium O.

C. VIII.

(1) regum Iuda et ossa] vulneribus *sic* O.
om. et ossa sacerdotum O. Hierosoly-
mae] Israel O. *ante de sepulcris add.* et I.

(2) arefecisti O. colligentur] colligent O.
om. sed I.

(3) *om.* illi O. supererant O. illa] hae
O. mala] malitiae O. *om.* in omni loco

I.

(4) cadit... resurgit] cadet... resurget O.
non iam numquid] quare O. revertitur]
avertit O.

(5) *om.* quare se avertit O. Hierosolyma]
Israel O. *om.* et *ante indurati sunt* O.

(6) *om.* nonne sic dicent I.

(7) *ante agri om.* et I.

(8) dicitis] dicit I.

(9) confusi sunt; sapientes obstupuerunt O.
quia verbum... spreverunt *post eos* I.

(10) *om.* et *ante usque*₂ O.

(11) *ante dixerunt om.* et O. pax *semel*
O.

(12) non] nequaquam O. cadent] cecide-
runt O.

(13) colligent... Dominus *additum in mar-*
gine I. fructum suum I. *post vineis*
add. eorum O. non₂] neque O. *om.* eos
I.

(14) ingrediemini O. irruetis O. inie-
cit] reiecit O. *post aqua add.* illa O.
post amaritudinis add. et reprehensionis O.

- (15) იყოს O.
 (16) გუესმა O. აღმკედრებასა I. შეიძრა O. om. და ante მოვიდეს O.
 (17) om. მე O. მოვავლინე I. სახრვა/ (?) (f. 235r) folio plicato O. ვიკებენდეს O.
 (19) ჩემისაჲ O. შორიელით O. არა₁ ნუ] ანუ O. არა₂] რაჲ sic O.
 (21) შემუსრვასა] შემოსლვასა O. ante დავბნელი add. და O. მე მძლეს O.
 (22) ნუმცა] ნუ უკუე O. არს_{1, 2} O. გალად I.

C. IX.

- (1) მოსცეს O. ცრემლთაჲ O. ვსტიროდემცა O. ღამეც I.
 (2) post მცეს add. მე O. საყოფელ O. მცირედ I : მცირც O : მცირედი scripsi. უტეო O. იმრუშებდეს O.
 (4) om. თვისსა O. ძმა/თა f. 235v O.
 (5) ante ჭეშმარიტსა add. და O, post id autem om. არა₁ I. იტყოდინ O. უსწავლიეს O. მათსა] მათეს ut vid. I. მოაკლეს O.
 (6) om. და ზაკუეჲა ზაკუეჲასა ზედა O.
 (7) om. ესრე O. post ასულისა om. ერისა I.
 (8) ეტყვან O. შიდა O. დაიდვეს O.
 (9) არა ნუ ძიება ვყო O. მათ O. om. ნუ O. ante შური add. ესრე O.
 (10) მათათა O. ესმა O.
 (11) წარსაწყმედელად O. ვეშაპთად O. დავსხნე : ვ (?) O. უმკვდრ/ოებისა (f. 236r) გან O.
 (12) om. და₁ ante გულის O. ხმა O. იყოს post უფლისაჲ O. პირსა I. გითხრან I. დაეტევა O.
 (13) თვს] გან, post quod add. მათ გან O. რომელი O. და არა ესმა კმაჲ ჩემი bis O.
 (14) om. გულისა I. მათისათა O. ასწავეს O.
 (16) რომელნი O. om. მათ და I. ვიდრემდე O. om. არა₂ O.
 (17) ხმა O. მოჰკადეთ I : მოხადეთ O : მოჰხადეთ scripsi, ante quod om. და (forte erasum I) O. მოვიდეს O. შეასხმიდენ O. ante აღრე om. და I.
 (18) გარდამოსთხვედინ, ante quod add. და

- O. გამოადინებდენ sic I : გარდამადინებედ O : გამოადინებედ scripsi.
 (19) ვითარ] ვითარმედ O. დაგლახაკენით და გრცხუნა O. საყოფელნი] საყ/უარელნი f. 236v O.
 (20) ღმრთისაჲ in rasura manu correctoris I. შეიწყნარენით O. ასულთა] სულთა O.
 (21) სიკუდილი] გოდებაჲ O. სარკუმლით O. ante შეკდა add. და O. უბნებთა] ჰუნებთა I. სიკუდილისათა O.
 (22) და იყვენენ] დაიცვენეს O. საერთობელ ut vid. O. ველთა additum manu correctoris I. om. და ვითარცა... მთიბელისა I. შემკრებელ] შემძლებელ O.
 (23) და ნუჲ] ნუცა O. სიმდიდრითა თვისითა O.
 (24) მას O. რომელი O. იქადოდის correctum e გადოდის manu scribae ut vid. O. ხმის O. ჩემსა] უფლისასა O. სიმართლე I.
 (25) აღიღვა sic O. ante წინადაცუეთილებეჲა add. და O.
 (26) ეგვპტსა O. om. ყოველთა I. წინამკუეცილთა IO : წინამოკუეცილთა scripsi. უდაბნოსა/ f. 237r O. წინადაცუეთილ₁ O.

C. X.

- (1) post სიტყუაჲ add. უფლისაჲ O. რომელი O.
 (2) ეშინინ O.
 (4) შებერული O. ვეცხლითა... ოქროთა O. შემკულ O. სამშსჭულეებითა I : სამშსჭულითა O : სამშსჭულეებითა scripsi. დამტკიცენ O.
 (5a) გამოტურანტოსებული, O.
 (9) მუფათი O. მჭედლისათა O.
 (5b) ante აღებით add. და O. მათდა O. om. კეთილი O. ante არს add. არაჲ O. ვე არს O. om. არა O.
 (6) ante ძალისა add. ია O.
 (7) მიფეთა O.
 (8) ხმო O. იქმნენ₁ I. om. და უგუნურ იქმნენ (იქმნენ I) O. შორის/ f. 237v O.
 (9) ante ვეცხლი add. და super lineam O. მჭედლისათაჲ იაკინთც O.

- (15) erat] erit O.
 (16) audivimus O. militarium] in equitatu I. commota est O. ante veniet om. et O.
 (17) om. ego O. mordebit sic, vel mordebant O.
 (19) numquid₁ non] num O.
 (21) contritione] adventu O. ante obscuratus add. et O. mihi praevaluerunt O.
 (22) numquid] num forte O.

C. IX.

- (1) lacrimarum (plur.) O. plorarem O.
 (2) moechabantur O.
 (4) om. suo O.
 (5) ante verum add. et O, post id autem om. non I. eorum] corrupte I.
 (6) om. et dolum super dolum O.
 (7) om. sic O. populi mei] meae I.
 (8) loquuntur O. posuerunt O.
 (9) nonne] numquid non O. hoc] illa O. om. numquid O. ante ulciscetur add. hoc modo (?) O.
 (10) montes O.
 (11) captivitatem] perditionem O. in non-habitationem] propter non-habitationem O.
 (12) om. et ante hoc O. erit post Domini O. oris] in ore I.
 (13) post derelictionem add. ab eis O. et₂ non... meam bis O.
 (14) om. cordis I. quae docuerunt illos] quod docuerunt O.
 (17) vocate] stringite sic I, ante quod om. et O. venerunt, vel veniet O. om. vos O. ante cito om. et I.
 (18) ante profundant add. et O. defluent] defluent I.
 (19) quomodo] quoniam O. facti estis et confusi estis O. habitationes nostras] dilectos nostros O.
 (20) accipiant... vestrae] accipite in auribus vestris O. filias] animas O.
 (21) mors] luctus O. fenestra vestra O. ante ingressa add. et O. plateis] equis I. mortis sic O.
 (22) et erunt] servata sunt O. om. et sicut foenum post messorem I. colligat] possit O.
 (23) et ne₂] nēque O.
 (24) hoc] illo O. me] Dominum O.

(25) ante circumcisionis add. et O.

(26) om. omnes I. incircumcisae] circumcisae O.

C. X.

- (1) post verbum add. Domini O.
 (2) nolite timere] ne timeat, vel timeant O.
 (4) argento... auro O. clavo O. firmabunt O.
 (9) Mup'at' O. aurificis O.
 (5b) ante tollentes add. et O. et bonum nequaquam] et nihil etiam O.
 (6) ante a fortitudine add. et O.
 (8) om. et stulti fient O.
 (9) ante argentum add. et O. aurificis O.

- (10) უფალი... ცხოველ] ჭეშმარიტ არს
 ღმერთი ცხოველი O. საუკუნოა O.
 post წყრომისა fuit გან, nunc autem erasum
 I : წყრომისა მისსა O. შეიძრა I.
 (11) ესრე] და ესრეთ O. ჰრქუა ღმერთ-
 თა მათ O. წარწყმედად I.
 (12) რომელმან] ძალთამან O. მან] და
 O. აღჰმართა O. ხმითა IO : correxi.
 (13) სცეს O. ზეცას O. ქუეყანით sic
 O. ante ელვანი add. და O. მისთა]
 თვისთა O.
 (14) განცოფნა] განფიცხნა O. ქანდა-
 კებულთა · თა correctum e sa manu scri-
 bae O : 11 lineae vacuae I. მათთა ზედა
 O შებერეს, post quod add. და O.
 (15) ante ჟამსა add. და O. ახილვისა O.
 (16) უფალი ძალთაა/ f. 238r O.
 (17) გარემო, post quod add. შენსა O.
 (18) ესრე O. დავაბკოლნე I.
 (19) om. ვაჲ O. იგი] ესე, ante წყლულე-
 ბაჲ O.
 (20) განკდა O. om. ადვილ O. მერმჳ
 O. om. მის O. om. და ante ადვილი O.
 (21) ხმა O.
 (22) დასაბუდებელად O.
 (24) გუასწავენ O. om. გარნა I.
 (25) მეფცთა O. აღასრულეს/ f. 238v O.
 სამუარო sic I.

C. XI.

- (1) მიერ] მარ sic in rasura O.
 (2) ისმენტ I : ისმინენტ, post quod add.
 ესე O : ისმინენტით scripsi. ეტყოდე O.
 om. მიმართ₂ O.
 (3) ჰრქუა] არქუ O. ესრე O.
 (4) post ვამცენ add. მე O. om. და ვარქუ
 ... ჩემისაჲ O. და მე ვიყო თქუენდა
 ღმერთ post ერად O.
 (5) რაჲთა] ვითარცა O. post მამათა add.
 მათ O. მათა] მათდა O. რომლისა გან
 O. სძე (?) folio plicato O. ვარქუ ყავნ
 უფალმან C.
 (6) მაგათ სიტყუათა O. ეტყოდე O.
 ისმენტ I. შჯულისა I. ყვენთ I. იგი
 ut vid O.
 (7) უწამე O. post თქუენთა add. მიმართ
 O. უწამებდ] შევეწამებდი (?) folio pli-
 cato O. და ვეტყოდე additum manu cor-
 rectoris I.

- (8) მოყუნეს sic I. მათისა] თვისისა[] :
 სა₂ erasum O. უკეთურისასა/ (f. 239r) :
 სა₂ (?) folio plicato O. ყვენეს] ყვეს I.
 (9) ნაოჭი O. om. შორის₂ O.
 (10) კუასა sic O. რომელ[] O.
 (11) შეუძონ sic I.
 (12) om. მათ₁ O. post უკუმევედეს add.
 მათ O. იქსნენ I : იქსნეს O : იქსნენ
 scripsi.
 (13) შენთაჲსა sic O. იყვენენ O. იც-
 რუსალემისათა] ისრაჲლისათა O. დაჰ-
 მზადნეთ I : დაჰმზადნეთ O : დაჰმზადე-
 ნით scripsi.
 (14) ნუჲ] ნუცა O. მათისასა/ f. 239v O.
 (15) შენმან] მან O. შორის bis I.
 აღნათქუემი O. ნუ და] და ნუ O.
 უსეთურებანი sic O.
 (16) ante დიდი add. და O.
 (17) წილ] თვის O. ყვეს] ყვეთ I. თა-
 ვისა მათისა განრისხებაჲ O. ბაალსა O.
 (18) ხმა O.
 (19) post ზრახვაჲ om. ბოროტი I. შევ-
 მუსროთ] მოვსპოთ O. მერმჳ O.
 (20) გამოცდელო sic O. თირკუმელთა
 და გულისაო O. განვაცხადე სამართა-
 ლი ჩემი O.
 (21) იტყევან/ f. 240r O. წინაწარმეტყუე-
 ლებდეს O. ჩემთა O.
 (22) om. და ante ძენი O. აღესრულნენ
 სიყმილითა O.
 (23) არა] არლარა O. om. ვინ O. მათ-
 განი დაშთომილ] მათა ნეშტ O. om.
 წელსა... მათისასა O.

C. XII.

- (1) om. ვე : fuit ვერ, nunc autem erasum O.
 (2) დაემტკიცნეს O. და ante ყვეს addi-
 tum in margine manu correctoris I. om.
 შენ O.
 (3) om. და ad initium versus O. გამოცა-
 დი, ante quod add. და O. om. კლვად და
 განწმიდენ იგინი O.
 (4) ვანიყუნეს I, ante quod add. რამეთუ
 O. post მფრინველნი lacuna esse videtur.
 (5) შენნი ფერკნი O. აღრვასა IO : აღ-
 ძრვასა scripsi.
 (6) ante ესენიცა add. და O. შენსა/ f.
 240v O. რამეთუ] რაჲამს O. om. შენ₃
 O.

- (10) Dominus... vivens] verus est Deus vivens O. a furore] in furore O. com-mota est I.
 (11) *ante sic add.* et O. dicetis... Dii] dices : Dii illi O. pereant illi] ad perden-dos eos I.
 (12) qui] exercituum O. ille] et O.
 (13) dat] dabit O. *ante fulgura add.* et O.
 (14) stultus factus est] induratus est O. conflaverunt, *post quod add.* et O.
 (15) *ante in tempore add.* et O.
 (17) *post in circuitu add.* tuo O.
 (19) *om. vae O.* vulnus istud] hoc vulnus O.
 (20) *om. locus₁ O. om. illius O. ante lo-cus₂ om. et O.*
 (24) *om. veruntamen I.*

C. XI

- (2) *post audite add.* haec O. *om. ad₂ O.*
 (3) die O.
 (4) *post praecepi add.* ego O. *om. et dixi ... meam O. et ego₂... in Deum post po-pulum O.*
 (5) ut confirmem] cum confirmavero O. *post patribus add.* illis O. de qua O. faciat Dominus O.
 (6) verba haec] ista verba O. *post dices add.* eis O. illa] illud O.
 (7) ad patres vestros O.
 (12) *om. illos O. post offerebant add.* eis O.
 (13) erant] erunt O. Hierosolymae] Is-rael O. parastis] parabitis O.
 (14) *post noli₂ add.* quoque O.
 (15) tua] illa O. in bis I. numquid pro-missa et] promissam? Et numquid O.
 (16) *ante magna add.* et O.
 (17) propter malitiam O. fecerunt a se-metipsis] facietis vobismetipsis I.
 (19) *om. malum I. conteremus] disperde-mus O.*
 (20) renum et cordis O. causam meam O.
 (21) prophetabit, *vel* prophetabant O. nostris] meis O.
 (22) *ante filii om. et O. consummabuntur in fame O.*
 (23) et non iam erit eis residuum O. *om. in anno... eorum O.*

C. XII.

- (1) *om. ipsum O.*
 (2) *om. tu O.*
 (3) *ad initium versus om. et O. ante pro-basti add. et O. om. ad occidendum et sanctifica eos O.*
 (4) *ante consumpta add. nam O. post vo-lucres lacuna esse videtur.*
 (5) tui pedes O. tumultu] *corrupte IO : correxi.*
 (6) *anti hi add. et O. quia] quando O.*

- (7) ვაცადე O.
 (8) ante ვითარცა add. ჩემდა O. მალნარსა] მდინარესა sic O. om. ჩემ შედა O.
 (9) არსა₁ O. om. არს₂ ante გარემო O. მისსა correctum e მისა manu correctoris I. post წარვედით add. და O. შეკრიბენთ I. მოვედით O.
 (10) ante მისცეს lacuna esse videtur, quae sic supplenda est შეავინეს ნაწილი იგი ჩემი.
 (11) წარსაწყემდილისად O.
 (12) მოვიდენ I.
 (13) მოიმკიდით O. ნაწილი თქუენი O. არა] არაჲ O. ყუდროებისა I, ante quod add. და O.
 (14) ესრე O. მოძმეთა] მოძულეთა O. რომელი განუყავ f. 241r O. om. მათით O.
 (15) გამოყვიყვანენ sic O. მოვაქცინე O. დავაშენენ I. თვსსა₁] მათსა I.
 (16) post იყოს om. და O. ასწაონ : ს et ო additum manu correctoris I : ასწაოს O. გზაჲ ჩემი ერსა ამას ჩემსა O. ასწავენ O. აღეშენენ I : აღაშენენ O : აღეშენენ scripsi.
 (17) მოიქცეს O.

C. XIII.

- (1) შეიხვე O.
 (4) რომელი₁ O. რომელ[₂ : erat ი, nunc autem erasum O. ევფრატისასა : ვ additum super lineam manu scribae O.
 (5) om. და მივედ... ევფრატისასა O.
 (6) შემდგომად post დღისა O. om. და ante მრქუა O. ევფრათად sic O. რომელი O. დამარხვად] დამალ/ვად f. 241v O.
 (7) აღმოვთხარე : ა₂ additum super lineam manu scribae O. მუნ დამეფლა] დამეფარა მუნ O. om. იგი₃ O. om. მუნ₂ O. რაად I : რად O : რადად scripsi. არლარა] არად O.
 (9) იცრუსალემისაჲ] ისრაჳლისაჲ O.
 (10) om. ესე₁ O. გინებად O. ჩემთა O. მათისასა O. om. უკეთურისასა O. მათა : ა₂ additum manu correctoris I.
 (11) რად ვე მერმე O. შეიხვის O. სახუეველითა O. შემოვეახლე (?) O.
 ისრაჳლისაჲ] იუდაჲსი O. om. ყოველი სახლი O. იუდაჲსი] ისრაჳლისაჲ O. საქადულად I. om. და სადიდებელად (სადებელად I) O.
 (12) არქუ O. მას O. post ვერ add. ნუ O.
 (13) om. და ჰრქუა მათ O. რომელ O. წინაწარმეტყუელნი/ f. 242r O. იცრუსალემისანი] ისრაჳლისანი O.
 (14) არა მწადიანი] არლარა მეწყალოდიან I. არცა₁] არა O. ვერიდო O. om. და არცა შევიწყალენ I.
 (15) აჰმალღებით O.
 (16) დიდებაჲ post ჩუენსა O. წარკუეთადმდე O. მათსა O. მოველოდით I, ante quod add. და O. om. და ante დაისხნეთ O.
 (17) თუ] უკუეთუ O. მისი] ჩემი O. om. ცრემლით O. გარდამოსთხინეთ I : გარდამოსთხინეს O : გარდამოსთხინენ scripsi.
 (18) არქუ I. გმძლავრობენ O. ante დასხედით om. და I. აღმძარცუა] მიგკდა O. დიდებისაჲ : ჲ erasum (?) O.
 (19) დაიკშენენ O. იყოს I. სრულიად O.
 (20) რომელი O. იყოს O. დიდებისა] სამწყსოჲსა O.
 (21) აღგი/ხილვიდეს f. 242v O. შენ ასწავე] შეასწავე I.
 (22) om. თუ I. შიდა O. მე additum manu correctoris I. მრავლისა O. აღგიკეცნა O. ante ქუემო add. ქუე sic I : ქუემონი O. om. შენი O. ტერფთა] ტრფიალთა I.
 (23) ინდომან : ინდო in rasura manu correctoris ; primum erat ჰ O. ante თქუენცა om. და I. საქმც : ც in rasura ut vid. O.
 (24) განიბნინეთ, post quod om. თქუენ O. წარტაცებულნი O. უდაბნოთ O.
 (25) სახუედრებელი O. შენისაჲ] თქუენისაჲ O. დამივიწყეთ O. ესევდით O. სიცრუვეთა O.
 (26) წარგკეცენ] წარგაქცინე O.
 (27) om. მრუშებაჲ შენი და ბოლბოლებაჲ (ბოლბოლებაჲ I) შენი O. უცხოებაჲ] ურცხვნობაჲ O. ante ვიხილე add. და O. განგწმიდე, post quod add. შენ O. om. მერმე O.

- (8) *ante* sicut *add.* mihi O. silva] flumine *sic* O. *om.* contra me O.
 (9) *om.* est₂ O. *post* abite *add.* et O. veniant] venite O.
 (10) *ante* dederunt *lacuna est quae sic sup- plenda est* : inquinaverunt partem illam meam.
 (11) et periret] quod perdendum est O.
 (12) venerunt] venient I.
 (13) metebatis O. pars vestra nihil proderit (*plur.*) O. propter opprobrium] propter tranquillitatem *sic* I, *ante quod add.* et O.
 (14) vicinis] illis qui oderunt *sic* O. *om.* eorum₁ O.
 (15) *post* reducam *add.* eos O.
 (16) *post* erit *om.* et O. docuerit O. viam meam populum hunc meum O. docuerunt] docuisti O. aedificabit illos *sic* O.

- qui aperiat O. perfectam] omnino (?) O.
 (20) erat] erit O. gloriae tuae] gregis tui O.
 (21) visitaverit O. *om.* tu O.
 (22) *om.* si I. multitudinem... tuae₁] multam iniquitatem tuam O. nudata sunt] denudavit O. *om.* tua O. calces tuae] amantes tui I.
 (23) Aethiops (*lit.* Indus) IO. *ante* vos *om.* et I.
 (24) dispergam vos] dispergemini O. de deserto O.
 (25) tuae] vestrae O. obliti, *vel* oblitae estis O. confidebatis O. mendaciis O.
 (26) denudabo] evertam O.
 (27) *om.* adulterium tuum et moechatio tua O. alienatio] ignominia O. *ante* vidi *add.* et O. mundata es] mundavi te O. *om.* rursus O.

C. XIII.

- (5) *om.* et ivi... Euphratis O.
 (6) *om.* et *ante* dixit O.
 (7) ibi inhumaveram] absconderam ibi O. *om.* illa ibi O. ullo modo iam non] ad nihilum O.
 (9) Hierosolymae] Israel O.
 (10) multam hanc superbiam] multam ad iniuriam O. *om.* mali O.
 (11) ullo modo rursus O. domum Israel et omnem domum Iuda] domum Iuda et Israel O. *om.* et in gloriam O.
 (12) die O. huic] illi O.
 (13) *om.* et dices eis O. Hierosolymae] Israel O.
 (14) non cupiam] non iam miserebor I. neque₁] non O. *om.* et neque₂ miserebor I.
 (16) gloriam *post* nostro O. montes] montem *sic* O. expectabitis] expectabamus I, *ante quod add.* et O. *ante* collocabimini *om.* et O.
 (17) eum] me O. *om.* lacrimatione O. profundent] profundetis I : profuderunt O : *correxi.*
 (18) dicite] die I. opprimunt O. *ante* sedete *om.* et I.
 (19) claudentur O. erat qui aperiret] erit

C. XIV.

- (2) დაცუდნეს] დაცვენეს O. post ზედა om. და O.
 (3) მდიდართა] მდინარეთა O. om. რამეთუ O. ჯურღმულეებსა/ f. 243r O. ante მიაქცინეს om. და I.
 (4) om. და₁ O. om. ჰრცხუნენა მოქმედთა ქუეყანისათა I. აღმოიბურეს თავთა მათთა O.
 (5) გარე] შინა O.
 (5-6) om. და დაუტევნეს... ველთა O.
 (6) ქართა O.
 (7) წყალობაჲ O.
 (7-8) om. რამეთუჲ შენ... ისრაჲლისათა I.
 (8) იქმნა O. om. და O. აქცევნ O. თვსად O.
 (9) იყოფინ O. მძინარე O.
 (10) შეიყუარცს O. ჰრიდეს] ესვიდეს O. ახილვა O.
 (11) ერისა ამის O.
 (12) წირენენ] წირონ O. დასაწ/უველნი f. 243v O. post არა₂ add. ვე O.
 (13) რამეთუ] და O. om. ეგე O. თავადი უფალ] უფალო უფალო O. om. მათნი O. იხილონ O. მივსცე და მშვილობაჲ O. ამას ადგილსა O.
 (14) om. წინაწარმეტყუელნი I. და არა₂] არცა O. ვეტყოდე O. მათა] მათ O. om. მიმართ O. ante თქუნენ add. იგინი O.
 (15) წინაწარმეტყუელთა მათ თვს O. om. და მე O. post იგინი₁ add. არცა ვამცენ მათ. და არცა ვეტყოდე მათ. რამეთუ ხილვათა ტყვილისათა და ცუდისათა და ნებათა გულისა მათისათა გიწინაწარმეტყუელებენ იგინი თქუნენ. და მე არა მივაველინენ იგინი O. რომელ ეგე O. ზედა ამას O. წრტიალითა] წრდილითა sic I. იგინი₂] იგი O.
 (16) იგი O. უწინაწარმეტყუელებდეს O. დადებულ O. მათ და/ f. 244r O. om. და ძენი მათნი O.
 (17) ვჰრქუა I. გარდამოადინედ, ante quod add. და O. ცრემლი O. om. ასული O.
 (18) ვიდენ O. om. და ante ავა O. მახვლითა O. თუ შევიდენ O. ქუეყანასა O.
 (19) om. შეურაცხებით O. ანუ] და ნუ

- O. განიშორა O. ვითმენდეთ (ვითმენდედ O) O. ალტეხად O.
 (21) ante დააცხრვე add. და O. ante ნუ₁ add. და O. წარყმედ I: წარწყმედ O: წარწყმედ scripsi. ante ნუ₂ add. და O.
 (22) მოსცის O. სიმაძღრე I. მისი O. უფალო O.

C. XV.

- (1) სამოელ] ელია O. om. პირსა O. ვე არს] ვეა O. მიმართ/ f. 244v O. განავლინე (?) O. განვიდენ O.
 (2) om. მე₁ O. სიკუდილით მოჰკუდდეთ] სიკუდილსა სიკუდიდ O. om. მე₂ O. მახვლითა მოისრნეთ] მახვლსა მახვლად O. om. მე₃ O. სიყმილითა აღესრულნეთ] სიყმილსა სიყმილად O. რომელნი₄ ტყუეობასა ტყუეობად O.
 (3) om. მათ ზედა O.
 (4) მეფეთა O. მანასეს I. მეფისა O. om. ყოველთა₂... შინა O.
 (5) რიდებაჲ O. დაწუნეს sic I.
 (6) უკუნსიქცე O. უკუმართცა] უკუეთუ მართლცა O. ante მივეყო add. მე O. განგჰრწენე] განგჰრტენე eum circulo superscripto I. არლა O. post ულხინო om. მათ I.
 (7) om. და ad initium versus I. იქმნეს I. წარგწყმიდე] ვწყმიდე O.
 (8) განმრავლდენ O. დედათა, post quod om. ზედა₁ O. ჰაბუკათა O. უბადლობაჲ] საღმობაჲ O. შუა O. დაუდეგ O.
 (9) დაცუდნა მშობელი შვდთაჲ (მშვდთაჲ sic I) O. om. დაჰკდა მის ზედა მზს O. განზოგებასა] განშოვრებასა I. დლისსა I. ჰრცხუნენა/ f. 245r O. იქმნეს O.
 (10) om. ვითარცა O. მშვა O. არაჲ O. ვისი] მისი O. om. ვის რაჲ O. ante ედვა om. თანა I.
 (11) იყავ I. წარმართება O. ბოროტებისა] ჰირისა O. post მტერისა add. მის O.
 (12) ante საცნაურ add. და O. ზღუდე I.
 (15) მომხედენ O. ხმა O. რავდენი O. om. შენ თვს O.
 (16) რომელთა O.
 (17) რაჲამ sic O. შენისაჲსა/ f. 245v O. ვჯედი O. აღვიკის I.

C. XIV.

- (2) vacuefactae sunt] corruerunt O. *post* terram *om.* et O.
 (3) divites] flumina *sic* O. *om.* enim O. *om.* et *ante* reportaverunt I.
 (4) *om.* et *ad initium versus* O. *om.* confusi sunt agricolae I. capita (*sing.*)] capita (*plur.*) O.
 (5) foris] intus O.
 (5-6) *om.* et reliquerunt... agris O.
 (6) ventos O.
 (7-8) *om.* quia₂ tibi... Israel I.
 (8) factus es] factus est O. *om.* quidem O.
 (9) sit O.
 (10) pepercerunt] confidebant O.
 (11) populo hoc O.
 (12) non] nequaquam O.
 (13) dixi enim] et dixi O. ipse Dominus] Domine, Domine O. *om.* eorum O. videbunt O. et pacem dabo] dabo et pacem O. hoc loco O.
 (14) *om.* prophetae I. et non₂] neque O. ad eos] eis O. *post* prophetant *add.* illi O.
 (15) prophetae₁] de prophetis illis O. *om.* et quos ego O. *post* eos *add.* neque praecepi eis et neque loquebar eis, quia visiones mendacii et vanitatis et desideria cordis sui prophetant illi vobis, et ego non misi eos O.
 (16) iste] ille O. prophetabunt] prophetabant O. proiecti] positi O. *om.* et filii eorum O.
 (17) dices] dicam I. *ante* emittant *add.* et O. lacrimas (*plur.*)] lacrimas (*sing.*) O. *om.* filia O.
 (18) egressi fuerint O. *ante* ecce *om.* et O. gladio O. ingressi fuerint O.
 (19) *om.* despectione O. aut] et numquid O. exspectabimus O.
 (21) *ante* placabis *add.* et O. *ante* noli_{1, 2} *add.* et O.
 (22) dat O.

C. XV.

- (1) Samoel] Elia O. faciem meam] me O. egrediantur] egredientur O.
 (2) quidam_{1, 2, 3, 4}] qui O. morte moriemini] morti ad mortem O. gladio interficie-

mini] gladio ad gladium O. fame consumemini] fami ad famem O. in captivitatem abducemini] captivitati ad captivitatem O.

- (3) *om.* super eos O.
 (4) *om.* propter omnia... Hierosolyma O.
 (6) te devertes O. retrorsum... ibas] si recte... ieris O. *ante* extendam *add.* ego O. corrumpam] perfodiam *cum circulo superscripto* I. *om.* eis I.
 (7) *ad initium versus om.* et I.
 (8) multiplicabuntur O. super matrem] matribus O. calamitatem] dolorem O.
 (9) vacua facta est illa quae peperit septem filios (mites *sic* I) O. *om.* occidit super eam sol O. medium... esset diei] se removeret... dies I. confusae sunt... datae sunt O.
 (10) sicut quem genuisti] quis genuit O. cuiquam] ei O. *om.* quisquam O.
 (11) fiat] eras I. malitiae] afflictionis O. *post* inimico *add.* illi O.
 (12) *ante* notum *add.* et O.
 (15) visita] visitet O. *om.* propter te O.
 (17) repletus sum] repleor I.

- (18) om. ჩემი O. ვინაათ O. აქუ sie O.
 (19) მოგავო O. ღირსთავანი : თ additum manu correctoris I : ღირსთავან O. მათ-
 და O.
 (20) მას O. post გბრძოლიან add. შენ O.
 (21) უკეთურთადას sie IO : correxi. om. შენ₂ post გიკსნე O. მომსრველთადას sie IO : correxi.

C. XVI.

- (1) თქუა] მრქუა O.
 (2) ასული O.
 (3) om. თს₁ O. ყენენ] მოიყვანეს sie O.
 (4) წრტიალითა] წრდიალითა I. ante არა add. და O. იტყებდენ O. არცა] და არა O. ante საქიქელად add. არამედ O. მახვლითა/ f. 246r O.
 (5) post უფალი add. ღმერთი O. მათსა O. ტყეხასა მათსა O. ეგლოვთ O. შეწყნარებაჲ ჩემი O. მოისნენ sie O. დიდნი... მცირენი O.
 (6) ante დაეფლნენ add. და O. დაიკაჲ-
 ნენ O. დაიყვნენ] დაიყვნენ sie O. სტიროდიან O. post მათ add. და არცა დაეფლნენ ივინი O.
 (7) არა₁] არცა O. om. შინა O. არცა] არა O. მათ O. om. თუ O.
 (8) ტომიკებისა I. დაჯდომად : დაჯ additum manu correctoris I.
 (9) om. და დღეთა თქუენთა I. ante კმაჲ om. და I.
 (10) ერსა ამას სიტყუანი ესე ყოველნი O. om. ყოველი O. ძვრი ესე O. ბრალი ჩუენი და/ f. 246v O. რომელი] რამეთუ I. უფლისა... ჩუენისა] შენსა უფალო O.
 (11) ვილოდეს O. om. და ante ჰმონეს O. დაიმარხეს O.
 (13) ჰმონებდით O. გცეს I. წყალობა I.
 (14) დღწნი O. თქუან correctum e თქუენ manu correctoris I.
 (14-15) om. ეგვპტიო... ქუეყანით O.
 (15) სოფლებთა sie I. post სადაცა add. იგი O. განიბნინნეს sie O. ante ქუეყანად add. მუნ O. მათდა O.
 (16) om. მე O. მოხევაართა O. მივაგლინენ O. მენადირენი sie, post quod add. და მოვიდენ O. ყოველთა მათთა და

- ყოველთა ბორცუთა O. კლდისათა] ქუეყანისათა O.
 (17) ante არა add. და O. ჩემისა/ f. 247r O. om. და ante ვერ O.
 (18) om. და ცოდვანი მათნი O. მძორები-
 ბითა] მრუშებითა O. post საძაგელებითა add. წარმართთა სასოებისა გან გან-
 ცხადებაჲ და ჰურიათა უღმრთოებისა თს წინადასწარ სიტყუაჲ შემდგომად ქრისტეს მოსლვისა რომელ შეუკდეს მათ ძვრი O. om. რომლითა O.
 (19) ბოროტსა O. კიდითვან] კიდიით O.
 (20) იქმნნა თავისად კაცად ღმერთნი O.
 (21) გამოუცხადო O. მას O. უფალ] უფროჲს O.

C. XVII.

- (1) ante ცოდვაჲ add. და O. წიგნსა... რკინისა O. აღმანტიისაჲთა O. ante გამოდგმულ add. და O. მათთადას sie I. კიდეთა O.
 (2) მათთაჲ] მათთაჲ O. om. და სერტყთა მათთაჲ O. მალნარისათა] მალნართა, post quod add. ზედა I. om. ზედა₂ O.
 (3) ძალნი შენნი O. მაღალნი/ f. 247v O. om. იგი O. რომელი sie O. ყოველთა... შენთა] მაღალთა შენთა ყოველთა O.
 (4) დაშთე] შჯიდე O. ante დაჰგლახაჲ-
 ნე om. და I. და დაგამონო] და გამონე I : რომელი დაგამონო O. post ქუეყანასა add. ზედა O. ხმა O. შინა] ზედა O. ante მიუტყუნისამდე add. და O.
 (5) კორციელთა O. თსთა O.
 (6) ეშენოს I. om. უდაბნოსა ქუეყანასა O. ante რომელსა fuit და, nunc autem erasum O. დაეშენეს I.
 (7) იყავნ] არს O.
 (8) ante ნოტიოსა (ნოტიასა I) om. და I. დაემტკიცნენ O. მის O. სიტხე I. სერტყოვანი O. წელსა] წყალსა I. არაჲ] არცა O. post ნაყოფისა verbum quoddam (?) folio plicato O.
 (9) post გული add. მისი O. იცნას O.
 (10) ante გამოვცადნი om. და I. კაცადი-
 სა I. ნაყოფისა O.
 (11) ხმა O. რომელ/ f. 248r O. თსისა O. მისთა O. iuxta დაუტეონ in margine

(18) *om.* meum O.

(20) huic] illi O.

C. XVI.

(1) *post* dixit *add.* mihi O.

(3) *om.* de₁ O. facient] adduxerunt O.

(4) *ante* non *add.* et O. neque] et non O.
post sepelientur *add.* sed O.

(5) *post* Dominus₁ *add.* Deus O. horum] eorum O. lugeatis O. acceptionem meam O. grandes] magni O.

(6) *ante* sepelientur *add.* et O. radent] morabuntur *sic* O. *ad finem versus add.* et neque sepelientur illi O.

(7) non₁] neque O. neque] non O. eum] eos O.

(9) *om.* et in diebus vestris I. *ante* voce₂ *add.* et O.

(10) populo huic verba haec omnia O.
om. omne O. malum hoc O. quod₂] quia I. Domino Deo nostro] te, Domine O.

(11) ibant O. *om.* et *ante* servierunt O.

(13) servietis] servite, *vel* serviebatis O.
dederunt I.

(14-15) *om.* Aegypti... de terra O.

(15) *post* eos *add.* illuc O.

(16) *om.* ego O. piscatores] fusores *sic* O.
mittam] misi O. *post* venatores *add.*
et venient O. omnes montes... omnes colles O. petrae] terrae O.

(17) *ante* non₁ *add.* et O. *ante* non₂ *om.* et O.

(18) *om.* et peccata eorum O. cadaveribus suis] adulterio suo O. *post* abominatione *add.* gentiles propter spem revelationem et Iudaei propter impietatem prophetiam post Christi adventum, quod accidet eis malum O. *om.* qua O.

(19) malo O.

(20) fecit sibimetipsi homini (?) deos O.

(21) eis₁] ei O. Dominus] plus *sic* O.

C. XVII.

(1) *ante* peccatum *add.* et O. littera O.
ante exaratum *add.* et O. latera O.

(2) *om.* et lucorum suorum O. silvae] super silvas I. *om.* super₂ O.

(3) fortitudines tuas O. *om.* illa O. in omnibus finibus tuis] in excelsis tuis omni-

bus O.

(4) manebis] iudicabis O. *ante* pauperaberis *om.* et I. et *ante* subigam] quam O.
subigam] subegi I. *ante* usque *add.* et O.

(5) carnalibus O.

(6) *om.* deserta in terra O. *post* salsa fuit et, *nunc autem* erasum O.

(7) sit] est O.

(8) *post* aquam *om.* et I. firmat radices suas] firmabuntur radices eius O. anno] aqua *sic* I. non₂] neque O. *post* fructum *verbum quoddam* (?) O.

(9) *post* cor *add.* eius O.

(10) *ante* probo *om.* et I. fructum O.

(11) derelinquent] *in margine* pro Anti(christo) O. et in novissimo suo fiet O.

ანტისა თვს O. და აღსასრულსა მისსა იქმნეს O.

(13) ante რომელნი add. და O. გან additum manu correctoris I : om. O. post დაგიტევეს add. შენ O.

(14) გამკურნე sie O. om. და ante მაცხოვნე, post quod add. მე O. ვცხონდე, post quod add. მე O.

(15) მეტყვან O. ჩემდა O.

(16) post მწადოდა add. უფალო O. post ბაგეთა om. გან I.

(17) ante ნუ add. და O.

(18) მე₂ post შევძრწუნდები O. ante მრჩობლითა add. და O. om. შემუსრვითა O. შემოსენ sie O.

(19) post ბჭეთა om. ძეთა I. om. ზედა O. მეფენი იუდაჲსნი] ძენი ერისა შენისანი O.

(20) om. და ante რომელნი/ f. 248v O.

(21) აღიკიდებთ] აღიდებთ O. ტვრთთა დღეთა შაბათთასა O.

(22) ტვრთები სახლებით O. დღეთა შაბათთასა O. ყოველსა საქმსსა O. post დღს add. იგი O. შაბათი O. om. და ante არცა O.

(23) არა₂] არცა O.

(24) ante უკუეთუ om. იყოს I. შაბათთაჲსა sie O. განწმედად correctum e განწლად I. შაბათისანი O.

(25) შემოვიდენ O. ბჭეთა ქალაქისა ამათთაჲსა O. post მეფენი om. და მთავარნი I. საყდართა... დავითისთა O. აღმკედრებულნი, ante quod om. და O. ჰუნეთა : 3 additum manu correctoris I. ante მთავარნი₃ add. და O. დაეშენოს I : დაეშენნენ O : და ეშენოს scripsi. ქალაქნი, post quod om. ესე O.

(26) ბენიამისა თვს sie I. სახლსა correctum e სახელსა O. უფლისასა/ f. 249r O.

(27) om. აღკიდებად... ივრუსალემისათა O. ზღუდენი] ზურგნი O. დაშრტს O.

C. XVIII.

(1) თქუა, post quod add. უფალმან O.

(2) გესმენ O.

(3) სახიდ O. om. იგი (additum manu correctoris I) საქმეთა O.

(4) ჭურჭერი O. კელთა შინა მისთა post გან O. საქმსდ იგი O.

(5) post მრქუა add. მე O. ამათ O.

(6) ვითარცა] უკუეთუ O. საქმედ, post quod add. თქუენდა. სახლო ისრაჲლისაო O. კელთა... მეკეცისათა O. ეგრეთცა O.

(7) და მეუფებათა] გინა თუ მეფეთა ზედა O. მათდა_{1, 2, 3} O.

(8) რომელნი O. მათთა O.

(9) ნათესავსა O. მეფობასა O. აღშენებად I.

(10) om. თუ O. ყონ] იყოს I. შევიანენე O. მის] მათისა O. ვთქუ/ f. 249v O.

(11) შეეკმენ O. post ზედა om. ძვრი და ვზრახო თქუენ ზედა I. om. კაცად O. კაცი I. post გან om. თვისსა I. უკეთეს I.

(13) მე] თუ O. ივრუსალემმან O.

(14) თოვლი] თუ O. უკუნაქციის O.

(15) ცუდად : 3 additum manu correctoris I. post ალაგთა add. მათთა გან O. რომელთა O. გზა O.

(16) თანააწარმავალთა] განმავალთა მუნ O.

(17) ante უჩუენო add. და O.

(18) იერემიჲ sie O. წარწყმდის f. 250r O. ბრძენისა I. ისმინენით O. ყოველნი post მისნი O.

(19) სამართლისაჲ, post quod om. ჩემისაჲ O.

(20) ante ტანჯვაჲ om. და I. ჩემი ეგულლების] მათი დამირწყუეს მე O. კეთილის O.

(21) მისცნე O. იქმნენ, ante quod add. და O. om. იყენედ O. მოსრეულ (eum eireulo superscripto I) მომწყდარ O.

სიკუდილითა] მახვლითა O. მახვლითა] სიკუდილითა O.

(22) მახე, ante quod om. და I. დარწყუეს ჩემ ზედა bis O.

(23) უწი sie I. უბრალო O. ჰყოფთ I. ante იყავნ om. და I. om. ყავ მათ თვს O.

C. XIX.

(1) მოიყვანენ f. 250v O. ერისათანი] ერისანი I.

(2) განჰხვდე O. სამარობანსა IO : სამაროვანსა scripsi. გარეშდ ბჭეთა O. om. ესე O. მუნ ante ყოველნი O.

- (13) *ante* qui₂ *add.* et O.
 (14) *ante* salva *om.* et O. *post* salvabor
add. ego O.
 (15) ad nos] ad me O.
 (16) *post* desiderabam *add.* Domine O.
om. de I.
 (17) *ante* ne *add.* et O.
 (18) conturbatus sim ego O. duplici con-
 tritione] duplicibus (*sing.*), *ante* quod *add.*
 et O.
 (19) *om.* filiorum I. reges Iuda] filii po-
 puli tui O.
 (20) *om.* et *ante* qui O.
 (21) vobis imponere... sabbato] tollere one-
 ra in diebus sabbatorum O.
 (22) onera de domibus vestris O. in die-
 bus sabbatorum O. omne opus O. *post*
 diem *add.* illum O. sabbatorum] sabba-
 tum O. *om.* et *ante* neque O.
 (23) ne₂] nēque O.
 (24) *om.* erit I. sabbatorum₂] sabbati
sic O.
 (25) per portas civitatis suas O. *om.* et
 principes I. thronos O. *ante* inseden-
 tes *om.* et O. *ante* principes₃ *add.* et O.
 habitabuntur civitates, *post* quod *om.*
 haec O.
 (26) de Beniamen] propter Beniam *sic* I.
 domum *correctum e* nomen O.
 (27) *om.* ne imponatis... Hierosolymae O.
 muros] terga *sic* O.

C. XVIII.

- (1) *post* dixit *om.* ei, *post* id *autem* *add.* Do-
 minus O.
 (3) *om.* ille (*additum manu correctoris* I)
 opera O.
 (4) in manibus eius *post* luto O. illa] il-
 lud O.
 (6) sicut... facere] numquid figulus hic non
 potuit facere O. *post* facere *add.* vobis,
 o domus Israel O. manu] manibus O.
 (7) et regna] vel adversus reges O.
 (9) gentem O. regnum O.
 (10) *om.* si O. fecerint] fuerit I. pae-
 nitebit] paenituit O. illud] eorum O.
 (11) feci O. *om.* malum et cogitabo super
 vos I. unusquisque] *corrupte* IO : *corre-*
xi. *om.* sua I.
 (13) *ante* quis *add.* numquid O. Hieroso-

lyma (*nom.*) O.

- (14) nix] numquid O. *om.* numquid₂ O.
 (15) in semitis] a semitis suis O. quarum]
 quibus O.
 (16) praetereuntes] transeuntes ibi O.
 (17) *ante* ostendam *add.* et O.
 (18) audite O. omnes *post* eius O.
 (19) *om.* mei O.
 (20) *ante* tormentum *om.* et I. tormentum
 eorum tetenderunt mihi O.
 (21) da] dabis O. fiant₁] fient, *ante* quod
add. et O. *om.* fiant₂ O. interfecti (*sub*
circulo I)] occisi O. morte] gladio O.
 gladio] morte O.
 (22) *om.* et *ante* rete I. tetenderunt mihi
 bis O.
 (23) facias] faciatis I. *ante* sit *om.* et I.
om. fac pro eis O.

C. XIX.

- (1) adduc O.
 (2) *om.* haec O. ibi *ante* omnia O.

- (3) მეფცთა O. om. რომელსა O. ესმო-
ლის O. აღუქანეს, ante quod add. და O.
(4) იკოდეს O. post მათ om. და მამათა
მათთა I. მეფცთა O. ante აღავსეს
add. და O.
(5) აღაშენნეს I.
(6) ante ესერა add. აჰა O. დღცნი O.
ამას O. მერმც O. სამარობან I.
(7) მოვსპო (მოსვსპო sie I) მოვსრა O.
om. და ante მივსცენ O.
(8) დავდვა/ f. 251r O. ყოველნი რო-
მელნი O. თანაწარსპვიდოდინ sie O.
დაწუხნენ O. დაისტვნონ O.
(9) შეჰამნეს O. om. და კორცნი ასულ-
თა მათთან O. ეძიებენ O.
(10) om. მათ O. ჭურჭერი O. რომელი
O. მერმც O.
(11) om. მე O. post არიან add. მუნ O.
(12) სახნი sie O. post ზედა add. მათსა O.
დაჰვლნეს O. იყოს₂] იყო O.
(14) დასასრულით O. თავცსისაჲთ I.
post წინაწარმეტყულებად add. მუნ
O.
(15) ესერა/ f. 251v O. om. ქუეყანასა
ამას და O. ყოველსა... მისსა₁] ქალაქსა
ამას ზედა O. ante დაბნებსა add. ყო-
ველსა ზედა O. რომელი ვთქუა O.
განფიცხნეს O.

C. XX.

- (1) ემერისსა (correctum e იერემიასა ut
vid. I) ნერისსა O. მდელსა sie O.
რომელი] და იგი O. იერემიასი O.
(2) შთადგინა O. მღვმცსა O. რომე-
ლი O. ბენიამენისსა] ბენიამისსა sie I.
om. სახლსა₁... იყო₂ O.
(3) ტყუვე O.
(4) ესრე O. om. და ante დაეცნენ O.
იუდა O. წარიტყუენნენ O. მოსწყუ-
დენ O.
(5) om. და წარიხუნენ იგინი O.
(6) post ტყუედ om. და O. მიხვდე...
მოჰკუდე... დაეფლა O. შენნი/ f. 252r
O. უწინაწარმეტყულებდით I.
(7) შემიტყულე erat primum, sed ut vid.
mutatum est in შემიტყუვე manu correcto-
ris I. შეეცეთ O. შემიპყრა O. om. მე
post ვიქმენ O. ante ყოველნი add. და
O.

- (8) სიტყვათ] სიცილითა O. უბადოება-
სა] უბადრუტებასა O.
(9) ვიდვა O. შეეყენებული O. შევიცვი
O. უძღვებ O.
(10) მრავალთა I. უმზირდეთ O. სც-
თეს O. ჩუენი მის] მისი ჩუენ O.
(11) ante ვითარცა add. და O. ხმა O.
ყვეს შეურაცხებაჲ მათი O. დაივიწყ-
ნენ] დაივიწყნეს I.
(12) om. და post სიმართლისაო O. მიხ-
ილავმცა sie O.
(13) ante აქებდით add. და O. უკეთურ-
თასა (-თაჲსა sie IO : correxi)/ f. 252v O.
(15) თქუა O. გესუა] გიშვა O. წული
O.
(16) post ქალაქნი add. იგი O. ვალაღე-
ბაჲ I.
(17) მექმნა, post quod add. მე O. სამარც
O. საუკუნოჲ I.
(18) ante გამოვედ add. ესრტო O. სალ-
მობისა O. აღესრულნენ I. სირცხუ-
ლით] სიცრუვით O.

C. XXI.

- (1) იერემიას sie O. ძც₂] ძეც I. მანას-
ცსი O.
(2) ჰკითხ I : ჰკითხეთ O : ჰკითხე scripsi.
უფალსა] უფლისა მიერ I. ბაბილო-
ნელთაჲ O. ჩუენ ზედა] გარც I. post
საკვრველებითა om. მისითა I.
(3) ესრტო O.
(4) გარდავაქცინნენ sie I. post თქუენ
additum super lineam მით manu scribae ut
vid. O. post ქალდეველთა add. მიმართ
O. შეუცავთ] შეუქმავთ O.
(5) და ad initium versus additum manu cor-
rectoris I. ante მაგროთა/ (f. 253r) add.
განმზადებულთა O.
(6) მოვწყვდნე O. post ყოველნი add.
იგი O. საცხოვარნი O. post დიდითა
add. მოისრნეთ; forte supplendum est და
მოისრნენ.
(7) ამისა O. ante მონანი om. და I.
დავრდომილ] დაშთომილ O. შინა ქა-
ლაქსა მას O. სიკუდილისა გან და სი-
ყმილისა და მახვლისა გან O. post კელ-
თა add. გან O. მათთაჲსა₁ sie O. სუ-
ლისა მათისათა O. ჰრიდოს O. ante
არცა om. და O. შეიწყალნეს O.

- (3) omni qui audierit] omnis audiat O.
 pruriant] et prurimum passae sunt O.
 (4) *om.* et patres eorum I. *ante* repleverunt *add.* et O.
 (6) illi] huic O.
 (7) destruam] delebo O. *ante* dabo *om.* et O.
 (8) omnes... praeterierint... contristabuntur... sibilabunt O.
 (9) comedet, *vel* comederunt O. *om.* et carnes₂ filiarum suarum O. quaerunt O.
 (12) *om.* ego O. *post* habitant *add.* ibi O.
 (13) *post* tecta *add.* sua O. sepelient] sepelierunt, *vel* sepeliet O. erit] erat O.
 (14) casu] fine O. T'ap'es O. *post* prophetandum *add.* ibi O.
 (15) *om.* super terram hanc et O. omnes civitates eius₁] civitatem hanc O. *ante* vicos *add.* super omnes O. locutus sum] loquar O.

C. XX.

- (1) Emer] Ner O. qui] et ille O.
 (2) coniecit] immisit O. Beniam *sic* I. *om.* in domo₁... erat₂ O.
 (4) *ante* cadent *om.* et O. abducent eos] abducentur ii O.
 (5) *om.* et tollent eos O.
 (6) *ante* in Babylonem *om.* et O. ibis... moriēris... sepeliēris O. prophetabatis I.
 (7) cepisti] capies O. *om.* ego O. *ante* omnes *add.* et O.
 (8) verbo] risu O.
 (9) retinens] retentus O.
 (10) nostram ex eo] eius e nobis O.
 (11) *ante* sicut *add.* et O. contempcionem suam O. poterunt] potuerunt I.
 (12) *om.* et *ante* cognitor O.
 (13) *ante* laudate *add.* et O.
 (15) *om.* ei O. erat] natus est O.
 (16) *post* civitates *add.* illae O.
 (17) facta esset] facta est O.
 (18) *ante* egressus *add.* sic O. consumpti sunt] consumentur I. confusione] mendacio O.

C. XXI.

- (1) Manases O.
 (2) interrogate O. Dominum] a Domino I.

- adversum nos] circum nos I. *om.* sua I.
 (4) *post* vos *additum super lineam* eis O.
 (5) *ante* forti *add.* praeparato O.
 (6) *post* omnes *add.* illos O. pecora (*plur.*) O. *post* magna *add.* interficiemini O; *forte addendum est* et interficientur.
 (7) illud] hoc O. *ante* servos *om.* et I. hac] illa O. a morte et fame et a gladio O. de manibus O. animam O. parcet O. *om.* et *ante* neque O. miserebitur O.

- (8) მიგცე] მიქცე sic I : მე მიგეც O.
წინაშე... თქუნესა post ცხორებისა O.
(9) om. ამას O. მიაღებოდის] მიეგებოდის O. ცხონდეს O. om. და იყოს... ტყუღ O. შეუყენებით IO : correxī.
(10) post ჩემი add. მის ზედა O. om. ზედა O. ბაბილონისათა O. მიცეს (?) O.
(11) ante სახლმან add. და O. ისმინენ I.
(12) სახლმან დავითისმან O. ესრე O. შჯიდეთ O. დილითგან O. განაგებდეთ O. განარინით I. აღევზნეს და/ f. 253v O.
(13) ასურეთისა O.
(14) post მისთა add. ზედა O. შეჭამენ I. om. ყოველნი O. გარემო მისა O.

C. XXII.

- (1) სახლად O. იუდაჲსა O. ეტყოდე O. ამას O.
(2) არქუ] სოქუა O. om. და მონათა... შენმან და O.
(3) om. და სიმართლესა O. განარინით I. ante ვედრსა om. და O. ante ობოლსა om. და O. ადგილსა ამას O.
(4) ჰყოფთ I. მის O. ზღ O. ეტლთა O, post quod om. და I. მათნი] მისნი I.
(5) თავსა ჩემსა] ჩემდა O. om. ვფუცავ O.
(6) om. ჩემდა O. დაუშენებლად I.
(7) /ცული (f. 254r), post quod add. მისი O. om. კელთა შინა მისთა O. მოკაფოს O. post ყოველი om. რჩეული ნაძვ შენი I.
(8) om. თვისა O. ante დიდსა om. ესრეთ I.
(9) om. და ad initium versus O. om. ესრე O. ლთი sic O.
(10) მკუდარსა O. განმავალსა ტირილით O. om. ესე O.
(11) ესრე] ამას O. სელემისა... მეფობდა] სულისა მის თვს sic O. რომელი O. გარდაკდა O. მერმც O, ante quod om. მუნ ვე I.
(12) წარიტყუნენენ O. მოკუდენ O. ვერ O. მერმც O.
(13) აშენებდეს I. მოყუასთა თვსთაგანი O. მოიქმნიე I : მოიქმნიის O : მოიქმნი-

- ეს scripsi. om. მისი O. მისცი I : მისცი O : მისცეს scripsi.
(14) იშენე] იშენეთ I. შემგუვედ] შეუდგინე O. ფართოები O. ნაძვთა : ა₂ additum manu correctoris I.
(15) om. ხოლო O. ნუა O. განპრისხნე O. ჰამაა O. სიმართლეს I : სამართალი O : სიმართლეს scripsi.
(16) უკეთეს I. მისა] მისსა O. საშჯელი] სამართალი O. მდაბლისა O. დავრდომილისა/ f. 254v O. post მისა₂ add. მაშინ O. om. მე O. post ესე om. ნუ I. არსა O. om. იგი O.
(17) post შინა₂ om. შენსა I. დათხევასა O. post ზედა₂ add. მისსა O. კლვისა O. post ვნებასა add. წინაწარმეტყუელეზაა O.
(18) იოვაკიმის O. თვს₂] ზედა O.
(19) ვირ] ვერ, post quod om. ებრ I. დაიფლას O. გარეშც O.
(20) ante ბასანდ om. და I. მიიწია O.
(21) post ცოლმასა add. შინა O. სოქუა O. om. არს O. სიჭაბუკისა შენისა, post quod add. და O. post ისმინე add. შენ O.
(22) მწყსიდეს : სიდ in rasura manu correctoris I. ტყუედ წარვიდენ O.
(23) დაბუდებული] დაბმულ I. om. შენ O.
(24) post უფალმან add. და ჰრქუა O. დალათუ] უკუეთუ O. მეყოს მე] იყოს O. ძეც I. იოვაკიმისი O. მეუფც (მეუფეც I)] მეფისა O. იუდაჲსი O. ნაბეჭდავ] დავიბეჭდავ O. მარჯუენასა/ (f. 255r), ultimae litterae non videntur, folio plicato O.
(25) ante გეშინის add. შენ O. მათისა გან₂ O. post კელთა add. გან O. ბაბილონისათა O. ქალდეველთაჲსა sic IO : correxī.
(26) განგაგდონ I. om. და დედაჲ... გშვა შენ O. იშვენით] იყვენით I. მოსწყდით O, ante quod om. მუნ I.
(27) იგინი ილოცვენ (?) O.
(28) ჭურჭერი O. ქუეყანად O. რომელი O.
(29) ქუეყანაო bis O.
(30) კაცად] კაცი O. om. კაცად₂ O. ამისთა O. მისისა გან O. მჯდომარე I.

(8) dabo] ego dedi O. coram facie vestra
post vitae O.

(9) om. hac O. accesserit ad (acc.)] ierit
obviam (dat.) O. om. et erit... captivum O.

(10) post meam add. contra eam O.

(11) ante domus add. et O. audite] au-
dient, vel audiat I.

(12) o domus] domus O. indicate] iudi-
cabitur O. regite] regetis O. liberatis
(pres.) I.

(13) Ossur Syriae (?) O.

(14) devorabit] devorabunt I. om. omnia
O.

C. XXII.

(1) illud] hoc O.

(2) dices O. om. et servi... tuus et O.

(3) om. et iustitiam O. liberatis (pres.) I.
om. et ante advenam et ante pupillum O.
in loco hoc O.

(4) feceritis] faciatis I. huius] illius O.
post curribus om. et I. eorum₁] eius I.

(5) in memetipso] mihi O. om. iuro O.

(6) om. mihi O.

(7) post securim add. eius O. om. in mani-
bus eius O. succidet O. post omnem om.
electam cedrum tuam I.

(8) om. suum O. post huic om. sic I.

(9) om. et ad initium versus O. om. sic O.

(10) eum qui egreditur fletu O. om. hanc
O.

(11) sic] hoc O. de Selem... regnabat]
propter animam illam sic O. egressus est]
descendit O. ante ultra om. illuc I.

(12) captivum abduxerunt eum] captivi ab-
ducentur O. morientur O. om. iam O.

(13) post proximis add. suis O. fecit] fe-
cisti I : facit O : correxi. om. eius O.
dabit] das I : dat O : correxi.

(14) convenientem] perge (?) O.

(15) om. autem O. irascaris (pres.)] irascē-
ris (fut.) O. iustitiam] iudicium sic O.

(16) post ei₂ add. tunc O. post hoc om.
nonne I. om. eum O.

(17) post avaritiam om. tuam I. post fe-
rendam add. ei O. post iniuriam add. pro-
phetia O.

(18) super Iovakim filium... regem O.

(19) in modum asini sepelietur] non poterit
sepeliri I.

(20) ante in Basan om. et I. fac pervenire
vocem tuam] pervenit (perf.) vox tua O.

(21) dixisti]dices O. om. est O. ab iu-
ventute tua] iuventutis tuae, post quod add.
et O. post audisti add. tu O.

(22) in captivitatem abibunt O.

(24) post Dominus add. et dixit ei O. Asi
si O. fiet mihi] erit O. Iek'onia filius
Iovakim regis Iuda, obsigno O.

(25) ante times add. tu O. in manibus₂]
de manibus O.

(26) eiciam] eicient I. om. et matrem...
peperit te O. nati estis] fuistis I. peritis
O, ante quod om. ibi I.

(27) illi precantur (?) O.

(29) terra bis O.

(30) om. hominem₂ O.

C. XXIII.

- (2) post ზედა om. ერისა ჩემისათა I. ჩემნი] ერისა ჩემისანი O. განაშორებთ I: განიშორებთ O: განაშორებთ scripsi. უგულებელს O. ჰყვენთ I.
- (3) შევიწყნარნე f. 255v O. განვიშორენ O. მათსა] მათათსა O.
- (4) აღუდგინო O. მწყემსი რომელი მწყსიდეს O. მერმც O.
- (5) დღცნი O. ante ცნას om. და I. სიმართლე I.
- (6) დღცთა O. ცხონდეს O. იუდა O. ისრაჲლმან] ივრუსალემმან I. სახლები I: სახელი, ante quod add. არს O: სახელები scripsi. დასდვას: s₁ additum manu correctoris I: დასდვა O. post შორის add. უწოდიან მას უფალი სიმართლცდ ჩუენდა. წინაწარმეტყუელთა ჩუენთა თვს O.
- (7) om. ამის თვს O. ante ესერა (correctum e ესე manu correctoris I) add. აჰა O. თქუან correctum e თქუენ manu correctoris I.
- (8) აღმოიყვანნა O. მოიყვანნა ნათესავნი... ისრაჲლისანი O. სადა O. post იგინი₁ add. მუნ O. აგნა O. დაეშენენ I: დაეშენეს O: დაეშენენ scripsi.
- (9) om. წინაწარმეტყუელთა თვს O. om. და ante შეიძრნეს O. om. ვითარცა მამაკაცი განკაფული O. კაცი additum manu correctoris I: მამაკაცი O. მისისა/ f. 256r O.
- (10) ამათისა O. უდაბნოდსნი cum circulo superscripto I. არა რაა additum manu correctoris I.
- (11) აღდელი და წინაწარმეტყუელი O. ჩემსა შინა O. om. მათი O.
- (12) მათ additum manu correctoris I. საქრომიელ O. ნისლსა] სღვისა O. შემობრკუმცს, ante quod om. და O. დაეცნენ O. post მათისასა add. თქუა უფალმან O.
- (13) post უმჯულოებანი add. რამეთუ O. სახელად correctum e ხილვად manu correctoris I.
- (14) ვიხილე additum manu correctoris I. მოიქცა კაცადკაცი O. მექმნეს I, ante quod om. და O. სოდომეთი და additum manu correctoris I. გომორაა O.
- (15) ესრე] ესერა O.
- (16) სიტყუასა O. om. იგი O. გწინაწარმეტყუელებენ, post quod add. თქუენდა O. om. ცუდსა O. მათისასა O. om. უკეთურისასა O. და არა/ f. 256v O.
- (17) იტყვან O. განმშურებელთა I: განშორებულთა O: განმშორებელთა scripsi. უფლისათა, post quod om. გან O. post იყოს om. თქუენდა... მავალთა₂ I, post quod add. და O. ჰქეს sic O. თქუენ] შენ O.
- (18) იხილა, post quod add. იგი O. ანუ... მისთა] ვინ მიუყო ყური და ისმინა O.
- (19) მოვალს O.
- (20) ვიდრემდე_{1,2} O. post ყოს add. მან O. om. ყოველნი O. მათისანი, post quod add. და O. აღსასრულთა დღეთა I. ხმა O. ყენეს O.
- (21) მივაგლინენ O.
- (22) დგეს O. ქუემ[](?) folio plicato O. ასწავებდე[] სამემცა O. post სღვისა (განსლღვისა sic I) om. მათისა I.
- (23) om. მე O.
- (24) ემალოსა O. სამალველსა O.
- (25) სახელითა ჩემითა O. ცრუდ correctum e ცუდ manu correctoris I. მეჩუენა] მესუნა ut vid. O. მე/ f. 257r O. ჩუენებაა] სულნელებაა O.
- (26) ვის თვს I: ვიდრემდის O: ვიდრემდე scripsi. რომელსა O. სიცრუესა O.
- (27) მიუთხრობდა O. ვითარცა additum manu correctoris I.
- (28) რომელსა O. წართქვან₁ I: წართქუნ scripsi. თვსი] მისი O. რომელსა O. წართქვან₂ O: წართქუნ scripsi. სიტყნი sic O.
- (29) აჰა ესერა] არა O.
- (30) ante აჰა add. ამის თვს O. იპარვეს O.
- (31) საუცრებასა] საცუთრებასა O. რული] რულილი I.
- (32) წინაწარმეტყუელებენ O. om. და სიცრუეთა მათითა O. ante არცა add. და O. სარგებელი რაა I: არაა სარგებელი O: სარგებელი არაა scripsi.
- (33) om. შენ O. post ერმან add. ამან O. მღღღმან/ f. 257v O. om. და ჰრქუა მათ O.
- (34) om. ესე O. სახლისა] სისხლისა IO: correxi.

C. XXIII.

- (2) *post* pastores *om.* populi mei I. meas] populi mei O.
- (3) eorum] montium *sic* O.
- (4) pastorem qui pascet O.
- (5) *ante* sciet *om.* et I.
- (6) Israel] Hierosolyma I. nomina] domus (*sing.*) I. haec nomina... quae] hoc nomen est... quod O. imposuit O. *post* prophetis *add.* appellabunt eum Dominum 'Iustitiam nostram'. De prophetis nostris O.
- (7) *om.* propter hoc O.
- (8) semina O. *post* eos₁ *add.* illuc O. restituit O. habitaverunt O.
- (9) *om.* de prophetis O. *ante* commota *om.* et O. *om.* velut vir perfractus O. homo] vir O.
- (11) sacerdos et propheta O. *om.* eorum O.
- (12) caligine] gressu O. offendent] offenderunt, *ante* quod *om.* et O. cadent O. *post* eorum₂ *add.* dixit Dominus O.
- (13) *post* iniquitates *add.* nam O.
- (14) *ante* facti *om.* et O.
- (15) sic] ecce O.
- (16) verbum O. *post* prophetant *add.* vobis O. *om.* vanum O. *om.* mali O.
- (17) a Domino] Domini O. *om.* vobis... ambulat₂ I, *post* quod *add.* et O. vos] te O.
- (18) vidit, *post* quod *add.* eum O. in sermone eius O. vel... eius₂] quis admovit aurem et audivit O.
- (19) egreditur] venit O.
- (20) *post* faciat *add.* ille O. *om.* omnia O. *post* sui *add.* et O. in fine dierum] in novissimis diebus I. intellexerunt O.
- (21) misi O.
- (22) *post* docerent *add.* sane O. *post* gressu *om.* eorum I.
- (23) *om.* ego O.
- (25) falsum *correctum* e vanum manu *correctoris* I. somniavi... somnium] odoratus sum... odorem O.
- (26) usquequo] propter quem I. qui] cui O.
- (27) narrabat O.
- (29) ecce] nonne O.
- (30) *ante* ecce *add.* propter hoc O. furati sunt *sic* O.

(31) prodigium] seductionem O.

(32) prophetant O. *om.* et mendacio suo O. *ante* neque *add.* et O. nullam] quam *sic* I.

(33) *post* populus *add.* hic O. *om.* et dices eis O.

(34) *om.* hanc O. domo] sanguine IO : *correxi.*

(35) რამეთუ ჰრქვს] ესრე თქუა O. მოყუსისა მიმართ თვისისა O. ძმისა მიმართ თვისისა O.

(36) უფლისად I : უფლისა O : უფლისასა scripsi. post სახელსუდებთ add. მე O.

უფლისა O. გარდავაქცინეთ O. ღმრთისანი₁ O. ძალთად O. ჩუენისანი O.

(37) ესრეთ : თ additum manu correctoris I : ესრე O. წინაწარმეტყუელსა O. post მოგიგო add. შენ O. გრქუა] თქუა O.

(38) სთქუთ O. უფლისა ut vid. folio pliatato O.

(39) om. მე O.

(40) საუკუნოა] საუკუნე O.

(7-8) versus 7 et 8 hic repetuntur in ambobus codicibus.

(7) ante ესერა add. აჰა O. არლა O. მერმჰ O.

(8) აღმოიყვანნა O. შეკრიბნა O. ყოველნი ნათესავნი ისრაჲლისანი O. ჩრდილოათ/ f. 258r O. სოფელთა გან O. განიშორნა O.

C. XXIV.

(1) ante მიჩუენა add. და O. კიშტე I. post წარტყუენვისა add. მის O. ბაბილონისა O. იოვაკიმისი O. მეფისა I. პელოვანნი I. om. რომელ წარტყუენნა O. om. და ante მიიყვანნა (მოიყვანნა) O.

(2) კიშტე I. post ერთი₂ add. სხუად O. ჯერკუალითა : ა₁ erasum (?) I. სა[[ჭმელ : ჭ in rasura manu correctoris O. სიმწარიითა] სიჯერკუალითა O.

(3) ჯერკუალსა (bis I) ლელუსა O.

(4) ჩემდა მომართ O.

(5) რომელნი O. ქალდეველთა] ქალდეველთად, post quod om. კეთილისად I.

(6) მათ ზედა post ჩემნი O. უკმოვაგ^ნე sic I. აღვაშენე I. ante დავპნერგ^ნე om. და I. /აღვპნებურნე f. 258v O.

(7) ესცე] მიესცე O. რომელთა მიციან O. მათა O. მოიქცეს I.

(8) ჯერკუალი ლელვ O. თვისისა] მათისა O. ეგრე] ესრე O. მეფეა : -ფეა additum super lineam manu correctoris I. იუდაასა I. რომელნი O. ამას (correctum e მას manu correctoris I)] მას O.

(9) მეფცთა O. om. და ante საძულელად O. განვიშორნე O. post იგინი add. მუნ O.

(10) მოუვლინო O. om. ზედა O. რომელი I.

C. XXV.

(1) წელსა₁] ნაწილსა O. იოვაკიმისა O. ბაბილონისასა O.

(2) რომელი O.

(3) მეცამეტით O. ძისა ამონისა bis scriptum, in secundo loco expunctum circulo circumscripto I. post იუდაასა add. და მე O. ოც და სამ წელ O. ჩემდამო/ f. 259r O. om. და გეტყოდე₁ თქუენ O. ante აღვიმსობდი add. და O.

(4) om. თქუენდა O. მოვაგლინებდ O. და არა ერჩდა] არცა ერჩდით O. ყურითა თქუენითა O. სმენად ante ყური O. om. სიტყუათა ჩემთა O.

(5) თქუენისა] თვისისა O. სლვათა, post quod add. თქუენთაჲსა O. დაეშენენით I. რომელი O.

(6) კუალსა O. უცხოთა I. ante თაყუანისცემად om. და I. ბოროტის] ჯერკულის O.

(8) post უფალი add. ძალთად O. post ჩემთაჲ add. ამის თვს ესრე იტყვს უფალი ძალთად. რამეთუ არა გრწმენა სიტყუათა ჩემთაჲ O.

(9) om. მე O. ბაბილონისაჲ O. იგინი₁] იგი O. მისთა, ante quod om. ზედა₂ O. გასარყუნელად sic O. om. და სასტკუნველად და საყუედრელად O.

(10) post მათ om. გან I. post სიხარულისაჲ om. და O. სან/თლისაჲ f. 259v O.

(11) საოკრებელად O. მეფცსა ბაბილონისასა O.

(12) აღესრულნენ post წელნი O. მეფცსა O. ბაბილონისასა O. მას O. om. ძიებით, post quod add. და O. ante დაესხნე om. და O.

(13) მას O. რომელნი ვთქუენ O. შინა ამას O.

(14) post წარმართთა add. რომელ ჰმონებდეს მათ შორის O. om. მე O. post მივაგო om. მათ I. საქმითა მათითა, post quod om. ებრ₁ O.

(15) ესე additum manu correctoris I : om.

- (35) nam dicit] sic dixit O. ad proximum suum... ad fratrem suum O.
 (36) *post* nominare *add.* quidem O. pervertemus O.
 (37) prophetae O. *post* dixit *om.* tibi O.
 (38) dicitis] dixistis O.
 (39) *om.* ego O.
 (8) omnia semina O.

- et super iniquitates O. *ante* ponam *om.* et O.
 (13) hanc] illam O. quod] quae O.
 (14) *post* gentilibus *add.* qui serviebant in eis O. *om.* ego O. *post* reddam *om.* eis I. *om.* secundum₁ sic O.
 (15) *om.* hoc O. potabis (*correctum e* pota

C. XXIV.

- (1) *ante* ostendit *add.* et O. *post* captivitatem *add.* illam O. Iovakim O. regem] regis I. *om.* quos in captivitatem abduxit O. *om.* et *ante* adduxit O.
 (2) *post* alterum (*lit.* unum) *add.* alium O. amaritudine] malitia O.
 (3) malas (*bis* I) ficos (*sing.*) O.
 (5) *post* Chaldaeorum *om.* in bonum I.
 (6) super eos *post* meos O. *ante* plantabo *om.* et I.
 (7) quo sciant] qui sciunt O. revertentur] reversi sunt I.
 (8) malae sunt fici (*sing.*) O. hac] illa O.
 (9) *post* parabolam *om.* et O. *post* eos₂ *add.* illuc O.

C. XXV.

- (1) anno₁] parte sic O.
 (3) filii Amon *bis* erat I. *post* Iuda *add.* et ego sic O. in tertio et vigesimo anno O. *om.* et loquebar₁ vobis O. *ante* consurgebam *add.* et O.
 (4) *om.* ad vos O. neque oboedivit] neque oboedistis ut audiretis aure vestra O. *om.* verba mea O.
 (5) vestra] sua O. gressus] gressuum vestrorum O.
 (6) *post* eis *om.* et I.
 (8) *post* Dominus *add.* exercituum O. *post* meis *add.* propter hoc sic loquitur Dominus exercituum, quia non credidistis verbis meis *bis* O.
 (9) *om.* ego O. eos₁] eum O. *om.* super₂ O. huius] eius O. *om.* et in sibilum et in opprobrium O. aeternam O.
 (10) *ante* eis *om.* ex I. *ante* vocem₃ *om.* et O.
 (12) impleti fuerint *post* anni O. hanc] illam O. *om.* visitatione O. iniquitatum]

- O. ასუა correctum e ასუ I : ასუ O.
 ეგე] იგი O. om. მიმართ O.
 (16) რომელი, post quod add. მე O.
 (17) om. იგი O. უფლისა O.
 (18) om. და ad initium versus O. იუდ/ა-
 ესთა f. 260r O. post უგზოდ om. და I.
 სასტჯნველად O. post საწყევლად
 add. მსგავსად მის დღისა O.
 (19) ეგვტელთასა O. ante მონათა add.
 ყოველთა O. om. და ante მდიდართა O.
 (20) om. და ყოველთა შემყოფთა მისთა
 O. ჭალაკთასა (-თაჲსა sie O) O. om.
 ქუეყანისა₁, 2 O.
 (21) ედომისასა O.
 (22) om. და ყოველთა₂ მეფეთა სიდონი-
 სათა O. ante რომელნი add. და O.
 (23) დედანს O. ბოსონსა O.
 (24) წინაგარდამარჯულ cum circulo su-
 perscripto I : წინაგარდამარჯულთა O.
 პირით O. მეფცთა₂ O.
 (24-25) om. ზამბრისთა. და ყოველთა მე-
 ფეთა O.
 (25) ლამისთა O.
 (26) post ყოველთა₁ add. ვე O. მახლო-
 ბელთა... შორიელთა O. om. ვე O.
 მეფობათა O. რომელნი O. სუას]
 სობას I.
 (27) ante დაითრვენით add. და O. წარ-
 მოსთხიეთ/ f. 260v O. ante დაეცნეთ
 om. და O. ასდგეთ I. მახვლისა] მალ-
 ლისა O. რომელი] რამეთუ I. მოვა-
 ელინე O. თქუნესა O.
 (29) განწმიდნებით] განწმდით sie O.
 მოუწოდებ] მოუწეს sie O.
 (30) წინაწარმეტყუელებდ O. მათ O.
 მათა მიმართ] მათ ზედა O. ჰრქუა
 O. სიტყუასა, ante quod om. და I.
 მსთულებელნი] მსუდრებელნი O. მოუ-
 გებდეს O. მოსრვად O.
 (31) დაშჯის O.
 (33) კიდითგან... ქუეყანისა] მიერ ქუეყა-
 ნითგან მიომუნ კერძო ქუეყანადმდე O.
 იტყებონ O. და/ევლენენ f. 261r O.
 ante სკორედ add. არამედ O.
 (34) ხმა O. ეტყებდით O. post დღენი
 add. თქუნენი O.
 (35) ცხოვართაჲსა sie IO, post quod add.
 ძლიერებათა გან მწყემსთა O : correxī.
 (36) ვალალაებისაჲ O. ცხოვართაჲსა

- sie IO, post quod add. სულიერთაჲ O :
 correxī.
 (37) მშვდობისა, post quod add. მათისაჲ
 O. უფლისა O.
 (38) om. იგი O. post რისხვისა₁ add. წი-
 ნამძლუარნი მწყემსთანი ვითარცა ჭურ-
 ჭელი გულისსათქუმელი O.

C. XXVI.

- (1) იოვაკიმისსა O. იუდაჲსა I. om.
 უფლისა მიერ O. ante და add. ესე O.
 (2) post მრქუა add. მე O. ante იუდასა
 add. ერსა O. მომავალთა I. რომელ-
 ნი, post quod add. იგი O. უბრძანენ O.
 სიტყუასა/ f. 261v O.
 (3) მოიქცენ O. დასცხრეს O. განმიზ-
 ხავს sie O.
 (4) რომელი O.
 (5) სიტყუასა O. წინაწარმეტყუელთა-
 სა O. om. მონათა ჩემთაჲ O. რომელ-
 ნი O. om. განთიად O.
 (7) სიტყუაჲ. იტყუდა რაჲ იგი] სიტყუა-
 თაჲ ამათ O.
 (8) სიტყუათა O.
 (9) განკრბა] შეაკრბა O. add. და ante
 სახლად I.
 (10) om. ვითარცა O. ესმა O. მთავარ-
 თა იუდაჲსთა სიტყუათაჲ ამათ O. უფ-
 ლისა₂] უფლისათა O.
 (11) ante მთავართა add. და O. მი/მართ
 f. 262r O : მათ I. post ერსა add. და
 ჰრქუეს O. კაცისა, post quod add. თანა
 O. გუესმა... ჩუენთა O.
 (12) მათ O. რომელნი O.
 (13) ბოროტისა O.
 (14) ad initium versus om. და O. ante
 ესერა add. აჰა O. მყავთ cum circulo su-
 perscripto I : მიყავთ O. om. ჯერ...
 უმჯობეს O.
 (15) მოკლათ თუ O. დასთხევთ თქუნენ]
 თქუნენ მისცემთ, post quod add. ქუეყანასა
 O. om. ზედა₃ ante მას O. ჭეშმარი-
 ტად ante უფალმან O. ყოველთა ვე
 სიტყუათა ამათ O.
 (16) მღდელმან sie O : om. მიმართ O.
 (17) მოხუცებულნი O. ერისანი] ქალა-
 ქისანი O. om. კრებულსა O. ერსა O.
 ჰრქუეს O.
 (18) მიქია O. მორათიელი O. დღცთა

I)] pota O. isto] illo O. ad quos] quibus O.

(16) *ante* mittam *add.* ego O.

(17) *om.* illud O.

(18) *om.* et₁ O. *post* invium *om.* et I. *post* maledictionem *add.* ad modum illius diei O.

(19) Aegyptiorum O. *ante* servos *add.* omnes O. *om.* et *ante* magnates O.

(20) *om.* et omnes socios eius O. insularum O. *om.* terrae_{1, 2} O.

(21) Edom O.

(22) *om.* et omnes reges Sidonis O. *ante* quae *add.* et O.

(23) Buz] Boson O.

(24-25) *om.* Zambri et omnes reges O.

(25) Elam] Lam *sic* O.

(26) proximos et longinquos O. bibet] *corrupte* I.

(27) *ante* inebriamini *add.* et O. *ante* cadetis *om.* et O. gladii] excelsi *sic* O. quem] quia I. misi O.

(29) purificamini] *corrupte* O. voco] *corrupte* O.

(30) haec] illa O. .ad] contra O. dic] dices O. *ante* verbum *om.* et I. respondebant, *vel* respondebit O. contritio] ad conterendum O.

(33) ab extremo... terrae₂] ab hac (*lit.* hinc a) terra usque ad illam (*lit.* illuc versus) terram *sic* O. plangent O. *post* sepelientur *add.* sed O.

(34) *post* dies *add.* vestri O.

(35) *post* ovium *add.* a potentiis pastorum O.

(36) *post* ovium *add.* spiritualium O.

(37) *post* pacis *add.* eorum O.

(38) *om.* illa O. *post* irae₁ *add.* duces pastorum sicut vas desiderabile *sic* O.

(10) cum audissent] audierunt O. principes Iuda verba haec O.

(11) *post* pseudoprophetae *add.* et O. *post* principes *add.* illos I. *post* populo *add.* et dixerunt ei O. cum hoc homine O. audistis... vestris] audivimus... nostris O.

(12) haec] illa O.

(13) malitiā, quam O.

(14) *ad initium versus om.* et O. *om.* oportet... melius O.

(15) *om.* me₁ O. effunditis... vos₁] vos traditis super terram O. *om.* super₃ O. vere *ante* Dominus O. verba haec O.

(16) ad sacerdotes] sacerdos *sic* O.

(17) de senioribus] seniores O. populi] civitatis O. coetum populi] populum O. *post* dixerunt *add.* ei O.

(18) Mik'ia O. Morat'ies O. *ante* omni

C. XXVI.

(1) Iovakim *hic et postea* O. a Domino] hoc O.

(2) *ante* Iuda *add.* populo O. venit] veniunt I. *post* praecepi *add.* eis (?) O.

(3) conversi fuerint O. abstinuerit O. *ante* gressus *add.* propter IO : *omisi.*

(5) sermonem O. *om.* servorum meorum O. *om.* mane O.

(7) verbum... ille] verba haec O.

(9) *ante* in domum *add.* et I.

- O. ante ყოველსა add. ეტყოდა O.
 ante ჰრქუა add. და O. ესრე] ესე I.
 ვითარცა/ f. 262v O.
 (19) მოკლათა O. om. იუდასმან O.
 ვქმნეთ O. ჩუენთა ზედა O.
 (20) კარიათიარმელი] არიმათიელი O.
 ante ქალაქსა add. და წინაწარმეტყუე-
 ლებდა O.
 (21) მეფცსა O. იოვაკიმს O. post
 მთავართა add. მისთა O. მისუმიერნი]
 მისნი O. ესმა] ემა sic O. om. და ante
 შეეშინა, post id autem add. მას O. შე-
 ვილა] შთაკდა O.
 (22) იოვაკიმ O. ელდათა O. კაცნი
 მის] ცემის ut vid. O.
 (23) ante მიერ add. მუნ O. om. იგი₂ O.
 იოვაკიმისა O. სამარცსა ძლთა O.
 ერისა მისისათა] იერემიაათა sic O.
 (24) ძისა საფანისი O. მოკლვად... ერი-
 სათა] კელთა ერისათა. რათათა არა მოკუ-
 დეს იგი O.

C. XXVII.

- (1) იოვაკიმისსა O. იოსიაჲსსა O. იე-
 რემიაჲსა O. მიმართ/ finis f. 262v O.
 In O exstat lacuna unius folii a v. 1 usque
 ad v. 16.
 (7) ჰმონონ (?) I.
 (8) ვითარმედ I : ვიდრემდე seripsi.
 (16) მლდელთა/ iterum incipit textus co-
 dicis O, f. 263r. ვარქუ] ვთქუ O. სიტყ-
 უთასა O. აღრე] ესრე O. post ცრუ-
 სა add. იგინი O. შორის] თანა O.
 (17) ჰმონეთ O. ბაბილონისასა O. სც-
 ხონდეთ O. ante რაჲსა om. და O.
 (18) სიტყუას უგებედ] სიტყუა უგენ I.
 იუდაჲსი O. om. და იცრუსალემი-
 საჲ ბაბილონდ O.
 (19) ზღსსა] ზღუდისა I. რომელნი O.
 (20) რომელი O. ბაბილონისამან O.
 იოვაკიმ O. მეფც იუდაჲსი O.
 (21) ჭურჭერსა O. რომელი O. om.
 შინა₁ O.
 (22) მოაქციო I.

C. XXVIII.

- (1) დასაბამ/სა f. 263v O. მეხუთესა
 თუესა O. აზარიჲსმან O. გაბაჰო-
 ნელმან O.

- (2) შემდგომად... წლისა post ბაბილონი-
 საჲ O. post წლისა om. დღეთა I.
 (3) post მოვაქციო add. მე O. რომელი
 O. წარილოს O. ბაბილონისამან O.
 om. ამის ადგილისა გან O.
 (4) იოვაკიმისი მეფისა იუდაჲსი O. ტყ-
 უე O. იუდაჲსი₂ O. ante უფალმან
 addidi თქუა. post ეგრე add. და იექონია
 O. ბაბილონისაჲ O.
 (5) მლდელთა O. ერისათა] ერისსა sic
 I. რომელნი O.
 (6) სწინაწარმეტყუელებ O. ჭურჭრისა
 მის] ჭურჭერი მისი I. უფლისაჲ O.
 ნატყუენავისა O. om. ბაბილონით O.
 (7) om. მე O. post ყოველისა rasura 6/7
 litterarum I.
 (8) იტყოდეს O. საუკუნითგან] საუკუ-
 ნით, post quod om. და O. ქუეყანა/სა
 (f. 264r O)] ქუეყანათა I. ante მეუფე-
 ბათა om. და O. დიდდილთა O.
 (9) om. და ad initium versus O. რომელი
 O. სიტყუსასა O. ante საცნაურ add.
 და I.
 (10) წინაშე additum manu correctoris I.
 იერემია O.
 (11) ჰრქუა] თქუა O. ბაბილონისაჲ O.
 ყოველთა ნათესავთა] ყოველისა ერი-
 სა O. om. წინაწარმეტყუელი O. გზა-
 სა თჳსსა O.
 (12) შემდგომად შემუსრვისა ანანია ცრ-
 უწინაწარმეტყუელისა O. საკივთა
 მათ ante ქედისა O.
 (13) post მივედ om. და I. ესრე O. post
 ვქმნე add. მე O. რკინისანი O.
 (14) მივეც] მიც correctum e მივეც, ante
 quod add. და I. om. ზედა O. ნათესა-
 ვთა O. რათათა] რამეთუ I. ნაბუქო-
 დონოსორს მეფცსა O.
 (15) სიცრუესა O.
 (16) ესერა/ f. 264v O. განგავლინებ]
 გავლინებ eum circulo superscripto I.
 ante ამას add. და O.
 (17) om. ცრუ O. თუესა O.

C. XXIX.

- (1) რომელნი მიუძღუანნა O. Hic desi-
 nit eod. Ier. 7, f. 128v I, et incipit eod. Ier.
 11, f. 13r I. წარტყუენულთასა₁ O.
 და post მლდელთა O. ბაბილონდ_{1, 2} O.

add. loquebatur O. *ante* dixit₁ *add.* et, *post id autem add.* ei O. *sic*] hoc I.
 (19) *om.* Iuda₁ O. fecimus] faciemus O.
 (20) Kariatiarim] Arimat'ia O. *ante* adversus₁ *add.* et prophetabat O.
 (21) *post* principes *add.* eius O. ab eo dicta] eius O. et timuit] timuit ille O. ingressus est] descendit in O.
 (22) Eldat'a O. viros cum eo] *corrupte* O.
 (23) *ante* illinc *add.* ibi O. *om.* eum₂ O. populi eius] Ieremiae *sic* O.
 (24) filii Sap'an O. ut interficeretur... populi] in manus populi, ut non moreretur ille O.

quod add. et I. ut operarentur ... servient] quia operabuntur... servient I.
 (16) *ante* hoc₂ *add.* et O.
 (17) propheta O.

C. XXIX.

(1) quem misit] quae misit O. ad seniores in captivitatem abductorum, ad sacerdotes et

C. XXVII.

(1) Ieremiam *lacuna in* O.
 (8) donec] quoniam I : *correxi*.
 (16) sacerdotibus *incipit iterum* O. verba] verbum O. cito] *sic* O. *ante* prophetant *add.* illi O. in eis] cum eis O.
 (17) *ante* quare *om.* et O.
 (18) respondeat I. *om.* et Hierosolymae in Babylonem O.
 (19) mari] muro I.
 (20) reges] regem O.
 (22) facias *sic* I.

C. XXVIII.

(1) in quinto mense O. Azor] Azariae O.
 (2) post duos annos (*post quod om.* dierum I) *post* Babylonis O.
 (3) *post* faciam *add.* ego O. abstulit] auferet O. *om.* de hoc loco O.
 (4) regem] regis O. *ante* Dominus *addidi* dixit. *post sic add.* et Iek'oniam O.
 (6) illa] eius I. *om.* de Babylone O.
 (7) *om.* ego O.
 (8) fuerunt] loquebantur O. *ante* prophetabant *om.* et O. terram multorum] terras multas I. *ante* super regna *om.* et O. permagna O.
 (9) *om.* et₁ O. *ante* notus *add.* et I.
 (11) *post* dixit₁ *om.* ei O. omnium gentium] omnis populi O. *om.* propheta O.
 (12) *post* numellae *add.* illae O. numellae illae *ante* de collo O.
 (13) *post* vade *om.* et I. *post* faciam *add.* ego O.
 (14) dedi] habeo (*correctum e dedisti*), *ante*

რომელნი წარტყუნნა O. post ნაბუქოდონოსორ add. მეფემან O.

(2) მეფისასა O. დედოფლისასა O. კელოვანთა O.

(3) ელიაჲსითა I, post quod add. და O.

ქელკიაჲსისა I : ქერიაჲსითა O : ქელკიაჲსა seripsi. ნაბუქოდონოსორ O.

(4) om. რომელ წარტყუნნა O.

(5) იშენეთ I. დაეშენენით I : დაიშენენით, ante quod om. და O : დაეშენენით seripsi. ante დაასხთ add. და O.

(6) უსხენით] უსხნეთ, ante quod add. და O. post განმრავლდით add. მუნ O.

და/ ნუ f. 265r O.
(7) ცხომდებოდეთ cum circulo superscripto I : ცხონდებოდეთ O. მათსა მშვდობასა შინა O. მშვდობა იყოს O.

(8) აღგატუნებედ cum circulo superscripto I : გაცტუნებენ O. გაცტუნებედ O. თქუენ გეზმანებთან O.

(9) იგინი₁ post ცრუსა O. ante არა add. და O. მოვავლინენ O, post quod om. იგინი₂ I.

(10) post ამას add. ვე O.

(11) თქუა უფალმან ante ზრახვაჲ O. ante სასობეჲ om. და O. post მპოოთ add. მე და ჰპოოთ და ხალოდით O.

(12) მეძიებდეთ O.

(13) ტყუე O. მოგაქცინენ sie I. ვინაჲცა/ f. 265v O. წარტყუნით O. om. თქუენ O.

(14) უფალი მეფისა] უფლისა sie O. ყოველისა ერისა, post quod add. და O. ამის] მისთა O. ქუეყანისასა O.

(15) ესრე O. om. მე O. ვყენი] იყვენენ I. სოარემისანი O. რომელ O. სიჯერკუალისა I.

(16) იგინი₁] შემდგომად მათსა O. საყუედრელად] სარყეველად O. მეუფებათა O. post საფიცებელად add. ყოველთა O. განვაზნიენ O, post quod om. მუნ I.

(17) აღვიმსთობდ O.

(18) რომელნი განგავლინნა O.

(19) და ante სთქუთ] რამეთუ O. დაადგინნა O. om. ჩუენ ზედა O. წინაწარმეტყუელნი O.

(20) ესრე O. აქაბის O. კოლაჲსისა] ოზიაჲსსა O. სედეკიაჲს] ეზეკიაჲ<ს> sie O. მანასესა I. რომელნი O.

სახელითა ჩემითა O. მივსცემ O. ნაბუქოდონოსორისთა O. ბაბილონისათა O.

(21) აღვილო O. შორის/ ut vid. f. 266r O. წარტყუნველთა O, post quod om. იუდაჲსთა I. გიყავენ O. უფალმან შენ O. om. იგი O.

(22) om. იგინი O. მოქალაქეთა, post quod add. თვსთასა O. მოწამს O.

(23) არქუ] მიუგო და ჰრქუა O.

(24) post ისრაჲლისაჲ add. და თქუა მის თვს O. om. წიგნი ყოველსა ერსა O. ante არა add. და O. სოფონიას O. მანასესსა, post quod add. მდდელსა O.

(25) post უფალმან add. და O. მისცენ O. სინუქისსა] სიონ ქისსა I.

(26) შეჰრისხენ O. post რომელი add. იგი O.

(27) იშენეთ I. დაეშენით I : დაცშენენით sie O : დაეშენენით seripsi. ante დაჰნერგეთ add. და O. სამოთხეებ O.

(28) იერემია O.

(29) იერემიას O. თქუა O.

(30) წარტყუენ/ნულთა f. 266v O. სამიას O. სამია O. გყვენ] გქმნნა O. სიცრუესა O.

(31) თქუა უფალმან] იტყვს უფალი O. თქუნსა] ქუეყანასა O. მისა O.

C. XXX.

(1) თქუა O.

(2) post ისრაჲლისამან add. და თქუა O. om. ვე O. სიტყუანი ესე O. რომელნი O.

(3) დღჲნი O. ტყუე I. ეუფლნეს I.

(4) რომელსა I.

(5) om. ძალთამან O. მშვდობაჲ O.

(6) თუ] უკუეთუ O. რომელ O. იყვენეს O. ფერცხლნი cum circulo superscripto I. განრინებაჲ] განძვნებაჲ O.

გარდაიქცა ყოველი პირი I. დანდალუკ cum circulo superscripto I : დანდალუკია sie O. იქმნეს I.

(7) დღე I. იგიომლევანი O. იაკობისი/ f. 267r O.

(8) დღჲსა O. post უღელი add. მათი O. განგანვხეთქენ sie bis I. არლა] და არლარა O.

(9) post მეფე add. მათი O.

ad pseudoprophetas O. quem₂] quos O.
post Nabuk'odonosor *add.* rex O.
 (2) artifices O.
 (3) Eliae I, *post quod add.* et O. K'elkia] K'eriae O.
 (4) *om.* qui... abducti sunt O.
 (5) *ante* habitate *om.* et O. *ante* plantate *add.* et O.
 (6) habete₁] habebitis, *ante quod add.* et O. *post* multiplicamini *add.* ibi O.
 (7) in eorum pace O. pax erit O.
 (8) vos somniatis O.
 (9) illi *ante* prophetant O. *ante non add.* et O. *post* misi *om.* eos I.
 (10) hunc] eundem O.
 (11) dixit Dominus *ante* cogitationem₂ O. permagnam... spem] permagnam hanc spem O. *post* me₂ *add.* et invenietis et invocabitis O.
 (13) quaeritis me O.
 (14) abduxi] abducti estis O. *om.* vos₄ O.
 (16) Dominus] ad Dominum *sic* O. *om.* ad regem O. omni populo, habitatoribus... fratribus vestris] ad omnem populum, et habitatores... fratres vestros O. huius] eius O.
 (17) *om.* ego O. facio eos sicut ficos] erunt illi sicut fici I. Soarem O.
 (18) *ante* eos₁ *add.* *post* O. opprobrium₁] concussionem *sic* O. regibus] regnis O. *post* exsecrationem *add.* omnibus O. dispergam] dispersi O. *post* eos₃ *om.* illuc I.
 (20) emisit vobis O.
 (15) et₁] enim O. *om.* super nos O. prophetas O.
 (21) Ak'ab O. Kolae] Oziae O. Sedekiam] Ezekiam O. tradam eos] trado O.
 (22) assumam O. captivos] qui in captivitate abducunt O, *post quod om.* Iuda I. Dominus tibi O.
 (23) *om.* illi O. *post* concivium *add.* suorum O.
 (24) die] respondebis et dices O.
 (25) *post* Israel *add.* et dixit : propter hoc O. *om.* librum ad omnem populum O. *ante non add.* et O. *post* Manases *add.* sacerdoti O.
 (26) *post* Dominus *add.* et O. des O. Sinuk'] *corrupte* I.
 (27) increpasti O.

(28) *ante* plantate *add.* et O.
 (30) *post* dixit *om.* ei O.
 (31) Samia_{1, 2} O.
 (32) dixit] dicit O. inter vos] in medio terrae O.

C. XXX.

(1) *post* dixit *om.* ei O.
 (2) *post* Israel *add.* et dixit O. verba haec O.
 (3) dominabuntur] dominati sunt, *vel* dominabitur I.
 (4) quae] quod I.
 (5) *om.* exercituum O.
 (6) prehenderit]prehendit (*perf.*) O. liberatio] in iracundiam *corrupte ut vid.* O. conversa est omnis facies I.
 (8) *post* iugum *add.* eorum O. *ante iam add.* et O.
 (9) *post* regem *add.* eorum O.

- (10) იაკობსა O. განგანგარინო sic I. დაეყუდოს] დაეშენოს I. მაფრთხო-ბელ] მტყუენველ I.
 (11) რამეთუ] და O. მიმართ] მიერ O. განვაბნიენ O. შენ₂] მუნ O. განმართლებით არა განგამართლო] განმრავლებით განგამრავლო O.
 (12) ძლიერ] ძლით I. post შენი₁ add. და O.
 (13) ante არს₂ om. არა I.
 (14) დაგივიწყონ O. იკითხო I : იკითხეს O : იკითხონ scripsi. მტკიცეა I. ante გძლეს add. და O. უმჯულო/ება-თა f. 267v O.
 (15) om. შენ O. ცოდვათა] უმჯულო-ებათა O.
 (16) post ყოველთა add. მათ O. post განმრავლდეს om. და ცოდვათა შენთა გიყვეს შენ ესე I : post id autem add. მაჭირებებელნი და I. მაჭირებელნი O. ტყუედ მეცნენ O.
 (17) post განგაკურნო add. შენ O. post იწოდე add. შენ O.
 (18) post საყოფელთა add. გან O. post მისნი add. და O. აღეშწნოს O. სი-მალღესა] სიმართლესა I. სამართალი-თა O. აღემართოს] აღეშწნოს O.
 (19) გამოვიდეს O. მძნობარი O. post იგინი₁ om. და არა მოაკლდენ და განვაო-რძინე (განვაორძინენ O) იგინი I.
 (20) om. პირსა O. მაჭირებელთა O.
 (21) om. იყვნენ O. უმძლავრესნი] უმ-რავლესნი I. მთავარნი მათნი O. გა-მოვიდენ O. მოიქცენ] მოვიდენ O. om. ესე O. ante გული add. მისცა O. მოქცევად O.
 (22) იყვნენ/ f. 268r O. ერად O. ღმრ-თად O.
 (23) გამოკდა₂ : გამოკ manu correctoris I, ante quod add. და O.
 (24) ante არა add და O. post ყოს om. და I. აღსასრულსა დღეთასა... ეგე O.

C. XXXI.

- (1) ვიყო (?) O. ნათესავისა O. ერად O.
 (2) ვპოვე O. სიწრფოება] სიტყუა O. მაწანებელად IO : მაწამებელად scripsi. ვილოდეს O.
 (4) აღვაშენო I. აღეშენოს I : აღვა-

- შწნო O : აღეშწნოს scripsi. მერმც O. om. შენი O. ante გამოიღო om. და I. მემღერთა O.
 (5) ad initium versus add. და O. მერმც O. აშენოთ I : აღაშწნოთ O : აშწნოთ scripsi. სარადასა O. post აქებდით add. უფალსა O.
 (6) დღეა I. ევრემისათა O.
 (7) ესრე O. თავსა O. post იქსნა om. უფალმან I.
 (8) om. იგინი O. დღესასწაულსა/ (f. 268v O) IO : correx. ფანეკისასა cum circulo superscripto I : პასეკისასა O : ფასეკისასა scripsi. om. და post შორის O. ქმ[უ]ლნი : ნ erasum O.
 (9) ტირილითა, post quod add. და O. განვიდენ O. post გან om. და O. შეს-ტონ] დაშენ O. მერმც post შინა O. ვექმენ O.
 (10) განანქრია O. დაიცვეს, post quod add. იგი O.
 (11) უმრავლესთა I : უმრავლესთა O : უმძლავრესთა scripsi.
 (12) უკვრდეს O. იფქლისა O. post საცხოვართასა add. ცხოვართა I. მათი] მისი O. მერმც O. om. არცა ჰმშვიო-დის O.
 (13) ჭაბუკათასა cum circulo superscripto I : ჭაბუკათასა O.
 (14) დავათრო/ f. 269r O. მღდელთა O. ძტთა I.
 (15) ჰრამადთ O. ante ტირილი add. და O. რაქელ სტიროდა O. om. მათ O. ცემის O.
 (16) იტყვს უფალი] თქუა უფალმან O. სასყიდელ შენთა საქმეთა O.
 (18) om. მე₁ O. დავიმწყს I : დავიმწყი O : დავიმწყე scripsi. მოვიქცს I.
 (19) om. მის O. ხმის O. დღშთა O. კდემულ ვიქმენ] დამკდემა O. სიჭაბუ-კით O.
 (20) ჩაყუარელი sic O. ante ევრემ add. და O. შობასა sic O. მერმც O.
 (21) om. და₁ O. მივეც O. შენი/ f. 269v O. ბჭეთა IO : ბეჭთა scripsi. ქალაქებად] ქალწულებად O. მგლო-ვარე O.
 (22) მიაქცევდ : მი in rasura manu corre-ctoris I. om. და post ცხორებად O. ახლადთ. ცხორებითა O.

- (10) requiescet] aedificabitur I. terreat] captivos faciat I.
- (11) etenim] et O. ad quas] a quibus O. dispersi, *post quod add.* illuc O. iustificatione non iustificabo] multiplicatione multiplicabo O.
- (12) fortis] eum fortitudine I. *ante dolorum add.* et O.
- (13) *ante est*₂ *om.* non I.
- (14) obliti sunt] obliviscuntur O. interrogabunt] interrogabis I : interrogaverunt O : *correxi.* *ante praevaluerunt add.* et O.
- (15) peccata tua] impietates tuae O.
- (16) *ante inimici add.* illi O. *post multiplicati sunt om.* et peccata tua fecerunt tibi hoc, *post quod add.* illi qui opprimunt, et I. tradam in captivitatem] in captivitatem tradentur O.
- (17) *post es add.* tu O.
- (18) captivorum eius miserebor] captivos eius, et miserebor O. excelso suo] iustitia sua I. erigetur] aedificabitur O.
- (19) egredietur... cantator O. *post eos*₁ *om.* et non deficient, et crescere faciam (fecei) O eos I.
- (20) facie mea] me O.
- (21) *om.* erunt O. fortiores] plures I. principes... egredientur O. convertentur] venient O. *om.* hic O. *ante cor add.* dederit O. convertat ut convertatur O.
- (22) in populum... in Deum O.
- (23) *ante egressa*₂ *add.* et O.
- (24) *ante non add.* et O. *post faciat om.* et I. in fine dierum... istud O.

- (9) *post fletu add.* et O. egredientur O. *om.* et *post te* O. errabunt] manebunt O. in ea ultra O. fiam] factus sum O.
- (10) *post custodiet add.* eum O.
- (12) *post pecorum add.* ovium I. eorum] eius O. *om.* nec esurient O.
- (15) in Hrama] de Hrama O. *ante fletus add.* et O. Rak'el O. *om.* illos O.
- (16) dixit O. tuorum operum O.
- (18) possum haurire O.
- (19) *om.* illam O.
- (20) *ante Ep'rem add.* et O. laetitia] partu *sic* O.
- (21) *om.* et₁ O. da] dedi O. umeros] portas IO : *correxi.* civitates tuas] virginitatem tuam *sic* O.
- (22) *post salutem*₁ *om.* et O. novam, in salutem₂] in nova salute O.

C. XXXI.

- (1) fiam] ero O. gentis O. in populum O.
- (2) rectitudinem] sermonem O. ambulabant O.
- (4) aedificabitur tibi, virgo] aedificabo virginem O. *om.* tuum O. *ante effundes om.* et I.
- (5) *ad initium versus add.* et O. Samariae] Sarae O. *post laudate add.* Dominum O.
- (7) capita] caput O. *post salvavit om.* Dominus I.
- (8) *om.* eos₁ O. Paschae] P'anek *sic* I. *om.* et *ante claudus* O.

- (23) მერმზ O.
 (25) მავათრო O. om. ყოველი სული წყურთიელი და O. განვაძღ I : განვაძღ O : განვაძღ seripsi.
 (26) განვიღძღ IO : განვიღძღ seripsi.
 (27) სახელი_{1, 2} O. om. და თესლითა საცხოვართათა O.
 (28) განვიღძღ IO : განვიღძღ seripsi. აფხურად O. რლუეად I. დამკულვად eum circulo superscripto I : დამკობად O. ესრე, post quod add. ვე O.
 (29) დღვთა O. მერმზ O. ჭამვს O. მოჭლბვს O.
 (30) post კაცადი add. ცუდი O. ცოდვასა... თვსსა O. მოჭლბენ] მოეხუნენ O.
 (31) უფალი/ (f. 270r), post quod om. (?) და O. ალთქუმა₁ O.
 (32) შეურაცხ] უღებ O.
 (33) რომელი O. om. მათ₁ O. გონებათა] გულთა O. მკერდასა... მათ₂] გამოვწერნე იგინი გონებათა მათთა O. om. მე O.
 (34) ასწავებდენ O. ჰრქუას... უფალი] თქუას იკანთ ღმერთი O. post ყოველთა add. ივე O. დიდადმდე მათა O. ვეყო] ვექმნე O. post მოვიკსენნე add. მერმზ O.
 (36) მოსცა] მოკცა O. დღისი O. ante მთოვარე om. და I. ვარსკულავები O. post ზღუასა add. შინა O. om. არს O.
 (35) უზესკენელეს (უზსსკენელეს I)] უზესკენელესად/ f. 270v O.
 (38) აღიშენოს I : აღეშვნოს O : აღიშვნოს seripsi. აღამელისით I : ანამელით O : ანამელისით seripsi.
 (39) მოკვდეს O. საზომელი, post quod add. მისი O. გარებდ eum circulo superscripto I. om. გან O. გაბაოთ O. ფაგეარიმისთა O.
 (40) post ყოველსა add. ზედა O. ვიდრე კიდედმდე] მიკიდედმდე O. ante საცხენისათა om. ბჭეთა I. არღარა correctum e არღა manu scribae (?) O. აღიფხურვს O. არცაღა (correctum eum circulo superscripto I)] და არცა O.

C. XXXII.

- (1) იერემიაჲსა O. om. წინაწარმეტყუელეჲსა O. მეფისასა₁ O. მეათრვამე-

- ტეჲ I. ბაბილონისაჲ O.
 (2) ბაბილონისაჲ O. om. სცვიდეს O. სტოვათა] სახლსა, post quod add. შინა O. იუღდასსა O.
 (3) შეეყენა O. მეფესა იუღდასსა O. ესრე O. ბაბილონისათა O.
 (4) იუღდასაჲ I. განერვს O. om. კელთა₁... მიეცეს O. ბაბილონისათა O. ეტყოდის O. მისისა მიმართ O. თუალთა/ f. 271r O. იხილვიდენ O.
 (5) წარიყვანონ O. om. რამეთუ ჰბრძავს O.
 (6) ჩემდა მომართ O.
 (7) post გრქუას add. შენ O. om. იგი₁ O. მახლობეღობისაჲ (?) pergamena atramento oblita O.
 (8) ძეჲ I. მას₁] შინა O. მრქუა additum super lineam manu correctoris I, post quod add. მე O. დაიპყრა I. om. იგი O. post შენდა add. დავარდების და შენდა O. ხარ უზხუცესი : e additum manu correctoris I : უზხუცეს ხარ O : ხარ უზხუცესი seripsi. ხმა O.
 (9) ქუეყანასა ანათოთს (ანათუთს I), post quod om. მას O.
 (10) შინა, post quod add. და დავჰბეჭდე O.
 (11) სამართალი/ f. 271v O.
 (12) მასსსისა : ა₂ additum manu correctoris I : მასესსა O. post ძისა₂ (additum in rasura manu correctoris I) om. სალომისა I. post მოწამეთასა om. და მწერალთასა I. მას₁] შინა O. ante ჰურითასა om. ყოველთა I. რომელნი O.
 (14) ყოვლისა] მერთისა O. ესე წიგნი O. post განცხადებული add. ესე O. შთადევ O. კ₁ცისასა I.
 (15) რამეთუ] და O. ყოვლისა] მერთისა O. om. და ვენაკები O.
 (17) უფალო O. ante არა om. და O. ვე] ესე O.
 (18) მიათათადმდე O. მათათაჲ sie IO : correxi. მათათა O.
 (19) უფალი O. შენი in rasura manu correctoris I. ხარ დიდ/ f. 272r O. ყოვლისა] მერთისა O. om. ძეთა O. თითუელსა I : თითოეულსა O : თითოეულსა seripsi. თვსთა] მათათა O.
 (21) ნიშვბითა O.
 (23) om. შევიდეს და O. შეიპყრეს O.

- (25) inebriabo O. *om. omnem*₁ animam sicientem et O. satiabo O.
 (27) domum_{1, 2}] nomen O. *om. et semine pecorum* O.
 (28) sic] eodem modo O.
 (30) *post* quisque *add. vanus* O. in peccato suo O. irritabuntur] tollentur O.
 (31) *post* Dominus *om. et (?)* O.
 (32) spernam] neglegam O.
 (33) *om. illos* O. mentibus] eordibus O. super... eas] exscribam eas in mentibus eorum O. *om. ego* O.
 (34) docebunt O. *post* dicet *om. ei* O. cognoscite Deum O. *post* memorabor *add. ultra* O.
 (36) diei] die O. *ante* lunam *om. et I. om. est* O.
 (38) Anamel (*gen.*)] Alamel (*abl.*) I.
 (39) exhibit] accedet O. mensuralis, *post quod add. eius* O. Gabaot' O. P'agearim O.
 (40) *ante* omnem *add. super* O. *ante* stabuli *om. portarum* I. *om. iam*₂ O.

filiorum O.

(23) *om. ingressi sunt et* O. *ante* omne₁

C. XXXII.

- (1) *om. prophetia* O.
 (2) Ieremia propheta : *om. custodiebant* O. porticibus] domo O.
 (3) concluserat O.
 (4) *om. de manibus...* tradetur O.
 (5) abducent O. *om. quia proeliatur* O.
 (7) *om. illum* O.
 (8) *om. illam*₁ O. acquires I. *om. illum* O. *post* enim *add. evenit et tibi* O. tu es] es tu O.
 (9) in Anat'ot' in terra illa] in terra Anat'ot' O.
 (10) *post* libro *add. et signavi* O.
 (12) Mases O. *post* filii₂ *om. Salom* I. *post* testium *om. et scribarum* I. *om. illo* O. *ante* Iudaeorum *om. omnium* I.
 (14) unipotens O. hunc librum O. *post* manifestatum *add. hunc* O. depone O. argillae] hominis *sic* I.
 (15) etenim] et O. unipotens O. *om. et vineae* O.
 (17) Dominus] Domine O. *ante* non *om. et* O. quidquam] quid hoc O.
 (19) es magnus O. unipotens O. *om.*

ante ყოველი add. და O. om. და ყვეს²
O. მის O.

(24) ერი] ძვრი O. პირითა მახვლისა-
თა და სიყმილითა და სიკუდილითა O.
om. და ante ვითარცა O. არს] იყო O.
ჰხედავ] ხარ O.

(25) დაიპყარ] მოიგო (sic) შენდად O.
იგი] ესე O. დავიპყარ] მოვიგე O.
post წიგნი add. ეგი sic O. ქალდეველ-
თასა (-თაჲსა sic I) აქამდე/ f. 272v O.

(27) კმრციელთა I. იმალოსა O.

(28) ქლქლი sic I. ნაბუქონოსორ sic O.

(29) შევიდენ O. ჰბრძვან O. მას O.

დაწუან] დავწუა I. შინა] ზედა O.

om. ზედა O. განმამწარცს O.

(30) post ძენი₁ om. ისრაჲლისანი და ძე-
ნი₂ I. სიჭაბუკით O.

(31) აღვაშენე I, post quod add. და O.

მოაქა O. და მოვსპო იგი] მოსპოლ-
ვად მისა, post quod add. პირისა გან ჩემი-
სა O.

(32) თვს] გან O. post ძეთა₁ add. თვს O.
post ისრაჲლისათა om. და ძეთა იუ-
დაჲსთა (-ჲსათა O) I. განმანწარცს O.
om. მათ O. ante კაცთა om. და I.

(33) om. და₁ O. ვასწავე O. ante აღ-
ვიმსთობდ add. და O. om. და ვასწავებდ
O. ინებცს O.

(34) ante დასხნეს om. და I. სა/ხლოთა f.
273r O. რომელთა O. om. იგი O.

(35) om. და₁ O. აღაშენნეს I. კეცსა]
კელთა O. შინა O. ენოსისთა I.
გეცს] ნაგეცსა O. რომელი O.

(36) ესრე] ესერა O. post მიეცეს add.
იგი O. ante მახვლითა add. და O.

(37) იგინი₁] იგი O. ადგილთა გან O.

მოვაქცინე sic I, ante quod om. და O.

(39) მივსცე O. გული სხუაჲ... გზაჲ
სხუაჲ O. იშინოდის O.

(40) om. აღუთქუა მათ O. საუკუნეც I :
საუკუნოჲ O : საუკუნც scripsi. გულსა
მათსა O.

(41) post ვიხარებდე add. მე O. რაჲთა]
რაჲმს O. ante დავჰნერგნე om. და I.
post ჩემითა om. და ყოველითა სულითა
ჩემითა I.

(42) ესრე O. ძალთაჲ/ f. 273v O. ante
დიდი add. ესე O. post ეგრე add. ვე O.

რომელი, post quod add. მე O.

(43) მერმც O.

(44) post აგარაკნი add. ამას ადგილსა O.
დაებეჭდოს O. შინა მისსა sic I : ბე-
ნისსა sic O : ბენიაემენისსა scripsi. სეფე-
ლაჲსთა... ნაგესთა O. ტყუე I : ტყუე
O : ტყუც scripsi.

C. XXXIII.

(2) ესრე] და O. post უფალმან add.
ესრე იტყვს უფალი O.

(3) post იცოდენ add. იგინი O.

(4) არდაბაგები O. საბრძოლად O.

(5) ქალდეველთა, post quod add. მიმართ.
O. მოვსრენ O. გარეშვიეცქიც I.
om. მათთა O. თვს/ f. 274r O.

(6) მათ O. ante ესერა₂ add. აჰა, post id
autem add. მე O. შებრძვებაჲ] შეძრ-
წუნებაჲ O. მშვლობაჲ O. სარწმუ-
ნობაჲ O.

(7) ტყუე₁ O. ისრაჲლისაჲ] იზრუსა-
ლემისაჲ O. აღვაშენნე I.

(8) რომლითა IO : რომელთა scripsi.

(9) განსადიდებელად] განსადებელად :
გან additum manu correctoris I. ესმცს
O. შეეშინა O. დაუკვრდა O. კეთი-
ლთა თვს O.

(10) მერმე და ესმცს O. ქალაქებსა...
იუდაჲსთა O.

(11) post სიხარულისაჲ om. კმაჲ მხიარუ-
ლებისაჲ I. ante სძლისაჲ om. კმაჲ, post
id item om. და I. აღუვარებდით O.

მერთისა eum circulo superscripto I.

შეიწყნარონ უფროჲს გალობისა O.

უფალმან/ f. 274v O.

(12) თქუა უფალმან ძალთამან ღმერთმან
ისრაჲლისამან O. იყოს] იტყვს O.

აოკრებულსა I. ქალაქსა O. მადგი-
ნებელთაჲ O. მათისათა O

(13) om. და ante ქალაქთა₂ O. გარემო
იზრუსალემსა O, post quod om. და I.
მერმც O. აღმრაცხველისაჲთა I : მრი-
ცხველისაჲთა O : აღმრიცხველისაჲთა
scripsi.

(15) მათ ჟამთა O. სიმართლე I.

(16) იქსნას O. დაემენოს I : აღეშვნოს
O : დაეშვნოს scripsi. სასოებით O.

ესე სახელი O. ერქუა I. სიმართლც
O.

(17) საყდართა O. სახლსა O. ისრაჲ-
ლისათასა O.

add. et O. *om.* et fecerunt₂ O. hoc] illud O.
 (24) multitudo] malum O. in facie gladii et in fame et in morte O. *om.* et *ante* sicut O. est] fuit O. vides] es O.
 (25) acquire] possidebis tibi O. illum] hunc O. acquisivi] possedi O. *post* librum *add.* istum, *vel* illum (?) O. *post* Chaldaeorum *add.* usque huc O.
 (28) Nabukonosor *sic* O.
 (29) hanc] illam O. comburent] comburam I. in quibus] super quas O. in tectis O.
 (30) *post* filii₁ *om.* Israel et filii₂ I.
 (31) *post* aedificavi eam *add.* et O. usque ad hanc diem (*lit.* usque huc ad diem) O. et delebo eam] ad delendam eam, *post quod add.* a facie mea O.
 (32) filiorum ... filiorum] propter filios... filios O. *om.* et filiorum Iuda I. *om.* ipsi O. *ante* viri *om.* et I.
 (33) *om.* et *ad initium versus* O. docebam₁] docui O. *ante* mane *add.* et O. *om.* et docebam₂ O.
 (34) *ad initium versus om.* et I. domibus O. in quibus O. *om.* eam O.
 (35) *om.* et₁ O. valle] manibus O. Enom] Enos I. Geb] Nageb O.
 (36) sic] ecce O. *post* tradetur *add.* illa O. *ante* in gladio *add.* et O.
 (37) eos₁] eum *sic* O. *ante* reducam *om.* et O.
 (40) *om.* feriam cum eis O. corde O.
 (41) *post* gaudebo *add.* ego O. ut... faciam] cum... fecero O. *ante* plantabo *om.* et I. *post* meo *om.* et in tota anima mea I.
 (42) *post* malum *add.* hoc O. sic] eodem modo O. *post* quod *add.* ego O.
 (44) *post* agri *add.* in hoc loco O. Beniamen] *corrupte* IO : *correxi.* *om.* et in civitatibus₄ O.

C. XXXIII.

(2) sic] et O. *post* Dominus₁ *add.* sic loquitur Dominus O.
 (3) *post* nesciebas *add.* illa O.
 (4) munimenta] propugnacula (?) O.
 (5) interfeci O. *om.* eorum O.
 (6) ei] eis O. *ante* mittam *add.* ego O. cicatricem] conturbationem O.

(7) Israel] Hierosolymae O.
 (8) in quibus₃] in quo IO : *correxi.*
 (9) timuerunt... mirati sunt O.
 (10) adhuc audietur O.
 (11) *post* gaudii *om.* et vox laetitiae I. *ante* sponsae *om.* vox, *post id item om.* et I. offerent laudem magis] accipient plus laudis O.
 (12) loquitur] dixit O. erit] dicit *sic* O. in omni civitate O.
 (13) *om.* et *ante* in civitatibus₂ O. circuitu (*sing.*) O. *post* Hierosolymae *om.* et I.
 (15) illo tempore] illis temporibus O.
 (16) hoc nomen O. dicitur] dictum est I.
 (17) thronos O. domus] in domo O.

- (18) საკუმეველისაჲ O. დღწთაჲ : ჟ
erasum (?) I : დღწთა O : დღეთა scrip-
si.
(20) დღისაჲ და/ f. 275r O.
(21) საყდართა მისთა ზედა O. მღღელ-
თა, post quod add. მიმართ O. ლევი-
ტელთა და... ჩემთა O.
(22) ქჷშაჲ O. დავითისი O.
(24) იხილე (იხილჷ I)] იცია O. ერი
ესე რასა იტყჷს O. თქუა I. ესერა]
ესენი I. განიშორნა O.
(25) დღისა O. ცისა O. post არა add.
თუ O.
(26) უკუჷ] უკუეთუ O. დავითის O,
ante quod om. და I, post id autem add. თჷს
O. ჩემისა O. მოღებად მთავრისა O.
აბრაჰამისა. ისაკის და იაკობისა O.

C. XXXIV.

- (1) ბაბილონისაჲ O. მეფენი, post quod
add. ქუეყანისა O. ჰბრძოდეს O. და/
ყოველთა f. 275v O.
(2) ჰრქუა O. om. უფალმან, post quod
add. ესრე იტყჷს უფალი ღმერთი ისრაჷ-
ლისაჲ O. სედეკია O. თქუა უფალმან
O. ბაბილონისათა O.
(5) ante მშჷდობით add. არამედ O. მოჰ-
კუდე] მოხზდე sie O. სტიროდე I.
რომელ მეფობდეს O. პირველად I.
ტიროდიან შენ თჷსცა O. ვეტყებდენ]
გეტყოდიან O.
(6) om. და₁ O. სედეკიაჲს O.
(7) ბაბილონისაჲ O. დაშდომილთა I.
ლაქის I.
(8) მიერ] გან O. მეფჷმან O. რომე-
ლი O. მათდა O. მიტევებად I.
(9) განავლინოს] განარინოს O. om. და
კაცადუკაცადმან მკეველი თჷსი O.
ებრაელი] ებრაეანი ებრალი sie O.
ჰმო/ნებდეს f. 276r O. მა'ს O.
(10) ყოველი ერი O, post quod om. რო-
მელნი I. კაცადისა O. დაემონნენ O.
მერმჷ O.
(11) მოაქციეს O. უკუნსიქციენეს sie
I. განევილინეს O. უფლად O. შეი-
დგინებდეს] უტევებდეს O.
(13) post სახლისა add. მის O. post კირ-
თებისაჲსა add. და ვარქუ O.
(14) ებრალი eum circulo superscripto I.

- ante განავლინო₂ om. მეექუსისა წლისა
შემდგომად I. თავისუფლად O.
(15) ante მოიქცეს (in margine manu cor-
rectoris) om. და I. დღწს O. მიტევე-
ბად I. აღასრულწს O.
(16) უკუნ/სიქციეთ f. 276v O. om. კაცა-
დუკაცადმან მონაჲ თჷსი და O. მათდა
O. post იყენენ add. იგინი O. მონებ
და მკეველებ O.
(17) ante გიწოდე add. მე O. მიტევებად
(super lineam manu correctoris I) ante თქ-
უა O. om. თქუენდა O. მახჷლსა O.
om. და სიკუდილისა O. სიყმილსა O.
მეფჷთა O.
(18) post ჩემისანი add. რომელთა არა
დაამტიცენეს სიტყუანი აღთქუმისა ჩემი-
სანი O. ყენეს O. საშოალ I : საშუ-
ვალ O : საშუალ scripsi.
(19) იზრუსალემისათა] ისრაჷლისათა
O. om. და ante მღღელთა O. საშოალ
I : საშუვალ O : საშუალ scripsi.
(20) სულთა მათთა O.
(21) post მათთასა om. და O. ძალისა]
ძლიერისა O. ბაბილონისათა O. ოტ-
ებულთასა I.
(22) უფალი/ f. 277r O. ქალაქსა] ად-
გილსა I. ჰბრძოდიან O.

C. XXXV.

- (1) იოვაკიმისთა O.
(2) რჷჰქაბისსა I.
(3) მოიყვანე O. ელონია O. om. და
(და sie I) ante ძმანი O. om. და ძენი
მისნი O.
(4) om. და₁ O. შეიყვანე O. დალიჷთა
O. მანიაჲსათა O. გოდოლიისათა sie I.
ღმერთისათა O. ახს] არს I. მანასჷსსა
O.
(5) ვდგი O. post პირსა om. მათსა I.
სავსე I. სასუმლებითა I.
(6) ვსუამთ O. om. ღჷნოჲ O. ნუ] ნო
sie I.
(7) სახლსა, ante quod add. და O. აშე-
ნებთ I : იშჷნებთ O : აშჷნებთ scripsi.
ითესავთ O. ვენაჷსა O. post ნუცა
om. რაჲ I. იყოფვიწ O. om. და ante
კარვებითა O. ეშენებდეთ I. დღწთა
O. სცხომდეთ eum circulo superscripto
I : სცხონდეთ O. post რომელსა (addi-

- (21) thronos O. *post* Levitis *add.* et cum O.
 (24) non vidisti] nescisti O. quid... hic] populum hunc quid loquatur O. dixerint] dixerit I. ecce] hi sic I.
 (25) non] si non O.
 (26) ergo] si O. *ante* David *om.* et I. propter Iacob et David servum meum O. non assumam] ne assumam O.

C. XXXIV.

- (1) *post* reges *add.* terrae O.
 (2) *om.* Dominus₁, *post* quod *add.* ei : Sic loquitur Dominus Deus Israel O. loquitur] dixit O.
 (5) *ante* in pace *add.* sed O. moriēris] venies sic O. flebant] flebas sic I. flebunt propter te quoque O. plangent te] dicent tibi sic O.
 (6) *om.* et *ad initium versus* O.
 (8) remissionem] ut remitterent O.
 (9) dimitteret] liberaret O. *om.* et unusquisque₂ ancillam suam O. Hebraeam] *bis scriptum, sed corrupte* O.
 (10) omnis populus O, *post* quod *om.* qui I.
 (11) qui dimissi sunt liberi O. constituebant] relinquebant O.
 (13) *post* domo *add.* illā O. *post* servitutis *add.* et dixi O.
 (14) *ante* dimittes₂ *om.* post sextum annum I. liberum O.
 (15) *ante* conversi sunt *om.* et I. remissionem] ut remitteret I.
 (16) *om.* unusquisque₁ servum suum et O. *post* essent *add.* illi O.
 (17) *ante* vocabo *add.* ego O. ut dimittam *ante* dixit Dominus O. *om.* vos₃ O. ad gladium... famem] gladio... fami O. *om.* et ad mortem O.
 (18) *post* meum *add.* qui non confirmaverunt verba foederis mei O. quod fecerunt] quae fecerunt O.
 (19) Hierosolymae] Israel O. *om.* et *ante* sacerdotes O.
 (20) animam] animas O.
 (21) *post* eorum₁ *om.* et I. exercitus] fortis O.
 (22) eandem civitatem] eundem locum I.

C. XXXV.

- (1) Iovakim O.

- (2) Rēk'ab I.
 (3) adduc O. Eloniam O. *om.* et *ante* fratres O. *om.* et filios eius O.
 (4) *om.* et₁ O. introduc O. exedras O. Aniae sic O. iuxta domum] in domo I. Manases O.
 (5) *post* facie *om.* illorum I. calices] calicibus I.
 (6) possumus bibere O. *om.* vinum₁ O.
 (7) domum, *ante* quod *add.* et O. vineam O. *post* et₃ *om.* quidquam I. *ante* in tabernaculis *om.* et O.

tum manu correctoris I) add. ზედა O.

თქუენ additum manu correctoris I.

(8) იონაბისი sic I. ჩუენისაჲ/ f. 277v O.

რაოდენი O. ჩუენო ut vid. O. დღ-
ცთა O. ante ძეთა om. და I.

(9) ვიშენოთ I. დავეშენნეთ I.

(10) შენ I. ვიყვნეთ O. რავდენიცა
O.

(11) ბაბილონისაჲ O. აღვიდეთ O.
დავეშენნეთ I : დავეშენნეთ O : დავე-
შენნეთ scripsi.

(12) post მრქუა add. მე O.

(14) კაცსა იუდასსა O. ჩემთა O.
რეკაბისთა O. რომელი O. post თუსთა
add. თუს O. სუეს] სთესეს sic O. მათი-
საჲ] თუსისაჲ O. om. თქუენ O.

(15) post მოვაგლინენ om. თქუენდა I.
გეტყოდე cum circulo superscripto I. om.
თქუენ₁ O. უმჯობეს I. კუალსა/ f.
278r O. post მათა om. და O. დავეშენ-
ნით I. ante არა₁ add. და O. და არა₂]
არცა O.

(16) მათისაჲ] თუსისაჲ O.

(17) om. ზედა₂ O. ყოვლისა ვე O.

ante უკმობლი add. და O. მათჳ] მე O.
და არა] არცა O.

(18) არქუ] ჰრქუა O. ძისა] ძის წულთა
O. რეკაბითა sic O. მათისაჲ] თუსისაჲ
O.

(19) მდგომარე I. ante ჩემსა om. პირსა
I. დღცთა O.

C. XXXVI.

(1) post წელსა add. მას O. მეხუთესა O.
იოვაკიმ O. om. ძისა იოსიასსა O.
იუდასსა O. om. და ante იყო O.
თქუა O.

(2) რომელნი O. post ივრუსალემსა
add. ზედა O. om. და იუდასა ზედა O.
დღცთა O. იუდასთა O.

(3) იუდა/ასმან f. 278v O. om. ესე მე O.

(4) რომელნი O.

(5) სახლსა უფლისასა O.

(6) შევედ] შეხვდე შენ O. აღმოიკი-
თხო O. om. სიტყუანი უფლისანი O.
post მათით om. აღმოუკითხო მათ I.

(7) წინაშე უფლისა] პირსა უფლისასა O.
უფლისაჲ და რისხვაჲ] რისხვისა უფ-
ლისაჲ O.

(8) ყოველსა რომელ] ვითარცა I. om.
სახლსა შინა უფლისასა O.

(9) post წელსა add. მას O. იოვაკიმისსა
O. იუდასსა O. თუესა, post quod add.
მას O. ყოველი... იუდასით] ყოველი
ერი ივრუსალემისაჲ და ყოველი ერი
იუდასი მომავალი ქალაქებით ივრუ-
სალემდ O.

(10) შინა O. იერემიასთა] უფლისათა
O. უფლისასა/ f. 279r O. ante სახლსა₂
add. და O. საფანისა ძისა O. ახალთა-
სა O.

(12) om. შესაკრებელსა... მთავართასა O.
ante და მუნ om. სახლსა მწიგნობრისა-
სა I. ელისამამ sic O. დალეა] ლია O.
ძმ post დალეა] ძეჲ I. აქობორისი O.

(14) იუდა O. სელემიასი O. ქუსაჲ-
სი O. ორისათა sic O. post წიგნი add.
იგი O. om. ძემან ნერისმან O.

(15) om. ბარუქს O. აღმოიკითხეთ I :
აღმოუკითხე O : აღმოიკითხე scripsi.
om. ჩუენთასა I.

(16) ესმა] ესმეს (?) O. მიუთხრნე O.

მეფცსა O. სიტყუანი ესე O.

(17) ჰკითხვიდეს O. post ჰრქუეს om.
გვთხარ/ (f. 279v O) I.

(18) ჰრქუა O. იერემიასა O. დავს-
წერდ O. მელანისთა I : მელნითა O :
მელანითა scripsi.

(19) დაემალე O. იცის] უწყის O.

post იყვნეთ add. თქუენ O.

(20) om. მთავარნი იგინი O. ante ეზოდ
om. მეფისა I. ელისამე I. მეფცსა O.
სიტყუანი ესე O.

(21) მეფცმან O. ივდი_{1.2.3} O. მწერა-
ლისაჲთ] მწიგნობრისაჲთ O. post ყო-
ველთა add. მათ O.

(22) თუესა O.

(23) ივდი O. მოხიის O. მან] მეფც-
მან O. om. მით O. რომელი O. ბრძ-
მედთა (ბრძმეთთა I)] კერაკსა O. om.
მათ O. ვიდრე] და (?) folio plicato O.

მოაკლდა O.

(24) ante რომელთა add. და ყოველთა O.

(25) დალეა] ელია O. მეფცსა O.

(26) მეფცმან O. მეფისასა/ f. 280r O.
სამარიას I : სარიეს O : სარიას scrip-
si. ესრიელისასა I. სელემიეს O.
ბარუქისი I. იერემია O. დაიმალნეს]
დაიფარნეს O. იგი O.

- (8) *ante filii om.* et I.
 (10) *habitabimus O.*
 (11) *ascendemus O.*
 (14) *homini O. propter filios suos O. biberunt] seruerunt sic O.*
 (15) *post misi om. vobis I. om. et ante habitate O. ante non₁ add. et O. et non₂] neque O.*
 (17) *om. super₂ O. omne malum₂] omnia mala O. ante vocabam add. et O. eos₂] ego O. et non₂] neque O.*
 (18) *dic, Ieremia] dixit Ieremia O. filii₂] filii filiorum O.*
 (19) *facie mea] me I.*

- regem I. Elisame O. verba haec O.*
 (21) *Ivdi_{1, 2, 3} O. post omnium add. illorum O.*
 (23) *Ivdi O. ille₁] rex O. om. illo₁ O. focis] arulā O. om. illis O. donec deficeret] et defecit forte O.*
 (24) *ante qui add. et omnes O.*
 (25) *Dalea] Elia O.*
 (26) *Sariae] Samariae I : Sarie O : correxi. Esriel I. Selemie O. illi] ille sic O.*

C. XXXVI.

- (1) *post anno add. illo O. quinto O. Iovakim hic et postea O. om. filii Iosiae O. om. et ante factum est O. post dixit om. mihi O.*
 (2) *om. adversus₂ I. om. et adversus Iuda O.*
 (3) *om. ego O.*
 (6) *ingredere] ingrediēris tu O. leges O. om. verba Domini O. post suis om. leges eis I.*
 (7) *coram Domino] in facie Domini O. Domini et ira] irae Domini O.*
 (8) *omne quod] sicut I. om. in domo Domini O.*
 (9) *post anno add. illo O. post mense add. illo O. omnis₁... Iuda] omnis populus Hierosolymae et omnis populus Iuda qui venit de civitatibus in Hierosolymam O.*
 (10) *Ieremiae] Domini O. ante in domo₂ add. et O. Sap'an filii O.*
 (12) *om. ad coetum illum principum O, post quod om. in domum scribae I. Dalea] Lia sic O. Ak'obor O.*
 (14) *Iuda O. Selemiae O. K'usae O. post librum₂ add. illum O. om. filius Neri O.*
 (15) *om. ad Baruk' O. lege] legite I : lege eis sic O : correxi.*
 (16) *narrans narrabis O. verba haec O.*
 (17) *interrogabant O. post dixerunt ei om. narra nobis I.*
 (18) *atramento] corrupte IO : correxi.*
 (19) *abscondere O. post sitis add. vos O.*
 (20) *om. principes illi O, post quod om. ad*

- (27) om. ყოველნი O. სიტყუანი ესე O. ბარუქ O. იერემიასა I.
 (28) მერმზ O. იგინი სიტყუანი sie I : სიტყუანი იგი O : იგი სიტყუანი scripsi. რომელ O. დაწუა O. იოვაკიმ O. მეფცმან O.
 (29) იოვაკიმს O. om. იუდაასსა (-ადასა I) O. არქუ I. ესე] იგი O. om. რად... თვს O. შემოსლვით] შემუსრვით I. ბაბილონისადა O. კაცი მის გან O.
 (30) რამეთუ] ამის თვს O. იოვაკიმის O. post მისი add. კაცი O. მჯდომარე I. post საყდარსა add. ზედა O. დღისასა] მზისასა O.
 (31) om. თვს O. post რამეთუ add. მათ O.
 (32) იერემიად I. post მისცა add. იგი O. ძვსა ნსტრისსა I. დაწერა O. გან/ f. 280v O. იოვაკიმ მეფეგმან, post quod add. იუდაასმან O. შესძინეს O. უმრავლესნი I.

C. XXXVII.

- (1) მეფობდა O. იოსიაჲსი მეფისა O. იოვაკიმისა O. მეუფედ] მეფობდად O.
 (2) ქენამნ I. კელითა იერემია წინაწარმეტყუელისადათა O. om. უფლისა მიერ O.
 (3) სელიმისი O. მანასესი O. იერემია O.
 (4) შეიყვანეს O.
 (5) ქალდეველნი I. სმენად (ut vid. O)] გამოსლვად I.
 (7) არქუ] ჰრქუა O. მეფცსა O. რომელ sic O. post ძალი add. იგი O. მათდა O. ეგვპტისა O.
 (8) მოიქცეს O. ჰბძონ] ბძოლად O. მათ ქალაქთა დაიპყრნენ (?) / (f. 281r) folio plicato O. იგინი O. მოწუნენ იგინი O.
 (9) წარვიდეს I. post ქალდეველნი add. იგი O. om. რამეთუ O. post წარვიდენ₂ add. თქუნენ გან O. იგინი] ქალდეველნი O.
 (10) დაღათუ მოისრას O. ქალდეველთა, post quod add. ყოველთადა O. ვინ მეთუ დაშთენ O. მოწყულულთაგანნი, post quod om. ამათგანნი O. შუაგებსა eum

- circulo superscripto I : შოვაგსა O. post შინა add. თვსსა O. იგი აღღგეს O. om. ესე O.
 (11) om. იგი O. post ქალდეველთადა om. ისტრუსალემით I.
 (12) მისისა] მის O.
 (13) რომლისასა sie O. არუთა O. სემისი O. ანანიაჲსა O.
 (14) ნაცილ არს O. არა₁] აქა O. om. მიმართ O. მივივლტი O. იერემია არუთა O. შეიყვანეს O. მთავრისა O.
 (15) სახლად საპყრობილედ O. იონათანისა O. საპყრობილე I. ერიდ sie O. ქერიოდ O.
 (16) შესაწყდომელსა/ (f. 281v O)] შესაწყდომელსა (?) I. post დღც add. იერემია O.
 (17) om. იგი O. post სახლსა add. მას O. შენ] ჰრქუა O. ბაბილონისათა O.
 (18) მეფცსა O. post მიმეცით add. მე O. საპყრობილედ] სახლსა საპყრობილისასა O.
 (19) წწყულნი in rasura, post quod add. იგი O. post გეტყოდეს add. ვითარმედ O. ბაბილონისადა O.
 (20) om. და₁ O. om. ჩემი₁ O. მეფცო O. შეგვივრდინ] გვევდრები I. წყალობაჲ... შესა] შემიწყალე მე I. რადათა₁] და O.
 (21) სედევია მეფეგმან O. om. სახლსა O. საპყრობილესა O. მა (sic) დღესა შინა ერთგვის პურსა O. გარეშც O. om. შინა₂ O.

C. XXXVIII.

- (1) სელიმიდასსა O.
 (2) რამეთუ... უფალმან] და ჰრქუა უფალმან O. post ქალაქსა add. ამას O. /სიკუდილითა f. 282r O. ცხომნდეს eum circulo superscripto I. post მოპოვნებულ add. და ცხომნდეს O.
 (3) ძალისა] ძლიერისა O. ბაბილონისათა O.
 (4) მეფცსა O. აწ ante კაცი O. ეტყვს O. მათ მსგავსად... მათთა] სიტყუასა ქალდეველთა კერძო I. რამეთუ] და O. ესე additum manu correctoris I. არას O. სარგებლად O. ძვრსა... ამას] ერსა ამას მშვდობასა. არამედ ძვრსა O.

(27) *om.* omnia O. verba haec O. Baruk· O.

(28) illa verba] illi verba *sic* I : verba illa O : *correxi*, quod combussit O.

(29) *om.* Iuda O. die I. hunc₁] illum O. *om.* quare... hunc₂ O. ingressu] contritione *sic* I. homo ab ea O.

(30) quia] propter hoc O. *post* ei *add.* vir O. super thronum O. diei] solis O.

(31) visitationem... propter iniquitates] visitationem... iniquitatum O. *post* quia *add.* illi O.

(32) *post* dedit *add.* id O. Nēri I. rex Ioakim] Iovakim rex Iuda O. addita sunt] addiderunt O.

C. XXXVII.

(1) Iovakim O. in regem] ut regnaret O.

(2) Ieremia propheta] in manu Ieremiae prophetae O. *om.* a Domino O.

(3) Selim O. Manases O.

(4) duxerunt] induxerunt O.

(5) famam] exitum I.

(7) die] dices O. *post* exercitus *add.* ille O.

(8) reversi sunt, *vel* revertetur O. bellabunt] ad bellandum O. contra illas civitates, capient (?) O. eam_{1, 2}] eas O.

(9) abierunt I. *post* Chaldaei *add.* illi O. *om.* quia O. illi] a vobis Chaldaei O.

(10) percusserit O. *post* Chaldaeorum *add.* omnium O. vulnerati ex his] ex vulneratis O. tentoriis] tentorio, *post* quod *add.* suo O. ille surget O. *om.* hanc O.

(11) *om.* ille O. *post* Chaldaeorum *om.* ab Hierosolyma I.

(12) sui] illius O.

(13) Arua O. Sem O.

(14) falsum est dicis O. non₁] hic O. ac¹ Chaldaeos] in (?) Chaldaeis O. Ieremiam Arua (*nom.*) O. induxerunt O. principem O.

(15) in domum, in carcerem O. K'erit· O.

(16) *post* diebus *add.* Ieremia O.

(17) *om.* ille O. *post* domo *add.* illa O. tu] dixit ei O.

(18) in domum carceris O.

(19) *post* prophetae *add.* illi O. *post* vobis₂ *add.* quoniam O.

(20) *om.* et₁ O. *om.* me₁ O. cadat misericordia haec mea coram facie tua] obsecro te,

miserere mei I. ut non reducas] et non reduces O.

(21) Sedekia rex O. in carcerem O. unum panem in die] in die una vice panem O.

C. XXXVIII.

(1) Selimiae O.

(2) dixit₁... dixit₂] et dixit ei O. *post* civitate *add.* hac O. *post* inventa *add.* et vivet O.

(3) exercitus] fortis (*gen.*) O.

(4) nunc *ante* homo O. eis secundum verba eorum] verbum ad Chaldaeos I. nam] et O. non] nihil O. malum populo huic] populo huic pacem, sed malum O.

- (5) ჰრქუა ut vid. O. ეგერა O. om. იგი O.
- (6) მღვმცსა O. რომელი O. om. მას₁ O. ჯურღმულსა₁] ორმოსა O. om. შინა O. დგა] იყო O. შინა O.
- (7) აბიმელექს IO : აბდიმელექს scripsi. ვითარმედ] ვითარცა I. om. იგი O. ბჭეთა O. ბენიამენისთა O.
- (8) მისა post აბდიმელექ₁ O. აბდიმელექ₂ correctum e აბიმელექ manu correctoris I : აბდემელიქ O. om. და ჰრქუა O.
- (9) ამათ O. რადენი O. მღვმესა/ f. 282v O. მუნ] მას O. ბოროტსა O. მოკლედ სცემ] მოჰკლავ O.
- (10) აბდიმელიქს O. მიიყვანენ O.
- (11) აბდიმელიქ O. მეფისასა] მას O. ქუეშსა O. ძონძი ძუელი₁ O. om. ძუელი₂ O. საბელი O. იერემია O. მღვმესა, post quod add. მას O. om. და მოიხუნა... მატყლისანი O.
- (12) აბდიმელიქ, post quod om. ეთიოპელმან O. post დაუბყარ add. იგი საბელსა მაგას. და ჰრქუა მას. დაუბყარ O. ძონძი ძუელი O. om. საბელთა მაგათ O. შენთა, post quod add. ქუეშსა საბელთა მაგათ O. იერემია ეგრე O.
- (13) აღმოიყვანეს... გან] აღმოზიდეს მას საბლითა მით O. post საპყრობილისასა repetuntur verba და აღმოიყვანეს... საპყრობილისასა I.
- (14) რომელი O. მეფემან O. სიტყუასა O. მე additum manu correctoris I. om. შენ O. დამიმაღავ O. ჩემ გან] მე O. post სიტყუასა add. მას O.
- (15) მეფესა O. არა₁ additum manu correctoris I. om. ნუ O. თუ₂] და O.
- (16) იღუღუმალ sic I. უფალი/ f. 283r O. ესე ჩუენი] ჩემი O. მოგკლა : კ additum manu correctoris I : გკლა O. თუ₂] არცა O. om. შენ₂ O.
- (17) განხვდეთ O. ბაბილონისათა O. ცხომდეს eum circulo superscripto I : ცხონდეს O. დაიწუეს I. სცხომდე eum circulo superscripto I : სცხონდე O.
- (18) ბაბილონისათა O. ქალდეველთასა (-თახსა sie I)] მეფისა ბაბილონისათა O. om. და შენ₂... მათთა O.
- (19) post სედეკია om. იერემიას I. სიტყუა O. უკუე O. ბავსს O.

- (20) ისმინე სიტყუაჲ უფლისაჲ O. უმჯობეს, ante quod om. და I. ცხონდეს O.
- (21) განებს O. რომელი O.
- (22) განიყვანენ O. om. მიმართ O. ბაბილონისათა O. om. იგინი O. ძრომასა] ძრვასა O.
- (23) განგუარნენ] განგუმირნენ I, post quod add. შენ O. / ვერ f. 283v O. ბაბილონისაჲთა O. დაიწუეს I.
- (24) კაციმცა O. post ნუ add. ვინ O. აგრძნობს O.
- (25) ესმსს O. მოვიდეს O. გრქუას O. om. შენ₂ O. დაჰმაღავ შენ ჩუენ გან] დაგვმაღავ ჩუენ O. ante რასა₂ add. და O. იგი შენ ეტყოდე O. მეფესა O. om. და არა მოგკლათ შენ O.
- (26) არქუ შენ] შენ ჰრქუა O. ვედრებად... მეფისა] ვითხოვდ მე წყალობასა ჩემსა წინაშე პირსა მეფისასა (მეფისასასა sie O) O. om. მერმე O. ნათანისსა O.
- (27) მეფემან O. დადუმნეს O. მისა O. განისმა] უთხრა მათ O.
- (28) post იერემია om. ეზოსა მას საპყრობილისასა მის I.

C. XXXIX.

- (1) იჭრუსალემი] იერემია sic O. თუესა O. ბაბილონისაჲ O. იჭრუსალემდ, post quod om. ზედა O.
- (2) მეათერთმეტსა O. სედეკიასა I. თუესა O. თვსასა O. შესტეხეს O. post ქალაქსა add. მას O.
- (3) შეკდეს] შეკრბეს O. მთავარნი ყოველნი O. ბაბილონისანი O. ბჭეთა მათ O. საშუალსა (საშოალსა I)] საშუალთასა sic O. ნერიგელ O. სარასარ₁ eum circulo superscripto I. post სამაგად om. და O. სექქიმ] სამაგად O. om. ნერგელ₂ სარასარ₂ O. ante რაბამაქ om. და O. მთავარნი/ (f. 284r O) შემდგომნი O. ბაბილოვნთაჲსანი I : ბაბილონისანი O : ბაბილოვნელთაჲსანი scripsi.
- (4) om. იუდაჲსმან O. დამს] მიერ O. სამეფოდთ O. რომელი O. საშოალ I.
- (5) უყვეს O. ეწინეს სედეკია, post quod add. მეფესა O. არაბოთ O. om. წინაშე ნაბუქოდონოსორ O. post f. 26 sequi-

- (5) *post dixit add. ei ut vid. O. om. ille O.*
 (6) *om. illa O. puteum illum] foveam illam O.*
 (7) Abimelek' IO: *correxi. quoniam] quod I. om. ille₂ O. portis O.*
 (8) Abdimelek'₁ ad eum O. Abdimelek'₂ (*correctum e Abimelek' I*)] Abdemelik' O. *om. et dixit ei O.*
 (9) illi] hi O. ibi intus] in ea O. male₂] malum O. ad occidendum das] occidis O.
 (10) Abdimelik' O.
 (11) Abdimelik' O. regis] illam O. pannos veteres O. *om. veteres₂ O. funem O. post fossam add. illam O. om. et tulit floccos lanae O.*
 (12) Abdimelik' O. *om. Aethiops O. post sume add. illud super funem istum. Et dixit ei : Sume O. pannos veteres O. om. super funes istos O. post tuarum add. sub funes istos O. Ieremia sic O.*
 (13) reduxerunt eum de fossa illa] retraxerunt eum fune illo O. *post carceris add. et reduxerunt... carceris bis I.*
 (14) ego additum manu correctoris I. a me] mihi O. *post verbum add. illud O.*
 (15) numquid non] nonne O. et si consilium dederō tibi] et consilium dabo tibi, et tu O.
 (16) hanc nostram] meam O. si₂ tradidero] neque tradam O.
 (17) exeuntes exieritis O.
 (18) Chaldaeorum] regis Babylonis O. *om. et tu... manus eorum O.*
 (19) *post Sedekia om. Ieremiae I.*
 (20) verbum... quod O. *ante melius om. et I.*
 (22) eductae... principes] educent principes O. *om. illae O. lapsu] commotione O.*
 (23) educent] transfigent *sic I.*
 (25) venerit... dixerit O. *om. tu₁ a O. ante quid₂ add. et O. tu₂ locutus sis O. om. et non interficiemus te O.*
 (26) die tu] tu dices O. ad implorandum ... coram rege] petam ego misericordiam meam coram facie regis O. *om. rursus O. Nat'an O.*
 (27) auditum est] narravit eis O.
 (28) *post Ieremia om. in aula illa carceris I.*

C. XXXIX.

- (1) Hierosolyma] Ieremia *sic O. contra] ad O.*
 (2) *post civitatem add. illam O.*
 (3) ingressi sunt] congregati sunt O. principes omnes O. in portis illis mediis O. Nerigel O. *om. et post Samagad₁ O. Sek'kim] Samagad O. om. Nergel₂, Sarsar O. om. et ante Rabamak' O. principes sequentes O. Babyloniorum] corrupte I : Babylonis O : correxi.*
 (4) *om. Iuda O. nocte] inde O.*
 (5) persecuti sunt *sic O. attigerunt Sedekiam regem O. Arabot' O. ante Nabukodonosor regem] ad regem O. Delbat'a O.*

tur f. 28, f. 27 praetermisso, I. ბაბილო-
ნისა O. დაბლათად I : დელბათად O :
დელბათად scripsi.

(6) მოწყვდნა₁ cum circulo superscripto I.

მეფემან] სედეკია sie O. ბაბილო-
ნისამან O. დაბლათას I : დელბათას O :
დელბათას scripsi. მოსწყვდნა₂ O.

ბაბილონისამან O.

(7) ბაბილონდ O.

(8) სახლი მეფისაჲ O.

(9) სხუაჲ იგი ერი] ერი იგი I. იყვნეს
O. მეოტნი] შეცვლებულნი O. რო-
მელნი O. კელთა O.

(10) ნეშტი... ერისაჲ O. post მის add.
გან O. არაჲ O. om. მას₁ O. მისცა O.

სარწყული/ f. 284v O.

(11) აბუქოდროსორ O. იერემიას
თვს ante ნაბუზარდანს O.

(12) გრქუას] გარქუ O.

(13) და ნაბუსარ... ჰრაბამაქ] ნაზარ სის-
ქიმ რაფსარის ნერგელ სარასარ ჰრაბა-
მაჲ O. ბაბილონისათა O.

(14) გოდოლიას ძესა აქიკამისსა O. სა-
ფანისსა O. იაფესდ O.

(16) აბიმელიქს (?) folio plicato O. ბორ-
ოტად O. და იყვნენ იგი O : და იყვნენ
იგინი bis O. მას O.

C. XL.

(1) მიერ/ f. 285r O. ბაბილონდ O.

(2) ნაბუზარდან] მატაკარანმან O. om.
იერემია O. მას] მან O. ესე ძვრი O.

(3) ისმინეს O. ante ესე om. სიტყუაჲ
I.

(4) აჰა ესერა აწ O. განგვსნე O. post
შენ₁ add. გან I. დღეს additum manu cor-
rectoris I : om. O. om. მაგათ O. რო-
მელნი O. შინა additum manu correctoris
I. post შენთა add. დღვს O. მოსლვად
O.

(4-5) მოვედ... დადგე partim inter lineas
partim in margine additum manu correcto-
ris I.

(5) არა ჯერ გიჩს] ჯერკუალ არს O.
მოსვად sie O. om. დადგე და O. საფა-
ნისსა O. ბაბილონისამან O. post ქუე-
ყანასა add. მას O. დაეშენე O. ყო-
ველსა კეთილსა O. რომელიცა გთნავს]
სლვად O.

(6) აქი/კამისა f. 285v O. მასეფთად O.
ჯდა O. ერსა მისსა O.

(7) მთავართა ყოველთა O. რომელნი
O. ბაბილონისამან O. ამას O. შეე-
ვედრა] შევიდა O. post დედები om.
მათი I. post მრავალი add. და O. ქუე-
ყანისანი O. რომელნი O.

(8) მასეფთდ O. ნთანისი sie O, post
quod om. და იონან ძძ კარიამსი I.
უფეთისნი] ობედისნი O. მეთოფატე-
ლისანი O.

(9) ძეჲ I. post ჰრქუა add. კაცთა მათ
O. ქალდეველთაჲსა sie IO : correxī.
დაეშენენით I. მეფვსა ბაბილონისასა
O. უმჯობეს I.

(10) მასეფათს O. om. პირსა O. ქალ-
დეველთა O. თქუენ ზედა] თქუენდა
O. დაიკრიბვთ O. om. იფქლი O.
შეიკრიბეთ O. დაეშენენით I.

(11) om. მას O. მოაბისსა I. ამონის-
თასა O. ante იღუმისა add. რომელნი
იყვნეს O. om. ესმა O. ბაბილონისამან
O. om. რამეთუჲ O. გოდოლია f. 286r
O. ante მოიქცეს add. და O. ადგილ-
თა გან O. post იყვნეს add. მუნ O.

(12) მასეფატს sie O.

(13) კარიამსი O. რომელნი O. ზედა]
შინა O. მასეფატს sie O.

(14) om. გოდოლიას O. უკთო sie I.
უწყი უწყებით O. ძე I. თანასისი
sie O. შენდაჲ] თავისა შენისა O.
ძვსა O. აქიკამისა I.

(15) ენან sie O. კარიამსმან O. მასე-
ფატს sie O. om. ესე O.

(16) om. ძემან აქიკამისმან O. om. ძესა
კარესსა O. სიტყუათა მაგათ O.

C. XLI.

(1) თუესა O. ძე I. ელისამეამსი O.
ნათესავისაგანი მეფეთაჲ O. მასეფატდ
sie O. მის... პური] მუნ პური თანად O.
მასეფატს sie O.

(2) აღდგეს O. მის თანა O. აქიკამისა
I. ძისა] ძესა/ f. 286v O. საფანისსა O.
მეფვსა ბაბილონისასა O. om. მას O.

(3) მასეფატს sie O. რომელნი O. ante
კაცნი om. და, post id item om. იგი I.
მოწყვდნა cum circulo superscripto I.

(4) დღვსა O.

- (6) rex] Sedekia *sic* O. Delbat'a O.
 (8) domos₁] domum O.
 (9) alium illum populum] populum illum I.
 relictī erant O. perfugas] irruentes
 O.
 (10) reliquias (*plur.*)] reliquias (*sing.*) O.
 magister militiae (*lit.* magister epularum)
hic et postea. populi₂ illius] de populo
 illo O.
 (11) Abuk'odonosor *sic* O. de Ieremia *ante*
 Nabuzardan O.
 (12) dixerit] dixi O.
 (13) et Nabusar... Hrabamak'] Nazar Sis-
 k'im Rap'saris Nergel Sarasar Hrabamag O.
 (14) Iap'es O.
 (16) Abimelik' O. et erunt illi (ille *sic*
 O) *bis* O. hac] illa O.

C. XL.

- (2) Nabuzardan] magister militiae O. *om.*
 Ieremiam O. *post* ei *add.* ille O. hoc ma-
 lum O.
 (3) audistis] audierunt O. *ante* hoc *om.*
 verbum I.
 (4) ecce nunc O. solvam (?) O, *post* quod
add. de I. hodie *additum manu correctoris*
 I : *om.* O. *om.* istis O. *post* tuis *add.*
 hodie O.
 (4-5) veni... mane *additum manu correcto-*
ris I.
 (5) non rectum videtur tibi] malum est O.
om. mane, et O. *post* terra *add.* illa O.
 quodcumque placeat tibi] ut eas *sic* O.
 (6) Masep'ta *hic et passim* O.
 (7) principes omnes O. illa] hac O. com-
 mendasset ei viros] intrassent viri O. *post*
 mulieres *om.* eorum I. turba multa, *post*
 quod *add.* et O.
 (8) Masep't' O. *post* Nat'an *om.* et Ionan
 filius Kariae I. Up'et' Met'up'at'ae] Obed
 Met'op'at'ae O.
 (9) eis *post* dixit] viris illis O.
 (10) Masep'at' O. coram facie Chaldaeo-
 rum] coram Chaldaeis O. *om.* triticum O.
 (11) *om.* illa O. *ante* in Idumaea *add.* qui
 erant O. *om.* audierunt O. *om.* quod₂ O.
ante reversi *add.* et O. *ad finem versus*
add. ibi O.
 (12) Masep'at *sic* O.

- (13) Kariae *hic et passim* O. Masep'at *sic*
 O.
 (14) Godoliae] ei O. seis sciens (*lit.* scitu)
 O. Nat'an] T'anas *sic* O. te₂] animam
 tuam O.
 (15) Ionan] Enan O. Kariae O. Mase-
 p'at *sic* O. *om.* hi O.
 (16) *om.* filius Ak'ikam O. *om.* filio Kares
 O. verba ista O.

C. XLI.

- (1) Elisameae O. Masep'at *sic* O. cum₂
 eo panem] ibi panem simul O. Masep'at
sic O.
 (2) surrexerunt O. filii] filium *sic* O.
om. illam O.
 (3) Masep'at *sic* O. *ante* viros *om.* et, *post*
id item om. illos I.

- (5) სკქემდ O. შალემით O. post ოთხ-
მეოცნი om. კაცნი I. წუერყუნულნი]
წარტყუნულნი O. მგლოარენი I.
om. შინა O. შეღებად სახლსა (სახელ-
სა O) უფლისასა O.
- (6) წინაეგებვოდა მათ O. მასეფატით
sic O. მიეახლა : ა₂ additum manu corre-
ctoris O. მათ₁] და O. მივედით O.
- (7) შუვა O. post ისმაელ add. ძემან ნა-
თანისმან O.
- (8) კაცნი post მუნ O. post ლა add. რა O.
მოგუწყუედ O. კრთილითა... თაფ-
ლითა... ზეთითა O. გარეუწარჰკდა O.
om. მათთა O.
- (9) ხოლო] რამეთუ I. შთააბნევდა O.
გოდოლიაჲს O. დიდი არს/ f. 287r
O. ბასა O.
- (10) om. ტყუედ O. რომელი O. მასე-
ფატს sic O. om. შინა O. om. წიალ O.
post ძეთა add. თანა O.
- (11) კარესა correctum e კარესა manu cor-
rectoris I : კარიაჲსა O. რომელნი₁ O.
რომელი₂ O.
- (12) om. და₁ O. ერი] ძალი O. აღემ-
ზადნეს] მოვიდეს O. om. და დევნა უყ-
ვეს O. ისმაელისა ძისა ნათანისა O.
წყალთა sic O.
- (13) რომელ... ისმაელს] რომელნი იყე-
ნეს მის თანა O. კარეაჲსი O.
- (14) ante განიხარეს add. და O. უკუნ⁸
იქცა O. om. ერი O. რომელი O.
წარტყუნენა ისმაელს O. სეფაფით sic
O. მიაქციეს O. მივიდეს O. კარეაჲ-
სა O.
- (15) post ძეთა add. თანა O.
- (16) მოილო O. კარიაჲსმან O. რო-
მელნი O. ნეშტნი იგი ერისანი, post
quod om. მის O. უკმოიქცინნეს sic I.
post ნათანისა add. მასეფატით O. om.
რომელ... მოწყდეს O. კაცნი/ f. 287v O.
რომელ... საჭურისნი] დედები და
სხუაჲ იგი ნეშტი რომელ უკმოიქცეს გა-
ბაონით O.
- (17) om. და₁ O. დადგეს] დასხდეს O.
ბეროთქამისასა O. შთასლვად] შეს-
ლვად O.
- (18) შეიშინეს (ე₂ additum manu correctoris
I)] შეეშინა, post quod add. მათ O. ბა-
ბილონისამან O.

C. XLII.

- (1) მოვიდეს O. ante იონან add. და O.
ძე₁ I. კარიაჲსი O. ძე₂ I. მიდი-
დადმდე O.
- (2) om. ჩუენ თვს O. დაეშით] დაეშე-
ლით cum circulo superscripto I.
- (3) om. ღმერთმან შენმან ut vid. O. post
გზაჲ add. ჩუენი O. ვილოდ[[]] folio
plicato O. რომელი O.
- (4) om. და₁ O. post მესმა add. მე O.
om. მე₁ O. post სიტყუათა add. მაგათ O.
რომელი O.
- (5) om. მთავართა O. ყოველთა სიტყუა-
თა რომელთა O. om. შენმან O.
- (6) რომელსა მოგავლინებთ ante ვისმი-
ნოთ₁/ f. 288r O. om. მისსა O. უმჯო-
ბეს I. კმაჲ O. ღმრთი sic O. ჩუენი-
საჲ O.
- (8) კარიაჲსსა O. რომელნი O. post
მიოდიდადმდე add. მათა O.
- (9) om. უფალმან O.
- (10) მე post იგი O. დათხევად] თხოვად
O. მისსა correctum e მისა I. აღვაშენ-
ნე I. om. და არა დაგარღვნე და გნერგ-
ნე თქუენ O. ვარ ბოროტებისა გან] არს
ბოროტი ჩემი O.
- (11) ბაბილონისა O. კელითა ჩემითა O.
- (12) წყალობა I. შევიწყალნე] შევიყვა-
ნე O. om. თქუენ₃ O.
- (13) სთქუათ correctum e სთქუთ manu cor-
rectoris I. და post ამას] რაათა O.
- (14) ეგვპტისად O. შეხვდეთ O. არა₁]
არლარა O. გუესმოღის O. არა₂ post
პურიითა] არლარა O. გუემშეოღის sic
O. დავეშენნეთ I.
- (15) ესრე O. მიიქცინნეთ sic I. კერ-
ძო/ f. 288v O. დაშენებად] და დაეშენ-
ნეთ O.
- (16) თქუენ₁ post თვს O. ეგვპტს₁ O.
om. და post შინა₁ O. ეგვპტს₂ O.
- (17) დაშენებად I, ante quod om. და O.
განერღს O. რომელი O.
- (18) post ეგრე add. ვე O. დასწუთეს O.
ეგვპტედ sic I : ეგვპტედ O : ეგვპ-
ტედ seripsi. om. და ante საყუედრელ O.
- (19) post ნეშტთა add. მაგათ O. ეგვპ-
ტედ sic I : ეგვპტედ O : ეგვპტედ seripsi.
შევიწამებ O. დღს O.
- (20) om. რამეთუ₁ O. ჰქმენით O. ინან-

- (5) de Sek'em] ad Syk'em O. de Šalem O.
post octoginta om. viri I. rasi barba]
 captivi O. domum] nomine O.
 (6) ut occurreret] occurrebat O. Masep'at
sic O. eis₁] et O. introite] ite O.
 (7) *post* Ismael *add.* filius Nat'an O.
 (8) viri *post* ibi O. in hordeo, et oleo, et
 melle O. *om.* eorum O.
 (9) autem] enim I. proiciebat O. Basa
 O.
 (10) *om.* in captivitatem O. Masep'at *sic*
 O. *om.* transiens O. ad] apud O.
 (11) Kariae O.
 (12) *om.* et₁ O. omnes vires suas O. pa-
 raverunt se] venerunt O. et persecuti
 sunt] adversus O. aquas *sic* O.
 (13) quem abducebat Ismael] qui erant cum
 eo O. Kareae O.
 (14) *ante* gavisi *add.* et O. *om.* populus O.
 abduxerat O. Masep'at'] *corrupte* O.
 venerunt] ierunt O. Kareae O.
 (15) ad] apud O.
 (16) cepit O. Kariae O. reliquias (*sing.*)
 reliquias (*plur.*) illas O. *om.* illius O.
post Nat'an *add.* de Masep'at *sic* O. *post*
 Ak'ikam *add.* qui cum eo perierunt I. qui₂
 ... eunuchos] mulieres et alias illas reliquias
 (*sing.*) quae reversae sunt de Gabaon O.
 (17) *om.* et₁ O. steterunt] sederunt O.
 Berot'k'am O. descenderent] intrarent O.
 (18) *post* timuerunt *add.* illi O.

- (12) miserebor vestri] inducam vos O. *om.*
 vos O.
 (13) et non audiemus] ut non audiamus O.
 (14) ingrediemini O. non_{2, 3}] iam non O.
 (15) ut habitetis] et habitaveritis O.
 (16) vos timetis O. *ante* fames *om.* et O.
 (17) *om.* et *ante* ut habitarent O.
 (18) sic₂] eodem modo O. *post* maledictum
om. et O.
 (19) *post* reliquias *add.* istas O.
 (20) *om.* quia O. facietis] fecistis O.

C. XLII.

- (1) ierunt] venerunt O. *ante* Ionan *add.*
 et O.
 (2) *om.* pro nobis O.
 (3) *om.* ut *vid.* Deus tuus O. *post* viam
add. nostram O.
 (4) *om.* et₁ O. *post* audiui *add.* ego O.
om. ego O. *post* verba *add.* ista O.
 (5) *om.* principes O. omnia verba, in qui-
 bus O. *om.* tuus O.
 (6) *om.* ad eum O.
 (8) Kariae O. *post* magnum *add.* eorum O.
 (9) *om.* Dominus O.
 (10) me misistis O. *profunderem]* peterem
 O. *om.* et non destruam vos et plantabo
 vos O. cessavi a malitia] cessavit malum
 meum O.
 (11) manu mea O.

ლით O. om. მე O. om. მიმართ O.
 post ღმერთმან add. ჩუენმან O. ეგრე-
 ცა/ f. 289r O. post თქუენ add. დღს O.
 (21) om. კმისა O. თქუენისაჲ ჩუენისაჲ
 O.
 (22) იყვენით იყავნ I. მოაკლდენ O.

C. XLIII.

(1) om. მიმართ O. ყოვლისაჲ... სიტყ-
 ვსა] ყოველნი სიტყუანი ესე O.
 (2) იოასისმან O. კარიაჲსმან O. ევედ-
 რე] ილოცე O. უფლისა, post quod add.
 მიმართ O. იერემიას₂ post ჰრქუეს₂ O.
 om. შენ₁ O post შეხუალთ add. თქუენ
 O. ეგვბტს O. დაშენებად I.
 (3) მოგუცნე] მიმაქცენით O. ბაბი-
 ლონდ O.
 (4) კარიაჲსი O. დაშენებად I.
 (5) კარიაჲსმან O. post რომელნი add.
 იგი O. და/შსენებად (დაშენებად I) f.
 289v O.
 (6) om. და ყრმები და ერი O. გოდო-
 ლიას IO : გოდოლიაჲს scripsi.
 (7) post შევიდეს add. იგინი O. ეგვბტედ
 sie I. post ისმინეს add. მათ O. post
 მივიდეს add. იგინი O. ტაფნამდე O.
 (8) იერემიაჲს I.
 (9) om. შენ O. იგი O. საფარველსა O.
 ფარაოჲსთასა O. ante წინაშეჲ add.
 ტაფნას შინა O. ძშთა I.
 (10) არქუ] ჰრქუა O. ძალთამან post
 ღმერთმან O. om. ისრაჲლისამან O.
 om. მე O. მეფე additum manu correctoris
 I. ბაბილონისაჲ O. om. მონაჲ ჩემი O.
 მაგათ₁] ამათ O. მაგას O. post საჭ-
 ურველი₂ add. მისი O.
 (11) post რომელნი₃ addidi მახვლად.
 (11-12) om. ქუეყანაჲ ეგვბტისაჲ... განტი-
 სნოს O.
 (12) განტისნოს eum circulo superscripto I.
 განვიდეს O.
 (13) სუეტნი additum manu correctoris I.
 ენოს O. დაწუანეს sie I.

C. XLIV.

(1) იყვენეს] არიან O. ეგვბტს O. სხ-
 დეს] სხენან O. მაგდალონს] ბლონონს
 O. მემფინს O. პათირცსსა O.

(2) რომელი, post quod add. მე O. ზედა/
 f. 290r O. om. აპა O. om. იგინი O.
 (3) რომლითა] რომელთა I. ante მივი-
 დეს add. და O. რომელნი] რომელთა I.
 იცოდეს მათ] იცნოდეთ თქუენ O.
 მათთა] თქუენთა O.
 (4) om. და₂ მივაგლინებდ O. საქმესა
 ამის] მაგას საქმესა O.
 (5) ისმინეთ O. მოჰყვენით ყურნი თქუ-
 ენნი O. უკეთურებათა O. მათისა]
 თქუენთა O. რაჲთამცა] რომელმცა I.
 უკუმევედით O.
 (6) om. ჩემი₁ O. იქმნეს I. დღეს] თეს
 sie O.
 (7) ესე] აწ ესერა O. om. თქუენ O.
 ante ჩრვლთა add. და O. მწოვართა O.
 იუდაჲსთა O. არლარა] არა O.
 (8) om. განმწარებად ჩემდა O. შეხუე-
 დით : შე erasum (?) I : შემოხვდეთ O.
 რაჲთა₂] არა O. იქმოდით O. om. ყო-
 ველთა O. ნათესავთა შორის O.
 (9) ძვრთა₁ თქუენთა] ძვრსა თქუენსა I.
 ძვრთა₂ მეფეთა (მეფშთა O)] ძვრსა
 მეფეთა I. ძვრთა₃ ცოდვათა I : ძვრსა
 ცოლთა O : ძვრთა ცოლთა scripsi. ქმ-
 ნეს/ f. 290v O.
 (10) არა₂ ₃] არცა O. მამათასა, post
 quod om. მათათასა O.
 (11) პირი] აღთქუმაჲ O.
 (12) რომელთა O. განიზრახეს] დასხნეს
 პირნი მათნი O. შესლვად O. ეგვბ-
 ტისსა I. წარვეწყმიდენე O. post ნეშ-
 ტნი₂ add. იგი O. ეგვბტს O. ეცნენ O.
 ante მოაკლდენ om. და O. post მი-
 დიდადმდე add. მათა O. მოწყდენ O.
 om. იყვენენ O. om. და საწყეველად O.
 (13) om. და₁ O.
 (14) გიცნობენ eum circulo superscripto I.
 om. მიქცევად მუნ O. უტებულნი
 sie I.
 (15) უცხოთა/ f. 291r O. რომელი O.
 დიდდიდი O. პათირცსსა O.
 (16) ჩუენდა მომართ O.
 (17) გამოკდეს] აღმოკდეს I. om. და
 მამათა ჩუენთა O. post ჩუენთა₂ om. და
 მეფეთა ჩუენთა I. გამოსავალთა O.
 (18) მოვაკლეთ sie O. კუმეგასა O.
 დედოფლისა O. ante ნაკლულეგან add.
 და O. მოვაკლდით] მოვკუედით O.
 (19) om. მან O. om. რამეთუ O. ჩუენ

paenitebit] paenitebat O. *post* Deus *add.*
 noster O. *post* vobis *add.* hodie O.

(21) vocem Domini Dei vestri] Dominum
 Deum nostrum O.

(22) seitote] sciatur I. deficient O.

C. XLIII.

(1) propter omnia haec verba₂ (*sing.*)] omnia
 verba haec O.

(2) loas O. Kariae O. implora] ora O.
 Dominum] ad Dominum O. Ieremiae₂
post dixerunt₂ : *om.* ei O. *om.* tu O. *post*
 ingredi *add.* vos O.

(3) tradas] reduxissetis (?) *corrupte* O.

(4) Kariae O.

(5) Kariae O.

(6) *om.* et parvulos et turbam O.

(7) *post* ingressi sunt *add.* illi O. *post* au-
 dierunt *add.* illi O. *post* ierunt *add.* illi O.

(9) *om.* tu O. eos] eum *sic* O. *ante* co-
 ram *add.* in Tap'na O.

(10) die] dices O. Dominus Deus exerci-
 tum : *om.* Israel O. *om.* ego O. *om.* ser-
 vum meum O. istos₁] hos O. istos₂] *om.*
 istum O. *post* arma₂ *add.* sua O.

(11-12) *om.* terram... et induet O.

(12) abibit O.

(13) Enos O : *cf.* τοὺς ἐν Ὠν in LXX.

C. XLIV.

(1) habitant O. sedent O. Magdalone]
 Bdonone O. Memp'in O. Pat'irēs O.

(2) *post* quod *add.* ego O. *om.* ecce O.
om. illae O.

(3) qua] qui I. *ante* ierunt *add.* et O.
 nesciebant illi] nesciebatis vos O. eorum]
 vestri O.

(4) *om.* et mittebam O. opus huius] istud
 opus O.

(5) audivistis O. praeuistis O. aures
 vestras O. converterentur a malitia sua]
 converteremini a malitiis vestris O. ut₂]
 qui I. turificaretis O.

(6) *om.* mea O.

(7) hoc] nunc ecce O. *om.* vos O. *ante*
 parvuli *add.* et O. *om.* iam O.

(8) *om.* ut exacerbetis me O. ingrediemini
 O. ut₂ fiatis] non fieretis O. *om.* omnes
 O.

(9) mala vestra] malum vestrum I. mala

regum] malum regum I. mala uxorum]
 mala peccatorum I : malum uxorum O :
correxi.

(10) non_{2, 3}] neque O. *om.* eorum₁ O.

(11) faciem meam] pactum meum O.

(12) cogitaverunt] posuerunt facies suas O.

pereant reliquiae] perdam reliquias illas
 O. *ante* deficient *om.* et O. *post* magnum
add. eorum O. *om.* erunt O. *om.* et in
 maledictionem O.

(13) *om.* et₁ O.

(14) *om.* reverti illuc O.

(15) magna] grandis O. Pat'irēs O.

(17) egredietur] ascendet I. *om.* et patres
 nostri O. *post* nostri₂ *om.* et reges nostri I.

(18) *ante* indignimus *add.* et O. defecimus]
 mortui sumus O.

(19) *om.* illae O. *om.* quia O. nos turifi-
 cabamus O. ei₁] eis O. *om.* numquid O.
post offerebamus *add.* ei O.

უკუმეველით O. მას] მათ O. საზორველსა O. om. ნუ O. უქმნით I. მსუნევიანი O. post უგებლით add. მას O.

(20) ante დედებსა add. და O.

(21) არა] ავა I.

(22) გან₁ additum manu correctoris I : om. O. საძაგე/ ლებათა f. 291v O. ჰქმენით I. om. და ante უგზო O. დღს ესე O.

(23) რომელსა უკუმევედს O. შესცოდეს O. ისმინეს O. post ძვრმან add. ამან O. დღს ესე O.

(24) ქუეყანასა ეგვპტისასა] ეგვპტეს შინა O.

(25) post თქუენითა₁ om. და კელითა თქუენითა და სთქუთ I. om. ვითარმედ O. რომელი O. კუმევედ post ცისასა O.

საზორველისა, post quod om. და O. ყვენთ I.

(26) სხედთ O. post ესერა add. მე O. მერმს O. თქუან] ჰრქუეს O.

(27) განვიღვძს O. მათ I : მათდა O : მათა scripsi. მოაკლდეს] მოაკლდა O.

მოაკლდენ] მოაკლდეს I.

(28) om. და₁ O. მახვლისა/ (f. 292r O) : ლი additum manu correctoris I. ხმა O. ანო sic I.

(29) აღხილვა I. თქუენი] თქუენ I. ბოროტითა O.

(30) ante მეძიებელთა om. კელთა I. იუდასა I. ბაბილოვნისათა O. om. და მეძიებელისა (მეძიებელსა sic I) სულისა მისისასა O.

C. XLV.

(1) თქუა O. ძსსა I. om. წელსა... იოსიასა O. იუაკიმისა I : იოაკიმისსა scripsi. იუდას, post quod add. თვს O.

(3) ვაჲ მე semel O. ვპოვე O.

(4) ესრეთ თქუა უფალმან post მას O. აღვაშენე I. დავპრვე (ut vid.) მე O. აღვჭვხურე O. post ქუეყანით om. ურთ ყოვლით O.

(5) ითხოვდი O. დიდებასა O. აჰ sic O. მიგცე სული] მიქცეული sic O. მოპოვნებად O. ყოველთა ადგილთა O. სადაცა O. მუნ/ f. 292v O.

C. XLIX.

(34) post რომელსა add. ზედა O. იერემია post ელამისთა : post id autem add. და თქუა O.

(35) om. ყოვლისა O.

(36) post ყოველთა add. ამათ O. post რომელთა add. ზედა O. ელამისთა O.

(37) ეძიებდენ O. სულსა მათსა O. om. მათსა O. მოვსპნე O.

(38) დავდგა O. ელამსს O.

(39) აღსასრულისა დღეთა I. ტყუე O. post ელამისი om. თქუა უფალმან I.

C. XLVI.

(1) post ესე add. უფლისაჲ O.

(2) იერემიასა O. om. მიმართ O. ზედა₁ მიმართ O. ძალსა] საძაგელსა O. ნეჟაროდასა I. მდინარსსა O. ევერატისასა O. ქარმის] ქარმელსა I. om.

იგი O. მეფსმან ბაბილონისამან O. იოაკიმ მეფისასა ძისა იოსია O.

(3) საჭურველი] ჭური I. მოვედით] მოვიდოდეთ I.

(4) დაასხენთ I. აღიმკედრენით O. შთაიცუთ ჯაჭუები თქუენი ad finem versus O. ante დაიდგთ om. და O. ჩაფხუტი O. წა/რომოიღეთ f. 293r O. post ჰორლები om. თქუენი O.

(5) მოისრნენ] მოისპნენ O. სივლტოლით O. post თქუა om. უფალმან I.

(6) მალე I. post ევერატსა om. ზედა მოუძლოურდენ და დაეცნენ I.

(7) აღმოკდეს O. ღელვიდეს I.

(8) ეგვპტე I. მდინარე I. ante აღიდრნენ om. ვითარცა მდინარენი I. თქუა] თქუას I.

(9) ლუბიელნი sic (ლვბ- sic I) O, ante quod om. და I. ლუდელნი, ante quod om. და I. გარდაუცუთ I, ante quod add. და O.

(10) om. და₁ I. ძიებისაჲ (ძიებაჲ I)] გებისაჲ O. ევერატსა I.

(11) აღიღვ I. განამრავლვ I : განამრავლენ O : განამრავლე scripsi. კურნებანი შენნი O.

(12) post შენი om. და O. აღივსო/ f. 293v O. post რამეთუ om. მბრძოლი I. ante ერთბამად add. და O.

(13) იერემია O. om. მოსღვისა თვს O.

(14) ეგვპტსდ O. ამცენთ I. მემფინს O. აღდეგ] აღვედ O. განჰმზადე O.

- (20) *ante* mulieribus *add.* et O.
 (21) nonne] *ecce* I.
 (22) propter₁ *additum manu correctoris* I :
om. O. *om.* et *ante* in via O. hoc hodie]
 haec dies O.
 (23) turificabant O. peccaverunt O. au-
 dierunt O. *post* malum *add.* hoc O. hoc
 hodie] haec dies O.
 (24) terra Aegypti] Aegypto O.
 (25) *post* vestro *om.* et manu vestra et dixis-
 tis I. *om.* quoniam O. turificemus *post*
 caeli O. *om.* et *ante* mansistis O.
 (26) *post* *ecce* *add.* ego O. dicent] dixerunt
 O.
 (27) deficiet] defecit O. deficient] defecis-
 sent I.
 (28) *om.* et₁ O.
 (29) vestram] super vos I. malitia] malo
 O.
 (30) *ante* quaerentium *om.* in manus I. *om.*
 et quaerentis animam eius O.

C. XLV.

- (1) *om.* anno... Iosiae O. Iuakim sic I.
 de rege (?) Iuda O.
 (3) vae mihi *semel* O.
 (4) sic dixit Dominus *post* die ei O. quos]
 quem O. plantavi] *corrupte* O. *om.* quo-
 que O. cum illa terra omni] de illa terra
 O.
 (5) quaeres] quaerebas O. grandia (*sing.*)]
 gloriam O. dabo animam] reversus *sic* O.
inventam] ad inveniendum O. omnibus
 locis O. quo quoque O.
 (34) *ante* quod *add.* super *sic* O. Ieremia
post Elam, *post* quod *add.* et dixit O.
 (35) *om.* omnis O.
 (36) *post* omnes *add.* hos O. ad quos] su-
 per quos O.
 (37) quaerent O. animam O. *post* eos]
 postea O. interficiam] deleam O.
 (39) in fine dierum] in finis diebus I. *post*
 Elam *om.* dixit Dominus I.

C. XLVI.

- (1) *post* hoc *add.* Domini O.
 (2) adversus₁] ad O. exercitum] abomina-
 tionem O. Nek'ao] Nek'aro I. Euphra-

- ten (*lit.* Euphratis) O. K'armis] K'armel
 I. *add.* regis *post* Ioakim O.
 (3) arma] vas I. veniemus I.
 (4) induite loricas vestras *ad finem versus* O.
om. et *ante* imponite O. galeam vestram
 O. *om.* vestras *post* hastas O.
 (5) interficientur] delebuntur O. *post* dixit
om. Dominus I.
 (6) *om.* iuxta I. *post* Euphraten *om.* infir-
 mabuntur et cadent I.
 (7) ascendet O. fluctuabit *sic* I.
 (8) *ante* commovebuntur *om.* sicut flumina I.
 dixit] dicit I.
 (9) *ante* Libyes *om.* et I. *ante* Lydii *om.* et
 I. *ante* tendite *add.* et O.
 (10) *om.* et₁ O. ultio₁ *sic* I.
 (11) sanationes tuas O.
 (12) *ante* clamore *om.* et O. *post* quia *om.*
 bellator I. *ante* simul *add.* et O.
 (13) *om.* de adventu O. ad Nabuk'odonosor
 regem O.
 (14) Memp'in O. surge] ascende O. *post*
 temetipsum *om.* quia devoravit gladius ma-
 lum punicam tuam I.

post შენი om. რამეთუ შეჭამა მახვლმან
მროწეული შენი I.

(15) om. შენი O. ante ვერ add. და O.

(16) სიმართლე I : უმრავლესი O : სიმრავლე scripsi. om. და ante დაეცა O. om. და თქუა O. აღდგით O. სოფლისა] სუფევისა O.

(17) უწოდეს I : უწოდეთ O : უწოდეთ scripsi. მეფისა ფარაოასი O. ეგვტტს O. ზნ I : საუნ O : საზნ scripsi. ებირთა მოეთ] ჯებირთაჲ მათ O.

(18) ძალთა I. ეგრტთ O. მივიდეს ut vid. O.

(19) მიმვტ O.

(20) მტეობარნი sic O. მოვიდენ O.

(21) მორეწენი] მროწეულნი sic O. ante ვერ add. და O. დადგეს/ f. 294r O. მათ] მის I.

(22) გუელისაჲ O. ქუშასა sic O. ante ცულოსანნი add. და O. მოუქდეს I.

(23) მრავალ არს] რამეთუ განამრავლოს O. მათა რიცხვ O.

(25) om. მე O. ფარაოს O. post ზედა₁ add. და ეგვტტს ზედა O. post მისთა add. ფარაოს ზედა O.

(26) ს'ლიისა : ისა sub linea additum manu correctoris O. ante ნაბუქოდონოსორ add. მეძიებელთა O. ბაბილონისათა O. post მათ add. ებრ O.

(27) გიქსნენ O. ტყუეობისაჲსა, post quod om. მათისაჲსა O. მაჭირებელ O.

(28) რამეთუ] რომელ O. მოკლებაჲ O. განკითხვით/ f. 294v O. უბრაოებით sic I.

C. XLVII.

(1) om. უცხოთესლთა₂ ზედა O. წინაჲ I. ფარაოასისა O.

(2) om. და ante აჰა O. om. და post შინა O.

(3) წარმართებისა O. საჭურველი ველთა sic O. ძლიერთა მისთა O. მოიქცენ I. კსნისა O.

(4) აკოცნეს O. რომელნი O. ante კაბადუქიას om. და I, post id autem add. შინა O.

(5) მოახს] და მიიწევის O. გაზასა] გზასა I. post ზედა om. და განვარდა ასკალონი I. აკვმს O.

(6) ვიდრემდის₁] და ვიდრემდე O. ეგტ O.

(7) om. განისუენე და O. დამშდენ] მშდენ I. om. და ante ნეშტთა O. post აღდგომად add. მათ ზედა O.

C. XLVIII.

(1) om. მოაბისა თვს O. om. ძალთამან O. მოი[]ჰ[]/ (f. 295r) folio plicato O.

(2) მერმტ O. თესლთა] თესლისა O. და მადებემა (eum circulo superscripto I)] დამედებაჲ O. ვიდოდის O.

(3) ორნემითა წმიდითა sic O, post quod om. და შემუსრვითა I.

(4) ზოგორას O. ჭაბუკთა O, ante quod om. და I.

(5) ante რამეთუ₂ om. რამეთუ₁ აღივსო ალაით ტირილითა I. ფიქლოვანსა O. ტიროდეს] ტიროდის I, post ტითილით O. შთამართსა eum circulo superscripto I. ორნემისსა O.

(6) განერნენ O. ვითარცა bis I.

(7) post შეგიპყრან add. შენ O. ქამოს ტყუედ eum circulo superscripto I.

(8) მოსრვაჲ] მოსლვაჲ I.

(9) ქალაქები correctum e ქალაქი manu correctoris I. მისთაჲსა] მუნ შინა O.

(10) post იყავნ add. ყოველი O.

(11) განისუენა/ (f. 295v O) eum circulo superscripto I. მოაბმან O. სიყმითვან] ყრმისა გან O. შთაასხა O. ჭურჭისა sic I. ჭურჭერსა O. წარვიდეს O. post თვს add. ცა O.

(12) დღწნი O. ante დადრიკონ om. და I. ჭურჭრები O. დაწულილონი] დაწინდონ O. შეიმუსრნენ O.

(13) ჰრცხუნენს O. ქამონის sic O. post ბეთელით om. სასოჲსა მათისა გან I.

(14) მტკიცტ O. შემძლებელ ბრძოლასა O.

(15) შთაკდეს] შთადეს sic I. საკლავად] საფლავად O. უფალი ძალთაჲ O.

(16) მოსრვაჲ I : მოსლვაჲ O : მოსლვაჲ scripsi. om. მისი O. ante აღრე add. არამედ O.

(17) ვითარ] ვითარმედ O.

(18) ნოტიასა IO : ნოტიოსა scripsi. საჯდომით O. დებონისაო O. შენითა sic O.

- (15) *om.* tuus O. *ante non add.* et O.
 (16) multitudo] iustitia I. $\mu\alpha\rho\upsilon\mu\iota$ O : *cor-*
rexi. *ante* cecidit *om.* et O. *om.* et dixit
 O. surgite O. regionis nostrae] regni
 nostri O.
 (17) vocate] cognoseite O : vocaverunt I :
correxi. P'araoni regi Aegypti] P'araonis
 regis in Aegypto O. Saōn] On I : Saūn
 O : *correxi.* Ebirt'a Moet] *džebirtay mat'*
 O.
 (18) veniet] ibit O.
 (19) Mimp'e O.
 (20) venient O.
 (21) mercenarii] vitulae *sic* O. *ante non*
add. et O. super eos] super eam I.
 (22) *ante illi add.* et O. accedent] accesse-
 runt I.
 (23) multi sunt] quia multiplicabit O. nu-
 merus eorum] eis numerus O.
 (25) *om.* ego O. *post* P'araone *add.* et ex
 Aegypto O. *post* eius₂ *add.* ex P'araone
sic O.
 (26) *ante* Nabuk'odonosor *add.* quaerentium
sic O. sicut... pristinis] similiter secun-
 dum dies illos pristinos O.
 (27) *om.* eorum O.
 (28) quia₂] qui O.

C. XLVII.

- (1) *om.* adversus alienigenas₂ O.
 (2) *om.* et *ante* ecce O. *om.* et *ante* clama-
 bunt O.
 (3) armis] *corrupte* O. fortibus eius O.
 reversi sunt] revertentur I.
 (4) *post* insulis *om.* et I.
 (5) prope est] et advenit O. Gazam] viam
sic, post quod om. et cecidit Ascalon I.
 Akim] Akym O : *cf.* 'Evaκίμ in LXX.
 (6) *ante* usquequo₁ *add.* et O.
 (7) *om.* requiesce et O. *ante* adversus₃ *om.*
 et O. *post* exsurgat *add.* contra eos O.

C. XLVIII.

- (1) *om.* de Moab O. *om.* exercituum O.
 (2) gente O. et Madebema] Damedeba *sic*
 O.
 (3) de Oronem, cum perditione] de Ornem
 sancto O, *post quod om.* et contritione I.
 (4) *ante* iuvenibus *om.* et I.

- (5) *ad initium versus om.* quia impleta est
 Alaot' fletu₁ I. fletu₂ flebit O. Ornem O.
 (6) liberate vosmetipsos] salvi fietis vosme-
 tipsi (*lit.* salva fient capita vestra) O. sicut
bis I.
 (8) destructio] adventus I.
 (9) eius₂] ibi intus O.
 (10) *post* sit *add.* omnis O.
 (11) ab adolescente O. transfusus est]
 transfudit O. abiit] abierunt O. *post*
hoc add. quoque O.
 (12) *ante* inclinabunt *om.* et I. vasa O.
 comminuent] oppignerabunt *sic* O. conte-
 rent] conterentur O.
 (13) confusa est] confundetur O. K'amon
 O. *post* Bet'el *om.* fiducia sua I.
 (14) proeliari] in proelio O.
 (15) occisionem] sepulcrum O.
 (16) veniat] destruetur I. *om.* eius O.
ante velox *add.* tamen O.
 (17) quomodo] quoniam O.

- (19) om. ზედა და O. om. ეგე O. არუ-
ელს sie O. თქუას correctum e თქუეს I :
ჰრქუა O : თქუ scripsi.
- (20) არრონდ I.
- (21) მოვალს/ (f. 296r) folio plicato O.
მიკირისასა O. om. და ასასა O.
- (22) om. და სახლსა ზედა O. დებლათიმ-
სა O.
- (23) კარიათიმსა] კარიათებსა I. გამო-
ახსნა O.
- (24) ad initium versus om. და სახლსა ზედა
კარიოთისსა I. ბოსორსა O. om. ზედა₃
O.
- (25) მოსტყდა] მოჰსტდა sie I.
- (26) ზედა additum manu correctoris I.
იცემოდის O. ante იყოს add. არა I.
- (27) post მისა add. სამე O. მიივლტი O.
- (28) დაეშენნეს I. კლდეთა₁ O. ზედა]
შინა O. კლდეთა₂ O. post შინა add.
და O. პირთა O.
- (29) სილაღე] სიმალღ O. მისი₂ და
additum manu correctoris I. ante ვიხილე
add. და სილაღ O. მისი O.
- (30) რავდენ O. იყო O. ეგოდენ] ეგრე
O.
- (31) om. მოაბსა₂ ზედა, post quod add. და
O. გარემო O. კაცთა] კართა O. ante
ვარჯ add. და O. აღიღონ I.
- (32) იაზერისი] და პირისა : დ correctum e
ი O. გტიროდის O. სებიმისა O.
ante ზლუასა add. მიერ O. იეზერისო/ f.
296v O. ხილსა] ხილვასა O. სამკალსა]
სამკვდრებელსა I. მოსთულეთა O.
- (33) აღიტაცა] აღიცადე I. მოაბელ-
თაჲსა O. შინა O.
- (34) მიუელიადმდე] შევებედმდე sie O.
om. ქალაქთა მათთა გამოსცეს (-ცეს addi-
tum manu correctoris I) კმაჲ მათი O.
მიორნედმდე O. აღათსალისა] ალაგთა
საალისათა O. არს სმნიერი O. ნებრე-
მისაჲ O.
- (35) წარწყმიდოს მოაბისაჲთ (მოაბისაჲ
I) O. მათთა] მისთაჲ O.
- (36) მოაბისაჲ O. ნესტუნის ოხრიდენ I.
კედელსა თანა] კლდისათა O. იპარ-
სვენ ვარჯთა O. ნესტუნის (ნესტუნის sie
I) ოხრიდენ I. რომელი O.
- (37) დაიყვნენ₁ in rasura correctum manu
correctoris I : დაიყვნენ sie O : დაიყვნენ
scripsi. ეტყებდენ O.
- (38) ყოველსა₂] ყოველთაჲ O. მოაბი :
მო in rasura manu correctoris I. რომელი
O.
- (39) იძლია] უძლოთ I. იკუეობდეს sie
O. საშწნებელ O. om. მისთა O.
- (40) განიმარტნე/ (f. 297r) folio plicato O.
- (41) იპყრა] დაიპყრას I. შეიცვნა] შე-
იცვენეს I. om. გული₁ O. მოაბისათაჲ
O. დღსა O.
- (42) om. და O. წარწყმდა O.
- (43) საბრკე O. ante რომელ add. და O.
- (44) შიშისაჲსა] მისისა O. post შთავარ-
დეს add. იგი O. აღმოვიდოდის O. სა-
ბრკემან O. om. უფალმან O.
- (45) განკდა O. სიონით sie O. გამოძი-
ნა O. სიონისანი sie O.
- (46) წარსწყმდე O. ქამონისო O. om.
შენნი₁ O.
- (47) მოაბისაჲ₁ O. აღსასრულთა eum cir-
culo superscripto I. დღსთა O. მოაბი-
საჲ₂ O.

C. XLIX.

- (1) ძეთა ამონისთა თჳს O. მელქო O.
გალადი : გალ in rasura manu correcto-
ris O. ქალაქსა შინა მათსა O. დაშენე-
ბულ I.
- (2) დღსნი O. მოვლენან] მოვლენ I.
ante ძეთა add. და O. ამონისთა/ f. 297v
O. ამბოხი] ჰამბავი O. post ბრძოლი-
საჲ om. და იყოს უგზო I. წარსაწყმდე-
ლი I. თჳსი] იგი მისი O.
- (3) ლაღადებდა O. გეაჲსაჲ] ეგეაჲსაჲ I.
ჰრაბათაჲსანი O. მოირატყეთ eum cir-
culo superscripto I. ეტყებდით O. მელ-
ქო O. post მისნი om. და მთავარნი მის-
ნი I.
- (4) post ველთა om. ენაკიმისთა I. ური-
დებისო I. რომელი, post quod om. ეგე
O. ante რომელი add. და I.
- (7) იღუმიაჲსა თჳს minio scriptum ut vid.
O. არლარა] არა O. სიბრძნე I. მერ-
მს ut vid. folio plicato O.
- (8) აღრმთ O. მკვდრთა] მკუდართა O.
დედანისათა] დედანი I. მოვაგლინე
O. აღხილვაჲ O. ვყო] ვყავ O.
- (9) მოვიდენ მესდულენი] მოზღუდვილნი
მოვიდენ O. დაგიტევონ O. om. შენ₂
O.
- (10) ესავი] ესე ვე sie O. განვაცხადენ

- (19) *om.* et₁ O. Aruel O. die] dicet *correctum e* dixerunt I : dixit, *vel* dices O : *correx*i.
- (20) Arnon] Arron I.
- (21) Missor] Mikir O. *om.* et super Asa O.
- (22) *om.* et super domum O. Deblat'im O.
- (23) Kariat'im] Kariat'eb I. Gamao O.
- (24) *ad initium versus om.* et super domum Kariot' I. Bosor O. *om.* super₃ O.
- (26) plaudet] pereutietur O. *ante* erit *add.* non I.
- (27) fugies] sane fugis O.
- (28) in petris₁ O. in petris₂, *post quod add.* et O. oribus O.
- (29) insolentiam] exaltationem O. *post* *vidi add.* et insolentiam eius O.
- (30) tantum] sic O.
- (31) *om.* super Moab₂, *post quod add.* et O. viros] ostia *sic* O. *ante* barbā rasos *add.* et O. mittet] mittent I.
- (32) Iazer₁] et faciei *sic, sed corrupte* O. Sebin O. *ante* transierunt *add.* inde O. Iazer₂] Iezer O. fructum] visum *sic* O. messem] hereditatem I.
- (33) erepta est laetitia] laetitiam dimisisti I.
- (34) Elia] *corrupte* O. *om.* civitates... vocem₂ suam O. Ornem O. Agat'sal] ad semitas Saal O. triennis est] est conter-nans O. Nebrem O.
- (35) peribit de terra Moab... ascendens... turificans O. eorum] eius O.
- (36) sicut tibiae₁ resonabunt I. iuxta murum] petrae O. barbas O. sicut tibiae₂ resonabunt I.
- (37) radentur₁] morabuntur *sic* O.
- (38) omnibus] omnium O.
- (39) victa est] praevaleritis I. eiulabant O. formidinem] habitationem *sic* O. *om.* eius O.
- (40) extensae sunt alae eius] extendet alas suas O.
- (41) capta est] capiet I. occupavit] occupabit I. *om.* cor₁ O. Moab (*gen.*) O.
- (42) *om.* et O. periit O.
- (43) *ante* quae *add.* et O.
- (44) timoris] eius O. *post* cadet *add.* ille O. capietur ille laqueo] capiet illum laqueus O. *om.* Dominus O.
- (45) Sion_{1, 2} *sic* O.
- (46) peribis O. K'amon O. *om.* tui O.

C. XLIX.

- (1) de filiis O. Melk'o O. Galad O. civitate O.
- (2) veniunt] venient I. et filios Amon O. tumultum] famam O. *post* proelii *om.* et erit in invium I. *post* principatum *add.* illum O.
- (3) clama, Esebon] clamabat Esebon O. Geae] Egeae I. Hrabat'a O. Melk'o O. *post* eius₁ *om.* et principes eius I.
- (4) *post* campis *om.* Enakim I. *ante* tu quae₂ *add.* et I.
- (7) de Idumaea O. *om.* iam O.
- (8) habitatores] mortui *sic* O. Dedan] mulieres *sic* I. mittam eos] misi O. faciam] feci O.
- (9) venient vindemiatores] muniti venient O.
- (10) Esav] hic etiam *corrupte* O. revelavi

O. და/ფარულნი f. 298r O. მათი] მისი O. post მისისადათ₁ om. და მოძმისა მისისადათ I.

(12) რომელთა] რომლისა თვს O. სუეს] თვს O. post არა₂ add. ვე O.

(13) ჰფუცე ჩემდამო O. უგზო O. შორის] შენ I.

(14) მიაველინა O. მოვედით] მოვიდოდეთ I.

(16) om. შენმან O. ante ურიდებამან add. და O. მყოფელ O. კლდისათა O.

შეიპყრან O. აღიმაღლც O. ბუდე I. და... გაგდო] მიერ სადაცა გარდამოგაგდო O.

(17) ედომია O. ante ყოველი add. და O. ante დაუკვრდეს add. მას O. ისტუნოს I.

(18) მერთისა] ყოვლისა O. არაღარა sie O. om. და ante არცა O. დაეშენოს I : დაცშვნოს sie O : დაეშვნოს seripsi.

(19) ლომი/ f. 298v O. ჰეთამისასა O. დაადგინენ O. მის] მას O. om. და ვინ₁... ვყო O. და ante ვინ₂] ანუ O. წინააღმიდგცს O. ესე მწყემსი O.

(20) ზრახაცა O. ედომსა O. ხმაჲ... ხმა IO : correxī. მოიხილნენ] მოივლინენ O. ნეშტნი] ნიშნი O.

(21) ერვორასა] მეწამულსა in margine circulo circumscripto manu scribae I.

(22) om. და დაჰშრიალდეს O. თვსნი O. გულითი ut vid. O.

(23) დამასკესა I. შესულბცს O. ზღუასა] ზღუდცსა O. post შინა om. და განრისხნეს I.

(24) დაქსნდა I. ante მიიქცა add. და O. ante განეარდა add. და; post id item add. იგი O. ძრწოლამან] ძწოლმან eum circulo superscripto I. და სალმოზამან შეიპყრა იგი additum manu correctoris I. om. შეიპყრა₂ იგი O.

(25) ჩემი₂ საყუარელი O.

(26) ჭაბუკნი O. om. შენნი₁ O. უბნე/ბსა f. 299r O.

(27) აღუგზნა O. დამაკისათა sie eum circulo superscripto I.

(28) om. ზედა O. დედოფალსა] დლოსა I. ბაბილონისამან O. აღვიდეთ O. მოვსრნეთ O. კედარისანი O.

(29) ante კარვები add. და O. და ყოველი ჭურჭერი მათი, post მათი₃ O.

(30) განჰკრითთ O. ნაბუქოდოდორნოსორ : დორ additum manu correctoris I.

მეფცმან ბაბილონისამან O. post ზრახვაჲ om. და I. ხმა IO : correxī. ყო] ვყოთ O. om. თქუენ ზედა O. ხმაჲ IO : correxī.

(31) განსუენებულად O. დაშენებულ I.

(32) ტყუც] ფრად O. საცხოვართა მათთა O. განვანქრინე O. რომელსა I : რომელ O : რომელთა seripsi. om. მოუპარსავს O : rasura unius lineae O. post ნათესავისა add. მათისა O. ვყო ძლევაჲ მათი] ძლევა მათა I.

(33) საყოფელ O. დაეშენოს I. კაცი/ f. 299v O. კაცისაჲ O.

C. L.

(2) post ასმინეთ add. და არქუთ და O. ბელის O. მიეცა] მიიქცა O. მადლორაქ, post quod add. ჰრცხუენა კერბთა მისთა O.

(3) აღმოკდა O. პირუტყუამდე O. შეირყინნეს sie I.

(4) მას დღესა O. ante მას₁ om. და I. post ჟამსა add. შინა O. om. და ტიროდიან O.

(5) მოიქცინენ post მათნი O.

(6) ვითარცა] ვაჲ I. ცხოვარი წარწყმედული O. ante ერი om. ევრე იქმნა I. om. მათთა O. სადგური O.

(7) აღსციდდეს I. მათნი manu correctoris ut vid. O. უფალმან/ f. 300r O.

(8) ბაბილონისა O. იქმნენით eum circulo superscripto I.

(9) om. და მოვიყვანე O. ბაბილონსა O. დიდნი წარმართთანი O. om. ქუეყანით O. ისარნი ბრძოლის მეცნიერისანი O. მოიქცენ ცალიერნი O.

(10) ქალდეეაჲ I : ქალდიაჲ O : ქალდეეაჲ seripsi. წარსატყუენველად] წარსაწყმედელად, post quod add. და O. om. იგი O.

(11) om. იხარებდით და O. om. რამეთუ₂ O. აღსტრიობდით O.

(12) om. თქუენსა O. om. დედაჲ O. post თქუენი add. მშვდობით O. om. და ante აპა O. post ოკერ om. და O.

(13) უფლისა O. დაეშენოს I. post ყოველი add. და ყოველი O. განვიდო-

O. eorum₂] eius O. *post* eius₁ *om.* et vicini eius I.

(12) quibus] de quo O. illi biberunt] de eis *sic* O. *post* non₂ *add.* etiam O.

(13) iurasti O. in medio eius] tu ei *sic* I.

(14) venite] veniemus I.

(16) om. tua O. *ante* insolentia *add.* et O. petrae O. capient O. et inde quoque tamen] inde ubi quoque O.

(17) Edomia *sic* O. *ante* omnis *add.* et O. *post* pertransibit *add.* eam O.

(18) unipotens] omnipotens O. *om.* et *ante* neque O.

(19) Het'am O. statuent] statue *sic* O. *om.* et quis... faciam O. et *ante* quis₃] aut O. hic pastor O.

(20) *post* iniit *add.* quoque O. respicientur] demittentur O. reliquiae] signa O.

(22) *om.* et avolabit O.

(23) mari] muro, *post quod om.* et irritatae sunt I.

(24) *ante* versa est *add.* et O. *ante* excedit *add.* et, *post id item add.* illa O. *om.* apprehendit₂ eam O.

(25) meam dilectam O.

(26) *om.* tui₁ O.

(27) succendit O.

(28) *om.* adversus O. Kedar (*dat.*) reginae O. ascendemus O. interficiemus O.

Kedem] Kedar O.

(29) *ante* tabernacula *add.* et O. et omnia vasa eorum *ante* et camelos O.

(30) Nabuk'ododornosor *sic* I. *post* consilium *om.* et I. cogitavit] cogitabimus O. *om.* adversus vos O.

(32) in praedam] valde O. pecorum (*sing.*)] pecorum (*plur.*) O. qui (*sing.*) I. *om.* raserunt, *sed rasura est* O. *post* gente *add.* eorum O. *ante* eladem *om.* faciam I. eorum₃] ad eos I.

(33) in habitaculum] habitaculum O. hominis O.

C. L.

(2) *post* audire facite *add.* et dicite et O. traditus est] conversus est O. *post* Marodak' (Madorak' O) *add.* confusa sunt idola eius O.

(4) in illa die O. *post* Dominus *om.* et I. *om.* et flebunt O.

(5) facies suas₂ convertent O.

(6) sicut] vae I. grex perditus O. *ante* populus *om.* sic factus est I. *om.* eorum O. cubilis sui] stationis suae O.

(7) dispergebant] cribrabant I.

(9) *om.* et adducam O. magnorum] magnas O. *om.* de terra O. sicut sagittae O. revertentur vacuae O.

(10) praedam] perditionem, *post quod add.* et O. *om.* eam O.

(11) *om.* gaudebatis et O. *om.* quia₂ O.

(12) *om.* vestra₁ O. *om.* mater₂ O. *post* vestra₂ *add.* in pace O. *om.* et *ante* ecce O. *post* deserta *om.* et O.

(13) in destructionem, omnis] in destructionem totam, et omnis O. *post* maerebit *add.* et dicet O. *ante* omnem *add.* super bis O.

დის : ის oblitum ut vid. O. წუხდეს, post quod add. და იტყოდის O. ante მისსა add. ზედა O.

(14) გარემოვს მშულღგარდაცუმულნი ყოველნი O. ante ნუ add. და O. ისრი-თა თქუენითა O.

(15) om. და₁ O. იქმნენით (იქმენით I)] ექმნენით O. post მისნი₁ om. და O. დაირღუეს, ante quod om. და I. ზღუდენი მისნი O. om. ყო O. უყავთ/ f. 300v O.

(16) ბაბილონისა O. მიპყრობილი O. უკუნსიქცენ, post quod om. და I.

(17) განიკრთენეს O. იგინი O. შექამ-ნა O. ante შემდგომად add. მისა O. ბაბილონისამან O.

(18) ბაბილონისასა O.

(19) საძუვარსა I. ბასანს I.

(20) post ჟამთა add. შინა O. თქუა₂ უფალმან ante ქუეყანასა O.

(21) ad initium versus ყანასა ზედა, ქ^r forte abscondito, I : ქუეყანასა seripsi : om. O. განრყუენ] განრყუენენ I. om. რამე-თუ O. om. ძკრი O. რაოდენი O. შენ/ f. 301r O.

(22) om. და შემუსრვა O.

(24) om. წინაწარმეტყუელებამ იერემიამ-სი O. გბრძავ] გებრძოდე O. იპოვე] გპოვონ O. შეგიაყრან O.

(25) საქმეა I. om. ღმრთისა O. ქუე-ყანა sic O.

(26) განახუენთ I. აღმოიხილეთ O. om. აღიკოცეთ იგი O. მისსა O. om. ნეშტ O.

(27) აღკადეთ I : აღაკმვთ O : აღაკმეთ seripsi. შთავდედ sic O. მისისა I.

(28) om. და₁ O. ბაბილონელთა O. ძიებად₁] გება O. ante შურის₂ add. და O.

(29) ბაბილონსა O. მთავართა ყოველთა და გარდამცუმელთა მშულღისათა O. მოადეგით bis O. om. მას₁ O. განრი-ნებად მისი O. რავდენი, post quod add. იგი O. ყო] გიყო I. post თქუენ om. ცა I.

(30) დაცკვენ] დავარდენ O. დღვსა O.

(31) მაგინე/ბელო f. 301v O.

(32) მისსა] მისა O.

(33) ჰმძღავრობენ₂] ჰპრობენ eum circulo superscripto I.

(34) ყოვლისა] მერთისა I, ante quod add. და O. არს] ა sic O. om. მისთა O.

მოსპოს O. განურისხნეს O.

(35) ante მკვდრთა om. და O. ბაბილო-ნისათა O. post მისთა add. მახვლი მკვ-დრთა ზედა მისთა I.

(36) om. მახვლი (eum circulo superscripto I) გრძნებათა ზედა მისთა O. ბრძო-ლათა IO : მბრძოლთა seripsi. მისთა₃ ზედა O. om. ზედა₄ post ეტლთა O.

(37) შერთულთა... მისთა O. იქმნენ IO : იქმნენ seripsi.

(38) წყალთა... მისთა O. რომელთა O. განკმცენ O.

(39) იქმნენ, post quod add. რამეთუ O. გამოქნდაკებულთა O. გან₁] არს O. om. გან_{1,2} O. ექადოდეს O. დაეშენ-ნენ I. ასულნი მუნ I. აღეშენოს] ეში-ნოდის O. დაიმკვდროს იგი/ (f. 302r) folio plicato O. თესლადმდე O.

(40) არა O. დაეშენოს I.

(41) om. ერი O. om. და₁ O. ante დასა-სრულით add. და I.

(42) შეიწყალებენ O. შენ ზედა] შენ-და O.

(43) მეღვსა ბაბილონისასა O. დასცკ-ვეს] და დაჰკსნდეს O. ante ჭირმან add. და O. შეიპყრნა იგინი O. ante სალმო-ბათა add. და O. შობადისათა] დედე-ბისებერ in margine manu correctoris I.

(44) ადგილთა მათ ჰეთამისათა O. om. მას₂ O. განვედენენ O. ჭაბუკნი O.

A L, 44 usque ad LI, 15 exstat duplex tradi- tio textus in O, textu repetito f. 326v-f. 327v

post epistulam Baruch. Designatur textus ille secundus signo O₂, textus autem primus signo O₁; consentientibus ambobus textibus apponitur signum O.

დავადგინე O₂. მას₃ correctum e მის I : მის O₁ : მას O₂.

და post ვითარ მე] ანუ O₁. წინააღ-მიდგეს] წინადამიდგეს I. დადგეს] დგას O₂.

(45) om. ისმინეთ O₂. რომელი₁ O₁. ხმა O. ხმა IO (eum circulo superscripto I) : correxi. ყოველთა ზედა მკვდრთა O. ქალდეველთა O₁ : კალდიახათა O₂.

ცხოვართა კრავთა თანა O₁.

(46) მო/სრვისა f. 302v O₁. ბაბილონი-სათა O₂. ისმეს შორის ნითესავთა O₂.

ესმეს] ესმცს O₁.

- (14) omnes... in circuitu] in circuitu, qui tenditis arcum omnes O. *ante* ne *add.* et O. sagittae vestrae O.
- (15) *om.* et₁ O. *ante* demolitae *om.* et O. *ante* destructus *om.* et I. destructi sunt muri O. *om.* fecit O. facite] fecistis (?) O.
- (16) et tenentem falcem] oblatum falci (?) O. regredientur, *post quod om.* et I.
- (17) eum₁] eos O. devoravit eos O. postea] post eum O.
- (19) Basan I.
- (20) dixit₂ Dominus *post* illis₃ O.
- (21) super arvum, *vel forte* terram I : *om.* O. destrue] destruent (?) I. *om.* quia O. *om.* erit malum O.
- (22) *om.* et contritio O.
- (24) *om.* prophetia Ieremiae O. proeliabor O. inventa... es₂] invenient te et capient te O.
- (25) *om.* Dei O.
- (26) *om.* destruite eam O. ne sint ad eam reliquiae (*sing.*)] sit ei (?) O.
- (27) exsiccate] auferte I. eorum₁] eius I.
- (28) *om.* et₁ O. *ante* ultionem₂ *add.* et O.
- (29) multis... tendenti] principibus omnibus et tendentibus O. circumstate *bis* O. *om.* eam O. ille qui liberetur ex ea] liberatio eius O. *post* fecit *add.* vobis I. *post* vos *om.* quoque I.
- (34) unipotens I, *ante quod add.* et O. *om.* suos O. destruat terram illam O.
- (35) *post* Dominus *om.* et O. *post* eius *add.* gladius adversus habitatores eius I.
- (36) *om.* gladius adversus divinationes eius O. *om.* adversus₄ O.
- (37) commixta O.
- (38) aquas... quibus O. desiccabuntur O.
- (39) confundetur... gloriabatur] confundentur quia terra sculptilium est et insularum illarum in quibus gloriabantur O. filiae ibi I. aedificabitur] timebunt *sic* O. habitabunt eam] habitabitur ea O.
- (40) nequaquam] non O.
- (41) *om.* populus O. *om.* et₁ O. *post* surgent *add.* et I.
- (42) miserentur O. contra te] ad te O.
- (43) ceciderunt] et solutae sunt O. *ante* afflictio *add.* et O. eum] eos O. *ante*

- dolores *add.* et O. parturientis] *add.* in *marginē* ad modum mulierum I.
- (44) in locos illos Het'am O. *om.* illam O. repellam O. *post* iuvenes/ *usque ad* LI, 15 *exstat duplex traditio textus in* O. et₂] aut O₁.
- (45) *om.* audite O₂. *ante* habitatores *add.* omnes O. Chaldaeorum O₁. agni ovium] oves cum agnis O₁.
- (46) audietur inter gentes O₂.

C. LI.

- (1) ვაღკო O₁. om. და მკვდრთა ზედა O₂. ქალდეველთასა O. გულითა აღმ-სთობილითა O₂. განმკრწნელი] განმრ-ყუნელი O₂.
- (2) მოუ/ ვლინნე f. 327r O₂. მოსრან] მოვსრა O₂. post ბაბილონსა add. ზედა O.
- (3) გარდაიცუას O. შეისხნ] შეისხეს O₁: შეისხედ O₂. რომელსა O. ჭაბუკთა O.
- (4) om. და₁ O. გუმერიონი eum circulo superscripto I : გომორელნი sic O. გარე-შვ, post quod add. მათსა O.
- (5) om. რამეთუ₁... მპყრობელისა O₂. om. გან₂ O₁. ante ყოველისა add. გან I. ყოველისა] მერთისა I.
- (6) post უშჯულოებათა add. მათ O₁ (?) folio plicato et O₂. მათისა O₂. post მიერ add. და O₂.
- (7) მათრობელი] მპყრობელი O₂. ante წარმართთა add. ყოველთა O₁. და მის] ამის O₂ აღიდრნეს] აღესრულნეს O₂. ante წარმართნი add. ყოველნი O₁.
- (8) შეიმუსრა/ (?) f. 303r O₁. ჰგუდებ-ლით sic O₁. post მას₁ add. ზედა O. om. და სდევით O₁ : და დასდევით მას O₂. om. მას₂ O₂.
- (9) ვჰკურნებდი O₁ : ჰკურნებდით O₂. ცადმდე O₂. აღიწია მიმარსკულავად-მდე O₁ : მიიწია მივარსკულავადმდე O₂.
- (10) უფალმან] ღმერთმან ut vid. O₂. მისი/ f. 327v O₂. post მიუთხრნეთ om. სიონსა IO₂. om. უფლისა O₁ : უფ-ლის O₂. ad finem versus add. სიონის I.
- (11) om. და₁ O. განიშადენტ I : განჰმ-ზადენით O₂. მართლისა IO₁ : ბაბი-ლონისა O₂ : მართაჲ seripsi. ზედაა sic O₁. om. მისა O₁. om. შურის₁ძიე-ბაჲ (გებაჲ O₂) უფლისაჲ არს O₁. შუ-რის₂ძიებაჲ] და (om. O₂) შურისძიებად O. მისისაჲ] მისისა O₁ : მისა (sic) თვს O₂.
- (12) დადგინენტ I : და აღადგინენტ O₁. აღადგინენტ მკუმლინი] აღადგინე-ნით მკმობელნი O₂ : om. O₁. post საჭუ-რველი add. კეთილი O₂. იწყო და ყოს] იწყოს O₁. რავდენი O. თქუას, post quod add. უფალმან O₂. ბაბილონისათა O.

- (13) ante დამკვდრებულთა add. და O₂. om. ზედა O₁. om. მისთა O₁.
- (14) ფუცა (?) folio plicato O₂. ალგაესოს O₂. გუნდითა] საცხებელითა O₁ : კაცე-ბითა O₂. იტყვან O₂.
- (15) ante განჰმზადა add. და O. ხმითა IO : correxi. თვსითა₂/ desinit textus O₂.
- (16) კმაჲ ქუხილად/ sic f. 303v O. ante დაღვა add. და O. სიმრავლ₃ O. ცათა O. ante გამოიყვანა om. და I.
- (17) ante არა add. და O.
- (18) ცუდ] და ნაცილ O. post არიან om. ქმნულნი I.
- (19) ante არა add. და O. ნაწილი არს მისი O. მისისა O. ძალთაჲ O.
- (20) შენ გან post ნათესავნი O.
- (22) მჯომელები sic I.
- (23) ქუეყანისმოქმედნი] ქუეყანაჲ I. განვაზინენ] განვაზინო O. მთავარი და წინამოდღუარი შენი O.
- (24) ქალდეაჲსათა] ქალაქისათა O. უფალი/ f. 304r O.
- (25) მთაო : ა in rasura manu correctoris I. მიეყავ O.
- (26) იყოს O.
- (27) ამცენ O. ასქანაზელთა] აზქანელ-თა eum circulo superscripto : ლ additum manu correctoris : სომეხთაჲ in margine eum linea circumducta I. მას] მათ O. არ-დაბაგები : ბა additum manu correctoris I. ალივლინენით] ალივლენტ I, ante quod add. და O. მის₃] მას O. სიმრავ-ლე I.
- (28) ყვენთ I. მართაჲ] მართალი sic O.
- (29) დადებად correctum e დებად manu correctoris I. აღეშენოს I.
- (30) ბაბილონისანი O. დასხდეს I. ელზუა (eum circulo superscripto I)] დაეცა O. იქმნნეს correctum e იქმნეს manu correctoris I : იქმნნენ O.
- (31) მებავთ₃ eum circulo superscripto I. ბაბილონისასა O. om. იგი O.
- (32) გამოსავალ/თა f. 304v O. შეიპყრეს O. სავსებაჲ eum circulo superscripto I. იგი მათი] მისი O. დაიწუა O. გა-მოკდენ] განკდეს O.
- (33) ბაბილონისანი O. მსთუანი] მსთუ-ლებისანი O.
- (34) მცირე I. ბაბილონისამან O. დამ-ღვა] დამღვა O. ante შთამთქა add. და O.

C. LI.

- (1) *om.* et super habitatores O₂ Chaldaeorum O. in corde qui surrexit mane O₂.
corruptentem] destruentem O.
- (2) demoliar O₂. Babylo[ni] super Babylonem O.
- (3) tendet O. induat] induet O₁ : induant O₂.
- (4) *om.* et₁ O. perfossi] Gomorrhæi sic O.
post extra add. eos O.
- (5) *om.* non enim... omnipotente O₂. *ante* Domino *om.* a O₁. omnipotente] unipotentem, *ante quod add.* ab I.
- (6) *post iniquitates add.* illas O₂ et forte O₁.
eius] eorum O₂. *ante retributionem add.* et O₂.
- (7) inebrians] tenens sic O₂. *ante gentiles*₁
add. omnes O₁. et propter id] propter hoc O₂. commoti sunt] consumpti sunt O₂. *ante gentiles*₂ *add.* omnes O₁.
- (8) eam] super eam O₁. *om.* et ponite O₁,
post quod add. ei O₂. *om.* illam O₂.
- (9) sanabamus] sanabam O₁ : sanabatis O₂.
pervenit ad stellas O.
- (10) Dominus] Deus *ut vid.* O₂. *om.* in Sion *post narrabimus* IO₂. *om.* Domini O₁. *ad finem versus add.* Sion (*gen.*) I.
- (11) *om.* et₁ O. Medorum] iusti IO₁ : Babylonis O₂ : *correxi.* *om.* eam O₁. *om.* ultio₁ Domini est, *post quod add.* et O₁
ultio₂ templi su¹ ut ulciscatur templum suum O₁ : ut ulciscatur templum propter eam O₂.
- (12) *ante statuite add.* et O₁. *om.* constituite vigiles O₁. vigiles] clamantes O₂.
post arma add. bona O₂. incipiet, *post quod om.* et faciet O₁. dixerit, *post quod add.* Dominus O₂.
- (13) *ante habitantes add.* et O₂. *om.* super₂ O₁. *om.* eius O₁.
- (14) adimplebit O₂. cohorte] unguento O₁ : hominibus O₂. loquuntur O₂.
- (15) *ante praeparavit add.* et O. *post* suo₂/ *desinit* O₂.
- (16) vocem in tonitrum sic O. *ante posuit add.* et O. caelis O. *ante eduxit om.* et I.
- (17) *ante non add.* et O.
- (18) vana] et falsa O. *post sunt om.* opera I.
- (19) *add.* et *ad initium versus* O. pars₂ est ei O.
- (20) nationes a te O.
- (23) agricolam] terram I. principem et ducem tuum O.
- (24) Chaldaee] civitatis O.
- (25) admovi O.
- (26) eris] erit O.
- (27) manda O. Ask'anazorum] Azk'anorum *ir textu et Armenorum in margine* I.
eam₃] eos O. *ante inmittite aad.* et O.
- (28) Medorum] iustus sic O.
- (30) sedebunt] sederunt, *vel sedebit* I. soluta est] concidit O. facti sunt] fient O.
- (31) *om.* illa O.
- (32) illa eorum] eius O. incendetur] incensa est O. egressi sunt O.
- (33) matura] vindemiatore sic O.
- (34) posuit] statuit O. *ante absorbit add.* et O.

- (35) post ჩემნი₁ om. და I. თქს O.
ქალდეველთასა O. თქუა IO : თქუას
seripsi.
- (36) მოვაგო, post quod add. მას O.
ზღუდე I.
- (37) om. და ante სასტკვნველად O. აღეშ-
ენოს I.
- (38) ჭაბუკნი O. მათნი O.
- (39) საუკუნოა O.
- (40) შთავკდე/ ut vid. (f. 305r) folio plica-
to O. ვერძნი O.
- (41) post წარწყმდა om. სისაქ (სისქ sic O)
I. ante მოინადირა om. და O. om.
შორის O.
- (42) ante დაფარა om. და I.
- (43) ქუეყანა₁ ქუეყანასა I. ურწყულ/
desinit f. 42v I. In I exstat lacuna a LI, 43
usque ad LII, 3. Textum supplevi e codice O
inter uncinos quadratos. დაადგრს O :
დაადგრეს seripsi.
- (45) უფლისაჲ O : უფლისაჲსა seripsi.
- (46) იმის sic O : ისმის seripsi.
- (48) ჩრდილოა sic O : ჩრდილოათ scrip-
si.
- (58) განებრნა O : განებრწნა seripsi.
- (59) მეოთხსა O : მეოთხესა seripsi.
- (62) აკოცაჲ O : აღკოცაჲ seripsi.
- (63) ეფფრატსა O : ეფფრატსა seripsi.

C. LII.

- (3) post იყო incipit iterum textus codicis I,
f. 43r. post თს₁ om. და იუდაჲს თს I.
განადგა O. მეფსა, post quod om.
გან O. ბაბილონისასა O.
- (4) თუესა O. თსასა O. მეფობასა O.
აღაქმნეს O. გარემო ქვითა თლილი-
თა O.
- (6) თუესა O. თსასა O.
- (7) დამდგრომელ O. გამოვიდა] გამოკ-
დეს O. om. მეფს და ყოველი ერი მისი
O. საშოალ I. om. და ზღუდის ზღუ-
დესა O. რომელი O.
- (8) სარაბიასასა I : გაბაოასასა O : არა-
ბიასასა seripsi. უყვეს O. მეფსა,
post quod add. სედეკიას O.
- (9) მეფესა სედეკიას] მას O. შეიპყრს/
f. 307r O. დალბათას O. om. ნაბუ-
ქლონოსორ O. post მეფს add. ბაბი-
ლონისაჲ O.

- (10) დელბათას O.
- (11) აღმოპშრიტნეს O. ბაბილონისამან
O. საფქვილისად I : საფქუელისად O :
საფქველისად seripsi. om. ვიდრე...
მისისა O.
- (12) მეხუთესა correctum e მეოთხესა manu
correctoris I. თუესა O. თსასა O.
წელი] წიგნი O. მეათცხრამეტე I.
ante მოვიდა add. და O. მატარაკანი O.
წინაშეამდგომელი] წინამდგომი O.
ბაბილონისაჲ O.
- (13) უფლისაჲ] ღმრთისაჲ I.
- (14) ზღუდე I. om. გარემოჲს O. რომ-
ელი O.
- (15) om. იგი₁ O. რომელნი₁... იყვნეს O.
რომელნი₂ O. მეფისა ბაბილონისა
O. ნეშტნი I.
- (16) om. ქუეყანისანი O. om. ნაბუზარ-
დან მატაკარანმან O.
- (17) რომელნი₁ O. უფლისასა] ღმრთი-
სასა I. om. და ზღუდა... რვალისაჲ O.
რომელნი₂ იყვნეს O. მოჰსრნეს, ante
quod add. და O. ქალდეველთა და/ f.
307v O. post წარიღეს add. ქალდეველ-
თა O. post რვალი add. მათი O.
- (18) გვრგვნი I. ფეშხუნები I. om. და
ფუტხუები (eum circulo superscripto I) O.
post წარიღეს add. იგი O. სასაკუ-
მეველს O. და ვეხნები (eum circulo su-
perscripto I) ვეცხლისაჲ O.
- (19) საპოფთნები O. მარმარუთნები O.
საწუენი O. სარფარნი O. ოქ-
როჲსა O. om. ყოველი O. მატარაკან-
მან O.
- (20) სუეტთაჲ I. ზღსა] ზღუდისა O.
თორმეტთაჲ O. იყო O. ქუეშს]
შინა I. ქმნა O. მეფემან სოლომონ O.
სასწორი მისი O. რვალისაჲ O. an-
te ყოველთა add. და O. ჭურჭერთაჲ O.
ელთა add. და O. ჭურჭერთაჲ O.
- (21) om. და სუეტთაჲ O. ათოთხმეტ O.
om. იყო O. სიმალღე O. om. გარე-
მო O. შესწულებოდა O. მათ O.
სისქს O.
- (22) post თავნი add. გარემოჲ O. სიმალ-
ღე I. თავისა O. ხუთ] ოთხ O. post
კანკელი om. და I. მროწუელ[] (?) fo-
lio plicato O. თავთა O. om. გარემოჲს
O. მისა O.
- (23) მროწუელი O.

- (35) *post meos om. et I. dicet] dicit O. Chaldaeorum O. dicet] dixit IO : correxi.*
 (36) tibi] ei O.
 (37) *om. et post colles O.*
 (38) eius] eorum O.
 (40) deducam] deduxi *ut vid. O.*
 (41) *post periit om. Sisak^c (Sisk^c O) I. ante comprehensa om. et O.*
 (42) *ante operuit om. et I.*
 (43) terra₁] in terra *sic I. inaquosa/ lacuna in I.*
 (48) ab aquilone] aquilo *sic O : correxi.*
 (63) Ep'p'ratem O.

- O. sub] in I. quae fecit] quod fecit O. rex Solomon O. illius] eius O. *ante omnium add. et O.*
 (21) *om. et columnarum O. quinque] quattuor O. om. erat₁ O. eam] eas O. post quattuor addidi digitis.*
 (22) *post capitella add. in circuitu O. quinque] quattuor O. post retiaculum om. et I. capitellum] capitella O. om. in circuitu O. hoc] illud O.*

C. LII.

- (3) erat/ *incipit iterum I. post Hierosolymam om. et in Iuda I. recessit... a rege] rebellavit... in regem O.*
 (4) in circuitu lapidibus caesis O.
 (7) egressi sunt O. *om. rex et omnis exercitus eius O. om. et antemurale O.*
 (8) Arabiae] Sarabiae I : Gabao O : *correxi. persecuti sunt O. post regem add. Sedekiam O.*
 (9) regem Sedekiam] eum O. Dalbat'a O. *om. Nabuk'odonosor O. post rex add. Babylonis O.*
 (10) Delbat'a O.
 (11) exstinxerunt O. *om. usque... eius O.*
 (12) quinto *correctum c quarto I. annus] liber sic O. ante venit add. et O.*
 (13) Domini] Dei I.
 (14) *om. in circuitu O.*
 (15) *om. illos₁ O. reliquias₂ (sing.)] reliquias (plur.) I.*
 (16) *om. terrae O. om. Nabuzardan magister militiae O.*
 (17) Domini₁] Dei I. *om. et mare illud aeris O. quod erat] quae erant O. contriverunt] deleverunt, ante quod add. et O. post extulerunt add. Chaldaei O. post aes add. suum O.*
 (18) coronas] coronam I. *om. et creagras O. post abstulerunt add. illud O. thymiamaterium O. post hydrias add. argenti O.*
 (19) sapop't^c O. marmarut^c O. cribra] exceptoria (?) O. *om. omnia O.*
 (20) maris] muri O. qui erant] quod erat

(24) om. მან/ f. 308r O. ante შემდგომი add. იგი O. კართა O.

(25) რომელი ზედაშდგომელი O. მბრძოლთა O. სახელოვანი O. წინაშენი წნი sic O. რომელნი O. om. და მწიგნობარი... ქალაქსა შინა O.

(26) om. და₁ O. om. მატაკარანმან O. დელბათად O.

(27) სცა] ამცნო O. მეფემან ბაბილონისამან post მათ O. დელბათას O.

წარტყუნა sic I.

(28) ესე ერი O. post მეფემან add. ბაბილონისამან O. ჰურიათაჲსა O. სამათასი და ოც და სამი O.

(29) მეთრვამეტსა O. ნაბუქოდონოსორისა (-ისა I)] ნაბუქოდონოსორ, post quod add. მეფისასა O. თორმეტი O.

(30) მესამსა O. მატანაკარმან O. სულ O. ოთხ ათას და ექუსას] წ^წ litteris maiuseulis O.

(31) მეჩვდმეტსა O. იოვაკიმ O. om. და მეთესა... მეფედ O. იუდაჲსასა IO : იუდაჲსასა scripsi. საპურობილით O.

(32) ზეშთა O. მეფისათა I : მეფცთაჲსა sic O : მეფეთასა scripsi.

(33) om. მას O. მისსა/ f. 308v O. დღცთა O. om. მისთა O. რავდენ O. ცხონდა O.

(34) მოვიდოდა O. om. მას₂ O. om. გან O. მიუღღმდე] ვიდრე O. სიკუდილდმდე O. Ad calcem textus : წ^წყლებჲ იერემიასი : თავი რ : მუკლი წ^ტყს (მუკლი წ^ტყს : თავი რ O) IO.

In ambobus codicibus sequitur liber Baruk.

BARUK.

Titulus : ბარუქისი O.

C. I.

(1) ძისა₁] ძი sic O. მანასცსმან O. om. ძისა₂ სედეკიასმან O. ასადისმან O. ქელკიანისმან O.

(2) om. მას O. om. მეშვდესა O. თუესა O. post ეამსა add. მას O.

(3) ბარუქ O. იოვაკიმისთა O. მოვიდეს, ante quod rasura 6/7 litterarum O.

(4) ძლიერთა, post quod om. და O. om. ყურთა₃ O. ვიდრე] მი O.

(6) შეკრიბვს O.

(7) იზრუსალემს (additum manu correctoris I)] იერემიას O. იოვაკიმის O.

ძისა O. ქელკიანისსა O. om. ძისა სალომისა O. მღდელისასა O. post სხუათა add. მათ O. მღდელსა sic I.

(8) რომელი O. ტაძრისა მის გან] სახლისა მის გან ტაძრისა უფლისაჲსა O.

ქუეყანად/ f. 309r O. სილვანისასა O. რომელი O. იოსიასმან] იოვაკიმისმან O. მეფისა sic I.

(9) ბაბილონისა O. ოდეს... ივინი] და იექონიასსა და მთავართა და შემწირველთაჲსა და კელოვანთაჲსა და მდიდართაჲსა და ერისა ქუეყანით იზრუსალემით და წყევანებად მათა O.

(10) ვეცხლითა იყიდეთ O. om. თქუენი O. ante გუნდრუკი om. და I.

(12) ante რაჲთა₁ om. და I. ქუცეს sic I. ვეცხონდებოდით O. ბაბილონისასა O. ბალტასარ O. ვპოვოთ O.

(14) რომელი O. მოგიძლუნე O. სახელსა O. om. შინა₁ O. უქმებისასა/ f. 309v O.

(15) ვთქუათ O. სიმართლედ I. ჩუენ სირცხვლი პირითა ჩუენითა O. დღცს O.

(18) om. სლვად, post quod add. და O. უფლისათაჲ O. რომელი O. om. ჩუენ O.

(19) ოდეს] რომელსა O. ქყანი ქუეყანით sic O. post უფლისა add. მიმართ O. ante ვერიდებოდეთ add. არა O. om. არა O. ante მისი add. კმაჲ O.

(20) რომელ ამცნო] რომელი უბრძანა O. რომლისა გან] რომელსა O. გამოდის O. დღცს O.

(21) post გან om. სიტყუათა I. წინაწარმეტყუელთაჲსა I.

(22) გონებასა] ნებასა O.

C. II.

(1) მისი] ესე I. post მეფეთა om. ზედა I. ჩუენთა ზედა O. ისრაჲლისათა/ f. 310r O.

(2) om. სადა O. ქუეშვ ყოველსა ცასა O.

(3) ჩუენცა O. კაცნი O. ძეთა თვსთასა O. om. კაცი₂ O. კორცსა ასულთა თვსთასა O.

(4) მეფეთა, post quod add. და O. გარემოჲსთა_{1, 2} O. მუნ უფალმან O.

- (24) *om.* ille O. *ante sequentem add.* illum O;
- (25) *om.* et scribam... civitate₃ O.
- (26) *om.* et₁ O. *om.* magister militiae O. Delbat'a O.
- (27) percussit] mandavit *sic* O. rex Babylonis *post eos*₁ O. Delbat'a O. captivus abductus est] *corrupte* I.
- (28) hic populus O. *post rex add.* Babylonis O.
- (29) *post Nabuk'odonosor add.* regis O.
- (31) Iovakim O. *om.* et decimo mense... rex₂ O. de carcere O.
- (32) regum] regis I.
- (33) *om.* ei O. *om.* suis O.
- (34) veniebat ad regem O. usque ad mortem O. *Ad calcem textus* : Prophetia Ieremiae : capitula 100, versus 4 398 I. Prophetia Ieremiae : versus 4 398, capitula 100 O.

- mini O. Silvan *sic* O. Iosiae] Iovakim O. rex] regis *sic* I.
- (9) cum abduxisset... induxit eos] et Iek'oniae et principum et sacrificatorum et artificum et divitum et populi de terra Hierosolymae et ut induceret eos O.
- (10) argento emite O. *om.* vestrum O. *ante* tus *om.* et I.
- (12) *ad initium versus om.* et I.
- (14) misi O. domo] nomine *sic* O.
- (15) dicemus O. nobis autem confusio in facie nostra O.
- (18) *om.* ut ambularem, *post quod add.* et O. in mandatis] mandata O.
- (19) cum eduxisset] qua eduxit O. erga Dominum Deum nostrum O. *ante* vitabamus *add.* non O. ne] ut O. eum] vocem eius O.
- (20) mandavit] pracepit O. de qua] in qua O.
- (21) verbis prophetarum] prophetis (?) I.
- (22) sensum] voluntatem O.

C. II.

- (1) suum] hoc I. *ante reges om.* super I.
- (2) numquam] non O. *ante caelo add.* omni O.
- (3) *post nos add.* quoque O. quique homines O. filiorum suorum O. *om.* quisque₂ homo O. filiarum suarum O.
- (4) regnis] regibus, *post quod add.* et O. ibi Dominus O.

BARUK^c.

Titulus : Baruk^c (*gen.*) O.

C. I.

- (1) Manases O. *om.* filii Sedekiae O. Asad O. K'elkian O.
- (2) *om.* illo O. *om.* septimo O. *post tempore add.* illo O.
- (3) Iovakim O. venerunt O.
- (4) *ante* filiorum *om.* et O. *om.* ad aures₃ O.
- (7) in Hierosolymam] ad Ieremiam O. Iovakim O. K'elkian O. *om.* filii Salom O. sacerdotis O. *post alios add.* illos O. sacerdotes] sacerdotem *sic* I.
- (8) de templo illo] de domo illa templi Do-

- (6) დღს O.
- (7) om. ძვრი O. თვს] ზედა, post quod add. და ყოველი ძვრი ესე O. რომელ მოაწია O. om. ყოველი O.
- (8) და არა] რაათა O. ვევედრნეთ O. პირსა... მოქცევად] უფალსა ღმერთსა ჩუენსა და მოვიქცეთ O. გულისა თვისისა] ჩუენთა გან O. უკეთურთა, post quod add. კაცადკაცი ჩუენი O.
- (9) ბოროტსა, post quod add. ზედა რომელ მოავლინა O. საქმტათა O.
- (10) მოგუცა (მოქუცა sic I)] გუამცნო O.
- (11) ვითარ O. om. და ante სასწაულე-ბითა, post quod add. ნიშტბითა O. ვყავთ O. სახელად O. ესე დღს O.
- (12) უღმრთო... ვყავთ] უშჯულოებად ვყავთ/ f. 310v O. უფალო] ღმერთო I.
- (13) დავედით eum circulo superscripto I.
- (14) მომეც O.
- (15) ხმა IO : correxi. ყონ I. ნათესავთა O. მისსა (მისა I)] ჩუენთა O.
- (16) psot ისმინე om. ჩუენი I.
- (17) om. და იხილე O. მკდრთა I. მიგცენ... უფალსა post მათთა გან O.
- (18) და₁] არამედ O. ჭუვილი O. ილუნალ eum circulo superscripto I. უძლურებით O. მოკლებითა I.
- (19) om. და მეფეთა ჩუენთასა O. ante განვჭვენთ add. და O.
- (20) om. გულისწყრომა და O.
- (21) მოიღრიკენთ I. ჰმსახურებდით O. მეფცსა O. დაეშენენით I. რომელ (atramento oblitum I)] რომელი O.
- (22) ისმინოთ/ f. 311r O. მეფცსა ბილონელთასა O.
- (23) post ქალაქთა om. გან I. ante კმა_{2, 4} om. და I.
- (24) ad initium versus დ sic I. მეფცსა O.
- (25) იგინი არიან განბნეულ O. სიცხესა] ცხელსა O. om. რამეთუ O. სიყმილისაათა O.
- (26) და დასდევ] დავსდევ O. სახლი] სახელი O. ante მუნ add. და O. დღს ესე O. იუდაასა O.
- (27) ყავნ I : ყავ O : ჰყავ scripsi. ჩემო] ჩუენო O. ante დიდითა om. და მოწყალებითა შენითა I.
- (28) მოსესითა] წინაწარმეტყუელთაათა O. დღსა O. მას₂] მათ O.

- (29) om. სადა₁ O. om. ეგე O. post მრავალი add. მოიწიოს და O. om. შორად O. post სადა₂ add. იგი O. განვაბნინე O.
- (30) om. რამეთუ₁ O. ვითარმედ] რამეთუ O. ჩემი/ f. 311v O. ქელაფი-ხელ O. post არს add. წინაწარმეტყუ-ლებამ იერემიამ I.
- (31) ხმა IO : correxi. მიესცე O. მორჩილთანი O.
- (32) ტყუეობისა, post quod add. მათისასა O.
- (33) om. მათთა... მამათა O. მათთადა-სა sic I : მათთადასა O : მათთადასა scripsi. ცოდვიდენ O. post წინაშე add. შენსა O. უფალო O.
- (34) მოვაქცინენ I. აბრაამს sic eum circulo superscripto I. ეუფლენენ] ეფუ-ცნენ sic O. განამრავლნა O. არლარა] არა O.
- (35) დაუმტკიცო O. om. თანა O. მერმზ O. მათით O. მათ O.

C. III.

- (2) post მიწყალნენ add. ჩუენ O.
- (3) ჰგიე eum circulo superscripto I.
- (4) მერთისა] ყოვლისა O. მომწყდარ-თა] მომკუდართა O.
- (5) ურჩულოებასა O. ჩუენთასა/ f. 312r O.
- (6) om. უფალი O.
- (7) ამის (lectio incerta), post quod add. თვს O. post გაქებდეთ om. შენ I. ვარეწარაქციე : რა additum manu correctoris O. ვცოდეთ O.
- (8) ჩუენთადასა sic IO : correxi.
- (9) ცხორებისანი O. ante ყურად add. და O. ხმის IO : correxi.
- (10) ante ქუეყანასა₂ add. და O. უცხო-სა O.
- (12) დავიტევე I.
- (13) ante გზასა add. და O. ხვლოდე] სრულ O. იყავ შენმცა O.
- (14) სიბრძნე I. ante სადა₂ add. და O. გონება I. ხმის O. დღეგრძელება I : დღეგრძელება O : დღეგრძელე-ბამ scripsi.
- (16) ეუფლებოდეს] უკლებოდეს O.
- (17) იკიცხევდეს O. დაიუნჯებდეს/ f. 312v O. om. არა O. აღსასრული O.

- (7) *om.* malum O. de nobis] super nos,
post quod add. et omne malum hoc O.
 quod advenire fecit O. *om.* omne O.
- (8) ut deprecemur Dominum Deum nos-
 trum et reverteremur a sensibus nostris ma-
 lis unusquisque nostrum O.
- (9) ut malefaceret] super malum quod misit
 O.
- (10) dedit] mandavit O.
- (11) *post valida om.* et O. *post prodigiis
 add.* in signis O. fecimus tibi in nomen O.
 dies haec est] hoc est hodie O.
- (12) impietatem fecimus O. Domine]
 Deus I.
- (15) intellegant *sic* I. genus eius] genera
 nostra O.
- (16) *post audi om.* nos I.
- (17) *om.* et vide O. dabunt... Domino
post a sensibus suis O.
- (18) et₁] sed O. oculorum deficientium]
 in oculorum deficientia I.
- (19) *om.* et regum nostrorum O. *ante ef-
 fundimus add.* et O.
- (20) *om.* furorem et O.
- (22) Babyloniorum O.
- (23) *ante vocem*_{2, 4} *om.* et I.
- (25) ea sunt dispersa O. *om.* quia O. in
 fame] famis O.
- (26) et posuisti] posui O. domum illam]
 nomen illud *sic* O. *ante ibi add.* et O.
 hoc est hodie] dies haec O.
- (27) faciat I : fac O : fecisti *scripsi.* mi]
 noster O. *ante magna om.* et in miseri-
 cordia tua I.
- (28) Moysi] prophetarum *sic* O. ei] eis O.
- (29) numquam] ne O. *om.* iste O. *post
 multus add.* adveniet et O. *om.* procul O.
 disperdam O.
- (30) *om.* enim O. quoniam] quia O.
post est add. prophetia Ieremiae I.
- (31) oboedientium O.
- (32) *post captivitatis add.* suae O.
- (33) *om.* quia... suorum O. peccabunt O.
 coram te, Domine O.
- (34) Abralam *sic* I. dominabuntur eius]
 iurabunt ei O. multiplicavit O. *om.* iam
 O.
- (35) *om.* cum O. eius] eorum O. ei]
 eis O.

C. III.

- (4) omnipotens O. perierunt] mortui sunt
 O.
- (6) *om.* Dominus O.
- (7) peccavimus O.
- (9) *ante aurem add.* et O.
- (10) *ante in terra*₂ *add.* et O. aliena O.
- (12) dereliqui I.
- (13) *ad initium versus add.* et O. *forte
 ambulasses* O. esses tu O.
- (14) *ante ubi*₂ *add.* et O.
- (16) dominabantur bestiarum] contendebant
 cum bestiis O.
- (17) *om.* non O.

- (18) ante გულს om. და O. გამოძიებად O. მათთაჲ I.
 (19) ante განიყუნნეს add. და O. ჯოჯობხეთს O. მათ წილ აღდგეს ჭაბუკნი O.
 (20) ეშენნეს I.
 (21) ante არცა₁ add. და O. ხმა O. შეიწყნარცს O. მისისა I.
 (22) ესმა O.
 (23) გონიერებისა I. მერანისათა O. მევეპშთა, ante quod om. და O. მცნიერებისათა I : მეცნიერებთა O : მეცნიერებისათა scripsi. კმა IO : correxi.
 (24) ეგე] იგი O.
 (26) post გმირნი add. იგი O. post დიდ add. და O. მეცნიერ O.
 (27) გამოირჩინნა I.
 (28) ხმაჲ IO : correxi.
 (30) /ვინ f. 313r O. ante პოვა om. და I.
 (31) ხმის O.
 (32) რომელმან] რომელ O. om. ყოველი₂ O. ხმითა IO : correxi.
 (33) მოვიდის O. ძწოლით eum circulo superscripto I.
 (34) მარსკულავენი correctum in ვარსკულავენი manu correctoris I : ვარსკულავენი O.
 (35) ante თქუეს om. და I. ante ჰნათობდეს add. და O. მათსა] თქსსა O.
 (36) ante ვერ add. და O. post სხუაჲ add. ღმერთი O.

C. IV.

- (1) ბრძანებითა ღმრთისაჲთა O. რომელი O. ცხომდენ eum circulo superscripto I : ცხონდეს O.
 (2) om. იგი O. om. წინაშე O.
 (4) ვართ ჩუენ] ხარ შენ O. ჩუენდა] შენდა O.
 (5) ჩემო/ f. 313v O.
 (6) მიიყიდენტ I : მოიყიდენით O : მიიყიდენით scripsi. post შორის om. არა I. om. არამედ O.
 (8) post დაივიწყეთ add. ღმერთი O. საუკუნეჲ I : საუკუნოჲ O : საუკუნც scripsi. მპოხელი] მპყრობელი O.
 (9) post რისხვაჲ om. ღმრთისა გან I. ჩუენ O. საუკუნოჲ O.
 (11) განვაგლინნე I. om. და გლოით O.

- (12) ფერკ O. [კოდვათა] მრავალთა O. ჩემთაჲსა sie I : ჩემთა ut vid. folio plicato O : ჩემთასა scripsi.
 (13) გულისკმასყვენეს] დაიმარხნეს O. ante არცა₁ add. და O. არცა₂] და O.
 (14) მსხემნი] მსხუერპლნო O. სიონისაო O. რომელი O.
 (15) ჰრიდეს] ჰრცხუენოდა O. მოხუცებულთაგანი O. და] არცა O. შეიწყალეს/ (f. 314r), ante quod om. არა O.
 (16) ქურივისანი] ჩემნი I. დამიტევეს (დამიტევეს I)] აღმაოკრეს O. om. ქურივად O.
 (18) თქუენტაჲსა sie IO : თქუენტასა scripsi.
 (19) დავშედ eum circulo superscripto I.
 (20) post ჩემისაჲ om. და O. დღშთა, post quod add. შინა O.
 (21) შევილო I. om. კელთა O. მტერთა, post quod add. თქუენტაჲსა O.
 (22) არამედ მე ვესავ] და მისა ვე sie O. საუკუნოჲსა O. რამეთუ] და O. ჩემდა] ჩემ ზედა O. მოწყალეებისა O. om. თქუენსა O. post მოიწიოს add. თქუენდა O. საუკუნოჲსა O. მაცხოვრისა O.
 (23) განვაგლინნა O. ტირილით და გლოვით, post quod add. და O. ვაგნეს თქუენ (eum circulo superscripto I) მხიარულებით და სიხარულით O.
 (24) მსხემთა] მტერთა O. თქუენი ტყუილობაჲ O. ვგრე ვე იხილონ მსთუად ღმრთისა გან თქუენი განრინებაჲ O. საუკუნოჲთა O.
 (25) om. თქუენ O. post მისი om. მსთუად I. ზედა მისსა O.
 (26) გზათა/ f. 314v O.
 (27) შევილო I. კსენება O.
 (28) ცთომად] ცუდად O. om. თქუენდა O.
 (29) მან] მან ვე O. საუკუნოჲ O. om. თანა O. თქუენისაჲ O.
 (30) სახელი ante დაგდვა O.
 (31) ante დაკემაჲ add. და O.
 (32) ძიოთა] ძალთა O.
 (33) შენსა ზედა O. ვგრე] ვგრე ვე O.
 (34) განვაშოვო I : განვაშორო O : განვაშოვო scripsi
 (35) საუკუნოჲსა O. დაშენნენ I, ante quod om. და O. უმრავლესთა I.

- (18) *om.* et₁ O.
 (19) *ad initium versus add.* et O. ad inferos] in inferos O. iuvenes... eorum] loco eorum surrexerunt iuvenes O.
 (21) *ante neque*₁ *add.* et O. eorum₂] eius I.
 (23) Meran O. *ante fabulatores om.* et O. scientiae] in scientia O.
 (26) *post gigantes add.* illi O. *ante scientes add.* et O.
 (30) *ante invenit om.* et I.
 (32) *om.* omnem O.
 (33) vadit] venit O.
 (35) *ante dixerunt om.* et I. *ante lucebant add.* et O.
 (36) *ante non add.* et O. *post alius add.* Deus O.

- (24) advenae] inimici O. vestram captivitatem O. sic] eodem modo O. cito a Deo vestram liberationem O. aeterno O.
 (25) *post eius om.* cito I.
 (27) timueritis, filii] timueris, fili I.
 (28) ut erraretis vos] in vanum O.
 (29) ille] idem O. *om.* cum O. liberationis vestrae O.
 (30) nomen *ante* imposuit O.
 (31) *ante de casu add.* et O.
 (32) filios tuos] potentias tuas O.
 (33) isto modo] eodem modo O.
 (35) *ante* coesident *om.* et O.

C. IV.

- (1) praeceptorum] cum praecepto O. vivet *vel* vixerunt O.
 (2) *om.* eam O. in splendore O.
 (4) beati sumus nos] beatus es tu O. nobis] tibi O.
 (6) *post gentiles om.* non I. *om.* sed O.
 (8) *post estis add.* Deum O. saginat] tenet O.
 (9) *post iram om.* a Deo I. me] nos O.
 (11) dimittam I. *om.* et luctu O.
 (12) peccata... meorum] multos filios meos O.
 (13) intellexerunt] servaverunt O. *ante neque*₁ *add.* et O. *neque*₂] et O.
 (14) advenae] victimae O.
 (15) pepercerunt illi senibus] reverebantur illi ullum de senibus] O. et₂... non] neque O.
 (16) viduae] meos I. dereliquerunt] vastaverunt *sic* O. *om.* viduam O.
 (20) *post meae om.* et O.
 (21) timueritis, filii] timueris, fili I. *om.* manuum O. *post inimicorum add.* vestrorum O.
 (22) sed ego speravi] et ad eundem *sic* O. quia] et O. ad me] super me O. *om.* vestra O. *post adveniet add.* vobis O.
 (23) emisit O. fletu et luctu, *post quod add.* et O. *om.* mihi O. *om.* Deus O. laetitia et gaudio O.

(36) მიიხილც O. რომელი O. შენ
ზედა O.

(37) წ^ათა cum circulo superscripto I :
წმიდისათა/ f. 315r O.

C. V.

(1) ღმრთისა O. უკუნისამდღ I.

(2) შეიმოს I. ჩუდკეცი O. ღმრთისა O. საუკუნოება I.

(3) ხოლო] რამეთუ O. აჩუნოს O.

(5) მიიხილე] მიჰხედე O. შემოკრებულნი O.

(6) წარვიდეს O. მკვრცხილნი O. იგინი] იგი O. მეფეთანი O.

(7) კრძალულდ I : კრძალვად O : კრძალულად scripsi.

(8) დააგრილეს] დაადგრცს O. მღნართა O, post quod om. და I. ისრაცლსა I.

(9) om littera incerta O. post მოწყალებითა om. და I. სიმართლისა I. მისისადათა I.

Ad calcem textus minio scriptum ut vid. : ბარუქის : თავი თ : მუქელი ვპთ (პთ sic I) IO. Cf. *Revue de l'Orient chrétien*, XXVIII, 1931-1932, p. 303. In ambobus codicibus sequuntur Lamentationes Ieremiac.

LAMENTATIONES.

Titulus minio scriptus : გოდებაჲ იერემიასი/ f. 315v O.

Prologus : მოკრებისა O. დაჯდა O. გოდებაჲსა sic I.

C. I.

(1) Nomina litterarum hebraicarum, ut videtur, minio scripta in ambobus codicibus, in quibus est discrepantia stropharum et nomen litterarum hebraicarum, eo quod primus numerus errore scribarum (vel potius scribae archetypi) coniungitur cum prologo. Nos autem ea vero ordine reposuimus. ქალაქი მარტოჲ O. om. ესე O. ante მთავარი add. და O.

(2) საკეთეთა cum circulo superscripto I. post არა additum ვინ super lineam manu scribae O. ante ყოველნი add. და O.

ექმნეს, post quod om. მას I.

(3) ს^აშრავლითა : ს additum manu correctoris I. ante არა add. და O. განსუენება[] cum rasura unius litterae I. ეწინეს sie I. მაჭირებელთა O, post quod om. მისთა I.

(4) მომავალი I. დღსასწაულსა IO : correxī. გარყუნილ IO : correxī.

(5) ჰს] ეე O. მაჭირებელნი O. ხოლო] რამეთუ O. ღმერთმან] უფალმან O. om. და ante ყრმანი O. წარვიდეს ტყუედ O. მაჭირებელთასა O.

(6) შუენიერე/ ut vid. f. 316r O. post ვერძნი add. და O. ჰპოებდეს O.

(7) დღსნი O. მისისანი] თვისისაჲ O. რავდენ O. მაჭირებელთადათა O. ეცინოდეს O. ტყუეობასა] წყულულებასა I.

(8) ისრუსალემმან] ისრაცლმან O. ante ყოველთა add. და O. ყვეს] ყინ I. უკუმართ] მართლ უკუნ O.

(9) ტეთ I. ante არა₁ add. და O. სიმდაბლე I.

(10) მოყო O. მაჭირებელმან O. შემოსრულნი O. post სიწმიდეთა om. მისთა I. შესლვაჲ O.

(11) სულთითქუმიდა] სულთქუმით O. მისცნეს გულისსათქუმელნი მისნი O. რაათა მოიქცინა O. მოიქცინეს sic I : correxī. post ვიქმენ add. მე O.

(12) თანას/წარმავალთა f. 316v O. არს : ს super lineam scriptum manu correctoris O. სალმობაჲ O. სალმობისა ჩემისაჲ ებრ] სალმობისაჲებრ ჩემისა O. შემამთხვა O. post რისხვისა add. და O.

(13) მიმ O. მოავლინა O. post ჩემთა add. და გარდამოავლინა იგი ჩემ ზედა O. ამიდგა O. ბადეჲ I. მარადღს, ante quod add. და O.

(14) უღმრთოებასა... ჩუნესა O. კელითა, post quod om. შინა O. მისთა] თვისითა O. შემმუსრნა O. om. მე, post quod add. და O. ჩუნესა O. ante მოუძღურდა add. და O. ჩუნენი O. ჩუნეთა O. რომელსა O. უძღონ დადგრომად O.

(36) ad te] super te O.

C. V.

(2) diploïda] pallium O.

(3) autem] enim O.

(6) exierunt] abierunt O. illos] illum *sic* O.

(7) secure] caute O.

(8) obumbraverunt] steterunt O. *om.* quoque O, *post quod om.* et I. Israel (*acc.*)] in Israel I.

(9) *post* misericordia *om.* et I. iustitiae suae I. *Ad calcem textus* : Baruk^s (*gen.*) : capitula 9, versus 489 (89 *sic* I) IO.

(9) Tet^s I. *ante non add.* et O.

(10) *post* sanctuaria *om.* sua I.

(11) suspirabat] suspirio O. dederunt desiderabilia sua O. reduceret animas O. *post sum add.* ego O.

(12) *post* irae *add.* et O.

(13) Mim O. *post* meis₁ *add.* et demisit illum super me O. *ante semper add.* et O.

(14) impietatem nostram O. manu sua O. me] nos, *post quod add.* et O. meum] nostrum O. *ante* infirmata *add.* et O. mea] nostra O. meis] nostris O. quo (*sing.*) O. possibile est] poterunt O.

LAMENTATIONES.

Titulus : Lamentationes] Lamentatio O.

C. I.

(1) civitas sola O. *om.* haec O. *ante* princeps *add.* et O.

(2) non] nemo O. *ante omnes add.* et O. *post* sunt *om.* ei I.

(3) *ante non add.* et O. *post* opprimebant *om.* illam I.

(4) veniant] veniat *sic* I.

(5) Hē] Ee O. Deus autem] quia Dominus O. *ante* pueri *om.* et O. abierunt in captivitatem O.

(6) *ante non add.* et O.

(7) captivitatem] vulnerationem I.

(8) Hierosolyma] Israel O. *ante omnes add.* et O. spreverunt] spernent I.

- (15) ძლიერებანი O. ante ამას add. და O. ვტირ მე O.
 (16) განმეშორნეს O. ჩემნი in rasura manu correctoris I. განრყუნილ] განფრდილ eum circulo superscripto O.
 (17) იაკობ I. მაჭირებელნი O. ante იქმნა add. და O. გამოჯდომილი O.
 (18) წაღვ ut vid. folio plicato O. განვამწარვ O. პირი/ f. 317r O.
 (19) post ვხადოდე (-ლი ut vid. O) add. მე O. მოყუარეთა O. შეურუარაცხ sie I. მათისა] თვისისასა O. მოიქცინნეს sie I. om. და არა პოვეს O.
 (20) post მე add. (per metathesis?) და არა პოვეს O. om. განმწარებით O. განვამწარე, post quod om. მე O. ვარეშვ, post quod add. და O. იქმნა, post quod add. მომიცვა O. სახლი super lineam scriptum manu correctoris, post quod om. შინა O.
 (21) ante არა ვინ add. და O. ante მოავლინე add. და O. მექმნეს O. ვაჲ მე semel O.
 (22) განმიმრავლდეს, post quod add. მე O.

C. II.

- (23) კუარცხბეკი I : კუარხ- sie O : კუარცხლ- scripsi. post დღესა add. მას O. რისხვისა] მრისხანებისა O.
 (24) და თქა I : დათქა O : დაათქა scripsi. om. უწყალოდ O. post იაკობისი add. და O. დააქცინნა sie I : დაა/ქცინა f. 317v O. მიაწია I.
 (25) ისრაჲლისაჲ] ივრუსალემისაჲ I. ვარეუშოაქცია O. მტერთაჲსა O. მისსა O.
 (26) დალით O. მარჯუენვ O.
 (27) ჰვ] ეე (ე₁ in rasura) O. ante დააქცია add. და O. სიძლიერე I. მათი I. ყოველნი ასულნი] ასულისა I.
 (28) ante ვანრყუნა add. და O. დღვსასწაულნი₁ I. აუწყა IO : ავიწყა scripsi. დღვსასწაულნი₂ IO : correxi. შაბთნი sie I. ante ვანარისხა add. და O. post მეფვ om. და O.
 (29) ზე ut vid. folio plicato O. ვანიშორა O. მტერისაჲთა O. ტაძრისა მისისაჲ O. მბრძოლსა O. ვალოზაჲ] ვლოვაჲ O. om. შინა O. უქმეებისა O.

- (30) ხეთ/ f. 318r O. ვანრყუნაჲ] დამდაბლებაჲ O. ზღუდენი O. om. ერთბამად O.
 (31) ტით O. დაითქნეს eum circulo superposito O. მეფვ O. წარმართასა O. om. არა₁ (forte rasura est in margine) O.
 (32) დასხეს I. შთაივლინნეს O. ივრუსალემისანი O.
 (33) ცრემლითა I. მოკლებასა] მკუკვებასა sie O.
 (34) რაჟამს] რომელი O.
 (35) მიმ O. post შენისაჲ add. და O. ვინ₂/ f. 318v O. ვანგკურნოს O.
 (36) om. შენთა O. ante ვანაცხადეს add. და O. იხილნეს₂ O. ივანენი ამაოებისანი O. ვანგადგეს I.
 (37) ისტუენდეს O. post ვკრვკნი add. იგი O. ante კეთილი add. და O. სახარული sie I, ante quod add. და O.
 (38) In ambobus codicibus str. 38 et 39 inverso ordine ponuntur. ante აღასრულა add. და O. ante დაამკუა add. და O. ante ახარა add. და O. შენ] მის O. მტერთა, post quod add. მისთა O. მაჭირებელთა O. შენთაჲ] მისთაჲ O.
 (39) აღაღაო sie I. იღრკინნეს O. om. და ante თქუეს O. post დღვ add. იგი O. om. და ante ვპოვეთ O.
 (40) om. წადე O. ante ზღუდემან add. და O. ante ნუ add. და O. გუგანი] გულნი sie O.
 (41) იწურთიდ ლამვ O. კუმინვისა O. om. წინაშე O. post უფლისასა rasura 12 litterarum I. რომელნი/ f. 319r O.
 (42) მოკკუფხლვ O. ესრეთ I. მოკუფხლა, post quod om. ყო O. მზარაულმან I. დაეკლნეს O. მწოვარნი O. post შინა om. უფლისასა I.
 (43) ante ქალწულნი add. და O. om. და ჰაბუკნი ჩემნი O. მოსრენ O. om. იგინი₁ O. [[ენისასა O. ვანჰზარენ eum circulo superscripto I : ვანჰზარდენ O : ვანჰზარენ scripsi.
 (44) მრებლთა eum superscripto I : მრებნელთა ut vid. O : მრეველთა scripsi. დღვსა O. დაშთომილ, ante quod add. და I.

- (15) fortitudines meas O. *ante super₂ add.*
et O.. ploro ego O.
(16) destructi] venditi O.
(17) *ante facta add.* et O.
(19) *post vocabam add.* ego O. *om.* et
non invenerunt O.
(20) *post ego add.* et non invenerunt O.
om. exacerbans (*lit.* exacerbatione) O.
exacerbavi, *post quod om.* me O. *post*
foris *add.* et O. orbam fecit me] orba fac-
ta est, *post quod add.* custodivit me O. in
domo] domum O.
(21) *ante nemo add.* et O. *ante* misisti
add. et O. vae mihi *semel* O (ὄμμοι οἴμμοι
pro ὄμοιοι ἐμοί *in* LXX).
(22) *post sunt add.* mihi O.

C. II.

- (23) *post die add.* illa O. iracundiae O.
(24) *om.* sine misericordia O. *ante* subver-
tit *add.* et O.
(25) Israel] Hierosolymae I. inimicorum
O.
(26) Dalit' O.
(27) Hē] Ee O. *ante* subvertit *add.* et O.
eius₂] eorum I. omnes filias] filiae
(*gen.*) sic I.
(28) *ante* delevit *add.* et O. oblivioni tra-
didit] significavit *sic* IO : *correx.* *ante*
irritavit *add.* et O. *post* regem *om.* et O.
(29) Ze *ut vid.* O. inimicorum] inimici O.
palatii sui O. bellatori O. laudem]
luctum O.
(30) destruere] humiliare O. murus...
labefiet] muri... labefacti sunt O. *om.*
pariter O.
(31) Tit' O. *om.* non₁ (*forte rasura in*
marginē est) O.
(32) dimissi sunt O.
(33) lacrimae] lacrimis *sic* I.
(34) cum deficerent] qui (*sing.*) deficiebant
O.
(35) Mim O. *ante* quis₃ *add.* et O.
(36) *om.* tui O. *ante* revelaverunt *add.* et
O. fabulas O. proiecerunt] reiecerunt I.
(37) sibilabant O. *post* corona *add.* illa O.
ante bonus *add.* et O. *ante* gaudium
add. et O.
(38) *In ambobus codicibus str. 38 et 39 in-*

- verso ordine ponuntur.* *ante* complevit
add. et O. *ante* destruxit *add.* et O.
ante laeticavit *add.* et O. te₁] eam O.
inimicos, *post quod add.* eius O. te₂] eam
O.
(39) *ante* dixerunt *om.* et O. *post* dies
add. illa O. *om.* et *ante* invenimus O.
(40) *om.* Çade O. *ante* mure *add.* et O.
ante ne *add.* et O. pupillae] corda *sic* O.
(41) doce in nocte O. *ante* faciem] faciei
O.
(42) vindemiam fecit] vindemiavit O. oc-
cidentur] occisi sunt O. *post* sanctuario
om. Domini I.
(43) *ante* virgines *add.* et O. *om.* et iuve-
nes mei O. *om.* eos₁ O. coxisti] nutri-
risti O.
(44) cohabitatores] *corrupte* IO. *ante* re-
lictos *add.* et I.

C. III.

- (45) შემიწყნარა] შემაპყრა O. om. და მიიყვანა მე O. post მისი rasura 5 litterarum I.
- (46) და₃ additum manu correctoris I. დააშრო O. დამსუა O.
- (47) ამიზღუდა O. ante დაამძიმა add. და O. ულ/ელი f. 319v O. post ქედსა add. ზედა O. და₃ additum manu correctoris I. დააყენა O. გარყუნა I.
- (48) დალით O. post იგი om. და (additum manu correctoris I) O. მღევს O. ante მეწია add. და O. განმძრა I, ante quod add. და O. ante გარდაიცუა add. და O. განი cum circulo superscripto I.
- (49) განაწონა O. მისთაჲ] თვსთაჲ O. ვიქმენ საკიცხელ ყოვლისა ერისა O. ვიყავ მათა O. ნავლითა O.
- (50) ქვითა ante კბილნი O. და დამავიწყდა] დამავიწყა sic O. ante ვთქუ add. და O.
- (51) ჩემისაჲთა O. მოვიკსენენ O. განკვდა O.
- (52) მოვაკლდეთ O. არაჲ] არაჲ O. განთიადი₁, post quod add. და O. განამრავლ O. სარწმუნო/ებაჲ f. 320r O.
- (53) ტით O. ante სულმან add. და O. ante დაჯდეს add. და O. post დადუმნეს add. რამეთუ O. უღელი... თვსსა] თავით თვსით O.
- (54) post მისკეს rasura 5 litterarum I. თვსი O.
- (55) განიშოროს, post quod add. ერი თვსი O. რამეთუჲ] და O. მან ვე] მან O. post შეიწყალოს add. იგი O. მრავლითა post თვსითა O. post თქუა om. და O. დაამდადაბლა sic I. გულისა sic I.
- (56) ქუეშ O. კრულნი ქუეყანისანი] ქუეყანისსყოფნი O. კაცისა] კაცი O. om. შინა O.
- (57) მემ] რიშ sic O. ante უფალმან add. და O. უფლისაჲსა O. გამოკდეს O. მამაკაცი] კაცი O.
- (58) გულნი] გზანი O. ჩუენითა/ f. 320v O.
- (59) ჩუენ₁ additum manu correctoris I. ante მოგუსრენ om. და I. გურიდე I. განჰმარტვ : ჰ in rasura O. მტკიცე] მცირ O. ჩემი O. ერსა O.

- (60) ჰეურვების cum circulo superscripto I: ეურვების O. დასცხრებთან O. სული-სა... ჩემისა O. ასულთა] სულთა O. ერისათა O. om. ჩემისათა (correctum e მისათა manu correctoris I) O.
- (61) ალაღეს ჩუენ O.
- (62) O habet ა² ante ნადირობით recte. ნადირებით I. მომნადირ O. post ცუდად add. და O. შიდა] შინა O. ცხროებაჲ O. განამეგდებულ O.
- (63) I habet ა³ ante ვხადოდე recte. ვხადე O. ქუესკნელით O. post შენთა add. და O. om. ღღესა₂ O.
- (64) ante საჯენ add. ხოლო O. განამართლე (-ლ O. I) განამრავლ O. post ჩემი₂ add. და იხილე საშჯელი ჩემი O. ante იხილენ₂ add. და O. შურ sic O.
- (65) შინ/ f. 321r O. om. და₁ O. კმაჲ I. ჯდომასა O. მოჰხედე : ჰ additum manu correctoris I. ვიქმენ მე O. სასიტყუელად O.

C. IV.

- (67) მრუმ O. post ოქროჲ add. და O. post კეთილი add. და O. om. ზედა... გამოსავალთასა O.
- (68) კაცისა O. მეკეცისაჲთა correctum e კაცისაჲთა manu correctoris I.
- (69) ძუალნი O. აწოვებდეს, ante quod add. და O. სიონი I.
- (70) სასასა ენაჲ მათი O. ნინველნი : ნ₁ in rasura O.
- (71) ჰვ] ეე O. შეიბღალნეს] წაერინეს (forte წაეძინეს) O.
- (72) სოღომეთისა O. დაიქვა/ f. 321v O. იღმნა (eum circulo superscripto I) იღმნა O. მას შინა კელნი O.
- (73) ante უფროჲს add. და O. განსპეტეტაქნეს sic I. სძიისა sic I. ფერი მათი post საფირონისა O.
- (74) ნაკშირი O. ante უცნაურ add. და O. განსავალთა O. მათა I. აღექუა, ante quod om. და O. ante განკემს add. და O. დამუსრნეს I. შეშანი] ბჭენი O.
- (75) ტვთ O. განგუმერილთა O.
- (76) იოვდ sic O. კელთა O. მოწყალეთა O. შეიბნეს] შეიპყრნეს O. ante იქმნნეს add. და O. მათა საჭმლად O. შემუსრვასა post ჩემისასა (ჩემისა O) O.

C. III.

(45) recepit] retinuit O. *om.* et adduxit me O.

(47) *ante* aggravavit *add.* et O. in collo meo] super collum meum O. retinuit orationem meam O.

(48) Dalit' O. *post* ille *om.* et O. persequitur O. *ante* attigit *add.* et O. discerpsit] commovit I, *ante quod add.* et O. *ante* tetendit *add.* et O.

(49) derisum] improprium O. *actus* sum ... eis] fui... ad eos O.

(50) lapide *ante* dentes O. oblitus sum] fecit me oblivisci, *ante quod om.* et O. *ante* dixi *add.* et O.

(51) recordabor] recordatus sum O. languit O.

(52) deficiemus O. non₂] nihil O. *post* mane₁ *add.* et O. multiplicat O.

(53) Tit' O. *ante* animae *add.* et O. *ante* sedebit *add.* et O. *post* tacebit *add.* quia O. iugum₂... sua₂] sibimetipsi O.

(55) *post* repellat *add.* populum suum O. etenim] et O. idem] me O. *post* miserabitur *add.* eius O. multa *post* sua O. *post* dixit *om.* et O.

(56) vinctos terrae] terrae habitatores O. in lege sua O.

(57) Mem] Riš *sic* O. *ante* Dominus *add.* et O. egredietur O. vir] homo O.

(58) corda nostra] vias nostras O.

(59) *ante* contrivisti *om.* et I. densam (*lit. fortem*)] parvam O. nostra] mea O. populi O.

(60) cessant O. filias] animas O. *om.* mei O.

(61) me] nos O.

(62) *ante* morte *add.* et O. *ante* reiectus *add.* ego O.

(63) vocavi O. inferna O. *post* tuas *add.* et O. *om.* die₂ O.

(64) *post* iudicasti *add.* autem O. iustum fecisti] multiplicasti O. *post* meum *add.* et vidisti iudicium meum O. *ante* vidisti₂ *add.* et O.

(65) *om.* et₁ O. impetum] vocem I. ego *post* sum O. fabula] in fabulam O.

C. IV.

(67) *ante* conversum *add.* et O. *ante* dis-

persi *add.* et O. *om.* omnium exituum O. (69) mammas] ossa O. *ante* lactabant *add.* et O. struthiones] Sion I.

(70) ad palatum lingua eorum O.

(71) Hē] Ee O. illiti sunt] *vocabulum obscurum* O.

(72) fatigavit] laborare fecit O. in ea manus O.

(73) *ante* plus₁ *add.* et O. color eorum *post* sapphiri O.

(74) *ante* ignoti *add.* et O. suis] montium I. *ante* adhaesit *om.* et O. *ante* aruerunt *add.* et O. ligna] portae O.

(75) Tēt' O.

(76) Iud O. manu... cocti sunt pueri earum] manus... ceperunt pueros suos O. *ante* facti *add.* et O. eis in escam O. contritione *post* mei O.

- (77) ante მიჰფინა add. და O. მათნი I.
 (78) შევიდა ut vid. O მაჰირებელი O.
 (79) მედ I : მიმ O : მემ scripsi. მისთა-
 თა sic I : მისთადა sic O : მისთას₁ scrip-
 si. მისთადა sic IO : მისთას₂ scripsi.
 om. რომელნი... მართალსა O.
 (80) ante შეიჭამნეს fuit და in I, nunc au-
 tem erasum.
 (81) სამქთ O. მრქუეს / f. 322r O. post
 განარისხეს add. ღმერთი O. არქუთ]
 ჰრქათ sic O.
 (82) სტუანვისა cum circulo superscripto I.
 (83) ante არცა om. და O.
 (84) წადე] წ[[]][[]] pergamena oblita O.
 ჩემნი O. უბნებსა] ონებელსა sic O.
 იქმნეს I. ante მოგუეახლა om. და O.
 უამნი ჩუენნი I. დღსნი O. უხჭნე-
 ბაჲ I. ჩუენი super lineam additum I :
 om. ut vid. O.
 (85) კოფ] რეშ sic O. განითხინნეს I.
 უღაბნოთა O.
 (86) რეშ] შინ sic O. განკრწნილებასა...
 მათსა O. რომლისაჲ O. ვთქუათ O.
 ქუეშს მისსა O.
 (87) შინ] ნოზნ sic O. იხარებდი O.
 იშუებდი O. იღუმიასო : დ et ა addi-
 tum manu correctoris I : ელომისა O.
 ოზიადსა O.
 (88) მერმს ახილვა O. განცხადნა : ც
 infra lineam additum manu correctoris O.
 უ/ღმროთებანი f. 322v O. Ad calcem
 textus : გოდ ზა : თავი ჰს : მუქლი ფ I.
 In ambobus codicibus sequitur Oratio
 Ieremiae.

ORATIO IEREMIAE.

- Titulus minio scriptus : ლოცვაჲ. გოდე-
 ბანი O.
 (1) გვეყო : ე infra lineam scriptum manu
 correctoris O.
 (2) ჰხუედა cum circulo superscripto I :
 ჰხუ[ ]და : ე erasum O. სხუათა super
 lineam additum manu correctoris I.
 (3) ობოლ : ო₂ correctum e უ O. რო-
 მელთა] ვის O. მამაჲ O.
 (4) ვსოთ sic O. ზურგსა ზედა ჩუენსა O.
 (6) ასურსა O. განსაძღებელად] განძ-
 ლიერებად O.

- (8) om. ჩუენ O. post მქსნელ add. ჩუენ-
 და O.
 (9) თუალთა I.
 (11) post დედანი (his in I, sed in secundo
 loco nunc cancellatum) add. ჩუენნი O.
 om. შეაგინნეს O.
 (12) მოეკიდნეს O. მოხუცებულთაჲ :
 ა additum manu correctoris I.
 (13) ფქვით დაიფქვენეს O. ეცუნეს O.
 (14) მომდედებულნი IO : მომდედრებუ-
 ლნი scripsi.
 (15) გლოვად ძნობაჲ] ბრძნობად ბრძნო-
 ბაჲ sic O. post ჩუენი add. და O.
 (16) გა/რდამოვარდა f. 323r O.
 (18) განირყუნნეს O.
 (20) დაგვეწყენ O. დაგვტევენ O, ante
 quod om. და I. დღსთა O.
 (21) შენდად O.
 (22) განმიშორენ O. Ad calcem textus :
 მუქლი ივ I : მუქლი ფივ O. In ambo-
 bus codicibus sequitur Epistula Ieremiae.

EPISTULA IEREMIAE.

- Titulus : ებისტოლე] ლოცვაჲ sic O.
 რომელი O. წარტყუნულთა] წარვლი-
 ნებულთა O. მათდა O. მას] მათ O.
 om. უფალმან O.
 (1) ვცოდეთ O. მივჰყავთ O.
 (2) ante რაჟამს add. რაჟათა I. ბაბილო-
 ნად I. დაიყენეთ, ante quod om. და O.
 მრავალ] რავდენ O. post თქუენ om.
 მიერ I.
 (3) მკართა ზედა აღებულნი O. რო-
 მელნი O. აჩუენებდენ O. შიშსა] ნიშ-
 სა O.
 (4) შეემსგავსნეთ O. შეგვიყრნეს O.
 (5) ერი / f. 323v O. om. და უკუანა მათ-
 სა O. თქვთ O. უკუე O.
 (6) om. რამეთუ O. om. მან O. მოიძი-
 ნეს] მოსრნეს O.
 (7) ვეცხლითა... ოქროთა O. ante ნა-
 ცილ om. და O.
 (8) ქალწულისა მომკაულისა O.
 (9) არცა ოდეს] და I. დაიყენიან I.
 მათ] მათთა O. მათთა გან O. შეიმ-
 საზორიან sic O.
 (10) მისცნიან O. რობიკთა sic O. კაცი
 O. post ოქროდსანი om. და I.

- (77) *ante effudit add. et O. eius]* eorum I.
 (78) *ingressus sit O.*
 (79) *Med I : Mim O : Mem scripsi. om.*
qui... iustum O.
 (80) *ante devorati fuit et, nunc autem erasum I.*
 (81) *Samk't' O. post irritaverunt add.*
Deum O. dicite] dicetis O.
 (83) *ante neque om. et O.*
 (84) *Çade (?) O. nostros]* meos O.
plateas] *corrupte O. ante appropinquavit*
om. et O. tempora nostra I. om. noster
ut vid. O.
 (85) *Kop'] Reš O. desertis O.*
 (86) *Reš] Šin O. corruptela O. dicemus*
O.
 (87) *Šin]* Nun O. *Idumaeae]* Edom O.
Uz] Oziae *sic O.*
 (88) *Ad calcem textus : Lamentatio : capi-*
tula 88, versus 500, I.

- (16) *ante cecidit add. et O.*
 (18) *perierunt O.*
 (20) *oblitus es O. reliquisti O, ante quod*
om. et I. Ad calcem textus : Versus 16 I :
versus 516 sic O.

ORATIO IEREMIAE.

- Titulus : post Oratio add. Lamentationes sic*
O.
 (2) *aliis additum manu correctoris I.*
 (3) *qui ...habet O.*
 (4) *super dorsum nostrum O.*
 (6) *satiandos]* *confortandos O.*
 (8) *post redimat add. ad nos O.*
 (9) *capita nostra]* *oculos nostros I.*
 (11) *post mulieres add. nostras O. om. in-*
quinaverunt O.
 (13) *molis molebant]* *molitione moliti sunt*
O. crucifixerunt] *crucifixi sunt O.*
 (15) *in luctum organum]* *corrupte O.*

EPISTULA IEREMIAE.

- Titulus : Epistula]* *Oratio sic O.*
Prologus : abductos] *traductos O. ei]* *eis*
O. om. Dominus O.
 (1) *peccastis]* *peccavimus O. vos]* *nos O.*
 (2) *ante morabimini om. et O. multis]*
quantis O. post vos om. inde I.
 (3) *in umeris gestatos O. metum]* *signum*
O.
 (5) *om. et post eos O.*
 (6) *om. nam O. om. ille O. exquiret]*
interficiet O.
 (7) *argento et auro O. ante falsi om. et*
O.
 (8) *virginis O.*
 (9) *illi]* *eorum O.*
 (9-10) *est quoque quando subtrahant...*
utantur... dent] *et subtrahunt... utuntur...*
dant I.
 (10) *hominem O. post auri om. et I.*

- (12) ante განკორცინიან (-კორც- I) add. და O. თუს] გან O. სახლისა O.
- (13) აქუს O. რომელმან O. თუსისაჲ O. მოკლეს I.
- (14) ტაბაკი O. ბრძოლის I. რომლისა გან] რომელი O. ნუ სადა bis O. გეშინოდის O.
- (16) სახლსა O. შინა/ f. 324r O. om. და ante თუალნი O. შემავალთაჲსა O.
- (17) შეცუდებულისა I. om. მიმართ O. მოჭურვილ] მოჭირველედ lect. in. O. om. არიან O. om. განაძნელებისა O. კარვებითა ut vid. O. კლიტებითა (კლიტებითა I)] სუეტებითა O. მოკლონეებითა I.
- (18) უმრავლეს I. თუსისა რომლისა O. არნ O.
- (19) იგინ ut vid. O. მოსილნი ut vid. O. სახლნი O. ჰლოშნიედ გულთა მათთა O. ვითარ თქვან ღმრთად] და ვირთვან sic O, post quod om. და O. შეჭამნა O. სამოსელი... არა] სალმოზანი მათნი არაჲ O. აგრძნინან O.
- (20) ante დაშავებაჲ add. და O. სახლისა O.
- (21) om. და₁ O. ფრინვენი O. ante მერცხლნი om. და I. ეგრეცა O. მრელნი (correctum e მელნი manu correctoris cum circulo superscripto I)] მრავალნი O.
- (22) ხმა IO : correxī.
- (23) შეაც eum circulo superscripto I. განჰკორცოს O. ცისლი sic O. ბრწყინვიდის O. რაჟამ sic O. შეიბერეოდის O. ხმა I. ვყო ut vid. O.
- (24) ante ყოვლითა add. რამეთუ O.
- (25) უფერკონი] უთხვერკნი sic O. post მკართა add. თუსთა I. ante შეასწავიან add. და O. ჰრცხუენინ O. om. მათ O.
- (26) უკუეთო, ante quod add. და O. om. ზედა O. ante აღდგომად om. ზე I. post მართლ add. უკუნ O. om. თუ O. დასარცასთუს/სხენედ f. 324v O. ante უძლონ add. ვერ O.
- (27) om. და ante მსხუერპლი O. თუსა საკმრად O. ეგრეცა] და I. და არა] არცა O. post სციან add. მისგანი O.
- (28) დაშტნი sic O. მშობიერი O. ჰრევედ O. ჰრევედ მათ supra lineam additum manu correctoris I. om. პირვე-

- ლად (correctum e პირველ I) მათ O. ხმა IO : correxī. მყოფელ] ყავთ O.
- (29) ვინაჲ] ოდეს O. om. და ante ვეცხლისათა O.
- (30) შინა მათთა O. დასხდიან... მათნი] ქურუმნი ყმოანნი სხდიან O. ante თავით om. და O. ყუენილნი O. დაბურვილ არიედ O.
- (31) om. და O. ლალადებად O.
- (32) სამოსელისა მათისაგანი O. მათთა₁ მათ O.
- (33) ვინ O. შეამთხვოს O. ვერცა] ანუ თუ O. post კვთილი add. ვერ O. უძლიეს O. არცა O. მოღებად] მიღებად I.
- (34) და₁ არცა O. ante უძლონ add. ვერ O. აღნათქუემი] აღთქუმით O. post აღუთქუას add. მათ O. om. მათ O.
- (35) ante სიკუდილისა add. და O. არცა] ვრცა sic O. უსუსური O. მძლავრისა O. იქსენე O.
- (36) კაცი, ante quod add. მათ O.
- (37) ვე/რ f. 325r O.
- (38) om. ღმერთნი O. ვეცხლით O. om. მოსილნი_{1, 2} O. იქმნენ IO : correxī.
- (39) ვითარ] ვერ O. თქუმაღ O.
- (40) აგინებენ O. რომელთა₁ correctum e რამეთუ manu correctoris I. ante სიტყუა₁ add. და O. post რომელთა₂ add. მე O. მიართვან O. სიტყუა₂] კმოზად O.
- (41) om. და₁ ante ვერ O. შეუძლიან O. ხმა IO : correxī. გულისსკმაჲ (ხმა I : ხმაჲ O) არა არს მათ თანა O.
- (42) საბელი მოაბიან O. უკუმევიდინ O.
- (43) მიჰზინდინან O. აყუედრებედ O. საბელი მისი განწყდა O.
- (44) om. ვე O. მათ correctum e მის manu scribae O. ნაწილ ut vid. I. ანო I. ღმრთად₂] ღმერთ O.
- (45) სხუაჲ O. ექმნეს O. მათა O.
- (46) იგი O. იქმნიან I.
- (47) დაუტევე₃ O. სიცრუვე I. post რომელნი add. იგი O.
- (48) და ძვრი] ძვრსა O. ურთიერთას ქურუმნი O. სადამცა bis scriptum, in secundo loco circumdatum circulo I : სადამცა/ f. 325v O. დაიმაღლეს O.
- (49) om. ვითარ არა გულისსკმის (ხმის I)

- (12) *ante* extergunt *add.* et O. a pulvere O.
- (13) interfecerunt *sic* I.
- (14) securim] catinam O. unde] qui O.
- (16) domo O. *om.* et *ante* oculi O.
- (17) in regem] regi O. *om.* sunt O. *om.* muniunt O. ostiis] tentoriis *ut vid.* O. clavibus] columnis O.
- (18) ei qui... potest O.
- (19) trabes domus] vestitae domus O. elingunt corda eorum O. quomodo... esse] et ornantur, *post quod om.* et O. comedit *sic* O. vestimentum... non] dolores suos nihil O.
- (20) *ante* nigritia *add.* et O.
- (21) *ad initium versus om.* et O. *ante* hirundines *om.* et I. mustelae (*correctum e vulpes* I)] multae *sic* O.
- (23) conflaretur O.
- (24) *ante* ex *add.* nam O.
- (25) sine pedibus] quadrupedes *sic* O. *post* umeris *add.* suis I. *ante* docent *add.* et O. *om.* illi O.
- (26) *ante* si₁ *add.* et O. super terram] in terra O. *om.* in altum I. rectos] retro *sic* O. *om.* si₂ O. *ante* poterunt *add.* non O.
- (27) *om.* et₁ O. suum usum O. *sic* quoque] et I. et₂ non] neque O. *post* dant *add.* aliquid ex ea O.
- (28) *om.* ante illos O. intellegitur] intellegite O.
- (29) unde] quando O. *om.* et *ante* argenti O.
- (30) sacerdotes iuvenes sedent O. *ante* capite *om.* et O. aperta] cooperta O.
- (31) *om.* et O. clamant] clamare O.
- (32) vestimenti autem eorum aliquid O. eorum₂] illi O.
- (33) alicui ex diis attulerint] quis attulerit O. nec₁ quoque] vel O. *ante* poterunt *add.* non O. nec₂ quoque auferre] nec accipere I.
- (34) et₁] neque O. *ante* poterunt *add.* non O. voto O. *post* voverit *add.* eis O. *post* reddiderit *om.* eis O.
- (35) *ad initium versus add.* et O. infirmum O. oppressore O.
- (36) *ad initium versus add.* illi O. homines *sic* O.
- (38) *om.* dii O. cum argento et auro : *om.* vestiti_{1, 2} O.
- (39) quomodo... est] non possibile est existimare O.
- (40) loqui₁ non posse] et loqui non possunt O. offerunt O. loqui₂] vocem dare O.
- (41) *ad initium versus om.* et O. intellectus *post* quia O.
- (42) funem ligant O. incendunt O.
- (43) exprobrant O. funis eius *ante* diruptus O.
- (44) falsa] pars *sic* I.
- (45) fit] fiet O.
- (47) reliqui O.
- (48) malum consiliantur O. unus alteri sacerdotes O.
- (49) quomodo non intellegendum est] factum est O. *om.* non₂ O. potuerunt O.

- O. საყოფელ] ყოფილ O. om. არა₂ O. განარინნეს O.
- (50) მოსილნი₁] მოსილ O. om. და ვეცხლით მოსილნი₂ O. ante ცნან add. და O. om. ხოლო... არიან O. იგი ღმრთად O. საქმედ I. შორის] თანა O.
- (51) უკუე O. ხმის IO : correxī.
- (52) არცაღა] და ვერცა O. მოსცენ კაცთა O.
- (53) საჯძელი O. განსაჯუნ I. ერთიცა O. om. მათგანი O. არცა, post quod add. ვინ O. ვნების გან O. om. იგინი.
- (54) დაეცეს I : lectio incerta in O. მოსილთაჲსა O. om. ანუ ოქროდ მოსილთასა O. ქურთუმნი sic I. om. იგი O. ივლტიედ O. დაიწუნენ... მოსელნი] მოსელნი დაიწუნიან O.
- (55) წინავერსდაუდგენ O.
- (56) ღმერთნი₁] ღმერთ I. განერნიან O.
- (57) რომელ O. ante წარილიან add. და O.
- (58) უმჯობეს I. მეუფებად O. გამოიჩინოს I. სახლსა/ (f. 326r) შინა საკმარი O. რომელი O. om. არა O. ante სცავნ add. რომელი O. რაოდენ O.
- (59) მთოვარე I. ვარსკულავნი : ვ₁ in rasura I. om. და მოივლინნიან იგინი საკმარად (სამკრად sic I) და მორჩილ არიან O.
- (60) ბრწყინვალც და სახილველ არს O. post ყოველსა add. ვე O.
- (62) ჰასაკითა O. ძალითა მით ერთისაჲთა O. მსგავსებულ I.
- (63) om. რომლითა... ღმრთად O. ante ვერ add. და O.
- (64) ხმა IO : correxī. ante ნუ add. და O. om. მათა O.
- (65) ante ვერცა add. და O.
- (66) ante სასწაული add. და O. აჩინონ I. მთოვარე I.
- (67) უმჯობეს I. რომელნი] რამეთუ ვერ O.
- (68) ვერ additum manu correctoris I : om. O. გამოუჩნდებიან O. om. ჩუენ O. post ვითარმედ add. არა O.
- (69) სახილესა] სახლსა O. დაჰმარხის] და/აფრთხვის f. 326v O. post მათნი add. არა რაჲ O. ვეცხლისანი O, ante quod add. და O. ოქროსანი O.
- (70) ეგრეთ O. რომელ არიედ O. om.

ზღუდესა O. მტილსა შინა O. ძვედი eum circulo superscripto I, ante quod add. და O. om. ლა O. მკუდრისა O. განგდებულისა O. არიედ O. post ღმერთნი add. იგი O. ოქროსანი... ვეცხლისანი O. ვეცხილოვანი I.

(71) რომელი O. მას I. ხმა IO : correxī. ყვით O. იგინი] იგი O.

(72) უკუე O. კვრპნი O. შორს O. ყუედრებისა O. Ad calcem textus : მუკელი სშ. დაესრულა წწყლბა იერემიაჲსი ბარუქით გოდებით და ებისტოლით. In O ad calcem paginae : წწყლბა იერემიაჲსი : მუკელი ტოზ, et invenitur a f. 326v usque ad f. 327v fragmentum Ieremiae L, 44-LI, 15. In ambobus codicibus sequitur textus Ezekielis.

EZEKIEL.

Titulus litteris capitalibus minioque scriptus : წინაწარმეტყუელება ეზეკიელისი/ f. 328r O.

C. I.

- (1) მეოთხე თუესა O. om. ხუთსა (correctum e ხუთისა I) თოვსასა O. წარტყუენ[[]]თა, pergamena maculata O. მდინარე[], pergamena maculata O.
- (1-2) om. და განეხუნეს... თოვსასა O.
- (2) მეხუთე I. იოვაკიმისი O. ბოოსისა O.
- (3) om. და O.
- (4) აღმაღლებულად O, post quod rasura 8 litterarum in I. ელვარე I.
- (5) ილიკოტრონისაჲ O. რომელ იგი] რომლისაჲ O. post ნათელი add. დიდი O.
- (6) post მათი add. და O.
- (7) ante თხელ om. და O.
- (8) om. ოთხკერძოსა ვე მათსა O.
- (9) ante თითოეული add. და O. თვსსა] მათსა O.
- (10) ოთ/ხთა₁ f. 328v O. მარცხენით] მარჯუენით sic I.
- (12) ვალნ O. ეგრეთ O. იგიცა O. მივიდიად sic O.
- (13) om. და O. ante ხილვაჲ add. და O. ცეცხლისათა აღგზებულთაჲ O.

(50) *om.* et argento vestitae O. *ante* scient
add. et O. *om.* regibus... sunt₃ O. apud
 eos O.

(52) nec quoque... hominibus dabunt] et
 non etiam... poterunt dare hominibus O.

(53) in iudicio] iudicium O. *post* unum
add. quoque O. *om.* ex eis O. *nec...* pas-
 sus est] neminem quoque salvabunt a pas-
 sione O. *om.* illi O.

(54) *om.* aut auro vestitorum O. *om.* illi₁
 O. fugiunt O. illi₂... trabes] illi autem
 sicut (?) trabes comburentur O.

(57) *ante* auferunt *add.* et O.

(58) rex qui] regnum quod O. in domo
 utile O. *post* quam₁ *add.* non I. *ante*
 custodit *add.* quod O.

(59) *om.* et emittuntur... sunt₂ O.

(60) est *post* visibile O.

(62) statura (*sing.*)... virtute illa O.

(63) *om.* unde... dii esse O. *ante* non *add.*
 et O.

(64) *ante* ne *add.* et O. *om.* eos O.

(65) *ante* neque *add.* et O.

(66) *ante* signum *add.* et O.

(67) quae] nam, *post* quod *add.* non O.

(68) non possunt apparere] apparent O.
om. nobis O. *post* quoniam *add.* non
 O.

(69) pomario] domo O. custodire] per-
 terrere O. *post* eorum *add.* nihil O. ar-
 gentei et aurei] et argenti et auri O.

(70) isto modo O. qui sunt O. *om.* in
 muro O. horti] in horto O. *ante* vepres
add. et O. *om.* quidem O. *post* dii *add.*
 illi O. aurei... argentei] auri... argenti
 O.

(71) illos] illum I. intellegemus O.

(72) opprobrio O. *Ad calcem textus* :
 Versus 240. Finita est prophetia Ieremiae
 cum Baruk⁴, Lamentatione et Epistula I.
 Prophetia Ieremiae, versus 387 O.

EZEKIEL.

Titulus : Prophetia Ezekielis O.

C. I.

(1) *om.* in quinta die mensis O.

(1-2) *om.* et aperti... mensis O.

(2) Iovakim O. Buzi] Boos O.

(3) *ad initium versus om.* et O.

(5) quod] cuius O. *post* lux *add.* magna
 O.

(6) *post* eorum *add.* et O.

(7) *ante* leves *om.* et O.

(8) *om.* in quattuor partibus eorum O.

(9) *ante* unumquodque *add.* et O.

(10) sinistris] dextris *sic* I.

(12) illa] illud *sic* O.

(13) *om.* et O. *ante* aspectus *add.* et O.

- (14) ლამპრისა აღზებულისაჲ O. გა-
მოვიდოდეს] გამოჰკრთებოდეს O.
(16) om. ვე O. ვითარცამცა O.
(18) გარეუმოიქციან O. სიმაღლე I.
გარემოჲს O. ოთხთა O.
(19) ცხოველ/თასა f. 329r O. ეტლის¹]
ეტყლის sic I. ante აღმაღლებასა add.
და O.
(20) post თუაღნი add. იგი, post quod om.
და O. om. შინა O.
(21) om. მას¹ O. შინა] თანა O.
(22) თავთა მათ O. ბლორისაჲ O.
(24) om. მას¹ O. ante ვითარცა² add. და
O. om. და კმაჲჲ... მრავლისაჲ O.
(25) რომელი O. post მათსა add. manu
correctoris super lineam და ზედა სამყარო-
სა მას ზედა კერძო თავსა მათსა I.
(26) ante ზედა¹ add. და I. კერ/ძო f.
329v O.
(27) ილიკტრიონისაჲ I : ილიკტრონი-
საჲ O : ილიკტრონისაჲ seripsi. I habet in
margine exteriori forte alia manu, circuloque
circumscripto მეღასმატი ილიკტრონი[,
imagine photographica defecta. ბრწყინ-
ვალეზითა O. om. და ante აღმართ O.
post წელთაჲთ, add. და I. და მო-
მართ I.
(28) დღჳსა O. ეგრე O.

C. II.

- (1) ante ესე² add. და O. ზედა ჩემსა]
ჩემდა O. ვიტყოდით O.
(2) om. მე post აღმადგინა O. ჩემთა
ზედა O. post მესმოდა om. მე O.
(3) post მრქუა om. მე O.
(5) post გინა add. თუ O.
(6) შეკრბენ O. გარემო O. პირისა/ f.
330r O.
(7) თო sic I.
(8) ante ნუ add. და O. ჰამჳ O.
(9) om. იგი O. ვაებაჲ (-ებაჲ manu cor-
rectoris in rasura I)] ვაჲ O.

C. III.

- (3) ამის O. მიგეცა : ა additum manu cor-
rectoris super lineam I. ჩემსა შინა O.
(5) ისრაჳლისა მიმართ O.
(6) უცხოენათა/ f. 330v O. om. იგი O.
გესმის O.

- (9) უძლიერეს I.
(11) ძჳთა O. ante ეტყოდით om. და I.
(13) ფრთეთა O.
(14) post აღმიღო om. მე O. ვიდოდეს]
ვიტყოდით I.
(15) მდინა/რისა f. 331r O. post ვიქცეო-
დე add. მე O.
(16) ჩემდა მომართ O.
(17) მსტოვრად O. უთქმიდე O.
(18) ვჰრქუა : ე additum manu correctoris
I. უთხრნე O. განშორებად მას უშ-
ჯულოსა O. ცხონდეს O.
(19) om. და გზისა გან თვისისა O.
(20) სიმართლისა... თვისისა O. მოვიტყ-
ენნე O. შენთა : შ manu correctoris in
rasura O.
(21) ცხორებით ცხონდეს O. ამხილეთ O.
იქსენ O.
(22) უფლისაჲ/ f. 331v O.
(23) post განვედ add. მე O. დგა მუნ O.
(24) om. ჩემ ზედა O. თქუა O.
(25) მიგეცენ : გეც additum manu correc-
toris I, post quod om. შენ O.
(26) შენი bis O. დაჰყოვედ sic I.
(27) არქუ correctum e თქუ manu correcto-
ris I. რომელი O.

C. IV.

- (1) om. პირსა O.
(2) აღაშჳნო O. მოაწყო O.
(3) ტაფაკი O. ზედა/ f. 332r O.
(4) om. ზედა¹ O. სიტრუვე I. ას ოთმ-
ეოც sic O. ათთაჲ O. რომელთა O.
სწევე O.
(5) მიგეცენ, post quod add. შენ O. ას
ოთხმეოცთა მათ O. om. და ათთა O.
დღჳთა O.
(8) ესერა O.
(9) om. და ფეტვ O. შთაასხ O. რომე-
ლთა O. დასწევე O. დღჳთა O.
(10) დღჳსა O. ეამადმდე, post quod add.
და O.
(11) ante წყალი add. და O. ჰსუა O.
post შენ add. და/ f. 332v O. მეექუსე O.
(12) ყურმეული cum circulo superscripto
I. ფუნესა O.
(13) არაჲწმიდა I.
(14) ვთქო sic I. ante მკუდრისაჲ add.
და O.

(14) lampadis accensae O. egrediebantur] splendebant O.

(19) *ante* eum₂ *add.* et O.

(20) *post* rotae *add.* illae, *post id autem om.* et O.

(22) capita illa (*plur.*) O.

(24) *ante* sicut₂ *add.* et O. *om.* et vox₂... multorum O.

(25) *post* eorum *add.* in *marginē manu correctoris* et super firmamentum illud supra capita eorum I.

(26) *ante* super₁ *add.* et I.

(27) electri] *add.* in *marginē melasmati electri* I. in splendore O. *ante* desuper *om.* et O. *post* lumborum₂ *add.* et I.

C. II.

(1) *ante* hoc *add.* et O. super faciem meam] in faciem mihi O.

(2) *om.* ego O.

(8) *ante* ne *add.* et O.

(9) *om.* illud O.

C. III.

(3) hoc] huius O.

(6) audis O.

(11) *ante* loquere *om.* et I.

(14) ibam] loquebar I.

(15) *post* conversabar *add.* ego O.

(18) illum iniquum O.

(19) *om.* et a via sua O.

(20) iustitiā suā O. recordabuntur iustitiae] recordabor iustitias O.

(21) salvasti O.

(23) *post* egressus sum *add.* ego O. stabat ibi O.

(24) *om.* super me O. *om.* mihi₂ O.

C. IV.

(1) faciem tuam] te O.

(4) quo iacebis] quibus iacuisti O.

(5) dedi] dabo O. nonaginta] octoginta O.

(9) *om.* et milium O. mitte O. quo iacebis] quibus iacuisti O.

(10) *post* tempus *add.* et O.

(11) *ante* aquam *add.* et O. bibe] bibes O. *post* tu *add.* et O.

(14) *ante* morticinum *add.* et O.

- (15) om. მიგეც შენ O.
 (16) ძღო O. om. მე₂ O.

C. V.

- (1) საყუენელისა O.
 (2) დასწუა₁/ f. 333r O. post მეოთხ₂
 add. ნაწილი O. მეოთხ₃ O. დაშკრა
 O. მეოთხ₄ I, post quod add. ნაწილი O.
 (3) მოვიყვანე O.
 (4) შესთხინე I. ცეხლითა sic O. არ-
 ქუ] ჰრქუა O.
 (6) უშუშჯულოსა sic I. გარემოს O.
 განიშორნეს O.
 (7) აღონა O. გარემოს O. წარმართ-
 თაჲსა sic IO : correxī.
 (9) მათი/ f. 333v O.
 (10) შეშკამდენ₂ I. om. ყოველი O.
 (11) თვს... ვარ additum manu correctoris I.
 შეგიწყალოს O.
 (12) მეოთხ₁ I, ante quod add. და, post
 quod add. სიკუდილი შენი O. ante მეო-
 თხ₃ om. და I. შენი₂, ₃] მისი O. om.
 გარემო შენსა O. აღილო O.
 (13) ხმა IO : correxī. ვყო ut vid. folio
 plicato O. post უფალი add. ღმერთი O.
 (15) გარემოსთა O. ante მე₂ om. და O.
 post უფალი add. ღმერთი O.
 (16) სიმტკიცე I.
 (17) /გტანჯო f. 336r (non est lacuna 2
 foliorum in codice, numeratione falsa appo-
 sita) O. სიყმილი₂ და სიკუდილი O.
 განვიდეს ut vid. O. ante გარემო add.
 და O.

C. VI.

- (1) ჩემდამო] ჩემ ზედა sic O. მრქუა]
 თქუა O.
 (2) ჰრქუა (correctum e არქუ manu correc-
 toris I)] არქუ მათ O.
 (3) კევთა O.
 (4) post თქუენნი₁ rasura 12 litterarum in I.
 forte დავსხნე O.
 (5) საკურთხეველებსა correctum e საკურ-
 თხეველსა I.
 (6) საკურთხელები sic I.
 (9) წარიტყუენნენ O. მათთა/ f. 336v O.
 (10) ხმა IO : correxī. უფალი semel O.
 (11) იტყუელვენ O. იბგერენ O. ვთქუ
 O.

- (11-12) om. დაეცნენ... სიკუდილითა₂ O.
 (13) თქუენნი] თქუენ O. მისციო O.
 (14) უფალი უფალი O.

C. VII.

- (3) აღსასრული მოიწვევის O.
 (4) მაგას] მას O. post უამი add. და O.
 არს additum manu correctoris I.
 (5) ახლოს O. გულის/ f. 337r O.
 (6) შეგიწყალო : fuit ოს, nunc autem l
 erasum I.
 (7) შენდა] შენ ზედა O. მე₁ additum
 manu correctoris I : om. O. om. მე₂ O.
 (8) გერიდოს : ე additum manu correctoris
 I. შეიწყალო : fuit შეგიწყალო, nunc
 autem გ erasum I.
 (11) ante არა om. და O. ante არცა add.
 და O.
 (12) om. რომელი₁, ₂ O.
 (13) თვსი] მისი O.
 (15) სიყმილი და სიკუდილი O. მოეს-
 რულნენ/ f. 337v O.
 (16) om. და განთუყერნენ O. post ში-
 ნა₁ add. და O. სიცრუვესა : რუ additum
 manu correctoris cum circulo superposito I :
 სიცრუვესა O.
 (17) დაჰკსნდენ O.
 (18) სიმტიერეზ I.
 (19) სიცრუვესთა O. შეეყოს O.
 (20) ამპარტავნად O. forte დაცნეს O.
 იგინე sic, post quod om. და O. ქმნეს
 I. მათ იგი, post quod add. და O.
 (21) om. და₁ O. post უცხოთასა om. და
 O.
 (22) მიხედვანი cum circulo superposito O.
 (23) აღიესოს O.
 (24) სიწმიდე I.
 (26) ამბავი ამბავსა O. და₂/ f. 338r O.
 იძიებოდის] გრიდებოდის O.
 (27) დაჰკსნდენ O.

C. VIII.

- (1) თვსასა O. მოხუცესებულნი sic cum
 circulo superscripto I. კელი უფლისაჲ
 ante იყო O.
 (2) om. და ante დამართ O. om. და ante
 აღმართ (correctum e დაღმართ manu cor-
 rectoris I) O. ოქრომსაჲ O. რაჲ ერ-
 თად] ერთგან O.

(15) *om.* dedi tibi O. fimus O.

(16) *om.* ego O.

(23) implebitur O.

(26) quaeretur] discedet O.

C. V.

(3) tolles] tollam *sic* O.

(4) die] dices O.

(7) Adona O.

(10) *om.* universas O.

(11) miserebitur O.

(12) *ante* quarta₁ *add.* et, *post id autem add.* mors tua *sic* O. *ante* quartam *om.* et I. tuam] eius O. tua₂] eius O. *om.* in circuitu tuo O. sumam] sumes, *vel* sumpsit O.

(13) intellegam (?) O. *post* Dominus *add.* Deus O.

(15) *ante* ego Dominus *om.* et, *post id autem add.* Deus O.

(17) fames et mors O. transierunt *ut vid.* O. *ante* in circuitu *add.* et O.

C. VI.

(1) ad me] super me *sic* O. *om.* mihi O.

(2) dices] die eis O.

(9) abducti sunt] abducentur O.

(10) *om.* Dominus₂ O.

(11) die] dixi O.

(11-12) *om.* cadent... morte₂ O.

(13) vestri... vestrorum] in medio vestri in idolis vestris *sic* O. dederunt] dedistis O.

(14) Dominus *bis* O.

C. VII.

(3) finis venit O.

(4) istā] illā O. *post* tempus *add.* et O.

(6) miserebor] *prius fuit* miserebitur, *nunc autem correctum* I.

(7) ad te] super te O. *om.* ego_{1, 2} O.

(11) *ante* non *om.* et O. *ante* neque *add.* et O.

(12) *om.* qui_{1, 2} O.

(15) fames et mors O.

(16) *om.* et si salvi fient O. *ante* omnes *add.* et O.

(19) adhaerebit O.

(20) *om.* et *ante* imagines O. ex eis₁] eis illud *sic*, *post quod add.* et O.

(21) *om.* et₁ O. *post* alienorum *om.* et O.

C. VIII.

(1) manus Domini *ante* fuit O.

(2) *ante* deorsum *om.* et O. *ante* sursum *om.* et O. electri] auri *sic* O. quando unā] simul O.

- (3) ღმრთეებისათა O. ჰხედავს O.
 (6) ძლი O. ესენი O. ურჩულოებასა/
 f. 338v O. განეშორნენ O. იხილე cum
 circulo superposito I. ვე ლა O.
 (7) ბჭესა O.
 (11) ძლი O. საფაფანისი sie I. სასაკუ-
 მველც O. აქუქდა sie I. კელთა მათ-
 თა O.
 (12) ძეო კაცისაო იხილეა O. ჰხედავს
 O.
 (13) მერმცვა O. ივინი O.
 (14) ბჭესა O. გოდებდეს O.
 (16) შინაგან/სა f. 339r O. ante წინაშე
 add. და O. ante ზურგნი add. და O.
 წარმართ sie I. მწცსა O.
 (17) უკუე O. არსა cum signo interroga-
 tivo superposito I : არს O. იუდაჲსა O.
 აქა manu correctoris additum I. om.
 ესერა O.
 (18) შევიწყალნე O.

C. IX.

- (3) ფერკთა O.
 (4) განვედ/ f. 339v O. კაცთა მათ შუბ-
 ლთა O. ელმის correctum manu correcto-
 ris e ესმის O.
 (5) შევიდით sie ut vid. O. დაშკრიდით
 O.
 (6) ante დედაკაცსა om. და O. იწყეს]
 იწყეთ I.
 (7) ante ჰრქუა add. და O.
 (8) მოსრვასა] მოწყუედასა O, quod ver-
 bum in margine additur manu scribae ut
 vid. I.
 (9) განმრავლებულ : post ბ additum o
 manu scribae ut vid. I. მრავლილითა sie
 O. post ქუეენაჲ add. და O. ჰხედავს
 O.
 (10) არა] არცა O. მივსცენ/ f. 340r O.
 (11) პულცრც sic : ც₁ additum super
 lineam manu scribae I.

C. X.

- (1) om. ესერა O. ლოდისა I. ante მსგ-
 ავისი add. და O.
 (2) ეტლისი I. post თუალთა add. მათ
 O. post ქერობინთა₁ add. მათ O. აღივ-
 სო O.
 (3) post ქერობინი add. იგი O.

- (4) უსაფრთულოსა cum circulo superscrip-
 to I. დიდებითა O.
 (5) იტყვან I.
 (6) om. და ante დადგა, post quod add.
 შორის O. მახლობელად post მათ O.
 (7) იგი additum manu correctoris I : om. O.
 წმიდაჲ/ f. 340v O.
 (8) მათთაჲ I.
 (11) post ვიდოდეს add. და O. ვიდრეცა :
 ცა additum manu correctoris I. გარეუ
 მიიქციან O.
 (15) om. ესე O.
 (16) post ქერობინთასა₁ om. ვლენედ I.
 აპყრობასა O. ქუეყანად O. გარეუ
 მიიქციოდეს O.
 (17) ქერობინ[[]]/ (f. 341r) folio plicato
 O. ცხოვრებისაჲ] ცხოველი O.
 (19) post აღიმაღლნეს add. ზედა O. om.
 ქუეყანი O.
 (20) რომელი O. ვიხილე O.
 (21) ქუეშე I. მათ O.
 (22) რომელი, post quod om. იგი O.

C. XI.

- (2) ამოებასა O. ზრახვენ/ f. 341v O.
 (3) არს₁] არსა O.
 (4) წინაწარმეტყუელებდჲ] წინაწარმეტ-
 ყუელებით O.
 (5) არქუ O.
 (6) განამრავლენთ I. post მკუდარნი
 add. იგი O. აღავსენთ I.
 (9) მიგცნე თქუენ კელთა უცხოეთესლთა-
 სა O.
 (10) ante მახლითა add. და O.
 (11) არა იყოს თქუენდა O.
 (13) ბანიაჲსი I. ამათ O.
 (15) ტყუეო/ბისა f. 342r O. შორად
 განშორებულ O. არქუთ O.
 (16) განვიშორნი O. ივინი₂] იგი O.
 სიწმიდს მცირს O.
 (17) მივსცე] მოვჰსცე I.
 (19) აღმოვსტაცო] აღმოულო O. post
 გული₂ add. იგი O. მოვსცე₂] მოვჰსცე
 I.
 (20) ივინე sie O.
 (21) post თავთა add. მათთა O. მივსცენ]
 მივჰსცენ I.
 (22) ზედა₂/კერძო f. 342v O.
 (23) om. და ante დგა O.

- (3) Dei] divinitatis O.
 (6) *post* quid *add.* hi O.
 (11) Sap'ap'an *sic* I. manibus suis O.
 (12) fili hominis, vidistine O.
 (13) isti] illi O.
 (16) *post* interius *add.* et O. *ante* dorsa *add.* et O.
 (18) *post* miserebor *add.* eorum O.
 (10) *ad initium versus add.* et O.
 (11) non erit vobis O.
 (13) Baniae I. illas] has O.
 (15) die] dicite O.
 (16) eos₂] eum *sic* O.
 (19) abripiam] auferam O. *post* eor₂ *add.* illud O.
 (21) *post* in capitibus *add.* eorum O.
 (23) *ante* stetit *om.* et O.

C. IX.

- (4) in frontibus *post* illorum O.
 (6) *ante* mulierem *om.* et O. incepserunt] incepistis I.
 (7) *ante* dixit *add.* et O.
 (9) *post* terram *add.* et O.
 (10) non] neque O.

C. X.

- (1) lapis] lapidis I. *ante* similis *add.* et O.
 (2) *post* rotarum *add.* illarum O. *post* Cherubim₁ *add.* illa O. imple] implebis O.
 (3) *post* Cherubim (*sing.*) *add.* illa (*sing.*) O.
 (4) splendore gloriae] eum splendore gloriā O.
 (5) loquitur] loquuntur I.
 (6) *ante* stabat *om.* et O. iuxta rotas illas] in medio rotarum illarum prope O.
 (7) *om.* illo O.
 (11) *post* ambulabant *add.* et O.
 (14) *hic versus deest* IO.
 (15) *om.* haec O.
 (16) *post* Cherubim₁ *om.* ambulant I. de terra] ad terram O.
 (17) vitae] vivens O.
 (19) *post* elevaverunt *add.* supra *sic* O. *om.* a terra O.
 (20) quae] quod O.
 (21) eorum] illas O.

C. XI.

- (2) vanum] vanitatem O.
 (4) propheta₂] prophetiā O.
 (5) dixistis] dixisti, *vel* die O.
 (6) *post* mortuos *add.* illos O.
 (9) dabo vos in manibus alienigenarum O.

(24) ვიხილე : ხი additum manu correctoris I.

(25) ტყუეთა O.

C. XII.

(1) ჩემდამო] ჩემდა მომართ, post იყო O.

(2) om. ასხენ² O.

(3) post წარიტყუენო add. შენ O. იხილო O.

(4) განჰხვდე O. განვალნ O. ტყუე O.

(5) განჰხვდე O.

(6) აჰმალდე, post quod om. და O. განხვდე ut vid. O.

(7) ante ვითხარე om. და O. post კედელი om. და O. განვედ] გამოვედ/ (f. 343r), post quod add. და O. ბჭით O.

ავმალდი O.

(9) არს] და O.

(10) ante არქუ (არქუ მათ additum manu correctoris I) add. და შენ O. ყოველსა ერსა O.

(12) მთავარნი O.

(13) განჰმარტო O. ჩემითა] ჩემი sic I.

(14) გარემოხსნი O. შედგომად I.

(15) ივინი²] ივი O.

(16) სიყმილისა... სიკუდილისა O. წარმარ/თთა f. 343v O. შევიდეს O.

(19) არქო sic I. მიმართ] ზედა O. om. მკვდრ O.

(22) შორს O.

(23) არქუთ O. სახლი²ცლისა I.

(25) განმაწარებელო/ ut vid. f. 344r O.

(27) იტყოდიდის sic I. გრძელთა O.

(28) ვარქუ I. მწრაფლ O. უფალი semel O.

C. XIII.

(2) კაცისა O.

(3) არას O.

(5) post რომელნი om. ივი I.

(6) ივინი] ივი O. სიტყუსა O.

(8) ad finem versus უფალი/ f. 344v O.

(9) დაიწერნენ] დაიწესნენ I.

(11) მოვსცნე O. ante დაეცეს om. და O, post id item om. და O.

(12) რომელ O.

(14) ცნან O.

(15) აღასრულო O. არცა/ f. 345r O.

(16) წინაწარმეტყუელ IO : correxī.

post ისრაჰლისა om. რომელნი¹ I. იტყუსაღემისა] ისრაჰლისა O. ante რომელნი² om. და O.

(17) მათ] მათდა O.

(18) post არქუ add. მათ O. შეაკრვენ O.

(19) post პატრისა add. ერთისა O. ცხოვრებაჲ O.

(20) შეჰკრებთ O.

(21) უფალი/ f. 345v O.

(22) ცხონდა O.

(23) იმისნიდეთ O.

C. XIV.

(4) კაცმან bis cum circulo superscripto I : კაცმან semel O. ისრაჰლისამან] ისრაჰლისა O. შისა ut vid. O. არს O.

(5) რაჲთა] ს^ა ut vid. O.

(6) ულ/მროთოებათა f. 346r O. მოაქცენთ I.

(7) კაცი bis cum circulo superscripto I : კაცი semel O. თუსსაჲ] მისსა O. მისა] ივი O.

(8) სცნათ O.

(9) om. ივი¹ O.

(10) მიუხუნენ O. სიცრუვისა] რიცხუსა O.

(11) მერმც O. არლარა] არა O. მერმც O.

(13) სიყმილი/ f. 346v O.

(14) ნოვც O. სამართლითა O.

(16) ante სამნი om. და I.

(18) იყვნენ folio plicato O.

(19) მიჰვიწხო I. მის¹] მათ O. სისხლით eum circulo superposito I. აკოცად O.

(20) ნოვე O. post გინა¹ add. თუ O.

(21) გებანი pagina abscissa I. ბოროტი/ f. 347r O.

(22) მათ] მათთა O. რომელი O. მას] მათ O.

C. XV.

(1) ante თქუა om. და O.

(2) ეყო O.

(3) ძელი მის გან O.

(4) რომელი O. მიეცის O. om. წელი-

C. XII.

- (1) ad me *post* factum est O.
 (2) *om.* habent₂ O.
 (3) *post* abdueris *add.* tu O. videas O.
 (6) *post* elevaberis *om.* et O.
 (7) *ante* perfodi *om.* et O. *ante* elam *om.*
 et O. *post* egressus sum₂ *add.* et O.
 umero] portā *sic* O.
 (9) domus₁... dicent tibi] domus Israel,
 domus exacerbantium, et dicet (*plur.*) tibi O.
 (10) *ante* die *add.* et tu O. omnis populi]
 omni populo O.
 (12) principes illi *sic* O.
 (15) eos₂] eum *sic* O.
 (16) fame et morte O. ingressi sunt O.
 (19) ad] super O. habitant] sunt O.
 (23) die] dicite O.
 (25) exacerbantium] exacerbans O.
 (28) die] dixi I. *ad finem versus* Dominus
semel O.

C. XIII.

- (6) eos] eum *sic* O.
 (9) scribentur] ordinabuntur I.
 (11) *ante* cadet₂ *om.* et O; *post id item*
om. et O.
 (14) scient O.
 (16) propheta IO : correxī. *post* Israel
om. qui₁ I. Hierosolymam] Israel O.
ante qui₂ *om.* et O.
 (18) *post* die *add.* eis O. consuunt] ligant
 O.
 (19) *post* paulum *add.* unum O.
 (20) congregatis O.

C. XIV.

- (4) homini *semel* O.
 (5) ut] *corrupte* O.
 (7) homini *semel* O.
 (9) *om.* ille O.
 (10) mendacium illud] numerum illum O.
 (11) *om.* iam O.
 (14) Novē O. iudicio suo O.
 (16) *ante* tres *om.* et I.
 (19) effuderis I. eam] eos O.
 (20) Nove O.
 (22) illis] eorum O. *ego sum* qui]
 quod (?) O. eam] eos O.

C. XV.

- (1) *ante* dixit *om.* et O.
 (2) fiet] factum est O.
 (3) lignum ex ea O.
 (4) dabitur] datur O. *om.* de anno O.
 erit *bis* O.

წადითი O, ante quod fuit და, nunc autem erasum I. იყოს bis O.

(5) არკლათუ O. om. ლა თუ O. რომელი O. და ante არლარა] რამეთუ O.

(6) მათ/ f. 347v O. ხე I.

(7) მივსცე O. რაჟამს] რამეთუ O.

(8) მივსცე O. უფალი semel O.

C. XVI.

(2) მისნი] მათნი I.

(3) ქანაანის O.

(4) მას] შენსა O. უბე I.

(5) om. და₁ O. ერთი ამათგანი] ამის ყოვლისაგანი O.

(7) ქალაქთა] ქალაქად ut vid. O. ქალაქთასა cum circulo superscripto I. ante ძუძუნე add. და O. აღემართნეს/ f. 348r O.

(8) აჰა] არა O. შენ ante თანა] შენსა O.

(9) ad initium versus om. და განგებანე შენ წყლითა I. განვრცხი O.

(11) სალტენი O.

(12) გრკალითა O.

(13) om. და ante ჭრელი O. შკამც O.

(14) შენის[] pagina abscissa I. შორის ante თესლებსა O. რამეთუ] რადათა O.

(15) თანაწარსავალსა IO : correxi.

(16) იქმნენ O. om. და ante არა O. იყოს/ f. 348v O.

(17) om. მისგანი₁ O. მის ჩემისაგანი O. წუთელისანი sic O.

(18) ჩემი_{1, 2}] შენი forte correctum manu correctoris O.

(19) დასდგი : ს additum manu correctoris I : დააგე, ante quod add. შენ O. სულნელებისა O.

(20) მოვიყვანენ O.

(21) მისცენ O. om. მათ O.

(22) სცხონდი O.

(23) იშენე I. საყოფლები O.

(24) უბანთაჲ O.

(25) დასაბამსა : ბამ insertum manu correctoris I. აშენენ I. ante სასიძველნი add. ყოველნი O. სიკეთც O.

(26) მოზღვარეთა eum circulo superscripto I : მოს/აზღვრეთა f. 349r O.

(27) ante ასულთა add. და O. განგდრიკცს O.

(28) ასურთაჲსა sic IO : correxi. ეგრეთ I.

(30) om. შენ O. მეძვისა დედაკაცისაჲ O.

(31) აშენენ I : აღაშცნენ O : აშცნენ scripsi. დასაბამსა] დაბასა I. om. შენი O. სასყიდელსა : ლ additum manu correctoris I.

(32) მემრუშე I.

(33) მსიძავთა] მეძავთა O. მისცემდ O.

(34) დაურთევდ] დაუკლევდ O. შენ₂/ f. 349v O.

(35) მეძავო O.

(36) რვალი] ძალი O. მათ] forte შდ I.

(37) მითუქრითთ O. შენ₂ fuit scriptum bis, nunc autem semel I.

(39) სასიძველი O. დაჰცნენ O. om. შენი₂ O. ჭურჭერი O.

(40) მოიყვანენ I : მოიყვანენ : ნ₁ additum super lineam manu correctoris O.

(41) მოგაქციონ O. არლარა O. გცემდენ O.

(42) მოვჰფინო/ f. 350r O. არლარა O.

(43) არა] არლარა O. მოვიკსენე O.

(45) ეგრეთცა I. ასული semel O. განიშორის O. om. და დათა... შვილნი₂ თვსნი O. ante დედაჲ add. და O.

(46) და₁ : fuit primum დედაჲ, დე nunc autem erasum I. უმრწემესი I.

(47) om. ებრ₁ O. ხვეილოდე fuit primum, nunc autem ვი erasum I : ხვლოდი ut vid. O. შენთა] მათთა O.

(48) მე additum manu correctoris I. ყოს სოლომან O. post ასულთა add. გან O. ეგე] იგი O.

(49) განრნა sic I. ნაყოფიერებითა] ნაყოფიერებითა O. მისთაჲთა/ f. 350v O.

(50) მალლოოდეს O.

(51) ზოგცა : გ additum manu correctoris I. განამრავლენ I : განამრავლც O : განამრავლე scripsi. განამართლენ correctum e განამრავლენ I : om. განამართლენ O. om. ყოვლითა O.

(52) ამის O. უშჯულოჲ] უშჯულოეზაჲ O. იგინი] იგი I. მიილო O.

(54) ჩემდა] შენდა I.

(55) მოეგენით O. om. ვითარცა იყვენით O.

(57) უკე/თურებისა f. 351r O. იგი O. გარემოჲსთა O. უცხოთესლთა O.

- (5) et] quia O. (54) me] te *sic* I.
 (7) eum confirmavero] quia confirmabo O. (55) restitutae estis O. *om.* sicut eratis
 (8) Dominus *semel* O. O.

C. XVI.

- (2) eius] eorum I.
 (4) illa] tua O.
 (5) *om.* et₁ O. unum de his] aliquid de hoc omni O.
 (7) *ante ubera add.* et O.
 (8) ecce] non O. pactum tecum] cum pacto tuo O.
 (9) *ad initium versus om.* et lavi te aqua I. eluo O.
 (12) anulum] cum anulo O.
 (13) *ante discolor om.* et O.
 (14) quia perfectum erat] ut perfectus sis O.
 (16) *ante non om.* et O.
 (17) *om.* illo₁ O. illo₂ meo O. masculi] *vocabulum ignotum* O.
 (18) meum_{1, 2}] tuum, *forte correctum* O.
 (19) apposuisti] tu posuisti O.
 (20) adduxisti] adducam O.
 (21) *om.* illis O.
 (23) habitationes, *hoc est lupanaria* O.
 (24) in... plateis] omnium platearum O.
 (25) *ante lupanaria add.* omnia O.
 (27) *ante filiabus add.* et O.
 (30) *om.* tu O. meretricis mulieris O.
 (31) principio] pago *sic* I. *om.* tuam O.
 (33) adulteris] meretricibus O.
 (34) addebas] mactabas *sic* O.
 (36) aes tuum] potentiam tuam O.
 (39) *om.* tuum₂ O.
 (41) avertent O. dabis] dabunt tibi O.
 (43) *ante non add.* iam O. recordata es] recordabor O.
 (45) filia *semel* O. *om.* et soror... filios₂ suos O. *ante mater add.* et O.
 (47) secundum vias] in viis O. tuis] earum O.
 (48) faciet Sodoma O. filiae₁] a filiabus *sic* O.
 (49) ubertate] voracitate O.
 (51) *om.* iustificasti I. *om.* omni O.
 (52) id] hoc O. iniquam] iniquitatem O. eas] eam I. accipies O.

- (58) მოიხუენ I.
 (59) ეგე₁] იგი O. აღტქუმათა შენთა O.
 შენდა : და additum manu correctoris I.
 მომართ O.
 (60) ad initium versus lacunam indicavi.
 საუკუნოდ O.
 (61) უცხოთესლთა O. აღსაშენებელად
 I.
 (63) გრცხუენოდის : ს additum manu
 correctoris I. om. შენდა O. მერმ₃ O.

C. XVII.

- (3) და ჰასაკითა სავსემან და გრძელმან
 ფრცხილითა O. post მიმართებად add.
 და O. შესლვაჲ O. ლიმბანესა sic : ი
 super lineam additum O. ნაძუთა/ f. 351v
 O. მისთანი I.
 (4) სიჩხუესა I : სიჩხუოდსა O : სიჩხოდსა
 scripsi. და მოიხუნა და მოჰკუეთნა O.
 ante ქალაქსა add. და O. დასხნა : ხ
 incertum, potius ტ O.
 (5) ante წყალთა add. და O.
 (6) post იქმნა add. იგი O. ვენაკად : კა
 additum manu correctoris I : ვენაკ O.
 ante გამოჩინებულ add. და O. მისნი₁]
 მის O. ქუეშ₃ O.
 (7) დიდ₂ cum circulo superscripto I, post
 quod add. ფრიად O. ante მრავალი add.
 და O. მროსა sic I.
 (8) ante ველსა fuit და, nunc autem erasum
 I. ante იგი lacuna esse videtur. ნორჩი
 additum manu correctoris I : მორჩი O.
 და ante გამოსცეს bis I. და ante რაჲთა
 additum manu correctoris I.
 (9) om. არა₁ O. განკდეს I : განკმეს ut
 vid. folio plicato O. ყოველი] ყუავილი
 O. აღმოცემული : აღ additum manu cor-
 rectoris I.
 (10) უკუე O. წარიმართოს ut vid. folio
 plicato O. არა/ f. 352r O. მობერვასა :
 ა₁ additum manu correctoris I. ცეცხლი-
 სასა : სა additum manu correctoris, cum cir-
 culo superscripto; forte legendum est ცხე-
 ლისა I.
 (11) თქუა, post quod om. მე O.
 (12) ante წარიყვანოს om. და O. om.
 იგინი O. ბაბილონდ : ვ ut vid. erasum
 O.
 (13) ნათესავისა გან სამეუფოდსა O.
 om. გან I. მიიყვანოს O. ქუ₃შ₃ I.

- (14) ამაღლდენ O.
 (15) მას] მან O. გარდაჰკდეს O.
 (16) ვარ O. უფალი semel O. om.
 მეფ₃ იგი O.
 (17) ლაშქრითა : ქ additum manu correc-
 toris I. შენებითა I. სადასართაჲთა O.
 აღებად/ f. 352v O. კაცთაჲსა O.
 (18) post კელი add. მისი O. განერ₃ს O.
 (20) მახე I.
 (21) სცნათ : ნ additum manu correctoris I.
 (22) უფალი semel O. post მთასა add.
 ზედა O.
 (23) om. იგ₂ O. ნორჩი cum circulo su-
 perscripto I : მორჩი O. მოიგნენ O.

C. XVIII.

- (2) ძეო/ f. 353r O. რომელ O. ჰამ₃ს
 O. ძეთაჲ] შვილთა O.
 (4) რომელმანცა O.
 (5) სიმართლე I.
 (6) განუტევნა O. შეაგინა O. om. რაჲ
 იყოს O.
 (7) ჰმძლავრა O. მიცეს O.
 (8) კელი] ფერკი O.
 (9) სრულ იყოს] ვილოდის O. დაემარხ-
 ნენ I : დაიმარხნეს O : დაემარხნეს scrip-
 si. ცხოვრებით O. ცხოვრდდეს sic I :
 ცხოვრდეს O : ცხოვრდეს scripsi.
 (11) თვისისა O. მოყუსისა/ f. 353v O.
 (13) post ზედა add. ვე O.
 (14) post ცოდვანი om. მამისა მისისანი I.
 რომელ O.
 (15) მთათა correctum e მათთა I. ჰამოს
 O. მიადგნეს O. სათქუმელთა correc-
 tum e სათქუმათა I. შეაგინოს O.
 (16) ჰმძლავროს O. იკუთოს O. იტა-
 ცოს O. სცეს O. შემოსოს O.
 (17) გარეშდოაქციოს O. კელი] ფერკი
 O. add. და ante ვახში, post id autem om.
 და O. აღნადგინებით O. მოიღოს O.
 სიმართლე I. ქმნას O. ვილოდის
 O. ante არა add. და O.
 (18) post ჭირი fuit რ₃, nunc autem erasum
 I. ქმნა I. om. ეგე O. სიცრუეითა]
 სიკუდილითა O.
 (19) რამეთუ/ f. 354r O. om. მან O.
 სიმართლე I. ქმნა] ყვნა O. ცხოვრე-
 ბით O.
 (20) ante სულმან add. და O. ცოდო sic

(59) *pacta tua O.*

(63) *om. tibi, O.*

C. XVII.

(3) *et staturā plena et longa unguibus sic O. post propositum add. et O. ut introeat] introitum O.*

(4) *et tulit et abscidit O. ante in urbe add. et O.*

(5) *ante super add. et O.*

(6) *post factum est₁ add. illud O. ante ut add. et O. suos supra] super eam O.*

(7) *post magna₂ add. valde O. ante plena add. et O. stipite (?)] cadavere sic O.*

(8) *post multas addidi pinguescit.*

(9) *nonne] numquid O. desiccabuntur] transibunt I. omnia quae] flos qui O. germinaverunt] germinavit O.*

(11) *om. mihi O.*

(12) *ante educet om. et O. om. illos O.*

(13) *de semine regio O.*

(15) *sibi] illa O.*

(16) *Dominus semel O. om. rex ille O.*

(17) *valli] in vallo sic I.*

(18) *post manum add. suam O.*

(22) *Dominus semel O.*

(23) *om. illud₂ O.*

C. XVIII.

(6) *om. cum erit O.*

(8) *manum suam] pedem suum O.*

(9) *perfectus fuerit] ambulaverit O.*

(14) *post peccata om. patris sui I.*

(16) *faceret] fecerit O.*

(17) *manum suam] pedem suum O. et fenus cum usura O. ambulaverit O. ante non add. et O.*

(18) *iniquitate] morte O.*

(19) *om. ille O.*

(20) *ante anima add. et O. peccaveris sic*

- O. იგიცა O. ante ძემან add. და O.
 სიმართლე I. მართლისა O. om. ვე2
 O.
 (21) მოაქციოს bis scriptum, in secundo
 loco ut vid. cancellatum I. სიმართლე I.
 ცხონდეს O.
 (22) ante ყოველნი add. და O. რავდენნი
 O. რაოდენნი ქმნა correctum e რაოდენ
 იქმნა I. მოვიკსენნე O. ქმნა O.
 ცხონდეს O.
 (23) ნებით ვინებო O. ცხორება O.
 (24) რომელი₁, post quod om. იგი₁ O.
 om. იგი₂ O. რომელ₂] რომელი O.
 მოვიკსენნე O.
 (25) სტქუათ O. ისმინეთ O. არს₂
 არსა O. არს₃/ f. 354v O.
 (26) post ცოდვასა add. მას O.
 (27) სიმართლესა და განკითხვასა O.
 (28) ქმნა I. ცხორებით ცხონდეს O.
 (30) თქუნე₂] თქუნდა I.
 (31) განიზოვრენთ I. განიზორეთ...
 ყოველი უშჯულოება თქუნე O. ჰყ-
 ვენთ I.

C. XIX.

- (2) ლეკვნი O.
 (3) ლომ] ლუმ I. ტაცებად/ f. 355r O.
 (4) მათს[ა] pagina abscissa I.
 (5) ante ლომად add. და O.
 (6) om. კაცებსა I.
 (8) გარემო] გამო, ante quod add. ნათე-
 სავთა O.
 (9) ante მოვიდა add. და O. ბაბილო-
 ნელთაჲსა O. ესმეს O. მისი] Բ՛ს ut
 vid. in rasura O.
 (10) post ვენაკი add. და O. მცენარე I.
 om. წყალთა გან მრავალთა O.
 (11) om. და₁ O. ტომთა O. მისითა
 correctum e მისთა I. სიკეთე I. მის-
 თათა O.
 (13) om. ქუეყანასა O. ურწყ/ულსა f.
 355v O.
 (14) ტომი O. იყო I. გოდება O.

C. XX.

- (1) თთუესა : თ₁ forte erasum O. თვსა-
 სა O. მოხუცებულნი სახლისა გან ის-
 რაჲლისა O.

- (5) გამოუცხადე O.
 (6) დღესა O. om. მათ₁ O. რომელსა
 I. გ₁ლი I. უმეტეს I.
 (7) არქუ O. post თუალთა add. გან I.
 (8) საძაგელ/ებაჲ f. 356r O. განიზორეს
 O. ვთქუ O. om. შორის₂ O.
 (11) რომელმანმცა] რაჲთამცა O. კა-
 ცადსკაცადმან O.
 (12) რ[აჲთა] pagina abscissa I.
 (13) განიზორნეს O. ფ[რიად] pagina
 abscissa I.
 (15) და₁ additum manu correctoris I. გა-
 მომდინებელი (?) I. გ₁ლი I, ante quod
 add. და O. იგი/ f. 356v O. უმეტეს I.
 ქუეყანისა O.
 (16) შეაგინებდე[ს] pagina abscissa I.
 (17) მოვასრულენ O.
 (19) იმარხვედეთ O.
 (20) ყვენთ I.
 (21) სამართალთა ჩემთა... იმარხვიდეს
 O. ante რომელმანმცა add. და O. მათ
 ზედა მიფენად O.
 (22) om. და₁ O. შეივიგინონს sic I.
 (23) აღვილო O. მათდა] მათა O.
 (24) არა additum manu correctoris I. გან-
 იზორნეს/ finis f. 356v O. Folia quae
 sequuntur (f. 357r-f. 369v) non tradunt
 textum secundum verum ordinem; et exstant
 quaedam lacunae, eo quod aliquot folia per-
 dita sunt. Ad calcem paginae exstat nota
 illegibilis de lacuna 2 foliorum, quae tendit
 a XX, 40 usque ad XXI, 27. Incipit f.
 360r-v (XX, 24-40), cuius imago phototypi-
 ca deest.
 (27) სახლსა₂ : b additum manu correctoris
 I.
 (28) მსხუერპები sic I.
 (30) შემდგომად] შ₁დ I.
 (31) მისაცემელთა correctum e მისთა ცმე-
 ლთა manu correctoris I.
 (33) ante გულის addidi და.
 (34) იყვენთ I.
 (35) გეშჯოდი : post o forte fuit alia lit-
 tera I.
 (38) და ante ქუეყანად additum manu cor-
 rectoris I.
 (39) ებრ additum manu correctoris I.
 (40) მონ sic I.
 (41) რაჲმს : რა manu correctoris super ra-
 suram I.

O. *post ipsa add.* quoque O. *ante filius add.* et O.

(22) *ante omnia add.* et O. commemorabuntur (*nom.*)] recordabor (*gen.*) O.

(23) volam O.

(24) *om. illae O.* commemorabuntur (*nom.*)] recordabor (*gen.*) O.

(25) dicetis O. audite O.

(26) *post peccato add.* illo O.

(27) iustitiam et iudicium O.

(30) vos₃] vobis I.

(31) omnem iniquitatem vestram O.

C. XIX.

(5) *ante leonem add.* et O.

(6) *ante comedebat om. homines I.*

(8) in circuitu] propter gentes O.

(9) *ante venit add.* et O. eius] semper(?) O.

(10) *post vinea add.* et O. *om. ex multis aquis O.*

(11) *om. et₁ O.*

(13) *om. in terra O. inaquoso O.*

(14) erit] fuit I. in planctum] planetus O.

C. XX.

(1) seniores de domo O.

(5) apparui] revelavi O.

(6) *om. eis₁ O. quam] in qua sic I.*

(7) dixi] die O. oculorum vestrorum] ab oculis vestris (?) I.

(8) in medio terrae] in terra O.

(11) qui... viveret] ut faciat illa unusquisque et vivat O.

(15) *ante favus add.* et O.

(17) consumpsi O.

(21) custodiebant O. *ante quicumque add.* et O. super eos effunderem O.

(22) *om. et O.*

(23) levabo O.

(24) amoverunt/ *lacuna in O.*

(33) *post excelso addidi et.*

(43) მოიკსენნეთ correctum e მოგიკსენნეთ I.

(46) მიმართ მთავრისა მიმართ cum circulis circumscriptis I : მიმართ₁ omisi.

C. XXI.

(3) ცროს sic I.

(6) ითქუნ : უ additum manu correctoris I.

(7) დაქსნდეს I : correxī. განციენენ I : correxī.

(8) post მომართ add. iterum სიტყუა უფლისა I.

(9) ძწო I.

(12) დაიცივლე : და additum manu correctoris I.

(15) ბრწყინვალე correctum e ბრწყინვალედ I.

(22) ლაშქარი : ქ additum manu correctoris I.

(27) /იგი ესევითარი iterum incipit textus eodiceis O, mutato ordine foliorum, f. 361r.

მოვიდეს correctum e მოვიდენ I.

(28) ამას correctum e მას I. აღონა O.

(29) შენსა] მისსა I, post quod add. ამაოსა O. post წყლულთა om. ზედა O.

(30) ამას O. om. თვსსა O.

(31) მივჭინო] მოვჭებრო I. წარმართთა O.

(32) შორის ქუეყანასა შენსა O. ante არა add. და O. ვიტყოდი I.

C. XXII.

(2) გასჯო O. ეგე O.

(3) ვარქუ ამას O. შენი] ჩენი I. შენდა] შენი I.

(4) რომელნი] რომელმან I. ante გულის/ (f. 361v) om. და O. რომელთა O. მიგცე O.

(5) და გემდერდენ] დაგემკვდრენ sic O. სახლო O.

(6) მთავარნი] მრავალნი O. დასთხო I.

(7) სიცრუედიით sic I.

(9) ante არაწმიდებასა add. და O.

(11) თითოეულნი O. post შეაგინებდეს add. შორის, forte erasum I. უშჯულოებით] და უშჯულოებდეს, post quod om. და O. ante ასულსა add. და O. post

დაამდაბლებდეს add. და უშჯულოებდეს O.

(12) ante ქრთამსა add. და O. რ[ათა]/ (f. 362r) folio plicato O. om. აღსასრული O. ხოლო] რამეთუ O. აღონა O.

(13) აგისრულებიეს I.

(14) ante უკუეთუ add. და O. დადგრომით O. ante შორის add. თა, postea cancellatum I.

(16) დავამკვდრო O.

(18) om. ყოველნი O.

(19) აღონა O.

(20) მოიღიან O. om. და ბრპენი I. გამაღონობად : დნო additum manu correctoris I. ეგრეთ O.

(22) ვეცხლი/ f. 362v O. ბრძმეთთა I. სცნათ O. მივჭინე sic I.

(24) ante არქუ add. აჰა ესერა O. ante არცა om. და O. დღწსა O.

(25) შეშქამდეს O.

(26) მათსა/ finis f. 80r I : col. a f. 80v vacua I.

(27) om. და₁ O. მისნი] მათნი O. სისხლსა O.

(28) აღბუნებდეს cum circulo superscripto I. ante რომელნი add. და O. om. უფალი₂ O.

(29) ქუეყანისასა] ყოველსა O. ნატაცებთა O.

(30) ante მდგომარე add. და O. ქუეყანისათა/ finis f. 362v O. Incipit f. 357r O.

(31) და₁ additum manu correctoris I.

C. XXIII.

(3) om. მუნ₁ დაეთხინეს (-ინნეს I) ძუძუნი მათნი და O.

(4) ოლოლია : ი additum manu correctoris I : ოლია O. უხუცესსა O. post შენეს add. მათ O. post ასულებ add. მათნი manu correctoris I. სახლნი O. ოლია₂ O. ოლიბა₂ O.

(5) ოლია O.

(6) შემოსილთა additum manu correctoris I. ვაკნითონთა (forte ივა-) ut vid. O. ჭაბუკნი O. ამკედრებულნი O.

(8) დაოტევა sic I. დაწვებოდეს O. მისი] მათი O.

(9) ასურასტანელთა₂ sic O.

C. XXI.

- (7) dissolvetur I : *correxi*. frigescent I : *correxi*.
 (8) *post me add. iterum verbum Domini I.*
 (27) *post neque/ incipit iterum O.*
 (29) tua₁] eius I. *add. vana post tua₂ O.*
 (30) illo] hoc O. *om. propria O.*
 (31) effundam] sufflabo I. manus gentiles O.
 (32) *post terra add. tua O. ante non add. et O. loquar I.*

C. XXII.

- (2) *post iudicabis add. tibi O. hanc] istam O.*
 (3) *dic ei] dixi huic O. tuum] meum I.*
 (4) quos] tu qui eos I. *ante in desiderio om. et O. quod] in illis quae O. dedi] dabo O.*
 (5) vicinis tuis et iis quae... et illudent tibi] vicini tui et ii qui... hereditabunt te O. *impura... plena] impura domus et plena O.*
 (6) principes] multi O. effunderes I.
 (9) *ante impuritatem add. et O.*
 (11) *post polluebant add. in medio I. in iniquitate... suam] et operabantur iniquitatem unusquisque in sororem suam O. ante filiam add. et O. post humiliabant add. et operabantur iniquitatem O.*
 (12) *ante munus add. et O. om. finem sic O. mei autem] quia mei O.*
 (14) *ante numquid₁ add. et O. stans] manens O.*
 (16) hereditabo] habitare faciam O.
 (18) *om. omnes sunt O.*
 (20) *post plumbum om. et stannum I.*
 (22) effudi I.
 (24) *ante dic add. ecce O. ante neque om. et O.*
 (27) *om. et O. eius₁] eorum O.*
 (28) *ante qui₂ add. et O. om. Dominus₂ O.*
 (29) terrae] omnem O. praedas O.
 (30) *ante qui staret add. et O.*

C. XXIII.

- (3) *om. ibi fluxerunt ubera earum et O.*

- (4) Olla₁ O. *post pepererunt add. illae O. post filias add. manu correctoris suas I. nomina] domus sic O. Olla₂ O.*
 Olliba₂ O.
 (5) Olla O.
 (8) eius₂] suam O.

- (10) წარიყვანეს I. მოკლეს და/ f. 357v O. მიმართ მისთა O.
- (11) ოლიბე O. ante უფროსს add. და O.
- (12) post მთავართა om. და I.
- (15) ვარშამავი O.
- (16) თულაგანა მათ correctum e თულათა გან მათ I : om. მათ O.
- (18) sic legitur in O : და გამოიჩინა სიძვათ თვის და გამოაცხადა სარცხველი (-ვლელი I) თვის და განეშორა სული ჩემი მათ გან ვითარცა იგი განეშორა სული ჩემი დისა მისისა გან. მამისა addidi.
- (19) რომელსა I.
- (20) ვითარცა₁/ f. 358r O. ქუქუნი ცხენთანი bis O. om. ვითარცა₂ O.
- (21) მიჰხედე O.
- (22) ოლიბა O. ესრეთ O. განეშორა O. ante გარემო add. და O.
- (23) სიკუველნი O. ასურასტანელთანი O. ante ერისთავნი om. და I. ante ყოველნი₃ om. და O. post მთავარნი add. და ერისთავნი O. სახელოვანნი] სახეულნი, ante quod om. და O.
- (24) ეტლებითა... თულაგებითა O. მცელნი sic I.
- (25) ante ძენი add. იგინი O. წარიყვანეს O. om. შენი O. ცეცხლმან correctum e ცხოველმან ut vid I.
- (26) განგძარკო O.
- (27) უმსახურებელობა sic O. om. ქუეყანით O. ეგვპტისა O. მიაღვნე/ f. 358v O. post შენნი add. მათ O. შერმც O.
- (29) შენი post ნაშრომი additum manu correctoris I. გამოაცხადა O.
- (31) post მიგცე add. შენი O.
- (32) შესუ O. გარდამრც eum circulo superscripto I : გარდამრე O. სიმრავლესა O.
- (33) განრყენილებად O.
- (34) შესვ O. დღსასწაულნი IO : cor-rexi. თვის O, ante quod om. და I.
- (36) ოლადა O. ოლიბადა O.
- (37) მეშენეს O. იგინი/ f. 359r O.
- (38) ვიდრემდე O. ესე O. ante შაბათნი add. და O. იქმნეს I.
- (39) om. შორის O.
- (40) om. და₁ O. შორით O.

- (41) შჯდი O. აღგებული] დაგებული O. om. ჩემი₁ O.
- (42) განსცხრებოდეს O. om. კატადასა O. სავლტეთა O. თათთა მათთა O.
- (43) იმრუშცხენ I.
- (44) ოლადასა O. ოლიბადასა O.
- (45) მათ O. მემრუშისადათა ut vid. O. სისხლისადათა O. მემრუშცხენი O.
- (46) შემოტაცებადა O.
- (47) დაჰკრიბეთ O. ante ქვისა add. და O. დაჰვურემდი O. მათ/ f. 359v O.
- (48) განისწავლენ I. om. ყონ O.

C. XXIV.

- (1) თუესა O. თვისა I.
- (2) ძლო O. ამიერთგან O. წარიტარა : რ manu correctoris in rasura I : წარვიდა O : წარიტრა scripsi. ბაბილონისადა O.
- (3) არქუ] ჰრქუა O. om. აღონადა O.
- (4) გამოშორებული O.
- (5) om. რჩეულთა გან O. ქუც შეუგზენ] ქუეშს უგზენ O. შეიზრო] შეიგლძო ut vid. O.
- (7) დავთხიე O. მიწათა sic O.
- (8) შურისგებად semel O. მივეც/ finis f. 359v. Incipit f. 369r O. დაფაროს, post quod add. იგი O.
- (12) გამოკლეს O. რცხუნეს I.
- (13) განჰწმიდნე I : განსწმიდე O : განსწმიდნე scripsi. შერმც O.
- (14) ante არა add. და O. არცა correctum e არლა I. ante არაწმიდათ add. და გზათაებრ შენთა O. ante ფრიად add. და O.
- (16) ante არცა add. და O.
- (17) სისხლთა O. post შენი₁ add. ამის თვის O. შჰამო O.
- (18) om. იგი O. და/ეგრეთ f. 369v O. მიბრძანა O.
- (19) მითხრა O. post რომელსა add. ესე O.
- (21) აღონა O. დავიშთენ O.
- (22) ვყავ O. შჰამოთ O.
- (24) ეზეკიელ O.
- (25) ante არა add. ანუ O. დღსა₁ O. ძალი] ძუალი ut vid. O. სიმაღლე I. ante გულის add. და O.
- (26) დღსა O.

- (11) Ollibe O. *ante plus add. et O.*
 (12) *ante imperatores om. et I.*
 (15) tiarae tinctae erant] tiara tincta erat O.
 (16) *om. in eos O.*
 (18) et ostendit₂... patre eius] et elegit fornicationem suam et discooperuit ignominiam suam, et recessit anima mea ab eis sicut recessit anima mea a sorore eius O. patre *addidi.*
 (19) quibus] qua I.
 (20) coitus₁ equorum *bis O. om. velut₂ O.*
 (22) Ooliba O. *ante in circuitu add. et O.*
 (23) Sikuos O. Assyriorum O. *ante imperatores om. et I. ante omnes₃ om. et O. post principes add. et imperatores O. nominatos] domesticos, ante quod om. et O.*
 (24) cum curribus et rotis O.
 (25) *post concident add. illos O. om. tuas₃ O. ignis correctum e vivens ut vid. I.*
 (26) detraham O.
 (27) terra Aegypti] Aegypto O. *post tuos add. in eos O.*
 (29) revelavit ignominiam O.
 (32) bibe O. ebrietatem] multitudinem O.
 (33) destructio *sic O.*
 (34) *ante neomenias om. et I.*
 (36) Ollam... Ollibam O.
 (38) *om. quoque O. ante sabbata add. et O. abominati sunt] abominanda facta sunt I.*
 (39) in medio domus meae] in domo mea O.
 (40) *om. et₁ O.*
 (41) ornata] posita O. *om. meum₁ O.*
 (42) *om. hominum O. armillas (plur.) O. capitibus O.*
 (44) Ollam... Ollibam O.
 (45) hi] illi O. sanguinis O.
 (47) lapidate O. *ante lapidatione add. et O.*
 (48) *om. facient O.*

C. XXIV.

- (2) hinc a die] abhinc O. se movit] abiit O.

(3) die] dices O. *om. Adonai O.*

(5) *om. de electis O. pecoribus saginatis] pecorum saginatorum O. gelarunt] corrupte O.*

(7) pulveribus *sic O.*

(8) ut ultionem peterem *semel O. operiret eum O.*

(14) *ante non add. et O. ante impura add. et secundum vias tuas O. ante valde add. et O.*

(16) *ante neque add. et O.*

(17) sanguinibus O. *post tu add. propter hoc O.*

(18) praecepit O.

(21) manebunt O.

(22) fecisti] feci O.

(24) Ezekiel O.

(25) fortitudinem] os *sic O. ante desiderium add. et O.*

(27) დაპყრუვდე] დახყრუნდე sic I.
იყო/ finis f. 369v O. In O exstat lacuna
unius folii a XXIV, 27 usque ad XXVI, 1.
ნიშად correctum e სიშნად I.

C. XXV.

(1) ძეთა... ამონისთა litteris capitalibus minioque scriptum I.
(3) და ante სახლსა bis I.
(7) განვირთხა correctum e განირთხა I.
(8) მოაბსა ზედა litteris capitalibus minioque scriptum I.
(9) დავრღვო I : correxī. კერძუასასა sic I.
(11) post ცნან addidi რამეთუ.
(12) ედომელთა ზედა litteris capitalibus minioque scriptum I. იკსენეს : ე₁ additum manu correctoris I.
(15) ფილისტიმელთა ზედა litteris capitalibus minioque scriptum I. უკუნისამდე additum manu correctoris I.

C. XXVI.

(1) წორსა ზედა litteris capitalibus minioque scriptum I. /მომართ iterum incipit textus codicis O, f. 363r.
(2) სორ O. მოიქცა I. om. სავსე იგი O.
(3) აღონა O.
(4) განვანჭრიო O. post მის გან add. და მის sic O.
(5) ante იყოს₁ add. და O. ზღუასა] ზღუდეთა O. აღონა O.
(7) აღონა O. om. ნაბუქოდონოსორ O.
(8) იყენენ O. მოწყვდნეს O.
(9) ante ზღუდენი add. და O.
(10) ჰუნე/თა f. 363v O. მათთაათა O. მისთაათა I. ეტლებისუთუალთა ეტლთა (om. I) მისთაასა (მისთაათა I)] ეტლისუთუალთა გან ეტლთა მისთაასა O. შენნი] მისნი O.
(11) ante საჭურველითა add. და O. დაითრგუნენ : o additum manu correctoris I : დაითრგუნენ O.
(12) დაარღვნეს : ა₂ additum manu correctoris I. შთაყაროს I.

(13) om. შენთა₁ O. მერმს O.
(14) ante საკმობელად add. და O. აღიშენო I. om. უფალი O. იტყვს] იტყოდა O. აღონა O.
(15) სორ O.
(16) ante განკრთომით add. და O.
(17) /აღიღონ f. 364r O. om. შენ₂ O. ზღვთ] ზღუდით O.
(18) შეიშინეს O. om. ჭალაკთა O.
(19) აღონა O.
(20) საუკუნს, post quod om. და O. დაემკვდრო O.
(21) post იყო add. შენ O. აღონა IO : correxī.

C. XXVII.

(3) აღონა O. om. სორსა O. სიკეთე I.
(4) ბელლიმ I.
(5) ante მოგართუეს add. და O. სახერხველთა sic O.
(6) ბასაანით O. სერტყოვანნი/ f. 364v O.
(7) ბვსონი O. გიქმნეს O. შესამოსელად O. შესამკობელად O. იაკინთს O. ლისეველთა I : ელისესთა O : ელისეველთა scripsi. om. და ante გექმნა O.
(8) არადიელნი cum circulo superscripto I : არაბიელნი O. მესაჰს O. მენავს O.
(9) განძლიერდეს O. მხერველნი O. დასავალით] აღმოსავალით, post quod add. და O.
(11) არადიელთანი cum circulo superscripto I : არადელთანი O. ante ძალი om. და I. ante მცველნი add. და O. კაბარჭები O. სიკეთე I.
(12) ვაჰარ O. ტყვ sic O.
(13) post ელადა₂ om. და O.
(14) /თერგამამსა f. 365r O.
(15) შუათა O.
(16) ლამოთი] დალამოთი I.
(17) რეტიწე O.
(18) მეღეტონით O.
(19) ასაეთით I : ასალით O : ასაელით scripsi. თუალგბ O.
(20) დედანი cum circulo superscripto I : დედან O. შენდა] შენთა I.
(21) ante მთავარნი add. და O. post ვაჰარ om. შენდა I.

(27) eris/ *lacuna in O.*

C. XXV.

(3) et *ante super bis I.*

C. XXVI.

(1) me/ *incipit iterum O.*

(2) Tyrus] Sor *hic et passim O. om. plena illa O.*

(4) *post de ea add. et eius sic O.*

(5) *ante erit₁ add. et O. maris] murorum O.*

(7) *om. Nabuk'odonosor O.*

(8) erant] erunt *O.*

(9) *ante muros add. et O.*

(10) eius₁] eorum *O. rotarum] propter rotas O. om. curruum I. tui] eius O.*

(11) *ante in armis add. et O. conculcabit plateas tuas O.*

(13) *om. tuorum₁ O.*

(14) *post duram add. et O. om. Dominus₁ O. dicit] dicebat O.*

(15) Tyro] Tyre *O.*

(16) *ante pavore add. et O.*

(17) mari] muro *O.*

(18) timuerunt *O. om. insulae O.*

(20) *post sempiternum₂ om. et O.*

(21) *post eris add. tu O.*

C. XXVII.

(3) *om. Tyro O.*

(4) Bellim *I.*

(5) *deseeta est... cupressus O. ante advexerunt add. et O.*

(6) Basaan *O.*

(7) *fecisti tu] fecerunt tibi O. Elisaeis]*

(8) Aradii] Arabes *O.*

(9) *confortati sunt in consilio tuo O. ab occasu occasuum] ab ortu et ab occasibus*

(?) *O.*

(11) *ante exercitus om. et I. ante custodes add. et O.*

(13) *post Elada om. et O.*

corrupte I. ante factum om. et O.

(16) Dalamot' *I.*

(18) Meleton *O.*

(19) Asael] Asaet' *I.*

(20) tibi propter] propter tuos *I.*

(21) *ante principes add. et O. post negotiatores om. tibi I.*

- (22) საბადასანი O. არაბიადასანი O.
ანთრავითა კეთილითა O.
(23) ქანანი O. om. ასურ... შენდა₂ O.
(24) იაკინთ₃ O. შე/კრული f. 365v O.
ante საროასა om. და O.
(25) მწირთაჲთა, post quod om. შენთაჲ-
თა O. აღივს₃ O.
(27) ante მწირთა om. და O. შენ შო-
რის₂ O. დღსა O.
(28) შეიშინეს O.
(29) გარდამოკდეს O. ნავებით O. post
მხდომნი om. და O. ante მხერვალნი
om. ნავთა I.
(30) ante ღალად add. და O. ვალალაებ-
დენ] ვალალუბენ I. დაირეცონ O.
(32) ante გოდებაჲ add. გოდებაჲ წორი-
საჲ litteris capitalibus scriptum I.
(33) რავდენ O.
(34) სიღრმსა O. წყლისასა] ზღვსასა
O. მხერვა/ლნი f. 366r O.
(35) ante მეფენი add. ყოველნი O. post
განჰკრთეს add. შენ ზედა O. ცრემ-
ლოოდეს O.
(36) დაისტვნენ O. წარწყმედულ იქმ-
ნე O.

C. XXVIII.

- (1) მეფესა ზედა წვრისასა additum in mar-
gine alia manu I : om. O. ჩემდა მომართ
სიტყუაჲ უფლისაჲ O.
(2) სურისასა sie I. აღონა O. მე] სა-
მე, post quod add. და O. post დავიმკვდ-
რე add. მე O.
(3) უკუე O. ხარ O. post შენ₁ add.
ღმრთისა O.
(4) შენითა₁] მათითა O. om. შენთა O.
(5) ანუ] ნუ O. ხმის O. განიმრავლ₃
O.
(6) აღონა O.
(7) ამის წილ] ამის თჳს bis O. om. მე O.
უცხოთესლნი შენ ზედა O. სიკეთ₃-
სა O. ante დადვან add. და O. სიკეთე
I.
(9) უკუე O. იტ/ყოლი f. 366v O.
(10) აღონა O.
(12) მიიღე O. აღონა O.
(13) სამოთხესა, ante quod add. და O.
ante იყავ add. და I. ტპაზონი cum cir-
culo superscripto I. ზმარავდონი O.

საპფირონი : 3 additum manu correctoris
(forte S. Euthymii) O. იასპინი : ნი ad-
ditum manu correctoris O. აქატე : super
ქ additum კ et super ლ additum ე manu
correctoris O. ამეთვსტონი : ეთვ in ra-
sura manu correctoris O. ბირილიონი O.

ანჰქიონი I : ონიქიონი : ო in rasura
manu correctoris O : ონჰქიონი scripsi.

აღვავესენ O. და ante საკრებელნი bis I.

(14) ვინაჲ O. ცეცხლითა O.

(15) ვინაჲ O. სიცრუვე I.

(16) ante უმჯულოებითა add. და O. და
სცოდე] ხვლოდე O. ღმრთისაჲსა O.

(17) სიკეთითა/ f. 367r O.

(17-18) om. ქუეყანად... ცოდვათა შენ-
თაჲთა O.

(18) გამოილო O. ante წინაშე om. შენ-
სა O.

(19) om. წარსაწყმედელ იქმენ O.

(20) სიღონისა თჳს litteris capitalibus
scriptum I : om. O.

(21) მის] მას O.

(21-22) და წინაწარმეტყუელებდ... აღონ-
ნაჲ bis O.

(22) აღონა O. სიღონ additum manu cor-
rectoris I.

(23) post სისხლი om. და I. ante გარემო
add. და O. ჰყოფდენ O.

(24) მერმ₃ O. სახლისა correctum e სახ-
ლსა I. ისრაჲლისა I. ante გარემოთა
add. და O. ჰყოფდენ O.

(25) in margine exteriori ფაროას თჳს ad-
ditum manu correctoris I. უფალი bis (?)
folio plicato O. ante შეეკრიბო add. და
O. om. გან... წარმართთაჲ O.

(26) დაჰწერგონ O. დაეშენენ I.
ვეო/ f. 367v O. post ყოველთაჲ add.
თჳს, ante quod add. და O.

C. XXIX.

(1) in margine ბრძანებაჲ ეგვპტესა ზედა
I. მეათერთმეტ₃სა თუესა O. თჳსა-
სა O.

(2) ეგვპტ₃სა O.

(3) აღონა O. აჰა (?) folio plicato O.
post ვეშაპსა add. შორის I.

(4) მოვსც₃, ante quod om. მე I. აღმო-
გიყვანო : გიყვანო additum manu correc-
toris I. post შენ add. მ O.

- (22) Rabae] Arabiae O. cum carbunculo bono-O.
 (23) K'anan O. om. Assur... tibi₂ O.
 (24) astrictum sic O. post funibus om. et O.
 (25) om. tuorum O.
 (27) ante advenarum om. et O. in medio tui] in te O.
 (29) descenderunt O. navibus suis O. post sedent om. et O. gubernatores] nau-tae I.
 (30) ante clamabunt add. et O. ululant I.
 (31) hic versus deest IO.
 (32) ante planctum₂ add. planctum Tyri I.
 (34) aquae] maris O.
 (35) ante reges add. omnes O. post paverrunt add. super te O.
 (36) sibilabunt O. in perditionem facta es] perdita fies O.

C. XXVIII.

- (1) om. super regem Tyri O. ad me verbum Domini O.
 (2) ego] sane, post quod add. et O. post habitavi add. ego O.
 (3) Daniel Deus Danielis O.
 (4) tua₁] eorum O. om. tuis O.
 (7) pro hoc] propter hoc bis O. om. ego O. alienigenas super te O. ante ponent add. et O.
 (13) paradisi] et in paradiso O. ante fuisti add. et I. implevi O. et ante apothecas bis I.
 (14) ignis] in igne O.
 (16) iniquitate, et peccasti] et in iniquitate ambulabas O.
 (17-18) om. in terram... peccatorum tuorum O.
 (18) produces O. om. tuam O.
 (19) om. in perditionem facta es O.
 (21-22) et propheta... Adonai bis O.
 (23) post sanguis om. et I. ante in circuitu add. et O. scient] scies O.
 (24) in domo] domus (gen.) I. post doloris add. et O. spernent O.
 (25) in margine additum manu correctoris de P'araone I. ante congregabo add. et O. om. ubi... gentilibus₂ O.

- (26) ante de omnibus add. et O.

C. XXIX.

- (1) in margine additum praeceptum super Aegyptum I.
 (3) draconem istum magnum] in medio draconis istius magni I.
 (4) ante dabo om. ego I.

- (5) om. და დაგამკუთ... შენისანი O.
დაეც I. ante არცა add. და O.
(6) უფალი folio plicato O.
(7) om. და O. დაგიტუელნა sie O. post
ყოველმან addidi კელმან.
(8) ესრე O. აღონა O. საცხოვანი sie
I : საცხოვარი O : საცხოვარნი scripsi.
post ქუეყანით ut vid. შ (f. 368r) folio pli-
cato O.
(10) მაგდლოდთ O. სუნეთ O.
(12) და განვაბნიო... თესლებსა შორის₁
post სოფლებსა შორის₂ O. განვანქრინე
O.
(13) იყენენ O.
(14) ტყუე ეგვპტელთა O. პათირესსა
O. მკირს O.
(15) მალლოდის I. მერმზ O.
(17) თვსა O. პი/რველისასა f. 368v O.
სიტყუა უფლისაჲ ჩემდა მომართ O.
(18) ante ტვროსით add. და I. კერძო
O. სიმტიერე I. მოდრეკილ O. ეცა
O. ტვროსდ O.
(19) აღონა IO : correxi. მეფცსა O.
წარმოიღონ I. სასყიდელ O. om.
ძალისა მისისა O.
(20) om. კერძო O. აღონა O.
(21) აღმოსცენდეს O. აღგებული O.

C. XXX.

- (1) in margine კმაჲ აღიღეთ და თქუთ alia
manu I.
(2) ante შენ add. და O. აღონა IO : cor-
rexi. † semel O.
(4) om. ზედა O. ეგვპტცს O. საყო-
ველნი (ლ additum manu correctoris I.)
საფუძველნი O.
(5) om. ყოველნი O. post მწირნი add.
იგი და O. შინა/ finis f. 368v O. In O
exstat lacuna unius folii a v. 6 usque ad. v.
25.
(10) სიმართლე I : სიმრავლე scripsi.
(18) ასულნი correctum e სულნი manu
correctoris I. წარიყვანენ correctum e
წარვლენ manu correctoris I.
(22) ფარაოჲს I : ფარაოს scripsi.
(25) /მკლავნი iterum incipit textus codicis
O, f. 370r. om. მეფისა ბაბილონისათა
და ut vid. O.
(26) განგსთესო : ე additum manu correc-
toris I. ეგვპტე I.

C. XXXI.

- (1) მეათერთმეტცსა O. ante მესამესა
om. და O. თუესა... თვსასა O.
(2) სიმრავლცსა O. სიაღლითა sie I.
(3) იყოს O.
(4) post მდინარენი om. მისნი I. სიყ-
შიერე sie O.
(5) om. ამის თვს... ველისათა და O.
(6) დაიბუდეს O.
(8) სამოთხესა/ f. 370v O. სიკეთცსა O.
(9) om. და სიმრავლითა რტოთა მისთაჲ-
თა O. ante ხენი add. ყოველნი O. om.
საშუებელისა O.
(10) ante ვიხილე om. და O.
(12) მათა correctuf e მათთა I.
(13) ante განისუენეს add. და O. მას₂
მისსა I.
(14) om. არა₁ O. om. ხენი O. მათნი]
მისნი O. სიმალლცსა O. სიკუდილდ
O. სიღრმცსა O.
(15) მოადგინა O. დააყენა O. ლი-
ბანემან/ f. 371r O. დაპქსნდეს O.
(16) შეიძრენ I. და post მღვმესა cor-
rectum e -თა manu correctoris I. om. მას₂
O. საშუებლისანი O. სუმიდეს O.
(17) ჯოჯოხეთა O. შორის₂] თანა O.
(18) ante შთაკედ om. და O. სიღრმცსა
O. მახვლისა გან O. სიმრავლე I.

C. XXXII.

- (1) მეორმეტცსა I. თუესა, additum
manu correctoris O.
(2) ფარაოჲს IO : ფარაოს scripsi. მეფ-
ცსა O. ვეშაპი O.
(3) აღონა O. გარრეშმოგადგა sie I.
ბადე I. სამჰედვრითა O.
(4) ცისაჲ/ f. 371v O.
(5) შენნი] შენი I.
(7) დაშრტცს O. მისნი] შენ ზედა O.
(9) ტყუე O.
(10) მეფცნი O. შენისაჲთა I.
(11) აღონა O. ბაბილონისაჲ O.
(12) ante მახვლითა add. და O.
(13) ad initium versus add. და O.
(14) ესრტთ O. აღონა O.
(15) ეგვპტე I. თვსით/ f. 372r O.
მიმოგსენე I : მიგსთესნე O : მიმოგსთეს-
ნე scripsi.
(16) უფალი semel O.

- (5) *om.* et diruam... tui O. *ante* neque
add. et O.
 (7) *om.* quidem O. *post* plausit *add.* tibi
 O. *post* omnis *addidi* manus.
 (8) pecus O.
 (10) Magdalo O. Syne O.
 (12) et dispergam... in gentes *post* regiones
 O.
 (13) fuerint O.
 (14) Aegyptiorum O. Patires O.
 (17) verbum Domini ad me O.
 (18) *post* magna *add.* et I. curvabitur]
 curvatus est O. dabitur] data est O.
 (19) auferent I. *om.* exercitui eius O.
 (21) apertum] constructum *sic* O.
- (7) eius] super te O.
 (12) *ante* in gladio *add.* et O.
 (13) *ad initium versus add.* et O.
 (15) disseminavero (seminavero O)] hic et
 illic dedero I.
 (16) Dominus *semel* O.

C. XXX.

- (1) *in margine additum alia manu* vocem
 tollite et dicite I.
 (2) *ante* tu *add.* et O. O *semel* O.
 (4) habitationes] fundamenta O.
 (5) *om.* omnes O. *post* advenae *add.* illi
 et O. in ea/ lacuna in O.
 (10) multitudinem] iustitiam I: *correxi*.
 (18) filias suas... abducent I.
 (25) confortabo/ *incipit iterum* O. *om.*
 regis Babylonis et *ut vid.* O.

C. XXXI.

- (1) *ante* in tertio *om.* et O.
 (3) fuit] erit O.
 (4) *post* flumina *om.* eius I.
 (5) *om.* propter hoc... campi et O.
 (9) *om.* et propter multitudinem ramorum
 eius O. *ante* arbores *add.* omnes O. *om.*
 voluptatis O.
 (10) *ante* vidi *om.* et O.
 (13) *ante* requieverunt *add.* et O. illa₂]
 eius I.
 (14) ne₁] ut O. *om.* arbores O.
 (15) coërcuit *sic* O.
 (16) commovebuntur I. *om.* eum₂ O.
 bibebant O.
 (17) in medio vitae suae] cum vita sua O.
 (18) *ante* descende *om.* et O. gladio O.

C. XXXII.

- (2) draco O.

- (17) მეათორმეტსა O. თუესა O.
მეათოთხმეტსა O. თუსასა O.
(18) შთაიყვანენ O. მკუდარნი] მკვრნი
I. om. შთამავალთა თანა მღვმისათა O.
(20) მახვლითა O.
(21) სიღრმსა O. მღვმისათა sie I.
უმჯობეს I. post გარდაგუაღე add. შენ
O.
(22) ყოველი კრებული მისი O.
(23) საღრმსა O.
(24) om. მუნ... ცხორებისასა O. მათ O :
მათი scripsi.
(25) om. შორის წყლულთა მახვლითა O.
(26) მათი] მისი O. მათსა] მისსა O.
post მათნი add. და O. ante მახვლისა
om. წყლულნი I. ცხორებისასა O.
(27) შთავიდეს O. მახვლნი/ f. 372v O.
მათთა ზედა O. აშწნებდეს O.
(29) ასურისნი O. მისი] მათი O. მახ-
ვლითა O. ამათ O.
(30) ante ყოველნი add. და O. ასურის-
ნი O. შიშით] ერთი O. ante დაიძინეს
add. და O.
(31) post ფარაო add. და ერმან მისმან O.
ადონა O.
(32) დაიძინო I. შორის] თანა post წი-
ნადაუცუეთელთა O. ესრეთ I. სიმ-
რავლე I. ადონა O.

C. XXXIII.

- (1) ძეთა მიმართ იაკობისთა litteris capi-
talibus scriptum I : om. O.
(2) დაიდგინოს O. om. თუსისა O.
(3) om. მახვლი O.
(4) მახვლი იგი/ f. 373r O. ante სისხლი
add. და manu correctoris O.
(5) om. იგი O. ante სისხლი add. და O.
ante სული add. და O.
(6) მსტოვარმან O. ნესტუთა I. მიე-
ცა ხოლო] მისცა რამეთუ O. მსტოვა-
რისა O. ვიძიო additum manu correctoris
I.
(7) მსტოვრად O. ასრავლისასა sie I.
(8) თუსითა უშჯულოებითა O.
(9) om. მას O. om. და არა მოიქცეს...
მის გან O. თუსი] შენი O.
(10) შენ additum manu correctoris I.
ესრტო, ante quod add. ვითარმედ O.
თქუთ O.

- (11) ვარ O. ante არა add. და O. om.
არამედ მოქცევაჲ უღმრთოდასა O. და
ante ცხოვრებაჲ (ცხორებაჲ O)] არამედ
O. მოიქცეით მოქცევით O. /თქუენი-
სა f. 373v O.
(12) არა რად O. დღსაჲ, 3 O.
(13) ვპრქთა მე მართალსა in rasura scrip-
tum O. ცხონდეს O. სიმართლსა O.
ante ქმნეს om. და I. მოვიკსენენ O.
ქმნა IO : correxi.
(14) სიკუდილი I. სიმართლე I.
(15) რადთა არღარა] და არღა O. ცხონ-
დეს O.
(16) მოვიკსენენ O. სიმართლისაჲ : სი
additum manu correctoris O. ცხონდეს O.
(17) თქან O. და post უფლისაჲ] ვითარ
O. om. ეგრე O.
(18) ante მოკუდეს add. და O.
(19) ცოელი sie O. გან/ f. 374r O.
სიმართლს O. მას O.
(20) რომელი O. თქვან, post quod add.
ვითარმედ O. om. თქუენ O. ისრაც-
ლისაო : ო additum manu correctoris O.
(21) მეათორმეტსა O. თუესა O.
(22) om. განთიად და O. აღარაჲშელო]
არაჲ მელო I. post პირიჲ add. ჩემი O.
post შეიპყრა add. იგი O. მერმც
O.
(23) ante იყო om. და O.
(24) ძლო I. უმრავლეს I. ante ჩუენ-
და add. და O.
(25) om. და ante ამის O.
(27) მოოკრებულნი O. ante ქუაბებსა
add. და O. მოვწყვდენ O.
(28) გინებაჲ] დიდებაჲ O.
(29) ვეცა] იყოს O. მათთა/ f. 374v O.
(30) ძენი ერისა შენისანი იტყვან in rasu-
ra manu correctoris O. om. ზედა O.
ante იტყვს om. და O. პრქეს sic O.
(31) სიცრუე I. შეუდგან O.
(32) შეუენიერისაჲ O.
(33) თქუან O.

C. XXXIV.

- (1) in margine add. მწყემსთა მათ ისრაც-
ლისათა I.
(2) მათ] მათთა O. ადონა O. თვთა
sie ut vid. O. აძობდენ : დ additum ma-
nu correctoris O. ante არა add. და O.

- (18) mortuas] *corrupte* I. *om.* cum descendentibus in fossam O.
 (19) *hic versus deest* IO.
 (20) gladio O.
 (21) *post delabere add.* tu O.
 (22) omnis congregatio O.
 (24) *om.* ibi Elam... vitae O.
 (25) *om.* in medio vulneratorum gladio O.
 (26) eorum₁] eius O. eorum₂] eius O.
post eorum₃ add. et O. *ante a gladio om.* vulnerati I.
 (27) descenderunt O. perterrebant] aedificabant *sic* O.
 (29) eius] suam O. gladio O. illi] hi O.
 (30) *ante omnes add.* et O. timore] exercitu O. *ante dormierunt add.* et O.
 (31) *post P'arao add.* et exercitus eius O.
 (32) dormies I. in medio ineircumcisorum] cum ineircumcisis O.

C. XXXIII.

- (1) *om.* ad filios Iacob O.
 (2) constituerit O. sibi O.
 (3) *om.* gladium O.
 (4) *ante sanguis add.* et manu correctoris O.
 (5) *om.* illum O. *ante sanguis add.* et O. *ante animam add.* et O.
 (6) tubis I. illa... tradita est] illam... tradidit O. sanguinem autem] quia sanguinem O.
 (7) Asrael *sic* I.
 (8) a sua iniquitate O.
 (9) *om.* illi O. *om.* et non... illā₂ O.
 (10) *ante sic add.* quoniam O.
 (11) *ante nolo add.* et O. *om.* sed conversionem impii O. et *ante vitam]* sed O. convertimini conversione O.
 (13) vivet O. *ante fecerit om.* et I. omnium iustitiarum eius non recordabor O.
 (15) ut iam non faciat] nec adhuc fecerit O.
 (16) omnium peccatorum... non recordabor O.
 (17) dicent O. et *post Domini]* quomodo O. *om.* sic O.
 (18) *ante morietur add.* et O.
 (19) eis] eā O.

- (20) dicitis] dicunt, *post quod add.* quoniam O.
 (22) *om.* mane et O. cum apertum esset mihi] *corrupte* I. *post os₂ add.* meum O. *post est₃ add.* illud O.
 (23) *ante factum est om.* et O.
 (24) *ante nobis add.* et O.
 (25) *ante propter om.* et O.
 (26) *hic versus deest* IO.
 (27) illi qui in vastata terra sunt] vastati illi O. *ante in speluncis add.* et O.
 (28) superbia] gloria O.
 (29) faciam... desertam] erit terra... deserta O.
 (30) *ante loquitur om.* et O.
 (31) sequuntur O.
 (33) dicent O.

C. XXXIV.

- (1) *add. in margine* pastoribus illis Israel I.
 (2) illis] eorum O. pascunt₁] pascent O. *ante nonne₂ add.* et O. pascunt₂ oves, *post quod add.* meas O. *om.* pastores₄ illi O.

- აძოებენ ცხოვართა, post quod add. ჩემთა O. om. მწყემსნი₂ იგი O.
- (3) შემჭამთ O. მსუქანესა O. დაჰკლევდით in rasura I. აძოებდით O.
- (4) om. და სნეული იგი არა განასუქეთ O. მას post შეუხვეთ O. ante შეცთომილი add. და O.
- (5) ველისათა/ f. 375r O.
- (6) om. განიბნინეს₂ O. იყო O. post მეძიებელ add. მათა O.
- (8) აღონა O. გამოიძინეს sic I. om. და აძოვებდეს₁... ცხოვართა ჩემთა O. არა bis I. აძოვებდეს O.
- (10) აღონა O. მოვაქცინენ sic I. om. ჩემთა O. აძოვებდენ O. განვარინე O. om. პირისა გან მათისა, post quod add. და მოვხედო მათ O. არლარა] არა O.
- (11) ესრე O. მოვიძინე I. om. და მოვხედო მათ, post quod add. და განვარინენ (-ინე O) იგინი პირისა გან მათისა O.
- (12) om. იგი₁ O. დღესა O. განშორებულთა O. ესრეთ I. გამოვიძინენ sic I. იყვნენ O. ღრუბლისა O.
- (13) post გან₂ add. მათისა O. ვაძოებდე O. post სამკვდრებელსა add. მათსა O. ქუეყანასა O.
- (14) ad initium versus add. და O. კე/თილსა₁ f. 375v O. ისრაჲლისა, post quod add. ვაძოენე იგინი O. მუნ semel O.
- (15) აღონა O.
- (16) წარწყმედული O. ante განტეხილსა om. და O. დავიკვე : ვ in rasura manu correctoris O. იგი sic O.
- (17) თქუენ] თქუან O. ცხოვრისა₂] მწყემსისა O. ante ვერძისა add. შორის O.
- (18) om. და ნეშტსა₁... აღამრღუევედით O.
- (19) ნათრგუნავსა O. წყალსა ფერკითა თქუენითა აღთქუეფულსა O.
- (21) om. თქუენითა₁ O.
- (22) მერმზ O. ვერძისა] და ვაციისა O.
- (25) აღუთქუ O. გან/ვაქარგო f. 376r O.
- (26) om. და წკმაჲ₂ O. კურთხევაჲ O.
- (27) დაემკვდრენ : ჯდ additum manu correctoris I. დაიმონებენ O.
- (28) ქუეყანისანი] ველისანი O.
- (29) აღუდგინო] აღმოუცენო O. post მშკლობისაჲ add. და ნაყოფი O. წარსაწყმედელ O. წარმართთაჲ, post quod om. გან O.

(30) ერი ჩემი O. აღონა O.

C. XXXV.

- (1) ელუმელთა ზედა litteris capitalibus scriptum I : om. O.
- (3) აღონა O.
- (5) ამამის sic I. om. და დაშჯედ შენ O. მტე/რთა f. 376v O.
- (6) ვარ O.
- (9) მერმზ O.
- (10) სუფელნი sic O. იყვნენ ჩემნი O.
- (11) აღონა O.
- (12) ოკერნი ut vid. in rasura O.
- (13) პირეთა sic I.
- (14) post შენ add. ოკერებით O.
- (15) ad initium versus add. და O. აღიკოცოს O.

C. XXXVI.

- (1) იდომელთა ზედა in margine litteris capitalibus scriptum alia manu I : om. O.
- (3) აღონა O. უფალი/ f. 377r O. om. ამის₂ თჳს O. საძულელ] საძაგელ O.
- (4) ამამას sic I. გეტყჳს O. ლელჳთა, ante quod om. და O. დასათრგუნველ O.
- (5) აღონა O. არა O. ვეტყოდი O. დაიპურჳს O. post მოცხრომით add. და O. ტყუენვით O.
- (6) ქუეყანისა] ქლქისთა ut vid. O. ისრაჲლისათა O. კევთა... ღელეთა O. ვიტყოდი O. om. მის O. მოიღეთ O.
- (9) მე/ f. 377v O. om. თქუენ₁ ზედა რამეთუ O. ყო IO : ვყო scripsi. ante მოიქმნეთ om. და I.
- (10) ante ყოველი add. და O. და სრულიად O. დაეშენენ I. აღიშენენ I.
- (11) ცხოვარნი O. გიყოფდ O. უწინარეს I.
- (12) ვშენე] დავაშენენ O.
- (13) აღონა O. თესლთა O.
- (14) თჳს additum manu correctoris I. მერმზ, ante quod om. და O.
- (15) ისმჳს O. მერმზ O. აღონა O.
- (17) მათსა folio plicato O. მათითა₁] თჳსითა O. om. და არასწმიდებითა₁ მათითა და O. გზაჲ] ეზოჲ O.
- (18) მოვაველინო I.

- (3) mactabatis I.
 (4) *om.* et aegrotum... incrassastis O.
 illud *post* involvistis O. *ante* errans *add.*
 et O.
 (6) *om.* dispersae₂ sunt O. erit] erat O.
post quaerat *add.* eas O.
 (8) *om.* et pasebant₁... oves₃ meas O.
 non₃ bis I.
 (10) *om.* meas₂ O. *om.* de ore eorum, *post*
quod add. et visitabo eas O. *om.* iam₃ O.
 (11) exquiram] quaeram I. *om.* et visita-
 bo eas, *post quod add.* et liberabo eas de
 ore eorum O.
 (12) erant] erunt O.
 (13) *post* regionibus *add.* eorum O. *post*
 habitatione *add.* eorum O. in terra O.
 (14) *ad initium versus add.* et O. *post*
 Israel₁ *add.* pascam eos O. *om.* ibi₂ O.
 (16) *ante* confractum *om.* et O. eas] eam
sic O.
 (17) de vobis ovibus] dicent de ovibus *sic*
 O. ovem₂] pastorem O. *ante* arietem
add. inter O.
 (18) *om.* et reliquias₁... conturbabatis O.
 (19) aquam pede vestro agitatam O.
 (21) *om.* vestro₁ O.
 (22) ad arietem] et ad hircum O.
 (25) feci O.
 (26) *om.* et pluviam₂ O. *hoc est,* benedic-
 tionem O.
 (27) imponunt O.
 (28) terrae] campi O.
 (29) suscitabo] germinare faciam O. *post*
 pacis *add.* et fructum O. perdit] in per-
 ditionem O. de gentilibus] gentilium O.
 (30) populus meus O.

C. XXXV.

- (1) *om.* super Idumaeos O.
 (5) *om.* et sedisti tu O.
 (10) erunt meae O.
 (14) *post* te *add.* vastatione O.
 (15) *ad initium versus add.* et O.

C. XXXVI.

- (1) *om.* super Idumaeos O.
 (3) *om.* propter₂ hoc O. invis] abomi-
 nandi O.

- (4) dicit] loquitur vobis O. *ante* vallibus
om. et O.
 (5) loquebar] loquar O. *ante* spreverunt
add. et O.
 (6) terram] homines civitatis *ut vid.* O.
 torrentibus... vallibus O. loquebar] lo-
 quar O. *om.* illud O.
 (9) *om.* super₁ vos quia O. faciam] fecit
 IO : *correvi.* *ante* arabimini *om.* et I.
 (10) *ante* omnem *add.* et O. et prorsus O.
 (11) pecora] oves O.
 (12) gignam] habitare faciam O.
 (14) *ante* ultra *om.* et O.
 (17) *om.* et in immunditia sua et O. via₂]
 aula O.
 (18) mittam I.

- (19) განვანქრიენ O. იგი sic O. გზისა მათისა] სლვათა მათთა O. om. და ცოდვისა მათისაუებრ O.
 (20) და₁] რამეთუ O. იგი O. om. შორის ვიდრე იგი შევიდეს O. თვს/ f. 378r O. om. ესე O.
 (21) om. წარმართთა... მუნ O.
 (22) om. ამის... ისრაჲლისასა O. აღონა O.
 (23) post რომელი add. იგი O. შეგინეთ O. წარმართთა₁] მათ O. რაჟამს correctum e რამეთუ I.
 (25) განგწმიდნე O. და ყოველთა₂ გან კერბთა... თქუნენ] და მოუწოდო იფქლსა და განვაშრავლო იგი O.
 (27) ხვდოდით] ხადოდით I.
 (28) დაემკვდრნენთ sie I. om. მას O.
 (29) მოუწოდო O. იფლსა sic O.
 (30) მერმც O.
 (31) მოიქსენ/ნეთ f. 378v O.
 (32) ante არა add. და O. აღონა O.
 (33) აღონა IO : correxi. დავაშენენ I. აღემენენ I : აღიშცნენ O : აღეშცნენ scripsi.
 (34) post ქუეყანა add. იგი O. მოიქმნეს] მოიქცეს O.
 (35) om. ოკერნი და O. განრყუნილი I. om. და დარღუეულნი O. post მოძნელებულ (-ბოლ sic I) add. საშუებლად O. დაემკვდრნენ O.
 (36) რავდენნი O. აღვაშენენ I : აღვაშცნენ : g incertum, folio plicato, O.
 (37) აღონა O. ვყო O. სახლისა O. ისრაჲლისა O. მათა] [][]თა folio plicato O.
 (38) om. ვითარცა₁ ცხოვარნი O. დღც-სასწაულთა IO : correxi. ესრეთ I. საესე... კაცთადათა] საესც კაცითა ვითარცა საცხოვრითა O.

C. XXXVII.

- (1) ad initium versus add. აღდგომისასა manu correctoris I : om. O. კელითა უფლისადათა I : სულმან ღმრთისამან O : სულითა უფლისადათა scripsi. post ველსა add. მას O.
 (2) მომიყვანა O. გარემო/ f. 379r O. დიდ O. post განკმელ add. ივენეს O.
 (3) om. უფალმან O. ცხონდეს O. ვარქუ O. იცნი] უწყი O.

- (4) om. უფალმან O. განკმელთა O.
 (5) გეტყვს O. om. ძუალთა მათ კმელთა O.
 (6) post თქუნენ₁ add. ზედა O. კორცი in margine additum manu correctoris I.
 (7) ante ძრვაა add. იქმნა O.
 (8) ვიხილც O. om. და კორცი O. მათგ] მას I.
 (9) აღონა O. მათათ] ამათ O. ცხონდენ O.
 (10) ცხონდეს O. თვსთა] მათთა O.
 (11) მათათ თქვან] მათ ყოველთა თქუეს O. განკმეს ძუალნი ჩუენნი, post quod add. და O. მოვისრენით] მოვკუედით, ante quod add. რამეთუ O.
 (12) post არქუ add. მათ/ f. 379v O.
 (13) om. მე₂ O. აღმოგვიყვანენ O. post გან add. თქუნთა O.
 (16) გამოსწერე O. იოსები O. კუერთხი₃] და კაცი O. ante ყოველნი add. და O.
 (17) post ივენენ add. ივინი O.
 (18) om. შენ O. om. ჩუენ O.
 (19) ტომი იოსებისი O. ტოპმი I : ტომი O : ტოპმნი scripsi. ტოპმისა I : ტომისა O : ტოპმსა scripsi.
 (20) ივინი] იგი O.
 (21) არქუ] ჰრქუა O. აღონა O. იგი] ივინი O. /გარემოთა f. 380r O.
 (22) მერმც_{1,2} O.
 (23) მერმც O. რომელთა] რომლითა, post quod იგი in rasura manu scribae I.
 (24) om. მთავრად O. შორის მისა] მთ^ნ sic O. რამეთუ] რადათა O. ჰყოფდენ O.
 (25) ს^ნკნ O.
 (26) მშვდობა₂ I, post quod add. და O. საუკუნო₂ O. შორის მათსა] მათ თანა O.
 (28) om. იგი O. სიწმიდე I.

C. XXXVIII.

- (1) in margine exteriori ჩრდილოთა თვს manu scribae O. in margine გოგის ზედა I : om. O. ჩემდა მომართ ante სიტყუა₂ O.
 (2) როსს : s additum manu correctoris O. თუბელისა I : თობელისსა O : თობელისა scripsi. მის₂] მას O.

(19) eos₂] eum sic O. viam] opera (*lit.* gressus) O. *om.* et secundum peccatum eorum O.

(20) et₁] etenim O. illi₁] ille sic O. *om.* in gentiles... ingressi₂ sunt O. *om.* hic O.

(21) *om.* in gentilibus... illuc O.

(22) *om.* propter₁... Israel₁ O.

(23) quod... gentilibus] quod polluistis in eis O.

(25) mundabimini] mundabo O. et ab omnibus₂... mundabo vos] et vocabo frumentum et multiplicabo illud O.

(27) in praeceptis meis ambuletis] praecepta mea vocetis sic I.

(28) *om.* illa O.

(32) *ante* non *add.* et O.

(34) *post* terra *add.* illa O. exulta] conversa O.

(35) *om.* desertae et O. destructa sic I. *om.* et eversae O. *post* munitae *add.* ad voluptatem sic O. habitabuntur O.

(37) in hoc ...domui] hoc adhuc quaerendum faciam ad domum O.

(38) *om.* sicut₁ oves O. velut grege hominum] homine velut grege O.

(17) *post* erunt *add.* illi O.

(19) Ioseb O. tribus] tribum IO : *correxi.*

(21) dices O. *post* quo *add.* illi O.

(23) in quibus] quo I.

(24) *om.* in principem O. quia... ambulant... custodient... facient] ut... ambulent... custodiant... faciant O.

(26) pacis] pax, *vel* pacem sic I, *post* quod *add.* et O. in medio eorum] cum eis O.

C. XXXVIII.

(1) *in margine exteriori additum* de aquilonibus O. *om.* super Gog O. ad me *ante* verbum O.

(2) T'ubel I.

C. XXXVII.

(1) *ad initium versus add.* <de> resurrectione I : *om.* O. in spiritu Domini] in manu Domini I : spiritus (*nom.*) Dei O : *correxi.* *post* campi *add.* illius O.

(2) circumduxit] abduxit O. *post* siccata *add.* erant O.

(3) *om.* Dominus O.

(4) *om.* Dominus O. sicca] siccata O.

(5) *post* dicit *add.* vobis O. *om.* ossibus illis siccis O.

(6) vobis₁] super vos O.

(7) *post* commotio *add.* facta est O.

(8) *om.* et caro O. ea₂] id I.

(9) ista] haec O.

(11) isti dicunt] illi omnes dixerunt O. *ante* periit *add.* et O. interimus] mortui sumus, *ante* quod *add.* quia O.

(12) *post* die *add.* eis O.

(13) *om.* ego₂ O. *post* sepulcris *add.* vestris O.

(16) Ioseb O. baculum₃] et hominem O. *ante* omnes *add.* et O.

- (3) აღონა O. მოსოქ/ f. 380v O.
 (4) om. და₁ O. ჯაჭვთა ყოველნი O.
 (5) ლუბიელნი O.
 (6) თერგამაასი O.
 (7) ante შენ₁ add. და O. ყოველნი, ante quod add. და O.
 (8) ქუეყანა sie O. რომელნი O. იქმნას : ს additum super lineam manu scribae O. გამოვიდენ O. მშვდობითა incertum, folio plicato, O.
 (9) აღმოხვდე in rasura manu scribae O. om. და იყო შენ O. om. და ante ნათესავნი O.
 (10) აღონა O. post შენსა rasura 4 litterarum O.
 (11) [არს მათი]/ (f. 381r) folio plicato O.
 (12) დაეშენა I. უპცსა O.
 (13) საბაჲ O. ოქროსა... ვეცხლისა O. ტყუენვად] წარლებად O.
 (14) ამას წინაწარმეტყუელებდ O. აღონა O. დღცსა O.
 (15) post მოხვდე add. შენ O.
 (16) om. ქუეყანისა O.
 (17) უწინარეს I. დღცთა O. დღეთაჲ მათთა O.
 (18) om. მას₁ დღესა შინა O. რომელსა/ f. 381v O. აღონა O.
 (19) რისხვისა] შურისა O. ვეტყოდე, ante quod om. და O.
 (20) om. უფლისა O. მთანი correctum e მათნი I. ზღუდე I.
 (21) მოუწოდის I.
 (22) ვსჯო sie O. წუნწუბი O. მას O.

C. XXXIX.

- (1) აღონა O. მე (?) folio plicato O. როს O.
 (2) ante შეგკრიბო add. და O. om. შენ₂ O.
 (4) შენ₂/ f. 382r O. სიმრავლესა მგრი-
 ნველთასა] ნათესავთა სიმრავლცსა და
 O. ველისათა] ქუეყანისათა O.
 (5) ante პირსა add. და O. აღონაჲ] უფ-
 ალი O.
 (6) om. რამეთუ მე ვარ უფალი O.
 (7) არღა O.
 (8) სცნა O. ante ესე add. და O. დღც
 O.

- (9) საჭურველსა, post quod add. მათსა O.
 მშვდსა sie O. მით] მითა sie O.
 (10) post საჭურველსა add. მათსა O.
 წუვიდენ O. აღონა O.
 (11) დღცსა O. ante უფალი add. აღონა
 O. post გარემო rasura 8 litterarum I.
 აღაშენუნ sie I. post პირი add. იგი O.
 (12) სიმრავლე I. /ეწოდოს f. 382v O.
 (13) თუესა O. დაჰვლასჲ] დაჰვლან I.
 დღცსა O. ვიდიდო, post quod add.
 მე O.
 (14) კაცსა O. დაშოთომილთა] დაშოთუ-
 მილისა sie I.
 (15) აღჰმართოს, post quod add. მას ზედა
 O. სასწაული] ნიშანი O.
 (16) om. და₁ O. კაცობისაჲ, post quod
 add. გოგისი O.
 (17) მგრინვალცსა O. ჭამცთ O.
 (18) ჭამცთ O. ante ზუარაკთაჲ add. და
 O.
 (19) სუემდით O. სიმორვალით O.
 ჩემთა] თქუენტა I.
 (20) მბრძოლი/ f. 383r O.
 (21) om. კელი ჩემი რომელი O.
 (22) ცნან I. ჰმიერითვან] მიერ დლით-
 ვან O.
 (23) მათთა] მათ O.
 (24) om. მათთაჲ თვს O.
 (25) ამის folio abscisso I. აღონა O.
 შევიშურვო O. სახელისა correctum e
 სახლისა I. om. თვს₂ O.
 (26) add. და post ცოდვაჲ I. post ქუე-
 ყანასა add. ზედა O. om. მათსა₂ O.
 post მაშინებელ add. მათა O.
 (27) მოვაქცინნე sie I. წარმართთაჲსა]
 მათისა O.
 (29) ისრაჰლისას sie O.

C. XL.

- (1) შენებულისა მის თვს ტაძრისა addi-
 tum alia manu I : om. O. თუესა O.
 მეათორმეტესა O.
 (2) მე/ f. 383v O. ისრაჰლისა O.
 (3) მაშენებელისაჲ I : მაშცნებელისა O :
 მაშცნებელისაჲ scripsi, post quod om. და
 I.
 (4) ante დაიდევ om. და I.
 (5) ვიხილც I. გარემც O. post სახლ-
 სა add. მას O. ციდ ერთ] ერთ ციდა O.

- (4) *om. et*₁ O. loricis (*plur.*) omnes O.
 (6) T'ergamae O.
 (7) *ante tu add.* et O. omnis quae congregatae] et omnes qui congregati O.
 (8) quae (*plur.*) sic O. facta est] fiet O. egressa est] egredientur sic O.
 (9) *om. et eris tu O. om. et ante gentes O.*
 (13) aurum et argentum O. praedandum₂] auferendum O.
 (14) *om. propter O.*
 (15) *post venies add.* tu O.
 (16) *om. terram*₁ O.
 (17) illis diebus₂] diebus eorum O.
 (18) *om. in illa die O.*
 (19) irae meae] zeli mei O. *ante loquebar om. et O.*
 (20) *om. Domini O.*
 (21) vocabit I.

super terram O. *post terreat add.* eos O
 (27) gentilium] eorum O.

C. XL.

- (1) *om. de...* templo O. quinto decimo] duodecimo O.
 (3) *post structoris om. et I.*
 (4) *ante pone om. et I.*
 (5) *post domum add.* illam O. palmi unius] unius palmi O. *post illud add. in margine et t'ee calami illius I.*

C. XXXIX.

- (2) *ante congregabo add.* et O.
 (4) multitudini volucrum] gentium multitudini et O. campi] terrae O.
 (5) *ad initium versus add.* et O. Adonai] Dominus O.
 (6) *om. quia ego sum Dominus O.*
 (8) scies O. *ante haec add.* et O.
 (9) *post arma add.* sua O. arcum] mitem sic O.
 (10) *post arma add.* sua O.
 (11) *ante Dominus add.* Adona sic O. *post os add.* illud O.
 (13) sepeliet₂] sepelient I. glorificatus sum] glorificabor, *post quod add.* ego O.
 (14) virum O. relictum I.
 (15) *post statuet add.* super illud O.
 (16) *om. et*₁ O. *post coemeterium add.* Gog (*gen.*) O.
 (18) *ante vitulorum add.* et O.
 (19) in ebrietate O. meis] vestris I.
 (21) *om. manum meam quam O.*
 (22) scient I. abhine] ab illa die (*lit. illine a die*) O.
 (23) sua] illa O.
 (24) propter iniquitates eorum] iniquitates O.
 (25) propter₂... sanctum] pro nomine meo sancto O.
 (26) *post peccatum add.* et I. in terra sua]

- ზღუდისა O. სივრცე I. სიმაღლე I. post მის₂ additum in margine და თეები ლერწმისა მის manu correctoris I.
- (7) თს₁ O. სივრცე (სივრცე I) ... სივრცე O. post ელამი add. იგი O. თესა O. თს₂ O. სწორად O. post სივრცე om. და სწორო... სივრცე O.
- (8) თს O. მესამე O. მის₁/ f. 384r O. სივრცე I.
- (9) ბჰსა O. ელევ[ი] ელამი, post quod add. იგი O. მისა O. მისი] მის O.
- (10) თს, post quod om. იგი O. post მის add შინაგან O. თეცნი O. om. წინაშე O. ერთი O.
- (11) სივრცე O.
- (12) თეთასა O. თეთა O.
- (13) ბჰე I. თეცსათ O. სივრცე I. ეგრე O. post ბჰედმდე add. უსართულოდ I : om. O.
- (14) om. და₁ O. გარეშსა O. თეინი I.
- (15) გარეშს O. ელამისა I.
- (16) თესდ O. om. და ელამადმდე O. შინაგან₁] მიშინაგან O. ante ელამად om. და O.
- (17) შინაგან ეზოსა მას O. om. კერთსა-ბმელი... ათი O.
- (18) სტოვეები] სუეტები O. კერძო₁/ f. 384v O. post ვე add. მათ O. სასუეტს-თა O. om. კერძო₂ O.
- (19) სივრცე I. გარეშს O. მომართ O.
- (20) ბჰს O. post ჩრდილოდ add. კერძო O. om. იგი O.
- (21) თეცნი O. კული O. სივრცე I.
- (22) კულისა O. ბჰისა O.
- (23) ბჰე I. ჩრდილოდ O. ჰედვიდა₂ აღმოსავლად O.
- (24) ესერა] ესე O. თე O. add. და ante მის I : om. O.
- (25) სარკუმლებისა მისისა O. ელამთ-ნი sie O. სივრცე I. მისი₃/ f. 385r O.
- (27) ბჰე I. სივრცე I.
- (28) უშინაგანესა I. ბჰე I.
- (29) თენი, post quod add. იგი O. ოც და ხუთ წყრითა O. სივრცე I.
- (31) ბჰსა O. ელევს O.
- (32) ante განზომი om. და I.
- (33) თენი, post quod add. იგი O. ელამო-ნნი₂ O. სივრცე I.
- (34) გარეშსა O.

- (35) ბჰსა O. post იგი₁ add. ვე O.
- (36) თენი O. ოც და ხუთ] ერგასის O. მისი₂/ f. 385v O.
- (37) გარეშს O.
- (38) კერთ] კრეტ O. om. და საკარები მისი I.
- (39) დაკლოდიან IO : დაიკლოდიან scripsi.
- (40) ჩრდილოდ O. ante ორნი add. და O. om. და ante სამხრად O.
- (40-41) om. მეორისა... სამხრით კერძო O.
- (41) ante მათ add. და O.
- (43) გძილი IO : გრძილი scripsi. ante ტაბლათა om. და O.
- (44) ჰხედავდ I. om. და₄ ერთი... მის O.
- (45) ესე/ f. 386r O. ჰხედავავს sie I.
- (46) ესენი O. მსახურება I. მისა] მას O.
- (47) სივრცე O. საკურთხეველი] სამო-თხეველი sie O.
- (48) სივრცე₁ I. იმიერ I. om. და წყრ-თითა₂... იმიერ O. სიფართოდ sie I.
- (49) სივრცე O. იმიერ... ამიერ O.

C. XLI.

- (1-2) om. სივრცე₁... წყრთა₁ O.
- (2) სივრცე O. სიფართოდ sie I.
- (3) om. წყრითთა₁ ორ... და წყრითთა₄ O.
- (4) სივრცე I. ტაძრისა/ f. 386v O.
- (6) ad initium versus add. და O. გუერ-დადთ I : გუერდადთ (?) O : გუერდი-სადთ scripsi. om. და ante გუერდათ O. შეიხებოდიან I.
- (7) სივრცე I. შოვათა I. სამსართუ-ლსა I.
- (8) თს O. სიმაღლე I. განშორება₂ O. გუერდათ O.
- (9) სივრცე I. გარეშსა O.
- (10) post ოც add. და O. om. გარემო O.
- (11) სივრცე O. საშუალისა O.
- (12) სი/ვრცე₁ f. 387r O. ზღუდისა O. სივრცე I.
- (13) წინშს sie O. ნეშტი O. განშო-რებული O.
- (14) სივრცე I.
- (15) ante ნეშტისა₂ om. და O. om. ამიერ O. გარეშს O.
- (16) განსანათლებელი O. ante იატაკი om. და I.

- (7) *post vestibulum*₁ *add.* illud O. *om.* et aequale₅... longitudine O.
- (9) elev] vestibulum, *post quod add.* illud O.
- (10) *om.* illa O. *post illius add.* intrinsecus O. *om.* contra O.
- (13) *post portam*₂ *add.* limen I.
- (14) *om.* et O.
- (16) *om.* et ad vestibulum₁ O. *ante ad vestibulum*₂ *om.* et O.
- (17) interius] intrinsecus, *ante in atrium* O. *om.* aulaeum... triginta O.
- (18) portici] columnae O. *ante portarum*₂ *add.* illarum O.
- (20) *om.* illam O.
- (21) palma O.
- (22) palmarum] palmae O.
- (23) respiciebat₂ ad orientem O.
- (24) ecce] haec O. *ante secundum add.* et I.
- (25) fenestrae₁ (*nom.*)] fenestrarum *sic* O.
- (29) *post t'ee add.* illa O. viginti quinque cubiti O.
- (30) *hic versus deest* IO.
- (32) *ante mensus est om.* et I.
- (33) *post t'ee add.* illa O. vestibulum] vestibula O.
- (35) illam₂] eandem O.
- (36) viginti quinque] quinquaginta O.
- (37) exterius] extrinsecus O.
- (38) *om.* et ostia eius I.
- (40) *ante duae add.* et O. *ante ad meridiem om.* et O.
- (40-41) *om.* secundae... ad meridiem O.
- (41) *ante super add.* et O.
- (43) *ante super om.* et O.
- (44) *om.* et unus₂... illius₂ O.
- (47) altare] ambulatio (?) O.
- (48) hinc₁] inde I. *om.* et cubitorum₂... inde O.
- (49) inde... hinc O.

C. XLI.

- (1-2) *om.* latitudine₁... cubitorum₁ O.
- (3) *om.* cubitorum₁ duorum... hinc et cubitorum₄ O.
- (6) *ad initium versus add.* et O. *ante latera om.* et O.

- (17) გარეშდმდე O. ante ყოველსა add. და O. გარეშსა O.
 (18) ქერობინთა₁ O. ante იყო add. და O.
 (19-20) om. იმიერ₁... გამოქანდაკებულ O.
 (20) სართულადმდ I.
 (21) სიწმიდე I. om. პირი O.
 (22) ძელისა O. სიმალდე I : სი/მალ-
 ლს f. 387v O. om. მისი₂ O. სივრცე
 I. დგეს O. პირისაგანი O.
 (23) სიწმისანი sie O.
 (25) მათ] მას O. om. მის₁ O.
 (26) ელამავისათა] ელამისათა O.

C. XLII.

- (1) ante შემეყვანა₂ add. და, post autem
 om. მე O. დაკლებულისა eum circulo
 superscripto I. ჩრდილოეთ O.
 (3) გარეშდმასანი O. განწესებულად O.
 სმოდეულად sie eum circulo super-
 scripto I : კმოდეულად sie O : სამოდეუ-
 ლად scripsi.
 (4) om. და კარები... კერძო O.
 (5) ზედა] ვითარცა O. ქერებისანი eum
 circulo superscripto I : ქორებისანი/ f.
 388r O. სუეტები O. om. ეგრეთ ვე
 სუეტსა მას განშორებულ და O. სტოე-
 ბი] სუეტები I.
 (6) საშუვალთა O.
 (7) გარეშდმასანი O. სივრძე I : სივრ-
 ცვ O : სივრძს scripsi.
 (8) სივრძე I : სივრცვ O : სივრძს scrip-
 si. გარეშსა O.
 (9) მის additum manu correctoris I. გარ-
 ეშეთ I.
 (10) om. საჯდომელნი O.
 (11) მის₁ებრ ვე O. om. მათისა post
 გამოსავალისა O. om. მათისა ad finem
 versus O.
 (12) ერთის/ f. 388v O. om. და ante
 მზის O.
 (13) სამხრით... ჩრდილოეთ O. განშო-
 რებულთასა O. ჭამოდიან... დადგო-
 დიან eum circulis superscriptis I. post
 რომელი₂ om. იგი O.
 (14) ante არა₁ add. და O. არა₂] არცა
 O. გარეშსა O.
 (15) ტაძრისა მის O. სახიდ O.
 (18-19) om. და მოაქცია... საზომელითა O.

- (20) და განაწესა იგი/ (f. 389r) bis O.
 ზღუდე I. სივრცე I. წინაშდმასა O.

C. XLIII.

- (1) გარე O.
 (2) სიმრავლისა O. მისისა] მის O.
 (3) ხილვა I. რომელი O. ვიხილვ₂
 O. post ებრ₂ add. ვე O.
 (4) ბჭისა მის I : ბჭსა მას O : correxi.
 (6) om. და ad initium versus O.
 (7) om. წმიდა I. om. სახლსა O. ის-
 რაზლსა O. სახ/ლმან f. 389v O.
 (8) კარსეთა eum circulo superscripto I.
 ზღურბლნი O. ზღურბლთა O. ante
 შევემუსრენ add. და O.
 (9) განიშორნედ O. სიძვანი] სიცრუ-
 ვენი O. დავიძკვდრო O. შორის]
 თანა O.
 (11) ქმნეს I. მისნი₁] მათნი O. ძალნი
 მათნი O. post ყოველი add. ვე O. ვაუ-
 წყე O. post გამოუხატე add. მათ O.
 ჰყოფდენ O.
 (13) ციდა O. ante წიაღად add. და O.
 ღრმა/ f. 390r O. წყრთადმი O. სივ-
 რცე I. გძილი IO : გრძილი scripsi.
 ბაკოთა eum circulo superscripto I.
 ante მტკაველ add. და O. სიმალდე I.
 (14) სივრცე I. om. წყრთა₁ ერთ... სივ-
 რცე₂ O.
 (15) არიელი eum circulo superscripto I.
 წყრთა] წყრითთა O.
 (16) წყრთა₂] წყრთად O. add. და ante
 ოთხკედლად, post quod add. და O.
 (17) om. და₁ O. ათორმეტ O. სივრ-
 ცედ, ante quod add. და O. om. ოთხად O.
 ოთხადგიდ O. გრძილი eum circulo
 superscripto I : გძილი O. მრგულად sie
 IO : მრგულიად scripsi. წყრთა] წყრ-
 თითა O. გარეშ O.
 (19) მივსცე O.
 (20) მისგანი O. post ოთხთა (correctum e
 ორთა I) add. ვე O. ante ლხინება add.
 და O.
 (21) რომელი O. და/დაწუნ f. 390v O.
 (22) ante მეორესა om. და I. უბიწონი
 O. ყოს IO : ყონ scripsi. ყვეს] ყვის O.
 (24) om. მღდელთა I. მწურად O.
 (25) დღს O.
 (26) ლხინება O.

- (17) *ante* in omni *add.* et O.
 (18) Cherub₁] Cherubim O. *ante* erant
add. et O.
 (19-20) *om.* inde₁... exsculptae O.
 (21) *om.* facies O.
 (22) *om.* eius₂ O.
 (25) ea] id O. *om.* illius O.
 (26) elamav] vestibuli O.

- (20) eius] illo O. *ante* expiationem *add.*
 et O.
 (22) *ad initium versus om.* et I. immacu-
 latus O. facient] faciet IO : *correxi.*
 fecerunt] facit O.
 (24) *ante* sal *om.* sacerdotes I.

C. XLII.

- (1) *ante* introduxit₂ *add.* et O.
 (3) tripliciter] *corrupte* I.
 (4) *om.* et ostia... aquilonem O.
 (5) superiorum] sicut O. conclavium] *cor-*
rupte I. eminebant columnae illae O.
om. sic₂ quoque... intervallum₂ et O. por-
 tici] columnae I.
 (7) longitudo] latitudo O.
 (8) longitudo] latitudo O.
 (10) *om.* sedes O.
 (11) *post* exitum *om.* eorum O. *om.* eorum
ad finem versus O.
 (12) *ante* ad orientem *om.* et O.
 (13) meridionales... septentrionales O.
 (14) *ante* nulli *add.* et O. non₁] neque O.
 (15) templi₁ illius O. in specie] in domum
sic O.
 (18-19) *om.* hos *versus* O.
 (20) et ordinavit illud *bis* O.

C. XLIII.

- (2) multitudinis *sic* O. eius₂] illius O.
 (3) illam₂] eandem O.
 (6) *om.* et₁ O.
 (7) *post* nomen₁ *om.* sanctum I. *om.* do-
 mus₁ O.
 (8) *ante* contrivi *add.* et O.
 (9) fornicationes] iniquitates O. in medio
 eorum] cum eis O.
 (11) eius₁] eorum O. potentias eorum O.
 enuntia] enuntiavi O. *post* depinge
add. eis O. faciant] facient O.
 (13) *ante* in sinum *add.* et O. *ante* spitha-
 ma *add.* et O.
 (14) *om.* cubitus₁ unus... latitudo₂ O.
 (16) *ante et post* quadrangulum *add.* et O.
 (17) *om.* et₁ O. quattuordecim] duodecim
 O. *ante* latitudine *add.* et O. ad quattuor
 loca] ad quadrangulum O.
 (19) dabo O.

(27) იყოს] ყოს I. მრგვლიად I. ცხორებისა თქუენისათა O. om. თვს O. აღონა O.

C. XLIV.

- (1) გარეშესა I.
- (2) ბჰე I. განვიდეს ვინ O.
- (3) შევიდეს და/ f. 391r O.
- (4) post გზასა add. მას O. სავსც O.
- (5) უფლისაჲ I, post quod add. და O. om. და ante დააწესო O. შესლვასა O.
- (6) უფალიჲ] ღმერთი O.
- (7) თქუენითა] მათითა O. პორთა sie I. კორცთასა O. გარდაჰხვდოდეთ O.
- (8) განაწესენთ cum circulo superscripto I.
- (9) om. წინადაუტუეთელი გულითა O. ante წინადაუტუეთელი₂ om. და I. სიწმიდესა : სი additum manu correctoris I.
- (10) შიმდგომად O. მათ/ f. 391v O.
- (11) ante მეკარედ om. და I. om. და ante ესენი₂ O. დგეს I.
- (12) იქმნნეს O. ტანჯვანი სიცრუვისა თვს O.
- (13) წმიდასა] წმიდა sie O.
- (15) om. იგი₁ O. ჩემდამო] ჩემდა O.
- (16) მსახურებად ჩემდა O.
- (17) იყო I. ივინი] ივი O. ბჰტათა O. შემომოსოდინ cum circulo superscripto I.
- (18) om. გბუროს... სელისაჲ O. შემომოს/ედ f. 392r O.
- (19) გარეშესა O. განიძუარცოდინან sie O. post რომლითა add. ივი O. om. მათ I.
- (20) ante თავი add. და O.
- (21) სუამზ I.
- (22) შეირთედ O.
- (24) დღსასწაულთა IO : correxi. იმარხვიდენ O. ჰყოფდენ O.
- (26) აღირაცხნენ O.
- (27) შევიდენ/ f. 392v O.
- (28) რა არა (additum manu correctoris I) ... სამკვდრებელ მათაჲ] და ვიყო მე მათა სამკვდრებელად O.
- (30) ყოვილი... ნაყოფთა] ყოველთა განპირველ ნაყოფთა O. om. თვს იყავნ I. დაადგრცს O. om. თქუენი₂ O.
- (31) პირუტყუთაჲ O.

C. XLV.

- (1) სივრცით] სივრცე I. post ოც₂ add. და ათ O.
  - (3) ხუთ O. სივრცე I. ათას O.
  - (4) ქუეყანისა O. მიახლებოდინან I. მსახურებად უფალსა/ f. 393r O.
  - (6) მივსცე O.
  - (7) ქუეყანად IO : ქუეყანისად scripsi.
  - (8) ტომადტომადმან O.
  - (9) სიცრუვე I. განიშორეთ O.
  - (10) სიმართლისაჲ] სამართალი I.
  - (11) მეათე₁ I. om. და მეათე₂ კვშირისაჲ O.
  - (12) სასწორი/ f. 393v O. ხუთი O. ობალი O. ante მნაჲ add. და O.
  - (13) om. და₁ O. პირველი O. მეექუსე O. სათუელი O.
  - (14) om. გან₂ O.
  - (15) შესაწირავი O. ტომთა O. საცხორებელად O, ante quod om. და I.
  - (17) დასაწუველი O. დღსასწაულთა₁ IO : correxi. თვს O. დღსასწაულთა₂ IO : correxi. om. და ante ცხორებისაჲ O.
  - (18) თუესა O. თვსასა O.
  - (19) post ოთხთა add. ვე O. ეზომასა O.
  - (20) ეგრე O. თუესა O. მეშვდესა/ f. 394r O.
  - (21) თუესა O. მეათოთხმეტცსა O. თვსასა O. დღსასწაული IO : correxi. შჰამდეთ O.
  - (23) დღტათა O.
  - (24) om. კბოსა... ცხობილი₂ O.
  - (25) თუესა O. თვსასა O. დღსასწაულსა O. om. ვითარცა₁ O. მნაჲ sie O.
- C. XLVI.
- (1) ბჰე I. ante იყოს add. და O. დღეთა მათ I : დღცსა მას O : დღესა მას scripsi.
  - (2) გარეშესა I : გარეშესა O : გარეშესა scripsi. დგეს O. წინაშესა O. ცხორებისა O.
  - (3) ეზომასა₁/ f. 394v O. ბჰე I. post ეზომასა₂ add. და გამოვიდეს მღდელი ივი O. თვს O.
  - (4) om. და₁ O. დღტათა I.
  - (5) მანანაჲ O. ante ვერცხა add. და I. om. თანა O. ante მისაცემელი add. და O. ზეთისაჲ O.

(27) erit] faciet I. pro salute vestra] sacrificium salutis vestrae O.

C. XLIV.

- (4) post viam add. illam O.
 (5) post Domini add. et O. ante dispones om. et O.
 (6) Dominus₂] Deus O.
 (7) offeratis vos] offerant illi O. carnes O.
 (9) om. incircumcisum corde O, post quod om. et I.
 (10) ut sequerentur] post O.
 (11) post servos om. et I. om. et ante hi₂ O. stabunt] stabit, vel steterunt I.
 (12) factum est... iniquitatis] factae sunt domui Israel punitiones propter iniquitatem O.
 (13) sancto] sanctum sic O.
 (15) om. illi O.
 (17) erit] factum est I. illi] ille sic O.
 (18) om. operietur... linea₂ O.
 (19) post ministrabant om. in eo (plur.) I.
 (20) ante caput add. et O.
 (22) coniungant O.
 (24) custodient... sanctificabunt O.
 (26) numerabuntur O.
 (28) et₁ non... eis₂] et ero ego eis in hereditatem O.
 (30) omnis primitiarum vestrarum] de omnibus primitiis vestris O. ante sacerdotibus om. pro, post id autem om. sit I. om. vestra O.

C. XLV.

- (1) viginti₂] triginta O.
 (4) Domino, ut ministrent] ut ministrent Domino O.
 (6) dabo O.
 (10) iusta₂ (lit. iustitiae)] iustitia I.
 (11) om. et decima₂ pars cori O.
 (12) ante mina add. et O.
 (13) om. et₁ O.
 (14) om. de₂ O.
 (15) in oblationem] oblatio O. ante ad salvandum om. et I.
 (17) holocaustum illud O. ante pro salute om. et O.
 (24) om. cum vitulo et panis coctus₂ O.

(25) om. sicut₁ O.

C. XLVI.

- (1) ante erit add. et O. die... illa] diebus ... illis I.
 (3) post atrii₂ add. et egredietur sacerdos ille O.
 (4) om. et₁ O. die] diebus I.
 (5) post coctum add. et I. quod est] et O.

- (6) თჳს O.
 (7) მანანად O. რავდენცა O. ზეთი O.
 (8) om. მის₃ O.
 (9) om. იგი₁ O. დღცსასწაულთა IO :
 correxī. ბჳისაჲსა] ბჳისა O. om. მას
 ბჳისა O. მისსა] მისა O.
 (10) om. მას₂ O. /გამოვიდეს f. 395r O.
 (11) დღცსასწაულთა IO : correxī. მანა-
 ნაჲ O. რავდენცა O. ზეთი O.
 (12) ცხორებისაჲ₁ O. ante მისი add. იგი
 O. ცხორებისაჲ₂ O. შაბათსა O. და-
 ჰკმას O.
 (13) ante ტარიგი add. და O. შეწირონ
 O.
 (14) მანანაჲ O. მესამე I. მანანად O.
 (15) მანანაჲ O. om. და post განთიად O.
 (16) ძეთა მისთაგანსა O. ეპყრად sic I.
 (17) ante უკუეთუ add. და O. ეცეს O.
 ევე additum manu correctoris I. ძტთა
 I. მისთაჲსა O.
 (18) მათ/ f. 395v O.
 (19) om. და ante სახდომელსა O. წმი-
 დათასა I : წმიდითა O : წმიდათა scripsi.
 (20) შეაგბიან_{1, 2} O. მანანაჲ O.
 (21) გარეშცსა O.
 (22) om. ეზოჲსაჲ კიდესა და O. om.
 სიგრძით O. ერთი O.
 (23) om. ქმნული O.
 (24) შეაგბიან O.

C. XLVII.

- (1) საკურთხეველად O.
 (2) om. ბჳისა... გზასა₂ მას₂ O. გარეშე-
 სა] გარემო O. მზის/ f. 396r O. om.
 კერძო₁ O.
 (4) მოტევეებისაჲ O. სხულადმდე I.
 (5) სარტმადმდე sic O. წიალსლვად O.
 სიმძაფრე I. წიალვიდენ O.
 (7) om. მოქცევასა... მდინარისასა O.
 (9) იყო₁] იყო I. ante რომელსა add.
 და O. მდინარე : ც in rasura O : მდი-
 ნარე I. ცხონდეს O. ცხონდენ O.
 ყოველსა ზედა რომელსა I. post ესე
 om. და O. განცოცხლდეს I.
 (10) მესათხეველენი] მეთევზურნი O.
 სიმრავლე I.
 (11) მისსა₃/ f. 396v O.
 (12) მდინარეთა მათ O. მისისაჲ] მისი-
 სა, post quod add. ახლისა მისისაჲ sic O.

- იყოს cum circulo superscripto I. სი-
 ცოცხლედ] სიახლედ O.
 (13) ტომთა O.
 (14) დაიმკვდრენ O. სამკვდრებელ O.
 განაწილვით sic O.
 (15) მისავალსა O.
 (15-16) ელდამ მამბეთ არს ებრცმ სელიამს
 O.
 (16) om. შორის... დამასკისათა და O.
 ავანისნი O. ავრანიტელთასა O.
 (17) ეზოჲსა O. ავანისით O.
 (18) post აღმოსავალად₁ om. შორის...
 აღმოსავალად₂ O. კულოვანისა O.
 (19) კულოვანით O. კადცსა O.
 (20) სამხრით/ f. 397r O. ეზღვანვის I.
 წინაშე შესავალადმდე O. post ემა-
 თისა₁ add. და O. შესლვადმდე O.
 (21) ტომად ტომად O.
 (22) გარტთ მოსრულთა O. იყვნენ O.
 თქუენდა] თქუენ თანა O.
 (23) ტომად O. om. მათი O.

C. XLVIII.

- (1) ტომებისაჲ O. ემათისასა O. და-
 მასკცსა O. ჩრდილოდ O. იყოს] იყო
 I. დაანისი O.
 (2) დაანისით O. აღმოსავალითგან] აღ-
 მოსავალადმდე, post quod add. და O.
 (3) ნეფთალიმიისი I.
 (4) მანასესი I.
 (5) მანასესით I. ეფრემისა I.
 (6) ზლუადმდე/ f. 397v O. ერთ additum
 manu correctoris I.
 (7) post აღმოსავალით add. გან O.
 (8) განჩინებულ IO : განჩემებულ scripsi,
 post quod add. და O. სივრცე I. სივ-
 რძე I. სიწმიდე I.
 (10) ante ზლუად add. და O. სამხრა sic
 O. წთ : თ additum manu correctoris I :
 წმიდაჲ O : წმიდათაჲ scripsi.
 (11) განსაწმიდელად (forte -წმედ-) O.
 საცავსა O. სცთეს₂] ოდეს O.
 (13) სივრძე I. სივრცე I.
 (14) არა₂] არცა O.
 (15) /ხუთ f. 398r O. ათასისასა მას IO :
 ათასსა მას scripsi. ქალაქისაჲ O. მათ-
 სა O.
 (16) ხუთას_{1, 2}] ხუთ ათას O. ოთხ
 ათას_{1, 2}] ოთხას O. ჩრდილოდთ] მზისა
 აღმოსავალით O. ოთხ₄] ათ O.

- (7) olei] oleum, scilicet O.
 (8) illam₂ eiusdem] eandem O.
 (9) *om.* ille O. per viam₃ illam portae meridiei] per viam meridiei O.
 (11) olei] oleum, scilicet O.
 (12) *ante* sua₁ *add.* illa O. sabbati O.
 (13) *ante* agnum *add.* et O. offerent O.
 (15) *post* mane *om.* et O.
 (17) *ante* si *add.* et O. dederit] datum erit O. eorum] eius O.
 (19) *ante* ad sedem *om.* et O.
 (22) *om.* atrii₁ O. in singulis angulis] in angulo O. *om.* longitudine O.
 (23) *om.* facta O.

(16) quingenti_{1, 2}] quinque milia O. quattuor milia_{1, 2}] quadringenti O. aquilonem] orientem O. quattuor *post* mare] decem O.

C. XLVII.

- (2) *om.* portae illius... viam₂ illam O. exteriorem] in circuitu O.
 (7) *om.* cum convertissem... fluminis O.
 (9) erit] factum est I. *ante* super₁ *add.* et O. omnia super quae] super omne quod I. *post* hoc *om.* et O. reviviscet I.
 (12) flumina illa O. *post* eius₃ *add.* novi eius *sic* O. vitam] novitatem O.
 (14) hereditate (*imper.*)] hereditabunt O.
 (15-16) Eldam, Mabet, Ars, Ebrēm, Seliam O.
 (16) *om.* inter terminos Damasci et O. Avan O. Avranitarum O.
 (17) ab atrio] atrii O. Avnan O.
 (18) *om.* inter₁ Auran... ad orientem₂ O.
 (20) *post* Emat₁ *add.* et O.
 (22) sint] erunt O. vobis] vobiscum O.
 (23) *om.* eorum O.

C. XLVIII.

- (1) erit] erat I. Daan O.
 (2) Daan O. ab oriente] ad orientem, *post* quod *add.* et O.
 (3) Nep^talim I.
 (8) separatae] destinatae IO : *correxi*, *post* quod *add.* et O.
 (10) *ante* mare *add.* et O. sanctorum] sanctus O.
 (11) sanctificandos O. erraverunt₂] olim O.
 (14) non₂] neque O.
 (15) milibus] *corrupte* IO : *correxi*. horum] eorum O.

- (17) განზოგრებულად O. om. და მზის ... ერგასის₃ O.
 (18) უმეტეს I. om. პურად O.
 (19) post ყოველთა om. გან I. ტომთა O.
 (20) პირველი O.
 (21) უმეტესი I. ამის correctum e მის I. post ნაყოფთა om. გან O. სიწმიდე I.
 (22) შორის₃/ f. 398v O. ბენიამენისთა O.
 (23) უმეტესთაჲ O. ტომთაჲ O. ბენიამენისი O.
 (24) ბენიამენისით O.
 (25) om. ვიდრე O.
 (28) აღმოსავლად I. კადსა O.
 (29) ტომთა O. ante ესე₂ om. და I. უფალი₂ ღმერთი O.
 (31) ტომთა O. ბჭე I. რუბენისი O.
 (32) ბჭე₁ I. იოსებისი O. ბენიამენისი O.
 (33) და/ბჭენი f. 399r O. ბჭე₁. 2. 3 I.
 (34) ბჭე₁ 2 3 I. გადისი] დანისი O.
 (35) ante ვარემო add. და O. რომლისა-განცა] რილისა გან sic O. Ad calcem textus minio scriptum ut vid. : დაესრულა წწყლ^ეებაჲ ეზეკიელისი : მუკლი წ I. Cf. *The Harvard Theological Review*, XXII, 1929, p. 43. In ambobus codicibus sequitur textus Danielis.

DANIEL.

Titulus litteris capitalibus atramentoque rubro scriptus : წინაწარმეტყუელებაჲ დანიელისი O.

C. XIII (Susana).

- (1) om. ერთი O. დამკვდრებული O. post ბაბილონს add. შინა O. om. იყო O. იოვაკიმ O.
 (2) ისუა] მოიყვანა O. om. თავისა თვისისა O. და₂... მისი] რომლისა სახელი O. om. ქმნულ O. უფლისაჲ, post quod om. გან O.
 (3) მშობელნი] მამადედანი O. post მართალ add. იყვნეს O. om. წინაშე უფლისა O. განსწავლეს... მოსესითა] ასწავეს ასულსა მათსა შჯულისა მის მოსესისა O.
 (4) იოვაკიმ O. შეუბულ] მდიდარ O.

- om. მისი O. სამოთხე I. ტაძართა ... თანა] სახლსა მისსა O. om. ყოველნი O. იყო იგი უდიდებულეს O. om. უფროს O. om. ნათესავთა მათთა O. (5) om. და₁ O. კრებულისა... უფალმან] ერისა გან მსაჯულნი მას წელიწადსა შინა რომელთა თვს იტყოდა უფალი O. წელიწადისაჲ I : correxī. რომელთა ... მისი] რომელნი ჰგონებდეს თავთა თვსთა მოღუაწედ ერისა O.
 (6) om. და₁ O. ესენი/ (f. 399v) მარადის შვეიდოდეს სახლსა იოვაკიმისსა O. შოვიდოდეს O. om. მათა O. om. საშჯელად O.
 (7) მას... ოდენ] ოდეს წარვიდის ყოველი იგი ერი შუა სამხარს შთავიდის სუსანა და იმოთხვენ O. post სამოთხესა add. მას O.
 (8) ჰხედვდ O. მარადის] დღითი დღედ O. om. ვითარ იგი O. შეურაჲვიდის იგი და იმოთხვენ O. სწადოდა... თვისისაჲ] აღივსნეს იგინი გულისსოტქუმითა O.
 (9) ვარდაიქცინეს გონებანი მათნი O. om. მისა მიმართ O. აქცინეს] განიდრიკნეს O. ახილვად O. om. და არცა₁ ... გან და O. საშჯელნი სიმართლისანი O.
 (10) om. იგი₁ O. ტრფიალებულ მისა] მწუხარებასა და ურვასა მის თვს O. უთხრეს ერთმანერთსა საღმობაჲ თვისი O.
 (11) ჰრცხუნოდა ერთმანერთისა თხრობად გულისსოტქუმაჲ თვისი O. უნდა დაწოლად მის თანა O.
 (12) om. მას O. წუსწუთ მარადის] გულსმოდგინედ დღითი დღედ O. მისა] მას O.
 (13) თქუა ერთმანერთსა წარვიდეთ O. om. ჩუენ O. post სახიდ add. თვსა O. წარვიდეს და განეშორნეს O. om. იგინი O.
 (14) მერმე... კუალად] უკმოიქცეს და მოვიდეს O. ერთბამად გამოიკითხეს ერთმანერთისა O. უკმოქცევისაჲ] მათი I. om. და აღიარეს... მათი O.
 (15) იგი O. გუშინდელსა... დღესა₂] ჩუეულებაჲ აქუნდა O.
 (16) ad initium versus და bis I. om. მუნ

- (17) intervallum] in intervallum O. om.
et ad orientem... quinquaginta₃ O.
(18) om. in panem O.
(19) ante omnibus om. ex I.
(22) Beniamen O.
(23) Beniamen O.
(24) Beniamen O.
(25) om. usque O.
(28) ab oriente] ad orientem I.
(29) ante haec₂ om. et I. Dominus₂] Deus
O.
(32) Ioseb O. Beniamen O.
(34) Gad] Dan O.
(35) ad initium versus add. et O. qua-
cumque] qua O. Ad calcem textus : Finita
est prophetia Ezekielis : versus 4 000 I.

- (6) ad initium versus om. et O. hi semper
ingrediebantur domum Iovakim O. om. ad
eos O. om. in iudicium O.
(7) in illo... meridie] cum abiret (lit. abit)
omnis ille populus in meridie O. conversa-
batur] delectabatur O. post horto add. illo
O.
(8) aspiciabant (lit. aspiciunt) O. semper]
cotidie O. post descenderet add. illa O.
om. in hortum illum O. conversaretur] de-
lectaretur O. concupiscebant... de illa]
impleti sunt illi concupiscentia O.
(9) sensus suos O. om. erga eam O. om.
et neque fecerunt ex lege et O. iudiciorum
iustitiae O.
(10) om. illi O. capti amore in eam] in
maestu et angore propter eam O. narra-
verunt... dolorem suum O.
(11) cavebant... suas] erubescabant enim in-
vicem dicere concupiscentiam suam O.
volebant concumbere cum ea O.
(12) om. eam₁ O. omnibus... semper] sol-
licite cotidie O.
(13) dixit O. om. nos O. post domum
add. nostram (lit. suam) O. egressi sunt]
abierunt O. om. illi O.
(14) rursus... iterum] reversi sunt et vene-
runt O. ante seiscitati add. una O. om.
quidem O. reversionis] suam I. om. et
confessi... suam O.
(15) illi] ille sic O. heri et nudius tertius]
consuetudinem habebat O.
(16) om. ibi O. observaverunt I.

DANIEL.

Titulus : Prophetia Danielis O.

C. XIII (Susana).

- (1) om. unus O. om. erat O. Iovakim
hic et passim O.
(2) accepit] duxit O. om. sibimetipsi O.
et nomen eius] cuius nomen O. om.
facta O.
(3) om. coram Domino O. om. illam O.
add. illam post legem O.
(4) florens] dives O. om. ei O. iuxta
aedes suas] in domo sua O. om. omnes₁ O.
erat ille nobilior O. om. plus O. om.
familiae eorum O.
(5) ad initium versus om. et O. de congre-
gatione... dixit] de populo iudices in illo
anno de quibus loquebatur O. qui reputa-
bant semetipsos curatores populi O.

O. შინა O. იგი₁/ f. 400r O. უმზი-
რეს I.

(17) om. მათ O. მომართეთ O. om.
მის O.

(18) დაჰკმცს O. კიდით კერძოსა]
სხუასა O. არა უწყოდა O.

(19) მოხუცებულნი იგი ორნი, post quod
add. და O.

(20) დაკშულ O. om. ამის თვს O.
თანა] თვს O.

(22) იწროა sic O. post ჩენდა₂ add. და
O. ვქმნე] ვიქმნე I. post ვერ add. ვე
O.

(23) უმჯობეს I, ante quod add. არამედ
O. om. არა ante ცოდვასა O.

(24) ante ღალად add. და O.

(25) post მირბიოდა om. ერთი მათგანი I.
სამოთხისანი მის O.

(26) ესე] იგი O. სახლეულთა მისთა O.
მირბიოდეს O. ერთ/ f. 400v O.

გან კარისა O. post ხილვად add. თუ O.
შეემთხვა O.

(27) om. იგი_{1,2} O. om. ამათ O. ოდეს
თქუმულ იყო O. ეგევიტარი სიტყუა
O.

(28) post და₁ add. ვითარცა O. გან]
დღც O. om. ვითარცა O. მოვიდა]
მოკრბა O. om. ქმრისა... ორნიცა O.

და მოხუცებულნიცა იგი O. სავსენი
post ზრახვითა O. მოსიკუდიდ მისა O.
წინაშე post ერისა O.

(29) იოვაკიმისი O. post ხოლო add. მათ
O.

(31) ხილვითა შეენიერ O.

(32) ურხულოთა, ante quod add. ხოლო O.
აღმოძარცუვდა O.

(33) post ტიროდეს add. მის თვს O.

(34) ante აღდგეს add. და O. post თავსა
add. ზედა O.

(35) post თუალნი add. თვსნი O. და
ante გულითა] რამეთუ O.

(36) ხოლო₂ ჩუენ I. post მკევეალთა add.
თვსთა O. და დაჰკსა (დაჰკშა O) ... სამ-
ოთხისა post მკევეალნი იგი O. ante
განავლინნა add. კუალად O.

(37) post დაწვა add. იგი O. ამის O.

(38) ვიყვენით... უმჯულოებდა იგი] ვი-
თარ ვიხილეთ უმჯულოებდა იგი კიდე-
სა/ (f. 401r) მის სამოთხისასა ვიყივლეთ
O. მათ] მის I.

(39) იგინი O. მწულარენი I. ხოლო]
რამეთუ O. უძლიერეს I. ივლტოდა
O.

(40) ესე O.

(41) ხოლო მაგან] და ამან O. post არა
add. რაა O. ესრე ყოველთა წინაშე O.

om. ყოველსა O. om. მათი O. ერი-
სანი post მსაჯულნი O. post მსაჯულნი
add. იგი O. მოსიკუდიდ O.

(42) om. და₁ O. ვიდრე] ვე I.

(43) om. ბოროტი O. რომლისა თვს O.

(45) მოსიკუდიდ] მოკლვად O. აღად-
გინა] გამოაჩინა O.

(46) post ვარ add. მე O. მაგისისა] მა-
ვის კაცისა O.

(47) om. ვე O. post ჰრქუეს add. მას O.
იტყუ O.

(48) ძენო ისრაჲლისანო O. ხმა O.

დაჰსაჯეთ O. სიკუდიდ O.

(49) ante მოაქციეთ add. აწ O. შესწა-
მებენ O.

(50) და/ჯედ (f. 401v), ante quod om. და
O. შორის ჩუენსა O.

(51) განაშორენით O. post ურთიერ-
თას add. შორად O. და] რაათა O.

განვიკითხნე : გან bis scriptum I.

(52) განაშორნეს O. დღცთა ბოროტ-
თაო O. აწ მოიწინეს] აღმოიწინეს I.

(53) დაშჯიდ₁] რამეთუ შჯიდი O. om.
და post ცრუსა O. დაშჯიდ₂] დაშჯი-
დით O. განუტეობდით O. om. უფა-
ლი O. მართალი და უბრალოა O.

მოჰკლათ O.
(54) post იგინი fuit და, nunc autem era-
sum I.

(55) სტყუვე O. შენისაა O. om. ეგე-
რა O. ორგან O.

(56) om. ერთისაა მის O. წარმოდგინე-
ბაა, post quod add. მეორისაა მის O.

(57) ესრეთ O. ასულსა ისრაჲლისასა
O. იგი O. გზრახვიდა O.

(58) om. ხოლო O. ზრახვასა] ცოდვა-
სა O.

(59) სტყუვე O. post შენცა add. თავისა
შენისა O. /საშუვალ f. 402r O.

(60) იქსნა O. მონაა თვისი O.

(61) იგი O. post უზრახეს add. მათ O.

(62) მის მოსესასა sic O.

(63) იოვაკიმისი O.

- (17) *om. illis O. om. illius O.*
- (18) *a latere per posticum] per aliud O. nequaquam sciebant] nesciebat O.*
- (19) *senes illi duo, post quod add. et O.*
- (20) *om. propter hoc O.*
- (22) *ante si₂ add. et O. egero₂] fiam sic I. post potero add. etiam O.*
- (23) *ante melius add. sed O.*
- (24) *ante exclamaverunt add. et O.*
- (25) *post currebat om. unus ex eis I. horti illius O.*
- (26) *hunc] illum O. famuli domus] domestici O. currebant O.*
- (27) *om. illi O. om. hos O. erat istiusmodi sermo O.*
- (28) *fuit... die] cum esset postera dies O. cum venisset] congregatus est O. om. ad coniugem... duo O. quoque senes] et senes quoque illi O. pleni post cogitatione O. interficerent eam O.*
- (29) *illi autem miserunt O.*
- (31) *aspectu pulchra O.*
- (32) *post iniqui add. autem O.*
- (33) *post flebant add. propter eam O.*
- (34) *ante surrexerunt add. et O.*
- (35) *post oculos add. suos O. et ante in corde] quia O.*
- (36) *tantum nos I. post ancillis add. suis O. et clausit... horti post illas O. ante dimisit add. iterum O.*
- (37) *post concubuit add. ille O. ista] hac O.*
- (38) *eram... illam] cum vidissemus iniquitatem illam in angulo illius horti clamavimus O. eos] eam I.*
- (39) *istos] illos O. autem] enim O. fugiebat O.*
- (40) *hanc O.*
- (41) *ista autem] et haec O. non] nihil O. ecce] ita O. om. omnis O. om. eis O. populi et iudices] et iudices illi populi O.*
- (42) *om. et₁ O.*
- (43) *om. mali O. quod] propter quod O.*
- (45) *moreretur] interficeretur O. suscitavit] ostendit O.*
- (46) *post sum add. ego O. post istius add. hominis sic O.*
- (47) *loqueris O.*
- (49) *ante revertimini add. nunc O.*
- (50) *ante sede om. et O.*
- (51) *post invicem add. longe O. et iudicabo] ut iudicem O.*
- (52) *dierum malorum O. nunc] corrupte I.*
- (53) *post iudicabas add. enim O. ante innocentes om. et O. condemnabatis O. dimittebatis O. Dominus enim dicit] dicit enim O. iustum et innocentem O. interficietis O.*
- (54) *post illos fuit et, nunc autem erasum I.*
- (55) *mentitus es O. om. ecce O.*
- (56) *om. alius ille O. post produceretur add. alter (lit. secundus) ille O.*
- (57) *filiae O. illa... colloquebatur O.*
- (58) *om. autem₁ O. colloquentes] peccantes O.*
- (59) *mentitus es O. post tu quoque add. in caput tuum O.*
- (60) *sperantes in se] servam suam O.*
- (61) *eum sic O. post cogitaverunt add. illi O.*
- (62) *post legem add. illam O.*

(64) დიდ იქმნა O. ყოვლისა მის ერისა O.

C. I.

(1) მესამცსა O. იოვაკიმისსა O. om. მეფესა იუდაესსა O. ნაბუქოდორნოსორ : რ₁ additum hic et alibi manu correctoris I. მეფე I.

(2) იოვაკიმ O. კელთა მისთა O. ზოგადი ჭურჭელი O. სენარისა O. om. ზედა... თვისსა₂ O.

(3) ასტუფანის O. საჭურის I. ნატყუნავისათა ივლთა sie, post quod om. და O.

(4) om. და₁ O. ხმის O. ყოვლისა სიბრძნისანი O. გონებისანი O. ძალი/ f. 402v O. შინა additum manu correctoris I.

(5) post მათ add. მეფცმან O. დღესა] დღითი დღედ O. om. და ღვწისა... თვისსა O. om. ივნი₁ O.

(6) post ძეთა add. გან O. ante მისაელ add. და O.

(7) om. მათ O. საჭურის I.

(8) გან მის O. om. და₂ O. საჭურის O.

(9) საჭურის IO : correxī.

(10) საჭურის IO : correxī. post ჩემისა add. გან O. om. მეფისა O. დაგიწესა O. om. ზედა O. უმწუხარცს O. სწორნია (sic) თქუენნი ჰასაკითა O. om. არიან O. საჯღოს sie O. თავისა ჩემისა O.

(11) post ჰრქუა om. დანიელ I. ამელსადას O. ზედა] და correctum e ზა manu correctoris O.

(12) გამომცადენ O. დღცსა O. მომცემდ O. თესლთა : ლ additum manu correctoris I.

(13) მათნი, post quod om. ყრმათანი O. post ტაბლისა om. გან I. იხილო/ f. 403r O. თანა] ზედა O.

(14) გამოცადნა O. დღეც I.

(15) om. მის₁ O. post ათთა add. მათ O. უკეთეს... უძლიერეს I. ყრმათა მათსა O.

(16) მიერ დღითგან მოიღებდა O. ამელსადა O. post სასუმელსა add. მათსა O.

(17) მათ O. ოთხთა additum manu correctoris I. ხმის O. მწიგნობრობისა O. ხმა O. ყოველთა, post quod add. ხილვათა O.

(18) ante შემდგომად add. და O. თქუა] ბრძანა O. მეფცმან O. საჭურის I. ნაბუქოდორნოსორისა O.

(19) დანიელისი, post quod add. და O. ანანიაესი I, post quod om. აზარია და მისაელისი I.

(20) სიტყუასა და სიბრძნესა O. რომელსა] და რავედნსა O. მეფე I. სამეფუფოსა] მეფობასა O.

(21) პირველ O. post მეფისა add. მის O.

C. II.

(1) post მეფობასა add. თვისსა O. თვის] გან O. განეშორა O.

(2) ჰრქუა] ბრძანა O. მოწოდებად/ f. 403v O. post გრძნეულთა add. და ქალღვევლთა O. post ჩუენებად add. ივი O. om. და ante მოვიდეს O.

(3) om. მათ O.

(4) მეფცსა O. om. ასურებრ O. მეფც O. post ვითხრათ add. შენ O.

(5) post მაუწყოთ add. მე O. წარსაწყმედელსა O. სახლი თქუენი I.

(6) ante უკუეთუ add. და O. მითხართ_{1,2} O.

(7) მეფცსა O. post მეორედ add. და ჰრქუეს O. მეფცმან უთხარნ O. მისი₁] თვისი O. post მისი₂ add. ჩუენ O.

(8) მეფცმან O. გამოიფრღით O.

(9) ante უკუეთუ add. და O. om. და ante განკრწნილი O. უამნი O. მითხართ O. მითხართ₂ მე] იცით O.

(10) მერმცა O. om. მათ O. om. წინაშე O. მეფცსა, post quod add. და ჰრქუეს O. არს/ f. 404r O. ესე O. ante მოგვსა add. და O.

(11) მძიმც O. ღმერთთა O. post მკვდრობად add. მათი O.

(12) მეფცმან O.

(13) ეგულვა] იგლოვდა, post quod add. მეფც O. დანიელისსა და მოყუასთა მისთა მოკლვასა O.

(14) მოილო O. და ცნობად additum manu correctoris I. ცნობად/ (f. 404r),

(64) magnus factus est O. omni illo populo O.

C. I.

(1) Iovakim *hic et passim* O. *om.* regis Iuda O. Nabuk'odornosor *sic* I.

(2) manibus O. Senar O. *om.* et vasa... dei sui O.

(3) Astup'ani O. *post* Israel *om.* et O.

(4) *ante* pulchros *om.* et O. in omni sapientia] omnem sapientiam O.

(5) *post* eis *add.* rex O. per diem] cotidie O. *om.* et de vino potus sui O. *om.* illi₁ O.

(6) *ante* Misael *add.* et O.

(7) *om.* eis O.

(8) *om.* et₂ O.

(10) *om.* regem O. vestri... sunt] aequales sunt (*lit.* est) vestri aetate O. condemnabit *sic* O.

(11) *post* dixit *om.* Daniel I.

(12) tenta nos O.

(13) illorum] eorum, *post quod om.* puero- rum O.

(15) *om.* illum O. *post* decem *add.* illorum O.

(16) *post* inde *add.* a die O. *post* potus *add.* eorum O.

(17) his] illis O. omnia] omnes visiones O.

(18) *ante post add.* et O. dixit] praecepit O.

(19) *post* Danieli *add.* et O. *post* Ananiae *om.* Azariae et Misaeli I.

(20) verbo... sapientia O. quam] et in eo quodecumque O.

(21) *post* regis *add.* illius O.

C. II.

(1) *post* regno *add.* suo O.

(2) dixit] praecepit O. *post* haruspices *add.* et Chaldaei O. *post* somnium *add.* il- lud O. *om.* et *ante* venerunt O.

(3) *om.* eis O.

(4) *om.* syriace O.

(5) in perditionem] perditioni O. domus vestra I.

(6) *ante* si *add.* et O. narrabitis] narrate O.

(7) *post* secundo *add.* et dixerunt ei O.

narrabit] narret O. *post* eius *add.* nos O.

(9) *ante* si *add.* et O. *om.* et *ante* corrup- tum O. tempora pertransissent O. narra- bitis₁] narrate O. narrabitis₂ mihi] scitis O.

(10) *post* rursus *add.* quoque O. *om.* illi O.

om. coram O. rege] ad regem, *post quod add.* et dixerunt ei O. istud] hoc O. *ante* mago *add.* et O.

(11) *post* habitatio *add.* eorum O.

(13) propositum est] lugebat *sic*, *post quod add.* rex O. amicos] socios O. *om.* illos O.

(14) citavit] accepit O. *post* sententiam *add.* et O. *post* regis *add.* et dixit ei O.

post sapientes *add.* illos O.

- post quod add. და O. მთავარ O. post მეფისასა add. და ჰრქუა O. post ბრძენთა add. მათ O.
- (15) om. ჰკითხვიდა მას და ჰრქუა O. om. მეფისაო O. არიოქ post მაშინ O. აუწყა სიტყუაჲ იგი O.
- (16) მეფცსა_{1,2} O.
- (17) om. და ante ანანიას O. ანანია... აზარია... მისაელ O. მოყუასით მისითურთ და სიტყუაჲ იგი აუწყა მათ O.
- (18) ითხოვდა O. სადღუმლოჲსა მის O. მეგობარნი] მოყუასნი O. post სხუათა add. მათ O.
- (19) სადღუმლოჲ O. ესე/ f. 404v O. ცათაჲ O.
- (20) ad initium versus om. და₁ I. უკუნისამდე O. რამეთუ] და I. ხმის O.
- (21) om. და₁ O. სიბრძნე I. ხმის O.
- (22) მან] მაშინ O. და post დაფარულნი O. იცნის post შინა O.
- (23) აღვიარებ O.
- (24) არიოქისა : o₁ additum manu correctoris I. om. იგი O. მეფცმან O. om. მათ O. om. ბრძენთა ბაბილონისათა O. წარსწყმედ, post quod add. მათ O. შემეყვანც O. შეტყობაჲ sie I. მეფცსა O.
- (25) სწრაფით O. შეიყვანა O. დანიელ] იგი O. om. მას O. რომელმან] რამეთუ I. მეფცსა O.
- (26) დანიელს post ჰრქუა O. ბალტასარს I. უკუე O. გიცა O. რომელი O.
- (27) om. წინაშე O. მეფცსა ut vid. O. ჰრქუა O. სადღუმლოჲსა O. იკითხავ მეფც O. ბრძენთა (?) folio plicato O. მოგუთა O. გაზარელთაჲ O. მეფცსა O.
- (28) შინა] ზედა O. გამოაცხადებს O. სადღუმლოთა O. ნა/ბუქოდონოსორს f. 405r O. ყოფად post დღცთა O.
- (29) საწოლსა შენსა O. post მოგვიკდეს add. შენ O. სარეცელსა შენსა O. post რომელი add. იგი O. სადღუმლოთა O.
- (30) om. და₁ O. სადღუმლოჲ O. გამოიციხადა O. მის O. მეფცსა O. რაჲთა₂] და O.
- (31) ფირი sie O. უფროჲსად] ოფლად O. ante დადგა add. და O.
- (32) ოქროჲსაჲ O. მკერდი : რ additum manu correctoris I.
- (33) ante ფერკნი add. და O. ზოგი რომელი მე რკინისაჲ O. ზოგი O.
- (34) ვხედევდ I. გამოსთქდა : თ additum manu correctoris I. კელისა O. om. და კეცისათა O. დაამწულინა I.
- (35) om. და₁ O. დაწულილდეს sie O. ყოველი] ყოველად O. იპოვა O. om. მათ/ f. 405v O. დაეცა] ეცა O. აღვი-სო I.
- (37) მეფე I. ძრიელი I. მტკიცე I.
- (38) დამკვდრებულ] მყოფ O.
- (39) უდარესი] უდიდესი O. მესამე I.
- (40) მეოთხე I. ძრიელ I. om. იგი O. დააწულილის sie O. ეგრეთ I, post quod add. მან O. დააწულილნეს IO : correxī. დამწყენეს I : დამწყენეს O : დაამწყენეს scripsi.
- (41) ante ზოგი add. და O. ძირი მისი ვითარცა რკინაჲ O. om. მას შინა O. om. იგი O.
- (42) რაჲ I : რომელი მე O : რაჲ მე scripsi. მეფობისაჲ O. მის გან O.
- (43) ante შერეულ (correctum e შერყეულ I) add. თანა და O. om. იყვნენ₁... იყვნენ₂ O. შეყოფილ post თანა₁ O. ერთსა ut vid. O. კეცსა O.
- (44) დღცთა O. მეფცთასა O. მეუფე-ბაჲ₁ correctum e მეფობაჲ I. მეფობაჲ საუკუნოჲ რომელი O. მეფობაჲ O. ერსა სხუასა] სხუა sie O. post არა add. ვის O. დააწულილოს (sie)/ (f. 406r), post quod და დააწულილოს (sie) bis O. განანქროს O. მეფობაჲ O. საუკუნოდ O.
- (45) დააწულილა sie O. რკინაჲ იგი და კეცი O. om. იგი_{2,3} O. მერმც O. post ჩუენებაჲ add. იგი O.
- (46) om. თვსსა O. დანიელს] უფალსა დანიელისსა O. მისა O.
- (47) om. და₁ O. მეფცმან O. უფალ-თაჲ O. მეუფეთაჲ O. ante გამოუცხადებს add. და O. სადღუმლოთა O. სადღუმლოჲ O.
- (48) om. ზედა I. სოფლებსა O. მთავ-რობდა O.

(15) *om.* interrogabat... ei O. *om.* regis₁
O. Ariok' *post* tunc O. indicavit verbum
illud O.

(17) et Ananiae... indicavit] cum Anania
et Azaria et Misaele sociis suis et verbum
illud indicavit eis O.

(18) petebat O. hoc] illud O. amici]
socii O. *post* aliis *add.* illis O.

(20) *ante* dixit *om.* et I. quia] et I.

(21) *om.* et₁ O.

(22) ille] tunc O. abscondita et O. novit
post tenebris O.

(24) *om.* illos O. *om.* sapientes₂ Babylonis
O. *post* perdideris *add.* eos O.

(25) introduxit O. Danielem] illum O.
qui] etenim I.

(26) Danieli *post* dixit O. potesne O.

(27) coram rege] ad regem O. rex inter-
rogat] interrogas, rex O.

(28) super caelos O. fieri *post* diebus O.

(29) cubili tuo (*sing.*) O. lecto tuo (*sing.*)
O.

(30) *ad initium versus om.* et O. hoc₂]
illud O. ut₁... indicaretur] et... indicabitur
O.

(31) valde] in sudorem *sic* O. *ante* stabat
add. et O.

(33) *ante* pedes *add.* et O. pars... pars O.

(34) videbas] videbam I. manu O. *om.*
et ex argilla O.

(35) *ad initium versus om.* et O. nullus]
nequaquam O. *om.* eis O. impleta est
omnis terra I.

(39) minus] maius O.

(40) *post* sic *add.* illud O.

(41) *ante* parte₁ *add.* et O. de radice illa
ferri] et radix eius sicut ferrum O. *om.* in
illo O.

(43) *ante* commixtae *add.* et O. *om.* erunt₁
... erunt₂ O. coniunctae *post* alia O.

(44) regnum₁ aeternum quod O. *om.* popu-
lo O. non₂] nulli O. et comminuet *bis* O.

(45) ferrum illud et argillam O. *om.* il-
lud_{2, 3} O. *post* somnium *add.* illud O.

(46) *om.* suam O. Danielem] Dominum
Danielis O.

(47) *ad initium versus om.* et O. domino-
rum... regum O. *ante* revelat *add.* et O.

(48) omnes provincias O. principem satra-
parum] principabatur satrapis O.

(49) გამოითხოვნა დანიელ O. საქმცსა O.

C. III.

- (1) მეათრვამეტცსა O. მეფცმან O. სიმაღლე, correctum e სიმაღლე I. სივრცე I. აჰმართა O. დეირისასა O.
 (2) წარავლინნა O. მარზაპანებისა O. სოფლებისა O. კელმწიფეთა/ f. 406v O. მოსულად sic I. სატფურსა O. მეფცმან O.
 (3) მარზაპანები O. კელმწიფებისა მისისანი O. post მთავარნი add. სოფლებისანი O. სატფურსა მის O. ნაბუქოდონოსურ sic I. om. და დგეს წინაშე O. კერპისა მის O.
 (4) ერთა] ნათესავთ sic O.
 (5) გესმცს O. საყურისა additum manu correctoris I. ქნარისა, ante quod om. და O. om. და ante სახიობისა O. post ყოვლისა add. ვე O. თითოდასახისა I. აჰმართა I. მეფცმან O.
 (6) post შევარდეს add. იგი O. აგზებულისასა O.
 (7) om. და ante ქნარისა O. დაცვრდეთ sic O. ante ტომნი add. ერნი O. სცემდით sic O. აჰმართა O. მეფცმან O.
 (9) მეფისა sic O.
 (10) ესმცს O. საყურისა add. სტურისა O. ante ქნარისა om. და O.
 (11) ოქროსასა/ f. 407r O. om. მას₂ O. აგზებულისასა O.
 (12) ante არიან add. აწ, post id item add. აქა O. ante ღმერთთა add. და O. აჰმართე O.
 (13) გულისწყრომით და რისხვით O. კიცნი ესე მოიყვანნეს O.
 (14) om. ნაბუქოდონოსორ O. ჭეშმარიტად] ნანდვლვე O. post რომელი om. მე O. ავჰმართე O.
 (15) უკუეთუ₁ აწ O. რაჟამს] რ^{ნი} მ^ს : მ correctum manu correctoris (?) in rasura O. გესმცს O. om. საყურისა, post quod pergit : ნესტესა სტურისა ქნარისა ბობონისა ებნისა და წინწილისა და შესხმისა და ყოვლისა ვე პირადპირადისა სახიობისა O. ავჰმართ₃ O. ante უკუეთუ₂ add. და O. შეჰვარდეთ]

- შეჰსცვეთ O. აგზებულისასა O. post ღმერთი add. იგი O. განგარინნეს O. კელთა გან ჩემთა O.
 (16) მიუგცს O. მეფცსა O. აბუქოდონოსორს sic O.
 (17) post ღმერთი add. ჩუენი ცათა შინა O. om. ჩუენ O. ante შემძლებელ add. და O. post არს add. იგი O. გან/რინებად f. 407v O. აგზებულისა O.
 (18) ვჰმსახურებთ O. post რომელი add. შენ O. აჰმართე IC : correxī. ესცემთ O.
 (19) om. მეფც O. აღივისო sic I. ზედა post იქცეოდა (ექცეოდა O) O. აბედნაგოდა O.
 (20) ჰრქუა] უბრძანა O. om. მას O. აგზებულისასა IO : correxī.
 (21) post ვარჰამანგით add. მათით O. om. და საწმართულით... სამოსლით მათით O. om. აღგზებულისასა O.
 (22) უმეტეს I. კაცთა მათ O. om. რომელთა O.
 (22-23) om. მოსრნა... შეითხინეს O.
 (23) აგზებულისასა IO : correxī. შეკრულნი O.
 (24) ვილოდეს] იქცეოდეს O. post ცეცხლისასა add. შეკრუ sic O. post ღმერთთა om. და I.
 (25) om. და ante ილოცვიდა O. ესრეთ I. om. და ante ალალო O.
 (27) post წრფელ add. არიან O. post გზანი add. შენნი O. ჭეშმარიტ] მართალ O. არს/ f. 408r O.
 (28) om. და₁ O. საშჯელი] შჯული O. რომელი] რავდენი O. om. ჩუენ₃ ზედა O.
 (29) post შეგცოდეთ add. ჩუენ O.
 (30) შენთა O. ante არცა₂ add. და O. კეთილი O.
 (31) om. და₁ ყოველი... ზედა O.
 (32) ჩუენთასა additum manu correctoris I. ურჩულოთა O. განდგომილთა, post quod add. და კელთა მეფისა ცროდა sic O. უბოროტესსა I : უბოროტცსისა O : უბოროტცსსა scripsi. om. უფროდა O.
 (34) სრულიად] ს^ლდ I.
 (36) post ცისანი om. და I.
 (37) წარმართთასა O. დღცს O.
 (38) ante არა add. და O. ამას correctum

(49) postulavit Daniel O.

C. III.

(3) *post imperii add.* eius O. *post principes add.* provinciarum O. *illam] illius* O. *om. et stabant coram* O. *illo idolo] idoli illius* O.

(4) *populis] gentibus* O.

(5) *ante sambucae om. et* O. *ante musicae om. et* O.

(6) *post incidet add.* ille O.

(7) *ante sambucae om. et* O. *cadebant] cadetis sic* O. *ante tribus add.* populi O. *adorabant] adorabatis sic* O.

(10) *tubae, citharae* O. *ante sambucae om. et* O.

(11) *om. illam₂* O.

(12) *ante sunt add.* nunc, *post id autem hic* O. *ante diis add.* et O.

(13) *irae] et in ira* O. *viros hos adduxerunt* O.

(14) *om. Nabuk'odonosor* O. *om. ego* O.

(15) *si nunc* O. *quando] quod semper sic* O. *om. tubae, post quod pergit : fistulae, citharae, sambucae, tympani, psalterii et cymbali et cantus et omnis generis musicae* O. *ante si₂ add.* et O. *post Deus add.* ille O. *manibus meis* O.

(17) *post Deus add.* noster in caelis O. *ante capax add.* et O. *post est₂ add.* ille O.

(18) *servimus* O. *post quod add.* tu O.

(19) *om. rex* O.

(20) *dixit] praecepit* O. *om. illam* O.

(21) *post tiara add.* sua O. *om. et tibialibus et cum omnibus vestibus suis* O. *om. ardentis* O.

(22) *viros illos qui] viri illi* O.

(22-23) *om. interfecit... missi sunt* O.

(24) *ambulabant] versabantur* O. *post ignis add.* *ligati partim scriptum* O. *post Deo om. et I.*

(25) *ante orabat om. et* O. *ante aperuit om. et* O.

(27) *post rectae add.* sunt O. *post viae add. tuae* O. *verum] iustum* O.

(28) *ad initium versus om. et* O. *iudicium] legem* O. *quod₁] quodcumque* O. *om. super₃ nos* O.

(29) *post peccavimus add.* nos O.

(30) *ante neque₂ add.* et O.

(31) *om. et omnia₁... super nos* O.

(32) *post praevaricatorum add.* et in manibus regis falsi O. *om. plus* O.

(36) *post caeli om. et I.*

(38) *ante non add.* et O. *holocausta, post quod om. neque* O. *sacrificiorum* O. *oblationes* O. *primitias] sacrificium* O.

e მას manu correctoris I. საკუერთხნი, post quod om. არცა O. მსხუერპლთანნი O. შესაწირაენნი O. ნაყოფისა] მსხუერპლისა O. წყალობისა/ f. 408v O. (40) ყოვლადმსხუერპლნი] საკუერთხნი მსხუერპლთანნი O. om. ვერძთანნი O. დღჳს O. მრცხუენოდის O.

გესავთ O.

(41) ante აწ add. და O. შემდგომად შენსა O. ante ყოვლითა add. და O. ante მეშინის om. და O. ante ვეძიებთ add. და O.

(42) მაცხუენ sie I.

(43) საკვრველებით O. om. შენითა O.

(45) post შენ om. ხარ I.

(46) არაა O. მსახურნი : ა additum manu correctoris I. აღზებდეს] აგზებულსა O. მას საკუმილსა, post quod add. აგზებდეს იგინი საკუმილსა მას შინა O.

(47) om. და₁ O. post აღვიდოდა add. და აღმაღლდებოდა O.

(48) om. და₁ O. მოვიდოდა sie O, post quod add. და მოეხუეოდა O. ante რაგდენთა add. ყოველთა O.

(49) საკუმილისა მის გან ცეცხლისაჲსა O.

(50) საკუმილსა/ f. 409r O. post მას add. შინა ცეცხლისასა და აღისასა O.

ნიავე sie O. om. და ante არა₁ O.

(51) post იგი add. ყრმანი O. post მას add. შინა O.

(52) უფალო ღმერთო... ჩუენთაო O.

om. და post ქებულ O. om. და აღმაღლებულ₁ O. ამალღებულ hic et postea IO. უკუნისამდე O.

(53) შენისა O. უკუნისამდე O.

(55) ზი I. უკუნისამდე O.

(54-56) კურთხეულ ხარ შენ რ^ი ჰსუფევე სამყაროსა ზედა ცასა ცათასა O.

(56) კურთხეულ₂ ante დიდებულ O.

om. უფროჲსად O. უკუნისამდე O.

(57) აკურთხეთ] აკურთხევდით hic et ubique usque ad v. 90 O. om. უგალობდით... საუკუნეთა O.

(59-58) აკურთხევდით ცანი და ანგელოზნი უთლისანი უთალსა O.

(60) post ცათანი add. ძალნი უფლისანი O.

(62-63) om. უფალსა აკურთხეთ ante ვარსკულაენნი O.

(64) om. ყოველი ante წჳჲმად O.

(64-65) om. უფალსა აკურთხეთ ante ყოველნი O.

(65) ante ყოველნი add. და O.

(66-71) om. უფალსა აკურთხეთ ante ლამენნი O.

(72-67) om. უფალსა აკურთხეთ ante ყინელი O.

(70-73) om. უფალსა აკურთხეთ ante ელვანი O.

(74-75) om. უფალსა აკურთხეთ ante მთანი O.

(76) მცენარე I.

(76-78) om. უფალსა აკურთხეთ ante ზღუაჲ O.

(79) იძრვისნი] რაჲ იძრვიან O.

(80) om. ყოველნი O.

(86) უფალსა/ f. 409v O.

(88) ante მისაელ add. და O. ამალღებდით O. post ჩუენ₁ add. უფალმან O.

კელთა... სიკუდილისათა O. განმარინნა... მაცხოვნნა O. om. გან O. ცეცხლისა, post quod add. აგზებულისაჲსა O.

om. და აღისაჲსა O. om. შორის ცეცხლსა O. მიკსნა O.

(89) აუვარებდით O.

(90) აუვარებდით O. საუკუნითგან O.

(91) om. ვითარცა O. post დაუკვრდა add. და აღღგა მწრაფლ O. om. და მოვიდა... სწრაფით O. მოუწოდა (მოუწოდდა sie I) ... მათ] და ჰრქუა მთავართა მათ თჳსთა O. არა... მას] ანუ არა სამნი კაცნი შევესთხინეთა შორის ცეცხლსა შეკრულნი O. მიუგეს... ჰჳ] და მათ თქუეს ჰეშმარიტად O.

(92) ჰრქუა... მაგას] და მეფემან თქუა მე ვხედავ აწ ესერა ოთხთა კაცთა განკსნილთა რომელნი ვლენან შორის ცეცხლსა O.

(93) მას ჟამსა მიდგა] მაშინ მოვიდა O.

საკუმილისასა O. om. მის ცეცხლისასა აღზებულისა O. post გამოვედით add. ჩემდა და გამოვიდეს შორის O. om. საკუმილსა მაგას O.

(94) და სოფლისამთავრები] სოფლისაჲ, post quod add. და მარზაპანები sie O. ერისანი] ერისთავნი sie O. ყოვლად ვე O. თანა/ f. 410r O.

(95) post ნაბუქოდონოსორ (ნაბუქოდონოსორ : რ₁ additum manu correctoris

- (40) holocaustomata] holocausta sacrificiorum O. *om.* arietum O. confundamur... confidimus O.
- (41) *ante nunc add.* et O. *ante in toto add.* et O. *ante timemus om.* et O. *ante quae-
rimus add.* et O.
- (43) *om.* tuis O.
- (45) *post tu om.* es I.
- (46) non] nequaquam O. succendebant in fornace illa] in succensam illam fornacem, *post quod add.* succendebant illi in fornace illa O.
- (47) *ad initium versus om.* et O. *post ascendebat add.* et elevabatur O.
- (48) *ad initium versus om.* et O. ibat huc et illuc] veniebat *sic, post quod add.* et torquebatur O. *ante quoscumque add.* omnes O.
- (49) ignis... fornace] de fornace illa ignis O.
- (50) in medio... illius] in medio in fornace illa ignis et flammae O. flat] zephyrus *sic* O. *ante non₁ om.* et O.
- (51) *post illi add.* pueri O. in medio... illius] in medio in fornace illa O.
- (52) *post laudatus om.* et O. *om.* et exaltatus O. saeculum₂ O.
- (53) saeculum O.
- (54) saeculum O.
- (54-56) benedictus es tu qui regnas super firmamentum in caelo caelorum O.
- (56) benedictus₂ *ante glorificatus* O. *om.* nimis O. saeculum O.
- (57) *om.* cantate... saecula O.
- (59-58) benedicite, caeli et angeli Domini, Domino O.
- (60) *post caelorum add.* virtutes Domini O.
- (61) *hic versus deest* IO.
- (62-63) *om.* Domino, benedicite *ante* stellae O.
- (64) *om.* omnis *ante* imber O.
- (64-65) *om.* Domino, benedicite *ante* omnes O.
- (65) *ante omnes add.* et O.
- (66-71) *om.* Domino, benedicite *ante* noctes O.
- (68-69) *hi versus desunt* IO.
- (72-67) *om.* Domino, benedicite *ante* frigus O.
- (70-73) *om.* Domino, benedicite *ante* fulgura O.
- (74-75) *om.* Domino, benedicite *ante* montes O.
- (76-78) *om.* Domino, benedicite *ante* mare O.
- (80) *om.* omnes O.
- (88) *ante* Misael *add.* et O. *post nos₁ add.* Dominus O. manibus O. salvos fecit... liberavit O. *post* ignis₁ *add.* ardentis O. *om.* et flammae O. *om.* de medio₂ ignis O.
- (90) usque ad saeculum] a saeculo O.
- (91) cum audisset] audivit O. *post obstupuit add.* et consurrexit festinanter O. *om.* et venit... festinanter O. advocavit... eis] et dixit principibus illis suis O. *om.* manu et pede ligatos O. misimusne O. fornacis illius] ignis ligatos O. responderunt... utique] et illi dixerunt : Vere O.
- (92) et dixit... istius] et rex dixit : Ego video nunc ecce quattuor viros solutos qui ambulant in medio ignis O.
- (93) in illo tempore accessit] tunc venit O. *om.* illius... ardentis O. *post* egredimini *add.* ad me, et egressi sunt O. *om.* in fornace ista O.
- (94) et toparchae] provinciae, *post quod add.* et satrapae O. populi] duces O.
- (95) *post* Nabuk'odonosor *add.* rex O. liberavit] salvavit O. alium Deum] alii Deo, *post* servirent O.

I) add. მეფემან O. თქუა O. განარინ-
ნა] იქსნა O. სხუასა ღმერთსა post
ჰმსახურონ O.

(96) მიმოვსცემ] დავსდებ O. აბედნა-
გოასა O. წარსაწყმედელად O. ესრეთ
I, post quod add. მონანი თვსნი O.

(97) სოფლებსა O. post სცა add. მათ O.
მისსა ქუეშც O.

(98) მკვდრ] დამკვდრებულ O. om.
თქუენ O.

(99) რავდენი ქმნა O. ჩემსა additum
manu correctoris I.

(100) post არიან (eum circulo superscripto

I) add. და O. თესლადმდე O.

C. IV.

(1) კეთილ O. მცენარე I.

(2) ჩემისა I.

(3) ბრძანებად/ f. 410v O. შემოყვანე-
ბად O, post quod add. ჩემ წინაშე I.
om. ყოველთა O. ბრძენთა, post quod
add. მათ ბაბილონისათა O. რაფთამცა
... სიზმრისაჲ] რაფთა შეტყუებაჲ ჩუე-
ნებისაჲ მის მათუყონ მე O.

(4) შემოსრულ იყვნეს] შემოვიდეს O.
om. დგეს... ყოველნი O. გრძნეულნი...
... მოგუნი] მსახრვალნი და მოგუნი და
გაზარელნი O. სიზმარი... განმარტე-
ბაჲ იგი] და ჩუენებაჲ იგი უთხარ მათ
და შეტყუებაჲ O. post მითხრეს add.
მე O.

(5) ვიდრემდე მოვიდა O. რომლისა სა-
ხელი... სახელისაყებრ ღმრთისა ჩემისა
O. რომელსა სული ღმრთისაჲ აქუს
მის თანა O. ბალტასარ... უწოდა] მთა-
ვარი იგი ბრძენთაჲ O. რომელ ეგი მე
ვიცი უწყი] რამეთუ მე ვცან რომელი
იგი ვარქუ მას ბალტასარ მე ვიცი O.

(6) და ყოველი ვე... გან] და ყოველი
სადღუმლოჲ შესადღებელ არს შენ
მიერ sie O. om. შენ₂ O. ხილვაჲ ჩუე-
ნებისა მის ჩემისაჲ რომელი ვიხილე და
შეტყუებაჲ მისი O. om. ერსა ზედა O.

(7) ante ხც add. მი გხედევდ საწოლსა
ჩემსა ზედა და აჰა ესერა O. om. მდგო-
მარე O. სიმაღლე, ante quod add. და O.
om. მრავალ O.

(8) და განდიდნა ხც იგი და განძლიერ-
და და სიმაღლც მისი მიიწია ვიდრე

ცადმდე და სივრცც მისი ვიდრე კიდე-
დმდე ქუეყანისა O.

(9) ante ფურცელი add. და O. იგი₁] მისი O. om. იყო₁ O. post ნაყოფი om.
იგი₂ O. მრავალ] ფრიად O. om. იყო₂
O. საჭმელი (სა additum manu correctoris
I)] საზრდელი O. om. იყო₃ O. ქუე-
შც... დაბანაკებულ] საგრილსა ქუე-
შც მისსა დამკვდრებულ იყო O.

(10) ante ვხედევდ add. და O. ჩემსა ზე-
და O.

(11) ძლიერად O. ესრეთ I. მოჰკუე-
თეთ sie O. ხე I. მოჰკაფენთ I. და-
ჰყარცთ O. შე/იდრენდ f. 411r O. მისსა O.
ante მფრინველნი om. და I.

(12) მისთაჲ O. აცადეთ] დაუტევეთ O.
ბორკილით sie O. ante თივასა add.
და O.

(13) მკეცისაჲ O.

(14) წმიდისაჲ O.

(15) post ესე add. არს O. რომელი O.
post ვიხილე (ვიხილც O) add. მე O.
ამისი O. მითხარ] მათუყე, post quod
add. მე O. უძლეს შეტყუებად ამისა
O. ante უწყებად add. და ვერცა O.
და ante სული] რამეთუ O. ღ^ა წ^ა O.

(16) ante გულის om. და I. სიტყუანი]
ზრახვანი O. მეფჴმან O. მეფც O.

(17) რომლისა O. სიმაღლე I, post quod
add. მისი O. მისწუდა] მიიწე/ოდა f.
411v O. ზეცადმდე O. სივრცე I.

(18) ქუეშც მისსა O. რტოთა მისთა
post ცისანი O.

(19) განჰსდიდენ I. განჰსძლიერდი I.
სიდიდე O.

(20) ante რამეთუ add. და O. იხილც
O. და ante წმიდაჲ additum manu cor-
rectoris I : om. O. ზეცის I. მოჰკაფე-
ნით : თ additum manu correctoris I : ჰ
additum manu correctoris O. post რტო-
ნი add. მისნი O. მაგას O. ეგე O.
აცადეთ] დაუტევეთ O. om. ცისაჲთა
O. post შკდნი add. შკდეულნი O.

(21) შეტყუებაჲ] ჩუენებაჲ O. მოი-
წიოს O. მეფცსა O.

(22) განდიდენო O. om. შენ ზედა O.
მეუფებასა O. ვისიცა O.

(24) იქსნე] აღკოცენ/ ut vid. f. 412r O.
სიცრუენი] სირცხვლნი O. შენნი₂
correctum e შენი I.

- (96) promulgo] pono O. perditioni] in perditionem O. *post sic add.* servos suos O.
 (97) provinciis illis O. *post honoravit add.* eos O.
 (98) *om.* vobis O.
 (100) *ante regnum*₁ *add.* et O.

C. IV.

- (3) *post* introducerentur *add.* coram me I. *om.* omnes O. *post* sapientes *add.* illos Babylonis O. narrarent... somnii] interpretationem somnii illius indicarent mihi O.
 (4) erant] sunt O. *om.* stabant... omnes O. *post* haruspices *om.* illi O. *ante* magi *add.* et, *post id autem add.* et astrologi O. somnium... illam] et somnium illud narra-
 vi eis et interpretationem O.
 (5) ingressus est] venit O. cui] eius O. *om.* illud O. qui spiritum Dei habet apud se O. Baltasar... vocavit] princeps (*voc.*) ille sapientium O. tu... scio] quia ego novi quod dixi ei Baltasar, ego scio O.
 (6) et omne mysterium possibile est a te O. *om.* tu O. *om.* illam O. *post* mei *add.* quod vidi O. explicationem illam] interpretationem eius O. *om.* super populum O.
 (7) *ad initium versus add.* ego videbam super cubile meum et O. *om.* stans O. *ante* altitudo *add.* et O. *om.* multa O. valde] multa O.
 (8) et magna facta est arbor illa et fortis facta est; et altitudo eius pervenit usque ad caelum, et latitudo eius usque ad terminum terrae O.
 (9) *ante* folia *add.* et O. illa] eius O. *om.* erant O. *om.* ille O. *om.* erat₁ O. esca] cibus O. *om.* erat₂ O. sub ea castametabantur] sub umbraculo eius habitabant O.
 (10) *ante* videbam *add.* et O.
 (11) *ante* volueres *om.* et I.
 (12) sinite] relinquitte O. *ante* herbam *add.* et O.
 (13) bestiarum] bestiae O.
 (14) sanctorum] sancti O.
 (15) *post* vidi *add.* ego O. eius₁] huius O. narra] indica O. interpretationem eius indicare mihi] interpretari hoc, neque indicare mihi O. et *ante* spiritus] quia O. Dei sancti O.

- (16) *ante* cogitationes *om.* et I.
 (17) *post* altitudo *add.* eius O.
 (18) in ramis eius *post* caeli O.
 (19) divitiae tuae magnae factae sunt] magnificentia tua magna facta est O.
 (20) *ante* quia *add.* et O. et *ante* sanctum *additum manu correctoris* I : *om.* O. *post* ramos *add.* eius O. illi] isti O. illam] istam O. sinite] relinquitte O. *om.* caeli O. tempora] hebdomades temporum O.
 (21) interpretatio₂ haec... quae] somnium hoc... quod O. perveniet O.
 (22) tu eiecieris O. *om.* super te O.
 (24) redimes] dele O. mendacia tua] confusiones tuas O.

- (25) post ზედა add. მეფისა O.
 (26) თჳსა O. მას] რაჲ O. ბაბილონს O.
 (27) ჰრქუა ut vid. O. ვაშენე I : აღვაშ-
 ცნე O : ვაშცნე scripsi.
 (28) post ვიდრე add. იგი O. აბუქოდო-
 ნოსორ O.
 (29) გან additum manu correctoris I.
 post განგდევნონ add. შენ O. post ვე-
 ლისათა add. იყოს O. ვისა O.
 (30) შინა additum manu correctoris I.
 აბუქოდონოსორის O. ვიდრემდის O.
 (31) აბუქოდონოსორ O. აღვიხილენ
 თუალნი ჩემნი ზეცად O. ვაქც IO :
 correxi. საუკუნო/ f. 412v O.
 (32) om. და ante ნებისა O. კელმწიფე-
 ბასა] კელსა O. ჰრქუა I.
 (33) ჩემდა მოიქცეს O. მეფობასა O.
 უმეტესი O.
 (34) აბუქოდონოსორ O. ვადიდებ...
 აღვამაღლებ O. მეუფებასა O. ჭეშ-
 მარიტებით O. მართალ O. post დამ-
 დაბლებად add. მათა O.

C. V.

- (1) მეფცმან O.
 (2) ღვწოსა O. აბუქოდონოსორ, post
 quod add. მეფემან O.
 (3) მეფე I. om. და ხარკნი მისნი O.
 (4) om. და რვაღლისათა და რკინისათა
 O.
 (5) ante გამოჩნდა add. მეყსეულად O.
 თითითურთ/ f. 413r O. ჰხედვიდა O.
 (6) post მუკლნი add. მისნი O.
 (7) შემოიყვანენით O. მოგუნი და
 ქალდეველნი და გაზარელნი O. ბაბი-
 ლონელთა O.
 (8) მეფისა O. შეტყუებად O. om.
 მისი უწყებად O.
 (9) ქცეულ იყო O.
 (10) თქუა O. შეგაძრწუნებენ O. post
 გექცევიან add. შენ O.
 (11) ხმის O. აბუქოდონოსორ O.
 გაზარელთა O. post ქალდეველთა add.
 ზედა/ f. 413v O.
 (12) უმეტესი I. ხმის O. ჩუენებისაჲ O.
 om. შენ O.
 (13) ძეთა გან O. ჰურიასტანისათაჲ O.
 ნაბუქორდონოსორ : რ₂ additum manu

correctoris I : აბუქოდონოსორ O : ნა-
 ბუქოდონოსორ scripsi.

- (14) om. წმიდაჲ O. ხმის O. სიბრძნე
 I. უმეტესი I.
 (15) post მოგუნი om. და O. აღმოიკით-
 ხეს წერილი ესე აღმოიკითხვს sie O.
 om. მიიხრეს მე და : olim erant, nunc
 autem partim erasa O.
 (16) ante მესმა add. მე O. ante ყელსა
 add. იყოს O. მეფობისა] სუფევისა O.
 ჰმსთავრობდე sie I.
 (17) ჰრქუა O. მე აღმოვიკითხო შენ O.
 (18) om. და პატივი O.
 (19) რომელი იგი O. ერნი/ f. 414r O.
 მისისა გან O. ante ვისი add. და O.
 ante რომლისაჲ om. და I.
 (20) პატივი იგი მის გან მოელო O.
 (21) მკეცისა მოეცა O. ante თივასა add.
 და O. om. მას₂ O. კორცნი მისნი post
 შეიღებნეს O. მეუფებასა O.
 (22) დაიმდაბლც O. რამეთუ] რომელ-
 მან O.
 (23) ცათაჲსა] შენისა O. ჰურჭერი IO :
 correxi. მოიღე] მოიღეს I. თანამ-
 წულნი I. ante ჰსუემდით add. და O.
 ჰხედვენ, post quod om. და O. უწყი-
 ან] უწყინ, post quod add. მათ O. რასა,
 post quod add. იგი O. post აქებდით add.
 მათ O. რომელსა O. შენნი post გზა-
 ნი additum manu correctoris I. მისთა] მი-
 სა additum manu correctoris I. დაივიწყე
 additum manu correctoris I : om. O, post
 quod om. და O. აღიდე : აღი additum
 manu correctoris I.
 (24) გან მისისა O. დაწესა O.
 (25) დაწესებული/ f. 414v O.
 (26) ამის correctum e მის manu correctoris
 I. მანც O.
 (28) განევლთა O.
 (29) om. იგი O. განავლინა] კმობდა
 ძლიერად O.
 (30) ღამესა] ჟამსა, post quod add. შინა
 O. მოიკლა : ლ additum manu correcto-
 ris I.
 (31) დარიოზ O.

C. VI.

- (1) დაადგინა I. post ზელა₁ add. და sie

- (25) *post* Nabuk'odonosor *add.* regem O.
 (26) illo... delectabatur] cum... delectaretur O.
 (28) Abuk'odonosor *sic hic et postea* O.
 (31) levavi oculos meos ad caelum O.
 (32) *ante* secundum *om.* et O. potestati] manui O. dicat] dixerit I.
 (33) ad me reversi sunt O.
 (34) glorifico... exalto O. vera in veritate O. iudicia] iustae O. *post* humiliare *add.* eos O.

C. V.

- (2) vini] vinum O. Abuk'odonosor *sic hic et postea, post quod add.* rex O.
 (3) *om.* et concubinae eius O.
 (4) *om.* et aeris et ferri O.
 (5) *post* apparuit *add.* repente O.
 (6) *post* genua *add.* eius O.
 (7) ut introducerentur magi... Chaldaei... astrologi] introducite magos... Chaldaeos... astrologos O.
 (8) interpretationem eius indicare] interpretari O.
 (9) immutabatur] inmutata erat O.
 (10) *om.* ei O.
 (11) haruspicum... Chaldaeorum] super haruspices, magos, astrologos et Chaldaeos O.
 (12) somnii O.
 (14) *om.* sanctus O.
 (15) *post* magi *om.* et O. legerent scripturam hanc O. *om.* narrarent mihi et O; *prius erant, nunc autem erasa sunt.*
 (16) *ante* audivi *add.* ego O.
 (17) *ante* legam *add.* ego, *post id autem add.* tibi O.
 (18) *om.* et honorem O.
 (19) *ante* quem₁ *add.* et O. *ante* quem₄ *om.* et I.
 (20) honor ille ab eo ablatum est O.
 (21) bestiarum] bestiae O. *ante* herbam *add.* et O. *om.* ei₂ O. infectum est corpus eius O.
 (22) nam] qui O.
 (23) caelorum] tuum O. attulisti] attulerunt I. *ante* bibeatis *add.* et O. *post* vident *om.* et O. sciat *sic, post quod add.* illi O. *post* laudabatis *add.* ea O. cuius]

- cui O. eius] ei I. *om.* oblitus es et O.
 (24) disposuerat O.
 (28) divisum erat O.
 (29) praekonem illum misit] praeco clamabat fortiter O.
 (39) in illa hora O.

C. VI.

- (1) *post* suum₁ *add.* et *sic* I. *om.* illos O. *post* centum *om.* et O. *om.* illi₂ O.

- I. om. იგი O. om. და ante ოცნი O.
om. იგინი O.
- (2) დაწესებულნი სხუანი O. om. სამნი
O. მისცემდეს O. მთავართა მათ IO :
მთავარნი იგი seripsi.
- (3) უმეტესი I. om. იგი O. om. ზედა
O.
- (4) om. პოვნად O. ყოვლად O. ვერაჲ
პოვს O. post დანიელ add. ფრიად O.
- (5) მიზეზი ante დანიელის O.
- (6) მეფესა O. ცხონდი/ f. 415r O.
- (7) ante სოვლებისა add. ყოველნი O.
მარზაპანები O. სიმტკიცე I. სამეო-
ფოჲ sic I. post ყოვლისა add. გან O.
ვიდრე O. შთავარდინ O.
- (8) მიმოსდეგ O.
- (9) მეფეჲმან O.
- (10) მისნი იყენეს O. om. ზედა O.
სამსა ჟამსა დღესა] დღესა და დღესა
შინა O. ante მოიდრიკნის add. და O.
ante ილოცავნ add. და O.
- (11) ზედა] შინა O.
- (12) მეფესა, post quod add. მეფე O.
დააწესე O. ითხოოს O. om. იგი O.
ჰრქუა O. უთქოთა O.
- (13) მოიგეს sic I, post quod add. მათ O.
ante დანიელ add. და I. ნატყუენა-
ვისაჲ O. ჰუ/რიასტანისაჲ f. 415v O.
om. მეფე O. ჟამთა bis O. დღე-
თა O. post თვისისა add. თხოვასა თვისა
O.
- (14) მეფესა O. ისმეს IO : correxi.
ესმა სიტყუაჲ O. შეწუხნა O. და ante
შურებოდა additum manu correctoris I.
რაჲთამცა : მცა additum manu correcto-
ris I.
- (15) მეფესა O. დაამტკიცოთ sic O.
- (16) ჯურღმულსა] მღვმესა, post quod
add. მას O. მეფეჲმან O. post რომელ-
სა add. შენ O. მარადის] მას O.
- (17) om. არა O.
- (18) სახიდ O. არაჲ O. განეშორა O.
დაკუნა O. ლომთანი მათ O.
- (19) მწრაფლ O. ჯურღმულად, post
quod om. მას O.
- (20) მიიწია] მივიდა O. ჯურღმულად,
post quod om. მას O. ჰმსახურებ O.
ლომთაჲსა/ f. 416r O.
- (21) მეფესა O.

- (22) დაუყუნა I. post იპოვა add. და O.
არაჲ O.
- (23) მეფეჲმან, post quod add. ფრიად O.
მოიყვანეს O. მღვმემისა sic I.
ante განრყუნილებაჲ add. ყოვლად O.
om. რაჲ O. იპოვა] იყო O.
- (24) შთაასთხინეს I. არლა O. მოწვე-
ნულ ut vid. I. ჯურღმულისა მის] მღვ-
მისასა O. დამოსრნეს I. დააწულილ-
ნეს O.
- (25) განგიმრავლდინ O.
- (26) სამთავროთა : ო additum manu cor-
rectoris I. om. და ante სუფევაჲ O.
ante არა add. და O. განირყუნეს] იც-
ვალოს O. ვიდრე] უკუნისამდე და O.
- (27) post იკსნის add. მოსავთა მისთა O.
სასწაულთა ზეცათა O.
- (28) ყო IO : იყო seripsi. post სუფევა-
სა₁ add. თვისსა O. დარიოზ O. მეფე-
მან O. კვროზ O. სპარსისასა/ f.
416v O.

C. VII.

- (1) ბალტასარ O. post თვისისაჲ add.
შეაძრწუნებდა O. ზედა თვისსა O.
- (2) მოიწინეს (-ინნეს sic I)] ეკუთვნეს
O.
- (3) გამოვიდეს O. უმჯობესი I. om.
ურთიერთას O.
- (4) om. მას O. om. იგი₂ O. post ალი-
ლო add. იგი O.
- (5) მეორე O. შეშჰამდი O.
- (6) ედგნეს] ესხნეს O. მისსა O.
- (7) om. იგი O. მეოთხე I. post საშინ-
ელი om. და I. აღსაკდელი O. უძვ-
რცხი O. post დიდნი add. და O. ყო-
ველსა O. დააწულილებდა O. ესე] ეს-
რცთ O. უმჯობეს I. უმეტეს I.
უფრ/ოჲს f. 417r O. უწინარესთა I.
- (8) ante განვიციდილ add. და; post id au-
tem add. შე O. სხუაჲ მცირც O. წი-
ნაშე] შორის O. მისა I. უწინარეს-
ნი I. მისსა] მისნი O.
- (9) ante ვხედვედ add. და O. ვიდრემ-
დის O. დაიდგნეს O. ante თმაჲ add.
და O. ante ეტლისთუალნი add. და O.
- (10) იძრვოდა] იქცეოდა O. მისა I.
ante სამშჯავროჲ add. და O.
- (11) ante ვხედვედ add. და O. დიდდილ-

- (2) praefectos alios O. *om.* tres O. red-
deret O. satrapis illis IO : *correx*i.
- (3) *om.* eum₂ O. in omni regno suo O.
- (4) ut causam invenirent] causam O. nec
ullam] et omnino O. invenerunt] non po-
tuerunt invenire O. *post* Daniel *add.* valde
O.
- (5) causam *ante* de Daniele O.
- (7) *ante* toparchae *add.* omnes O. descen-
dat] incidat O.
- (8) promulga] pone hic et illic O.
- (10) eius erant O. tribus temporibus in
die] in die et in die *sic* O. *ante* flectebat
add. et O. *ante* precabatur *add.* et O.
- (12) *ante* nonne *add.* rex O. *om.* ille O.
post dixit *add.* eis O.
- (13) *post* responderunt *add.* illi O. *ante*
Daniel *add.* et *sic* I. *om.* rex O. tempori-
bus *bis* O. *post* suo *add.* petitionem suam
O.
- (14) verbum hoc O. et *ante* laborabat *ad-*
ditum manu correctoris I.
- (15) confirmaveritis *sic* O.
- (16) lacum] fossam, *post quod add.* illam O.
post cui *add.* tu O. semper] ei O.
- (17) ne] ut *sic* O.
- (18) *om.* ullam O. leonum illorum O.
- (19) *om.* illum O.
- (20) pervenisset] venisset O. *om.* illum O.
serviebas] servis O.
- (22) *ante* coram *add.* et O. nullum] non O.
- (23) *post* rex *add.* valde O. eduxerunt]
adduxerunt O. laesio nulla] omnino laesio
non O. inventa est] erat O.
- (24) lacus] fossae, *post quod om.* illius O.
- (26) *ante* regnum *om.* et O. *ante* non *add.*
et O. corrumpetur] mutabitur O. usque]
ad saeculum et O.
- (27) *post* salvat *add.* confidentes in se O.
post mirabilia *add.* caelorum O.
- (28) Daniel... regis] Danielem insignem
fecit in regno suo Darius rex *sic* O.

- (7) *om.* illa O. *ante* horribilis *om.* et I.
fortior] pretiosior O. *ante* comedebat *add.*
et O. omnes] omne O. haec] *sic* O.
- (8) *ante* considerabam *add.* et, *post id autem*
add. ego O. aliud parvum O. coram eo]
in medio eius O.
- (9) *ante* aspiciebam *add.* et O. *ante* capilli
add. et O. *ante* rotae *add.* et O.
- (10) *ante* iudicium *add.* et O.
- (11) *ante* aspiciebam *add.* et O. grande

C. VII.

- (1) *post* eius *add.* conturbabat O.
- (2) pervenerunt ad] irruerunt in O.
- (3) egressi sunt O. *om.* alia aliam O.
- (4) *om.* ei₁ O. *om.* illae O. *post* est₁ *add.*
illa O.

- თა რომელთა O. რომელი] და O.
მისნი additum manu correctoris I. ცეც-
ხლსა დასაწუველად O.
(12) მკეცთა O.
(13) ძე I. მოიწია ante ვიდრე O. დად-
გა O. მისა I.
(14) om. და სუფევად O. ტომნი და ერ-
ნი O. ენანი/ f. 417v O. ჰმონებდეს]
ჰმსახურებდეს O.
(15) შეიძრწუნდა, ante quod add. და O.
გული] სული O. ჩემთა sic O.
post შემადრწუნებდა add. მე O.
(16) მდგომარეთაგანსა O.
(17) აღიხუნეს I.
(18) მეუფება] სუფევად O. om. იგი
ვიდრე O. საუკუნეთაჲსა IO : correxī.
(19) ვეძიებ sic O. გამოჰქეშმარიტებით
O. უმჯობეს I. საშინელ O. უმეტე-
სად I. post ჰამდა om. და I. დააწუ-
ლილებდა O. ante ნემტსა om. და I.
(20) ante ერთისა om. და I. რომელ O.
აღმოუკდა O. განფხურნა O, ante
quod om. და I. რომლისა (?) I. მკეც-
თა O.
(22) დღვთაჲ O. საზჯელი/ f. 418r O.
მოეცა O. ante ჟამი om. და I.
მეუფება O.
(23) მეოთხე^{1, 2} I. მეფობათა O. ante
დათრგუნოს om. და I.
(24) აღდგენ] დგენ I. აღდგესეს sic I.
post სხუად add. მეფე O. უწინარეს-
თა I. მეფენი O.
(25) კელსა მისსა O. ჟამთა¹] ვიდრე
ჟამადმდე O. ჟამისა O.
(26) იზრახვს O. გულისუკმა] განკით-
ხვად O. სრულიადმდღ O.
(27) სიდიდე მეფეთაჲ O. მოეცა O.
სუფევა] სუფევად I. საუკუნე O.
om. და ante კელმწიფებანი, post quod
add. და ძალნი O. ჰმსახურებდენ O.
სიტყუსაჲ ამის O.
(28) დაემარხა : მ₁ et ხა additum manu
correctoris I.

C. VIII.

- (1) მესამესა : -მესა additum manu corre-
ctoris I.
(2) შუის sic O. რომელ/ f. 418v O.
ელოამისასა : ა₁ additum manu correctoris

- I. post ვდევ add. მე O. ობალსა, post
quod add. მას ზელა O.
(3) ვიხილ O. მდგომარე O. ობალ-
სა, post quod add. მას O. ante მას om.
ესხნეს I. უმაღლეს I. ერთისა] მეო-
რისა O. უმაღლესი I.
(4) ვიხილ O. post იგი add. და O.
დგეს O. განმარინებელ, post quod add.
მათა O post ყო add. ყოველი O.
(5) ყოველსა ქუეყანასა I.
(6) om. იგი O. ესხნეს რქანი O. ვიხი-
ლ O. მდგომარე I. ობალსა O.
(7) ვიხილ O. ante ეცა om. და I.
მისსა O.
(8) ante ძლიერებასა om. და I. მისსა^{1, 2}
მისა I. მისსა²/ f. 419r O.
(9) მცირე I. უმეტეს I.
(11) ერისა O. იკნცს O. om. და მის
თვს O. შესაწირავად O. იყო IO : ყო
seripsi. სიწმიდ O.
(12) სიმართლ O. სიმალ O.
(13) ერთი IO : ერთმან seripsi. წმი-
დაჲ sic O. ფილემონი O. რომელი
იგი იტყოდა] მეტყუელისაჲ O. რო-
მელ O. ante ცოდვაჲ add. და O : post
id autem om. იგი₁ O. იგი₂ post წმიდაჲ
correctum e ბი manu correctoris O.
(14) om. დღენი O. ante სამას add. და O.
სიწმიდე I.
(15) om. და ante ვეძიებდ O. ხმის O.
(16) om. და მესმა კმაჲ კახისაჲ O. ობ-
ალსა O. ხმა O. post ხილვაჲ add. ეგე
O.
(17) ხმა O.
(18) ზელა ჩემსა O. ქუეყანასა O. აღ-
მადგინა/ f. 419v O. ზელა ჩემთა O.
(19) აღსასრულამდე, ante quod add. ვიდ-
რე O.
(20) მეფე I.
(21) შფე O. ante რქად add. და O.
იყო] იგი O. post მისთა add. იყო O.
(22) post ქუეშე add. მისსა O. om.
ოთხნი რქანი O.
(23) ხმის O.
(24) მტკიცე O. om. თვისთა O. საკ-
კრველნი cum circulo superscripto I : სა-
კრველნი O. განრყუნნეს : ნ₂ additum
manu correctoris I. წარმართოს I.
(25) უღელი] უღლისა I. ზაკუეით O.
მისთა O.

- quod] grandium quae O. quae] et O.
 ut... igne] igni ut combureretur O.
 (13) pervenit *ante* usque O. sese obtulit] stetit O.
 (14) *om.* et regnum₁ O. tribus et populi O.
 (15) *ante* conturbatum *add.* et O. conturbatum... cor meum] conturbatus... spiritus meus O. *post* conturbabat *add.* me *sic* O.
 (17) suscipient] suseperunt I.
 (18) *om.* illud usque O.
 (19) quaero O. *ante* comminuebat *om.* et I. *ante* reliquias *om.* et I.
 (20) *ante* de₂ *om.* et I. *ante* evulsit *om.* et I.
 (22) *ante* tempus *om.* et I.
 (23) *ante* conculcabit *om.* et I.
 (24) consurgent] stabunt I. *post* alius *add.* rex O.
 (25) manu O. tempora₁] tempus O.
 (26) intellexerunt] diiudicarunt O.
 (27) divitiae] magnitudo O. *ante* potestates *om.* et, *post* quod *autem* *add.* et potentiae O. sermonum] sermonis huius O.

- (22) quod subter illud *sic* O. *om.* quattuor cornua O.
 (24) *om.* sua O. mirabilia] ligamina *sic* O.
 (25) iugum] iugi *sic* I. dolus] dolo *sic* O.

C. VIII.

- (2) Šoš] Šui *sic* O. Elam] Eloam O. *post* stabam *add.* ego O. Obal, *post* quod *add.* illo O.
 (3) Obal, *post* quod *add.* illo O. *ante* illi *om.* erant I. altero] secundo O.
 (4) aries ille] arietem illum, *post* quod *add.* et O. *post* liberaret *add.* eas O. *post* fecit *add.* omne O.
 (5) totius terrae] in tota terra I.
 (6) erant cornua O. Obal O.
 (7) *ante* percussit *om.* et I.
 (8) *ante* in fortitudine *om.* et I.
 (11) *om.* et propter eum O.
 (12) iustitia] altitudo O.
 (13) p̄ilemoni O. qui dicebat] loquentem O. *ante* peccatum *add.* et, *post* id *autem* *om.* illud₁ O.
 (14) *om.* dies O. *ante* trecenti *add.* et O.
 (15) *ante* quaererem *om.* et O.
 (16) *om.* et audivi vocem viri O. Obal O. *post* visionem *add.* istam O.
 (21) *ante* cornu *add.* et O. erat *post* eius O.

(26) ჩუენებაჲ] დღჳსა მას O. დღედ O.

(27) მერმჳ O. საქმჳსა O. ხმის O.

C. IX.

(1) დაროიზისა/ f. 420r O. ასუერისა I. om. მეფობასა O. ქალდეველთა ზედა O.

(2) ხმა O. რიცხუთა I. post იერემიაჲსა add. მიმართ O.

(3) post მიმართ add. ღმრთისა ჩემისა O.

(3-4) om. გამოძიებად... აუვარებდ O.

(4) om. დიდო და O. დაუმარხჳ O.

წყალობაჲ] წამებაჲ O. ante რომელთა add. და O. შენ sic O.

(5) ante უმსახურებელ add. და O.

(6) მეფჳთა O.

(7) შენდამი O. სიმართლე I. post ჩუენისაჲ add. მიიღეს O. om. ვითარცა O. დღეს კაცთა იუდაჲსთა O. ყოველისა ერისა ისრაჳლისათა O. რომელნი... არიან₂] მახლობელთა და შორიელთა O. სადა იგი განაზბინენ O. om. შენ₁ O. არა დაგემორჩილნეს] ურჩ იყვნეს შენდა მომართ O.

(8) post უფალო add. ღმერთო O. პირისაჲ, post quod om. ჩუენისაჲ O. om. და მეფეთა მათ ჩუენთა O. მათ₂ post მამათა additum manu correctoris I : om. O. om. იგი O. შეგცოდეთ sic O.

(9) და მოწყალებანი შენნი და ძლიერებანი შენნი რომელ ჰყვენ O. om. რამეთუ O.

(10) om. კმაჲ შენი O. შჯულსა მისსა რომელი მოგუეცა წინაშე პირსა ჩუენსა O. om. მამათა ჩუენთა O. om. მით O. მონათა მისთა წინაწარმეტყუელთაჲთა O.

(11) ყოველი/ f. 420v O. გარდააქციეს... შენისა] განდრკეს არა სმენად ღმრთისა ჩუენისა O. მაგის additum manu correctoris I. om. და მოვიდა O. om. იგი_{1, 2} O. რომელი O. იყო O. მოსეს I. შენისასა] უფლისასა O. om. ჩუენ O.

(12) დაამტკიცნა O. მან] ჩუენ ზედა O. post სიტყუანი om. იგი O. post რომელთა om. იგი O. om. მათ O. მშჯიდეს O. მოვლინებად... დიდდიდი]

რამათა მოიწიოს ჩუენ ზედა ბოროტი ეგე დიდი O. ყოფილ] ქმნულ O. om. და არცა ყოფად არს O. ante ყოველსა add. და; post id autem add. ქუეყანასა საქმისა ამისებრ O. რაჲ... იწრუსალემსა] რომელი იქმნა იწრუსალემს O.

(13) om. იგი post ვითარცა O. მოსესა I. ესე... და₁] ვითარმედ ბოროტი რომელი O. ვაგჳთ O. ლოცვაჲ პირისა მის O. ჩუენისა O. om. ჩუენდა₁ O. უშჯულოებისა... ჩუენისა] სიცრუეთა ჩუენთა გან O. ხმის O. om. ჩუენდა₂ O. post ყოველი add. ვე O. უფლისაჲ, post quod om. ჩუენისაჲ O.

(14) om. ჩუენმან... ჩუენსა ზედა₁ O. მოავლინა] მოაწია O. ესე... ზედა₂] ჩუენ ზედა ესე ყოველი O. ყოველსა... რაჲცა] ყოველისა ამის თჳს საქმისა რომელი O. არაჲ O.

(15) და₁] რამეთუ O. ეგჳბტელთაჲსა I : ეგჳბტით O : ეგჳბტელთაჲთ seripsi. om. შენითა O. post მტკიცითა add. და მკლავითა მალლითა O. ყავ I. შენ] თავისა შენისა O. ესე დღჳს შეგცოდეთ O. om. ჩუენ, post quod add. და O.

(16) უფალო ღმერთო ყოველითა მოწყალებითა ჩუენითა გარეწარაქციე (გარჳს I) რისხვაჲ და გულისწყრომაჲ შენი O. post გან₁ add. წმიდისა O. შენისა ante გან₂ O. ცოდვითა... უშჯულოებითა] შეგცოდეთ შენ და სიცრუვითა O. ante ერი add. ყოველი, post quod om. იგი O. საყუედრელ იქმნა ყოველთა შორის წარმართთა O. om. იგი post რომელნი O. იყვნეს] არიან O.

(17) შეგესმინ I : შეისმინე O : შეგესმინ seripsi. om. ჩუენი O. ღმერთო/ f. 421r O. ლოცვაჲ] ვედრებაჲ O. post შენისაჲ add. და ლოცვისა მისისაჲ O. om. და შეიწირენ თაყუანისუცემანი მისნი O. ante გამოაჩინე add. და O. შენსა ზედა O. რომელი... თჳს] მოოკრებულისა სახელისა შენისა თჳს O. post უფალო add. ღმერთო ჩემო O.

(18) ღმერთო additum super lineam manu correctoris I : om. O. om. ჩუენი₁ O. om. შენნი O. ჩუენი₂] ჩემი I. om. მის O. შენისაჲ] ჩუენისაჲ O. post რომე-

C. IX.

- (1) regnum Chaldaeorum] Chaldaeos O.
 (3) *post* Dominum *add.* Deum meum O.
 (3-4) *om.* ut quaerem... confitebar O.
 (4) *om.* magne et O. custodisti O. misericordiam] testimonium O. qui₂] et his qui O.
 (5) *ante* non servientes *add.* et O.
 (7) sicut in die illo] acceperunt hodie O. viri Iuda et habitatores O. homines omnis populi Israel O. qui... sunt₂] proximi et longinqui O. et *ante* dispersisti] ubi O. *om.* tu O. inobedientes erant O.
 (8) *post* Domine *add.* Deus O. *om.* nostrae O. *om.* et regibus illis nostris O. *om.* illis₂ O. peccavimus *sic* O.
 (9) tibi₁... propitiationes] et misericordiae tuae et potestates tuae quas fecisti O. *om.* quia O.
 (10) *om.* vocem tuam O. in legibus... directe] in lege sua quae data est nobis coram facie nostra O. *om.* patribus nostris O. *om.* illa O. prophetarum tuorum] servorum suorum prophetarum O.
 (11) vocem istam tuam] Deum nostrum O. *om.* et venit O. *om.* illa O. *om.* illud O. scriptum est] scriptum erat O. tui] Domini O. *om.* nos₂ O.
 (12) ille] super nos O. *om.* illos₁ O. *om.* illos₂ O. ut perveniret super nos malum istud magnum O. fuerat] factum erat O. *om.* et neque futura est O. omni... erant] et in omni terra secundum opera (*sing.*) haec quae facta sunt O.
 (13) *post* Moysi *add.* quoniam O. hoc omne venit et] malum quod O. coram facie] faciem illam O. *om.* nos₁ O. ab iniquitate nostra] a mendaciis nostris O. *om.* nos₂ O. *om.* nostri₂ O.
 (14) *om.* noster... nostram O. misit] pervenire fecit O. hoc... nos] super nos hoc omne O. in omnibus factis suis quae etiam] propter omnia haec facta (*sing.*) quae O. non] nequaquam O.
 (15) et₁] etenim O. Aegypti O. *om.* tua O. *post* forti *add.* et in brachio excelso O. tibi] tibimetipsi O. est dies haec] hoc est hodie O. *post* peccavimus *om.* nos, *add* *autem* tibi et O.

- (26) visionem] in die illa O.
 (16) in omnibus... tuae] Deus in omni misericordia tua averte iram et furorem tuum O. *post* tua₂ *add.* sancta O. peccato nostro] peccavimus tibi O. iniquitate] mendacio O. populus ille] omnis populus O. in opprobrium... omnium] opprobrium factus est in medio omnium gentilium O. erant] sunt O.
 (17) *om.* nos O. orationem] deprecationem O. *post* tui *add.* et orationem eius O. *om.* et suscipe adorationes eius O. *ante* ostende *add.* et O. quod... te] vastatum, propter nomen tuum O. *post* Domine *add.* Deus meus O.
 (18) Deus *additum manu correctoris* I : *om.* O. *om.* nos O. *om.* tuos O. nostram] meam I. *om.* illius O. tuae] nostrae O.

ლსა add. ზედა O. დაედვა] წოდებულ არს O. om. მას ზედა O. სიმართლითა... შენისასებრ] სიმართლესა ჩუენსა განვჰვენთ მოწყალებათა შენთა მრავალთა ვევედრებით O.

(19) ante ისმინე add. უფალო O. om. ჩუენი O. om. და₁ O. post მილხინე (გულხინე O) add. უფალო O. om. ცოდვათა ჩუენთა გან O. მოგუხედენ O. om. უფალო. ყავ. უფალო O. მაყოვნებ] ჰყოვნე O. post ჩუენო (ჩემო O) add. მოყავ ყური და ისმინე O. დებულ] წოდებულ O. om. ზედა O. om. ამას O. post შენსა add. და ერსა შენსა ზედა O.

(20) მე₁] და O. post ვიტყოდე add. მე და ვილოცვედ O. მე₂... ჩემსა] და განფენდი ვედრებათა ჩემთა O. წმიდისა მის თჳს მთისა O. om. უფლისა₂ ღმრთისა ჩემისა O.

(21) იყვენს... ჩემსა] და ვიდრე ვიტყოდე და ლოცვასა ამას O. om. ვხედვედ O. კაცი იგი ვაბრიელ O. om. იგი₂ O. ჩუენებასა მას პირველ, post quod om. ჩემსა O. მომავალსა] მოვიდა O.

(22) შემომეახლა] შემახო O. ante ჟამსა add. ვითარცა O. მსხუერპლისა სამწუხრომასა O. მეცნიერ] გულისხმა O. om. მე post მყო O. თქუა] მრქუა მე O. აწ... უწყებად შენდა] მოვედ ზრახებად შენდა და გულისხმისყოფად O.

(23) om. ვითარცა O. დასაბამსა... შენთასა] დასაბამისა მის ვედრებისა ჩემისა O. გამოვიდა სიტყუა O. om. პირისა გან შენისა O. სანატრელი] გულისსათქუმელი უფლისა O. აწ... შენითა] და მოიკუნენ სიტყუსა მის და მე მოვედ თხრობად შენდა O. გულსა... იხილე (იხილენ cum circulo superscripto I)] გულისხმასყავ ხილვა შენი/ f. 421v O.

(24) სამეოც და ათნი სამეოც და ათეულნი corrupte I. დაებადნეს] აღესრულნენ O. om. მას₁ O. om. ზედა₂ O. om. შენსა₂ O. om. ვიდრემდე დაძულენ O. ცოდვისა O. აღკოცად O. სამართალისა O. წმიდა I.

(25) ხმა O. აღშენებარ I. ივრუსაღმისა O. ქრისტესამდე O. შვდე-

ულნი₁] შვდეულსა sic I. აღშენოს I. ზღუდე I.

(26) სამეღც O. და ორთა additum manu correctoris I. ქალაქისა correctum e ქალაქსა O. სიწმიდეთა O. განრყუნად O. om. და ante ვიდრე O. აღსრულამდე O.

(27) აღსრულამდე O. აღსასრუ sic O.

C. X.

(1) მესამცსა O. კვროზ O. დანიელს O. ხმის O.

(2) დღცთა O. გლოვა/სა f. 422r O.

(3) ვჰამც O. ვიცხც I.

(4) ante დღესა add. და O. თჳსა O.

ეკდეკლს sic O.

(5) მორტყმულნი O.

(6) ბრწყინვალც O. om. და ante თუაღნი O.

(7) ვიხილც O. post რომელნი add. იგი O. იგი] ესე O.

(8) ვიხილც O. განსარყუნელად O.

(9) მე და ვიქმენ მე O. მწუხარც O.

(10) შეიმეხო O.

(11) ხმა O. სიტყუანი/ f. 422v O. დასადგომელსა O. post მეტყოდა add. მე O. აღვდეგ O.

(12) ხმის IO : correxī. შეესმნეს O.

მოვედი, post quod om. მე O.

(13) მიქელ I. post დაუშევე add. მუნ O : ante id autem rasura 5 litterarum I.

მის additum manu correctoris I. მეფობისა] მეფისა I.

(14) om. მოვედ O. ხმის O. რავდენი] რაა O. ოხჰანისათაა sic O.

(16) მდგომარცსა O.

(17) ამის] მის O. არა] არლარა O.

(18) post შემახო add. მე O. ante განმადლიერა om. და I; post id autem om. მე O.

(19) post მრქუა add. მე O. post გეშინინ add. დანიელ/ f. 423r O. ante ვითარცა add. და O.

(20) და post ჩემი] რამეთუ O. განმადლიერე O. უწყი უკუე აწ O. გამოვიდოდე O.

(21) post წიგნსა add. მას O. ჰეშმარიტებისასა O. ერთიცა post თანა O. მიქელ I. post მთავარი add. იგი O.

positum] vocatum O. *om.* super eam O. non secundum... tuam] cum non iustitiam nostram effundimus, misericordias tuas multas deprecamur O.

(19) *ante* exaudi *add.* Domine, *post id autem om.* nos O. *post* Domine₁ *om.* et O. *post* propitiare *add.* Domine O. *om.* propter peccata nostra O. *om.* Domine₂, fac, Domine O. ne moreris O. noster] meus, *post quod add.* praebe aurem et audi O.

positum] vocatum O. *om.* hanc O. *post* tuam *add.* et super populum tuum O.

(20) ego] et O. *post* loquerer *add.* ego et orarem O. ego₂ moverem... memetipso] et effudissem deprecationes meas O. sancto illo monte O. *om.* Domini Dei mei O.

(21) erant... meo] et dum loquerer adhuc orationem hanc O. *om.* aspiciebam O. virum illum] vir ille O. in prima illa visione mea] in visione illa prius O. advolavit (*lit.* volatu venit) O.

(22) appropinquavit mihi] tetigit me O. circa tempus sacrificii vespertini O. certio-rem] intellegere O. *post* dixit *add.* mihi O. nunc... tibi] veni ut facerem cogitare te et intellegere O.

(23) *om.* sicut O. in exordio... tuarum] ab (?) exordio illius deprecationis meae O. egressus est sermo O. *om.* ex ore tuo O.

beatus] desiderabilis Domini O. nunc ... tuum] et recordare sermonis illius, et ego veni narrare tibi O. in corde... vidisti] intellege visionem tuam O.

(24) septuaginta hebdomades O : *corrupte* I. creatae sunt] complebuntur O. *om.* illum O. *om.* super₂ O. *om.* tuam O. *om.* donec inveterascant O. consummetur peccatum O. iustitia sempiterna] iudicium sempiternum O.

(26) duas *additum manu correctoris* I. sanctuarium quoque destruetur] sanctuaria destruentur O. *om.* et *ante* usque O.

C. X.

(4) *ante* die *add.* et O. Ekdekl O.

(6) *ante* oculi *om.* et O.

(7) illam] hanc O.

(9) *post* audirem *add.* ego O. *ante* factus sum *add.* ego et O.

(12) *post* veni *om.* ego O.

(13) Mik'el I. *post* reliqui *add.* ibi O. regni₂] regis I.

(14) *om.* veni O. quaecumque evenient] quod eveniet O.

(17) hoc] illo O. non₂] iam non O.

(18) *ante* confortavit *om.* et I.

(19) *post* timere *add.* Daniel O. *ante* cum *add.* et O.

(20) et *post* meus] enim O. confortasti *sic* O. numquid scis] seito igitur nunc O.

(21) *post* libro *add.* illo O. ne unus quidem *post* mecum O. Mik'el I. *post* princeps *add.* ille O.

C. XI.

- (1) om. მე O.
 (2) ჭეშმარიტად O. მეოთხე I. post აღდგეს add. იგი O. იონთაჲსა sic O.
 (3) აღდგეს მეფე სსუაჲ O.
 (4) om. იგი post მეფობაჲ O. გან ქართა O. post მისისა om. იყოს აღსასრული მისი I. რამეთუ additum super rasuram manu correctoris I. აღიფხურცს O. მეფობაჲ O. გარემო O.
 (5) სამხრისაჲ/ f. 423v O. განაძლიეროს IO : განძლიერდეს scripsi.
 (6) შეერთნენ და ასურასტანისაჲ (ტა additum manu correctoris) მის და (additum manu correctoris) სამხრისაჲ corrupte I : შევიდეს ასული მეფისა მის სამხრისაჲ და O : შეერთნენ და შევიდეს ასული მეფისა მის სამხრისაჲ scripsi. მისი (post quod rasura 7 litterarum I)] იგი O. ante რომელთა om. და I.
 (7) ante აღდგეს add. და O. სიმტკიცითა, post quod om. მათ O. ჩრდილოჲსაჲთა O.
 (8) სათქუმელი correctum e სქელი I. ვეცხლი და ოქროჲ O. წარმოიღონ] წარმოიხუნენ O. ეგვტტდ O. om. და იგი დადგეს O. უფროჲ O.
 (9) სამხრითისასა sic O.
 (10) შეიკრიბონ O. ძლიერთაჲსა] ძლიერისათა I. მოვიდეს] მოვიდოდა cum circulo superscripto I.
 (11) ერი cum circulo superscripto I. იგიჲ/ f. 424r O.
 (12) post უძლოს duae lineae vacuae I.
 (13) post მეფემან add. მან O. om. დაჲ O.
 (14) მეფესა O. სამხრისასა O. post ძენი add. იგი O. ხილვად O.
 (15) პატნეზი cum circulo superscripto I.
 (16) მისა] მისმან I. დადგომად O. მისსა] მისა I. დარჩეს] დადგეს O.
 (17) განჰმზადოს O. ყოს] იყოს I. განკრწნადი O. დაადგრცს O.
 (18) მიიქციოს O. მიმართ O. om. ვე
 (21) om. ზედა₁ O. იქმნეს O. შეპკო-
 O.
 (19) მიიქციოს O. თვისი] მისი O. om. თვისისასა O. მოუ/ძლურდეს f. 424v O.
 (20) დადგეს] დაეცეს sic O.

- ლებითა cum circulo superscripto I : შებრკოლებით O.
 (22) წარმომძღურულისანი cum circulo superscripto I : წარმომძღუსანი sic O : წარმომრლუეველისანი scripsi. ante პირისა add. და I. om. და შეიმუსრნენ O.
 (23) მისსა] მისა I.
 (24) უმრავლესითა I. მამათაჲ cum circulo superscripto I : om. O. საფასე I. განუყოს მათ O.
 (25) om. და₁ O. აღადგინოს O. მეფესა O. მეფესმან O.
 (26) om. ძალინ O. წარმოიხუნენ O.
 (27) om. მათ O. მეფესთა O. om. არა O. ეამისა O.
 (28) მისი/ f. 425r O. იყოს I : ყოს scripsi : om. და ყოს O. თვისსა O.
 (29) om. იგი O. პირველი O.
 (30) კიტელნი O. დამდაბლდენ O. ხმა IO : correxi. მათ] მის I.
 (31) om. იგი₂ O.
 (32) იქმნენ IO : correxi. ante მოაწიონ add. და O. შებრკოლებაჲ O. ჰმძლავრობდენ O.
 (33) om. და ante გულის₁ O. ხმის O. ხმა O. ყოვლად additum manu correctoris I.
 (34) უძლურებასა O. შეწვენა I.
 (35) ხმის O.
 (36) ამლდდეს I. გარდარეულად O. წარიმართონ I : წარიმართოს O : წარემართოს scripsi. ვიდრე/ f. 425v O.
 (37) ღმერთი sic O. მისთაჲ O. ხმა O. om. და ante გულის₂ O. ყოველსა I. ხმა O.
 (38) მუზენი] მუზნი I. om. და₂ O.
 (39) მოძნელებულთა] მორჩილებულთა O. მიივლტოდიან O. განუმრავლოს O.
 (40) სამხრისასა O. post მკედრებითა om. და ნავეებითა I.
 (41) დაბირისაჲ I : საბირისი O : საბირისაჲ scripsi.
 (42) საცხოვრებელად O.
 (43) დაფაროლთა sic I. om. ზედა₂ O. ლკბიელთაჲსა O. om. და ეთიოპელთასა O.
 (44) წრაფანი cum circulo superscripto I. აღმო/სავალით f. 426r O. ante მოვიდეს om. და I.

C. XI.

- (1) *om.* ego O.
- (2) verum] vere O. *post* consurget *add.* ille O.
- (3) rex alius O.
- (4) *om.* illud₁ O. *post* eius₃ *om.* erit finis eius I. *praeter*] circum O.
- (5) confortabitur] confortabit IO : *correxi.*
- (6) foederabuntur... austri] *corrupte* IO : foederabuntur et Assyriae illius et austri I · ingrediatur filia regis illius austri O. eius *post* semen] illud O. *post* illa₁ *om.* et I.
- (7) *ante* surget *add.* et O. munimento *sic,* *post quod om.* illa O.
- (8) argentum et aurum O. *om.* et ille praevalerebit O.
- (10) fortium] fortis I. veniet] veniebat I.
- (13) *post* rex *add.* ille O. *ante* in fine *om.* et O.
- (14) *post* filii *add.* illi O.
- (16) manebit] stabit O.
- (17) faciet] erit *sic* I.
- (19) *om.* suae O.
- (20) stabit] cadet *sic* O.
- (21) super (*acc.*)] in (*dat.*) O. despectus est] despicietur O.
- (22) inundantis *corrupte* IO. *post* amovebuntur *add.* et I. *om.* et conterentur O.
- (24) *om.* patrum O. dividet eis O.
- (25) *om.* et₁ O. surget fortitudo eius] suscitabit fortitudinem suam O.
- (26) *om.* exercitus O. tollent O.
- (27) *om.* illorum O. nec] et O.
- (28) *om.* et faciet O.
- (29) *om.* illud O. prius] primum O.
- (30) humiliabuntur O. eos] eum *sic* I.
- (31) *om.* illud₂ O.
- (32) *ante* afferent *add.* et O. opprimat O.
- (33) *ad initium versus om.* et O.
- (36) insipienter O. prosperabuntur I.
- (37) deis₁] deo *sic* O. *post* intelleget *om.* et O. omnes] omnem *sic* O.
- (38) *om.* et₂ O.
- (39) munitionibus] obedientibus *sic* O.
- (40) *post* equitibus *om.* et navibus I.
- (41) Sabir] Dabir I.
- (43) *om.* super₂ O. *om.* et Aethiopum O.
- (44) *ante* veniet *om.* et I.

(45) აღიდგან O. თვისი] მათი O. ანო-
თსა O. om. მთასა წმიდასა საბირს O.
ზოგადმღვ O. არს O.

C. XII.

(1) მქლ I. ძეთა] ერთა I. post არა
add. სადა O. post ნათესავი add. კაც-
თაჲ O. ante ჟამადმდე add. ვიდრე O.
განერცს O. იპოოს O. ცხორები-
სასა O.

(2) ante მრავალნი add. მართალთაგანნი
O.

(3) ხმის O. post მყოფელნი add. იგი O.
საუკუნოდ O.

(4) დაპკლიტე] დაპბეჭდე O. om. და
დაპბეჭდე წიგნსა O. ვიდრე] ვიდრემ-
დე O.

(5) ვიხილ IO : correxi.

(6) post ემოსა₁ linea vacua I. მდინარც-
სა O. წყლისასა O. ეგე O. სთქუენ/
f. 426v O.

(7) მარჯუენე... მარცხენე I. om. მისი
O. საუკუნცსა O. აღსრულება sie O.

(8) post მესმა (additum manu correctoris
I) om. და I. ხმა O. ამისი O. თხრო-
ბაჲ] თხოვაჲ O.

(9) ad initium versus lacuna esse videtur.

დაკშულ O. დასასრულისა O.

(10) ante გამოსტეკენენ om. და I.
იქმნენ I. om. და მცნობელთა... ყონ₂
O.

(11) om. გან O. ცვალებაჲ O. მსახუ-
რებისაჲ O. მოუკრებისაჲთა sie O.

post ორას linea una et dimidia vacua I.
(13) om. ლა O. დასასრულისა O.

აღსდგვ O.

C. XIV (Bel et draco).

(1) კვროზ სპარსთა მეფემან O.

(2) დანიელ იყო O.

(3) კერპი/ f. 427r O. სამინდოჲ O.

(4) მოვიდის O. მეფცმან O. ბელსა
O.

(5) კერპსა] ღმერთსა O. ქმნა ცანი O.

(6) მეფცმან O.

(7) განიცინნა sie O. გარეშ O. om.
რაჲ O. ante არცა add. და O.

(8) post მეფც add. მეყს sie O. post მი-
თხრათ add. მე O. შეშჳამს O. post

როკიკსა add. და თქუენ უკუეთუ არა
მიჩუენოთ მე მოსწყდეთ O. უკუეთუჲ]
და თუ O. om. რამეთუ ბელი ჭამს მას
O. დანიელ (დანიელი I) მოკუდეს O.
(10) სამოც O.

(11) ჰრქუეს O. ქურუმთა/ f. 427v O.
om. ვიდრე O. გარე O. დაუგვ O.
დაუგვე] და დაუდგ O. დაუკლიტვ
O.

(12) მოვედეთ sie O.

(13) post მას om. ქუეშ I.

(14) ვითარ O. მეფცმან O. ბელს O.
მოატრცს O. დაპკუმეს O.

(15) ლამს O. post ღვნოჲ add. იგი O.

(16) მეფცმან O.

(17) ჰგიესჲ I.

(18) განაღეს კარი O. მიჰხედა O.
ზაკუევა O. ერთი ut vid. O.

(19) ევტრაკი eum circulo superscripto I :
ევტრაკი scripsi : om. O.

(20) ჰრქუა მეფცმან O. post ვხედავ
add. მე O. om. აქა O. ყრმათასა O.

(21) იხილა] ესმა I : იხილა/ f. 428r O.
მეფემან (sic) განრისხნა ფრიად O. post
შეიპყრნა add. მეფემან O. უჩუენეს

მათ ფარული იგი კარი O. ტაბლასა :
ა₂ additum manu correctoris I.

(22) მათი O.

(23) ვეშაპი დიდი იყო O. om. იგი O.

(24) ჰრქუა additum manu correctoris I.
აწ additum manu correctoris I.

(26) ante მოვკლა add. მე O. ვეშაპი :
შა additum manu correctoris I. წათისა
O. ante ჰრქუა om. და I. ante მეფემან

add. მას O.

(27) შეავბო O. om. და ქმნა იგი O.
გორგალად O.

(28) იხილენთ sie I. და თქუეს additum
manu correctoris I. მეფც ante ჰურია O.
ante ვეშაპი om. და I.

(29) om. ყოველი O. ყოთ/ f. 428v O.

(30) ante იხილა add. ვითარცა O. აძიუ-
ლა O. დანიელი IO : correxi.

(31) ხოლო] და O. მღვმცსა O. om.
იგიჲ O.

(32) მღვმცსა O. და post ლომნი bis O.
ბატრუჳკაი] ცხოვარი, post quod add.

როჳიკად O. დღედ] დღ I. მაშინ]
მას ჟამსა O. დანიელი IO : correxi.

(33) შთაავო] შთადევა O. გუარდაკსა

(45) constituent O. balnea] Anot' O : cf. Ἐφ' ἀδανῶ in LXX. om. in monte sancto Sabir O. erit] est O.

C. XII.

- (1) Mik'el I. filios] populos sic I. non] numquam O. post gentes add. hominum O.
 (2) ante multi add. ex iustis O.
 (3) post intellegentes add. illi O.
 (4) obsera] signa O. om. et signa librum O.
 (6) aquarum] aquae O.
 (7) om. suam O.
 (8) post audivi om. et I. horum] huius O. narratio] quaestio O.
 (9) ad initium versus lacuna esse videtur; supplevi : Et dixit.
 (10) ante dealbentur om. et I. om. et illi qui sciunt intellegant O.
 (13) om. adhuc O.

C. XIV (Bel et draco).

- (1) Persarum rex O.
 (2) Daniel erat O.
 (4) ibat] veniebat (lit. venit) O.
 (5) idolum] deum O. caelos O.
 (7) om. quidquam O. ante nec add. et O.
 (8) post rex add. confestim O. post victum add. et vos si non ostenderitis mihi O. ante peribitis om. vos O. ante si add. et O. om. quoniam Bel comedat eum O. Daniel morietur O.
 (11) post dixerunt add. ei O. om. dum O. ante pone₂ add. et O.
 (12) venite (?) O.
 (13) ante mensa om. sub I.
 (15) post vinum add. illud O.
 (18) ostium O.
 (19) om. pavementum O.
 (20) post dixit add. ei O. post video add. ego O. om. hic O.
 (21) vidisset] audisset I. rex iratus est valde O. post apprehendit add. rex O. absconditum illud ostium O.
 (22) eius] eorum O.
 (23) draco magnus erat O. om. illi O.
 (26) ante interficiam add. ego O. fuste O. ante dixit om. et I. ante rex add. ei O.
 (27) om. et fecit illud O.

(28) rex ante Iudaeus O. ante draconem om. et I.

(29) om. totam O.

(30) vidit] cum vidisset O.

(31) illi autem] et illi O. om. ille O.

(32) et post leones bis O. post oves add. in victum O. tunc] in illo tempore O.

(33) post vase add. suo O.

IO : გუადრაკსა scripsi, post quod add. თუსსა O.

(34) ბაბილონს O. დანიელს post მას O.
ჯურღმულთა I. ლომთა, post quod add. მათ თანა O.

(36) იგი₁ additum manu correctoris I.
თხემისა მისისაჲთა] თაეისაჲთა O.
სლვისა IO : სულისა scripsi. დასუა]
სუა I. post მას add. ზედა O.

(37) ამბაკუმ] ავაკუმ I. უფალმან]
ღმერთმან, post quod rasura duarum line-
rum et dimidiae O.

(39) აღდგა : ლ additum manu correctoris
O. მოიყვანა O. post თუსსა add. ჰუ-

რიასტანდ (?) / (f. 429r) folio plicato O.
(40) შთახედნა O. და იხილა additum
super lineam manu correctoris I. დანიე-
ლი მჯდომარე I.

(41) ლაღატ I. post ხარ add. შენ O.
სხუა ღმერთ O.

(42) აღმოიტაცა O. შთათხინა O. მი-
სა I. Ad calcem textus : დაესრულა წ-
წყობა დანიელისი I. In O textus desi-
nit in caudam.

(34) in laeu (lacubus I) illo Danieli cum
leonibus illis O.

(36) verticis eius] capitis O. deposuit] po-
suit I.

(37) Ambakum] Avakum I. Dominus]
Deus O.

(39) asportavit] adduxit O. *post suum*
add. in Iudaeam O.

(41) *post es add.* tu O.

(42) eripuit O. *Ad calcem textus* : Finita
est prophetia Danielis I.

ERRATA

Nous n'avons pas signalé les nombreux cas où la ponctuation varie du géorgien au latin. Quand le traducteur indique, entre parenthèses, *sing.*, *plur.*, il s'agit de particularités de la langue géorgienne, qui n'engagent pas le modèle sur lequel a été faite cette traduction. Ainsi, les deux cas : adverbial et instrumental, n'ont que le singulier; ils peuvent très bien recouvrir un pluriel. En de rares occasions, le traducteur a appliqué la règle τὰ ζῶα τρέχει de son modèle (ce qui se rencontre assez fréquemment dans les traductions arméniennes).

Nous nous sommes hasardé à proposer des restitutions de texte en géorgien en nous laissant guider par la traduction latine. En quelques endroits, nous proposons des corrections au texte édité en tenant compte des leçons mêmes de l'apparat. Inversement, nous en proposons à quelques passages de la traduction latine. Nous soumettons les unes et les autres au jugement des spécialistes.

Les renvois sont faits d'après la pagination du tome XXIX, fasc. 2, 3, 4 et 5. Ainsi : 266, 11 se lit *P.O.*, t. XXIX, page 266, ligne 11.

PETITS PROPHÈTES, *P.O.*, t. XXIX, fasc. 2.

Au lieu de		Lire
266, 11	ისრაჰლისი	ისრაჰლისი
266, 20	რომელი... ავა	à supprimer
268, 31	და ვჰრქუა	(24) და ვჰრქუა
271, 4	cum 2. 4	cum
271, 10	quia	quia
271, 28	deum	dominum
272, 26	ვიდრე ყოვლადდასაწუველნი	à reporter après ღმრთისაჲ, l. 27
272, 28	ავალი შჯულისაჲ	à reporter après გარდამ-, l. 26 et déplacer le v. 7 après le v. 6
273, 17	nos 1	nos
274, 39	ეშჯულოებათა	ეშჯულოებათა
274, 40	ჰამდეს	ჰამდენ
275, 41	illi populi	populi
275, 42	ვითარტა	ვითარტა
277, 35	facta sunt	fient
279, 32	vestrum	tui
280, 39	რომელისაჲ	რომლისაჲ
280, 44	განგარინნე	განგარინნე
281, 21	artificis	artificis, perfectam eis (?)
281, 25	sequeris	sequereris
283, 3	eorum 2	eius
283, 9-10	accipiamus... accipiamus	accipiatis... accipiatis
283, 10	reddamus	reddemus
285, 5	fili 2	et filii
285, 35	devorabit	devoravit

Au lieu de

Lire

287, 1-2 congregamini	congregentur
288, 38 თქუნათ	თქუნთა
289, 12 qui	quod
290, 12 უფალო	უფალი
290, 23 სასხლი	სისხლი
292, 21 შეიყენეს	შეაყენეს
293, 24 illo <i>verbo</i>	illis <i>verbis</i>
295, 22 stabit	<i>poterit</i> stare
295, 24 nudum persequabantur	nudus persequetur
295, 33 vel	vel numquid
296, 5 იტყვს	იტყვს
296, 30 სდულისავსა	სდულისამა
297, 25 panis	panis et
298, 4 ორმელმან	რომელმან
298, 41 ნათელი	ნათელი
300, 31 ხახლი	სახლი
301, 33 venit	veniens
302, 34 ღყოთ... მცირა	ვეყოთ... მცირე
302, 43 ნათალი	ნათელი
304, 10 დაეც-	დაეც
304, 18 მათთისა	მათთასა
305, 32 illud	eius
307, 32 dominium	dominum
309, 27 dominum	deum
309, 30 dominus	deus
312, 5 გულსა	გულისა
312, 7 გულსნ	გულსა
312, 11 თვს<ი>ა	თვს<ის>ა
313, 34 eam	eos
317, 3 Ak'azet	Ak'az et
318, 37-38 მშვდობისა	მშვდობასა
318, 38 ბრძოლა	ბრძოლაჲ
318, 42 ზეოს	იეოს
319, 1 <i>propter</i>	propter
319, 11 nolite lacrimari	ne lacrimati sint
319, 20 spiritus... mendacium	spiritum... mendacii
319, 29 ab ossibus	ab ossibus eorum
320, 36 არავალი	მრავალი
322, 29 შმრის	შორის
325, 1 ut ₂	ut
325, 15 et	<et>
325, 16 populi	populorum
327, 8 tuae	tuae (<i>lit. eius</i>)
329, 25 adiciet ultra ut transeat et ut inveterascat	adicient ultra ut transeant et ut inveterascent
330, 39 ლელკსა	ლელკსა
333, 5 potuit	<i>potuit</i>
335, 26 eum	eum

Au lieu de	Lire
336, 9 წარმოსტყუენენ	წარმოსტყუენენ (?)
336, 25 შეკრბნა	შეკრბა
340, 13 რუმელნი	რომელნი
346, 8 ხოლო	ხოლო სახლი ესე ჩემი მოოკრებულ არს : (5) და აწ ამას იტყვს უფალი ყოელისა ¹
348, 18 პურისათანი	პურისაგანი (?)
348, 40 გან	<გან>
348, 45 ყოელისა ¹	ყოელისა ¹
349, 9 novissimae... primae	novissima... prima
349, 23 suae	eorum
353, 17 somnium	in somnio
353, 18 <eum>	eum
356, 37 სანთლის	სანთლისა
357, 16 mihi	mihi
361, 12 <et>	et
362, 32 დმ	და
363, 7 fundatum	aedificatum
363, 15 sie	sic quoque
365, 27 eos ₂	eos
371, 35 una	una illa
372, 11 ყელსა	კელსა
372, 19 დლეც	დლე-
372, 32 შმეწირველნი	შემწირველნი
375, 29 polluistis	polluitis
379, 28 loquemini	loquebamur
379, 31 vos... dicitis	nos... dicimus

ISAÏE, P.O., t. XXIX, fasc. 3.

384, 5 ვისხენ	ვისხენ
386, 8 წინა ¹ აღმდგომთა ზერა	წინა ¹ აღმდგომთა ზედა
386, 19 იყვმემ	იყვნენ
388, 14 თყუანის	თაყუანის
388, 15 შესლვარ	შესლვად
388, 16 პირისა გას	პირისა გან
388, 16 აღდგეს	აღდგეს
389, 10 in ₁	in
392, 27 იქს	იქმს
396, 5 მოვაქცინნეთ	მოვაქცინეთ (cf. apparat)
398, 8 მეფ ³	მეფ ³
402, 18 ვითადცა	ვითარცა
402, 26 ვითადცა ^{1, 2}	ვითარცა
403, 18-19 eius... et erit	<eius... et erit>. Texte absent du géorgien.
406, 31 შზიპყრნეს	შეიპყრნეს
410, 10 ჭამთა	ჭამთა

¹ Texte rétabli d'après la traduction latine.

Au lieu de	Lire
412, 12 გექმმენ	გექმნენ
412, 45 ვითადცა	ვითარცა
414, 17 მტუერა	მტუერი
420, 4 ლელჰსა	ლელჰსა
426, 27 კსენებასა	კსნებასა
428, 43 გარდამომავალი . ვითარფა	გარდამოსრულისაჲ . ვითარცა
430, 40 კნენ	კნავნ
430, 45 სამართალითა	სამართლითა
434, 15 სითყუად	სიტყუად
436, 29 მრავალით	მრავლით
436, 36 დღესასწაულობედ	დღესასწაულებედ
440, 15 შმვდობისასა	შშვდობისასა
444, 25 (7)	(7) à mettre l. 26, devant და იყოს
444, 26 მწყურნებად	მწყურნებად
444, 41 კერზოსა	კერძოსა
448, 28 წრაცით	წრაფით
452, 25 შმედგომნი	შემდგომნი
452, 29, 30, 33 ვითადცა	ვითარცა
452, 34 ეჭრტინევედ	ეჭრტინევედ
454, 23 შეუკრებისე	შეუკრებიეს
458, 42 დავსთხინნე	დავსთხინე (cf. apparat)
460, 9 მითხრათ	მითხართ
462, 6 მრავალითა	მრავლითა
466, 32 ერუჰ	ერუჰ
469, 33 poterunt	poterunt
475, 32 et ₂	et
475, 34 idola mea	idola
476, 25 უღმროთაჲ	უღმროთაჲ
476, 26 ჰალაქთა	ჰალაკთა
476, 33 ჯამითგან	ჟამითგან
478, 14 დავათუივიწყნეს	დალათუივიწყნეს
478, 20 შეკრებს	შეკრებს
479, 19 diruta tua	diruta
480, 23 ცეცხლისა	ცეცხლსა (?)
481, 40 et	et
483, 21 qui quoque	qui
484, 7 ახარებდენ	ახარებენ
484, 11 რაჰამს	რაჟამს
484, 31 ივინი	ივინა
486, 34 პატოსანთა	პატოსნითა (?)
492, 21 რომელითა	რომელთა
495, 19 accedit	accedet
499, 39 imposuit	imponet
500, 45 მოსც	მოსე
501, 4 constitui	constituam
501, 33 diliget	diligebat
504, 23 მმონობდეს	მმონებდენ
506, 8 ესრეთ	ესრჷთ

JÉRÉMIE, P.O., t. XXIX, fasc. 4.

Au lieu de	Lire
515, 22 mutaveruntne	mutabuntne
516, 25 ვიყავ	იყავ
519, 7 fornicabantur	et fornicabantur
521, 8 deus	dominus
523, 26 facies	faciens
524, 13 გესმის	გესმეს (cf. apparat)
527, 21 eum	<i>eum</i>
533, 15 indurati sunt	indurati sunt illi
533, 18 curso	cursu
535, 21 didicerunt linguae	didicit lingua
537, 28 ornata sunt	ornata sunt
545, 9 illa	haec
547, 17 qui	<i>qui</i>
549, 26 et	<et>
549, 42 nescies	nesciebas
551, 34 vocem gaudii	<et> vocem gaudii
554, 39 აღკიდებად	არა (?) აღკიდებად
555, 27 illinc	hinc
561, 15 factum	factus
561, 39 a domino	dominum
565, 8 instructa	instructa
567, 28 <i>facio</i>	<i>faciam</i>
568, 4 მათისა ₂	<მათისა>
571, 23 amovi	amovebo
571, 38 <i>me</i>	me
577, 36 ea ₁	<i>ea</i>
583, 7 filii, K'elkiaie	fili K'elkiaie
583, 15 vivetis	vivite
583, 26 invocate	invocabitis
584, 16 მანასცსა	მანასცსა და ყოველთა მღდელთა ჰრქუა ¹
585, 40 <i>apud eum</i> qui prehenderit costas (?)	<i>eius</i> cuius prehensae fuerint costae (?)
587, 2 sed	et
587, 40 ambulabitis	ambulate
589, 11 et praegnans	, praegnans
590, 28 უფალმან	უფალმან რამეთუ მოწყალე (<i>vel</i> ულხინო) ვეყო უშჯულოებათა მათთა და ცოდვანი მათნი არღარა ¹
591, 24 dominium	dominum
593, 15 aequires	acquire
599, 21 locutus sit	loquatur
600, 8 ჰმონემდეს	ჰმონებდეს
600, 22 და	<და>
600, 42 <და>	და
606, 42 იოაკიმისა	იოაკიმისა

¹ Texte rétabli d'après la traduction latine.

Au lieu de

Lire

614, 32	რომელიცნ	რომელიცა
615, 29	tibi	tibi
615, 40	laborabit	laborate
617, 38	enim	autem
618, 11	მთავართა	მთავართა
623, 11	in gladium <gladio>	<in gladium> gladio
626, 39	კალსა	ძალსა
626, 40	ენდა	ზედა
627, 36	(sic) eum	(sic)
628, 11	შურისძიებისაჲ	შურისძიებ<ის>აჲ
628, 38	ვითადცა	ვიდარცა
630, 19	უცხოთესლნი	უცხოთესლნი
631, 5	propter	propter
631, 33	fugietis	fugite
635, 29	curretis	currite
637, 40	fugietis	fugite
639, 6	eos ₂	eos
639, 38	sagittabit	sagittate
640, 4	თჳს	თჳსა
641, 15	facies	fac
641, 18	te ₃	te
643, 33	sunt	erunt
645, 5	in Sion	<in Sion>
647, 26	Sis<a>k'	<Sisak'>
649, 1	ibitis	ite
649, 3	aperuit	operuit
651, 15	regis	regis Babylonis
652, 8	შუეყანასა	ქუეყანასა
654, 2	დაწართა	დაწერნა (?)
655, 35	quod	quae
658, 24	იქცენ	იქცეს (?)
661, 3	nobis	nobis
661, 4	te	<te>
661, 10	es ₁	es
664, 23	შუენიერაბაჲ	შუენიერებაჲ
669, 22	<meis>	meis
669, 23	reduxit	reduxit me
676, 6	და თუ	დათუ
677, 37	non	neque
679, 10	nobis	nobis
682, 23	ოხჳნოებაჲ	ოხჳნოებაჲ
686, 8	ღმერთი... ვერცხლისანი	ღმერთნი... ვეცხლისანი
689, 8	in altum	<in altum>
691, 19	possunt	possunt

ÉZÉCHIEL et DANIEL, P.O., t. XXIX, fasc. 5.

Au lieu de	Lire
696, 35 იყვნენ... ფხოველთასა	იყვნეს... ცხოველთასა
698, 4 სამყროდ	სამყაროდ (?)
698, 15 რმმელ	რომელ
699, 17 sic	sic erat
700, 5 რომელთაე	რომელთაე (?)
700, 18 დიდბაჲ	დიდებაჲ
701, 37 annuntiabo	annuntiabuntur
702, 16 მთხმეოც	ოთხმეოც
703, 1 mihi ₂	<i>mihi</i>
704, 13 უთხარ	უთხრა
705, 8 pilos	<i>pilos</i>
705, 9 eis	his
705, 34 meum	<i>meum</i>
708, 16 უცხოთასა	უცხოთასა და
712, 34 იყვნენ	იყვნეს
716, 34 ჩემი<თა>	ჩემი<თა>
721, 8 qui ₁	<qui>
721, 32 loqueris	loquere
722, 21 სამნი	<და> სამნი
727, 8 eras	eras
728, 34 იყვნენ	იყვნეს
733, 16 dicunt : Patres	dicunt : Quoniam patres
735, 16 praevaricatione	praevaricatione sua
735, 18 ergo	nunc
737, 3 a	a
738, 26 სიმართალნი	სამართალნი
740, 36 მე შენ შორის ცეცხლი და შეჭამოს	à supprimer ¹
740, 37 ყოველ იხვ... დატრტეს	ყოველი ხვ... დაშრტეს
741, 31-32 ego in te ignem et comedet	correspond à la suppression 740, 36
743, 37 Hierosolyman	Hierosolymam
747, 2 mihi	<i>mihi</i>
747, 3 mihi	<i>mihi</i>
748, 29 მამისა	<მამისა>
750, 20 განზ//ხვითა	განზრახვითა
750, 38 მას	მათ (?)
752, 31 ჰყავ	ვეყავ
758, 14 შე ნმზის	შენ მზის
759, 14 tibi	<i>tibi</i>
760, 4 შროის	შორის
760, 38 მათ	მას
761, 2 viri	viri tui
761, 30 su mego	sum ego
764, 41 შროის	შორის
768, 34 გოდაბაჲ	გოდებაჲ

¹ Suppression curieuse, à faire sur les indications des éditeurs aux imprimeurs.

Au lieu de

Lire

770, 7	დაცემასა	დაცემასა
770, 27	კერბულნი	კრებულნი
770, 28	საცლავი	საფლავი
771, 4	nescies	nesciebas
771, 35	qui ₁	qui
775, 10	venisset	venisset ille
775, 11	mihi	mihi
776, 43	მოკცეს	მოსცეს (?)
777, 32	erunt	erunt ultra
779, 25	tibi	tibi
781, 17	facta es	facta es tu
789, 33	die ₂	die omni
790, 9	პგრი	პირი
792, 36	მას	მის
793, 44	mensus est	mensus est illam
794, 26	სარდარი	საყდარი
794, 33	სამკსრენი	სამკრენი
796, 13	გარზეუმოსლეაჲ	გარეუმოსლეაჲ
797, 3	intervallum	intervallum erat
797, 32	erat	erat
801, 39	unus	unus
805, 6	et	<et>
805, 29	in eo	<in eo>
807, 40	et ₂	de
809, 18-19	cum... cum... cum	eum... eum... cum
809, 26-27	adorabunt	adorabit
809, 35	cum ₂	eum
810, 35	სარდომელთა	საჯდომელთა
811, 7-8	cum... cum ₁	eum... eum
811, 16	manaa	manaa
812, 15	და ₂ უფროჲსად აღმალეზასა	და მოქცევეასა მისსა და უფროჲსად აღ- მალეზასა
813, 17	erescet	erescet
813, 23	manum	manum suam
813, 26	Bet'ar, Ep'rem, Ebrem	Bet'ar, Ebrem
814, 2	დიმასკესა	დამასკესა
814, 3	აღმოსავალით	აღმოსავალით
814, 3-4	(2) და საზღვარითგან... აღმო- სავალითგან	(2) და საზღვალითგან დანისით აღმოსა- ვალითგან ვიდრე ზღუადმდე ასერისი ერთ : (3) და საზღვრითგან ასერისით აღმოსავალითგან
814, 4	(5)	(4)
814, 5	ზღუადმდე ეფრ-	ზღუადმდე მანასსი ერთ :
814, 9	მზისაღმოსავალით	მზისაღმოსავალით
814, 28	მზისაღმოსავალით	მზისაღმოსავალით
814, 45	ბენიამისინი	ბენიამისინი
818, 2	<სუნანა>	<სუსანა>
819, 13	eius	eius

	Au lieu de	Lire
819, 34	hoc	illo
820, 2	თათა	თანა
821, 21	populi	populi illius
821, 41	ei	ei
822, 4	მაგას	მაგას
823, 2	intellegitis	intellexistis
825, 21	de	< de >
825, 25	ilud	illud
826, 1	ქალდეველთა	ქალდეველნი
832, 24-25	ვარშემანგით	ვარშამანგით
833, 12	hoc	isto
833, 18	(lit. fortitudine)	(lit. fortibus fortitudine)
838, 32	იზარდებოდა	იზარდებოდა
839, 7	linguis	et linguis
841, 6	illa	eius
843, 29	ei	ei
844, 34	განივთა	განივლთა
851, 13	sancti	sancti (lit. sanctorum)
855, 23	te	te
856, 19	იყენენ	იყენეს (cf. apparat)
858, 19	უიტყუ	გეტყუ (?)
862, 33	ყოველთა	ყოველთა
864, 12	ყაველი	ყოველი
865, 13	dormiunt	dormient
869, 11	eis	eis

TABLE DES MATIÈRES

Introduction	347
Apparat critique	348
Ose	348
Iovel	350
Amos	352
Abdia	358
Iona	358
Mik'ea	360
Naum	364
Ambakum	366
Sap'onia	370
Angea	372
Zak'aria	374
Malak'ia	382
Esaia	384
Ieremia	432
Baruk'	504
Lamentationes	516
Oratio Ieremiae	516
Epistula Ieremiae	516
Ezekiel	520
Daniel	562
Errata	591

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 4

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS

CINQUIÈME BASE : DES ANGES

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
ET TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

Antoine TORBEY

Prêtre Maronite de Lattaquié

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS

CINQUIÈME BASE : DES ANGES

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
ET TRADUCTION FRANÇAISE

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 4

LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE

DE GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS

CINQUIÈME BASE : DES ANGES

TEXTE SYRIAQUE ÉDITÉ POUR LA PREMIÈRE FOIS
ET TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

Antoine TORBEY

Prêtre Maronite de Lattaquié

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

NIHIL OBSTAT

Paris, le 30 décembre 1962

F. GRAFFIN, S.J.

IMPRIMATUR

Paris, le 9 janvier 1963

† Émile BLANCHET

Archevêque de Philippopolis
Recteur de l'Institut Catholique de Paris

INTRODUCTION

Le traité syriaque édité et traduit ici en français pour la première fois a été composé vers 1270 par l'écrivain jacobite Grégoire Abou'lfaradj plus connu sous le nom de Bar-Hebraeus (1225-1286).

Ce n'est qu'un fragment d'une vaste « Somme » intitulée le « Candélabre du Sanctuaire », qui comprend au total douze bases. Nous présentons ici la Cinquième Base qui traite *Des Anges*.

La plupart de ces bases ayant déjà été éditées, nous ne reprendrons pas ici les renseignements déjà donnés ailleurs sur la vie, l'œuvre et les manuscrits de l'auteur et de cet ouvrage (Cf. P.O. t. XXX, f. 2, p. 275 sq.). Nous présenterons brièvement le sujet, les manuscrits et les sources de cette base.

I. — LE SUJET

La cinquième base *Des Anges* comprend cinq chapitres, où il est traité successivement : de l'existence des anges ; de leur nombre ; de leur création et de leur nature ; de leur rôle auprès des hommes surtout sous le rapport de la perfection ; enfin de l'opinion des auteurs profanes à leur sujet.

II. — LES MANUSCRITS

Comme les éditeurs qui nous ont précédé, nous n'avons pu atteindre que six manuscrits *syriaques*, les plus anciens d'ailleurs et les meilleurs, cinq en Europe et un à Jérusalem, ceux de Beyrouth et de Hessekeh en Mésopotamie (daté de 1405¹) n'ayant pas pu être obtenus ; mais, de plus, nous avons pu examiner les versions *arabes* de Paris et de Cambridge, qui, en fait, n'apportent pas d'éléments nouveaux et ne font que confirmer la valeur des manuscrits syriaques les plus anciens.

MANUSCRITS SYRIAQUES

Ce sont ceux de Berlin, Cambridge, Florence, Jérusalem, Paris, Vatican.

¹ Ignace EPHREM I BAR-SAUMA, *Kitâb al-lu'lu' al-manthûr fi tarîkh al-'ulûm wal-Adab al-Suryâniyya*, Homs (Syrie) 1934.

- B = BERLIN syriaque 190, folios 113 v° - 125 v°, antérieur à 1403. Ce ms. a de nombreuses omissions, mais a des leçons qui lui sont propres et se rapproche souvent du ms. V (Vatican).
- C = CAMBRIDGE Add. 2008, folios 108 r° - 122 r°, du XVe siècle, est apparenté à F (Florence).
- F = FLORENCE Cl. III n° 54, folios 129 r° - 145 r°, de 1387/8, avec C (Cambridge) se rapproche de P (Paris).
- M = JERUSALEM, Couvent de saint MARC, syriaque 6, 1590, se rapproche de B (Berlin) et de V (Vatican).
- P = PARIS syriaque 210, folios 180 r° - 207 r°, de 1404, a beaucoup de fautes et d'omissions, mais comporte plusieurs leçons propres qui l'apparentent à F et à C.
- V = VATICAN syriaque 168, folios 168 r° - 189 r°, du XIVe siècle, semble encore pour cette base le texte le plus correct et le plus complet. Aussi est-ce celui que nous présentons la plupart du temps, sauf pour l'orthographe des noms propres et étrangers, qui a été uniformisée, et pour la ponctuation, qui a été clarifiée.

VERSIONS ARABES EN KARŠOUNI

Pa = Paris syriaque 211, 1656, apparenté à P, F et C.

O = OXFORD, Bibl. Bodléenne, ms. syriaque 148, folios 110-125, 1656.

Deux autres versions arabes, celles de Londres datée de 1696, et de Cambridge datée de 1790, ne font que reproduire celle de Paris.

III. — SOURCES DE CET OUVRAGE

Les traités *Des Anges* antérieurs à Bar-Hebraeus sont peu nombreux; les a-t-il connus? Comment les a-t-il utilisés? Telles sont les questions auxquelles nous répondrons ici brièvement.

1. Le PSEUDO-DENYS, vénéré chez les Monophysites, est cité abondamment et ostensiblement par Bar-Hebraeus dans ses chapitres IIe (Nombre et Hiérarchie des Anges) et IVe (Rôle des anges vis-à-vis des hommes) qui s'inspirent de *La hiérarchie céleste* (P.G. 3, 120 A - 340 B). Mais ni l'existence, ni la création, ni la nature des anges n'y étaient traitées; d'autre part, dans les

chapitres indiqués, les arguments rationnels, scripturaires et patristiques étaient très peu développés.

2. JEAN DAMASCENE, dans son *De Fide orthodoxa* (P.G. 94, 865 A - 873 C) n'a que quelques pages très brèves sur les Anges, sans argumentation ni controverse. Il n'est jamais cité par Bar-Hebraeus et ne semble pas l'avoir influencé.

3. Par contre, Bar Hebraeus fait mention d'un théologien jacobite du IXe siècle, MOÏSE BAR KEPHA (813-903), en citant quelques extraits de deux de ses ouvrages : *La hiérarchie céleste* et *La Création des Anges*. Ces deux ouvrages perdus en syriaque sont conservés dans une version arabe écrite en karšouni conservée à Cambridge, du XVIIe ou du XVIIIe siècle (Manuscrit Additionnel 3285, folios 122 v° à 169 r° = 54 + 16 chapitres).

Or un examen attentif de ce manuscrit nous a révélé que Bar-Hebraeus a eu à sa disposition ce traité très étendu, riche, touffu même, sans ordre et plein de redites, et qu'il l'a abondamment copié et ordonné et qu'il en a tiré le meilleur parti. Il l'a d'ailleurs heureusement complété en ne se contentant pas de son argumentation basée sur l'Écriture et la Tradition, mais en y ajoutant des arguments rationnels, tirés même des philosophes dits profanes.

4. Enfin et sur ce point Bar-Hebraeus est original : il a utilisé et cité les philosophes arabes, notamment Farabi et Avicenne. Or si la chose allait de soi dans les ouvrages de pure philosophie, comme l'ont noté Margoliouth et Janssens pour la métaphysique, et Furlani pour la psychologie², il était plus difficile de suivre les philosophes arabes en ce traité des Anges. Cependant Bar-Hebraeus les utilise au maximum, en s'efforçant néanmoins de conserver la possibilité d'une création libre et non éternelle. Mais auprès des philosophes arabes, il a acquis non seulement des idées ou des arguments philosophiques, mais surtout une méthode, une logique, une rigueur dans l'exposé de ses preuves, une confiance

² MARGOLIOUTH, *Analecta Orientalia ad poeticam aristotelicam*, p. 39, Londres 1887. — G. FURLANI, *La Psicologia di Barhebreo*, *Revista degli Studi Orientali*, XIII, 26, Roma, 1931. — H. JANSSENS, *Bar Hebraeus, Entretien de la Sagesse*, édition et traduction, p. 10 sq., p. 276 sq., Liège 1937.

dans la valeur de la raison et des arguments rationnels, qui sont dignes de remarque.

Les limites de cette introduction ne nous laissent pas la possibilité d'examiner la doctrine de ce traité. On en trouvera une esquisse dans *Oriens Christianus*, Band 39 (1955) pp. 119-134 : Les preuves de l'existence des anges d'après le traité de Grégoire Bar-Hebraeus sur les anges. Étude critique et sources; et dans *Al-Machriq*, nov.-déc. 1955 pp. 724-735, Beyrouth 1955 : Les anges dans la tradition orientale.

*

**

Qu'il nous soit permis de dire notre gratitude à tous ceux qui nous ont aidé à mettre à jour ce travail : au regretté Chanoine Brière qui nous a donné le goût de la langue syriaque; au R.P. Graffin qui nous a encouragé et assisté pour terminer cette édition, et au R.P. Henry, notre maître, qui a guidé nos premiers pas dans la critique scientifique.

Antoine TORBEY.

GRÉGOIRE ABOU'LFARADJ DIT BARHEBRAEUS
LE CANDÉLABRE DU SANCTUAIRE
CINQUIÈME BASE : DES ANGES
TEXTE SYRIAQUE ET TRADUCTION FRANÇAISE

קדמונה קדמונה *

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
❖ קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה ¹ קדמונה קדמונה קדמונה
❖ ² קדמונה קדמונה 5

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

* V 168 v° קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה 10

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה 15
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

❖ קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה 20
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה
קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה קדמונה

¹ CFMPPaV קדמונה — ² BCFMV קדמונה — 3-3 CFPPa om.

CINQUIÈME BASE
DE LA CONNAISSANCE DES ESSENCES CÉLESTES
C'EST-A-DIRE DES ANGES
SELON LEURS DIFFÉRENTS CHŒURS

Il y a cinq chapitres.

CHAPITRE PREMIER
DE L'EXISTENCE DES ANGES

Il y a trois parties.

PREMIÈRE PARTIE
DE L'ÉTABLISSEMENT DE LEUR EXISTENCE

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *Des preuves rationnelles qui établissent cette question.*

Première preuve : Nous disons : Tout (être) dont l'existence n'est pas impossible est, ou bien nécessaire en soi, et c'est Dieu — louange à sa bonté — ou bien possible en soi; et celui-ci, ou bien est un corps ou réside dans un corps, ou bien n'est pas un corps et ne réside pas dans un corps. Or pour le premier (cas), chacun en connaît nécessairement l'existence; pour le deuxième (cas), également (chacun sait) que c'est un accident; pour le troisième (cas), ou bien il est entièrement lié à un corps organique et uni à lui dans une union naturelle et personnelle et c'est l'âme raisonnable; ou bien il n'est pas ainsi et cet (être), ou bien est bon et il s'appelle ange, ou bien mauvais et il s'appelle démon. Or comme il n'y a rien dans toutes ces divisions dont l'existence soit impossible, l'essence des anges étant une de ces divisions, son existence n'est donc pas impossible¹.

Deuxième preuve : Nous disons : Tout (être) ou bien est entièrement bon, ou bien entièrement mauvais, ou bien en lui

¹ AVICENNE, *Kitab al-Icharat wal-Tanbihat*, traduction et notes par A.-M. GOICHON, Vrin, Paris 1951, pp. 357 s.

le bien l'emporte sur le mal, ou bien en lui le mal l'emporte sur le bien, ou bien en lui le bien est égal au mal.

Or le premier (être) c'est Dieu, — louange à sa bonté —; du deuxième (être), l'existence est impossible, puisque, Dieu étant le seul créateur et étant entièrement bon, il est impossible qu'il crée une créature entièrement mauvaise; le troisième (cas), ce sont les anges; le quatrième (cas), les démons; le cinquième (cas), les hommes.

Et puisque l'homme, en qui le bien est égal au mal, existe, il est nécessaire également que l'ange, en qui le bien l'emporte sur le mal, soit existant, de par (l'activité) du bon, sinon le bien se trouverait être empêché par le bon; ce qui est absurde.

Troisième preuve : Nous disons : L'homme est composé de deux natures : incorporelle et corporelle. Or, à sa nature corporelle, nous trouvons que sont apparentées de nombreuses natures, à savoir les animaux, les végétaux et les minéraux. Donc il est également nécessaire qu'à sa nature incorporelle d'autres natures soient apparentées : ce sont les anges².

Quatrième preuve : Parmi les vivants, nous en trouvons qui sont entièrement incapables de discerner le vrai du faux, comme tous les animaux irrationnels; nous en trouvons d'autres qui à l'aide du raisonnement peuvent saisir une telle distinction, ce sont les hommes. C'est pourquoi il est nécessaire * qu'il y ait une autre créature qui, sans raisonnement, saisisse cette distinction, ce sont les anges; parce que, là où il y a un intermédiaire, il est nécessaire qu'il y ait des extrêmes; et puisque l'homme est intermédiaire et qu'il a un extrême, (à savoir) les animaux irrationnels, il faut nécessairement qu'il ait aussi un autre extrême qui lui soit supérieur : ce sont les anges parfaitement raisonnables, à l'opposé des animaux irrationnels qui ne partagent nullement l'état rationnel et qui sont méprisés par (l'homme)³.

DEUXIÈME SECTION: *Des témoignages « écrits » qui établissent cette question.*

Premier témoignage : La loi : « L'échelle que vit

■ BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. II, Ms. Cambridge Add. 3.285, fol. 126 re. —

■ BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. III, f. 126 vo. —

פועה כחפסות. ויהוה אלהים יצא ויחזקו כלל

❖ כחפסות כחפסות

שמותיהם יהוה. ואלה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

❖ ואלה כלל יצא ויהוה ⁵

שמותיהם יהוה. ואלה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

ויהוה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

❖ ואלה כלל יצא ויהוה

שמותיהם יהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

❖ ואלה כלל יצא ויהוה

שמותיהם יהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

❖ ואלה כלל יצא ויהוה

שמותיהם יהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

❖ ואלה כלל יצא ויהוה

שמותיהם יהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה. ואלה כלל יצא ויהוה.

* V 169 v°

❖ ואלה כלל יצא ויהוה

■ CFPPa, ואלה כלל יצא ויהוה — ■ PPa add., ואלה כלל יצא ויהוה

■ Gen., xxviii, 12. — 5 Gen., xxxii, 2-3. — 6 Gen., xvi, 7; xviii, 2; xix, 1. — 7 Job, i, 6. — 8 Job, iv, 18. — 9 Job, v, 1. — 10 Job, xxxviii, 7. — 11 Ps., viii, 6 (Lxx et

Jacob et sur laquelle les anges de Dieu montent et descendent »⁴.
Et encore : « Le camp des anges du Seigneur rencontra Jacob »⁵.
Et encore : « Les anges apparurent à Agar, à Abraham et à Loth sous une ressemblance humaine »⁶.

5 Deuxième témoignage : Job : « Les anges vinrent devant le Seigneur »⁷. Et encore : « Il trouve à s'étonner même dans ses anges »⁸. Et encore : « Vers lequel des anges te tourneras-tu ? »⁹ Et encore : « Il a créé ensemble les astres du matin, et tous les fils des anges exultèrent »¹⁰.

10 Troisième témoignage : David : « Tu l'as abaissé un peu au-dessous des anges »¹¹. Et encore : « Parce qu'il ordonnera à ses anges à ton sujet »¹². Et encore : « Adorez-le, tous ses anges »¹³. Et encore : « Ses anges, Il les fit vent et ses serviteurs un feu dévorant »¹⁴. Et encore : « Louez-le, tous ses anges, louez-le, toutes ses
15 armées »¹⁵. Et encore : Il est monté sur les Chérubins et s'est envolé »¹⁶. Et encore : « Assis sur les Chérubins, manifeste-toi »¹⁷. Et encore : « Assis sur les Chérubins, la terre tremble »¹⁸.

Quatrième témoignage : Livre des Rois : « Et l'ange étendit sa main sur Jérusalem pour la détruire »¹⁹. Et encore :
20 « Et l'ange qui tua cent quatre vingt cinq mille hommes dans le camp assyrien »²⁰.

Cinquième témoignage : Daniel : « L'ange de la rosée qui descendit sur les enfants dans la fournaise »²¹. Et encore : « L'ange qui a dit : coupe l'arbre »²². Et encore : « Mon Dieu
25 a envoyé son ange »²³.

Sixième témoignage : Évangile : L'ange qui apparut à Zacharie, à Marie, à Joseph et aux bergers²⁴. Et encore : « Désormais vous verrez les cieus ouverts et les anges de Dieu monter et descendre »²⁵; et le reste des autres (passages) nombreux.

30 Septième témoignage : Actes : « Deux hommes se trouvèrent debout près * d'eux, en vêtements blancs »²⁶. Et encore : « L'ange du Seigneur parla avec Philippe et lui dit »²⁷; et beaucoup d'autres (passages).

Vulg.). — 12 Ps., xcvi, 11. — 13 Ps., xcvi, 7 (LXX et Vulg.). — 14 Ps., civ, 4. — 15 Ps., cxlviii, 2. — 16 Ps., xviii, 11. — 17 Ps., lxxx, 2. — 18 Ps., xcix, 1. — 19 II Sam., xxiv, 16. — 20 Cf. II Rois, xix, 35. — 21 Daniel, iii, 49-50. — 22 Daniel, iv, 11. — 23 Daniel, vi, 23. — 24 Luc, i, 11; i, 26; Matth., i, 20; Luc, ii, 9. — 25 Jean, i, 51. — 26 Actes, i, 10. — 27 Actes, viii, 26.

10 מחנה הנהיגה . פאלאס 10 ל תהו אלו חנה 10 אלו
 תלכרס . חנה סתומה הנהיגה לחנה לתלכרס אלבית . חנה
 ❖ אלו סתומה תלכרס עבד . סתומה הנהיגה

❖ סתומה הנהיגה תלכרס סתומה הנהיגה עבד
 ❖ תלכרס הנהיגה תלכרס . סתומה תלכרס תלכרס תלכרס 5
 ❖ תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס

תלכרס תלכרס . סתומה תלכרס : סתומה תלכרס : תלכרס
 סתומה תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
 סתומה תלכרס . סתומה תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס 10
תלכרס תלכרס : סתומה תלכרס : סתומה תלכרס תלכרס תלכרס
תלכרס תלכרס : סתומה תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס : סתומה
 ❖ תלכרס

תלכרס תלכרס . סתומה תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
 סתומה תלכרס : סתומה תלכרס : סתומה תלכרס 15
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס 20
תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס
 ❖ 11, סתומה

תלכרס תלכרס . סתומה תלכרס תלכרס תלכרס תלכרס

10-10 CF תלכרס תלכרס — 11 CF om.

Huitième témoignage : Paul : « Ni la vie, ni la mort, ni les anges »²⁸. Et encore : « Nous avons été en spectacle au monde, aux anges et aux hommes »²⁹. Et encore : « Ce n'est pas des anges qu'il a pris (soin) »³⁰; et d'autres (passages) semblables.

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre premier de la cinquième base :

DE L'OPINION

DE CEUX QUI NIENT L'EXISTENCE DES ANGES

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *De leurs objections rationnelles.*

Première objection : Ils disent : Dieu — louange à sa bonté — n'est ni corps, ni accident, ni essence liée à un corps, comme l'âme raisonnable; c'est pourquoi, s'il y avait un autre être qui partageât (avec Dieu) les propriétés de sa nature, tel l'ange, il se trouverait un créateur qui partagerait la nature de ce qui est hors de lui, ce qui est absurde; parce qu'il faudrait, ou que le créateur fût possible comme l'ange, ou que l'ange fût un être nécessaire comme le créateur, ce qui est impossible³¹.

Deuxième objection : Ils disent; le corps et ses accidents sont nécessairement perceptibles par les sens. Or, Dieu — louange à sa bonté — l'intelligence le perçoit à cause du besoin, pour le corps et pour ses accidents, d'un (être) qui donne l'existence; et l'intelligence perçoit également l'âme raisonnable, à cause du besoin de cet organisme humain (pour l'âme) dans ses perceptions intellectuelles. Mais les anges, n'étant pas capables de donner l'existence, n'étant liés à aucun corps à la manière de l'âme, et n'étant ni corps ni accident, ne sont perçus ni par l'intelligence ni par les sens³². Or tout ce dont l'existence n'est attestée ni par l'intelligence ni par les sens ne fait pas partie de ce qui existe.

Troisième objection : Ils disent : Beaucoup de doc-

²⁸ Rom., VIII, 38. — ²⁹ I Cor., IV, 9. — ³⁰ Héb., II, 16. (Texte différent dans Gwilliam : « Ce n'est pas sur les anges que la mort avait puissance ». — ³¹ AVICENNE : *Avicennae Metaphysices compendium* (N. CARAME), Rome 1926, page 74. — ³² Ce mot est pris ici dans un sens collectif.

teurs sont d'accord (pour dire) que les anges précèdent l'existence du ciel, de la terre et de tous les autres êtres corporels³³. De là, il est nécessaire qu'ils ne soient pas créés dans le temps, parce que le temps est la mesure du mouvement céleste³⁴. Or, quand il n'y avait pas de ciel, le mouvement ne pouvait pas non plus exister, ni par conséquent le temps. Donc s'il y a des anges, ils ne sont distincts du créateur ni dans le temps, * ni dans le lieu, ni dans l'existence, ni dans la non-existence, ni dans la corporéité puisqu'ils ne sont pas corps, ni dans l'incorporéité puisque Dieu aussi est incorporel. Et de là, il est nécessaire que Dieu — louange à sa bonté — ait une nature d'ange ou que les anges aient une nature divine. Or, les deux (suppositions) sont absurdes. Puisque l'idée de l'existence des anges mène à de pareilles absurdités, donc les anges n'existent pas.

DEUXIÈME SECTION : *Des réfutations de ces objections.*

Réfutation de la première objection : Nous disons : que l'ange ne soit ni corps, ni accident, ni essence liée à un corps, ce sont là des modes (d'existence) négatifs. Or il n'est pas nécessaire, du fait que deux actions partagent un mode négatif ou plusieurs modes négatifs, qu'elles partagent la nature (de cet être) ou des modes de sa nature; sinon il faudrait que la couleur blanche et la (couleur) noire, parce qu'aucune d'elles n'est (la couleur) rouge, soient, la blanche, noire, et la noire, blanche. De la même manière donc, Dieu — louange à sa bonté — et l'ange, bien qu'ils partagent l'incorporéité, l'absence d'accident et la non-liaison avec un corps, cependant il ne faudrait pas que chacun d'eux soit l'autre. De même que si deux actions partageaient des modes positifs, il ne serait pas non plus nécessaire que chacune d'elles soit l'autre. Voici en effet que l'homme et le cheval, bien qu'ils partagent ensemble l'animalité, cependant ni l'homme n'est nécessairement cheval, ni le cheval, homme. C'est pourquoi deux affirmations ne forment pas une conclusion dans la deuxième figure.

³³ Les docteurs dont il s'agit sont : Grégoire de Nazianze, Grégoire de Nysse, Jean Chrysostôme, etc. — ³⁴ AVICENNE, *Najât*, Le Caire 1913, page 191, 8.

Réfutation de la deuxième objection : Nous disons : l'intelligence n'a pas qu'une seule voie pour percevoir les choses intelligibles, de sorte que, quand par cette voie même, elle ne perçoit pas une chose, nous déclarions que (cette chose) n'existe pas. C'est pourquoi nous disons : bien que l'ange ne soit pas perceptible par un mode de (connaissance) lié avec le corps, il n'est pas imperceptible par des modes autres que celui-là, comme par ces quatre preuves par lesquelles nous avons établi l'existence * des anges et par beaucoup d'autres (preuves) que nous n'avons pas mentionnées.

Réfutation de la troisième objection : Nous disons : cette objection possède la même force que la première objection. C'est pourquoi nous disons : pourquoi avez-vous dit : puisque le créateur et l'ange ne se distinguent, l'un de l'autre, ni dans le temps, ni dans le lieu, ni dans l'existence, ni dans la non-existence, ni dans la corporéité, ni dans l'incorporéité, ils ne doivent se distinguer en rien ? Et pourquoi le créateur ne se distinguerait-il pas, par son être nécessaire, de l'ange dont l'être est possible ?

TROISIÈME PARTIE

du chapitre premier de la cinquième base :

PAR QUELLES PREUVES LES PHILOSOPHES PAÏENS ÉTABLISSENT-ILS L'EXISTENCE DES ANGES QU'ILS APPELLENT INTELLIGENCES DANS LEURS LIVRES

Première preuve : Ils disent : le créateur adorable étant unique, son effet aussi doit être unique³⁵. Et cet (effet) est une substance ou un accident. Or, il n'est pas possible que ce soit un accident ; sinon il se trouverait des substances qui auraient besoin de cet accident pour leur existence, alors que c'est l'accident qui a besoin de la substance pour subsister ; ce qui est absurde. Il reste donc que l'effet du (créateur) soit une substance. Or la substance a cinq divisions, je veux dire : le corps, la matière, la

³⁵ F. DIETERICI, *Al-Fārābī's philosophische Abhandlungen*, J. Brill, Leiden 1892, p. 58. — AVICENNE, *Recueil de dix huit lettres*, Mouhii Dinn Sabri, Le Caire 1917, p. 17. — *Najāt*, p. 490, 14.

וְאַתָּה מֵיָמֵינוּ יְהוָה : כִּי , וְהָאֵלֹהִים הַזֵּה הַזֶּה . כִּי אֵלֶיךָ
 מֵעַתָּה יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְלֵךְ חַיִּים .
 כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים , כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים לִכְבוֹדְךָ
 וְיִשְׁמְעוּ : כִּי , וְלֵךְ חַיִּים . כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים לֵךְ חַיִּים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .
 וְכִי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים . וְכִי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ
 הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים . וְכִי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .

* V 171 r°

וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים * וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .

‡ 20

וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים . וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים . כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים . כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ
 הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ
 הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .

‡ 22

וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים . וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים
 וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי אֵלֶיךָ יִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים
 וְהַכְּנַעֲנִים , וְיִשְׁמְעוּ הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים : כִּי , וְיִשְׁמְעוּ
 הַיְהוּדִים וְהַכְּנַעֲנִים לְכָל הַיְהוּדִים וְלְכָל הַכְּנַעֲנִים .

20 PPa מְשֻׁבָּעִים — 21 PPa om. — 22 CFPPa add. יִשְׁמְעוּ — 23 C יִשְׁמְעוּ

forme, l'âme raisonnable et l'intelligence séparée, à savoir l'ange.

Or, il n'est pas possible que le corps soit l'effet du créateur, parce qu'il est composé de matière et de forme, donc le créateur se trouverait être cause de deux effets à la fois, ce qui est impossible. Il n'est pas possible non plus que la matière soit son effet, sinon il se trouverait que la matière, qui est par nature passive, serait également par nature productrice d'autres substances; ce qui est impossible. Il n'est pas possible non plus que la forme soit son effet, parce que la forme ne peut exister sans la matière; ni que l'âme raisonnable soit son effet, parce que tous les corps se trouveraient être les effets de l'âme. Il serait alors nécessaire que l'âme n'ait pas besoin d'être liée au corps, parce que c'est l'effet qui a besoin de la cause, et non la cause de l'effet; or, si (l'âme) n'avait pas besoin (du corps), elle ne se serait pas liée à lui.

Il reste donc * que l'intelligence séparée, à savoir l'ange, soit l'effet premier de la cause première. D'où il faut nécessairement qu'il soit et qu'il existe comme sa cause, qui est Dieu, — louange à son nom.

Deuxième preuve : Ils disent : les mouvements célestes n'ont ni commencement ni terme³⁶. C'est pourquoi, ils ne sont pas limités, et il n'est pas possible qu'une force corporelle soit leur cause, parce que toute force corporelle est limitée par les limites du corps, et il n'est pas possible que le limité soit cause de l'illimité. Il n'est pas possible non plus que Dieu, — louange à son nom —, soit la cause de ces mouvements; sinon il se trouverait être la cause de plus d'un (effet); ce qui est absurde. Il reste donc que la cause du mouvement de chacune des sphères soit une intelligence séparée qui possède une force illimitée, à savoir l'ange³⁷.

Troisième preuve : Ils disent : la cause des âmes raisonnables ne peut pas être la corporéité du corps, sinon il faudrait que tout corps ait été la cause de l'âme. Il ne se peut pas non plus que l'accident en soit (la cause), parce que l'accident ne

³⁶ ARISTOTE, *Physique*, VIII, 8, 27. Dj. SALIBA, *Étude sur la Métaphysique d'Avicenne*, Paris 1926. — ³⁷ FĀRĀBĪ, *Philos. Abhandl.*, p. 62. AVICENNE, *Icharat*, p. 402.

peut exister que dans un corps. Et si l'accident avec le corps était cause de l'âme, il se trouverait que le corps serait cause de l'âme; et déjà nous l'avons réfuté. Il reste donc que la cause des âmes raisonnables ne soit ni corps ni accident; et il n'est
 5 pas possible non plus que le créateur soit la cause des âmes raisonnables, sinon il se trouverait être la cause de plus d'un (effet). Il reste donc que la cause des âmes raisonnables soit une intelligence séparée, à savoir un ange³⁸.

Quatrième preuve : Ils disent : toutes les connaissances
 10 que se trouvent avoir les âmes raisonnables ont nécessairement des causes. Or, ces causes elles-mêmes ne peuvent être ni accidents, ni corps, puisqu'ils ne sont pas capables de percevoir, par cela même qu'ils sont accidents et corps. Il reste donc que des essences incorporelles éclairent les âmes raisonnables, parce
 15 qu'elles sont totalement exemptes d'attache avec l'opacité * matérielle des corps. Ce sont les intelligences séparées elles-mêmes, à savoir les anges³⁹.

Cinquième preuve : Ils disent : les corps sont composés de matière et de forme. Or, il est nécessaire qu'il y ait un autre
 20 troisième (élément) qui relie les deux ensemble. Et ce troisième ne peut être ni corps, ni accident, sinon il se trouverait avoir le corps ou l'accident dont il avait besoin; ce qui est absurde. Il n'est pas possible non plus que le créateur soit ce troisième qui relie, sinon il se trouverait avoir des effets surabondants; ce qui
 25 est absurde. Il reste donc que c'est l'intelligence séparée, à savoir l'ange, qui relie (la matière et la forme)⁴⁰.

Sixième preuve : Ils disent : la cause de l'existence des sphères est un corps ou bien n'est pas un corps. Or, il n'est pas possible que ce soit un corps, parce qu'il est nécessaire dès
 30 lors ou que le contenant soit cause du contenu, ou que le contenu soit cause du contenant.

Or, la première (opinion) n'est pas vraie, parce que le contenant se trouverait être antérieur à l'existence du contenu, et l'existence du contenu avec lui serait l'absence d'un vide. C'est
 35 pourquoi, si le contenant existait, alors qu'il n'y a pas de contenu, un vide se trouverait nécessairement. Et comme l'existence

³⁸ FĀRĀBĪ, *Philos. Abhandl.*, p. 59. AVICENNE, *Icharat*, p. 432. — ³⁹ AVICENNE, *Najāt*, p. 316₉₋₁₀. — ⁴⁰ AVICENNE, *Icharat*, p. 266.

d'un vide est impossible, il est nécessaire que le contenant ne soit nullement la cause du contenu.

De même la deuxième (opinion) n'est pas vraie, parce que le contenant est plus élevé et supérieur au contenu qui est en lui; c'est pourquoi, il ne peut pas être l'effet de ce qui lui est inférieur et moindre.

Il reste donc que la cause des sphères soit une essence incorporelle. Or, il n'est pas possible que Dieu soit leur cause, parce qu'il y aurait une surabondance d'effets; ce qui est impossible. (La cause des sphères) ne peut être que les intelligences séparées, à savoir les anges⁴¹.

Septième preuve : Ils disent : le mouvement céleste est volontaire⁴². C'est pourquoi il est nécessaire qu'il soit en quête d'une perfection proprement dite, parce que la recherche de ce qui est perfection non pas proprement dite, mais métaphorique et imaginaire, ne dure pas toujours, mais cesse avec l'expérience. C'est pourquoi cette recherche elle-même * d'une perfection proprement dite vient des corps ou bien ne vient pas des corps. Or, la première (opinion) n'est pas vraie, parce que si le corps est formé d'éléments⁴³, il a besoin des (corps) célestes pour être parfait; et s'il est céleste, comment a-t-il besoin (d'un corps céleste) pour être parfait. De plus, il faudrait que tous les (corps) célestes se meuvent vers une seule direction, étant donné qu'ils veulent devenir semblables les uns aux autres en perfection.

Il reste donc que (mue) par une essence séparée et incorporelle qui est l'intelligence (séparée), chaque sphère cherche à atteindre la perfection par le moyen de son mouvement. C'est-à-dire que, par tout mouvement qui se renouvelle, une splendeur nouvelle et un don lumineux provenant de l'intelligence séparée entièrement parfaite resplendit sur la sphère elle-même, de même que chez nous la chaleur est engendrée par le mouvement, et la pureté de l'air devient la cause de la clarté des rayons solaires. Donc il est certain que s'il n'y avait pas d'intelligence, à savoir d'ange, la sphère n'aurait pas eu un mouvement si continu⁴⁴.

41 AVICENNE, *Icharat*, pp. 421-422. — 42 O. HAMELIN, *Le Système d'Aristote*, Paris 1920, p. 326. — 43 A la suite de Janssens, nous avons traduit : *مصنوع* par *formé d'éléments*. — 44 AVICENNE, *Icharat*, pp. 349-350; *Sifa*, II, p. 540 sq., cf. MADKOUR, *La pensée philos. d'Al-Fārābī*, p. 95.

5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100

15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100

* V 172 v°

*
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100

33 MV — 34-34 M om.

Explication de l'Église : Nous, mes frères, enfants de la sainte Église, ce n'est pas par ces preuves, qui ont des prémisses inacceptables pour nous, que nous avons été confirmés sur l'existence des anges, mais c'est par les preuves que nous avons mentionnées au début de ce chapitre, et par les témoignages des parfaits et des saints qui furent les contemplateurs des armées célestes. Pour nous, en effet, Dieu, créateur de l'univers, n'est pas seulement la cause d'un seul effet, mais de toutes ces choses qui existent. Et ce n'est pas non plus pour eux-mêmes que les cieux ont été créés et mis en mouvement, mais pour le bel ordre de ce monde. Ils ne sont pas non plus vivants, ni raisonnables, de telle sorte que chez eux le mouvement serait volontaire, mais, de même que les éléments qui sont chez nous (sur la terre) ont par nature un mouvement rectiligne, ainsi les cieux ont par nature un mouvement circulaire. Et les deux (se meuvent) sur un signe du Créateur.

CHAPITRE DEUXIÈME

de la cinquième base :

DU NOMBRE DES CHŒURS DES ANGES.
 QU'ILS ILLUMINENT ET SONT ILLUMINÉS,
 ET DE LEURS DÉSIGNATIONS

Il y a quatre parties :

PREMIÈRE PARTIE

DU NOMBRE DE LEURS CHŒURS
 SELON LA TRADITION DE L'ÉGLISE

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *Du mode de classement des chœurs.*

* La théologie connaît trois hiérarchies célestes, et dans chaque hiérarchie, de nouveau trois chœurs, c'est-à-dire rangs. Ainsi trois multipliés par trois font neuf. Saint Denys place, comme premier chœur de la hiérarchie première et supérieure, tantôt les Trônes, guidé par la suggestion d'Ézéchiél qui a dit : « Le premier Trône sur lequel Dieu est apparu »⁴⁵, tantôt les Séraphins⁴⁶

⁴⁵ *Ézéché.*, I, 26. — ⁴⁶ Denys, *H.C.*, VI, 2, VII, 1, *P.G.*, III, 200 D - 201 A, 205 A.

en suivant la tradition d'Isaïe qui a dit : « Des saints Séraphins étaient apparus debout autour de Dieu »⁴⁷.

Beaucoup de docteurs sont d'accord sur cette deuxième opinion, et nous disons : on n'est pas loin de penser qu'Ézéchiël a appelé également les saints Séraphins Trônes, de ce fait que c'est sur eux que le Seigneur de l'univers est assis et que, par eux, s'accomplit sa volonté. Qu'ils soit assis sur les Chérubins, David en effet n'a pas craint de le dire, quand, considérant ce sens, il dit : « Assis sur les Chérubins, manifeste-toi »⁴⁸.

De là, il est certain que selon les deux traditions⁴⁹, les Séraphins sont au premier rang, puis les Chérubins, puis les Trônes. Le premier chœur de la hiérarchie intermédiaire, (qui est) le quatrième des rangs quand ils sont comptés à partir d'en haut, est le chœur des Dominations. Le chœur du milieu de la hiérarchie intermédiaire, le cinquième des rangs est le chœur des Vertus. Le dernier chœur de la hiérarchie intermédiaire (qui est) le sixième des rangs, est le chœur des Puissances. Le premier chœur de la dernière hiérarchie (qui est) le septième des rangs est le chœur des Principautés. Le chœur du milieu de la dernière hiérarchie, (qui est) le huitième des rangs, est le chœur des Archanges. Le dernier chœur de la dernière hiérarchie, (qui est) le neuvième des rangs est le chœur des Anges. Et ainsi s'achève la disposition des chœurs célestes, bien que dans le livre du grand Denys, ici et là, ils soient disposés autrement : le rang premier et supérieur, ce sont les Séraphins; le deuxième, les Chérubins; le troisième, les Trônes; le quatrième, les Dominations; le cinquième, les Vertus; le sixième, les Puissances; * le septième, les Principautés; le huitième, les Archanges; le neuvième, les Anges.

DEUXIÈME SECTION : *Comment aussi dans l'Ancien (Testament) ont été figurées les trois hiérarchies célestes avec cette quatrième qui est la nôtre.*

Le divin Moïse, de même, a également figuré ces (hiérarchies) par les pierres (précieuses) qu'il plaça sur la tunique du juge, à savoir l'éphod, en plaçant dans une première rangée, une sardoine, une topaze et une émeraude; dans une deuxième rangée,

⁴⁷ Is., VI, 2. — ⁴⁸ Ps., LXXX, 2. — ⁴⁹ Traditions d'Ézéchiël et d'Isaïe.

une escarboucle, un saphir et un diamant; et dans une troisième rangée, une opale, une agathe et une améthyste; et par une quatrième rangée qu'il a ajoutée où il plaça une chrysolithe, un onyx, un jaspé, il a représenté cette quatrième hiérarchie terrestre qui est la nôtre, où il y a des grands prêtres, des prêtres et des diacres⁵⁰. Ainsi numériquement, il est certain que le nombre des chœurs spirituels, à savoir de leurs espèces, est limité. Mais leurs personnes, combien sont-elles, Dieu seul le sait. Et ce que nous transmet le livre saint du prophète Daniel, (à savoir) qu'ils sont « mille milliers et des myriades de myriades »⁵¹, signifie seulement leur grand nombre, comme d'une surabondance indéterminée, et non pas leur nombre déterminé⁵².

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre deuxième de la cinquième base :

DES NOMS DES (ÊTRES) CÉLESTES

Il y a trois sections.

PREMIÈRE SECTION : *D'où prennent-ils leurs noms?*

Il faut savoir que le nom de Séraphin signifie chez les Hébreux la chaleur et l'embrasement. Ceux qui sont dans ce chœur ont été appelés par cette désignation pour deux raisons :

La première, parce qu'ils se meuvent continuellement dans les choses divines, par l'abondance de leur contact et leur intimité (avec Dieu).

La deuxième (raison), à cause de l'attirance (qu'ils exercent) sur ceux qui leur sont inférieurs, pour que, par leur intermédiaire, ils soient élevés jusqu'à ces choses (divines). Ces deux modes sont en effet deux propriétés de la chaleur : l'une de se mouvoir, l'autre d'attirer. De même le Chérubin signifie d'après le mot hébreu la surabondance de la science et l'effusion de la sagesse. Le nom des Trônes signifie comme chez nous le repos, en tant que par eux s'accomplit la volonté de la divinité, selon cette

⁵⁰ *Ex.*, xxxix, 10-13. L'identification des quatre hiérarchies aux rangées des pierres précieuses placées sur l'éphod du grand prêtre se trouve chez Bar-Képha, *Hiér. Céleste*, ch. VI, fol. 156 v. — ⁵¹ *Daniel*, vii, 10. — ⁵² DENYS, *H.C.*, XIV, P.G., III, 321 A; BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. VI, fol. 130 r.

כוונתו... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...

וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...

וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...
 וכלל... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...

* V 174 r° כוונתו... וכלל... וכלל... וכלל... וכלל...

43 PPa כוונתו

53 DENYS, H.C., VII, 1, P.G., III, 205 B-D, Ps., CIII, 21. Cf. BAR-KÉPHA, Hiérarchie Céleste, ch. VII, fol. 156 v. — 54 DENYS, H.C., VIII, 1, 9, P.G., III, 237 CD, 240 AB. Cf. BAR-KÉPHA, Hiérarchie Céleste, ch. VIII, fol. 158 r. — 55 DENYS, H.C., IX, 1, 2, P.G., III,

(parole) : * « Ses serviteurs qui font sa volonté »⁵³. Et le nom de Dominations est emprunté à la grandeur non servile et qui est exempte de toute bassesse.

Le nom des Vertus vient d'une force virile et inébranlable dans toutes les opérations qui font ressembler à Dieu. Le nom des Puissances est emprunté à la belle ordonnance qu'il y a dans la réception des rayons divins, et à ce qu'ils ne sont pas tyranniques à l'égard de ceux qui leur sont inférieurs, parce que la tyrannie est appelée puissance au (sens) figuré et non pas au (sens) propre⁵⁴. Le nom des Principautés (vient) de ce que ceux-ci reviennent totalement au principe supérieur à (tout autre) principe et conduisent aussi les autres (à la manière) d'un grand prêtre, et sont figurés par là, autant qu'il est possible. Le nom des Archanges est emprunté de même à l'archiprêtrise. De même que le nom de Principautés est supérieur à celui d'Archanges, de même le chœur des Archanges est supérieur à celui des Anges. Le nom des Anges est emprunté au fait d'être envoyé, d'être aux ordres et au service (de Dieu) selon les sages hébreux⁵⁵.

DEUXIÈME SECTION : *Par qui a été transmise la tradition (concernant) leurs noms?*⁵⁶.

Ces noms mêmes ont été connus dans la sainte Église par les Mystagogues divins, à savoir les Prophètes et les Apôtres. En effet, Jésus, fils de Nun, a appelé ceux qu'il a vus, « chefs d'armées »⁵⁷, David « anges et serviteurs »⁵⁸; Isaïe, à son tour, les a désignés du nom de Séraphins⁵⁹; Ézéchiël, « Chérubins et Trônes »⁶⁰; Daniel, « Puissances »⁶¹; Paul, « Trônes, Dominations, Principautés, Puissances et Vertus »⁶².

TROISIÈME SECTION : *Comment, alors que les anges sont un seul chœur d'entre les neuf chœurs, tous les chœurs sont-ils appelés du nom général d'anges?*⁶³.

La plupart du temps le livre saint appelle tous les chœurs d'un (terme) général : Anges, par exemple : « Bénissez le Seigneur, tous ses anges »⁶⁴; et : « Il a fait ses anges vent »⁶⁵. Ceci n'est pas téméraire, en voici le motif : les Anges, étant ran-

⁶⁰ *Ézéch.*, x, 1. — ⁶¹ *Daniel*, x, 13. — ⁶² *Col.*, i, 16. *Éph.*, i, 21. — ⁶³ DENYS, *H.C.*, v, P.G., III, 196 AB. BAR-KÉPHA, *Hiérarchie Céleste*, ch. IV, fol. 153 r - 155. — ⁶⁴ *Ps.*, CIII, 20. — ⁶⁵ *Ps.*, CIV, 4.

257 B, 260 A. Cf. BAR-KÉPHA, *Hiérarchie Céleste*, ch. IX, fol. 159 r. — ⁵⁶ BAR-KÉPHA, *Création des Anges*, ch. V, fol. 130 r. — ⁵⁷ *Josué*, v, 14. — ⁵⁸ *Ps.*, CIV, 4. — ⁵⁹ *Is.*, VI, 2.

gés dans le chœur inférieur, tout ce qu'ils possèdent par nature, ceux * qui leur sont supérieurs le possèdent également et non inversement, parce que les supérieurs sont plus parfaits que les inférieurs. C'est pourquoi il n'est pas répréhensible de désigner les supérieurs du nom des inférieurs, mais il est davantage répréhensible et absurde pour les inférieurs d'être désignés du nom des supérieurs, alors qu'ils ne possèdent pas ce que les supérieurs possèdent.

Au sujet de ce qui a été dit, il y a à prendre un exemple et une comparaison de cette hiérarchie inférieure qui est la nôtre; le grand prêtre qui a le pouvoir d'accomplir toutes les actions des prêtres et des diacres, il n'est pas absurde qu'il soit appelé prêtre ou diacre. Mais c'est une plus grande erreur de nommer le diacre prêtre ou grand prêtre. Voici en effet que Pierre, étant chef des Apôtres, c'est-à-dire chef des grands prêtres et patriarche, s'est appelé lui-même prêtre et a dit : « Je demande aux prêtres qui sont parmi vous, moi prêtre, votre compagnon »⁶⁶. Et Paul, à son tour, étant apôtre des gentils et grand prêtre s'est nommé lui-même diacre et a dit : « S'ils sont diacres du Christ, je le suis plus qu'eux »⁶⁷.

Instance : Par conséquent, disent-ils, il ne faudrait pas que les Puissances, les Principautés, les Archanges et les Anges, qui sont inférieurs aux Vertus, soient appelés Vertus. Or, qu'ils aient été appelés (ainsi), on le sait par ce qui a été dit : « Seigneur des Vertus »⁶⁸, et « Les Vertus célestes seront ébranlées »⁶⁹; et « Bénissez le Seigneur toutes ses Vertus »⁷⁰. Comment encore un prêtre de la terre qui est inférieur à l'ange, a-t-il été appelé ange, comme l'a dit le prophète Malachie : « C'est l'ange du Seigneur tout puissant »⁷¹ ?

Réponse : Nous disons : tous les chœurs spirituels ont été appelés Vertus, pour la raison qu'il n'y a aucun chœur qui ne possède une puissance efficiente à sa mesure. Quant au prêtre terrestre, il a été appelé ange, à cause de sa ressemblance avec les anges, parce que lui aussi, comme eux, est illuminé, initié et rendu parfait par ceux qui lui sont supérieurs, et que lui illumine, initie, rend parfait ceux qui lui sont inférieurs. Si en effet la similitude avec Dieu, autant qu'elle est possible à l'homme, le rend digne de l'appellation de Dieu, par exemple « Dieu des dieux »⁷² et « Dieu de Pharaon »⁷³, il n'y a pas si grande difficulté à ce que, également, la similitude avec l'ange rende digne d'être appelé ange⁷⁴.

* ❖ אֲנִי הָיִיתִי כְּשֶׁנִּשְׁמַעְתִּים מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

❖ וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

❖ וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ⁴⁷ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ⁵ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ * מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

* V 174 v° מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ¹⁰ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ⁴⁸ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ¹⁵ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

❖ וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ²⁰ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

וְעַתָּה אֲנִי מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ ²⁵ מֵאֵל מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ

47 P om. — 48 PPa כִּינְיָא כִּינְיָא

TROISIÈME PARTIE

du chapitre deuxième de la cinquième base :

DE LEUR INITIATION LES UNS PAR LES AUTRES

Il y a quatre sections.

5 PREMIÈRE SECTION : *Que chaque chœur initie celui qui est inférieur.*

Il faut savoir que c'est d'abord sur le chœur supérieur des Séraphins que brillent les manifestations, les splendeurs et les révélations divines (de la part) de la divinité suprême, non pas
 10 par un intermédiaire, comme pour le reste des chœurs, * ni par des symboles obscurs, comme sur nous. Ensuite, par les Séraphins sont illuminés les Chérubins ; par les Chérubins, les Trônes ; par les Trônes, les Dominations ; par les Dominations, les Vertus ; par les Vertus, les Puissances ; par les Puissances, les Principautés ; par les Principautés, les Archanges ; par les Archanges,
 15 les Anges ; et par les Anges, ceux d'entre nous, de la terre, qui sont dignes d'être initiés, je veux dire les Prophètes, les Apôtres et les parfaits. Ainsi, selon le grand ou le petit nombre des intermédiaires, s'élève et s'abaisse le degré de ceux qui sont initiés,
 20 « car tout bienfait et tout don parfait vient d'en haut, descendant du Père des lumières »⁷⁵, sans intermédiaire sur les Séraphins, et par leur intermédiaire sur les Chérubins. Et ainsi peu à peu jusqu'à ce que le don parvienne aussi aux inférieurs.

Et que les supérieurs, une fois initiés par Dieu, initient les inférieurs, on le sait par ce que David a prophétisé sur le mystère de
 25 l'Ascension de Notre Seigneur au ciel, quand il dit : « Portes, élevez vos linteaux ». Comme la hiérarchie du milieu commandait à cette (hiérarchie) inférieure, celle-là demandait : « Qui est ce roi de gloire » ? et celle-ci de l'initier : « C'est le Seigneur fort et puissant ». Ensuite quand le (Seigneur) était arrivé à la
 30 (hiérarchie) du milieu, la (hiérarchie) supérieure lui commandait : « Portes, élevez vos linteaux, pour que le roi d'honneur entre » et celle-ci répliquait et comme si elle interrogeait une deuxième fois la (hiérarchie) supérieure : « Qui est ce roi ? »,
 35 celle-là l'initiait : « C'est le Seigneur puissant, c'est le roi digne

⁷⁵ Jacques, I, 17.

כפירא. ארבה, ומ ואלה ביהא מן, עלהא גלף. מן, מנה ואל
הרעה מנה ואלמשה חליון בן בעל לא קמי ורבי אעל

* V 175 r°

והנה מן ורבה מן ארבע. * ומהקמ ננהו, מן חרף. אום

זכר חפא. ורמ זכר חלל מן ונפשה מן. ופירא *
על זכר. חלל מן, וזלמ מן. מן ננהו חליון. מן

בחרעהו מן חלל אל חליון *
מנה וזלמ מן. לנהו חליון מן. מן חלף אל

חליון מן ארבע חרף *

מהנהו מנהו. מן, וזכר ורבי. ופירא חלל וזלל⁴⁹

מ. וזלמ מן מנהו מנהו מנהו מנהו. מן חרף מנהו

למנה מן. מנהו מנהו מנהו מנהו. מן חרף מנהו

מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו מנהו. מן חרף מנהו

חליון מנהו מנהו מנהו *

מהנהו מנהו. מן זכר מנהו. מנהו מנהו מנהו

מנהו. מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו. מן חרף מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

למנה מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

חליון מנהו מנהו מנהו *

מהנהו מנהו מנהו. מן, וזלמ מנהו. וזלמ מנהו

מנהו מנהו⁵⁰. מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

מנהו מנהו מנהו מנהו מנהו. מנהו מנהו מנהו

49 P וזלל — 50 V rasura.

d'honneur»⁷⁶. Arrivé à la hiérarchie supérieure, celle-ci était initiée elle-même sans intermédiaire par la divinité, demandant comme l'a dit Isaïe « Quel est celui qui vient d'Édom; de Bosra, en habits écarlates? »⁷⁷ Et le Seigneur répond : « C'est moi le Seigneur qui proclame la justice et le jugement du salut »⁷⁸.

DEUXIÈME SECTION : *Les anges étant initiés les uns par les autres, c'est par leur intermédiaire que l'initiation parvient jusqu'à nous.*

On sait par quatre témoignages que, les anges une fois initiés les uns par les autres, l'initiation par leur intermédiaire arrive jusqu'à nous.

Premier témoignage : De Zacharie qui a dit : « L'ange qui me parlait sortit et un autre ange vint à sa rencontre et lui dit : Cours dire à ce jeune homme : la ville de Jérusalem sera une ville ouverte à cause du grand nombre des hommes et des bêtes qui sont en elle »⁷⁹. Cela signifie manifestement que les anges sont initiés les uns par les autres, et qu'ils initient les plus parfaits des hommes.

Deuxième témoignage : Le même Zacharie dit : « L'ange du Seigneur répondit et dit : Jusques à quand, Seigneur puissant, n'auras-tu pas pitié de Jérusalem et des villes de Juda, contre lesquelles tu t'es irrité voilà soixante-dix ans? Et le Seigneur répondit à l'ange qui me disait de belles paroles et des réponses de consolation. Et l'ange qui me parlait me dit : Annonce et dis, ainsi parle le Seigneur puissant : je fus animé de jalousie pour Jérusalem, etc.⁸⁰ ». Cela signifie que c'est par l'intermédiaire des anges que les Prophètes sont initiés aux mystères divins.

Troisième témoignage : Ézéchiël qui dit : « La gloire du Dieu d'Israël s'éleva du Chérubin qui se tenait debout, sur le seuil de la maison. Le (Seigneur) appela l'homme vêtu de lin et qui avait une ceinture de saphir autour des reins, et le Seigneur lui dit : Passe par l'intérieur de la ville de Jérusalem et marque d'un signe (thau) le front des hommes qui sont acca-

⁷⁶ Ps., XXIV, 7-10. — ⁷⁷ Is., LXIII, 1. — ⁷⁸ DENYS, H.C., VII, 3, VIII, 1, IX, 2, P.G., III, 209 AB, cf. 240 B, 257 CD. — ⁷⁹ Zac., II, 7-8. — ⁸⁰ Zac., I, 12-14.

והכתבו באור . אלו הענינים . אלו הענינים . אלו הענינים .
 ענין באור הענינים הענינים . אלו הענינים הענינים .
 כאלו הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
 * V 175 v° הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
 * הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .

הענינים הענינים הענינים . אלו הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
 * הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .

הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .

הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .
הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .

51 PPa om. — 52 V erasit et add. הענינים הענינים הענינים הענינים הענינים .

blés et tourmentés par toutes les impuretés et les iniquités qui s'y commettent. A ceux qui sont avec lui, il dit à mes yeux : Passez à l'intérieur de la ville, derrière moi et frappez, etc. »⁸¹.
 5 Vois-tu comment l'initiation est sortie de la gloire du Dieu d'Israël au Chérubin qui est de la hiérarchie supérieure, et du Chérubin (à l'homme) vêtu de lin, * qui est de la hiérarchie moyenne, et de celui-ci, à ceux qui sont avec lui, c'est-à-dire derrière lui et qui sont de la hiérarchie inférieure.

Quatrième témoignage : D'Étienne qui, en propres
 10 termes, a parlé ainsi : « Vous avez reçu la Loi par l'ordonnance des anges, et vous ne l'avez pas observée »⁸². Nous disons : cette parole signifie que c'est par l'intermédiaire des anges que la Loi fut donnée par Dieu aux enfants d'Israël.

Instance : Ils disent : si les hommes ne peuvent être initiés
 15 à la divinité que par l'intermédiaire des anges, comment ajouter foi à cette parole : « Le Seigneur dit à Moïse telle et telle chose » ; et la parole de Daniel : « Je voyais des sièges qui avaient été placés et l'ancien des jours assis »⁸³ ? Et Michée dit : « J'ai vu le Seigneur assis sur un siège »⁸⁴. Et Amos (dit) : « J'ai vu le
 20 Seigneur assis sur l'autel et sur une haute muraille »⁸⁵. Et Isaïe dit : « Mes yeux ont vu le roi, le Seigneur puissant »⁸⁶. Et Jérémie dit : « La parole du Seigneur fut sur moi, en ces termes »⁸⁷. Ils disent encore : si ces intermédiaires sont initiés par l'intermédiaire de ceux qui leur sont immédiatement supérieurs, comment
 25 est-il dit qu'Isaïe « a été purifié par les Séraphins »⁸⁸ ?

Réponse : Nous disons : le fait que le Seigneur ait parlé à Moïse ne s'oppose pas à ce que ce soit par un ange que le Seigneur ait dit à Moïse ce qu'il lui a dit. Mais Moïse n'a pas expliqué la chose telle qu'elle était, pour que les Israélites ne
 30 fussent pas facilement portés à rendre un culte aux anges, s'il leur avait dit : l'ange m'a dit.

⁸¹ *Ézéch.*, IX, 3-5. — ⁸² *Actes*, VII, 53. — ⁸³ *Daniel*, VII, 9. — ⁸⁴ *I Rois*, XXII, 19. —

■ Cf. *Amos*, VII, 7. — ⁸⁶ *Is.*, VI, 5. — ⁸⁷ *Jér.*, I, 4. — ⁸⁸ *Is.*, VI, 6-7.

אלמלא מן, ונצטק ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 * ונאצי חלמי חמסו

אלמלא מן, ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו

* V 176 r° אלמלא מן, ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו

ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו

ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו
 ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו ונאצי חלמי חמסו

53 CF supra lineam חמסו — 54 P חמסו — 55 PPa add. חמסו

En réponse à ce (fait) que les Prophètes ont dit, chacun pour sa part, avoir vu la divinité, nous disons : cette vision signifie une représentation de la gloire de Dieu, et non pas une initiation sans intermédiaire.

⁵ Et en réponse à la parole de Jérémie : « La parole du Seigneur fut sur moi », nous disons : dans beaucoup de passages il est dit dans Jérémie, que la parole fut sur Jérémie de devant le Seigneur. Cette (expression), « de devant le Seigneur » signifie l'initiation par un intermédiaire qui est devant le Seigneur.

¹⁰ Et en réponse à cette (question) : comment Isaïe a-t-il été purifié par un Séraphin, nous disons : le fait qu'il ait été purifié par un charbon signifie que c'est par l'intermédiaire des Séraphins que la purification est parvenue au prophète. C'est pourquoi le prophète lui-même, ayant remarqué chez celui qui lui ¹⁵ était apparu une propriété séraphique, à savoir l'embrasement, l'a désigné du nom de Séraphin, bien que ce fût un ange et non un Séraphin ⁸⁹.

TROISIÈME SECTION : *Par quels moyens dirigent-ils les hommes?*

Ces anges éclairent et initient les hommes, ou bien en les exhortant à la purification, comme : « ôte tes chaussures de tes pieds » ⁹⁰, parole qui a été dite à Josué, fils de Nun, ou bien en les guidant vers le chemin de la vérité et du salut, selon la (parole) adressée à Corneille : « envoie chez Pierre », etc. ⁹¹; ou en annonçant la magnificence de la grandeur divine comme chez Isaïe : « sur un trône » ⁹², ²⁵ et chez Ézéchiël : « sur un char » ⁹³, et chez Daniel : « l'ancien des jours » ⁹⁴, ou en signifiant les mystères ineffables, comme à Paul, quand il fut élevé au troisième ciel ⁹⁵, ou en faisant connaître devant nous les (événements) futurs, comme à Isaïe : « Voici qu'une vierge concevra, etc... » ⁹⁶.

³⁰ QUATRIÈME SECTION : *Les chœurs célestes ont-ils été illuminés, lorsqu'ils ont été rangés, ou bien ont-ils été rangés, lorsqu'ils ont été illuminés?*

Au sujet de cette (question) : si la disposition des chœurs spirituels est cause de leur illumination, ou si leur illumination

⁸⁹ DENYS, H.C., XV, 3, P.G., III, 329 A-C. BAR-KÉPHA, *Hiérarchie Céleste*, XIII, fol. 162 v. — ⁹⁰ Josué, v, 15. — ⁹¹ Actes, x, 5. — ⁹² Is., vi, 1. — ⁹³ Ézéchiël, x, 6. — ⁹⁴ Daniel, vii, 9. — ⁹⁵ II Cor., xii, 2. — ⁹⁶ Is., vii, 14.

56 אֲנִי הָיִיתִי כְּכֹהֵן גָּדוֹל וְכֹהֵן קָטָן וְכֹהֵן מִזְבֵּחַ
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר

* V 176 v°

וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר

וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר

וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר
 וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר וְכֹהֵן מִדְּבַר

56-56 V add. supra lineam. — 57-57 M add. in marg. — 58 P om.

est cause de leur disposition, le saint Théologien dans l'homélie sur le baptême hésite en disant : « Je ne sais que dire »⁹⁷. Saint Denys affirme les deux (choses)⁹⁸. Et nous disons : logiquement, ce n'est pas selon le rang que l'illumination peut avoir lieu, sinon
 5 il aurait fallu, ou bien que tous ensemble aient été rangés dans tous les chœurs, ou bien que tous ensemble n'aient pas été rangés dans un chœur parce qu'ils sont également privés d'une cause prépondérante qui les mette au-dessus ou au-dessous. Or, les deux (suppositions) sont absurdes.

10 Il reste donc que chacun d'entre (les chœurs), suivant les rayons qu'il reçoit du Père des lumières, en raison de l'aptitude naturelle qu'il avait acquise en sa création, a été jugé digne du degré qui lui était propre. De plus, nous disons : si la distribution n'avait pas lieu selon l'illumination, il ne faudrait pas que ce
 15 soit après l'imposition des mains, que les diares soient établis dans leurs rangs, les prêtres dans leurs chœurs, les grands prêtres sur leurs sièges, mais c'est une fois mis en rang que l'illumination leur serait ensuite accordée; ce qui est absurde, parce que, c'est quand ils sont consacrés qu'ils sont élevés, et non pas quand
 20 ils sont élevés qu'ils sont consacrés.

Telle est la vérité de ce que nous avons saisi par (une preuve) apodictique, bien que le contraire ait la préférence de Bar-Képha.

QUATRIÈME PARTIE

du chapitre deuxième de la cinquième base :

25 **QUE LES ÊTRES SPIRITUELS GUIDENT
 ET GOUVERNENT NON SEULEMENT
 LES (PLUS) PARFAITS D'ENTRE NOUS
 MAIS AUSSI TOUTES LES NATURES CRÉÉES**

Il y a quatre sections.

30 **PREMIÈRE SECTION : A chacune des personnes humaines est attachée une personne angélique qui la guide**⁹⁹.

On le sait par cinq témoignages.

Premier témoignage : Évangile : « Ne méprisez aucun de ces petits, car leurs anges en tout temps contemplent le visage
 35 de mon Père, qui (est) dans les cieus »¹.

⁹⁷ GRÉGOIRE DE NAZ., Orat. XL, 5, P.G., XXXVI, 364 B. — ⁹⁸ H.E., VI, 5, 6, P.G., III, 536 BC, 537 C. — ⁹⁹ BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. XLVI, XLVII, fol. 142-143.

¹ Matth., XVIII, 10.

Deuxième témoignage : Actes : Ceux qui étaient réunis dans la maison de Marie, mère de Marc, dirent à la jeune fille qui était sortie pour répondre à Simon : « C'est peut-être l'ange de Simon »².

5 Troisième témoignage : Paul : Il prescrit, au sujet de la femme : « Qu'elle ait un voile à cause des anges »³.

Quatrième témoignage : Jacob, fils d'Isaac, a dit : « L'ange qui me nourrissait, et l'ange qui m'a guidé depuis mon enfance »⁴.

10 Cinquième témoignage : David : « Le camp des anges du Seigneur entoure ceux qui le craignent et les sauve »⁵.

Instance : Ils disent : ces témoignages signifient qu'il y a des anges seulement avec les fidèles ; comment avez-vous dit qu'il y en a avec tous les hommes ?

15 Réponse : Nous disons : ils sont trois : l'ange, le démon et l'homme. Il est évident que la volonté de l'ange est mise en opposition avec la volonté du démon ; l'homme, lui, est libre et maître de lui-même. * C'est pourquoi, si sa volonté s'attache à la volonté de l'ange, le démon est vaincu et il s'éloigne, puisque,
20 deux étant plus forts qu'un seul, il ne (lui) reste plus de part avec cette personne. Mais si sa volonté s'attache à la volonté du démon, pareillement l'ange est vaincu par le (démon) et il s'éloigne, et le démon exerce son pouvoir sur la direction de cette personne, et au lieu de guider, il égare, et au lieu de faire
25 vivre, il fait périr. On le sait par la (parole) de Pharaon qui dit : « Le fleuve est à moi et moi je l'ai fait »⁶ ; et par le maître de Tyr dont le cœur s'est élevé et qui a dit : « Je suis dieu et je siège sur un trône de dieu, au cœur des mers »⁷, et par la (parole) de Nabuchodonosor qui dit : « Je monterai au-dessus des
30 étoiles des cieus et au-dessus des nuages j'établirai mon trône »⁸.

Or il est évident que ces hommes ne seraient pas fous au point

2 *Actes*, XII, 15 (citation non textuelle). — 3 *I Cor.*, XI, 10. — 4 Cf. *Gen.*, XLVIII, 15-16. Le manuscrit C fol. 113 vo ajoute en marge : « dans le corps du témoignage, il y avait : ceci n'a pas été dit par Jacques l'apôtre, mais par Israël. J'ai conclu que cette distinction est l'œuvre de l'auteur et non du copiste, et j'ai mis Israël (pour désigner Jacob). »
— 5 *Ps.*, XXXIV, 8. — 6 *Ézéch.*, XXIX, 9. — 7 *Ézéch.*, XXVIII, 2. — 8 Cf. *Is.*, XIV, 13.

de dire de telles paroles au sujet de leur nature grossière et impure, si les esprits mauvais qui leur étaient attachés n'avaient pas parlé en eux. De là, il est certain que toute personne a un ange qui lui est attaché et qui la garde au début de son existence.

5 Ensuite quand sa volonté s'attache à ce qui est contraire, l'ange se détourne d'elle et le démon exerce sur elle son pouvoir, comme il est arrivé au faux disciple l'Isariote.

DEUXIÈME SECTION : *Qu'également à chaque peuple et à chaque nation est attaché un chef spirituel bon ou mauvais, qui le gouverne*⁹.

On le sait par ce que dit Moïse : « Il a dressé la frontière des peuples selon le nombre des anges de Dieu »¹⁰. Et par ce qui a été dit dans Daniel : « Tes paroles ont été écoutées et je suis venu à cause de tes paroles ; le chef du royaume de Perse se tint
15 face à moi vingt et un jours, et voici que Michel, un des premiers dignitaires, vint à mon secours et je suis resté là face au chef de la Perse¹¹ ». Peu après il dit : « Maintenant je retournerai faire la guerre au chef de Perse. Et moi je suis sorti et voici que le chef des Grecs est arrivé, et il n'y avait personne pour m'aider dans
20 toutes ces choses sauf * Michel, votre chef »¹².

TROISIÈME SECTION : *Il y a également des anges préposés aux quatre éléments, qui les mettent en mouvement, comme pour être utiles ou pour nuire en temps de châtement*¹³.

Certains disent : il y a également sur la terre, sur les grands
25 fleuves, les mers, les vents et le feu, des anges préposés qui les gouvernent. Ils établissent leur opinion à l'aide de trois (témoignages).

Le premier (témoignage) vient de ce que dit David, au sujet des plaies d'Égypte : « Il a changé leurs fleuves en sang ainsi
30 que leurs ruisseaux afin qu'ils ne boivent pas d'eau, et il a envoyé contre eux des moucheron, des grenouilles, des criquets, des sauterelles, de la glace, de la grêle et du feu ». Après tout cela, dit-il, « Il a envoyé la colère, la fureur et une telle détresse, par un mauvais ange »¹⁴. De là, il est clair, disent-ils, qu'à chaque

⁹ DENYS, H.C., IX, 3, 4, P.G., III, 261 AC; BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XLVII, fol. 144 r. —

¹⁰ Deut., XXXII, 8 (LXX; cf. Actes, XVII, 26). — ¹¹ Daniel, X, 12-13. — ¹² Daniel, X, 20-21. — ¹³ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XLVII, fol. 143 r. — ¹⁴ Ps., LXXVIII, 44-49

(citation de la Pešitto non textuelle).

כעס עזי. ארזים וקח ומוס נביא וכל אשהלכע כלל
וילעו כוון און וקובי מוס למ לאו חקלא מלם זינגא וזיוס.

שמונה ודי'ה. ו, וקביו כוונל וכלל וק וק רל
עבד ער נעסו וזיוס וקעל לל אהוה וזיוס וקביו
לעלכע וזיוס ק אהוה: ארזים ומוס חלל שמוס וק
לל כלל כלל כוון למ וקפיו למ זינגא וזיוס *

שמונה ודי'ה. ו, וקביו כוונל וכלל למ נעסו
וקובי ליקל מלם. ארזים אמוס⁶³ וזיוס מו אהוה⁶³ וקביו

מלם כוונל עו כלל כוון מוס: אהוה וקל מלם וק
והוה ומוס וזיוס וקביו וקביו⁶⁴ למ עו כלל כוונל⁶⁴.

על וקעל. חלל, וק אהוה ללעו ק וקוהלל כלל כוון
וקפיו למ. ולל למוה כוון עו די'ה שמוס וקביו למ

* קעל ארזים

שמונה ודי'ה. ו, וק חל אע עקל⁶⁵ וקביו וקביו
והוה וקל כלל ק ק, וזיוס עכסו לזיוס ק עקל עכסו,

כוונל עכסו, חלל, וקעל עכסו, חלל, וקעל עכסו,
ו, וזיוס ומוס וזיוס וקביו וקביו וקביו וקביו. ו, ו,

* V 178 r°

וקביו וקביו וקביו וקביו וקביו וקביו וקביו וקביו
ל עו עקל ודי'ה. וקל למ וקביו וקביו וקביו וקביו: למ

מ חל עכסו עכסו ומוס וקעל וקעל וקעל *

שמונה ודי'ה. ו, וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל
לל עכסו וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל

והוה וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל
והוה וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל

* קעל וקעל

שמונה ודי'ה. ו, וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל
מלם וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל וקעל.

63-63 PPa וקל מו וקל — 64-64 P om. — 65 B עקל — 66-66 B in marg.

élément il y avait un ange particulier qui le poussait à (causer) ces malheurs sur un signe du créateur.

Deuxième témoignage : Ce qui est dit dans Daniel : « L'ange de la rosée descendit avec Ananias, Azarias et Mišaël, à l'intérieur de la fournaise du feu, et il repoussa la flamme du feu de la fournaise »¹⁵. Nous disons : cette parole témoigne qu'il y a également pour la rosée un ange qui la gouverne sur un signe du créateur.

Troisième témoignage : Ce qui est dit dans l'Évangile : « Un ange descendait et remuait ces eaux »¹⁶. Nous disons : si le petit mouvement de cette faible quantité d'eau avait lieu par un ange, comment ces mouvements redoutables et stupéfiants des grands fleuves et des mers ne s'accomplissent-ils pas par des anges ?

QUATRIÈME SECTION : *Il y a également pour chaque sphère un ange qui la gouverne*¹⁷.

Certains établissent cette question à l'aide de trois témoignages et disent :

Premier témoignage : Par tous les hommes les anges sont dits célestes, et au ciel, et du ciel, selon cette (parole) de David : « Du ciel, louez le Seigneur, louez-Le dans les hauteurs; louez-Le, tous ses anges; louez-Le, toutes ses armées »¹⁸. Et celle de Daniel : « Voici que l'homme Gabriel vola et vint du ciel »¹⁹. Et cette (parole) de l'Évangile : « Les anges allèrent au ciel; ... et les anges dans le ciel se réjouissent au sujet d'un seul pécheur qui se repent »²⁰. Or si les anges n'avaient pas d'attache avec le ciel, ils n'auraient pas dans les livres saints tant de relation avec le (ciel).

Deuxième témoignage : Celui des sages païens : Ils disent en effet : si chaque ciel n'est pas dirigé par un chœur d'anges, comment y a-t-il neuf chœurs spirituels, alors qu'il y a aussi neuf globes de sphères, ni plus, ni moins²¹.

Troisième témoignage : Celui des astrologues. Ils disent en effet : à chacune des neuf sphères célestes est attaché un de ces neuf (chœurs) spirituels, et il la dirige. On le sait parce

¹⁵ Daniel, III, 49. — ¹⁶ Jean, v, 4. — ¹⁷ Ibr. MADKOUR, *La place d'Al-Fārābī*, p. 92. Carame, p. 171 et AVICENNE, *Sifa*, II, p. 617 (in fine). — ¹⁸ Ps., CXLVIII, 1-2. — ¹⁹ Daniel, IX, 21. — ²⁰ Luc, II, 15; xv, 10. — ²¹ Carame, pp. 171, 185. *Najāt*, p. 436 sq.

que la sphère supérieure non étoilée montre par la rapidité de son mouvement l'embrasement des Séraphins. La sphère qui est avec celle-là signifie, par le grand nombre de ses étoiles, le grand nombre des yeux des Chérubins. La sphère qui est avec celle-là, (celle) de Cronos, explique, par la lenteur de son mouvement et par sa tranquillité, le symbole du nom des Trônes. La sphère qui est avec celle-là, (celle) de Zeus, parce que Zeus a été appelé seigneur des dieux, figure sa parenté avec les Dominations. La sphère qui est avec celle-là, (celle) de Arès, parce que Arès possède une force invincible et une puissance insurmontable, suggère le nom des Vertus. La sphère qui est avec celle-là, (celle) du soleil, parce que le soleil est l'étoile des rois et des puissants, désigne le chœur des Puissances.

La sphère qui est avec celle-là, (celle) de Bélati (Vénus), révèle la cause du genre féminin du nom des Principautés. Aussi Paul a-t-il appelé paradis la beauté de ce (chœur), quand il fut élevé et qu'il y a vu les merveilles ineffables des beautés. On le sait, disent-ils, parce que cette sphère est la troisième, quand elle est comptée à partir de chez nous, (à savoir) : (la sphère) de la lune, celle de Hermès et celle de Bélati (Vénus) où (Paul) est parvenu. La sphère qui est avec celle-là, (celle) de Hermès, parce qu'elle est supérieure à celle de la lune qui est l'étoile des messagers, à savoir les anges, le chœur qui la gouverne est appelé chœur des Archanges. On sait par là que la lune, inférieure à toutes (les sphères), étant l'étoile des messagers et des courriers qui sont la plupart du temps appelés Anges dans les Livres, fait connaître la raison pour laquelle ceux qui se trouvent dans le chœur inférieur ont été appelés Anges²².

Explication : Ils disent : si les chœurs spirituels n'avaient pas été intimement rattachés aux corps célestes, la disposition de leurs rangs, leurs nombres, leurs désignations et leurs opérations n'auraient pas été ainsi observés.

²² Carame, pp. 185-186.

CHAPITRE TROISIÈME

de la cinquième base :

**DE LA CRÉATION DES ANGES
ET DE LEURS NATURES***Il y a deux parties.***PREMIÈRE PARTIE****DE LEUR CRÉATION PROPREMENT DITE***Il y a deux sections.*

PREMIÈRE SECTION : *Leur création est-elle antérieure, ou non,*
 10 *à celle des êtres sensibles?*

Nous disons : les docteurs de l'Église ont eu deux opinions différentes au sujet de la création des anges, parce qu'il y en a qui ont dit que la création des anges était antérieure à la création de ce monde sensible. Ce sont, par exemple : Saint Grégoire le
 15 Théologien, Saint Grégoire de Nysse, Saint Jean Chrysostôme, Jean de Bosra et Jacques d'Édesse. Le Théologien dit, dans le discours sur la Nativité, en ces termes : « D'abord (Dieu) pense aux armées angéliques et célestes, et la pensée devient une réalisation... »²³. Et peu après il ajoute encore : « Ces premières
 20 (créatures) ayant été créées de belle façon, (Dieu) pense au second monde, matériel et visible. Ce dernier est formé et composé du ciel, de la terre et de ce qu'il y a au milieu »²⁴.

Grégoire de Nysse parle, dans son discours d'éloge (*litt.* d'apologie) sur Basile, en ces termes : « Il y avait une condition antérieure (*κατάστασις*) à la naissance et à l'existence de ce monde,
 25 qui convenait aux armées supérieures au monde »²⁵. Le même dit dans le discours catéchétique : « Parce qu'en effet cette création intelligible a subsisté la première, chaque armée angélique, conformément à la constitution de cet univers, a reçu une activité, de la puissance qui gouverne toute chose »²⁶.

Mar Jean (Chrysostôme) dit dans le commentaire du livre de Job : « C'est pourquoi il est certain que les anges ont existé avant le monde parce qu'ils ont loué (Dieu) à haute voix, c'est-à-dire qu'à sa vue ils ont été dans l'admiration »²⁷. Jean de Bosra dit

²³ *Or.*, 38, 9 in *Theophania*, P.G., XXXVI, 320 C. — ²⁴ *Or.*, 38, 10 in *Theophania*, P.G., XXXVI, 321 B. — ²⁵ In *Infantibus qui praemature abripiuntur*, P.G., XLVI, 172 D (citation non textuelle). — ²⁶ *Or. Catechetica*, VI, P.G., XLV, 28 A. — ²⁷ Citation non identifiée.

dans sa Liturgie, dans la prière sur le voile en ces termes : « Les esprits immatériels qui sont honorés par l'ancienneté de leur existence »²⁸. Jacques d'Édesse dit * dans sa lettre à Jean en ces termes : « La création du calomniateur et des anges est antérieure, par des espaces de temps et des durées nombreuses et indicibles, à la création de ce monde. Nous disons : mais de combien (est-elle) antérieure, nous ne pouvons pas le déterminer, car ces espaces ne sont pas appelés temps »²⁹.

Ceux-là (ont pensé) ainsi. Il y a cependant des docteurs de l'Église qui n'ont pas parlé ainsi, mais qui ont dit que les anges intelligibles et tous les corps sensibles ont été créés ensemble. Ce sont : Mar Éphrem, le docteur syrien, dans son commentaire littéral de la création, Épiphanes de Chypre, dans le livre de la généalogie, Mar Jacques de Saroug, dans l'homélie sur l'Hexaméron. Ce dernier a dit en effet : « Moïse, en disant : au commencement Dieu a créé le ciel et la terre, a signifié la simultanéité de la création des (êtres) intelligibles et sensibles. Par le (mot) ciel, (il a signifié) les anges et par (le mot) terre, les corps³⁰ ». Quant à nous, nous suivons la première opinion et nous l'établissons à l'aide de six preuves³¹.

Première preuve : Nous disons : les anges, étant incorporels et immatériels, sont plus apparentés à la nature divine et ont plus d'affinité avec elle que les natures corporelles et matérielles. C'est pourquoi, comme la nature divine est antérieure aux natures sensibles, ainsi les anges qui ont de l'affinité avec elle.

Deuxième preuve : Nous disons : les anges sont les serviteurs de la divinité, comme le disent les Livres. C'est pourquoi, de même que la divinité est antérieure aux natures visibles, ainsi ses serviteurs.

Troisième preuve : Ce que dit Job « Quand Dieu créa les étoiles du matin, tous les fils des anges exultèrent (de joie) et le louèrent »³². Or, si (les anges) ne subsistaient pas avant que n'existent les étoiles, comment ont-ils exulté et loué, quand (les étoiles) ont été créées ?

28 RENAUDOT E., *Liturgiarum orientalium Collectio*, J. Leslie, Londres 1847, 2e édit., tome II, p. 422. — 29 Lettre 13 à Jean, Br. M. add. 12172, fol. 115 r (in fine). — 30 *Homiliae selectae Mar Jacobi Sarugensis*, édit. par P. Bedjan, Leipzig 1907, tome III, p. 19. —

31 Cette section se trouve chez BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. III, fol. 127 v. —

32 Job, XXXVIII, 7.

Quatrième preuve : Ce que dit Moïse Bar-Képha : « Ce monde a été créé pour Adam, et Adam a été créé pour compléter le monde supérieur, comme le disent les Écritures »³³. Or si le monde supérieur n'était pas antérieur et s'il ne subsistait pas à celui-ci, comment ce dernier aurait-il complété ce qui lui manquait?

Avertissement : Sache que cette quatrième preuve et celle qui la précède sont faibles, parce qu'on pourrait dire que les anges, du moment qu'ils sont antérieurs et qu'ils ont été créés le premier jour avec le ciel et la terre, ont exulté (de joie), quand les étoiles ont été créées le quatrième jour, et qu'Adam qui a été créé au sixième jour a complété ce qui leur manquait. Par suite il ne serait pas nécessaire que les anges aient existé avant le ciel et la terre, mais (cependant) avec eux, bien avant les étoiles et Adam.

Cinquième preuve : Nous disons : ces docteurs qui ont professé la précocité de la création des anges et le retard de la création des corps sont plus versés dans la science et l'étude des contemplations divines que ceux qui ont professé la simultanéité de la création des (êtres) visibles et invisibles. C'est pourquoi il nous faut les suivre et professer ce qu'ils ont professé.

Sixième preuve : Nous disons : ceux qui ont professé l'antériorité de la création des anges ont établi leur opinion, à l'aide de preuves rationnelles. Mais les autres, par manière d'opinion seulement, ont saisi que le (mot) ciel désigne les anges et le (mot) terre (désigne) les corps. Or il est évident qu'une opinion n'est pas toujours vraie, et comment le ciel, pourtant lui aussi matériel comme la terre, signifie-t-il des (êtres) immatériels?

Instance : Ils disent : le ciel est le lieu des anges. C'est pourquoi il n'est pas possible que les anges aient été créés avant leur lieu. Par conséquent ils furent créés ensemble, eux et leur lieu.

³³ BAR-KÉPHA, *Création des anges*, ch. III, 2e argument, fol. 128 v.

Réponse : Nous disons : les anges étant incorporels n'ont pas besoin d'un lieu où ils soient. Par suite il est évident que le ciel a été créé pour l'harmonie et la beauté de ce monde, et non pas pour les anges.

Instance : Ils disent : donc elles mentent les Écritures ainsi que les docteurs qui disent que les anges sont au ciel.

Réponse : Nous disons : Dans les Écritures, ceci est dit à leur sujet métaphoriquement et non pas au sens propre ; de même aussi au sujet de Dieu — louange à sa bonté — il est dit « Le ciel est son trône, et la terre, son escabeau ³⁴ ». Et à supposer que ce ne soit ni métaphoriquement, ni au sens propre, par quoi prouvez-vous que c'est dans ce ciel corporel qui a été créé avec la terre le premier jour, que les Écritures disent qu'il y a des anges. Sur cette question, en effet, * aucune preuve à l'appui. Ce qui est vrai, c'est que l'Écriture appelle ciel des anges, leurs chœurs et leur séjour spirituel qui est au-dessus de tout endroit et de tout lieu, comme le dit Saint Grégoire de Nysse, dans son apologie de l'Hexaméron de Basile en ces termes : « Ceux-là remplissent l'essence du monde invisible » ³⁵. Et Jacques de Saroug dit dans l'homélie sur l'Hexaméron : « Il y a pour les anges un ciel où ils demeurent, qui est lumineux, subtil, spirituel et incorporel » ³⁶. Or il est évident que ce ciel qui a été créé avec la terre n'est ni invisible, ni corporel. Moïse Bar-Képha dit : « Moïse n'a rien dit du ciel des anges, de même qu'il n'a rien dit des anges » ³⁷.

Instance : Ils disent : « Par la parole du Seigneur, les cieux ont été créés et, par le souffle de sa bouche, toutes leurs armées », a dit l'Écriture ³⁸. Or si les anges avaient été créés avant le ciel, la mention de leur création n'aurait pas été rangée après la mention de la création (du ciel).

Réponse : Nous disons : ce n'est pas de ce ciel corporel dont (l'Écriture) parle ici, mais du (ciel) incorporel dont nous avons

³⁴ Cf. *Is.*, LXVI, 1. — ³⁵ Citation non identifiée. — ³⁶ *Homiliae selectae*, l.c., III, p. 10. —

³⁷ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. VII, fol. 130 v. — ³⁸ *Ps.*, XXXIII, 6.

מן עמך וְעַמְּךָ 81 כְּלָל : כִּי כָּל הַיְהוּדִים לְחַדְשׁוֹ וְיָמָיו .
 וְהַלְלוּ , וְכִתְּבוּ 82 בְּיָמָיו מִן הַיְהוּדִים וְהַיְהוּדִים
 לְיָמָיו לְ כִּי הָיוּ וְהָיוּ לְעַמְּךָ וְהָיוּ לְיָמָיו שֶׁ
 בְּיָמָיו וְהָיוּ . וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 לְיָמָיו לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו

* V 180 v°

וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו

וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו

וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו

וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו
 וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו וְהָיוּ לְיָמָיו

82 CF — — 83-83 CF om. — 84 B add. om

parlé. Et à supposer que nous accordions qu'elle parle de ce ciel corporel, pourquoi cependant n'est-il pas possible de dire : elle a placé d'abord la mention de la création du ciel, afin que, par l'intermédiaire de la création de ce ciel corporel et sensible, elle nous signifie la création de la nature incorporelle et intelligible. De plus nous disons : si l'antériorité et la postériorité dans les mots signifiaient l'antériorité et la postériorité en fait, il faudrait que les anges aient été créés après la création du ciel, parce que la mention de leur création a été placée après (la mention) de la création (du ciel) ; ce qui est absurde.

I n s t a n c e : Ils disent que le temps est la mesure du mouvement du ciel³⁹. Or si les anges sont créés avant le ciel, ils ne sont pas temporels. Et tout ce qui n'est pas temporel est éternel. Donc les anges sont éternels dans leur être et Dieu n'est pas le seul éternel, qui n'a pas commencé et qui ne finit pas, comme la confesse la Sainte Église, ce qui est absurde.

R é p o n s e : Nous disons : il ne faut pas que toute antériorité et postériorité soit dans le temps, sinon également les parties du temps seraient dans le temps antérieures et postérieures les unes aux autres ; et il se trouverait à chaque temps un temps, et ce raisonnement s'enchaînerait à l'infini, ce qui est absurde. De même donc, les anges ne sont pas avec la nature divine par leur être et leur création, mais ils lui (sont) bien postérieurs quoique non dans le temps, de même que les parties du temps ne sont pas les unes avec les autres, mais postérieures les unes aux autres, quoique non dans le temps.

I n s t a n c e : Ils disent : quand donc ont-ils été créés, puisqu'il n'y avait pas de détermination temporelle ?

R é p o n s e : Nous disons : les anges ont été créés dans une détermination qui n'était pas (soumise) au temps, parce que toute détermination n'est pas dans le temps. C'est pourquoi (ce mot) « quand » est attribué aux anges métaphoriquement et pas au sens propre, parce qu'ils ne sont pas (soumis) au temps. De même (ce mot) « où » leur est attribué de la même manière, parce qu'ils ne sont pas (soumis) au lieu⁴⁰.

³⁹ Voir p. [19], note 34. — ⁴⁰ L'instance et la réponse sont chez BAR-KÉPHA, *Création*, ch. IV, 4, fol. 129 r.

DEUXIÈME SECTION : *Pourquoi Dieu a-t-il créé les anges?*⁴¹

Nous disons : c'est pour les faire participer à sa bonté, comme l'a dit Saint Grégoire le Théologien, dans son homélie sur la Nativité : « Parce qu'il ne suffisait pas à la bonté de Dieu de promouvoir uniquement sa contemplation, mais il fallait que la bonté déborde et se répande, pour que ceux qui sont secourus fussent beaucoup plus nombreux. Tel est, en effet, au premier chef, le propre de la bonté. (Dieu) pense d'abord aux armées angéliques et célestes. Puis la pensée devient une réalisation accomplie par le Verbe et consommée par l'Esprit. Et ainsi subsistèrent les « seconds » justes, ministres de la justice première »⁴².

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre troisième de la cinquième base :

DE LA NATURE DES ANGES

Il y a cinq sections.

PREMIÈRE SECTION : *Quelle est la nature des anges?*⁴³

Nous disons : les anges, étant simples et non composés, ne sont pas connus à l'aide d'une définition, * parce que toute définition est formée de genre et d'espèce. Mais pour ce qui n'a ni genre, ni espèce, quelle définition y a-t-il? Il reste donc que (les anges) soient connus à l'aide d'une description formée d'attributs négatifs, comme si nous disions que la nature des anges est une forme subsistante par elle-même, séparée, et non liée à une matière. C'est pourquoi (cette nature) n'est pas corps, parce que tout corps est composé de matière et de forme; c'est pourquoi elle n'est pas dans un lieu; c'est pourquoi aussi elle n'est ni visible, ni palpable, parce que tout ce qui est vu et palpé, est vu et palpé dans un lieu. C'est pourquoi aussi elle n'est pas sensible, mais intelligible seulement par l'âme raisonnable, qui elle aussi n'est pas sensible, mais substance intelligible, comme nous devons le prouver. La nature des anges est encore prouvée, à l'aide de démonstration et de similitude, comme le dit Saint Grégoire le

⁴¹ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. IV, 2e, fol. 129 r. — ⁴² Or., 38, 9 in *Theophan. P.G.*, xxxvi, 320 C. — ⁴³ Cette section est chez BAR-KÉPHA, *Création*, ch. X, fol. 132-133.

Théologien dans l'homélie de la Nativité : « S'ils sont des esprits intelligibles ou un feu immatériel et incorporel ou une autre nature beaucoup plus proche de (ces natures) qui ont été énoncées, il faut penser à ceux-là »⁴⁴. Que les anges ne sont pas corps, 5 le même Grégoire l'atteste dans son deuxième discours Théologique, en disant : « S('ils disent que Dieu est un [être]) angélique, d'où (tiennent-ils) que les anges sont des corps et que sont ces corps »⁴⁵ ?

Et Saint Cyrille dans son écrit contre Diodore et Théodore 10 dit en ces termes : « Les anges en effet sont esprits et célestes. C'est pourquoi ils ne sont pas corps »⁴⁶. Ainsi, étant incorporels, ils ont apparu aux parfaits sous des formes corporelles et imagées. Ils apparaissent à Élisée sous la forme d'un : « char et de coursiers »⁴⁷; à Balaam : « comme un homme dont l'épée est 15 tirée »⁴⁸; à Gédéon : « comme un homme qui tient un bâton »⁴⁹; à Daniel : « comme un homme vêtu de vêtements d'honneur, ses reins sont ceints (d'une ceinture) d'or d'Ophir, son corps comme le jaspe, sa figure (avait) l'aspect de l'éclair, ses yeux comme des torches de feu, ses bras comme l'airain qui fulmine et le 20 bruit de ses paroles comme celui d'armées nombreuses et il s'envole »⁵⁰; et ils apparurent près du tombeau du Seigneur « en habits blancs »⁵¹.

DEUXIÈME SECTION : *Que les anges sont finis.*

* Nous disons : les anges sont finis par nature, parce qu'ils 25 sont créés et parce que leur connaissance s'arrête à une limite et qu'ils ne connaissent pas toutes les (choses) qui existent, telles qu'elles sont. Ceci en effet appartient à Dieu seul⁵². On le sait par (la preuve) apodictique qui établit l'incompréhensibilité de la nature divine. Or si les anges connaissaient tout ce qui existe, 30 ils connaîtraient Dieu tel qu'Il est, et de là s'en suivrait que Dieu n'est pas incompréhensible, ce qui est absurde. Que la nature divine est incompréhensible pour les anges, Saint Jean (Chrysostôme) en est témoin dans le discours sur l'Incompréhensibilité de Dieu, en disant : « A Celui qui n'est pas compris des

⁴⁴ Or., 38, 9 in *Theophania*, P.G., xxxvi, 320 D. — ⁴⁵ Or., 28, 8, *Theologica* II, P.G., xxxvi, 36 B. — ⁴⁶ Citation non identifiée. — ⁴⁷ II *Rois*, II, 11. — ⁴⁸ *Nombres*, xxii, 31. — ⁴⁹ *Juges*, vi, 21. — ⁵⁰ *Daniel*, x, 5-6. — ⁵¹ *Jean*, xx, 12. — ⁵² BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XI, fol. 133 v; ch. XXIX, fol. 138 v.

Chérubins, à Celui qui n'est pas vu des Séraphins, à Celui qui n'est connu ni des Principautés, ni des Puissances, ni des Vertus»⁵³. De plus nous disons qu'ils (n'ont) pas connu le mystère de l'inhumanation du Verbe, comme le dit Paul : « Cela a été
 5 connu des Principautés et des Puissances du ciel par la science de la Sagesse divine pleine de discernement »⁵⁴.

On sait par ces multiples (témoignages) que les (anges) ne sont pas limités par mode de limite locale, parce que seul le corps et non pas (l'être) sans corps est limité dans un lieu.
 10 Quant à ce qu'a dit Bar-Képha : « Ils sont limités dans un lieu spirituel et incorporel »⁵⁵, est une parole inintelligible, parce qu'un lieu n'est pas autre chose que la surface intérieure du corps contenant, qui est contigüe à la surface extérieure du corps contenu⁵⁶. Par ailleurs quelle surface y aura-t-il à ce qui n'est
 15 pas corps, qui le contienne ou (dans laquelle) il soit contenu. Or tout ce qui est de la sorte, il est évident qu'il n'est pas empêché par les parois et les corps solides, mais il accomplit son service sans obstacle, conformément au signe de celui qui l'envoie.

De même ce que dit Saint Basile dans la lettre à Amphiloque :
 20 « Chacune de ces autres armées, pense-t-on, est limitée, car l'ange qui se tenait auprès de Corneille n'était pas en même temps près de Philippe, ni celui qui de l'autel parlait à Zacharie, n'accomplissait de la même manière son office au ciel »⁵⁷. Ce qui signifie que l'ange n'est pas capable de comprendre à la fois toutes les
 25 choses qui existent, ni de s'y attacher; mais quand il s'attache à une chose en particulier, il cesse totalement de s'attacher à une autre. C'est à Dieu seul, en effet, qu'il appartient d'être à la fois avec toutes choses. C'est cette opinion que le docteur suggère par sa parole, et non pas la limitation locale de ce qui
 30 ne peut pas être dans un lieu.

TROISIÈME SECTION : *Que les anges sont par nature immortels et incorruptibles.*

Nous disons : la mort est la séparation de l'âme d'avec le corps; la corruption est la séparation d'une forme propre d'avec la

⁵³ *De Incomprehensib. Dei Natura*, III, 1, P.G., XLVIII, 720. — ⁵⁴ Cf. *Eph.*, III, 10. —

⁵⁵ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. VII, fol. 130 v. — ⁵⁶ ARISTOTE, *Physique*, IV, 4, 211 a; GOICHON, *Introduit. à Avicenne*, 1933, p. 150. — ⁵⁷ *Liber de Spiritu Sancto*, XXIII, 54, P.G., XXXII, 168 C.

matière et la succession d'une autre forme à la place de celle qui a cessé et qui s'est corrompue. Or l'ange, n'ayant ni corps, ni matière, est immortel et incorruptible.

I n s t a n c e. Ils disent : si les anges aussi sont immortels et incorruptibles comme Dieu — louange à sa bonté — comment se vérifie la parole de Paul disant : « Celui à qui seul appartient l'immortalité par nature et qui habite une lumière inaccessible »⁵⁸.

R é p o n s e. Nous disons : tout ce qui existe, ou bien a ce qu'il est par lui-même, ou bien pas par lui-même, mais par sa cause (première). Or (dans) le premier (cas), il s'agit de la nature divine seule et aucune autre créature ne partage jamais avec elle (ce privilège) comme nous l'avons prouvé apodictiquement^{58a} : il ne doit y avoir qu'un seul être nécessaire par lui-même. Et l'Apôtre suggère ce sens par sa parole : « A Lui seul appartient l'immortalité, à savoir en premier lieu, à proprement parler et tout particulièrement. Mais les autres, bien qu'ils soient immortels, cependant (ne le sont) ni en premier lieu, ni à proprement parler, ni tout particulièrement comme Celui qui seul est un »⁵⁹.

QUATRIÈME SECTION : *Que les anges ont le libre arbitre et possèdent la liberté. Qu'ils sont gouvernés par une loi et ont le pouvoir non instinctif d'être justifiés et de pécher*⁶⁰.

Que les anges ont le libre arbitre, on le sait par des preuves rationnelles et des témoignages « écrits ».

* **Première preuve :** Nous disons : les opérations « naturelles » conviennent plus proprement aux (êtres) inanimés, comme l'attraction du fer par l'aimant; ensuite aux (êtres) animés qui ne sont pas vivants, comme la nutrition, la croissance et la reproduction chez les végétaux, ensuite pour les vivants irrationnels, les deux (opérations) existent : les opérations « naturelles » et les opérations spontanées, à cause de leur sensibilité;

⁵⁸ I *Tim.*, VI, 16. — ^{58a} 3e base, *P.O.*, t. 27, f. 4, p. 468. — ⁵⁹ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XVII, fol. 135 r. — ⁶⁰ Cette section équivaut chez Bar-Képha à *Création*, ch. XXIV, fol. 137 r et au ch. XXXII, fol. 140 r.

mais leur « naturel » l'emporte d'avantage sur leur liberté, à cause de leur matière impure et de leur perception imparfaite.

Ensuite les deux opérations se trouvent également chez les vivants raisonnables, à savoir les hommes, d'autant plus que leur liberté l'emporte davantage sur leur « naturel », parce que leur sensibilité et leur intelligence sont un rayon de la lumière universelle et un flambeau de la flamme totale. On le sait puisque beaucoup de volontés maîtrisent de nombreux instincts, par exemple, dis-je, il y en a qui ont faim et ne se nourrissent pas ; qui sont nus et ne se couvrent pas ; qui ont soif et ne puisent pas (d'eau) ; qui étouffent leurs souffrances quand ils sont tourmentés (par l'amour) et font naufrage ; qui désirent et ne sont pas satisfaits, mais nullement à cause de la constitution de (leurs) éléments et du fait qu'ils subsistent dans la matière⁶¹.

Mais les anges, étant des vivants raisonnables, sont totalement séparés (de la matière) et n'ont aucun contact avec ce qui est impliqué dans les choses inférieures. Toutes leur opérations et tous leurs mouvements doivent être volontaires, libres et non « naturels ». Le mystère est que la liberté est dite épouse et compagne de la rationalité. Elles s'embrassent l'une l'autre et s'unissent par une égale inclination, de sorte que tout être raisonnable jouit du libre arbitre, et tout (être) qui (jouit) du libre arbitre est raisonnable.

Deuxième preuve : Satan était un des anges. Or s'il n'avait pas été libre, il n'aurait pas subi de châtement, pour être tombé de son rang et de sa dignité. Le châtement, en effet, implique des fautes volontaires et non pas celles qui sont de nature ; d'ailleurs qui incrimine le feu quand il cause des dégâts ou le torrent qui déborde quand il arrache (tout) ?

Telles sont les preuves rationnelles, et voici les témoignages « écrits ».

Premier témoignage : Saint Denys au chapitre sixième du deuxième discours en ces termes : « Si en effet l'un d'entre eux était saisi par le mal, il se verrait rejeté (en dehors) de l'harmonie céleste et sans confusion des intelligences et des

⁶¹ Avicenne, au sujet des trois âmes et de leurs facultés, *Najât*, pp. 258, 260, 264 et 267.

* V 183 r° 97

נפול קמא • אל חפאלה וי סעאעא ושתיה ויהוה
* קמא ויהוה

שחאשחא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
* קמא ויהוה

שחאשחא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
* קמא ויהוה

שחאשחא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
* קמא ויהוה

שחאשחא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
* קמא ויהוה

שחאשחא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
קמא ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה ויהוה
* קמא ויהוה

97 PPa ויהוה BM ויהוה V ויהוה C corr. ויהוה et add. ויהוה

essences divines et serait impliqué dans la chute obscure des sectes rebelles »⁶².

Deuxième témoignage : Saint Basile, dans la lettre à Amphiloque, (dit) en ces termes : « Les armées célestes ont le libre arbitre et ont une égale inclination pour la vertu et pour le mal. C'est pourquoi elles ont besoin du secours de l'Esprit »⁶³.

Troisième témoignage : Saint Grégoire (le Théologien) dans l'homélie de la Nativité : « (La chute de Lucifer) me persuade à penser et à dire qu'ils ne sont pas immuables, mais difficiles à mouvoir »⁶⁴.

Instance : Ils disent : si les anges ont le libre arbitre, c'est donc qu'ils ne sont ni bons, ni saints par nature, parce que celui-là est libre qui, pouvant être bon, peut ne pas l'être, et de même pouvant être saint, peut ne pas l'être.

Réponse : Nous disons : un seul est bon et saint par nature, Dieu — louange à sa bonté. Mais les anges, selon la connaissance qu'ils (ont) du bien, le désirent, et, selon leur désir, les dons de la grâce resplendissent sur eux et leur sont donnés par la source intarissable. Et de même qu'ils ne sont pas tous égaux dans leurs chœurs, de même ils ne sont pas égaux dans leur connaissance. Aussi ceux qui sont plus près ont plus de connaissances. C'est pourquoi ils désirent davantage et c'est pourquoi ils sont rendus meilleurs par l'illumination⁶⁵.

Saint Basile confirme cette même (opinion), dans son troisième discours contre Eunome en disant : « Les Puissances, les Principautés et le reste (des chœurs) ont la sainteté d'après le zèle (qu'ils ont) pour Dieu et d'après sa vision, et ce n'est pas par nature qu'ils sont dits saints, mais quand ils désirent les biens, c'est selon la mesure de l'amour qu'ils ont pour Dieu qu'ils reçoivent proportionnellement la sainteté »⁶⁶. Le même dit encore dans l'Homélie de la Trinité : « Ainsi, ces (êtres) supérieurs,

■ H.E., VI, 6, P.G., III, 537 B. — ⁶³ Cf. *De Spiritu Sancto*, XVI, 37, P.G., XXXII, 137 B. — ⁶⁴ Or., 38, 9 in *Theophania*, P.G., XXXVI, 321 A. — ⁶⁵ Instance et réponse se trouvent chez BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XX, XXI, XXII, fol. 135 v - 136. — ⁶⁶ *Adv. Eunom.*, in Lib. III, 2, P.G., XXIX, 660 B.

selon la mesure du rang de chacun d'entre eux, reçoivent de l'Esprit Saint la sainteté pour eux-mêmes »⁶⁷.

Par ces (témoignages) il a été prouvé que (les anges) possèdent la bonté non pas par nature, mais par la liberté qui leur attire la bonté. Bien qu'ils (soient) ainsi, cependant ils ne sont pas portés au mal * et cela pour deux (raisons) : à cause de l'excellence de leur connaissance du bien et à cause de l'épreuve de leur compagnon qui, pour sa splendeur a été appelé étoile de l'aurore (Lucifer) et pour son orgueil a été et est appelé ténèbre^{67a}.

Le Saint Théologien confirme cela en disant : « Ils ne sont pas capables de se porter au mal et ils ont seulement le pouvoir de se porter au bien, parce qu'ils sont auprès de Dieu et sont éclairés par Dieu d'une première illumination. Ceux d'ici-bas, en effet, ont une seconde illumination »⁶⁸.

(Les anges) étant libres, il est certain qu'ils ont une loi divine qu'ils observent et par laquelle ils sont dirigés, parce que la loi est le creuset qui purifie la liberté. Quand ils observent cette loi, ils reçoivent au double dans leur sein des récompenses d'intimité avec Dieu. Mais s'ils négligent (cette loi), en se révoltant, ou s'ils se relâchent et accomplissent ce qui ne leur est pas permis, ils sont exilés (loin) de l'intimité de la Divinité⁶⁹.

Explication : Bien que ce soit là l'opinion orthodoxe de la Sainte Église, cet étonnant Origène n'a pas pensé ainsi : « Mais qu'en tout temps il y a chute et retour et qu'une chute eut lieu au commencement pour les intelligences célestes », dit-il dans le premier livre du *De Principiis*, mais « qu'après la fin qui doit être pour tous il y aura pour eux encore en chacun des siècles des fléchissements et des chutes⁷⁰.

CINQUIÈME SECTION : *Les anges sont-ils de même nature ou de nature différente?*⁷¹

Nous disons : les docteurs qui ont admis que les anges sont de

⁶⁷ *De Spiritu Sancto*, XVI, 37, P.G., XXXII, 137 A. — ^{67a} Cf. GRÉGOIRE DE NAZ., *Or.* 38, 9, — ⁶⁸ *Or.*, 38, 9 in *Theophania*, P.G., XXXVI, 321 A. — ⁶⁹ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XXXII, XXXIII, fol. 140 r. — ⁷⁰ Cf. *De Principiis*, I, 6, 3, P.G., XI, 169 BC. — ⁷¹ BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XLIV, fol. 142 v : « Les anges sont-ils de même nature »; au ch. XLVII (milieu), fol. 143, il cite des témoignages patristiques.

nature différente sont plus nombreux que ceux qui déclarent qu'ils sont de même nature. Voici en effet que Saint Denys l'Aréopagite les appelle essences. Et Méthode dit dans l'homélie sur la Résurrection : « Autre en effet est l'espèce des Anges et autre celui des Puissances »⁷². Et Cyrille dit dans l'homélie XXIV du service en esprit : « Une étoile est supérieure à une autre par l'éclat »⁷³. Je dis aussi qu'il se trouve également chez les saints anges beaucoup de différence d'existence. Mais tous sont élevés dans leurs chœurs selon cette mesure dans laquelle ils sont. Mar Éphrem dans les Hymnes sur la foi dit : « La nature des anges est feu et esprit »⁷⁴. Mais Saint Basile dit dans le troisième discours contre Eunome : « Ils sont une nature et la dignité de chacun d'entre eux est supérieure à celle de l'autre selon le mode de son service »⁷⁵.

Ce qui me semble à moi, c'est que tous les anges ensemble sont de même nature générique, c'est-à-dire en ce qu'ils sont « intellectuels », non sensibles, qu'ils sont immortels, ministres spirituels et qu'ils ne remplissent pas l'univers comme Dieu. Par ailleurs les neuf chœurs sont différents par nature les uns des autres. C'est pourquoi tous ceux (qui sont) de même nature, ont été groupés dans un chœur. Mais ceux qui sont dans chaque chœur, quoiqu'ils se distinguent par l'hypostase, sont de la même espèce. C'est pourquoi les chœurs sont du même genre et de nature⁷⁶ différente; par ailleurs, ceux qui sont dans chaque chœur sont identiques en nature et différents par l'hypostase. Mais les Philosophes païens disent que chaque intelligence, c'est-à-dire ange, est différente (de l'autre) en nature, parce qu'ils disent qu'une différence dans l'hypostase ne peut exister que par suite de la matière. C'est pourquoi, ce qui n'est pas matériel, son espèce proprement dite se trouve contenu dans une hypostase unique⁷⁷. C'est là une question très étendue et vaste dont nous n'avons pas besoin dans ce traité.

⁷² *Lib. de Resurrectione*, 10, P.G., XVIII, 277 B. — ⁷³ *De Adoratione in Spiritu et Veritate*, XVI, P.G., LXVIII, 1032 A. — ⁷⁴ CSCO, 154, 155, *Des Heiligen Ephraem des Syrers Hymnen De Fide*, X, 9 (1955). — ⁷⁵ Cf. *Adv. Eunom.* in lib. III, 1, P.G., XXIX, 656 B. — ⁷⁶ *Kyono* semble avoir ici le sens d'espèce. — ⁷⁷ AVICENNE, *Sifā*, II, p. 622, 4.

מלכא יכעס ויעהא שחא שחא חלל פסחא ויתלכא
 חלל חתעא. וכו' חלל פסחא ויתלכא
 חלל חתעא. וכו' חלל פסחא ויתלכא
 חלל חתעא. וכו' חלל פסחא ויתלכא
 חלל חתעא. וכו' חלל פסחא ויתלכא

חנינא חאבא ויתלכא חתעא ויתלכא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא

חנינא חאבא ויתלכא חתעא ויתלכא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא
 חתעא חתעא חתעא חתעא חתעא

חנינא חאבא ויתלכא חתעא ויתלכא

6 M om. — 7 CF חתעא MPPaV חתעא

CHAPITRE QUATRIÈME

de la cinquième base :

DE LA COMPARAISON DES ANGES AVEC LES HOMMES

Il y a deux parties.

PREMIÈRE PARTIE

QUE LES ANGES SONT SUPÉRIEURS AUX HOMMES PARFAITS

Il y a deux sections.

PREMIÈRE SECTION : *Des preuves rationnelles qui établissent*
10 *cette question.*

Première preuve : Nous disons : les anges sont de feu, de lumière et d'en haut, alors que les hommes même parfaits, sont de terre, de ténèbre et d'en bas. Or il est évident que les premiers sont supérieurs.

15 Deuxième preuve : Nous disons : les anges sont les guides des Prophètes, des Apôtres et de tous les parfaits. Or il est évident que (celui qui) guide est supérieur à celui qui est guidé.

Troisième preuve : Nous disons : les anges sont
20 intermédiaires entre Dieu et les hommes. C'est pourquoi, autant Dieu leur est supérieur, (autant) ils sont supérieurs aux hommes.

* Quatrième preuve : Nous disons : les anges sont exempts de l'irascible, du concupiscible et de l'imaginative qui
25 sont des puissances qui cachent aux yeux de notre intelligence les rayons (de la lumière) divine. Mais les parfaits, bien qu'ils s'en purifient certes, ne peuvent cependant pas se libérer totalement de leur joug tant qu'ils sont unis au corps. C'est pourquoi il faut que les anges leur soient bien supérieurs.

30 Cinquième preuve : Nous disons : les corps se perfectionnent par leur contact avec les âmes raisonnables⁷⁸ et les âmes se perfectionnent par leur contact avec les anges et leur intimité avec eux. Or ce par quoi un (être) est perfectionné doit être bien supérieur à ce qu'il est (lui-même).

⁷⁸ AVICENNE, *Najāt*, p. 162, 14.

לאל תתיר נתינתו כתיבא * אר אל הא ספא. כאלא אבא
 * ונבא כתיבא כאלא: כלבא כאלא נבא * כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא וכלבא כתיבא לאלא כתיבא
 אל כתיבא כאלא ונבא ונבא. כתיבא ונבא ונבא
 * כתיבא. כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כלבא כאלא ונבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

כתיבא כתיבא וקב. כתיבא ונבא ונבא ונבא
 כתיבא כתיבא כתיבא ונבא ונבא. כתיבא ונבא
 * כתיבא ונבא כתיבא כתיבא

* V 185 r°

8-8 B om. — 9-9 CFPPa om. — 10-10 BPa om. — 11 PPa כתיבא — 12 P כתיבא

Sixième preuve : Nous disons : les anges sont des messagers de la part de Dieu auprès des Prophètes, et les prophètes, des messagers auprès du peuple. C'est pourquoi, autant le prophète est supérieur au peuple, (autant) l'ange est supérieur à l'homme.

Septième preuve : Nous disons : les anges se portent difficilement au mal, comme l'a dit le Théologien, mais les hommes tombent facilement⁷⁹. Or il est évident que le premier est supérieur.

Huitième preuve : Nous disons : l'humanité de Notre Seigneur est inférieure aux anges, comme l'a dit David, dont Paul a commenté la parole⁸⁰. Or, s'il en est ainsi de l'humanité de Notre Seigneur, qu'en (est-il) de ces autres ?

Neuvième preuve : Nous disons : les anges sont immortels et incorruptibles et les hommes mortels et corruptibles. Or autant l'incorruptible est supérieur au corruptible, autant l'ange est supérieur à l'homme.

Dixième preuve : Nous disons : les anges dans les Livres Saints, sont dits célestes, au ciel, et du ciel. C'est pourquoi il semble que les sphères sont pour eux comme des corps, les étoiles comme des cœurs et les anges comme des âmes raisonnables. C'est pourquoi, autant le corps de la sphère est supérieur au corps humain, autant l'ange est supérieur à l'âme.

Explication et confirmation : Qui aurait des doutes et ne croirait pas que le corps, en comparaison du ciel, est comme le grain de sénevé, en comparaison de toute la terre habitée, ou comme une goutte (d'eau) en face de l'océan⁸¹ ? C'est pourquoi il faut qu'également l'âme raisonnable en comparaison de l'ange soit semblable au flambeau qui tremblote en comparaison du globe solaire.

DEUXIÈME SECTION : *Des témoignages « écrits » qui établissent cette question⁸².*

Premier témoignage : Saint Denys au * chapitre premier du deuxième discours sur la hiérarchie de l'Église (dit) en ces termes : « Également Jésus cette intelligence parfaitement théarchique et suressentielle, principe ou essence et puissance

⁷⁹ Or., 38, 9 in *Theophania*, P.G., XXXVI, 321 A. — ⁸⁰ Ps., VIII, 6; *Héb.*, II, 7. —

⁸¹ Littéralement : d'une mer océane. — ⁸² BAR-KÉPHA, *Création*, ch. XLIX, fol. 145 (cite le 2e, 3e et 4e témoignage).

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 * נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 * נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 * נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 * נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 * נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו
 נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו נחמנו

13 CF om. — 14 PPa נחמנו — 15-15 BPa om.

83 H.E., I, 1, P.G., III, 372 A. — 84 Epist. CI, P.G., XXXVII, 185 A (en fait, c'est la 1e lettre à Cléodonus). — 85 In Epistul. I ad Tim., I, 4, 1, P.G., LXII, 521. — 86 Hébr.,

souverainement théarchique de toute hiérarchie, de toute sanctification et de toute divinisation, illumine les essences bienheureuses et supérieures à nous, d'une façon plus lumineuse et plus instructive »⁸³.

⁵ **Deuxième témoignage :** Grégoire le Théologien dans la deuxième lettre à Clédonius (dit) en ces termes : « Ne savez-vous pas que ce qui est dit parfait par rapport à une chose est imparfait par rapport à une autre, comme une colline par rapport à une montagne, et un grain de moutarde par rapport
¹⁰ à une fève, ou une autre de ces petites choses ou de celles de son espèce peut être dite, si tu le veux, par rapport à de plus grandes ; (de même) l'ange par rapport à Dieu et l'homme par rapport à l'ange »⁸⁴.

¹⁵ **Troisième témoignage :** Jean (Chrysostôme) dans la quatrième homélie, dans le commentaire de l'Épître à Timothée dit : « S'ils sont jugés à côté des anges, (tous les hommes) sont pécheurs, même les justes »⁸⁵.

Quatrième témoignage : Le même dans le deuxième discours sur l'Incompréhensibilité de Dieu (parle) ainsi :
²⁰ « Un ange seul est plus puissant que toute cette création visible, mais plutôt il la dépasse de beaucoup en dignité. En effet si le monde entier n'est pas digne d'un homme juste, comme le dit Paul : « eux dont le monde n'est pas digne »⁸⁶, les anges sont de beaucoup supérieurs et plus honorables que les justes »⁸⁷.

²⁵ DEUXIÈME PARTIE

du chapitre quatrième de la cinquième base :

DE L'OPINION QUI ADMET LA SUPÉRIORITÉ DES HOMMES PARFAITS SUR LES ANGES

³⁰ *Il y a deux sections.*

PREMIÈRE SECTION : *Des objections de ceux qui tiennent cette opinion.*

Première objection : Ils disent : l'homme a été créé à l'image et à la ressemblance de Dieu, comme le dit l'Écriture ;

or au sujet des anges rien de semblable n'a été dit. Or il est évident que celui qui est à l'image de Dieu est bien supérieur à celui qui ne l'est pas.

Deuxième objection : Ils disent : l'Écriture appelle généralement les hommes fils de Dieu, comme cette (parole) : « ton Père qui voit dans le secret »⁸⁸, et cette (parole) : « quand vous prierez, dites Notre Père qui êtes aux cieux »⁸⁹, et beaucoup de (paroles) semblables. * Mais sur les anges rien de pareil n'est écrit. Or il est évident que celui qui mérite d'être appelé fils de Dieu est supérieur à celui qui n'est pas ainsi.

Troisième objection : Ils disent : le mystère de l'inhumanation de Dieu le Verbe a été connu des anges par l'intermédiaire des hommes. Or celui qui est pour son compagnon cause de connaissance, nécessairement lui est supérieur.

Quatrième objection : Ils disent : l'homme quand il triomphe des puissances adverses qui sont innées en lui, à savoir l'irascible, le concupiscible et l'imaginative, peut plaire à Dieu, mais les anges, c'est sans avoir à lutter avec de telles puissances qu'ils se rendent agréables à Dieu⁹⁰. Or celui qui ne s'approche de Dieu qu'avec de grandes peines et des épreuves, est évidemment bien supérieur à celui qui n'est pas ainsi.

Cinquième objection : Ils disent : l'homme, bien qu'il soit en butte à beaucoup de doutes parce qu'il ne connaît pas ce que les anges connaissent de la nature divine, des corps célestes, des mouvements des étoiles et des natures formées d'éléments, (cependant) confesse avec ceux-ci qu'il y a un seul Dieu, créateur de l'univers, qui a un Verbe et un Esprit personnels. Mais les anges, c'est avec une connaissance plus parfaite de ces vérités qu'ils confessent Dieu. Or celui qui confesse sans voir, est bien supérieur à celui qui confesse en voyant. Témoin Notre Seigneur qui dit : « Heureux ceux qui ne m'ont pas vu et qui ont cru en moi »⁹¹.

Sixième objection : Ils disent : les anges ont l'intelligence sans irascible et sans concupiscible ; les animaux irrationnels ont l'irascible et le concupiscible sans l'intelligence. Mais l'homme a l'intelligence, l'irascible et le concupiscible. C'est pour-

⁸⁸ *Matth.*, VI, 4. — ⁸⁹ *Matth.*, VI, 9. — ⁹⁰ AVICENNE, *Najāt*, pp. 259, 1 et 264, 8. —

⁹¹ *Jean*, XX, 29.

וּבַּחֲפֵז שֶׁבַח הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

* V 186 r°

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

וְיִשְׁמַחְךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְעַלְמֵי עוֹלָם
 אֲנִי אֲשֶׁר נִסְתַּחֲרַתְּ מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
 לְעַלְמֵי עוֹלָם וְלֹא יָדָעְתָּ לְעַלְמֵי עוֹלָם

18 CP אֵיזו

quoi, de même que lorsqu'il soumet son intelligence à son irascible et à son concupiscible, il devient plus méprisable que les animaux irrationnels, comme le dit l'Écriture : « L'homme n'a pas compris sa dignité, mais il s'est livré à l'animal et lui a ressemblé »⁹². De même quand (l'homme) soumet à son intelligence son irascible et son concupiscible, il devient nécessairement supérieur aux anges et plus digne qu'eux⁹³.

D o u t e e t r é f u t a t i o n : Ils disent : si l'Écriture dit qu'un tel homme n'est pas plus méprisable que l'animal, mais seulement qu'il lui ressemble, nous disons : bien que l'Écriture n'ait pas explicité cela, cependant on sait qu'il en est ainsi, parce que les animaux ne parviennent jamais au jugement et échappent au châtement. Cependant, il n'en est pas ainsi de celui qui commet le péché, mais il est livré à la perdition éternelle. Or il est évident que celui qui est ainsi est plus méprisable qu'un animal.

T é m o i g n a g e « é c r i t » : De l'Apocalypse de Jean : le Saint dit : « Quand j'ai entendu et vu, je suis tombé aux pieds de l'ange qui me révélait ces (choses) pour l'adorer. Et il m'a dit : vois, ne suis-je pas ton égal, (celui) de tes frères les Prophètes et de ceux qui observent les paroles de ce livre. Adore Dieu »⁹⁴. Ils disent : ce témoignage prouve manifestement que l'ange n'est pas supérieur à l'homme parfait, mais qu'il est son égal comme lui.

DEUXIÈME SECTION : *Réfutations de ces objections selon nous.*

R é f u t a t i o n d e l a p r e m i è r e e t d e l a d e u x i è m e o b j e c t i o n s :

Saint Jean (Chrysostôme) dans le commentaire de l'Épître aux Colossiens réfute complètement ces deux objections, en disant : « Là où il y a beaucoup de pauvreté, l'Écriture témoigne volontiers de l'honneur, mais là où une nature est élevée, plus rien »⁹⁵.

R é f u t a t i o n d e l a t r o i s i è m e o b j e c t i o n :

Nous disons : ce ne sont pas les hommes qui ont fait connaître aux anges le mystère de l'Inhumanation, mais c'est parce que

⁹² Ps., XLIX, 21 (leçon propre à la Pešitto). — ⁹³ PROCLUS, *Commentaire sur la Parménide*, par A. E. D. Chaignet, Paris, Leroux, 1900, tome I, liv. 2, p. 133. AVICENNE, *Lettres d'Ibn-Sina*, édit. M. Mehren, Leiden 1894, lettre sur l'amour, p. 41. — ⁹⁴ Apoc., XXII, 8-9. — ⁹⁵ *In Epistul. ad Colos.*, I, 3, 1, P.G., LXII, 317.

la chair a été assumée d'entre les hommes, que (les anges) ont connu (le mystère) au milieu des hommes, bien que ce soit (les anges) qui aient guidé, éclairé et révélé aux hommes la grandeur du mystère, comme à Marie, aux bergers, à Joseph et aux autres.

5   R é f u t a t i o n   d e   l a   q u a t r i è m e   o b j e c t i o n :

Nous disons : si celui qui acquérait une supériorité avec peine était supérieur à celui qui ne (l'acquiert) pas ainsi, il faudrait que celui qui en dix jours résout avec peine un problème, fût bien supérieur à celui qui, en une heure, peut en résoudre dix. Il faudrait (aussi) que le mendiant⁹⁶ qui, à la sueur de son front, a juste assez de pain et de vêtements, fût bien plus riche qu'un roi de la terre. Toutes ces (suppositions) sont absurdes.

Or il est évident que l'être humain comparé à l'ange, est comme un homme mal bâti et malade comparé à un homme bien bâti
15 et solide. C'est pourquoi tandis que celui-là ne conserve la santé qu'avec difficulté⁹⁷, celui-ci (la conserve) facilement, mais il ne doit pas pour cela lui être dit supérieur.

R é f u t a t i o n   d e   l a   c i n q u i è m e   o b j e c t i o n :

Nous disons : celui qui voit clairement la vérité, qui la connaît
III et qui y croit, est bien supérieur à celui qui (n'est) pas ainsi. Et la béatitude qui a été accordée par Notre Seigneur à ceux qui ne L'ont pas vu et qui ont cru en Lui, a été proposée par rapport à ceux qui L'ont vu et n'ont pas cru en Lui et non pas par rapport à ceux qui L'ont vu et qui ont cru (en Lui). Sinon il faudrait
25 que chacun d'entre nous, bien plus que chacun des plus petits d'entre les croyants, fut bien des fois supérieur aux Saints Apôtres, ce qui est absurde.

R é f u t a t i o n   d e   l a   s i x i è m e   o b j e c t i o n :

Nous disons : la partie raisonnable qui est dans l'homme ne
30 le laisse pas devenir plus méprisable que la bête, même s'il soumet son intelligence à son irascible et à son concupiscible. De même aussi la partie matérielle qui (est) en lui ne le laisse pas devenir supérieur à l'ange, même s'il soumet son irascible et son concupiscible à son intelligence. Ainsi l'homme est-il au milieu, com-
35 me au milieu entre deux côtés. Et pour ce qui est de la descrip-

⁹⁶ *קשה* semble être un hapax. — ⁹⁷ Le sens littéral de l'expression est : « à l'aide des herbes amères ». Mais dans le contexte c'est le sens figuré qui semble préférable. C'est pourquoi on l'a rendue par « avec difficulté ». Cf. PAYNE SMITH, *Thesaurus syriacus*, p. 652, renvoie à BAR-HEBRAEUS, f. 203 vo.

און ממשכה אל קומי אל קימק נקמא פרא פו קעניג
 יפי חלל קלל קימ קעניג און קעניג. און פו יפו
 אפון ממשל קמלע קומי אל פרא. מדינת קעניג מדינת
 ❖ קומ נקמא אל

און קעניג פו ❖ קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג. קעניג קעניג.

❖ קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. ²⁴ קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 ❖ און קעניג

* V 187 r°

מדינת קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג. קעניג קעניג
 ❖ קעניג קעניג קעניג קעניג קעניג

²⁴ CF מדינת — ²⁵ CF קעניג — ²⁶ BP om.

⁹⁸ H.E., I, 1, P.G., III, 372 A. Bar-Hebraeus a déjà exposé ces idées dans son *Entretien de la Sagesse*, édition et traduction Janssens, p. 276. — ⁹⁹ Le manuscrit de Florence,

tion du châtement éternel, nous disons : celui qui existe, même s'il est dans les supplices, est supérieur à celui qui est réduit au néant. Et l'homme, même s'il n'a dans son châtement d'autre consolation que celle de penser que le Seigneur est miséricordieux et favorable et qu'il ne garde pas éternellement sa colère, et que (l'homme) attend sa bonté, même s'il n'y a pas de terme à son supplice, cette consolation lui suffit.

CHAPITRE CINQUIÈME

de la cinquième base :

DES OPINIONS

QUE LES PAÏENS ONT EUES SUR LES ANGES

Il y a deux parties.

PREMIÈRE PARTIE : *Des théories des philosophes sur les anges .*

Première théorie : Ils disent : la Cause Première, à savoir la Vérité première, Dieu — louange à son Être — étant simple, ne peut être cause que d'une intelligence simple, séparée. Celle-là seule est son effet sans intermédiaire. Un arien, se faisant philosophe, dit : cette intelligence même, effet premier, est le Fils, le Verbe, que le Seigneur a créé au commencement de ses créatures. Dans le langage de l'Église, l'intelligence est appelée Fils, témoin Saint Denys, au chapitre premier sur la hiérarchie de l'Église, quand il dit : « Également Jésus, cette intelligence parfaitement théarchique, etc. ⁹⁸. L'arien a dit ces (choses).

Ensuite quand l'intelligence, effet premier, a pensé son être nécessaire par sa cause, cette pensée même fut la cause d'une autre deuxième intelligence, qui est le chœur des Séraphins, selon la tradition de l'Église. Et quand elle a pensé son être possible par lui-même, cette autre pensée même fut la cause de l'existence de la sphère supérieure non étoilée. Et ainsi, cette deuxième intelligence s'étant trouvée, sa pensée en son être nécessaire par sa cause fut la cause et la production de l'existence d'une autre troisième intelligence, qui est le chœur des Chérubins.

au folio 143 ro et celui de Cambridge au folio 120 va, ajoute une note marginale en karšouni : « Dieu est au monde ce que l'un est au multiple; avec cela nous confessons sa transcendance sur tout nombre. » Et au folio 143 vo : « Les sages de jadis se sont accordés quant au sens, tout en s'exprimant différemment. Certains ont parlé de matière et de forme, d'autres de lumière et de ténèbres, d'autres de substance et d'accident, de spirituel et de corporel. »

Et la pensée de son être possible par lui-même a produit et été la cause de l'existence d'une sphère aux multiples étoiles¹.

Et ainsi de suite jusqu'à ce que le processus arrive à l'intelligence active qui est le chœur des anges et à la sphère de la lune. Ensuite la pensée de cette intelligence inférieure, en son être nécessaire par sa cause, fut la cause de l'existence de la forme; et sa pensée en son être possible par lui-même fut la cause de l'existence de la matière. Ainsi ont subsisté de toute éternité deux mondes, à savoir l'intelligible et le sensible. Les mouvements célestes ont donné et donnent aptitudes à la matière. Et de l'intelligence active et inférieure brillent sur (la matière) des formes variées et des espèces diverses².

Deuxième théorie : Ils disent : ces intelligences sont éternelles, parce que si elles avaient eu un commencement et si elles étaient temporelles, elles seraient matérielles. Or il n'en est pas ainsi.

Troisième théorie : Ils disent : ces intelligences sont sempiternelles³, parce que si elles étaient capables de cesser et de se dissoudre, elles seraient composées. Or il n'en est pas ainsi, parce que tout composé se dissout.

Quatrième théorie : Ils disent : chaque intelligence est par nature distincte de l'autre, parce que la multiplicité des hypostases dans une seule nature et forme est causée par la matière⁴. Or là où il n'y a pas de matière, la nature, à savoir la forme, se trouve dans une seule hypostase, ainsi que le soleil et la lune.

Cinquième théorie : Chaque intelligence se connaît parce qu'elle est séparée et exempte (de matière), et elle n'a pas de matière qui subsiste devant elle et la cache à elle-même⁵.

Sixième théorie : Chaque intelligence connaît tout ce qui existe par mode universel et immuable, parce qu'elle est simple. C'est pourquoi elle possède une image adéquate à tous les intelligibles⁶.

Septième théorie : Ces intelligences sont cause de ce monde sensible, parce que le corps ne peut être cause du corps,

¹ MADKOUR, *Fārābī*, p. 77. AVICENNE, *Najāṭ*, pp. 451, 3; 455, 1. — ² Pour la distinction entre éternel et sempiternel, voir BAR-HEBRAEUS, *Entretien de la Sagesse*, édit. par H. Janssens, ch. II, 9, p. 226. — ³ AVICENNE, *Najāṭ*, p. 455, 4. — ⁴ PROCLUS, *The Elements of Theology*, par E. R. Dodds, Oxford, 1933, CLXVII, 22 et CLXVIII. (Voir AVICENNE, *Najāṭ*, p. 455.) — ⁵ PROCLUS, *ibid.*, CXXIV, 10. Voir AVICENNE, *Najāṭ*, p. 404, 5.

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

* V 188 r°

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל
 ❖ וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע הַיְיָ אֶת הַקּוֹל

ni l'accident, ni Dieu, — louange à sa bonté, — parce qu'Il est seulement la cause d'un seul effet premier.

Huitième théorie : Ces intelligences ne perçoivent rien de particulier⁶, parce que la perception du particulier se fait à l'aide des organes corporels qui sont les sens internes et externes.

Neuvième théorie : Ces intelligences sont séparées, exemptes de matière, incorporelles⁷, invisibles et non soumises au lieu.

Dixième théorie : Ces intelligences ont toutes leurs perfections possibles en acte; elles n'ont rien en puissance, parce qu'elles n'ont pas de matière.

Onzième théorie : L'intelligence active et inférieure de la lune est la cause des âmes raisonnables et de toutes leurs perfections⁸.

Douzième théorie : Ces neuf intelligences, excepté l'intelligence effet premier, sont des intelligences universelles pour chacune des sphères. Il y a également d'autres intelligences particulières, pour les cercles qui sont à l'intérieur de chacune des sphères et qui sont des cercles arrondis, chargés, excentriques, et les autres que, par leurs mouvements divers, du couchant au levant et du levant au couchant, nous imaginons lents et rapides⁹.

Treizième théorie : Chaque sphère se meut grâce à l'image qui est dans son intelligence, quand elle la désire. Parce que ces intelligences sont distinctes de par leurs natures, les mouvements des sphères aussi ont été séparés et diversifiés¹⁰. Un certain Thémistius a dit : « Par un mode égal et identique de mouvement, la sphère a pu atteindre son but, qui est le passage de la puissance à l'acte ». Mais « comme la variété des mouvements était vraiment utile à la conservation de ce monde de génération et de corruption, il a plu à la sphère de se mouvoir diversement »¹¹. Un péripatéticien a faussé cette opinion par un argument qui n'est pas bien fort.

⁶ Le mot *كليات* est pris ici dans un sens générique. — ⁷ GOICHON, *Introduit. à Avicenne*, p. 33. — ⁸ MADKOUR, *Fārābī*, p. 82. AVICENNE, *Icharat*, p. 433. — ⁹ MADKOUR, *Fārābī*, p. 92. AVICENNE, *Sifa*, II, p. 622. — ¹⁰ AVICENNE, *Najāt*, pp. 433, 9, 437. *Icharat*, p. 405. — ¹¹ *Commentaria in Aristotelem Graeca*, Themistii in Aristot. *Metaphysi. librum. vol. V*, pars V, S. Landauer, Berlin 1902, p. 37.

למלך ואלה שם שלמה *
 ואלה שמות המלכים אשר יצאו למלחמה על המלך *
 ואלה שמות המלכים אשר יצאו למלחמה על המלך *
 ואלה שמות המלכים אשר יצאו למלחמה על המלך *

והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *

והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *

והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *
 והנה המלך יצא למלחמה על המלך *

30 P א.ב.

12 Litt. plérophorie. — 13 D. CHWOLSOHN, Die Ssabier und der Ssabismus, vol. I, Texte IV, extrait de Kitab al-Milal wal-Nihal de Schahrastani, sect. 45, p. 450, St Petersburg 1958.

DEUXIÈME PARTIE

du chapitre cinquième de la cinquième base :

DES APOLOGIES QUE FONT CEUX QUI DISENT QU'ILS RENDENT UN CULTÉ AUX ANGES PAR LE MOYEN D'UNE IDOLÂTRIE

Première apologie ¹² : Des Indiens disent : chacune des régions du monde et chacun des peuples humains a un ange spirituel qui le gouverne. C'est pourquoi il convient que tout peuple rende un culte à l'ange qui le gouverne, l'honore et l'adore. Et cette intelligence (rend un culte) à celle qui est au-dessus d'elle, et ainsi de suite jusqu'à ce que l'adoration se transmette à l'intelligence qui se tient devant la grandeur créatrice de l'univers, et, comme il convient, elle la glorifie, la loue et l'exalte, et en proclame sans cesse la sainteté. Et parce que l'intelligence est spirituelle et invisible, nécessairement une statue lui a été dressée et en est la représentation, pour que tout homme la connaisse facilement et que toute (chose) aille à elle et n'oublie pas son souvenir.

Deuxième apologie : Ils disent : tout homme sait nécessairement qu'une statue faite de mains (d'homme) en pierre taillée, en bois sculpté ou en cuivre fondu, étant sans vie et insensible, ne peut pas être, volontairement pour une des créatures, cause d'utilité ou de perte ¹³. Et l'idôlâtrie s'est trouvée dans le monde dès avant le déluge et voici qu'elle se trouve (encore) en ce jour. Or si l'adoration par l'intermédiaire d'une statue n'était pas pour (l'homme) spirituel une chose utile, comment des hommes savants auraient-ils été induits durant tout ce laps de temps dans une telle erreur qui n'était même pas cachée aux simples et aux ignorants. Il reste donc que celui qui rend un culte à une statue, rend un culte à un esprit qui est bon et non pas à un démon, parce que le démon, quoiqu'esprit, est cependant mauvais et nuisible et n'est pas digne qu'on lui rende un culte ¹⁴.

C'est grâce à la bienveillante assistance de Monsieur le Professeur Henri-Charles Puech, envers qui nous sommes tenus par une dette de reconnaissance, que nous avons pu repérer les sources de cette deuxième partie. — ¹⁴ D. CHWOLSOHN, *Die Ssabier*, vol. II, texte XLI d'*el-Makrisi*, sect. 4, pp. 608-609.

Troisième apologie : * Ils disent : Que l'homme vil et (venant) de la poussière pense être digne de rendre un culte à Dieu que les anges même ne sont pas capables de proclamer saint, comme il Lui est dû, c'est une faute et une sottise. Mais
 5 il faut que l'homme rende un culte à l'ange qui est proche de lui; et celui-ci à celui qui est au-dessus de lui, et ainsi de suite de l'un à l'autre, ils s'offrent gloires, louanges et exaltations avec des voix de triomphe, les (êtres) matériels, d'une manière matérielle, les (êtres) spirituels, d'une manière spirituelle¹⁵. De
 10 même que si un homme ignorant, misérable, indigent, disait : moi je ne sers que le roi des rois, en vérité toute sa vie il serait misérable et n'atteindrait pas son but. Cependant il lui est bon de servir celui qui est au-dessus de lui, et celui-là, un autre; et ainsi de suite jusqu'à ce que le service atteigne le roi des rois.
 15 Il en est de même de celui qui possède un petit jardin, s'il disait : moi je n'arrose ce jardin qui est à moi qu'avec le grand Euphrate. C'est pourquoi, ou bien cela ne lui arrivera jamais, ou si cela lui arrive, son jardin sera complètement inondé et son rêve évanoui.

20 Quatrième apologie : Ils disent : s'il y a pour chaque peuple un ange qui le gouverne et qui s'occupe de ses biens, comment n'est-il pas bon que (ce peuple) rende à celui-ci un culte et lui rende grâce?

Cinquième apologie : D'autres disent : à tout hom-
 25 me parfait et illustre qui était mort dans les temps anciens, une statue était érigée, afin que par cette statue son nom ne fût pas oublié et que d'autres également l'imitâssent.

Sixième apologie : D'autres disent : Dieu — louange à sa bonté — et les anges sont des corps subtils et lumineux, et
 30 possèdent des formes extraordinaires et sublimes. C'est pourquoi pour chacun d'entre eux a été représentée une figure qui lui ressemble, pour qu'en elle il soit connu et adoré¹⁶.

¹⁵ *Ibid.*, texte XLI, sect. 5, pp. 609-611. — ¹⁶ D. CHWOLSOHN, *Die Ssabier*, vol. II, texte II, extrait de *Mourouj al-Zahab* de Mağudi, sect. 13, p. 408.

Septième apologie : D'autres disent : chacun des trois cent soixante degrés de la sphère a un ange particulier qui opère en lui. * Cette opération se manifeste à l'entrée du soleil à ce degré et à son observation avec les autres étoiles. Et parce
 5 que, durant plusieurs milliers d'années, il s'est formé au soleil une forme active d'une action extraordinaire et utile, les sages anciens, quand un tel événement avait lieu, dressaient une statue à la ressemblance du degré et de cette forme¹⁷. Ainsi ceux qui (vinrent) après eux, adorant et honorant cette statue, recueillent
 10 de l'ange qui gouverne ce degré des avantages. C'est l'œuvre des maîtres de magie.

Récit : Il faut savoir que les Grecs, avant le temps d'Alexandre, ont bâti de nombreux temples et sanctuaires au nom des armées spirituelles et des luminaires célestes. Ils y éta-
 15 blirent des prêtres et des ministres, y accomplirent des cérémonies (de culte) et des prières, et leur firent des offrandes (à la suite de vœux). C'est pourquoi, ils ont bâti un temple à la cause première, c'est-à-dire au Dieu caché; un temple à l'effet premier; un temple, à l'âme; un temple à la forme, c'est-à-dire, l'image;
 20 et tous ces temples, ils les ont faits circulaires. Mais à Cronos, ils ont élevé un temple hexagonal; à Zeus, triangulaire; à Arès, rectangulaire; au soleil, quadrangulaire; à Aphrodite, triangulaire qui a à l'intérieur un carré; à Hermès, triangulaire qui a à l'intérieur une ligne; et à la Lune, octogone. Sur chacune de
 25 ces figures, ils ont beaucoup d'opinions; le temps nous manque pour les rappeler¹⁸.

Exposé de l'Église :

Contre toutes ces apologies, nous disons : nous avons été confirmés par des preuves rationnelles et «écrites» qu'il y a un
 30 Dieu créateur de cet univers par (libre) volonté et non par nature, qui fait mourir et qui fait vivre, qui appauvrit et enrichit.

¹⁷ CHWOLSOHN, vol. II, p. 739, 9. Les Sabéens fabriquent des idoles selon la forme de chaque planète. — ¹⁸ CHWOLSOHN, vol. II, texte II de Maçudi, sect. 1, p. 367.

Mais qu'il y ait des anges préposés aux régions et aux peuples, nous l'avons appris de l'Écriture par une obscure allusion. Or négliger ce dont nous avons saisi la certitude à l'aide d'une démonstration nécessairement recevable, pour rendre un culte à ce qui ne nous a été transmis que par allusion, c'est bien insensé et absurde.

I

INDEX DES NOMS PROPRES

(Cette table et les suivantes renvoient à la pagination placée entre crochets. Le premier chiffre de référence indique la page du texte, et le second, en italique, la ligne).

<p>ⲁⲃⲣⲁⲃⲁⲛ Abraham 14, 1. ⲁⲃⲁⲛ Edom 40, 3. ⲁⲃⲁⲛ Adam 60, 2, 2, 8, 10. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Eunomius 76, 22; 80, 10. ⲁⲃⲁⲛ Ophir 68, 12. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Origène 78, 18. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Jérusalem 14, 12; 40, 11, 15, 19, 24. ⲁⲃⲁⲛ Job 14, 3; 56, 25; 58, 23. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ (ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛⲓⲁ) Jean Chrysos- tôme 56, 11, 25; 68, 25; 86, 10; 90, 19. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Israël 40, 22; 42, 3, 10. — Israélite 42, 24. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ le Calomniateur 58, 4. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Dieu 10, 9; 12, 1, 2, 25; 14, 16, 20; 16, 7, 15; 18, 8, 9, 19; 22, 14, 19; 26, 5; 28, 5, 23, 24; 34, 1; 36, 24, 25, 25, 25; 38, 17; 40, 21; 42, 3, 10; 44, 2; 48, 20, 21; 50, 9; 58, 12, 23; 62, 7; 64, 11; 66, 1, 4; 68, 20, 25; 70, 4, 21; 72, 5; 76, 15, 24; 78, 10, 10, 15; 82, 13, 13, 24; 86, 9, 14, 23; 88, 1, 4, 7, 8, 13, 14, 19, 21; 90, 14; 94, 9; 102, 2, 22; 104, 15, 24. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Elisée 68, 10. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Alexandre 104, 11. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Amphiloque 70, 14; 76, 3. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Etienne 42, 7. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Aphrodite 104, 19. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ (ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛⲓⲁ) Epiphane de Chypre 58, 10. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Ephrem 58, 9; 80, 8. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Arien 94, 11, 16.</p>	<p>ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Arès 54, 7, 8; 104, 18. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Ἀρχαὶ Principautés 34, 17; 70, 1, 3. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Jérémie 42, 17; 44, 4, 5. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Hermès 54, 15, 16; 104, 20. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Isaïe 28, 24; 34, 15; 40, 2; 42, 16, 20; 44, 8, 17, 20. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Assyrien 14, 14.</p> <p style="text-align: center;">ⲁ</p> <p>ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Basile 56, 19; 62, 15; 70, 14; 76, 3, 21; 80, 9. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Bosra 40, 3. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Balaam 68, 10. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ (Vénus) 54, 11, 15. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Bar Képha (Moïse) 46, 16; 60, 1; 62, 19; 70, 7.</p> <p style="text-align: center;">ⲁ</p> <p>ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Gabriel 52, 17. ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Gédéon 68, 11. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ (ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛⲓⲁ) Grégoire de Nysse 56, 10, 18; 62, 14. — (ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛⲓⲁ) — le Théologien 46, 1; 56, 10; 66, 3, 26; 68, 4; 76, 7; 78, 8; 84, 4; 86, 4.</p> <p style="text-align: center;">ⲁ</p> <p>ⲁⲃⲁⲃⲁⲛ David 14, 6; 30, 3; 34, 15; 38, 18; 48, 8; 50, 22; 52, 15; 84, 7. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Diodore 68, 6. ⲁⲃⲁⲃⲁⲃⲁⲛ Denys 28, 21; 30, 17; 46, 2; 74, 23; 80, 2 (aréopagyte); 84, 23; 94, 14.</p>
---	--

דניאל Daniel 14, 15; 32, 5; 34, 16; 42, 13;
44, 18; 50, 9; 52, 3, 17; 68, 11.

מ

אגרות Agar 14, 1.

מדינת הודו Indiens 100, 6.

י

זעוס Zeus 54, 5, 6; 104, 18.

זכריה Zacharie 14, 18; 40, 9, 14; 70, 17.

ז

זכריהו Ezéchiel 28, 22; 30, 1; 34, 16; 40, 21;
44, 18.

זכריות Vertus 30, 9, 19; 32, 23; 36, 14, 14,
15, 15, 16, 19; 38, 8, 9; 54, 8.

זכריהו 34, 17; 70, 2.

זנאניאס Ananias 52, 4.

ת

תמותהו Timothée 86, 11.

י

יודא Juda 40, 16.

יונהו Jean l'Evang. 90, 11.

— Jean 58, 3.

— (יונהו) — de Bosra 56, 11;
58, 1.

יוון Grec 50, 14; 104, 11.

יוסף Joseph 14, 19; 92, 2.

יזעק Isaac 48, 6.

יעקב Jacob 12, 24; 14, 1; 48, 6.

— (יעקב) de Saroug 58, 11; 62, 16.

— (יעקב) d'Edesse 56, 11; 58, 2.

ישוע Jésus 84, 25; 94, 15.

— (ישוע) Bar Nun 34, 14; 44, 14.

כ

כרובים Chérubin 14, 10, 10, 11; 30, 3, 4, 6, 18;
32, 17; 34, 16; 38, 7, 7, 15; 42, 3, 4; 54, 3;
68, 26; 94, 24.

ל

לוט Lot 14, 1.

מ

משה Moïse 30, 23; 42, 13, 21, 22, 23; 50, 8;
58 12; 62, 20.

— Voir Bar Képha.

מזבחות Trônes 28, 21, 22; 30, 1, 6, 18; 32,
19; 34, 16, 17; 38, 8, 8; 54, 5.

מטות Methode 80, 2.

מחיה Michée 42, 14.

מיכאל Michel 50, 11, 15.

מישאël Mišaël 52, 4.

מלאכיה Malachie 36, 17.

מלאכים Ange *passim*.

מלה Verbe 66, 8; 70, 2; 88, 8, 19; 94, 12.

מצרים Egypte 50, 22.

מדינות Dominations 30, 8, 19; 32, 21; 34, 17;
38, 8, 8; 54, 6.

משיח Seigneur 12, 25; 14, 3, 22; 30, 2; 34, 21;
36, 15, 16, 18; 38, 18, 21, 25; 40, 4, 4, 14,
15, 16, 18, 24; 42, 13, 15, 15, 17, 17, 21,
22; 44, 4, 6, 6, 7; 48, 8; 52, 15; 62, 22; 84,
6, 8; 88, 22; 92, 14; 94, 2, 12.

מריה Marie, mère de Jésus 14, 18; 92, 2.

— — , mère de Marc 48, 2.

משיח Christ 36, 12.

נ

נבוכדנאצר Nabuchodonosor 48, 21.

ס

שטן Satan 74, 17.

שכריות Iscariote 50, 5.

שרפים Séraphins 28, 23; 30, 1, 5, 18; 32, 11;
34, 16; 38, 4, 7, 15; 42, 19; 44, 8, 9, 11;
54, 2; 68, 26; 94, 19.

ספרים 44, 10.

ע

עברית Hébreu 32, 11, 18; 34, 11.

עלית Church 28, 1; 32, 1; 34, 14; 36, 4; 38,
19; 40, 1; 42, 4, 5, 6; 56, 7; 58, 7;
64, 12.

— hiérarchie 28, 18, 18, 20; 30, 7, 10, 11,
13, 14, 21, 22.

עלית 28, 16; 84, 24; 94, 13, 14, 19; 104,
23.

כַּיִל Azarias 52, 4.

אָמֹס Amos 42, 15.

א

פֹּאֵל Paul 16, 1; 34, 17; 36, 10; 44, 19; 48, 4; 54, 12; 70, 3; 72, 6; 84, 7; 86, 17.

פִּיֶּרֶה Pierre 36, 8; 44, 16.

פִּילִיפֵּה Philippe 14, 23; 70, 17.

פֶּרֶס Perse 50, 10, 12, 13.

פֶּרֶעֶה Pharaon 48, 19.

פֶּרֶעֶה Euphrate 102, 13.

ט

יֵטֵר Tyr 48, 20.

ע

קֹלוֹסִיִּים Colossiens 90, 19.

קֹרְנֵילִיִּים Corneille 44, 16; 70, 16.

קִירִילִיִּים Cyrille 68, 6; 80, 4.

קְלֵדוֹנִיִּים Clédonius 86, 5.

קְרוֹנוֹס Cronos 54, 4; 104, 17.

י

יְרוּחַ Esprit (Saint) 66, 8; 76, 6; 78, 2; 88, 19.

יְרֻחַיִם Archanges 30, 14; 34, 7, 9; 38, 9, 10; 54, 17.

יְרֻחַיִם — 30, 20.

יְרוּחַיִם Puissances 30, 12, 19; 34, 5, 8; 36, 13; 38, 9, 9; 54, 12; 76, 22.

ז

זֵרֵה Démon 10, 16; 12, 4; 48, 12, 13, 15, 16, 17; 50, 4; 100, 23, 23.

זֵרֵה et זֵרֵה Puissances 30, 11, 19; 34, 2, 16, 17; 36, 13; 38, 9, 9; 54, 10; 70, 1, 4; 76, 22; 80, 4.

זֵרֵה Simon 48, 2, 3.

ה

הֵאוֹדוֹרוֹס Theodore 68, 7.

הֵאֶמִיסְטִיוֹס Thémistius 98, 23.

III

INDEX DES CITATIONS BIBLIQUES

ANCIEN TESTAMENT

Genèse	
xvi, 7	15, 3
xviii, 2	15, 3
xix, 1	15, 3
xxviii, 12	15, 1
xxxii, 2-3	15, 2
xlvi, 15-16	49, 9
Exode	
vii, 1	37, 39
xxxix, 10-13	33, 6
Nombres	
xxii, 31	69, 15
Deutéronome	
xxxii, 8	51, 12
Josué	
v, 14	35, 24
v, 15	45, 20
II Samuel	
xxiv, 16	15, 19
Juges	
vi, 21	69, 15
Rois	
I. xxii, 19	43, 19
II. ii, 11	69, 14
xix, 35	15, 21
Job	
i, 6	15, 5
iv, 18	15, 6
v, 1	15, 7
xxxviii, 7	15, 8; 59, 32

Psaumes

viii, 6	15, 10; 85, 12
xviii, 11	15, 16
xxiv, 7-10	37, 25; 41, 1
xxxiii, 6	63, 27
xxxiv, 8	49, 11
xliv, 21	91, 5
l, 1	37, 39
lxxviii, 44-49	51, 34
lxxx, 2	15, 16; 31, 9
xc, 11	15, 11
xcvii, 7	15, 12
xcix, 1	15, 17
ciii, 20	35, 33
ciii, 21	35, 1; 37, 26
civ, 4	15, 13; 35, 24, 33
cxlviii, 1-2	15, 14; 53, 22
Isaïe	
vi, 1	45, 24
vi, 2	31, 2; 35, 25
vi, 5	43, 21
vi, 6-7	43, 25
vii, 14	45, 29
xiv, 13	49, 30
lxiii, 1	41, 4
lxvi, 1	63, 10
Jérémie	
i, 4	43, 22
Ezéchiel	
i, 26	29, 33
ix, 3-5	43, 3
x, 1	35, 26
x, 6	45, 25
xxviii, 2	49, 28
xxxix, 9	49, 26
Daniel	
iii, 49-50	15, 22; 53, 5
iv, 11	15, 24

VI, 23	15, 25
VII, 9	43, 18; 45, 26
VII, 10	33, 10
IX, 21	53, 23
X, 5, 6	69, 21
X, 12-13	35, 26; 51, 17
X, 20-21	51, 20

Amos

VII, 7; IX, 1	43, 20
-------------------------	--------

Zacharie

I, 12-14	41, 26
II, 7-8	41, 16

Malachie

II, 7	37, 29
-----------------	--------

NOUVEAU TESTAMENT

Matthieu

I, 20	15, 27
VI, 4	89, 6
VI, 9	89, 7
XVIII, 10	47, 35

Marc

XIII, 25	37, 25
--------------------	--------

Luc

I, 11, 26; II, 9	15, 27
II, 15	53, 26
XV, 10	53, 26

Jean

I, 51	15, 29
V, 4	53, 10
XX, 12	69, 22
XX, 29	89, 32

Actes

I, 10	15, 30
VII, 53	43, 11
VIII, 26	15, 32
X, 5	45, 23
XII, 15	49, 4
XVII, 26	51, 12

Romains

VIII, 38	17, 2
--------------------	-------

Corinthiens

I, IV, 9	17, 3
— XI, 10	49, 6
II, XI, 23	37, 20
— XII, 2	45, 27

Ephésiens

I, 21	35, 27
III, 10	71, 6

Colossiens

I, 16	35, 27
-----------------	--------

I Timothée

VI, 16	73, 7
------------------	-------

Hébreux

II, 7	85, 12
II, 16	17, 4
XI, 38	87, 23

Jacques

I, 17	39, 21
-----------------	--------

I Pierre

V, 1	37, 17
----------------	--------

Apocalypse

XXII, 8-9	91, 21
---------------------	--------

GRÉGOIRE DE NYSSE		
<i>Oratio Catechetica</i> VI	P.G. XLV, 28 A	57, 30
<i>In infantibus...</i>	P.G. XLVI, 172 D	57, 26
	non identifié	63, 19
JEAN CHRYSOSTOME		
<i>De Incomprehens. Dei natura</i> , II, 4	P.G. XLVIII, 714	87, 24
— — — III, 1	— — 720	71, 3
<i>In Epist. I ad Coloss., hom.</i> III, 1	P.G. LXII, 317	91, 31
<i>In Epist. I ad Timoth., hom.</i> IV, 1	— — 521	87, 17
<i>In Job</i>	non identifié	57, 34
JEAN DE BOSRA		
<i>Messe, Prière sur le voile,</i>	RENAUDOT, <i>Liturg. Orient.</i> , II, 422	59, 2
JACQUES D'ÉDESSE		
<i>Lettre 13 à Jean</i> , Br. Mus. Add. 12.172, 115 r ^o in fine		59, 7
JACQUES DE SAROUG		
<i>Homélie sur l'Hexaméron</i>	éd. BEDJAN, III, 10	63, 22
— — —	III, 19	59, 20
MÉTHODE D'OLYMPE		
<i>Liber de resurrectione</i> , X	P.G. XVIII, 277 B	81, 5
ORIGÈNE		
<i>Cf. de Principiis</i> , I, 6, 3	P.G. XI, 169 BC	79, 29
THÉMISTIUS		
<i>in Aristot. Metaph.</i> , V, 5	p. 37	99, 33

V

TABLE DES MATIÈRES

INTRODUCTION	5
CINQUIÈME BASE : DES ANGES.	10
CHAPITRE I : <i>DE L'EXISTENCE DES ANGES</i>	10
I ^{re} PARTIE : <i>De l'établissement de leur existence</i>	10
1 ^{re} section : Des preuves rationnelles qui établissent cette ques- tion (4 preuves)	10
2 ^e section : Des témoignages « écrits » qui établissent cette question (8 témoignages)	13
II ^e PARTIE : <i>De l'opinion de ceux qui nient l'existence des anges</i>	17
1 ^{re} section : De leurs objections rationnelles (3 objections)	17
2 ^e section : Des réfutations de ces objections	19
III ^e PARTIE : <i>Par quelles preuves les philosophes païens établissent-ils l'existence des anges?... (7 preuves)</i>	21
<i>Explication de l'Église</i>	29
CHAPITRE II : <i>DU NOMBRE DES CHŒURS DES ANGES...</i>	29
I ^{re} PARTIE : <i>Du nombre de leurs chœurs selon la tradition</i>	29
1 ^{re} section : Du nombre de classement des chœurs	29
2 ^e section : Figures dans l'Ancien Testament	31
II ^e PARTIE : <i>Des noms des (êtres) célestes</i>	33
1 ^{re} section : D'où prennent-ils leurs noms?	33
2 ^e section : Par qui a été transmise la tradition de ces noms?	35
3 ^e section : Nom général d'anges?	35
III ^e PARTIE : <i>De leur initiation les uns par les autres</i>	39
1 ^{re} section : Que chaque chœur initie celui qui est inférieur	39
2 ^e section : Par leur intermédiaire l'initiation parvient jus- qu'à nous (4 témoignages)	41
3 ^e section : Par quels moyens dirigent-ils les hommes?	45
4 ^e section : Les chœurs célestes ont-ils été illuminés, lorsqu'ils ont été rangés, ou <i>vice versa</i> ?	45

IV ^e PARTIE : <i>Que les êtres spirituels guident toutes les natures créées</i>	41
1 ^{re} section : Chacune des personnes humaines	47
2 ^e section : Chaque peuple et chaque nation	51
3 ^e section : Anges préposés aux quatre éléments	51
4 ^e section : Ange pour chaque sphère	53
CHAPITRE III : <i>DE LA CRÉATION DES ANGES ET DE LEUR NATURE</i>	57
I ^{re} PARTIE : <i>De leur création</i>	57
1 ^{re} section : Est-elle antérieure, ou non, à celle des êtres sensibles?	57
2 ^e section : Pourquoi Dieu a-t-il créé les Anges?	67
II ^e PARTIE : <i>De la nature des anges</i>	28
1 ^{re} section : Quelle est la nature des anges	67
2 ^e section : Que les anges sont finis	69
3 ^e section : Que les anges sont immortels et incorruptibles	71
4 ^e section : Que les anges ont le libre arbitre	73
5 ^e section : Sont-ils de même nature ou non?	79
CHAPITRE IV : <i>DE LA COMPARAISON DES ANGES AVEC LES HOMMES</i>	83
I ^{re} PARTIE : <i>Les anges sont supérieurs aux hommes parfaits</i>	83
1 ^{re} section : Des preuves rationnelles (10 preuves)	83
2 ^e section : Des témoignages « écrits » (4 témoignages)	85
II ^e PARTIE : <i>Supériorité des hommes parfaits sur les anges</i>	87
1 ^{re} section : Des objections (6 objections)	87
2 ^e section : Réfutations selon nous	91
CHAPITRE V : <i>DES OPINIONS QUE LES PAÏENS ONT EUES SUR LES ANGES</i>	95
I ^{re} PARTIE : <i>Des théories des philosophes (13 théories)</i>	95
II ^e PARTIE : <i>Des apologues de ceux qui rendent un culte idolâtrique aux anges (7 apologues)</i>	105
Exposé de l'Église	105
I. Index des noms propres	109
II. Index des noms remarquables	112
III. Index des citations bibliques	113
IV. Index des auteurs cités	115
V. Table des matières	117

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 5

LA LETTRE A PATRICIUS DE PHILOXÈNE DE MABBOUG

ÉDITION CRITIQUE DU TEXTE SYRIAQUE
ET TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

René LAVENANT, s.j.

*Ouvrage publié avec le concours
du Centre National de la Recherche Scientifique*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

**LA LETTRE A PATRICIUS
DE PHILOXÈNE DE MABBOUG**

ÉDITION CRITIQUE DU TEXTE SYRIAQUE

ET TRADUCTION FRANÇAISE

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOME XXX. — FASCICULE 5

LA LETTRE A PATRICIUS DE PHILOXÈNE DE MABBOUG

ÉDITION CRITIQUE DU TEXTE SYRIAQUE
ET TRADUCTION FRANÇAISE

PAR

René LAVENANT, s.j.

*Ouvrage publié avec le concours
du Centre National de la Recherche Scientifique*

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Cie, ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

IMPRIMI POTES

Beyrouth, le 1er janvier 1963

Abd. DAGHER, s.j.

Praep. Prov. Prox. Orient.

IMPRIMATUR

Paris, le 9 janvier 1963

Émile BLANCHET,

Archevêque de Philippopolis

Recteur de l'Institut Catholique de Paris

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS TRICESIMUS

F. GRAFFIN

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS TRICESIMUS

- I. — Louis MARIÈS et Charles MERCIER.
Hymnes de saint Éphrem conservées en version arménienn.
- II. — Micheline ALBERT.
Le candélabre du sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus.
VII. *Des Démons.*
- III. — Robert P. BLAKE et Maurice BRIÈRE.
The Old Georgian version of the Prophets. Apparatus criticus.
- IV. — Antoine TORBEY.
Le candélabre du sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus.
V. *Des Anges.*
- V. — René LAVENANT.
La Lettre à Patricius d'Édesse de Philoxène de Mabboug.
- Table des matières des tomes XXI à XXX.

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET Ce, ÉDITEURS

LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

1963

INTRODUCTION

La Lettre de Philoxène de Mabboug¹ à Patricius d'Édesse, dont nous publions pour la première fois le texte syriaque original intégral et la traduction française, n'est pas totalement inconnue.

Il y a en effet bientôt trente ans que le Père Irénée HAUSHERR, dans la *Revue d'Ascétique et de Mystique*, publiait une analyse de ce document². Il s'y référait à un manuscrit syriaque inédit, le Vaticanus 125 (folio 145 r° b - 158 r° b)³. De ce texte — ou d'une copie tout à fait semblable — il existe une vieille *version grecque* qui, elle, a été imprimée plusieurs fois, sans pour cela réussir à s'imposer à l'attention des érudits⁴. La première édition a été donnée à Leipzig, en 1770, par Nicéphore Théotoki. Une deuxième édition du même texte grec parut à Athènes en 1895. Entre ces deux éditions se place celle que le cardinal Angelo Maï avait réalisée d'après un manuscrit grec du Vatican⁵. Des deux textes grecs ainsi publiés, c'est, d'après le Père Hausherr, celui de Maï qui rend le plus fidèlement le texte syriaque tel que le Vaticanus 125 nous le fait connaître.

Cependant ces trois éditions du texte grec ont commis la même erreur en attribuant notre document, non pas à Philoxène, mais à un nestorien, Isaac de Ninive, écrivain de la fin du VIIe siècle. Et pour comble, Isaac est censé s'adresser à saint Siméon Stylite qui vivait au VIe siècle! J.-B. Chabot, dans son ouvrage sur

¹ Sur la vie, la personnalité et les œuvres de Philoxène de Mabboug, cf. E. A. Wallis BUDGE, *The Discourses of Philoxenos, bishop of Mabbôgh*, London 1893-1894, II, pp. xvii-lxvi. — A. BAUMSTARK, *Geschichte der syrischen Literatur*, Bonn 1922, pp. 141-144. — Rubens DUVAL, *Littérature syriaque*, Paris 1907, pp. 354-356. — BARDENHEWER, *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, IV, Fribourg 1924, pp. 417-421. — I. ORTIZ DE URBINA, *Patrologia syriaca*, Rome 1958, pp. 147-150. — VACANT et MANGENOT, *Dictionnaire de Théologie catholique*, art. Philoxène, col. 1515 (E. Tisserant). — Cf. surtout la thèse du P. A. DE HALLEUX, Louvain, à paraître en juin 1963, qui n'a pas pu être utilisée.

² I. HAUSHERR, *Contemplation et Sainteté. Une remarquable mise au point par Philoxène de Mabboug* († 523), dans RAM, 14 (1933), pp. 171-195.

³ D'après Mr l'Abbé SAUGET et le Chanoine VAN LANTSCHOOT, ce manuscrit remonterait au XIIe ou au XIIIe siècle.

⁴ HAUSHERR, p. 171.

⁵ A. MAÏ, *Nova Patrum Bibliotheca*, Rome 1871, T. VIII, III, pp. 157-187.

Isaac de Ninive⁶, a fait justice de ces erreurs, en établissant que la Lettre doit être attribuée à Philoxène de Mabboug, ainsi que l'attestent le Vaticanus 125 et tous les autres manuscrits syriaques que nous connaissons. Cependant, pour être exact, il faut ajouter avec le Père Hausherr, que les numéros 8-15 de l'édition Maï sont réellement d'Isaac de Ninive, et que ce passage a été substitué à une partie du texte syriaque qui n'a pas été traduite en grec.

Après ces indispensables préliminaires sur l'histoire du texte, le Père Hausherr passe à l'analyse de la lettre de Philoxène, et il conclut à la nécessité « de tirer enfin de l'oubli les écrits spirituels de Philoxène de Mabboug »⁷.

Pour sa part, le Père Hausherr avait l'intention d'éditer cette lettre de Philoxène, puisque quelques courts fragments seulement en avaient déjà été publiés, notamment par I. Rahmani et M. Kmosko⁸. Mais diverses circonstances l'ayant empêché de poursuivre ce travail, il a eu l'extrême amabilité de nous transmettre, par l'intermédiaire du Père Graffin, la photographie du Vaticanus 125, ainsi que les microfilms des autres manuscrits rassemblés en vue de l'édition projetée. Nous ne saurions trop le remercier d'avoir facilité notre tâche avec un tel désintéressement. Qu'il veuille bien trouver ici l'expression de notre gratitude.

Nous avons donc à notre disposition les microfilms de tous les manuscrits syriaques de notre texte, soit, outre le Vaticanus 125, six manuscrits du British Museum, un de Cambridge et un de Berlin. Dès le commencement de notre lecture, il est apparu avec évidence que le texte du Vaticanus 125 était sensiblement différent de celui que donnent tous les autres manuscrits. Le texte de ces derniers est deux fois plus long et d'une rédaction plus homogène. Dans le Vaticanus 125, les points de suspension qui terminent plusieurs paragraphes⁹ donnent à penser que le copiste a volontairement fait des coupes dans le texte qu'il transcrivait. En outre, beaucoup de passages sont rédigés de manière

⁶ J.-B. CHABOT, *De sancti Isaaci Ninivitae vita, scriptis et doctrina*, Lovanii 1892, pp. 12-15.

⁷ HAUSHERR, p. 195.

⁸ Ainsi RAHMANI, *Studia syriaca*, Charfé (Liban) 1909, IV, pp. 90-93, d'après un manuscrit de Charfé, avec collation du Vaticanus syriacus 125. De même Kmosko, utilisant le Vat. 125, Rahmani, 2 mss syriaques du British Museum et le texte grec de Maï, a publié l'histoire d'Adelphe et d'Asuana dans *Patrologia syriaca* III, p. CCII-CCXI.

⁹ Ainsi par exemple aux fol. 147ro a, 148ro a.

différente, abrégés ou supprimés purement et simplement. D'autres ont été ajoutés, dont on ne trouve l'équivalent dans aucun des autres manuscrits. Il est clair qu'avec le Vaticanus 125, nous avons affaire à un remaniement du texte primitif, peut-être dans le sens d'une polémique anti-origéniste. Un indice assez révélateur nous serait fourni par la liste d'hérétiques énumérés par le Vaticanus 125 (fol. 155 bis v° b) et les versions grecques éditées par Théotoki et Maï (n° 35). Le nom d'Origène figure en tête de cette liste, suivi de ceux de Valentin, Bardesane, Marcion, Mani. D'entrée de jeu, on pouvait se demander avec le Père Hausherr, « si vraiment Philoxène a mis Origène au nombre des hérétiques »¹⁰. En fait, il n'en est rien, car le nom d'Origène est absent de tous les autres manuscrits. Par contre ceux-ci mentionnent le nom de Jean l'Égyptien qui, lui, est bel et bien un adversaire combattu par Philoxène, à l'occasion de sa polémique contre Étienne Bar Sudaïli¹¹.

Le Vaticanus 125 offre donc un texte trop dissemblable de celui des autres manuscrits pour permettre la collation précise des divergences qu'il manifeste. Pour faciliter toutefois la comparaison des deux rédactions, nous avons jugé bon d'insérer, à la fin de ce fascicule, une table où sont notées les correspondances du Vaticanus 125 et du texte grec édité par Maï, avec les paragraphes de la présente édition. On pourra d'ailleurs se rendre compte que le Vaticanus 125 conserve l'essentiel de la pensée de Philoxène.

Quant au texte syriaque édité par I. Rahmani d'après un manuscrit de Charfé, il ne s'agit que d'un fragment assez bref correspondant aux paragraphes 108-111 de notre édition (§§ 37-39 dans Maï), et par ailleurs il a déjà été collationné par M. Kmosko¹². A quelques détails près, nous avons suivi ce dernier pour l'établissement du texte dans le passage en question.

Ayant ainsi éliminé le Vaticanus 125 et le fragment de Rahmani, il nous reste un ensemble de huit manuscrits qu'il nous faut maintenant décrire¹³. Le groupe le plus important est constitué par les six manuscrits du British Museum.

¹⁰ HAUSHERR, p. 191, note 65. — ¹¹ A. L. FROTHINGHAM, *Stephen Bar Sudaïli, the Syrian Mystic and the Book of the H. Hierotheos*, Leyden 1886, p. 33, 46. — ¹² Cf. *supra* note 8.

¹³ La liste de ces mss est donnée par Baumstark, *o.c.* p. 142, n. 10. Les mss. *Mingana syr.* 480 et 105 (qui recopie 480) n'ont que quelques fragments correspondant à peu près à nos §§ 3-7; 123, 124; 22-24.

LES MANUSCRITS DU BRITISH MUSEUM **A B C D E F**

A. Le manuscrit Add. 14649 décrit par Wright¹⁴ contient, en tout et pour tout, trois œuvres de Philoxène. En tête vient précisément la *Lettre à Patricius d'Édesse* (fol. 180 v° - 200 v°). Puis une lettre à un novice (fol. 200 v° - 202 v°)¹⁵. Et enfin des extraits du commentaire de l'évangile de saint Matthieu (202 v° - 205 v°). Le texte est écrit sur deux colonnes, d'une écriture *serṭô* régulière. Wright date le manuscrit du IXe siècle. Dans la marge du folio 200 v°, à la fin de la *Lettre à Patricius*, une note du scribe nous avertit du très mauvais état du manuscrit d'après lequel il a exécuté sa copie. Il a comparé ensuite son travail avec trois autres manuscrits, en aussi mauvais état, nous dit-il. Le reste de la note est illisible. Ce qui en subsiste nous garantit toutefois le soin et l'attention avec lesquels le scribe a mené à bien son travail. Le titre est répété quatre fois en cours de route et occupe dans le haut toute la largeur des folios 183 v° - 184 r°, 187 v° - 188 r°, 191 v° - 192 r°, 195 v° - 196 r°.

L'œuvre y est qualifiée, non plus de lettre comme au début, mais de « mîmrô » « Discours ou Traité de saint Mar Philoxène à Patricius, moine d'Édesse ». Ce titre, au fond, est tout-à-fait exact. Car, sous le couvert d'une réponse à des questions apparemment diverses, il s'agit bien d'un traité méthodique, quoique rédigé en principe sous forme de lettre. Il arrive assez souvent à Philoxène de se lancer dans de longs développements, sans laisser soupçonner le moins du monde qu'il s'adresse à un correspondant bien déterminé. Signalons aussi qu'entre les deux colonnes du folio 198 r°, le scribe a répété une phrase pourtant déjà présente dans le corps de son texte. Les difficultés rencontrées dans la lecture de son modèle ont occasionné çà et là quelques erreurs, faciles à rectifier grâce aux autres manuscrits.

En résumé, à part les quelques mots illisibles du début, aisément suppléables par une confrontation avec les autres manuscrits, l'Add. 14649 présente un texte très clair, dont la lecture ne pose aucun problème particulier, sinon celui dont nous parlerons plus loin, à propos d'une phrase mutilée commune à la

¹⁴ W. WRIGHT, *Catalogue of the syriac Manuscripts in the British Museum acquired since the year 1838*, London 1870-72, p. 533.

¹⁵ Édition et traduction anglaise par M. OLINDER, *Acta Universitatis Gotoburgensis*, XLVII (1941), p. 21 sq.

plupart de nos manuscrits. A la fin du manuscrit (fol. 205 v°), une deuxième note nous révèle le nom du scribe. Il s'agit du moine Joseph, du monastère de Mar Siméon de Qartamîn qui a exécuté cette copie pour le prêtre Siméon du monastère de Beth... (ici un mot illisible) des Martyrs.

Nous avons suivi ce manuscrit pour l'établissement de notre texte et nous le désignons par la lettre **A**.

B. L'Add. 14621¹⁶ est d'une étendue beaucoup plus considérable que le précédent : 172 folios. Lui aussi contient d'abord deux œuvres de Philoxène : en premier lieu, des extraits des 13 Homélie ascétiques¹⁷. Vient ensuite la *Lettre à Patricius*, qui occupe les folios 39 r° - 72 r°. Suivent diverses œuvres d'Évagre le Pontique. Remarquons aussi la présence de trois lettres de Jean le Solitaire¹⁸. Ce manuscrit en parfait état est écrit sur deux colonnes, en très bel *estranghelô*. Le folio 171 v° donne le nom du scribe : Georges, et la date du manuscrit : 802. Une note du scribe au folio 172 r° précise qu'il a écrit ce manuscrit pour des moines d'Édesse dont il mentionne les noms. Il ne donne aucune indication sur le lieu où il a exécuté son travail.

Nous désignons ce manuscrit par la lettre **B**.

C. L'Add. 14623¹⁹ qui comprend 88 folios est d'une écriture beaucoup moins soignée que les deux précédents, au moins pour la partie contenant la *Lettre à Patricius*. Celle-ci occupe les folios 70 v° - 80 r°, et vient après un choix d'écrits de Jean le Solitaire, d'Évagre (Lettre aux Montagnards) et de quelques homélie de Sévère d'Antioche. Le texte est écrit en *serîô* sur deux colonnes. L'écriture est serrée, et quelques taches rendent ici ou là le texte peu lisible, notamment aux folios 72 v° a ligne 5, 75 v° a ligne 4, 76 r° b ligne 3, 4, 5, 78 v° b ligne 37, 79 v° a lignes 28-35. On a l'impression que le scribe craignant de manquer de place a utilisé au maximum la surface disponible. D'après une note du folio 88 v°, ce manuscrit a été exécuté en Thébaïde d'Égypte, en 823, par Aaron, moine de Mésopotamie, natif de Dara. Il fut offert,

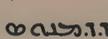
¹⁶ W. WRIGHT, *op. cit.*, p. 756. Il est décrit aussi par William Henry Paine HATCH, *An Album of dated syriac Manuscripts*, Harvard 1946, p. 110.

¹⁷ Édition et traduction anglaise par E. A. Wallis BUDGE, *The Discourses of Philoxenos bishop of Mabbôgh*, London 1893-94. Elles ont été traduites en français par E. LEMOINE, Philoxène de Mabboug, *Homélie*, « Sources chrétiennes » n° 44, Paris « Le Cerf » 1956.

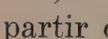
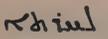
¹⁸ Éditées par L. G. RIGNELL, *Briefe vom Johannes dem Einsiedler*, Lund 1941.

¹⁹ W. WRIGHT, *op. cit.* p. 149.

avec neuf autres manuscrits, au monastère de la Mère de Dieu²⁰, par Isaac, Daniel et Salomon, moines du monastère syrien de Mar Jona dans le district de Maris, quand Cosmas II était patriarche d'Alexandrie, et Jean III patriarche d'Antioche, donc dans les années 851-859.

Le manuscrit tout entier est un palimpseste, et Wright a raison de s'indigner contre le moine Aaron qui a fait presque entièrement disparaître sous son écriture un manuscrit du VIe siècle écrit en petit *estranghelô* sur trois colonnes et contenant des œuvres d'Éphrem. Seul 19 folios ont échappé à la transformation et forment une partie de l'Add. 14574. D'après les titres qui apparaissent encore, le manuscrit devait contenir, entre autres, des Traités d'Éphrem contre Mani, Marcion et Bardesane²¹. Au bas des folios 77 r°, 78 r° et 79 r° de la *Lettre à Patricius*, on peut encore lire le mot écrit à l'envers. Il doit s'agir du Traité d'Éphrem adressé à Domnus.

Si nous passons maintenant à la teneur de ce texte, trois particularités sont à signaler :

a) Au folio 70 v° b, à la ligne 7, il manque quelques lignes à partir de jusqu'à inclusivement²². Pour remédier à cet oubli, le scribe, par l'expression «ad finem» écrite dans la marge, renvoie au bas de la page, où le passage omis est signalé par les mots , ce dernier mot étant la transcription syriaque d'un mot arabe signifiant *erratum*.

b) Mais il y a plus : du folio 71 r° b ligne 11 au folio 71 v° b ligne 5, l'ordre du texte a été complètement bouleversé. Au folio 71 r° b ligne 11, il faut passer directement à la ligne 38. Le rétablissement doit se faire alors dans l'ordre suivant :

- 1) fol. 71 r° b ligne 38 — 71 v° a ligne 32
- 2) fol. 71 r° b ligne 28 — ligne 38
- 3) fol. 71 v° a ligne 32 — 71 v° b ligne 5
- 4) fol. 71 r° b ligne 11 — ligne 28.

²⁰ Le plus célèbre des 4 monastères situés au sud du Wâdi Natroun, c'est-à-dire à Scété selon l'hypothèse la plus vraisemblable. Cf. Evelyn WHITE, *The Monasteries of Wadi Natroun*, 2 vol. New York 1932.

²¹ Éditées par C. W. MITCHELL, A. A. BEVAN et F. C. BURKITT, *St. Ephraem's Prose Refutations of Mani, Marcion and Bardaisan*, 2 vol. Londres 1912 et 1921.

²² L'erreur s'explique par la présence, juste avant le passage omis, du participe Pa'el du verbe , participe que l'on retrouve plus loin sous la forme Ethpa'al. Le scribe est passé de l'un à l'autre par haplographie.

Le texte suit de nouveau un ordre normal, à partir du folio 71 v° b ligne 5. L'ordre dans lequel le scribe a rédigé sa copie est donc le suivant : 4, 2, 1, 3. Pour faire le raccord entre 2 et 1, à la place du $\mu \alpha \sigma$ des autres manuscrits, il a mis : $\delta \rho \kappa \zeta$
 $\eta \theta \iota \kappa \lambda \mu \nu \xi \omicron \pi \rho \sigma \tau \upsilon \phi \chi \psi \omega$

Les modifications dont nous venons de parler concernent dans notre édition les §§ 7-13.

c) Enfin il y a quatre passages omis, mentionnés dans l'apparat critique. Dans notre édition, ils concernent les §§ 20-26, 41-45, 77-78, 92-94.

Au total ce manuscrit est d'une tenue assez négligée. Nous le désignons par la lettre **C**.

D. L'Add. 14580²³ est beaucoup plus soigné que le précédent. Il est écrit en pleine page d'une écriture *sertô* régulière. Il contient un court extrait d'Évagre le Pontique, deux lettres de Jean le Solitaire, et, du même, cinq traités sur la distinction des passions. La *Lettre de Philoxène* occupe les folios 89 v° - 118 r°. Le colophon du folio 149 précise que le manuscrit a été écrit à Édesse en 866. Pas de nom de scribe. Ce manuscrit a appartenu à Abraham Bar Jean qui l'a donné au monastère de la Mère de Dieu à Scété. Le texte de la *Lettre de Philoxène* est complet. Ici ou là, le scribe a allongé les citations d'Écriture, et, en un autre endroit (§ 14 et 15 de notre édition), à propos de la quiétude célébrée par saint Basile et saint Grégoire, il a ajouté une petite incise personnelle qu'il a incorporée au texte.

Nous désignons ce manuscrit par la lettre **D**.

E. L'Add. 12167²⁴ est, en étendue, un des plus considérables de nos manuscrits : il a 299 folios. Il est écrit en *sertô* sur deux colonnes et contient divers écrits monastiques de Chrysostome, Macaire, Marc l'Ermitte, Évagre, Jean le Solitaire. La *Lettre à Patricius* occupe les folios 144 v° - 179 v°. En nombre de passages, l'encre a beaucoup pâli ou est presque effacée, ce qui a nécessité des retouches postérieures. Le manuscrit semble en effet avoir souffert d'une forte humidité et l'encre avoir quelquefois traversé le papier ; ou bien il s'est produit un décalque du texte

²³ W. WRIGHT, *op. cit.* p. 768. HATCH, *op. cit.* p. 155.

²⁴ W. WRIGHT, *op. cit.* p. 771. HATCH, *op. cit.* p. 158.

sur la page d'en face, par exemple folio 152 v° - 153 r°²⁵. Cette copie est datée de 876. Une note du scribe nous apprend qu'il l'a exécutée pour le moine Jean. Une autre note dit que ce manuscrit a été offert avec quatre autres au monastère de la Mère de Dieu des Syriens.

Le texte de la *Lettre de Philoxène* est complet. Ici ou là un mot grec a été ajouté dans la marge en face de son correspondant syriaque : au folio 148 v° b pour le nom de Basile; et au folio 152 r° b pour les « Apôtres ». Aux folios 153 r° et 175 v°, le scribe a inséré entre les deux colonnes un membre de phrase omis par haplographie.

Nous désignons ce manuscrit par la lettre **E**.

F. L'Add. 17185²⁶ comprenant 92 folios contient d'abord des extraits des Homélie ascétiques de Philoxène²⁷. Il donne aussi des extraits de Jean le Solitaire, d'Éphrem et de Jacques de Saroug. De la *Lettre à Patricius* qui occupe les folios 33 r° - 44 v°, il n'est donné aussi que des extraits. Sur les 21 coupes que le scribe a faites dans le texte, 12 sont annoncées par une des formules suivantes : ܠܠܐ ܝܗܘ ou ܠܠܝܢܝܐܝܠܝܘܢ ܝܗܘ ou ܠܠܝܢܝܘܢ ܝܗܘ écrites à l'encre rouge. Tous les passages omis sont signalés dans l'apparat critique. Le texte est écrit en *sertô*, en pleine page. D'après Wright le manuscrit est du Xe ou XIe siècle.

Nous désignons ce manuscrit par la lettre **F**.

LE MANUSCRIT DE CAMBRIDGE **Ca**

L'Add. 2023 de Cambridge²⁸ ne donne lui aussi que des extraits de la *Lettre de Philoxène*. Celle-ci se trouve à la fin du manuscrit, où elle occupe les folios 296 v° - 317 v°. Elle est précédée de canons ecclésiastiques, puis d'extraits de l'Ancien Testament, de Basile, de Jacques de Saroug et d'un passage de la *Lettre de Philoxène aux moines d'Amida*.

Le texte est écrit en pleine page, en *sertô*, et date, semble-t-il, du XIIIe siècle. Le folio 2 v° donne le nom du scribe : Constantin.

²⁵ De même pour les titres qui occupent le haut des fol. 144 v°, 149 v°, 154 va, 174 v°. Notons que le nom de Philoxène y est donné sous la forme ܩܘܠܘܟܝܢܐ sauf au fol. 154 v° où il est donné sous la forme ܩܘܠܘܟܝܢܐ .

²⁶ W. WRIGHT, *op. cit.* p. 338.

²⁷ Cf. note 17.

²⁸ W. WRIGHT, *A Catalogue of the Syriac Manuscripts in the Library of the University of Cambridge*, 1901, II, pp. 600-627.

Au folio 171 r°, une note en arabe précise que ce manuscrit a été vendu en 1591 pour la somme de 120 othmanis, par le prêtre Jacques, fils d'Isaac, fils de Marc, du village de Ba Khudaida, au prêtre Matthieu de Mossoul, fils de Abd-el-Ahad. Le folio 31 r° porte aussi une note marginale en karšūni, faisant état d'une somme de 40 othmanis payés par divers personnages, sans autre précision. On rencontre d'autres notes marginales qui indiquent le sujet dont traite le texte (fol. 298 r°, 308 v°, 312 r°, 314 r°, 315 r°, 317 r°, 317 v°), ou bien signalent une citation de l'Écriture (fol. 305 r°, 306 r°). Le folio 299 r° porte dans la marge une doxologie. Les 33 passages omis sont, sauf en deux cas, annoncés par la formule ܐܠܠܗ ܩܕܝܫܐ écrite à l'encre rouge. Les derniers folios de ce manuscrit sont perdus. Le texte s'arrête en effet brusquement au bas du folio 317 v°, c'est-à-dire au milieu du § 123 de notre édition. Ce folio 317 est assez endommagé. Signalons un trou au milieu du folio 309, qui a fait disparaître un mot dans 5 lignes successives.

Nous désignons ce manuscrit par les lettres **Ca**.

LE MANUSCRIT DE BERLIN **Br**

Le manuscrit de Berlin syriaque n° 199²⁹ a été écrit avant 1379. Notre lettre occupe les folios 63 v° - 115 r°, venant immédiatement après une lettre de Philoxène sur les trois étapes de la vie monastique. Le texte est écrit en *sertô*, en pleine page; il est complet. Les nombreuses variantes qu'il offre par rapport aux autres manuscrits donnent à penser qu'il se rattache à une tradition manuscrite différente. C'est sans doute ce qui explique que, parmi les sept manuscrits que nous venons de décrire, il soit le seul à avoir reproduit correctement le libellé de la deuxième question à laquelle répond Philoxène dans sa *Lettre* (§ 27 de notre édition). Les sept autres manuscrits ont achoppé sur cette phrase, comme en témoigne l'apparat critique en cet endroit. Les mss **A** et **F** donnent un sens acceptable en transformant la particule ܐܠܠܗ exprimant l'alternative en ܐܡ. **B**, **C**, **E**, en conservant cette particule, mais en supprimant ܐܠܠܗ premier terme de l'alternative, ont rendu la phrase incompréhensible. **D** donne une rédac-

²⁹ Preussische Staatsbibliothek n° 199 (Sachau 111), E. SACHAU, *Verzeichniss der syrischen Handschriften der Königlichen Bibliothek zu Berlin*, Berlin 1899, II, pp. 646-654.

tion un peu différente, et la phrase a un sens. Quant à **Ca** il a omis purement et simplement toute la phrase³⁰.

Ceci, entre autres choses, va nous permettre au moins un essai de classement des manuscrits.

REMARQUES SUR L'ENSEMBLE DES MANUSCRITS

Sur les huit manuscrits ainsi examinés, nous en avons donc cinq qui reproduisent, dans son intégralité, le texte de la *Lettre de Philoxène* : **A, B, D, E, Br**. Les trois autres, **C, F, Ca** présentent des lacunes plus ou moins nombreuses et importantes.

Si maintenant on considère le texte lui-même dans sa teneur, on peut discerner, semble-t-il, le groupe **B C E**, qui, outre la variante dont nous avons parlé plus haut, a beaucoup de leçons communes. **D** présente déjà des variantes qui lui sont propres. Ensuite **F** et **Ca**, manuscrits plus récents et dont le texte d'ailleurs est incomplet, s'écartent encore davantage du groupe **B C E**. Quant à **Br**, comme nous l'avons dit, il semble se rattacher à une autre tradition manuscrite, du fait des nombreuses variantes qu'il manifeste par rapport à tous les autres manuscrits. Ainsi, à part **Br**, tous les manuscrits paraissent dériver d'une même source, car, à peu de choses près, ils comportent la même lacune signalée plus haut.

REMARQUES SUR L'ÉDITION ET LA TRADUCTION

Dans l'établissement du texte, nous avons omis les variantes sans intérêt. L'orthographe des noms propres et des mots syriaques transcrits du grec, ainsi que la ponctuation, ont été uniformisées. La division en paragraphes et leur numérotation sont évidemment de nous.

Nous avons cherché plutôt la littéralité de la traduction que l'élégance de la phrase française. La traduction de certains termes techniques du vocabulaire de la théologie spirituelle peut prêter à discussion. Aucun des mots français que nous avons finalement adoptés, n'est tout à fait satisfaisant. Ainsi, des mots comme « contemplation », « quiétude », « impassibilité », « intellect », etc... ne rendent qu'imparfaitement le sens des termes

³⁰ Le Vat. 125, que nous avons écarté pour l'établissement de notre texte, donne lui aussi la formulation exacte de ce passage (fol. 148 r° a).

syriaques, qu'ils prétendent traduire. Pour remédier, autant que possible, à cette difficulté réelle, on trouvera, à la fin de ce fascicule, une table où sont mentionnés les termes techniques importants, accompagnés du mot grec correspondant et des références au texte édité dans ces pages.

Quant aux citations de l'Écriture, le texte que suit Philoxène est en général celui de la Pešittô³¹. Comme sans doute il cite de mémoire, il lui arrive de modifier ou d'abrégé légèrement le texte scripturaire. On a signalé, dans les notes au bas de la traduction, les quelques cas où les citations se rattachent manifestement à une autre version.

*
**

Il nous reste à remercier tous ceux dont l'aide et les conseils nous ont permis et facilité l'élaboration de ces pages. D'abord le R.P. I. Hausherr qui s'est généreusement désisté en notre faveur de l'édition qu'il avait projetée. Nous remercions aussi le R.P. Graffin d'accueillir notre travail dans la *Patrologia Orientalis*, le R.P. Kirchmeyer pour les recherches qu'il nous a aidé à mener à bien, et M. le Professeur Antoine Guillaumont, qui a bien voulu consacrer de nombreuses heures de ses cours à l'École des Hautes Études à réviser la traduction, et à qui nous devons nombre de précisions et de corrections indispensables pour rendre ce travail moins imparfait.

René LAVENANT, S.J.

³¹ Pour l'Ancien Testament, d'après l'édition des Pères Dominicains de Mossoul 1887-1891, réimprimée à Beyrouth en 1951. Pour le Nouveau Testament, d'après l'édition de la Société Biblique, Londres 1950.

SIGLES DES MSS		SIGLES DE L'APPARAT	
A	British Museum Add. 14649	Add.	addidit, addiderunt
B	British Museum Add. 14621	om.	omisit, omiserunt
C	British Museum Add. 14623	inc. lac.	incipit lacuna
D	British Museum Add. 14580	iter.	iteravit, iteraverunt
E	British Museum Add. 12167	fin. lac.	finis lacunae
F	British Museum Add. 17185	occult.	occultavit, occultaverunt
Ca	Cambridge Add. 2023	laecer.	laceratus
Br	Berlin syriacae 199 (Sachau 111)	lit.	litura
		in marg.	in margine
		sing.	singulare
		plur.	plurale

Note sur l'apparat critique.

Seul le *dernier* mot syriaque affecté du chiffre d'appel de note est l'objet des changements signalés dans l'apparat critique. S'il s'agit de *plusieurs* mots, le chiffre d'appel de note est répété deux fois, une fois *avant* le premier mot, une fois *après* le dernier.

SIGLES DE LA BIBLIOGRAPHIE

BEDJAN	= Bedjan, <i>Acta Martyrum et Sanctorum</i> , t. VII, <i>Paradisus Patrum</i> , 1897.
BUDGE	= E. A. Wallis Budge, <i>The Book of Paradise of Palladius</i> , 2 vol. Londres 1904 (Texte syriaque au vol. I).
BUDGE, Hom.	= <i>The Discourses of Philoxenos bishop of Mabbôgh</i> , Londres, 1893-94 (Texte syriaque au vol. I).
CENT.	= ÉVAGRE, <i>Les six centuries des « Kephalaia gnostica »</i> , édition Ant. GUILLAUMONT, P.O., t. XXVIII, f. 1.
DSp	= Dictionnaire de Spiritualité, Paris.
Fkbg	= W. FRANKENBERG, <i>Evagrius Ponticus</i> , Berlin. 1912.
HAUSHERR	= I. HAUSHERR, <i>Contemplation et Sainteté. Une remarquable mise au point par Philoxène de Mabboug</i> , RAM, 14 (1933), pp. 171-195.
OCA	= <i>Orientalia Christiana Analecta</i> , Rome.
OCP	= <i>Orientalia Christiana Periodica</i> , Rome.
OS	= <i>L'Orient Syrien</i> , Paris.
PG	= MIGNE, <i>Patrologia Graeca</i> .
PL	= MIGNE, <i>Patrologia Latina</i> .
PO	= GRAFFIN, <i>Patrologia Orientalis</i> , Paris.
PS	= GRAFFIN, <i>Patrologia Syriaca</i> , Paris.
RAM	= <i>Revue d'Ascétique et de Mystique</i> , Toulouse.
ROC	= <i>Revue de l'Orient chrétien</i> , Paris 1896 sqq.

ANALYSE DE LA LETTRE

Le *sujet* de la *Lettre de Philoxène à Patricius d'Édesse* n'est autre que la question, toujours actuelle, des *rappports de la contemplation et de l'ascèse*, si toutefois l'on veut bien remarquer que, dans la terminologie de Philoxène, « pratique », « garde des commandements », « vertu » sont parfaitement synonymes d'« ascèse » ; et que la contemplation, pour lui, suit la pureté de l'âme (cf. Hausherr).

Voici à quelle *occasion* cette lettre fut écrite : un certain Patricius, moine d'Édesse — que nous ne connaissons pas par ailleurs — avait écrit à Philoxène, évêque de Mabboug, une lettre que nous n'avons plus, mais dont on peut reconstituer plusieurs éléments d'après la réponse de Philoxène. Cette lettre exposait le problème suivant : le but de la vie spirituelle étant d'arriver à purifier l'âme de ses passions pour obtenir la contemplation, n'y aurait-il pas un raccourci pour éviter la longue et fastidieuse ascèse trop connue ?

Sur ce problème, Philoxène va d'abord répondre à *trois questions* nettement posées par Patricius (I), puis reprendre un certain nombre de phrases de son correspondant pour les remettre au point (II) : telles sont, semble-t-il, les deux parties de cette lettre.

I. — RÉPONSE AUX TROIS QUESTIONS DE PATRICIUS

Après une courte *introduction*, comprenant les protestations ordinaires d'incapacité (1, 2), voici *la réponse à la première question* : « Faut-il observer tous les commandements du Christ ? » (3-26). — Bien sûr ! La question ne devrait même pas se poser, soit qu'on pense à *l'auteur* de ces commandements, le Christ, qui

n'a rien fait d'inutile, qui veut par là guérir notre nature déchue et nous ramener à l'état d'innocence, et qui nous assure que ces commandements sont faciles (3-6); soit qu'on envisage le *but* de notre existence qui est d'acquérir la vraie vie, en faisant mourir le vieil homme (7, 8), pour obtenir l'amour de Dieu. A preuve, l'enseignement de saint Paul et de l'Ancien Testament (9, 10); celui de l'Évangile (11-14) et celui des Pères du désert (15-19) : à l'encontre de l'objection tirée d'un enseignement mal compris de s. Basile et de s. Grégoire, il faut noter qu'ils prônent la pratique de toutes les vertus, surtout de l'hospitalité et du travail, afin non seulement d'endormir, mais d'extirper les passions, même au désert. — Mais cette pratique doit être faite avec *discernement*, c'est-à-dire en purifiant son intention, en retrouvant le Christ dans le prochain qu'on aide, ce qui ne distrait pas de la contemplation (20, 21). — Enfin l'argument majeur doit être l'*exemple du Christ* qui a pratiqué lui-même la pauvreté et l'amour des ennemis (22, 23), de même que les patriarches avaient pratiqué l'hospitalité et la pitié pour les pauvres (24-26).

Dans la *réponse à la deuxième question* (27-40), Philoxène devient plus personnel : il suit de moins près les questions de Patricius et les arguments classiques, commence à exposer ses théories spirituelles inspirées d'Évagre et évoque même ses souvenirs littéraires (Platon). A la question : *Faut-il fuir ce qui excite les passions?* Philoxène, prenant comme modèle le pédagogue qui fait découvrir le sens intelligible par le moyen des lettres, répond qu'il faut fuir non pas tant certains lieux, que ce qui, dans les objets, excite les sens, ce qu'il appelle leur corporéité; et, de plus, découvrir, dans les créatures, leur *logos*, la sagesse créatrice de Dieu (27-30). Or ce but si élevé ne peut être atteint que par l'observation des commandements, notamment de l'hospitalité (31). Au désert, ce qui importe, ce n'est pas tant la quiétude du corps que la quiétude de l'intellect, qui fait voir Dieu dans ses images (32-34) : le moine doit savoir vivre avec Dieu seul (exemples de Pères du désert : 35-40).

La *réponse à la troisième question* sera courte (41-46) : Dans notre fuite du monde, *faut-il tenir compte du scandale des faibles?* — Non, l'homme spirituel qui a un but spirituel doit tenir aux doctrines essentielles, telle celle de la croix, sans tenir compte du scandale des faibles, annoncé par saint Paul, prédit déjà par

Siméon (41-43). Ce scandale est l'effet de l'ignorance ou de la mauvaise volonté. Un aliment sain ne nuit qu'à un corps malade. Pour agir, il faut s'inspirer de l'Écriture et de son bon sens, avec droiture et avec élan, sans s'arrêter à ce que pensent les autres (44-46).

II. — REMISE AU POINT DE PLUSIEURS DÉCLARATIONS DE PATRICIUS

1. *Tu dis : Je vise pureté et liberté spirituelle.* — Non, il faut d'abord vaincre ses passions : tel doit être l'objet de notre prière, *humble* comme celle d'un malade, d'un publicain, d'un invité (47-49) et non pas vouloir *régner* déjà dans l'impassibilité. Écoutons l'exemple de saint Paul et des Pères du désert (50-54).

2. *Tu dis : J'aime à aimer Dieu.* — Bien, mais si on n'a pas d'abord vaincu ses passions, ce serait se jouer de mots, comme les hérétiques ou les pécheurs (55-56).

3. *Tu dis : J'ai de grands désirs.* — A quoi bon, si ton âme est malade ! Seule la santé de l'âme permet le désir ; et la guérison de l'âme ne s'opère que par la pratique des commandements, qui interdisent et même qui exterminent la malice de l'âme et lui donnent alors de grands désirs d'union : une intelligence purifiée saisit naturellement les choses spirituelles (57-61).

4. *Tu dis : Je vise les recherches d'exégèse et les lectures multipliées.* — Non. Pour obtenir la simplicité et l'unité dans l'intellect, il faut *sentir* la douceur de Dieu, être pris d'admiration pour Lui, exécuter ce qui est ordonné pour la guérison de son âme. Laisse donc les questions difficiles : même révélées, elles sont indicibles, comme l'ont dit Paul et David (62-69).

5. *Tu dis : Je suis chargé d'écrire et d'intercéder pour autrui.* — Non, tout ne convient pas au rang où tu te trouves : il faut discerner, dans les œuvres à entreprendre, ce qui te convient, mais il faut toujours pratiquer l'hospitalité, c'est le moyen pour obtenir la pureté et rencontrer le Christ (70).

6. *Tu dis : C'est un obstacle à la contemplation.* — Non, c'est le contraire (71).

7. *Tu dis : Vaut-il mieux garder les commandements ou mépriser toutes les choses visibles ?* — L'un ne va pas sans l'autre. Pour arriver à la pureté de l'âme et donc à la contemplation, il

faut encore aller jusqu'à la pratique du pardon et des commandements de perfection adressés aux apôtres (72-73).

Ici Philoxène reprend ses théories sur les contemplations des natures, ce qui est saisi par la science et ce qui est saisi par la foi. Il expose tout le processus à parcourir pour parvenir à la contemplation (74-76).

8. *Tu dis : Je vise la contemplation, mais les commandements m'empêchent d'y parvenir.* — Réponse : il faut d'abord observer les commandements par crainte, si l'on veut recevoir l'Esprit qui donne l'amour (77-78). Et même quand on l'a reçu, comme saint Paul, il faut prier humblement et passer par la progression légale, afin d'être établi dans cette communication d'amour, non pas fugitive, mais naturelle, de la tête à ses membres (79-86).

9. *Tu dis : l'exécution des commandements est un obstacle pour moi.* — Mais non ! Elle mène à l'amour. On ne se donne pas la contemplation, pas plus que la croissance. Il faut passer par les étapes nécessaires. La vision suppose un œil sain ; sinon il n'y a qu'illusion et hallucination. De même l'intellect doit être poli par les frottements des commandements divins (87-91). Sinon on retombe dans les erreurs des païens (92-94). Seul le Christ a guéri la nature humaine, lui a rendu sa pureté première et nous a montré le chemin pour l'atteindre, à savoir la pratique des commandements, faite avec discernement (95-96) : c'est là la nouvelle naissance après le dépouillement du vieil homme (97-98).

Il est vrai que cette grâce de la contemplation a été donnée parfois par une grâce soudaine : ainsi en fut-il des apôtres et de saint Paul, mais celui-ci reprend ensuite la pratique ordinaire par son effort personnel, sa course ardente, ses protestations d'humilité (99-103) ; à l'encontre des hérésiarques hallucinés (104-106), tels Adelphe d'Édesse, père des Messaliens, qui se crut le Paraclét, tel encore Asuana (107-111).

Aussi quel danger de laisser les jeunes désirer la contemplation et l'impassibilité ! Qu'ils écoutent saint Paul leur rappeler la nécessité du dépouillement et la gratuité des dons de Dieu (112-113) !

Sans doute le baptême remet aussitôt les péchés ; sans doute Notre Seigneur a guéri ou pardonné sans exiger de longues préparations ; sans doute l'Esprit saint s'est manifesté au début de

l'Église; et autrefois Dieu parlait à tous, même aux pécheurs (114-120). Mais aujourd'hui Dieu ne parle pas au dehors; il ne dépend de nous que d'observer ses commandements pour arriver à la pureté du cœur et à la vision de Dieu. Nous n'avons pas à discuter ni à scruter les textes ou les mystères (121-125). Les commandements sont faits, non pour être interprétés, mais pour être exécutés : tel est l'enseignement du Christ, de saint Paul, des apôtres, des martyrs et des Pères persécutés par les hérétiques (126-130).

Il faut donc avoir le souci d'élever la tour de notre édifice spirituel par la pratique de tous les commandements, surtout de ceux qui nous font aider le prochain pour l'amour du Christ (131-132).

Conclusion : La rectitude de la foi est le fondement indispensable. C'est pourquoi je t'envoie un court traité sur la foi (133).

Titulus A
180 r

איהוה יסודו יז, אבשל

אבשל אבשל אבשל

אלבול תעו דעפול אבול דבשל אבול דעפול

דאבול אבול אבול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול, אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול

Titulus B
39 r

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול 10

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול, אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול

Titulus C
70 v

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול 15

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול, אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול

Titulus D
89 v

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול 20

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול, אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול אבול דעפול

איהוה אבול דבשל אבול דעפול

1. Tu as montré effectivement, saint homme, que tu nous aimes beaucoup, parce que l'immensité de ton amour t'a fait oublier notre médiocrité. Ce que nous aurions dû écrire pour te questionner et recevoir ton enseignement, si nous avions eu le
 5 souci de ce qui touche à la vie de notre âme, voici que toi, vu ton grand amour, tu nous l'écris. Peut-être, y a-t-il de ta part un stratagème de la Sagesse divine : en ayant l'air de nous questionner et de recevoir de nous enseignement, tu as voulu nous instruire. Surtout dans le genre de vie que nous menons
 10 actuellement, nous sommes totalement privés de toute pureté et paix de l'âme : nous sommes dans le tumulte et le trouble dûs à de nombreuses occupations, nous n'avons pas de loisir, pas même un petit moment pour faire retour sur nous-mêmes et être les voyants de notre âme.

15 2. Alors comment se fait-il qu'à un homme dans ma situation, tu poses des questions subtiles et spirituelles et me demandes ce que doit faire le moine? Néanmoins, pour autant que tu as oublié ma médiocrité, moi aussi je l'oublierai. Et je considérerai non ce dont je suis capable, mais ce que peut réaliser ta prière.
 20 Tandis que moi, grâce à ton amour, j'oublierai où j'en suis, toi, par la prière, tu supplieras pour que je réponde à ta requête : tout ce que tu demanderas, tu l'obtiendras par ta prière à Dieu¹.

3. Ta première question dans ta lettre est celle-ci : Doit-on observer effectivement les commandements de Notre-Seigneur?²
 25 N'y a-t-il pas moyen de se sauver sans les observer?

Sur ce point, à mon avis, la question ne se pose même pas. Si ce sont des commandements, il est évident qu'on doit les observer, sinon ils n'eussent pas été donnés par Notre Sauveur. Car, à ce

1 Cf. I. HAUSHERR, *Un grand auteur spirituel retrouvé : Jean d'Apamée*, OCP, XV, 1948, pp. 3-42. Selon le P. Hausherr, ce prologue ressemble étonnamment à celui de la première Lettre du Jean d'Apamée connu sous le nom de Jean le Solitaire. Cf. *Briefe von Johannes dem Einsiedler*, éd. Lars Göta RIGNELL, Lund, 1941. Pour un autre rapprochement, cf. note finale. — 2 Par « observation des commandements », il faut entendre la pratique des conseils et des vertus évangéliques, en somme toute l'ascèse chrétienne, la « Praxis ».

22 Br add. כחכח. — 23 A כחכח. — 24 D כחכח. — 25 CEF plur. — 26 Br כח. — 27 Ca fin. lac. cf. 1. — 28 E Ca כח. — 29-29 Br כחכח. — 30 C כחכח. — 31 Ca כח

qu'il me semble, il ne saurait y avoir rien de superflu, sans motif, ni rien d'inutile dans les paroles et les actions de Jésus, parce que le but de Sa venue est le suivant : purifier l'âme du mal et la ramener à sa condition première³. Il a donné Ses commandements comme les plantes médicinales et les remèdes purificateurs de la nature spirituelle : le rôle que remplissent les plantes corporelles vis-à-vis du corps, les commandements spirituels le remplissent vis-à-vis de l'âme.

4. Il est certain que les commandements à pratiquer se sont introduits après la chute et celui qui est au-dessus du mouvement⁴ n'a pas besoin de la pratique de ces commandements, parce qu'ils sont faits pour purifier et que, chez celui qui est établi dans une parfaite pureté et chez qui il n'y a pas de matière superflue⁵, les commandements purificateurs n'ont pas leur place. Il en est ainsi pour les puissances saintes des Anges qui, n'étant point tombés de la contemplation du service divin, n'ont pas besoin, non plus, de ces commandements, pour être, par eux, purifiés. Leur service est, en effet, spirituel et au-dessus du mouvement⁶. C'est pourquoi, ne leur conviennent pas les commandements du Christ qui ont été établis pour nous : Laver les pieds des hôtes, visiter les malades, ne pas se soucier du lendemain, et quand on est requis pour un mille, en parcourir deux⁷.

5. Les Apôtres, de même, n'eurent pas à observer les commandements pour arriver ensuite à la pureté : c'est qu'ils devinrent parfaits par grâce et non par la pratique⁸. C'est pourquoi, il nous reste à considérer que ces commandements doivent être observés par nous, c'est-à-dire, par celui qui s'occupe de se purifier et de se perfectionner et dont c'est le but dans cette vie présente. Que, de toute façon, les commandements doivent être observés, ce qui en témoigne, comme je l'ai dit, c'est le fait qu'ils

libérée des passions. Les passions et le mal ont pour effet de lier l'âme à la matière. Cf. *Cent. Suppl.* VII, 52 Fkbg, p. 465. À propos de l'intellect, Évagre parle de graisse intellectuelle, c'est-à-dire de l'épaisseur que les passions ou la matière lui font contracter. Cf. *Cent.* IV, 36; *Practicos*, I, XXIX, PG 40 1229 B. — ⁶ Philoxène semble jouer sur deux sens possibles du mot *عمل*. Plus haut et ailleurs il emploie ce terme, dans le sens de « pratique des commandements », « praxis ». À propos des Anges, on ne peut le comprendre évidemment que dans le sens de « service », « ministère », les Anges étant les messagers et les ministres de Dieu. — ⁷ Cf. *Jean*, XIII, 14; *1 Tim.*, v, 10; *Matth.*, xxv, 36; vi, 34; v, 41. — ⁸ Cf. *infra* paragraphe 99, où Philoxène donne une explication de ce privilège accordé aux Apôtres.

ont été donnés⁹. De plus, Notre-Seigneur a dit explicitement que si on ne les observe pas, on ne parviendra pas à l'amour¹⁰. Il a dit en effet à Ses disciples : « Qui a mes commandements et les observe, celui-là m'aime. Et celui qui m'aime sera aimé de mon Père et moi je l'aimerai et me montrerai à lui¹¹. » Il a dit aussi : Celui qui m'aime et garde ma parole, mon Père l'aimera et nous viendrons chez lui et nous ferons chez lui notre demeure¹². » Il a dit encore : « A cela le monde saura que vous êtes mes disciples, à ce que vous aurez de l'amour les uns pour les autres¹³. » Or, il est évident que l'amour existe (seulement) après la guérison de l'âme, et l'âme n'est guérie que si elle observe les commandements. L'observation des commandements est donc située au-dessous de l'amour spirituel, parce qu'elle se fait par crainte et non par amour. En outre, Notre-Seigneur a dit : « Les hommes voyant vos bonnes œuvres, loueront votre Père qui est dans les cieux¹⁴. » Or, ces bonnes œuvres que le Christ nous a enseignées ne peuvent se voir que si on observe les commandements.

6. Et si on croit que les commandements sont pénibles et, partant, inobservables, Notre-Seigneur a résolu là encore, la difficulté dans cette parole qu'il a dite : « Mon joug est doux et mon fardeau, léger¹⁵. » Et : « Venez à moi, vous tous qui êtes fatigués et portez de pesants fardeaux, et moi je vous soulagerai¹⁶. » Et un de Ses apôtres a dit quelque part : « Ses commandements ne sont pas pesants¹⁷. » Et pour que nous ne croyions pas que la non-observation des commandements est une chose allant de soi, ainsi que les propos disant qu'il n'est pas requis de tous les observer, voici que Notre-Seigneur, dans ce passage relatif aux commandements, les a mis explicitement sous le signe de la crainte : « Celui qui violera un de ces plus petits commandements et enseignera autrement les hommes, sera appelé le plus petit dans le Royaume des cieux; et celui qui les exécutera et les enseignera, sera appelé grand dans le Royaume des cieux¹⁸. » L'Apôtre Paul, dans de nombreux passages de ses Lettres, con-

⁹ Litt. : « leur donation ». — ¹⁰ Le terme de la praxis est la charité. Cf. ÉVAGRE, *Practicos*, I LVI, PG 40 1233. — ¹¹ *Jean*, XIV, 21. — ¹² *Jean*, XIV, 23. — ¹³ *Jean*, XIII, 35. Pšitta : À cela chacun... ». — ¹⁴ *Matth.*, V, 16. — ¹⁵ *Matth.*, XI, 30. — ¹⁶ *Matth.*, XI, 28. Pšitta : sous des fardeaux. Mais l'adjectif « pesants » se trouve dans la Curetonienne. — ¹⁷ I *Jean*, V, 4. — ¹⁸ *Matth.*, V, 19. La Pšitta et les autres versions syriaques ont : « et enseignera de même les hommes... ».

* D 91 r אֶתְּכֵן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים אֶתְּכֵן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים
 * כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁵⁹

7 לְכֹהֵן גָּדוֹל וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים אֶתְּכֵן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים

* E 146 r כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁰ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶¹

8 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶² וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶³
 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁴ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁵

* Ca 298 v וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁶ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁷

9 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁸ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁶⁹
 10 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁰ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷¹

11 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷² וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷³
 12 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁴ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁵

* B 41 r וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁶ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁷

13 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁸ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁷⁹
 14 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁰ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸¹
 15 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸² וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸³
 16 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁴ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁵
 17 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁶ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁷
 18 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁸ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁸⁹
 19 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁰ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹¹
 20 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹² וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹³
 21 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁴ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁵
 22 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁶ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁷
 23 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁸ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *⁹⁹
 24 וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *¹⁰⁰ וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים *¹⁰¹

⁵⁹ BCEF כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים — ⁶⁰ BCDEFCa add. מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁶¹ C כִּי הָיָה כֵּן. — ⁶² Ca add. in marg. וְעַתָּה מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. F inc. lac. — ⁶³ Ca כִּי הָיָה (sic). — ⁶⁴ Ca plur. add. מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים et occult. מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁶⁵ BCDECa add. מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁶⁶ D כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁶⁷ D add. כִּי הָיָה כֵּן. — ⁶⁸ Ca כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁶⁹ CDCa מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים. — ⁷⁰⁻⁷¹ C כִּי הָיָה כֵּן מִן־הַיָּמִים הַזֵּהִים

19 Litt., « son entrée ». — 20 Litt., « sa sortie ». — 21 Bien que Philoxène parle de Babylone, il y a peut-être là un souvenir d'Origène, In Num., Hom. 27, PG, 12, 780-800

ferme ce qui a trait à ces commandements, en ajoutant de son côté, beaucoup de précisions se rapportant à ce sujet.

7. Je ne puis donc dire, après tout ce que tu as entendu, qu'on ne doit pas observer tous les commandements. Il n'y a pas moyen en effet, que l'âme se purifie sans observer les commandements qui ont été donnés en vue de sa pureté. Tu sais que la malice s'est introduite par la transgression du commandement. C'est donc par l'observation des commandements qu'elle s'en ira. D'après la façon dont elle s'est introduite¹⁹, examine de près comment elle s'en ira²⁰. Et n'aspire pas directement à la pureté de l'âme, sans nous être engagés auparavant dans le chemin qui nous y mène. C'est ainsi que les Juifs, allant de Babylone à Jérusalem, marchèrent sur le chemin battu de la nature et entrèrent ensuite dans leur cité²¹. Quant à Ézéchiël, c'est d'une manière supérieure, par la grâce d'une révélation qu'il fut ravi, vint à Jérusalem et fut le voyant des révélations sur toutes les choses qui allaient s'y produire²².

8. Ainsi en est-il habituellement en ce qui concerne la pureté de l'âme. Il y a des gens qui y entrent par la voie légale des commandements, et d'autres, en petit nombre, en sont devenus dignes par un don de la grâce²³, mais cette grâce, on ne nous commande pas de la rechercher en nous soustrayant à des règles de vie. Observer les commandements nous est, en effet, imposé par la Loi. A ce riche qui demandait l'héritage de la vie éternelle, Notre-Seigneur dit explicitement : « Garde les commandements, et ainsi tu hériteras la vie²⁴. » Et ayant posé la question : « Quels sont-ils ? », Il lui cita en premier lieu, l'éloignement des actions mauvaises, ensuite lui rappela les commandements naturels et comme il insistait pour apprendre quelque chose de plus, il lui fut dit : « Si tu veux être parfait, va, vends tes biens, donne-les aux pauvres, prends ta croix et suis-moi²⁵. » C'est-à-dire : « Meurs et ensuite tu vivras pour moi ; sors et ensuite tu entreras. » Par ces mots « prends ta croix », Il lui enseigna en effet,

où sont décrites toutes les étapes de ce « chemin battu de la nature ». La référence donnée par le P. Hausherr, art. cit. p. 178, note 19, est inexacte. — ²² Cf. *Es.*, XL, 1-4. — ²³ Distinction capitale sur laquelle reviendra constamment Philoxène au cours de sa Lettre. — ²⁴ Cf. *Matth.*, XIX, 17. — ²⁵ *Matth.*, XIX, 21. — Texte de la Pšišta, sauf que Philoxène omet « tu auras un trésor dans le ciel » et, comme la Curetonienne et la Philoxénienne, ajoute « prends ta croix ». La Pšišta ajoute aussi ce membre de phrase à *Mc.*, X, 21.

la mort à tout ce qui est dans le monde. Et après avoir fait mourir en lui le vieil homme, Il lui dit alors : « Suis-moi. »

9. Car il n'y a pas moyen, comme l'a dit encore Saint Paul, que le vieil homme marche dans le chemin du Christ. « Ni la chair, ni le sang ne peuvent hériter le Royaume des cieux²⁶. » Il dit aussi : « Dépouillez le vieil homme avec tous ses comportements et revêtez l'homme nouveau qui se renouvelle dans la connaissance à l'image de son Créateur²⁷. » Et encore il dit : « Le désir de la chair est ennemi de Dieu, car il ne se soumet pas à la Loi de Dieu, parce qu'il ne le peut pas, et ceux qui sont dans la chair ne peuvent plaire à Dieu²⁸. » Et c'est bien le sens de la parole de Notre-Seigneur que Paul a mis en relief : Si on ne dépouille pas le vieil homme, on ne peut revêtir le nouveau. Pourquoi en effet les Juifs reçurent-ils la circoncision aux abords de Jéricho et n'entrèrent qu'ensuite dans la Terre Promise? C'est qu'en effet, de manière figurée, ils retranchèrent d'eux-mêmes le vieil homme, pour entrer ensuite dans la Terre Promise qui est l'homme nouveau. Ils ne purent pas davantage engager le combat contre les Nations qui représentaient les démons, tant qu'ils n'eurent pas retranché d'eux-mêmes le vieil homme.

10. Paul montre clairement qui doit combattre les démons et où, lorsqu'il dit : « Votre lutte n'est pas contre la chair et le sang, mais contre les Principautés et les Puissances, contre les Régisseurs de ce monde de ténèbres et contre les Esprits mauvais²⁹. » Les Juifs, après leur circoncision, combattirent contre la chair et le sang, bien que la signification du combat montrât autre chose³⁰. Et à nous Paul dit : « Ce n'est pas contre la chair et le sang que vous combattez³¹. » Que le vieil homme puisse lutter contre les esprits mauvais, je pense que c'est impossible. Cherche depuis Adam jusqu'à la Révélation du Christ, chez tous les justes et tu verras que tu ne le trouveras nulle part. Et si la chose se produisit chez les Juifs, ce fut en figure, et, comme je viens de le dire, après qu'ils eurent été circoncis, ils combattirent. Car la circoncision est le symbole du retranchement du vieil homme, et le combat contre les Nations signifie la lutte de l'homme nouveau contre les puissances adverses. En effet le vieil homme

²⁶ I Cor., xv, 50. — ²⁷ Col., III, 9. — ²⁸ Rom., VIII, 7-8. — ²⁹ Eph., vi, 12. — ³⁰ Ici le mot « té'oria » ne peut avoir le sens de « contemplation » qu'il a dans tous les autres passages. — ³¹ Eph., vi, 12.

83 וְהָיָה לְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

* Br 66 r. 84 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה * וְיָמֵי אֲדָמָה 83 שְׁתֵּי וְלֹא מִלְּפָנֶיךָ

וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

85 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 86 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

87 וְיָמֵי אֲדָמָה 88 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 88 וְיָמֵי אֲדָמָה

89 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 90 וְיָמֵי אֲדָמָה

❖ 90 וְיָמֵי אֲדָמָה

* D 92 r 11 * וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

10 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 91 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

92 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 92 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

93 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 93 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

94 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 94 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

95 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 95 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

96 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 96 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

* Br 66 v וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 93 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

* B 42 r וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה * מִלְּפָנֶיךָ ** וְיָמֵי אֲדָמָה

** Ca 299 v וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 94 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

95 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 95 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

96 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 96 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

97 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 97 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

98 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 98 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

99 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה 99 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

❖ 99 וְיָמֵי אֲדָמָה

* E 147 v 12 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה * וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

25 וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה וְיָמֵי אֲדָמָה

83-83 C om. — 84 Br om. — 85-85 Br וְיָמֵי אֲדָמָה. — 86 Br add. וְיָמֵי אֲדָמָה. — 87 Br om. — 88-88 C om. — 89 C plur. — 90 F fin. lac. cf. 62. Ca fin. lac. cf. 75. — 91 CCa וְיָמֵי אֲדָמָה. — 92-92 Br

est asservi aux démons et n'est pas leur antagoniste, et ce qui lui est propre c'est de se préparer à la lutte de l'homme nouveau, comme Notre-Seigneur nous l'a aussi montré en figure, dans Son combat après Son Baptême. Il vint, Lui aussi, au Jourdain, fut
 5 baptisé, en remonta et, par le Baptême, fit mourir le vieil homme et ainsi, dans la condition de l'homme nouveau, partit au désert lutter contre Satan.

11. Donc la pureté de l'âme, que l'amour de Dieu qui est en toi, cherche à apprendre, c'est évidemment la constitution de
 10 l'homme nouveau. Alors, comment serait-il possible de ne pas observer les commandements ou comment pourrait-on vivre sans les observer, alors que Notre-Seigneur a dit explicitement : « Si tu veux entrer dans la vie, observe les commandements³². » Car, laver les pieds des hôtes, habiller ceux qui sont nus, visiter les malades
 15 est au-dessous de la perfection et au-dessous de ces paroles « Prends ta croix et suis-moi »³³. Tous ces préceptes sont en effet, inclus dans celui-ci : « Aime ton prochain comme toi-même »³⁴, parce que celui qui est fatigué a besoin qu'on lui lave les pieds; s'il est nu, qu'on l'habille, s'il est en prison, qu'on l'en fasse
 20 sortir ou qu'on le visite. Et lorsque ces commandements sont observés, grâce à eux la vie éternelle est donnée, comme l'a dit Notre-Seigneur : « Si tu veux entrer dans la vie, observe les commandements³⁵. » Il a dit encore, dans un autre passage : « Venez les bénis de mon Père, héritez le Royaume qui vous a
 25 été préparé »³⁶, en leur faisant savoir, en vertu de quelles œuvres ils allaient hériter le Royaume. Il énuméra successivement tous les commandements qu'ils avaient observés : « J'ai eu faim et vous m'avez donné à manger, j'ai eu soif et vous m'avez donné à boire³⁷, etc... »

30 12. Et à Zachée, Notre Sauveur dit : « Aujourd'hui, la vie est venue en cette maison.³⁸ » Et montrant par sa réponse, la cause qui lui valait l'héritage de la vie, Zachée dit : « Voici,

³² *Matth.*, XIX, 17. — ³³ *Matth.*, XIX, 21, selon la Curetonienne, ou *Mc.*, x, 21, selon la Pšitta qui a « prends la croix ». — ³⁴ *Matth.*, XIX, 19. — ³⁵ *Matth.*, XIX, 17. — ³⁶ *Matth.*, XXV, 34. — Pšitta : $\delta\omicron\sigma\mu\ \kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\ \nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$. — ³⁷ *Matth.*, XXV, 35. — ³⁸ *Luc*, XIX, 9. — Pšitta : $\kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\ \nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$.

$\kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\ \nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$. — ⁹³ Br $\delta\omicron\sigma\mu$. — ⁹⁴ Br $\nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$. — ⁹⁵ Br $\nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$. — ⁹⁶ Br om. — ⁹⁷ F inc. lac. — ⁹⁸ Br $\kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\ \nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$. — ⁹⁹⁻⁹⁹ Br om. — ¹ Br $\kappa\alpha\tau\alpha\ \tau\omicron\upsilon\ \nu\epsilon\iota\tau\omicron\varsigma$.

1 כי, פלגא דבצור נמי כן לחצבא נכונ ופלגא נ. כתיבא פיד
 2 כן. ונ. כתיבא, כתיבא 2 כתיבא כתיבא כתיבא. כתיבא, כתיבא
 3 ופלגא דבצור 3 כתיבא לחצבא נכונ, כתיבא. כתיבא, כתיבא
 4 לפיכא קא קא. כתיבא 4 כתיבא פלגא נכונ 5 פלגא 6

* A 182 r
 ** Br 67 r

5 לפיכא. כתיבא, ונ. כתיבא 7 פיד נכונ * ונכונ ** כתיבא, כתיבא
 כתיבא: ונכונ כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 8 כתיבא 8 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא

* Ca 300 r

9 כתיבא * כתיבא. כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא

* D 92 v

10 ונכונ כתיבא כתיבא כתיבא * כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 11 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 12 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 13 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 14 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 15 כתיבא, כתיבא

13 כי כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא 15

* B 42 v

16 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 17 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 18 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא

* Br 67 v

18 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא 20

* E 148 r

19 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 20 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 21 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא
 22 כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא כתיבא

2 Ca om. — 3-3 Br om. — 4 E כתיבא. — 5 E כתיבא. — 6 Br כתיבא. — 7 Br add. כתיבא. — 8-8 Br
 כתיבא. — 9 Br כתיבא. — 10 BCDEBr כתיבא. — 11 Ca inc. lac. — 12 Br כתיבא. — 13-13 Br
 כתיבא. — 14 Br כתיבא. — 15 Ca fin. lac. cf. 11. — 16 Br כתיבא. — 17-17 E
 om. — 18-18 Ca כתיבא. — 19 Br om. — 20 F fin. lac. cf. 97. — 21 Ca Br om. — 22 Br add. כתיבא.

Seigneur, que je donne aux pauvres, la moitié de mes biens et ce que j'ai détourné, je le rends au quadruple.³⁹ » Dans le premier cas, il s'agit du commandement naturel et dans l'autre, du commandement légal. Car le « je donne aux pauvres la moitié
 5 de mes biens », est commandement naturel. C'est le « Aime ton prochain comme toi-même ». Et c'est pourquoi, il garda une moitié par devers lui et donna l'autre à son prochain. Pour ce qui est de rendre au quadruple ce qu'il avait dérobé, cela est écrit dans la Loi : « Quatre bœufs pour un bœuf, quatre brebis
 10 pour une brebis, seront donnés par le voleur »⁴⁰, ainsi que le décida David par un jugement, lorsqu'il fut éprouvé par le Prophète Nathan. Donc, parce que Zachée accomplit promptement les commandements, la vie vint dans la maison, selon la parole de Notre-Seigneur. Après cela, il en vint à ce qui est
 15 supérieur, en ce qu'il donna aux pauvres, même la moitié qui lui restait et non seulement hérita la vie mais encore régna avec le Christ, comme le Christ Lui-même nous a montré le mystère de cela, lorsqu'Il ressuscita d'abord du tombeau pour hériter la vie immortelle et puis, après quarante jours, monta régner avec
 20 Son Père.

13. Trois choses sont donc à pratiquer avant que l'on s'engage dans le chemin de la pureté d'âme et, toutes les trois, Notre-Seigneur nous les a enseignées dans Son entretien avec le scribe⁴¹. Premièrement, l'éloignement des actions mauvaises,
 25 selon ces paroles : « Tu ne tueras pas, tu ne commettras pas l'adultère, tu ne voleras pas. »⁴² Deuxièmement, l'observation des commandements naturels, selon ces paroles : « Honore tes père et mère et aime ton prochain comme toi-même. »⁴³ Troisièmement, ce après quoi on s'engage dans la perfection : « Vends tes biens et donne-les
 30 aux pauvres. »⁴⁴ Et après ces trois choses, Il dit : « Tu auras un trésor dans le ciel. »⁴⁵ Il est donc impossible de vivre conformément à la loi exprimée par Notre-Seigneur, sans observer ces commandements. Et quant à « Prends ta croix et suis-moi »⁴⁶ qui se place après « Tu auras un trésor dans le ciel », cela indique autre
 35 chose, à savoir la royauté avec le Christ, parce que le Christ Lui-même a régné par la croix et qu'Il a dit à Ses disciples : « Je vais

— 39 *Luc*, XIX, 8. — Pšičta : « et à quiconque, ce que j'ai détourné, je le rends... ».

40 Cf. II *Sam.*, XII, 6; *Ex.*, XXI, 37. — 41 Il est à remarquer que le jeune homme riche est présenté ici comme un scribe. — 42 *Matth.*, XIX, 18. — 43 *Matth.*, XIX, 19. — 44 *Matth.*, XIX, 21. — 45 *Ibid.* — 46 *Ibid.*; *Mc.*, X, 21. — Cf. *supra*, note 33.

mes, et lorsque leur intellect commença à sentir son immobilité première, ils s'empressèrent de partir au désert, afin d'être là les voyants assidus de la contemplation, tout en ne négligeant nullement de remplir là aussi les commandements, chaque fois
 5 que l'occasion s'en présentait, sinon il leur eût été impossible de parvenir à la science spirituelle. Qu'ils eussent bien cette science, c'est ce dont témoigne leur enseignement.

16. Quant à ce que tu as dit du Bienheureux Basile le Grand qui, tantôt fait l'éloge de la vie commune, tantôt de la solitude
 10 au désert, les deux points de vue sont vrais, parce qu'en vérité, ces deux lieux comportent chacun des avantages, compte tenu de la force et du discernement de chacun. Parfois, c'est aux «vigoureux» qu'est utile la vie commune et parfois c'est aux «faibles», et il en va de la même façon pour la vie au désert.
 15 Lorsque quelqu'un jouit de la santé de l'âme et que tout son intellect est mêlé à l'Esprit et qu'il est mort à tout agir humain, à celui-là la vie commune ne peut causer du tort, ni les relations avec les hommes, et cela, non afin d'en tirer des avantages pour lui, mais pour se rendre utile, comme l'étaient les Apôtres. Et
 20 en outre, que ce ne soit pas de son propre chef, qu'il s'arroge ce genre de vie, mais qu'il y ait été appelé par Dieu. Car celui qui, sans être appelé ni choisi pour cela, prétend instruire des hommes, manifeste par là, un signe d'orgueil ou d'illusion sur son propre compte. Et s'il dit qu'il fait cela par amour
 25 pour le bien des hommes, qu'il prie Dieu de lui accorder cela, comme d'ailleurs c'est arrivé pour certains saints.

17. Lorsque quelqu'un est faible et se trouve encore dans l'enfance et a besoin d'être élevé avec le lait des commandements⁵⁰, à celui-là aussi est nécessaire la vie commune^{50a} : premièrement,
 30 pour qu'il ait des gens qui l'admonestent et le redressent dans l'observation des commandements. Deuxièmement, pour qu'il ait

50 Cf. I Pierre, II, 2; I Cor., III, 2; Hébr., v, 12. — 50a et *supra* § 16, *litt.* le séjour avec des frères.

48-48 Br om. — 49-49 Br om. — 50-50 Br om. — 51 BCDEFBr add. $\rho\lambda\sigma$. — 52 BCE $\alpha\lambda\epsilon\upsilon\iota$.
 — 53 E $\delta\iota\sigma\kappa\alpha\tau\alpha$. — 54 C $\mu\upsilon\sigma\epsilon\sigma$. Br $\delta\iota\kappa$. — 55 C sing. — 56 D $\kappa\iota\alpha\sigma\alpha$. — 57 A
 $\kappa\kappa\tau\epsilon$. — 58 C $\alpha\sigma\lambda$. — 59 D $\kappa\iota\alpha\upsilon\iota$. — 60 F $\mu\alpha\delta\epsilon\kappa$. — 61 BCDEFBr $\rho\sigma\iota$. — 62-62 Br
 $\kappa\iota\epsilon\upsilon\kappa$ $\kappa\iota\alpha\sigma\lambda$. — 63 Br om. — 64 Br $\kappa\alpha\lambda\delta\alpha$. — 65-65 Br om. — 66 Br om. — 67 BCE plur. —
 68 D $\kappa\alpha\sigma\alpha\lambda\epsilon\sigma$. F $\kappa\alpha\sigma\alpha\lambda\epsilon\sigma$. — 69 D $\iota\delta\alpha\sigma$. — 70 D $\kappa\alpha\iota\sigma\tau\alpha$.

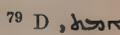

l'occasion d'accomplir les commandements. De même, le désert est parfois utile aussi à « ceux qui fuient » et parfois aux « vigoureux ». A « ceux qui fuient », pour qu'ils ne trouvent pas d'occasion pour nourrir leurs passions. Aux « vigoureux », pour que, sans l'intermédiaire des passions, ils puissent engager ouvertement le combat contre l'Attaquant⁵¹. Et puisque ces considérations se trouvent impliquées, de part et d'autre, dans les deux modes de vie, nous ne pouvons pas retenir une des paroles du Bienheureux Basile et laisser tomber l'autre.

18. En vérité, le désert est propre à endormir les passions, comme tu l'as dit, mais il ne suffit pas d'endormir ses passions, il faut aussi les extirper. Le lion endormi, il arrive un moment où il se réveille, et une maladie cachée trouve un moment ou une occasion pour se déclarer. Il en est de même des passions endormies, lorsque survient une cause qui les réveille. Or, ce n'est pas seulement le désert qui endort les passions, comme tu l'as dit, mais ce sont les passions elles-mêmes qui, bien souvent, s'endorment aussi les unes les autres. Ainsi, que de fois, la passion de la vaine gloire endort celle de la luxure et vice-versa ; la passion de l'avarice, celle de la gourmandise et vice-versa ; la passion de la tristesse, celle de la colère et la passion de l'acédie, celle de l'orgueil. Et l'amour du monde et l'excès de ses soucis et préoccupations, endorment bien souvent, en même temps, beaucoup de ces passions⁵².

19. Ne cherchons donc pas le désert, seulement parce qu'il endort les passions, mais surtout en vue de la pratique de l'homme nouveau et pour que l'homme soit continuellement le voyant de son âme, en préservant la santé de celle-ci de toute chute, et à cette santé, on ne peut parvenir que par l'observation des commandements. J'ai entendu dire la parole d'un saint qui disait : « Pour moi, je désire que l'homme prenne quelque chose de toutes

⁵¹ *Satan*. — ⁵² De cette propriété qu'ont les passions de s'endormir les unes les autres, on trouve une vague indication dans Évagre *PG* 40, 1248 C ; 1225 D et dans Nil (Évagre?) *PG* 79, 1461 B. Cf. aussi Philoxène, *Homélie XIII*, éd. Budge, p. 559.

45. — ⁷⁵ F inc. lac. — ⁷⁶⁻⁷⁶ Br om. — ⁷⁷⁻⁷⁷ Br om. — ⁷⁸ D add. . — ⁷⁹ D, . — ⁸⁰ Ca om. — ⁸¹ A . — ⁸² Br add. . — ⁸³ Br om. — ⁸⁴⁻⁸⁴ Br om. — ⁸⁵⁻⁸⁵ Br om. — ⁸⁶ Br . — ⁸⁷⁻⁸⁷ Br om. — ⁸⁸ A Ca . — ⁸⁹ Br om. — ⁹⁰ Br om. — ⁹¹⁻⁹² Br om. — ⁹² F fin. lac. cf. ⁷⁵. — ⁹³ C, . — ⁹⁴ Ca om.

les vertus.⁵³ » Et les Pères d'Égypte qui, le mieux de tous, con-
 nurent l'art de la vie monastique, enseignent qu'on doit avoir,
 plus que tout, le souci de l'hospitalité, surtout lorsqu'on cherche
 à guérir les mauvaises passions de l'âme. L'un d'eux à qui on
 5 demandait une parole, répondit : « Il y a trois choses qui assu-
 rent le progrès de l'âme : Premièrement, on doit rester en
 quiétude dans sa cellule, à se souvenir de ses péchés et à pleurer
 sur eux. Deuxièmement, on doit travailler de ses mains et don-
 ner à celui qui est dans le besoin ; on doit recevoir les hôtes qui
 10 viennent et ne prendre aucune gratification de personne. Troi-
 sièmement, on ne doit juger ni condamner personne, c'est-à-dire
 qu'on ne doit pas pleurer un mort étranger, alors qu'on a déjà
 un mort chez soi.⁵⁴ » Un autre à qui on demandait une parole,
 répondit à celui qui la lui demandait : « Va t'asseoir dans ta
 15 cellule en quiétude et ta cellule t'enseignera toute chose.⁵⁵ »

20 20. Nous trouvons deux catégories de saints personnages, même
 parmi ceux qui habitaient au désert. Il en est qui dans la solitude
 excellèrent à se purifier et il en est qui éteignirent leurs passions
 grâce à leur accueil et à leur charité envers les hôtes. Mais le
 plus nécessaire de tout cela, c'est l'observation des commande-
 20 ments, que l'on soit au désert, ou dans une région habitée, en
 joignant le discernement à l'exécution des commandements. Si
 on reçoit un hôte, si on lui lave les pieds, si on lui sert à manger,
 si on lui lave ses effets en cas de besoin, si on accomplit de sem-
 25 blables actions, selon les exigences de la charité, alors, le discerne-
 ment est joint à l'action et ce n'est pas cela qui troublera la
 quiétude de l'âme. Car ce discernement qui se tire des actions
 est éminemment purificateur de l'âme.

21. Si donc en faisant ces actions, l'âme porte le souvenir de
 30 Dieu et se remémore cette parole : « Tout ce que vous avez fait
 à l'un de ces petits, c'est à moi que vous l'avez fait »⁵⁶ et cette
 parole : « Qui vous reçoit, me reçoit »⁵⁷ et que son intellect con-
 sidère l'hôte et le sert comme s'il était le Christ, comment sa

⁵³ Bedjan, p. 744, n° 121; Budge, p. 647; *PG* 65, 216 A, Jean Colobos 34; 333 A, Poemen 46; *PL* 73, 855, n° 8. — ⁵⁴ Cet Apophtegme ne se rencontre nulle part sous cette forme. On en retrouve néanmoins, ici ou là, la plupart des éléments. Bedjan p. 738, n° 102; pp. 745-746, n° 122-127. Budge pp. 647-648. *PG* 65 288 B-289 C, Moïse 14-18. *PL* 73 1014 D - 1015 D. *PL* 74 394, n° 109. — ⁵⁵ Bedjan, p. 465, n° 62. Budge, p. 448, n° 62. *PG* 65 284 C, Moïse 6. Les mots « en quiétude » ont été ajoutés par Philoxène.

⁵⁶ *Matth.*, xxv, 40. Pšišto : « à l'un de ces petits, mes frères... ». — ⁵⁷ *Matth.*, x, 40.

quiétude en serait-elle troublée, et sa contemplation abolie? Et si quelqu'un s'imagine être troublé en agissant ainsi, il ne sait pas ce qu'il fait, ni pourquoi, ni dans quel but, mais il ne considère que l'action, sans avoir du discernement dans son intention.

5 Et à dire vrai, ce n'est pas l'action elle-même qui le trouble, mais c'est une autre passion qui a surgi du dedans de lui-même et le bouleverse. Il ressemble selon moi, à celui qui, sous prétexte de fuir la chaleur du feu, évite par là même d'en tirer parti.

22. Que les commandements doivent être observés, c'est ce que

10 Notre-Seigneur nous a enseigné non seulement en parole, mais Il nous l'a montré aussi en acte. En premier lieu, il est écrit à Son sujet : « Il commença à agir et à enseigner »⁵⁸ et il est écrit qu'Il accomplit effectivement chacun des commandements. Il a dit : « Ne vous faites point des trésors sur la terre »⁵⁹ et il est

15 évident qu'Il ne possédait rien. Il a dit : « Ne possédez pas deux tuniques »⁶⁰ et il est certain qu'Il n'avait qu'une tunique. Il a dit : « Ne vous souciez pas du lendemain »⁶¹, et nous confessons tous qu'Il n'eut point ce souci. Ils n'étaient pas chargés de provisions, lorsqu'ils allaient d'un endroit à un autre, comme l'en-

20 seigne ce passage : « Ils entrèrent dans le village pour s'acheter des vivres. »⁶² Et quand Il leur dit : « Gardez-vous du levain des Phariséens et des Sadducéens »⁶³, ils s'inquiétèrent en eux-mêmes, de ce qu'ils n'avaient pas de pain, à l'exception des miettes qu'ils avaient ramassées, et qui remplissaient douze couffins⁶⁴ et sept

25 corbeilles⁶⁵.

23. Et suivant un autre sens de Son enseignement, Il dit : « Ne possédez ni or, ni argent, ni monnaie dans vos bourses »⁶⁶, et il est manifeste qu'Il n'en possédait pas non plus. La bourse des pauvres, c'est Judas qui la portait et qui distribuait

30 ce qu'on y mettait⁶⁷. Il a dit : « Aimez vos ennemis et bénissez celui qui vous maudit. Et faites du bien à celui qui vous hait. »⁶⁸ Et tout cela Il l'accomplit effectivement Il aimait les Juifs alors

⁵⁸ Cf. *Act.*, I, 1. — ⁵⁹ *Matth.*, VI, 19. — ⁶⁰ *Matth.*, X, 10. — ⁶¹ *Matth.*, VI, 34. —

⁶² Cf. *Matth.*, XIV, 15; *Jean*, IV, 8. — ⁶³ *Matth.*, XVI, 6, 11. — ⁶⁴ *Matth.*, XIV, 20. —

⁶⁵ *Matth.*, XV, 37. — ⁶⁶ *Matth.*, X, 9. — ⁶⁷ Cf. *Jean*, XII, 6; XIII, 29. — ⁶⁸ *Matth.*, V, 43-44.

— 36 D om. — 37 D add. ⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ
 — 38 D *ⲙⲓⲁⲓ* et add. ⲛⲓⲁⲓ ⲛⲓⲁⲓ.

qu'ils étaient Ses ennemis et Il les bénissait, puisqu'Il priait Son Père en disant : « Pardonne-leur ⁶⁹. » Et il faisait du bien à ceux qui Le haïssaient et malgré leur haine pour Lui, Il guérissait leurs maladies. Il guérit immédiatement l'oreille de celui
 5 qui était venu l'arrêter ⁷⁰. Il a dit : « Quiconque te requiert pour une course d'un mille, fais-en deux avec lui ⁷¹. » Cela encore, Il l'accomplit effectivement. Il était appelé partout, pour guérir les malades et Il courait avec ceux qui L'appelaient. Lorsque le chef de la Synagogue L'appela pour qu'Il allât guérir sa fille,
 10 Il l'accompagna jusque dans sa maison, et au lieu de guérir un malade, c'est un mort qu'Il ramena à la vie ⁷². Et parce que laver les pieds de nos frères est un commandement, Lui, non seulement lava les pieds de Ses frères, mais aussi ceux de Son ennemi ⁷³.

24. Il est donc visible que tous les commandements qu'Il nous
 15 a livrés, nous avons à les observer, comme Il les a Lui-même observés le premier, et ainsi Il a été pour nous « un exemple, afin que nous marchions sur Ses traces » ⁷⁴. Qu'Il ait également observé les commandements de la Loi Ancienne de Moïse, nous n'avons pas non plus à en douter, comme l'enseigne Paul : « Il
 20 naquit de la femme et fut sous la Loi, afin de racheter ceux qui sont sous la Loi ⁷⁵. » Et à Ses disciples Il dit : « Si vous m'aimez, observez mes commandements, comme Moi aussi j'ai observé les commandements de Mon Père et je demeure en son amour ⁷⁶. » Il n'y a donc pas moyen d'être aimant sans observer les comman-
 25 dements. Et si l'on n'observe pas tous les commandements, non seulement on ne parviendra pas à la contemplation qui est union avec le Christ, mais on n'hériterait même pas la vie. L'Esprit de Dieu, par l'intermédiaire de David, nous enseigne explicitement que celui qui veut hériter la vie et voir les jours heureux
 30 de la contemplation, doit éviter le mal et faire le bien, rechercher la paix et courir après elle. Et il est évident que ces paroles « Il doit faire le bien et rechercher la paix » ⁷⁷, implique l'observation des commandements.

25. Car nous pouvons apprendre que la pitié est une chose

⁶⁹ *Luc*, xxiii, 34. — ⁷⁰ Cf. *Luc*, xxii, 50-51. — ⁷¹ *Matth.*, v, 41. — ⁷² Cf. *Luc*, viii, 40-56. — ⁷³ Cf. *Jean*, xiii, 1 sqq. — ⁷⁴ I *Pierre*, ii, 21. — ⁷⁵ *Gal.*, iv, 4. — ⁷⁶ Combinaison de deux citations : *Jean*, xiv, 15 et xv, 10. — ⁷⁷ Cf. *Ps.*, xxxiv, 15.

⁴⁹ D add. *אם*. — ⁵⁰ D om. — ⁵¹ Ca om. — ⁵² B *סגבר*. — ⁵³ BDEFCa *סגבר*. — ⁵⁴ BDEFCa *סגבר*.
 Br *סגבר*. — ⁵⁵ F om.

al תלמודו בן חלמה, ויהי אל כל אל 56 והוא 57 ויהיה
 והיה סגולה 58 אבן על אבן וכל כחם פלס
 והיה אבן חלמה בן חלמה. והוא אבן חלמה וכל

* Br 72 v אבן חלמה * אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 * E 151 v אבן חלמה * אבן חלמה ויהי אבן חלמה

אבן חלמה. סגולה, אבן חלמה ויהי אבן חלמה 59
 והיה אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 והיה אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 והיה אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 והיה אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה 60

* Ca 302 v אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה

26 אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה 15

* B 46 r אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה

* A 184 v אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה

* Br 73 r אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה 64
 אבן חלמה בן חלמה. אבן חלמה ויהי אבן חלמה 65

27 אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה

* D 96 r אבן חלמה בן חלמה ויהי אבן חלמה 67 68 69

56 F om. — 57 F plur. — 58 F inc. lac. — 59 Br והוא. — 60 Br יהי. — 61 BDE אבן חלמה. D
 add. אבן חלמה. Br יהי. — 62 Ca add. אבן חלמה. — 63 Br אבן חלמה. — 64 F fin.lac. cf. 58.
 — 65 C fin. lac. cf. 6. — 66 Ca אבן חלמה. — 67 D add. אבן חלמה. — 68 Ca inc. lac.
 — 69 D אבן חלמה. — 70 ABCDEF om.

excellente, ainsi que l'accueil fait aux hôtes et cela, non seulement d'après les paroles de Notre-Seigneur mais aussi d'après la conduite de tous les anciens justes. Ainsi, est-il écrit qu'Abraham avait à cœur de pratiquer l'hospitalité. Et je pense qu'Isaac et Jacob avaient conservé cet héritage reçu de leur père. Joseph, de même, c'est en observant les commandements qu'il parvint aux honneurs. Moïse, de même, c'est en observant les commandements qu'il fut glorifié. De plus, les paroles de Dieu à Moïse nous enseignent à tout propos, les commandements de la pitié. « Tu ne grapilleras pas tes oliviers, ni ne glaneras ton champ, mais laisse cela aux pauvres et aux malheureux de ton Peuple⁷⁸. » « Ensemence et moissonne ton champ durant six années et la septième, ensemence-le et laisse-le aux pauvres⁷⁹. » « Ne musèle pas le bœuf, quand il foule le grain⁸⁰. » Il enseigne la pitié. « Ne fais pas cuire le chevreau dans le lait de sa mère⁸¹. » Par là, Il enseigne la pitié. « Ne t'empare pas des petits en même temps que de la mère⁸². » Par là il exprime de la pitié. « Crains le Seigneur ton Dieu et observe Ses commandements »⁸³, voilà ce qu'Il dit partout aux Juifs. De même, le Prophète David déclare : « Bienheureux celui qui craint le Seigneur et est attentif à Ses commandements⁸⁴. »

26. Il est donc évident, ô ami de Dieu, que tous les commandements établis par Dieu, soit dans l'Ancien Testament, soit dans le Nouveau, ne l'ont pas été pour autre chose que pour être observés par les hommes. Dieu, par Ses commandements, ne cherche pas seulement à nous enseigner qu'Il est miséricordieux et juste, mais aussi Il cherche, par eux, à nous rendre miséricordieux et justes. Et de même que Lui s'est montré effectivement tel qu'Il est, de même nous, nous devons nous montrer effectivement Ses disciples. Ceci, je suppose, suffit comme réponse à ta première question, bien qu'il n'eût même pas été nécessaire d'y répondre en peu de mots.

27. Ta deuxième question est celle-ci : Est-il bon de nous éloigner de tout ce qui excite en nous les passions ? Lorsqu'on fuit

⁷⁸ *Deut.*, xxiv, 19-20. — ⁷⁹ Cf. *Ex.*, xxiii, 10. — ⁸⁰ *Deut.*, xxv, 4. Cf. *I Cor.*, ix, 9. *I Tim.*, v, 18. — ⁸¹ *Ex.*, xxiii, 19. — ⁸² *Deut.*, xxii, 6. Pšitta : « ... de la mère avec ses enfants... ». — ⁸³ *Ecl.*, xii, 14. — ⁸⁴ *Ps.*, cxii, 1.

71 אהוה וקאמ קאמ אהוה 71 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 ❖ 72 אהוה וקאמ קאמ אהוה

אהוה וקאמ קאמ אהוה 73 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 * E 152 r אהוה וקאמ קאמ אהוה

* Ca 303 r אהוה וקאמ קאמ אהוה 74 אהוה וקאמ קאמ אהוה

אהוה וקאמ קאמ אהוה 75 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 76 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 77 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 78 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 79 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 80 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 81 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 82 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 83 אהוה וקאמ קאמ אהוה

* Br 73 v אהוה וקאמ קאמ אהוה 84 אהוה וקאמ קאמ אהוה

אהוה וקאמ קאמ אהוה 85 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 86 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 87 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 88 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 89 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 90 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 91 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 92 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 93 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 94 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 95 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 96 אהוה וקאמ קאמ אהוה

* B 46 v אהוה וקאמ קאמ אהוה 97 אהוה וקאמ קאמ אהוה

אהוה וקאמ קאמ אהוה 98 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 99 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 100 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 101 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 102 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 103 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 104 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 105 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 106 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 107 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 108 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 109 אהוה וקאמ קאמ אהוה
 אהוה וקאמ קאמ אהוה 110 אהוה וקאמ קאמ אהוה

71-71 A אהוה וקאמ קאמ אהוה. D אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 72 Ca fin. lac. cf. 68. — 73 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 74 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 75 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 76 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 77-77 Ca om. — 78 Ca inc. lac. — 79-79 Br plur. — 80 F om. — 81 BCEFBr אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 82 F inc. lac. — 83 BE אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 84 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 85 Br אהוה וקאמ קאמ אהוה. — 86 Dom. — 87-87 D אהוה וקאמ קאמ אהוה

la lutte et qu'on opte pour la tranquillité, faut-il regarder un tel changement comme une victoire ou une défaite de l'âme⁸⁵ ?

Répondons encore à ceci avec brièveté : Il est bon que l'homme fuie complètement tout ce qui excite en lui des passions mauvaises, en fuyant non seulement les lieux mais aussi les objets qui excitent les passions. C'est-à-dire qu'il doit voir, parmi les objets, ceux qui sont matière, soit de la gourmandise, soit de l'avarice, soit de la vaine gloire, et il doit fuir ces objets, surtout ceux qui nourrissent la passion la plus proche, et, d'autre part aussi, parce que la matière susceptible de faire croître les passions n'est pas la même pour toutes et que laisser la passion la plus proche pour combattre la plus éloignée, serait un signe de faiblesse et d'ignorance ; et d'autre part aussi parce que l'âme qui est complice de la passion, c'est parce qu'elle a honte de sa proximité, qu'elle s'imagine engager le combat avec celle qui est éloignée, alors que, s'il arrive que cette autre aussi s'approche, elle a aussi honte d'elle, et elle se porte vers une autre et ainsi se trouve en fuite devant toutes les passions, étant vaincue par toutes, alors qu'elle croit n'avoir pas été vaincue, non parce qu'elle a vaincu, mais parce qu'elle n'a même pas combattu.

28. Il est donc requis que l'on fuie vraiment la matière des passions, si c'est possible. Sinon, on doit les combattre habilement en palpant en tout sens les objets afin d'en retirer la contemplation qui est la leur et d'en rejeter la corporéité⁸⁶. C'est d'ailleurs ce que faisaient les Apôtres. Étrangers à la jouissance corporelle de tout le visible, ils tiraient jouissance de la contemplation de toute chose. C'est que ces objets qui sont la matière des passions ont la propriété, non seulement de mouvoir les passions, mais aussi celle de donner à l'intellect la contemplation qui est en eux, à condition que l'intellect sache cueillir et en retirer les fleurs qui s'y trouvent. Je vais expliquer clairement mon raisonnement.

⁸⁵ Nous croyons qu'il faut traduire $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\upsilon\sigma\iota\varsigma$ par « défaite » et non par « purification », ainsi que l'a traduit le P. Hausherr *art. cit.*, p. 177. En effet, ce mot est formé sur le verbe $\kappa\alpha\iota$ vaincre et non sur le verbe $\kappa\alpha\iota$ purifier. — ⁸⁶ Il s'agit de la $\Theta\epsilon\omega\rho\iota\alpha\ \varphi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\eta}$: de la saisie par l'intellect du logos des choses. Cf. DSp art. *Contemplation*, col. 1776 sqq.

$\kappa\alpha\iota$ $\kappa\alpha\iota$ $\kappa\alpha\iota$ — ⁸⁸ Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁸⁹ ACD $\kappa\alpha\iota$ — ⁹⁰ Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁹¹ D om. Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁹² Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁹³ Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁹⁴ BC sing. Br $\kappa\alpha\iota$ — ⁹⁵ C Br om. —

⁹⁶ Br om.

למנו 97 ונפיק נפיק מנופ מנופ מנופ 98 . מנופ מנופ מנופ מנופ
למנו , למנו . מנו 99 למנו מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

* Br 74 r למנו מנופ 1 . מנופ 2 מנופ ** מנופ 2 מנופ 2 מנופ 3 מנופ 3 מנופ 3 מנופ 3

** D 96 v למנו 4 מנופ מנופ . מנופ 5 * מנופ מנופ מנופ מנופ 6 מנופ מנופ מנופ

* C 72 v למנו 7 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ 8 . מנופ 9 מנופ מנופ מנופ מנופ

למנו מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ 10 למנו מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ : מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ . מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

* A 185 r למנו 11 מנופ * למנו מנופ מנופ . מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

10 למנו 12 מנופ למנו מנופ מנופ 13 למנו מנופ מנופ מנופ מנופ

29 למנו מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

14 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

15 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

15 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

* Br 74 v 16 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

* B 47 r מנופ 17 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

20 למנו מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ

30 מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ מנופ

La vue et l'odeur des aliments met en mouvement la passion de la gourmandise. De même la vue continuelle et la fréquentation des femmes allument la passion de la luxure. La vue de l'or et de l'argent et de toute matière qui s'y rapporte, fait croître la passion de l'avarice. Or ces objets, dont le propre est de mettre en mouvement et de faire croître les passions, remplissent, à l'égard de l'intellect, un autre rôle, à condition que l'intellect remporte la victoire sur les passions. Car il ne peut retirer des objets la contemplation, que s'il a vaincu les passions médianes qui se trouvent entre lui et les objets. Il s'ensuit que, lorsqu'il s'approche d'un des objets, ce n'est pas par la passion qu'il s'en approche, mais par une intention spirituelle.

29. Il existe en effet, une contemplation spirituelle dans tout ce qui se trouve de par le monde, que ce soit dans les petites choses, que ce soit dans les grandes, et je pense que Ta Béatitude ne contestera point cela. Car toute chose qui a été créée par Dieu, l'a été avec sagesse spirituelle. Et cette sagesse, par laquelle ont été constituées les œuvres créées, s'est mêlée à ces œuvres et cela s'est fait pour l'instruction de l'intellect, qui, autrement, faute d'avoir une matière perceptible, ne pourrait rencontrer avec nudité cette sagesse spirituelle. Il se produit un fait analogue chez les enfants. Parce qu'ils ne peuvent, sans l'intermédiaire des lettres, rencontrer avec nudité la sagesse du maître, celui-ci mélange sa sagesse avec les lettres et ainsi l'amène à être perceptible aux sens, je veux dire à la vue, et par le son à l'ouïe. Et une fois instruit et formé à la lecture des lettres, l'enfant voit non seulement leur forme et leur combinaison, mais il en tire, de plus, la connaissance intelligible qui s'y trouve.

30. D'ailleurs, que de fois, il en va de même pour toi ! Lorsque prenant un livre, tu en examines les lettres, ce regard te permet d'en tirer la vue spirituelle des mots. Or, de même que notre intellect, lors de la vue et de la lecture des lettres, en regardant leur matérialité, cueille la science qui est en elles, de la même façon il

97 Br om. — 98 Ca fin. lac. cf. 78. — 99 Br מן מן מן. — 1 Br כותב. — 2-2 Br כותב כותב כותב. — 3 Br om. — 4 Br לך לך. — 5 Br om. — 6-7 Br ואלהם ואלהם ואלהם. — 7 D אצמם. — 8 D כותב. — 9 Ca inc. lac. — 10 D כותבם. — 11 B מן. — 12 Br כותב. — 13 Br om. — 14-14 Br כותבם. — 15-15 Br כותב. — 16 Br כותב. — 17 Br add. כותב. — 18 Br om. — 19 Br add. כותבם. — 20 Br add. כותבם. — 21 Br ואלהם. — 22 Br om.

doit se comporter vis-à-vis de tout le visible et de ces objets susceptibles de mouvoir les passions. C.-à-d. : lorsqu'il regarde une femme, il doit savoir quel est son rôle, ce que signifie l'éclat de sa beauté, quelle est la forme et la disposition de ses membres, ce que signifie son union avec l'homme, et ce qu'elle remplit dans les deux rôles de la nature raisonnable, je veux dire, de la créature raisonnable et incorporelle et de celle qui se meut dans un corps. L'intellect doit raisonner de même à propos des variétés d'aliments, à propos de l'or et de ses attraits et tirer, de chaque chose, la contemplation qu'elle renferme. Car, de même que le corps voit, touche et goûte les choses corporelles, de même l'intellect voit, touche et goûte la science qui est en elles. Si, par sa croissance, l'intellect est parvenu au stade où il peut recevoir de la nourriture, s'il vit spirituellement et s'il est mû spirituellement à propos de toute chose, à l'instar du corps qui ne sent point la contemplation qui est dans les objets mais seulement leurs saveurs corporelles, de même l'intellect spirituel ne sent point leur corporéité mais seulement la contemplation qui est en eux.

31. Peut-être, me diras-tu, mais je voudrais bien apprendre comment l'intellect parvient à ce stade. Il y parvient par l'observation des commandements. Car, pour leur pratique, les commandements ont des ordres et des lieux distincts. Dans le cas où l'on est à proximité d'un endroit habité et qu'on voit venir chez soi des hôtes ou des indigents, qu'on ne fuie pas la fréquentation de ces gens et qu'on ne pense pas que cette fuite est bonne ou procure la quiétude, mais, à leur vue, qu'on excite en soi l'amour de l'hospitalité, en offrant d'abord l'adoration qui convient au Christ apparaissant dans l'homme. Après quoi, on fera avec une fervente charité tout ce que réclame la réception convenable de celui qui vient. Et par toutes ces actions, on excitera en soi l'amour spirituel. S'il arrive que l'on ait à son endroit une connaissance corporelle, on l'endormira et ce n'est pas à cause d'elle qu'on recevra, mais par un mouvement d'amour divin, tandis que toutes les parties de l'âme seront pleines d'amour

μου ηρ. — ³³ Br καλη νεα. — ³⁴ Br νεα. — ³⁵ Br add. καυοι. — ³⁶ C καδγα.
 — ³⁷ EBr om. — ³⁸ B sing. C καδγα. Br καδγα. — ³⁹ BCBr sing. — ⁴⁰ A om. — ⁴¹ Br
 κλακ. — ⁴² F fin. lac. cf. ⁸². — ⁴³ Br κλακ. — ⁴⁴ Br κλακ. — ⁴⁵ F sing. — ⁴⁶ C κλα.
 — ⁴⁷ Br κλακ. — ⁴⁸ Br κακ κλα.

pour celui qui est venu et qu'on le regardera affectueusement pour Dieu, comme une image de Dieu, non souillée. Et qu'on ne croie pas que converser et s'entretenir avec lui est préjudiciable à la quiétude de l'âme. Si donc, par avance, tu le considères comme une pure image de Dieu, comment peux-tu estimer préjudiciable sa fréquentation?

32. En effet, fuir complètement la fréquentation des hommes et, par le fait même, tout accueil et délassement des hôtes, ce n'est pas, à ce qu'il me semble, rechercher la quiétude et la tranquillité de l'âme, mais celles du corps et c'est prendre une chose pour une autre. Ceci est encore une ruse subtile de l'Ennemi qui, sous prétexte de quiétude, prive l'homme de l'amour envers les hôtes. Et tout en le mettant extérieurement dans la quiétude, il le remplit intérieurement de toute sorte de trouble. Et il arrive qu'à force de fuir les hommes, ils nourrit en lui de la haine à leur égard et, par là, comme par une porte, il introduit en lui, le trouble de toutes les passions, en faisant, de son intellect, le voyant et le juge des actions de ceux qu'il hait et il en vient à les mépriser, à les considérer comme des insensés dont la fréquentation est sans profit, tandis qu'il s'estime lui-même supérieur en science à tous ceux qu'il fuit, et comme quelqu'un qui se tient sur les hauteurs de la vertu et a une fréquentation ignorée de ceux dont il fuit la fréquentation. Et partant, il n'est plus dans la quiétude, mais il est rempli de trouble et lui qui n'accepte pas de voir des visages, le voilà devenu le voyant des passions humaines, jugeant celui-ci, incriminant celui-là, accusant l'un, jalosant un autre qui passe pour être quelqu'un parmi les hommes et, tandis qu'il fuit la vue des images de Dieu, il devient le voyant de tous les vices. Où est la quiétude d'un tel homme dont l'intellect est devenu le parc de tous les vices qui y sont accumulés et qui y grouillent comme des vers dans la boue?

33. Car nous trouvons que les philosophes païens, eux aussi,

59 BE plur. — 60-60 Ca ἡρεσὶς καὶ ἡσυχία . — 61 Br ἡρεσὶς καὶ ἡσυχία (*sic*). — 62 D sing. — 63-64 Br ἡρεσὶς καὶ ἡσυχία — 64-64 D ἡρεσὶς . — 65 Br add. καὶ ἡσυχία . — 66 Br om. — 67 Br ἡρεσὶς . — 68 Br om. — 69 E sing. — 70 Br om. et add. καὶ ἡσυχία . — 71-71 Br om. — 72 Br sing. — 73 Ca ἡρεσὶς . — 74 Br om. — 75 Br ἡρεσὶς . — 76 Br plur.

aimèrent la quiétude matérielle⁸⁷, et ceci a été écrit à propos de certains d'entre eux. De Platon, le plus renommé d'entre eux, il est dit qu'il alla habiter dans un endroit à l'air insalubre, sur une montagne désolée, afin d'affaiblir son corps par ce climat malsain⁸⁸. Le philosophe ne sut pas que si un mauvais climat affaiblit le corps et si la faiblesse du corps rend malades ses convoitises, l'intellect, en cela, demeure sans bénéfice. Car il ne sentit même pas le profit résultant de la maladie de ses passions, parce que ce ne fut pas son endurance qui les rendit malades, mais le mauvais climat et la faiblesse corporelle. Ceux qui gisent dans leur lit et sont tourmentés par les maladies, il n'est pas évident qu'en eux leurs passions sont éteintes. Quel profit y a-t-il là pour l'intellect, puisque, lui aussi, avec le corps, est infirme et misérable, et qu'il est privé de toute opération naturelle ?

34. N'aimons donc pas la quiétude, n'importe comment, mais cherchons d'abord sa cause. Et ne cherchons pas la quiétude par rapport à la fréquentation des hommes, mais la quiétude par rapport aux passions. Si, après essai, nous trouvons profit à cela, alors, de temps à autre, cherchons la quiétude matérielle. Et si viennent à nous des hôtes, nous les recevrons, mus entièrement par l'amour et la ferveur spirituelle. Mais nous, ne courons, ni effectivement, ni en désir, après la fréquentation des hommes. S'ils viennent, ne les repoussons pas, à moins que nous ne sentions qu'ils sont pour nous matière à une passion, soit à la vaine gloire, soit à la dissipation de l'intellect. Et ceci, de plus, ne le faisons pas pour quiconque, mais seulement pour ceux dont la fréquentation est, pour nous, matière à la vaine gloire. Il est nécessaire que l'intellect regarde avec finesse : si en lui se meut la passion qui recherche la fréquentation des grands, des riches et des savants, qu'il fuie la fréquentation de ces gens, parce qu'il l'a désirée. Mais qu'il recherche la fréquentation des pauvres et des étrangers, non pour prolonger avec eux l'entretien, mais pour accomplir en eux le commandement de

⁸⁷ *Litt.* la quiétude du lieu. Cf. *Lettre de Philoxène à un Juif converti*, trad. M. ALBERT, O.S. 1961, p. 45, § 8. — ⁸⁸ Nous n'avons pu trouver d'où Philoxène a tiré ce détail sur la vie de Platon. Aucun des biographes du philosophe n'en souffle mot. Peut-être Philoxène utilise-t-il une source syriaque inédite, car les syriens avaient traduit des textes grecs qui sont aujourd'hui perdus.

וְהָיָה יוֹדֵי הַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

36 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* Br 77 v וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* Ca 305 r וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* D 98 v וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* B 49 r וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* F 36 v וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 * Br 78 r וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

* E 155 r וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם
 וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם

2 Br וְהַיָּם. — 3 Br וְהַיָּם. — 4 F om. — 5-5 A om. — 6 Br וְהַיָּם. — 7 BCFBr plur. —
 8 Ca וְהַיָּם. — 9 Ca om. — 10-10 Br plur. — 11 Br וְהַיָּם. — 12 Br וְהַיָּם. — 13 BCDEF Ca
 add. וְהַיָּם. — 14 Ca add. in marg. וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם וְהַיָּם. — 15 BCCaBr וְהַיָּם. —
 16 Br add. וְהַיָּם. — 17 Br add. וְהַיָּם וְהַיָּם. — 18 Br add. וְהַיָּם. — 19 Br. וְהַיָּם. — 20 Ca

l'amour. Ne fuis donc pas la fréquentation de tout le monde, ni ne désire la fréquentation de tout le monde, mais après avoir examiné le pour et le contre, accomplis ce qui est profitable à l'intellect.

5 35. Ne va pas me dire : Un tel discours avec sagesse, explique les Écritures, scrute les choses en spirituel. Quel besoin y a-t-il d'un sage discours ou d'une explication des choses, ou de lectures multiples et variées pour la vie monastique? Le moine doit réaliser son nom de manière effective et être moine en son exté-
 10 rieur et en son intérieur⁸⁹. Et il ne doit y avoir en lui rien d'autre que lui seul et Celui qui habite en lui, je veux dire le Christ, lequel ne consent à s'établir en lui, que s'il est seul. Il a dit : « Il donne une maison à l'esseulé. »⁹⁰ Et : « Là où deux ou trois seront assemblés en Mon nom, Je suis au milieu d'eux. »⁹¹
 15 C'est-à-dire : le rationnel, le concupiscible et l'irascible de l'intellect, lesquels se mettent à se mouvoir et à opérer selon leur nature, le rationnel de l'intellect scrutant la science qui est dans les natures et cela pour Dieu, son concupiscible aspirant à l'union aux choses spirituelles, et son irascible combattant contre les
 20 vices⁹². Quand ces trois choses sont harmonieusement réunies et réunies au nom du Christ, le Christ habite en elles et fait progresser chacune des parties au moyen de la force naturelle de celles-ci.

36. Fuis donc tout objet qui nourrit les passions, si tu sens
 25 que ton intellect est encore enfant, fuis les lieux, les relations, les aliments et, plus que tout, le mouvement et l'agitation des pensées. Ne dis pas : Si je fuis, c'est le combat que je fuis. Je ne t'ai pas dit : Fuis le combat, mais : fuis les objets qui donnent de la force à tes ennemis. De même que le lion s'affaiblit par la
 30 privation de nourriture, de même les passions s'affaiblissent par

⁸⁹ Litt. « en son manifeste et en son caché ». — ⁹⁰ Ps., LXVIII, 7. L'hébreu dit : « aux esseulés ». La Pšitta donne le singulier. Ce texte est capital pour la compréhension du sens originel du mot « monachos », « moine ». Comme le montre la suite de notre texte, le « monachos » est, essentiellement et avant tout, celui dont les puissances de l'âme sont unifiées en Dieu et par Dieu, celui dont tout l'être est un, par opposition au « dipsuchos », qui a une âme double, divisée par le créé qui l'empêche de trouver son unité en Dieu. — ⁹¹ Matth., XVIII, 20. — ⁹² Cf. Évagre, *Practicos* 1, LVIII, PG 40, 1233 D.

inc. lac. — ²¹ Br כּוּסִי כּוּסִי. — ²² A سَلَا. — ²³ D plur. — ²⁴ CBr sing. — ²⁵ CBr sing. — ²⁶ Ca fin. lac. cf. ²⁰ — ²⁷⁻²⁷ Br כּוּסִי כּוּסִי. — ²⁸ Br כּוּסִי. — ²⁹ Br om. — ³⁰ F כּוּסִי. — ³¹ Br كَوُوسِ كَوُوسِ.

privation de leurs aliments. Et pour que tu apprennes ce que tu cherches, je vais apporter comme preuve les paroles que j'ai entendu dire au sujet de certains saints, et qui montrent quelles fréquentations ils fuyaient et lesquelles ils aimaient. Ils accueillaien⁵ les hôtes avec joie et amour, le discernement étant au service de leur accueil. Mais ils fuyaient la fréquentation des grands.

37. On dit au sujet de l'Abbé Poemen⁹³, que le juge de la région cherchait à le voir et que le Bienheureux ne consentait point à cela. Le juge alors fit arrêter et emprisonner son neveu, ¹⁰ comme s'il était passible de mort, et il voulait le tuer. « Si l'Abbé Poemen, dit-il, ne consent pas à venir me voir pour me supplier, je ne relâcherai pas son neveu. » Le Bienheureux ne consentant point à cela, il dit : « Qu'il m'adresse, ne fût-ce qu'une parole, et je relâcherai son neveu. » A cela non plus, le Bienheureux ¹⁵ ne consentit pas et il ne lui adressa rien du tout.

38. Un autre juge cherchait à voir l'Abbé Benjamin⁹⁴. Il envoya à l'avance quelqu'un pour annoncer sa venue. Ayant appris cela, le Bienheureux monta sur un palmier, et s'y tint comme s'il l'émondait. Lorsque vint le questionner celui qui avait ²⁰ été envoyé par le magistrat, il lui dit : « Le solitaire que tu cherches n'est pas ici. »

39. C'est encore lui que vint voir un autre juge⁹⁵. Mais ce juge, ayant ouï dire à son sujet, que de, l'informer à l'avance le ferait fuir, vint silencieusement, sans prévenir de sa venue. ²⁵ Le Bienheureux le voyant arriver et ne pouvant fuir de devant lui, s'empressa de prendre du pain et du fromage et, allant et venant, il mangeait sur le pas de sa porte. Lorsque vint le juge avec toute sa suite et qu'il vit ce qu'il faisait, comme il ne savait pas le but de son action, il en conçut du mépris pour lui, et, le ³⁰ laissant, partit.

⁹³ Apophtegme. Bedjan p. 539, n° 259. Budge p. 503. *PG* 65 320 A, Poemen 5. — *PL* 73 750 C, n° 20; 907 D, n° 13. Philoxène omet plusieurs détails de cet Apophtegme. Il n'en retient que les traits essentiels à son argumentation. Et puis, sans doute, il rapporte ce récit, de mémoire. — ⁹⁴ Cet Apophtegme et le suivant se trouvent mis, dans la Collection alphabétique, sous le nom de Simon. Bedjan p. 627. Budge p. 566. *PG* 65 412 C Simon 1. *PL* 73 908 D n° 17. Là encore, Philoxène omet plusieurs détails. — ⁹⁵ Bedjan p. 629. Budge pp. 567-568. *PG* 65 412 D, Simon 2. *PL* 73 908 D n° 18. Sur le texte, même remarque que précédemment.

سك. — ⁵⁸⁻⁵⁸ Br *سك* — ⁵⁹ Br *سك* — ⁶⁰ Br add. *سك* — ⁶¹ Br *سك* — ⁶² Br *سك* — ⁶³ Br *سك* — ⁶⁴ Br add. *سك*.

Sur beaucoup d'autres on a écrit des choses de ce genre, mais comme ces deux suffisent à la démonstration, nous n'avons pas besoin de toutes les relater.

40. Quant à ce que j'ai dit, que l'âme n'est pas censée aimer sa tranquillité, du fait qu'elle fuit les objets, le témoignage de cela se trouve dans la conscience de l'âme. Je ne puis t'expliquer cela par un exposé, je puis seulement t'indiquer qu'il existe une fuite qui a lieu en vue de la quiétude et de la tranquillité du corps, et une autre qui a lieu en vue de la tranquillité de l'âme. C'est au jugement de la conscience qu'est soumis le témoignage concernant la fuite.

41. Tu as encore posé une troisième question : Lorsqu'on fait quelque chose en vue de la pureté de l'âme et que d'autres n'en sont pas édifiés mais scandalisés, doit-on cesser d'agir à cause du scandale de ceux-ci, ou doit-on faire ce qui est profitable à soi-même, bien que cela nuise à ceux qui le voient ?

A ce sujet encore, nous disons : Si quelqu'un agit suivant la Loi et fait tout ce qui purifie son intellect, parce que le but de son action est de parvenir à la pureté de l'intellect, et si d'autres, non encore parvenus à ce but, sont scandalisés, la faute n'en est pas à lui mais à eux. Car, lui, ce n'est pas en vue de les scandaliser qu'il agit, mais pour purifier son intellect. Quant à eux, ils sont à blâmer et à condamner, parce que leur négligence les a rendus incapables de sentir le but spirituel de celui qui agit spirituellement. Voici qu'en effet Paul a dit : « La parole de la croix est folie pour ceux qui se perdent. ⁹⁶ » Quoi ? Est-ce parce qu'ils regardaient cette parole comme une folie et n'en sentaient point le sens, que Paul allait taire la prédication ? Mais la question de la croix est, jusqu'à ce jour, achoppement, scandale pour Juifs et Païens ! Alors, nous ne parlerons pas de la question de la croix, pour que ceux-ci n'en soient pas scandalisés ?

⁹⁶ I Cor., I, 18.

65-65 Br om. — 66-66 Br ܦܪܝܟܝܢ ܦܪܝܟܝܢ . — 67 C ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 68-68 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 69 EF ܦܪܝܟܝܢܝܗ . Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 70 D ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 71 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 72 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 73 Br om. — 74-74 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 75 FCa fin. lac. of. ³⁵. — 76 C inc. lac. — 77-77 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 78 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 79 B ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 80 E ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 81-81 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 82 Ca om. — 83 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 84-84 Br om. — 85-85 D ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 86-86 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 87-87 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 88 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 89-89 Br om. — 90 Br add. ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 91 D add. ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 92 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 93 Br add. ܦܪܝܟܝܢܝܗ . — 94-94 Br om. — 95-95 Br ܦܪܝܟܝܢܝܗ ܦܪܝܟܝܢܝܗ .

42. Or Paul non seulement ne se taisait pas mais il s'écriait : « Pour moi, dit-il, que jamais je ne me glorifie sinon dans la croix de Notre-Seigneur Jésus-Christ.⁹⁷ » Il exprimait son orgueil dans la croix, non pour scandaliser, mais pour proclamer
 5 l'immense puissance de la croix. Quant à ceux qui étaient scandalisés, c'était à tort, et leur scandale se retournait contre eux. Toutes les doctrines, jusqu'à ce jour, ne sont-elles pas scandalisées lorsqu'elles nous entendent proclamer au grand jour notre vérité? Allons-nous taire la confession de notre vérité, à cause
 10 du scandale de ceux-ci?

43. De plus, n'y a-t-il pas beaucoup de gens pervers qui blâment, incriminent, vitupèrent le gouvernement de Dieu, et disent tout scandalisés : Telle chose, il n'est pas bon qu'elle arrive, telle autre, il n'est pas juste qu'elle se produise. Dieu cessera-t-il alors
 15 Son gouvernement à cause de ceux qui Le blâment et sont scandalisés? Ou bien, du fait que Son gouvernement est le motif de leur scandale, Lui, le Maître tombera-t-Il sous le blâme et leur scandale à eux Lui sera-t-il imputé? J'estime que c'est une impiété de raisonner ainsi. Le Bienheureux prêtre Siméon,
 20 lorsqu'il reçut Jésus dans ses bras, dit à Son sujet : « Celui-ci est placé pour la chute et le relèvement de beaucoup en Israël et comme signe de contradiction⁹⁸ ». La chute et la résurrection ne viennent pas, toutes les deux, de Jésus, mais l'une est le propre de Sa volonté et l'autre, de la volonté de ceux qui sont tom-
 25 bés. Car Lui voulait la résurrection de tout le monde, et c'est pourquoi Il vint pour donner la vie à tous. Or certains, dans la cause qui donne la vie, ont trouvé la mort, non pas que pour eux la vie eût été cause de mort, mais c'est de par leur mauvaise volonté qu'ils ont trouvé la mort. De même que l'obscurité qui
 30 remplit les yeux de l'aveugle ne provient nullement de la lumière

⁹⁷ Gal., VI, 14. — ⁹⁸ Luc, II, 34.

ⲛⲁⲓⲛⲁⲓ ⲛⲟⲩ ⲛⲁⲓⲛⲁⲓ. — ¹⁵⁻¹⁵ Ca ⲁⲁⲁⲁ. — ¹⁶⁻¹⁷ Br ⲁⲁⲁⲁ ⲁⲁⲁⲁ. — ¹⁷ BDECa ⲁⲁⲁⲁ.
 — ¹⁸⁻¹⁸ Br ⲁⲁⲁⲁⲁⲁ. — ¹⁹ Br ⲁⲁⲁⲁ ⲁⲁⲁⲁ.

mais de ceux-ci, de même le scandale des sots provient d'eux-mêmes et non pas de la bonne conduite des autres.

44. Des aliments sains rendent malade un estomac malade, épuisent et ruinent un corps affaibli, sans que ce soit eux qui l'aient épuisé, mais, grâce à eux, la maladie a été démasquée parce que le corps n'a pu supporter leur vigueur. Ainsi, pour celui qui a un tempérament délabré, le miel ou tout autre aliment à saveur douce prend un goût différent. Alors est-ce la nature des aliments qui a été changée en amertume et en désagrément? Bien sûr que non! Seule, la faiblesse des sens de celui qui goûte, produit ce changement. Donc, grâce à ces considérations et à d'autres de ce genre, accomplis, saint homme, tes actions avec une intention droite vis-à-vis de Dieu, tandis que ta conscience te rend témoignage que ce n'est pas pour scandaliser et nuire aux autres que tu agis ainsi. Et de ceux qui sont scandalisés ne tiens pas compte. Nous n'avons pas à fuir tout scandale qui se produit, mais le scandale qui a lieu à juste titre. Car le mal est scandalisé par le bien et, de même, le bien par le mal, et quoique tous deux se scandalisent réciproquement, le scandale n'est pas équivalent dans les deux cas. Le bien, voyant que le mal est le mal, est, à bon droit, scandalisé, si tant est qu'on doive dire que le bien est scandalisé, fût-ce par le mal. Quant au mal, il est scandalisé par le bien, parce qu'il ne le voit pas. Il s'égaré, en effet, dans l'illusion, sans connaître la vérité, parce que l'erreur est inhérente au mal.

45. Pour toi, examine en homme sage, ces objets qui passent pour scandaliser, et non pas les personnes qui sont scandalisées, et juge toi-même ton acte, en ton âme, en invoquant le témoignage des Livres Saints et de l'examen de conscience. Et une fois que tu l'auras soumis aux deux, à l'enseignement des Écritures et au jugement de ton discernement, et que tu auras vu qu'aucun d'eux n'incrimine ton acte, ni n'en est scandalisé, alors accomplis-le souverainement, sans scrupule ni doute et prie aussi pour

— 27 Br add. *διεσπασθησαν*. — 28-28 Br *ελπε*. — 29-29 Br *δυσκοινο*. — 30 Br om. — 31-32 Br om. — 32 D *μαθη*. Ca *σοδη*. — 33-33 D *ελπε* *απο*. Ca *ελπε* *απο*. — 34 Br *δυσκοινο*. — 35 D *ελπε* *απο*. — 36-36 Br om. — 37 F fin. lac. cf. 96. — 38-38 Br *διεσπασθησαν*. — 39 Ca plur. — 40-40 Br om. — 41 Ca plur. Br om. — 42-42 Br om. — 43-44 Br om. — 44 C fin. lac. cf. 76.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

* Ca 307 v 46
 * F 37 r 45
 * C 73 v 46
 * Br 81 r 44
 * D 100 v 48
 * E 157 v 47
 * B 51 v 69
 * Br 81 v 71

45 D Ca sing. — 46 Br om. — 47 D add. כּוּמֵהוּ. — 48-48 Br om. — 49 C om. — 50 F כּוּמֵהוּ.
 51 Ca inc. lac. — 52 Br כּוּמֵהוּ. — 53 Br כּוּמֵהוּ — 54 F inc. lac. — 55 BC הַיְהוּדִים. E הַיְהוּדִים. —
 56-56 Br om. — 57-57 Br כּוּמֵהוּ. — 58-58 Br om. — 59 C plur. — 60-60 Br כּוּמֵהוּ. —

ceux qui sont scandalisés, afin qu'ils aient de ton acte la même vue que toi.

46. Heureux l'homme, ô Bienheureux, qui cherche en vérité la pureté de l'âme et marche vers elle par la voie légale et s'élève
 5 jusqu'à sa rencontre, par ses degrés à elle et non par des degrés étrangers, ce qui d'ailleurs est impossible. La pureté de l'âme était le don premier de notre nature, c'est-à-dire, elle est la santé de l'âme, celle que l'âme possédait, avant que s'introduisit le péché. Et lorsqu'on est devenu digne de parvenir à cela, on reçoit,
 10 à ce qu'il me semble, la sensation de son renouvellement, non qu'on entende une voix disant qu'on est fils de Dieu et frère du Christ, mais on sent effectivement ce don⁹⁹. J'ajouterai même autre chose : J'ai le sentiment que l'homme qui observe les commandements suivant la Loi et poursuit la pureté, vigoureusement,
 15 sans faire semblant, ni regarder de ci, de là, ni derrière lui, mais court après le bien seulement, suivant l'enseignement de Paul¹, n'est même pas en état de voir le scandale des autres. C'est que l'élan de sa course ne lui permet pas de voir ce qu'il rencontre. Ceci arrive bien souvent à celui qui est emporté par un élan corporel. Donc que ton intellect à toi n'ait pas le loisir de voir ces
 20 choses, ni de questionner à leur sujet.

47. Tu as dit dans ta lettre : Celui qui cherche à aimer Dieu se soucie, plus que tout, de la pureté de l'âme. Tu as très bien dit, pourvu que tu puisses y arriver. Tu as dit aussi : Mon âme
 25 n'a pas la liberté spirituelle² tant qu'elle n'a pas vaincu les passions, comme il se doit. Pour moi, à ce qu'il me semble, ces deux affirmations sont contradictoires, je le suppose, étant un profane. Car, si elle n'a pas vaincu les passions, comment l'âme se souciera-t-elle de la pureté ? La règle juste de la spiritualité ne lui permet
 30 même pas de rechercher ce qui la dépasse, tant qu'elle n'a pas

⁹⁹ Cf. *Lettre de Philoxène à un Juif converti*, trad. M. ALBERT, O.S. 1961, p. 42.

¹ Cf. *Phil.*, III, 13. — ² Encore un terme très malaisé à traduire en français. Le mot syriaque est transcrit du grec *παρησία*. Il exprime l'état de l'âme qui s'étant libérée de la tyrannie des passions, et ayant accédé à la pureté, vit dans une très haute familiarité avec Dieu et se meut donc dans une liberté souveraine. Cf. Hausherr, *art. cité* p. 181. Cf. Évagre, *Antirrhétique*, VIII, 10, 20 28, Fkbg p. 539 sqq.

⁶¹ Br *ܘܠܗܝܢ*. — ⁶² F inf. lac. cf. ⁵⁴. — ⁶³ D *ܘܠܗܝܢ ܠܗܝܢ*. — ⁶⁴⁻⁶⁴ Br *ܘܠܗܝܢ ܘܠܗܝܢ*. — ⁶⁵ Br *ܘܠܗܝܢ*. — ⁶⁶ Br *ܘܠܗܝܢ*. — ⁶⁷ Br *ܘܠܗܝܢ*. — ⁶⁸ BCDE *ܘܠܗܝܢ*. Br *ܘܠܗܝܢ*. — ⁶⁹⁻⁷⁰ Br om. — ⁷⁰ BCE *ܘܠܗܝܢ*. — ⁷¹ DBr om.

vaincu ses passions. Ce n'est pas du fait qu'un homme est censé désirer, qu'il aime, mais, du fait qu'il aime, on sait qu'aussi il désire. Les passions sont une porte fermée devant la pureté et, si l'on n'ouvre pas cette porte fermée, on n'entrera pas dans la
 5 région calme de la pureté de l'âme. Tes paroles : « L'âme, tant qu'elle n'a pas vaincu les passions, est sans liberté spirituelle », sont vraies. Car la liberté spirituelle n'est pas au-dessus des passions seulement, mais encore au-dessus de la pureté, et l'ordre d'enchaînement³ est comme je le dis : l'endurance combat les
 10 passions, la victoire sur les passions donne la pureté et la pureté met l'âme en possession de la liberté spirituelle.

48. Et, de plus, dire que nous demandons la pureté de l'âme, cela tombe-t-il sous le blâme et implique-t-il, de notre part, une prétention quelconque? Ne nous est-il pas permis de demander
 15 ceci? Une telle demande serait-elle de l'orgueil? Et par là, l'homme se figure-t-il être quelque chose? Je pense qu'il vaut mieux même ne pas dire que nous demandons la pureté de conscience et ne pas dire au Seigneur : « Voici ce que nous cherchons à obtenir de Toi. » Mais nous avons à nous affliger et à pleurer
 20 sans cesse sur nos péchés avec un cœur contrit et une conscience humiliée, et, à chaque instant, avec douleur de l'âme, avec sentiment dans l'intellect, nous avons à dire à Dieu, en nous frappant la poitrine, les paroles du Publicain : « Mon Dieu, pitié pour moi, pécheur⁴. » Et occupons-nous seulement de demander la rémission
 25 de nos péchés. Car un malade se soucie en premier lieu de guérir ses douleurs et ensuite il en viendra à chercher à être riche.

49. La pureté est la royauté de l'âme. Or, comment celui qui n'a pas encore guéri sa douleur, et ne s'est pas encore levé du
 30 lit où il est étendu, chercherait-il à être roi? Ferions-nous bien de dire à Dieu : Fais-nous rois et fais de nous Tes frères? Ou : Rends-nous dignes de Ta contemplation en cette vie? A ce qu'il

³ Le P. Hausherr, *art. cit.* p. 178 et 181 note 28 a traduit l'expression syriaque *ܐܘܪܕܢܐ ܕܥܡܘܢܐ* par « ordre de la Tradition ». Pour notre part, nous préférons traduire par « ordre d'enchaînement ». Cette traduction nous paraît mieux correspondre au sens de ce passage qui met en relief l'ordre véritable dans lequel se succèdent, s'engendrent les étapes successives de la montée de l'âme vers la liberté spirituelle. Les œuvres d'Évagre offrent maint exemple de ces « généalogies » des vertus ou des étapes de la vie spirituelle. Vg *Ad Anat.* PG 40 1221 B C. — ⁴ *Luc*, XVIII, 13. — Sur l'importance des larmes et de la contrition, cf. I. HAUSHERR, *Penthos*, OCA, 132, 1944.

me semble, non ! Mais nous devons choisir les choses humbles et courir nous emparer de la dernière place, comme Il nous l'a enseigné⁵. Et Lui, parce qu'Il nous a invités une fois pour toutes, Il nous appellera et nous fera asseoir à notre place. Il est bien plus honorable pour un invité, que ce ne soit pas lui qui choisisse sa place, mais que ce soit le maître du repas qui la lui indique. Et, bien que Notre-Seigneur, dans la prière qu'Il nous a enseignée, nous ait ordonné de Lui faire cette demande : « Que Ton Règne arrive »⁶, ce n'est pas pour que nous oublions par là, notre rang, qu'Il nous a donné cet ordre, mais pour nous faire connaître la grandeur de Sa grâce. Voici qu'en effet Il nous a ordonné aussi d'appeler Dieu, Notre Père : « Notre Père qui es aux cieus, que Ton nom soit sanctifié, que Ton règne arrive⁷. » Et ces choses, ce n'est pas à nous qu'elles s'appliquent, mais elles sont dignes (seulement) de Lui. Et bien qu'elles soient données par grâce, à nous tous, toutefois, elles sont données, de façon pour ainsi dire régulière, à ceux qui ont dépouillé complètement le vieil homme et c'est grâce aux travaux, aux tribulations et à la victoire sur les passions, qu'il convient de dire cela.

50. Il n'est donc pas requis de dire que nous demandons la pureté de l'âme, lorsque nous nous rappelons ce qui est écrit : « Lorsque vous aurez fait tout cela, dites : Nous sommes des serviteurs inutiles, nous avons fait ce que nous devons faire⁸. » Est-ce un sage, celui qui acquitte sa dette ? Et s'il le fait, doit-il désirer être roi ? J'ai dit que la pureté de l'âme est sa royauté, parce que c'est l'impassibilité⁹ de l'âme qui est sa royauté. Sur-tout souvenons-nous de Saint Paul qui, en toute occasion, mentionnait ses fautes antérieures et se plaçait lui-même à un niveau inférieur : « Jésus-Christ est venu dans le monde pour sauver les pécheurs dont le premier c'est moi. Mais Il a eu pitié de moi, pour qu'en moi, le premier, Jésus-Christ montre toute Sa longanimité¹⁰. » C'est comme si l'on disait : A moi, le plus scélérat de tous les hommes et dont le péché est le plus énorme qui soit, Il m'a pardonné, afin que la grandeur de mes fautes montre aux hommes la preuve de Son pardon. Il a dit encore : « Moi qui auparavant, étais persécuteur, blasphémateur et insulteur,

⁵ Cf. *Luc.*, xiv, 7-11. — ⁶ *Matth.*, vi, 10. — ⁷ *Matth.*, vi, 9-10. — ⁸ *Luc.*, xvii, 10. Pšitta : Lorsque vous aurez fait tout ce qui vous a été commandé... — ⁹ L'impassibilité ou « apatheia » est absolument nécessaire pour parvenir à la contemplation. Cf. Évagre, *Ad Anat.* 64 PG 40 1237 D. — ¹⁰ *I Tim.*, i, 15-16.

j'ai trouvé miséricorde. Et c'est dans l'ignorance que j'agissais ainsi, sans la foi¹¹.»

51. Ces paroles, en quel temps, quand l'Apôtre les disait-il? Tu le sais, à ce qu'il me semble, c'est à la suite de ses luttes
 5 terribles, de ses travaux, de ses batailles et de ses combats pour la prédication, après avoir propagé l'évangile du Christ dans l'univers entier, après des morts continuelles, des tribulations de toute sorte de la part des Juifs et des Gentils, qu'il en était encore à considérer ses antécédents, et non seulement il
 10 ne prétendait pas parvenir à la pureté de l'âme, mais il ne songeait même pas qu'on dût le considérer comme un disciple. « Je ne suis pas digne, disait-il, d'être appelé apôtre, parce que j'ai persécuté l'Église de Dieu¹². » Et encore : « Je suis le rebut des apôtres¹³. » Et, bien qu'il eût remporté, plus que quiconque, la
 15 victoire sur les passions, il ne voulait même pas indiquer que pour lui c'était chose faite, mais il disait le contraire : « Je dompte mon corps et le réduis en servitude, de peur que moi, qui ai prêché aux autres, je ne sois moi-même réprouvé¹⁴. » Et si tu me dis qu'en divers endroits, il a fait état aussi de grandes faveurs sur
 20 son compte, lui-même te convaincra que ce n'est pas de son propre chef qu'il agissait ainsi, ni que ce n'était pas pour lui-même qu'il disait ces paroles, mais à cause de la prédication. Et tout en les relatant en faveur de la doctrine il se donnait par là comme un simple d'esprit : « Me voici devenu simple d'esprit par ma vanité
 25 et c'est vous qui m'y avez contraint¹⁵. » Il dit encore : « Ce n'est pas selon Notre-Seigneur que je parle ici, mais en un accès de folie, dans cette occasion (que j'ai) de me vanter¹⁶. »

52. Telle est la règle établie pour nous, par Paul : elle est juste et droite, observons-la et abstenons-nous de demander la
 30 pureté de l'âme. Car lui, il ne demandait pas la royauté, pas même après cette vie, mais : « Je prie, disait-il, pour que je sois moi-même anathème, séparé du Christ¹⁷. » Comment, nous autres, oserions-nous demander dès ici-bas, la royauté de l'âme, alors que nous n'avons pas encore vaincu les passions, ni acquitté notre
 35 dette? Comment rechercherions-nous à être des seigneurs et des souverains? Non, ô maître, je t'en prie, que ceci ne te vienne

¹¹ I *Tim.*, I, 13. — ¹² I *Cor.*, xv, 9. — ¹³ Cf. I *Cor.*, xv, 9. Pšitta : le moindre des Apôtres. — ¹⁴ I *Cor.*, ix, 27. — ¹⁵ II *Cor.*, xii, 11. — ¹⁶ II *Cor.*, xi, 17. — ¹⁷ *Rom.*, ix, 3.

24
 24 23 22
 24
 *Ca 308 v
 5
 26 25
 27 28
 29
 ❖

30 31
 31
 10
 * E 159 v
 15
 * Br 84 v
 ** A 189 r
 32 33
 34
 ❖ 34

54
 20
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 25

22 D ... — 23 F fin. lac. cf. 97. — 24-24 Br ... — 25 D ...

même pas en pensée, mais dans les hauts comme dans les bas, en pensée comme en acte, ne demandons à Dieu qu'une chose : la rémission de nos péchés. J'ai entendu dire cette parole d'un saint, et je (te) la rapporte : « Quiconque, dit-il, ne se considère pas comme pécheur, ne verra pas sa prière exaucée par Dieu¹⁸. » C'est donc en tant que pécheurs que nous devons prier Dieu et non pas comme si nous avions vaincu les passions et demandions la pureté de l'âme.

53. Et si tu dis que certains Pères ont écrit sur ces sujets, sur ce qu'est la pureté et la santé de l'âme, l'impassibilité et la contemplation de l'intellect et comment on les acquiert, (s'ils ont écrit cela) ce n'est pas pour que nous les demandions ou les désirions. Voici ce qui a été écrit au sujet d'un saint¹⁹ : Satan vint se présenter à lui sous les traits d'un ange duquel émanait une grande lumière. A cette vue, le Bienheureux ferma aussitôt les yeux. « Ouvre les yeux, lui dit Satan et vois la lumière, car je suis venu te montrer la lumière. » Mais, comme il persistait à ne pas vouloir ouvrir les yeux, Satan lui dit : « Je suis le Christ et je suis venu t'apparaître. » L'autre répondit : « Moi, je ne demande pas de voir le Christ ici-bas, mais en son lieu. »

54. L'exemple de ce saint nous enseigne donc que les saints ne demandaient pas de voir des choses extraordinaires, mais ne s'occupaient que d'observer les commandements, en suite de quoi, ils laissaient Dieu agir à leur égard selon Sa volonté. En effet, demander et désirer les grandes faveurs de Dieu ne prouve pas qu'on aime Dieu, mais qu'on demande honneur et gloire pour sa propre personne. Et c'est pourquoi Paul dit partout : « Nous nous glorifions dans les tribulations²⁰. » Et il enseigne à tout disciple à désirer les tribulations, la pauvreté et l'union aux souffrances du Christ, et non pas les grandeurs et les sublinités

¹⁸ Apophtegme. Bedjan, p. 745, p. 647. PG 65 288 B, Moïse 16. PL 73 1014 n° 3. —

¹⁹ Bedjan, p. 716. PL 73 965, n° 70. Le texte de cet Apophtegme a été publié par NAU, ROC, XVII, 1912, p. 206, n° 312. Il existe de cet Apophtegme un doublet publié aussi par NAU, ROC, XVIII, 1913, p. 144, n° 393. Là encore Philoxène résume l'histoire, notamment au début, et par ailleurs il ajoute un ou deux détails dans la suite. — ²⁰ Rom., v, 3. Pšitta : « nos tribulations ».

²⁶ Br add. אִם כִּשְׁבָה. — ²⁷ Br אִם. — ²⁸ Br add. כִּלְכִל וְכִלְכִל. — ²⁹ Ca add. in marg. אִם כִּשְׁבָה.

אִם כִּשְׁבָה אִם כִּשְׁבָה אִם כִּשְׁבָה. — ³⁰ F Ca inc. lac. — ³¹⁻³¹ Br om. — ³² Br אִם. —

³³ Br אִם כִּשְׁבָה. — ³⁴⁻³⁴ Br om. — ³⁵ D om. — ³⁶ Ca fin. lac. cf. ³⁰. Br אִם. — ³⁷ C sing. —

³⁸ C om. — ³⁹ Br om. — ⁴⁰ Br אִם כִּשְׁבָה. — ⁴¹ Ca inc. lac.

de Son Royaume. Cela, il le montre surtout lorsqu'il s'adresse aux Corinthiens, avec une sorte d'ironie : « Nous, nous sommes fous à cause du Christ et vous, vous êtes prudents dans le Christ ; nous sommes malades et vous, vous êtes forts ; nous sommes méprisés et vous, vous êtes considérés : jusqu'à cette heure, nous avons faim et soif, nous sommes nus, maltraités, nous n'avons pas de demeure stable, nous nous épuisons à travailler de nos mains, etc...²¹ » Les grandes faveurs du Christ, selon l'enseignement de Paul, c'est l'union à Ses souffrances et le disciple doit les désirer et s'en glorifier. Pour moi, ô ami de Dieu, jusqu'à présent je n'ai pas demandé d'être l'amant de Dieu, comme tu l'as écrit, parce que celui qui aspire à être l'amant de Dieu s'unit à Ses souffrances, mais je prie afin de mériter d'être pour lui un serviteur.

55. Tu as encore écrit que ton âme aime à aimer Dieu, mais qu'elle n'a pu y parvenir et pourtant elle a grand désir d'aimer. Et c'est pourquoi elle chérit la solitude comme étant ce qui commence à établir en toi la pureté de cœur et rend présent en toi le souvenir de Dieu. Ces paroles, si elles sont exactes, sont excellentes. Mais j'aurais préféré que tu ne les eusses pas écrites. Rien de tout cela n'est dans l'ordre. Si tu l'as rapporté pour consulter, il y avait un autre ordre pour poser la question. Celui qui dit que son âme n'a pas encore la liberté spirituelle parce qu'elle n'a pas vaincu les passions, comment peut-il dire que son âme aime à aimer Dieu ? Il est impossible que se meuve l'amour de Dieu dans l'âme, si elle n'a pas vaincu les passions. Or, toi, tu as dit que ton âme n'a pas encore vaincu les passions et qu'elle aime à aimer Dieu, ce qui n'est pas dans l'ordre. Et à propos de celui qui dit qu'il n'a pas vaincu les passions et qu'il aime à aimer Dieu, je ne sais pas ce qu'il dit.

56. Mais diras-tu, je n'ai pas dit que j'aime, mais que j'aime à aimer. Cela aussi est une impossibilité, si l'âme ne se tient pas dans la pureté. Si tu as voulu dire une parole banale, tu n'es pas le seul à pouvoir la dire. N'importe qui dit, en parole, qu'il cherche

²¹ I Cor., IV, 10-12.

⁴⁸ Ca inc. lac. — ⁴⁹ Br *ⲛⲓⲥⲁⲛⲁ*. — ⁵⁰ Br *ⲛⲓⲥⲁ*. — ⁵¹ BCDEFBr *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁⲛⲁ*. — ⁵² E om. — ⁵³ BEBr add. *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁⲛⲁ ⲁⲓⲛⲓⲥⲁⲛⲁ ⲁⲓⲛⲓⲥⲁⲛⲁ ⲁⲓⲛⲓⲥⲁⲛⲁ*. — ⁵⁴ Br *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁ*. — ⁵⁵ Ca fin. lac. cf. ⁴⁸. D *ⲛⲓⲥⲁⲛⲁ*. — ⁵⁶ D *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁ*. — ⁵⁷ Br *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁ*. — ⁵⁸ BCEBr *ⲛⲓⲥⲁⲛⲁ* (sic). — ⁵⁹ E *ⲛⲓⲥⲁⲛⲁ*. — ⁶⁰ Ca inc. lac. — ⁶¹ Br *ⲁⲓⲛⲓⲥⲁ*. — ⁶² Ca fin. lac. cf. ⁶⁰.

ne sent pas du tout, ni ne désire pas du tout, tant qu'elle est malade.

58. A bon droit, ai-je dit plus haut, il est requis d'observer tous les commandements, parce qu'ils ont la propriété de guérir
 5 les facultés de l'âme. Si l'âme n'avait pas accueilli la malice, les commandements eux-mêmes n'eussent pas été requis pour la guérir. Mais après que la malice se fût introduite dans l'âme, se sont introduits aussi les commandements de Dieu, dont les uns empêchent la malice de se montrer effectivement, et les autres
 10 l'extirpent complètement de l'âme. Tous les commandements de Dieu, dans l'Ancien Testament, interdisent les actions de la malice. C'est pourquoi il est dit : « Tu ne tueras pas, tu ne commettras pas l'adultère, tu ne voleras pas²². »

59. Quant aux commandements du Christ, ils extirpent la
 15 malice de l'âme. Et ceci ne s'est pas produit de n'importe quelle manière, mais, en premier lieu, notre nature toute entière a reçu le renouvellement, par l'Incarnation, la Passion et la mort du Christ et ensuite même après son renouvellement, s'introduisirent les nouveaux commandements qui, s'ils
 20 avaient été donnés sans qu'ait eu lieu d'abord le renouvellement de notre nature, comme ce fut le cas pour ceux de l'Ancien Testament, n'eussent agi que comme ces derniers : ils eussent interdit les actions de la malice, mais ils n'eussent pas extirpé la malice. Or, maintenant, il n'en est pas ainsi, mais
 25 ces commandements vivants, lorsque l'âme les observe, l'intention dirigée vers Dieu, ont la propriété de guérir, en douceur, toutes les parties de l'âme. Et on sait ce que chacun des commandements guérit dans l'âme et quel est le commandement qui guérit telle faculté de l'âme. Et l'effet de ces choses, n'est senti que par
 30 celui qui guérit et par celui qui est guéri. Tu sais que si la partie passionnée de l'âme n'est pas guérie, l'âme n'acquiert pas la santé, et elle n'est pas délivrée de la souffrance venant des objets qu'elle rencontre.

²² *Ex.*, xx, 13-15.

κατα. — ¹⁰ FBr om. — ¹¹ A iter. — ¹² CBr *κατακατα*. — ¹³ CDEF *κατα*. — ¹⁴ Br *κατα*. —
¹⁵ E om. — ¹⁶ A *κατακατα*. — ¹⁷ C om. — ¹⁸ Br *κατακατακατα*. — ¹⁹ C *κατακατα*. — ²⁰ Br *κατακατα*
 (sic) — ²¹ Br om — ²² Br om. — ²³ Br *κατακατα*

60. Or, tantôt cette guérison se fait par grâce, tantôt elle est donnée par la voie légale. Celui qui a acquis la santé de l'âme, par la victoire sur les passions et l'observation des commandements, il est bien évident qu'il l'a acquise par la
 5 voie légale. Il est né de nouveau et apparaît dans la région de l'homme spirituel, il dépouille le monde et sa vétusté, et un autre monde, en-deçà de la composition, le reçoit. Dès lors, toutes les aspirations de l'homme nouveau se meuvent en lui, selon la nature du monde où il pénètre. En premier lieu, le désir de l'union aux
 15 saints anges et la contemplation spirituelle de tous les êtres et l'union à la Trinité Sainte. Et, outre cela, il y a d'autres choses dont le désir se meut dans l'âme. Celle-ci ne les sent pas, elle sent seulement qu'elle les désire et il est évident que ce qu'elle désire est au-dessus de sa nature.

61. Ainsi donc, ton âme à toi aussi, si elle a un immense désir d'aimer Dieu et, si elle désire naturellement, elle se tient en ce lieu, elle se trouve en-deçà de toutes les passions et n'a pas besoin d'interroger ni d'apprendre. Car elle n'est plus question-
 20 neuse mais voyante. C'est par manière d'épreuve que tu m'as écrit (pour demander) s'il faut que soient observés tous les commandements. A mon avis, c'est une question qu'il est superflu de poser. Apprendre la science du Christ, ce n'est pas une question de mots, on ne la pêche pas dans de multiples lectures, elle ne se découvre pas moyennant une quête de l'âme mais par sa
 25 pureté. De même que nos sens corporels n'ont pas besoin de questionner, ni de s'instruire, pour sentir les natures ayant des affinités avec eux, mais que chacun d'eux sent naturellement tout ce qui l'approche et cela sans l'intermédiaire d'un enseignement entre celui qui sent et la chose sentie, de même, les sens
 30 spirituels de l'intellect sentent naturellement la science du Christ, pourvu que l'intellect se tienne vraiment dans la santé de sa nature et donc soit le voyant de la science et non celui qui pose des questions à son sujet, comme Paul l'a dit : « Ici-bas, notre intellect voit dans un miroir et là-bas, face à face²³. ».

²³ Cf. I Cor., XIII, 12. Pšitta : « *Maintenant*. nous voyons... ».

— ³⁴ Ca inc. lac. — ³⁵⁻³⁵ Br plur. — ³⁶ Br כאלו. — ³⁷ Br והכאם. — ³⁸ D והיות. — ³⁹ Br add. והיותו. — ⁴⁰⁻⁴⁰ Br והכאם והכאם. — ⁴¹ Ca fin. lac. cf. ³⁴.

* C 75 r ** Ca 310 r 62 לחי * פה לבשר ברום ** זבוב מן אוני ונחלם 42 נלפ

והנה ונעצו נעצו נל 43 חכום חלם נכחיו שתיק נחם
והנה ונעצו נל אל נעצו נל חכום נל חכום נל חכום

והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

* A 190 v. חכום נל חכום נל חכום נל חכום 45 נל * חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

* Br 89 r חכום נל חכום נל חכום נל חכום 10

** B 56 r חכום נל חכום נל חכום נל חכום

* D 104 v חכום נל חכום נל חכום נל חכום 46 חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

❖ 49 חכום נל חכום

63 חכום נל חכום נל חכום נל חכום 50 חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

* E 162 v חכום נל חכום נל חכום נל חכום 52 חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

❖ חכום נל חכום נל חכום

64 חכום נל חכום נל חכום נל חכום 53 חכום נל חכום נל חכום
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

* Br 89 v חכום נל חכום נל חכום נל חכום 25
והנה ונעצו נל חכום נל חכום נל חכום נל חכום

42 Br חכום נל חכום — 43 CBr sing. — 44 BDECa.Br sing. — 45 Ca inc. lac. — 46 C חכום נל חכום

62. Ils agissent donc de façon désordonnée, ceux qui veulent apprendre la science du Christ au moyen du discours, soulèvent des questions à son sujet et veulent la découvrir au moyen de nombreuses lectures. Ce faisant, au lieu d'aller de l'avant, ils vont à reculons. De multiples lectures produisent, c'est évident, une multitude de pensées dans l'âme. Car les sens qui se trouvent dans les textes sont divers, et l'intellect qui est mû suivant les distinctions propres aux textes, l'est de même nécessairement, par toute sorte de pensées. Et tant que la multitude des pensées grouille en lui, il n'est pas dans la quiétude, parce qu'une multitude l'habite et il n'est pas unifié, ni dans l'unité²⁴. Celui qui veut être dans l'unité, il est manifeste qu'il (doit) être en-deçà de la composition, et, en-deçà de la composition, il n'y a ni diversité, ni multiplicité de pensées, mais contemplation qui est seulement unité. Si une multiplicité de pensées est inhérente à la composition, il est évident que l'unité est inhérente à la simplicité, de sorte qu'en-deçà de la composition se trouve la simplicité et en-deçà des pensées, contemplation unifiée.

63. C'est en quelque sorte selon ce qu'il voit que l'intellect reçoit des images. Quand il regarde à l'extérieur, vers le monde, c'est suivant la diversité, les couleurs et les agencements de ces éléments composés, qu'il reçoit aussi des images. Et ces images, selon leur multitude et leur diversité, mettent en mouvement les pensées, et les pensées, une fois mises en mouvement, troublent l'intellect. Mais s'il fixe son regard en-deçà, là où il n'y a rien, ni rien qui se compte, ni composition — l'être composé se distinguant d'un autre, par sa différence (d'avec lui) — il est évident qu'il reçoit la contemplation simple qui est sans pareille pour le délecter et lui procurer jouissance, parce qu'elle est la nourriture de sa nature.

64. De tous les aliments qui existent en ce monde, le miel est le plus doux. Et David, parlant, pour ainsi dire, de ce qui touche à l'intellect, a dit : « La science de Dieu est plus douce

²⁴ Cf. Lettre de Philoxène sur la vie monastique, O.S. VII (1962), p. 96, § 142.

DBr $\kappa\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha$. — ⁴⁷ C $\kappa\alpha\theta\omega$. D $\sigma\iota\delta\iota\kappa$. — ⁴⁸ BCDEBr sing. D $\kappa\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha$. — ⁴⁹ D $\kappa\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha$. — ⁵⁰ C sing. — ⁵¹ E σ . — ⁵² BCDE $\mu\alpha\theta\eta\sigma\iota\sigma\iota\varsigma$. — ⁵³ Br $\kappa\alpha\lambda\iota\sigma\tau\alpha$.

ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 54
 כלל 55 כללעדיה אל כללעדיה ויזיל כללעדיה
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 56
 ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 5
 ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 57
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה

85 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 58
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה * B 56 v
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 60
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה * Br 90 r
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 62
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה * D 105 r
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 63

66 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 65
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 67
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 68
 כללעדיה ויזיל כללעדיה ויזיל כללעדיה 69

54 Br om. — 55 Br מוהא. — 56 Br מוהא. — 57, 58 Br מוהא. — 58 E מל. —
 59 BCDEBr מוהא. — 60 C sing. — 61 F fin. lac. cf. 27. — 62 Br מוהא. — 63 Ca fin. lac. cf. 45. —
 64 CD sing. — 65 DFBr מוהא. — 66 ABr plur. — 67 Ca add. מוהא. Br מוהא. — 68 F
 מוהא. — 69 BCEFCa מוהא.

que le miel et que le rayon de miel²⁵.» Évidemment, ce ne sont pas tous ceux qui sentent la douceur du miel, qui sentent aussi la douceur de la science de Dieu, mais goûter celle-ci est le propre de l'intellect. Et il n'est pas seulement sustenté par elle, il en est aussi fortifié. Et par conséquent, il n'est pas seulement vainqueur des passions, mais de plus, il est insensible aux passions. Car sa sensibilité aux choses spirituelles est si forte, qu'elle ne lui permet plus de retourner à la sensation d'autre chose. Là où il y a quelqu'un qui sent, une chose sentie et une sensation, il n'est pas nécessaire que soit requis autre chose pour celui qui veut sentir.

65. C'est pourquoi, à mon avis, le moine n'a pas besoin de s'adonner continuellement à de multiples lectures. Ce n'est pas la quiétude qu'elles produisent en lui, mais le trouble ; ni le recuei-
 15 llement qu'elles opèrent, mais la dissipation. Si tu m'objectes ce qu'a écrit un Bienheureux : « La lecture des Écritures opère le recueillement de l'esprit²⁶ », je te dirai que cela aussi est vrai. La lecture des Écritures opère le recueillement de l'esprit chez celui qui est tourné vers le monde et chez celui qui est tout entier
 20 en dehors de lui. Il est nécessaire de lire l'Écriture un court moment, jusqu'à ce qu'on sente se produire le recueillement de l'esprit et alors, de la lecture, on doit passer à la pureté de la prière, et, tout en lisant, on ne doit pas rechercher la science, ni l'explication des paroles, sinon on retombe dans la même
 25 dissipation. Mais on doit rechercher la contemplation spirituelle des paroles, car cela seul procure jouissance à l'intellect.

66. Ce n'est pas quiconque lisant les Écritures, qui les lit comme il convient ou avec science. L'un les lit pour les citer, un autre pour les confier à sa mémoire, un autre veut en apprendre l'exégèse,
 30 un autre, faire une étude (relevant de la science) psychique, un autre pour disputer contre les hérétiques, et un autre le fait, poussé par la passion de l'enseignement et, à vrai dire, par la vaine gloire. Que dans la lecture, l'intellect vise un seul de ces buts ou qu'il les vise tous, il vise en dehors. Quelle nécessité y-a-il
 35 pour le moine de savoir l'exégèse de telle parole ou le sens de

²⁵ Cf. *Ps.*, XIX, 10-11. Pšitta : « Les jugements du Seigneur... » — ²⁶ Évagre, *Practicos PG* 40 1224 A. Le texte grec est plus développé : Νοῦν μὲν πλανώμενον ἰσνησιον ἀνάγνωσις καὶ προσευχή. On retrouve cette sentence sous une forme à peu près identique dans Nil, *Institutio ad monachos, PG* 79, 1235 A. Texte latin dans *PL* 73, 915 D n° 20.

telle proposition? Va de l'avant et tiens-toi dans le lieu de la science, et toute question, à son sujet, sera pour toi superflue. Mais si tu poses des questions sur elle, c'est qu'évidemment tu te tiens hors de son lieu. L'œil du corps ne pose pas de questions
 5 pour voir le soleil, ni l'œil de l'intellect ne voit la science spirituelle en la scrutant, mais, comme l'œil pour le soleil, son regard tombe sur elle et en est illuminé. C'est pourquoi, un saint a dit : «Le moine n'a pas à rechercher la science d'une proposition de l'Écriture, s'il n'est pas parvenu au stade propre à cette propo-
 10 sition, de peur qu'en voyant son intellect désirer la science, les démons ne l'aveuglent, et ne lui fassent prendre une chose pour une autre²⁷. »

67. Il suffit seulement que le moine admire cette proposition de l'Écriture. S'il s'agit d'un commandement, qu'il
 15 l'observe; s'il s'agit d'un récit, qu'il sache qui en fait la relation, qui il concerne et cela suffit. S'il s'agit d'une parabole, qu'il ne se permette pas de l'expliquer; et s'il s'agit d'un mystère, il lui suffit de le savoir, sans l'élucider. Car les paroles des Écritures comportent les sujets suivants : ou bien elles traitent de la Divinité, ou proclament la Création, ou montrent la
 20 Providence, ou révèlent le Jugement, ou prédisent la venue du Fils de Dieu, ou relatent l'histoire des justes, ou sont des commandements contre les vices. De tous ces textes, il doit prendre pour lui les commandements et les mettre à exécution. Pour ce
 25 qui est de la Création, de la Providence, du Jugement, qu'il les passe sous silence, occupé qu'il est, à la guérison de l'âme.

68. Car, des Écritures, nous ne pouvons retirer que le discours concernant ces choses, et non la science à leur sujet, parce que toutes les paroles des Écritures sont données à l'entendement
 30 de la Foi. Quant à la science, elle se révèle à l'intellect, après la guérison de l'âme. Et lorsque l'intellect voit cette science, il s'en émerveille seulement et s'en délecte. Quant à l'exprimer en paro-

²⁷ Nous n'avons pu identifier l'auteur de cette sentence. Elle pourrait venir de Macaire l'Égyptien ou du Pseudo-Macaire (Synéon de Mésopotamie) et de bien d'autres auteurs. Le R.P. Kirchmeyer a bien voulu nous signaler dans Budge un apophtegme qui énonce une idée analogue. Cf. Budge, I, 840 et II, 639-640.

ⲙⲁⲓⲁⲓⲁⲓⲁⲓ. — ⁷⁶ EBr ⲓⲟⲩⲁⲩⲁ. — ⁷⁷⁻⁷⁷ C om. — ⁷⁸ Br ⲕⲁ. — ⁷⁹ Br om. — ⁸⁰ C ⲕⲁⲓⲁⲓ. —
⁸¹ A plur. — ⁸² BDEBr plur. — ⁸³ BCD sing. — ⁸⁴ BCDEBr om. — ⁸⁵⁻⁸⁵ D ⲕⲁⲓⲁⲓ ⲕⲁⲓⲁⲓ
 ⲕⲁⲓⲁⲓ ⲕⲁⲓⲁⲓ ⲕⲁⲓⲁⲓ. — ⁸⁶ Ca fin. lac. cf. ⁷². — ⁸⁷⁻⁸⁷ D om.

* C 75 v *מאן מן אלהיך ויהי כחך* * *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 ויהי כחך מאן מן אלהיך ⁸⁸ *לך כחך*. *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 ויהי כחך מאן מן אלהיך ⁸⁹ *לך כחך*. *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* * *ויהי כחך מאן מן אלהיך*

5 ⁸⁹ *מאן מן אלהיך ויהי כחך מאן מן אלהיך*
לך כחך מאן מן אלהיך. *ויהי כחך מאן מן אלהיך*

* Br 91 v *ויהי כחך מאן מן אלהיך* * *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * Ca 311 r *ויהי כחך מאן מן אלהיך* ⁹⁰ *לך כחך* ⁹⁰ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*

* B 57 v * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* ⁹² *לך כחך* ⁹¹ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * E 162 r *ויהי כחך מאן מן אלהיך* ⁹⁴ *לך כחך* ⁹³ *ויהי כחך מאן מן אלהיך* 10

ויהי כחך מאן מן אלהיך ⁹⁶ *לך כחך* ⁹⁵ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* ⁹⁸ *לך כחך* ⁹⁷ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*

70 *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך*

* A 191 v *ויהי כחך מאן מן אלהיך* ⁹⁹ *לך כחך* * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* 15
 * F 38 v * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך*

ויהי כחך מאן מן אלהיך *לך כחך* *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך* ¹ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך* ² *ויהי כחך מאן מן אלהיך*

* Ca 311 v *ויהי כחך מאן מן אלהיך* * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* 20
 Br 92 r *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך* *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך* ³ *ויהי כחך מאן מן אלהיך*
 * *ויהי כחך מאן מן אלהיך* *לך כחך*

⁸⁸ Ca om. — ⁸⁹ F fin. lac. cf. 71. — ⁹⁰⁻⁹⁰ Br om. — ⁹¹ D add. *לך כחך*. — ⁹² Br add. *לך כחך*. —
⁹³ Br *ויהי כחך מאן מן אלהיך*. — ⁹⁴ F *ויהי כחך מאן מן אלהיך*. — ⁹⁵ Br sing. — ⁹⁶ F om. — ⁹⁷ F om. — ⁹⁸ C sing. — ⁹⁹ F
 om. — ¹ C *ויהי כחך מאן מן אלהיך*. — ² C om. — ³ CF *ויהי כחך מאן מן אלהיך*.

les, il ne le pourrait pas, même s'il le voulait, parce que, comme elle lui est apparue de manière non composée, il ne peut pas l'exprimer en une parole composée, comme l'indique également Saint Paul dont l'intellect fut ravi, et vit les choses spirituelles, et ne
 5 put exprimer ce qu'il avait vu et entendu. Il dit en effet qu'il entendit des paroles indicibles. Laisse donc en son lieu la quête de la science, et cherche, toi, comment pénétrer dans le lieu de la science.

69. Voici que Saint David, nous a enseigné comment gravir
 10 la montagne de la contemplation, et non ce qu'est la contemplation elle-même : « Qui donc montera sur la montagne du Seigneur, et qui se tiendra sur Sa montagne sainte ? Celui qui a les mains pures et le cœur pur, ne jure point en lui-même faussement et ne jure pas pour tromper²⁸, etc... » Mais plus que tout, fuyons
 15 une prétention fondée sur nous-mêmes, et acquérons l'humilité et la délicatesse, et prenons sur nous, à tout instant, la considération de nos péchés, de ceux du passé et de ceux du présent, et usons de finesse pour voir si notre âme sent ses douleurs. En effet sa souffrance, ses larmes et ses gémissements témoignent
 20 de sa sensibilité.

70. Quant à ce que tu m'as écrit, que beaucoup de gens qui ont des ennuis te prient d'écrire et d'intercéder pour eux, cela ne me semble pas beaucoup te convenir. Bien que ce soit une bonne action d'écrire et d'intercéder pour celui qui est dans le besoin,
 25 néanmoins, cela convient (aux gens dont) le niveau est inférieur au tien. Il en est à qui cela convient de par l'état, et à d'autres, de par le niveau où ils se trouvent. Distribuer de son or aux indigents est certes aussi une bonne chose, mais ce n'est pas pour cela que nous devons posséder de l'or, afin d'être des « donneurs
 30 d'aumônes ». Et aller dans les prisons, visiter les prisonniers, voir aussi les malades, mettre la paix entre mari et femme quand ils sont en colère, prêter une oreille impartiale dans le procès entre l'offenseur et l'offensé, toutes ces actions sont excellentes, mais elles ne conviennent pas à l'état qui est le tien, ni à celui de tes semblables.

²⁸ Ps., xxiv, 3-4.

71. Accueillir les hôtes, leur laver les pieds et les recevoir en tout amour et discernement, voilà ce qui te convient. Et si tu ne le fais pas, il te sera impossible de trouver la pureté, celle que tu cherches, comme tu l'as dit. Les hôtes qui viennent à toi, je te dis de les recevoir, non de les envoyer chercher là où ils sont, ni d'abandonner ton logis en allant chez eux. Mais ceux qui te sont envoyés, reçois-les en tout amour, en croyant que c'est le Christ qui te les envoie. Ne juge pas (en te demandant) qui ils sont, ni s'ils méritent cela ou non. Il ne t'est pas ordonné d'être juge mais hospitalier. Néanmoins, tu as dit que ces actions font obstacle à ta vision de la contemplation. Moi, je dis le contraire : Si tu ne les fais pas, tu seras empêché de voir la contemplation²⁹. Eh quoi! suffirait-il à quelqu'un de se tenir dans un paisible émerveillement et d'être seul dans sa cellule, pour que cela le mène jusqu'à la vision de la contemplation? A mon avis, non! Mais qu'il garde les commandements, comme je l'ai dit plus haut. Par là, il acquerra l'impassibilité de l'âme d'où naît l'amour, lequel est le voyant de la contemplation.

72. Au sujet de ta question sur ce qui est le meilleur : garder les commandements ou mépriser toutes les choses visibles, je te dirai, qu'à mon avis, si l'on n'observe pas les commandements, on ne peut être reconnu comme quelqu'un méprisant toutes les choses visibles. Et si on ne méprise ni ne rejette tout ce qui est visible, on ne commence pas à observer les commandements du Christ, ainsi qu'il fut dit à ce riche : « Vends tous tes biens, donne-les aux pauvres et puis suis-moi³⁰. » Il lui enseigna d'abord à mépriser et à rejeter le monde entier, puis à Le suivre et à se mettre à observer Ses commandements. Tu dois savoir aussi que parmi les commandements, les uns s'observent dans la vie du monde, et les autres, en dehors, et certains sont à pratiquer dans ces deux endroits.

73. En effet, « Laver les pieds des hôtes »³¹, « Quiconque te requiert pour une course d'un mille, fais-en deux avec lui »³²

²⁹ La charité est fille de l'apatheia. Évagre, *Ad Anat.* PG 40, 1221 C. — ³⁰ Cf. *Matth.*, XIX, 21. — ³¹ Cf. *Jean*, XIII, 14. — ³² *Matth.*, V, 41.

⁸ Ca $\alpha\lambda\lambda\alpha$. — ⁹ Br add. $\alpha\lambda\lambda\alpha$. — ¹⁰ Ca om. — ¹¹ F inc. lac. — ¹²⁻¹² D om. — ¹³ BCDCaBr $\alpha\lambda\lambda\alpha$. — ¹⁴ Br om. — ¹⁵ B plur. — ¹⁶⁻¹⁶ Ca om et add in marg. $\alpha\lambda\lambda\alpha \text{ } \alpha\lambda\lambda\alpha \text{ } \alpha\lambda\lambda\alpha \text{ } \alpha\lambda\lambda\alpha \text{ } \alpha\lambda\lambda\alpha$. — ¹⁷ C add. $\alpha\lambda\lambda\alpha$.

et outre ceux que tu mentionnes encore dans ta lettre, j'ajoute encore ceux-ci : « A celui qui te frappe sur une joue présente l'autre »³³, « A qui veut prendre ta tunique, donne aussi ton manteau »³⁴, et : « Bénissez vos persécuteurs »³⁵, « Faites du bien à celui qui vous hait ». « Priez pour ceux qui vous oppriment et vous persécutent »³⁶, ces commandements sont parfaits, et voilà pourquoi, ils ne sont pas pour tout le monde, mais pour ceux qui sont parvenus au niveau de la perfection. Voilà pourquoi aussi Notre-Seigneur a donné ces commandements aux (seuls)

10 Apôtres. Et quiconque veut marcher dans cette voie supérieure, c'est à lui qu'il convient d'observer ces commandements. Et on ne peut marcher dans cette voie, si on ne les observe pas, et on ne peut mériter la pureté de l'âme ni la contemplation qui vient après la pureté, si on néglige l'observation des commandements.

15 74. Je dois en outre te donner quelques précisions, afin que tu saches vraiment ce qu'est la contemplation et ainsi tu chercheras à y tendre, si toutefois tu la désires. Les contemplations des natures sont au nombre de trois : Deux, propres aux natures créées, rationnelles et non rationnelles, spirituelles et corporelles,

20 et une sur la Trinité sainte. Et, outre cela, il existe un autre ordre de contemplation : Tout ce qui est incompréhensible a une contemplation intelligible, je veux dire, la Création, la Providence de Dieu, le Jugement concernant tout (être), et les saints commandements qu'il nous est ordonné d'observer³⁷. De plus,

25 l'intellect a une contemplation de lui-même, et toutes les paroles contenues dans l'Écriture, celles qui sont, non des commandements, mais des mystères, ainsi que les mystères saints et divins par nous célébrés, tout cela a une contemplation spirituelle et intellectuelle.

30 75. Quant à toutes les choses que ne peut appréhender la science humaine, nous les recevons par la Foi et nous recevons la science à leur sujet, par la contemplation, science qui apparaît après la pureté de l'intellect, l'homme commençant d'abord par la Foi qui est mise en nous naturellement. En effet,

35 de même que la connaissance de Dieu est en nous naturellement,

³³ Cf. *Matth.*, v, 39; *Luc*, vi, 29. — ³⁴ Cf. *Matth.*, v, 40. — ³⁵ *Rom.*, xii, 14. —

³⁶ *Matth.*, v, 44. — ³⁷ Cf. les 5 contemplations énumérées par Évagre, *Cent.*, i, 27.

de même aussi, le mouvement de la Foi est mis en nous naturellement, parce que les choses que nous n'appréhendons pas par la science, nous les recevons par la Foi. Parce que Dieu a des grandeurs au-dessus de la science humaine et que les sens corporels ne les sentent pas, et que la rationalité de l'intellect ne les saisit pas, Il nous a donné, en conséquence, la Foi qui nous permet de savoir seulement qu'elles existent. Et de la Foi naît en nous l'espérance à leur sujet. Par la Foi, nous confessons que Dieu existe et qu'Il est le Seigneur et le Créateur et nous apprenons que nous devons Le craindre comme le Seigneur et observer Ses commandements, en nous interrogeant sur ce qu'Il hait et sur ce qu'Il aime, afin d'éviter ce qu'Il hait.

76. Que tous les commandements soient sous la crainte, je dis qu'ils le sont tous globalement : « Ce qui t'est odieux, ne le fais pas à autrui, cela met un terme à toute malice ³⁸. » Et celui-ci : « Comme vous voudriez que les hommes agissent à votre égard, agissez de même envers eux, là est toute la justice naturelle et légale ³⁹. » Et ces deux commandements, c'est la crainte de Dieu qui nous incite à les observer, parce que celui qui se tient encore au rang des serviteurs, observe les commandements par crainte. Et par l'observation des commandements, l'âme acquiert la santé et elle se tient dans sa pureté première. De là, elle s'élève jusqu' à l'impassibilité et à la suite de l'impassibilité se meut en elle l'amour spirituel et de l'amour elle s'élève jusqu'à la contemplation qui est la science spirituelle de tout ce qui existe, soit de visible, soit d'invisible.

77. Comment dès lors cherches-tu la contemplation, alors que ces choses qui sont au-dessous d'elle et qui y conduisent, tu ne les accomplis pas et que tu te figures que leur exécution est l'abolition de la contemplation ? Tu as dit : « Elle est excellente cette (action) : « Quiconque te requiert pour une course d'un mille, fais-en deux avec lui ⁴⁰ », mais elle ne fait pas parvenir

³⁸ Cf. *Tob.*, IV, 15 : *Καὶ ὁ μισεῖς μηδενὶ ποιήσης*. (Alexandrinus et Vaticanus). La fin est ajoutée par Philoxène. — ³⁹ Cf. *Matth.*, VII, 12. Certains témoins, à côté de cette formule positive, donnent aussi la formule négative telle qu'elle est formulée dans *Tob.*, IV, 15. (Cf. sup.) C'était le cas du Diatessaron. Cf. R. H. CONNOLLY, *A negative form of the Golden Rule in the Diatessaron*, *Journal of Theological Studies*, 1934, pp. 351-357. La formule est attestée dans la tradition syriaque : Cf. *Livre des Degrés*, VII, 1, PS, III, 145. On la retrouve chez Aphraate, Éphrem. Cf. L. LELOIR, *L'évangile d'Éphrem d'après les œuvres éditées*, CSCO 180, Louvain, 1958, p. 157. De même chez Philoxène, *Homélie IX*, éd. Budge, pp. 333, 345, 607. — ⁴⁰ *Matth.*, V, 41.

l'intellect jusqu'à la stature de la contemplation.» Or, mon ami, sais-tu ce que tu dis ? Ou répètes-tu une parole que tu as lue ou entendue ? Tu viens de voir l'extrême nécessité d'observer les commandements. Que tu considères le commandement parfait du Christ comme un obstacle à la contemplation, cela me persuade que tu ignores ce qu'est la contemplation spirituelle. Ce commandement : « Qui te requiert pour une course d'un mille... » et les autres que j'ai dits plus haut : « A qui te frappe sur une joue, présente l'autre »⁴¹ et tous les autres qui successivement leur font suite, celui-ci : « Ne vous souciez pas du lendemain »⁴² et : « Ne possédez pas deux tuniques »⁴³ et celui-là : « Renonce au monde entier et à toi-même, prends ta croix et suis-moi »⁴⁴, tous ces commandements ne sont pas à observer par crainte, mais par amour.

78. J'ai dit en effet, un peu plus haut, qu'il y a des commandements qui s'observent par crainte et d'autres, par amour, et que pour parler sommairement, tous les commandements de l'Ancien Testament, sont observés par crainte, et que les nouveaux commandements du Christ sont observés par amour. Il est écrit en effet, que Notre-Seigneur a dit : « J'ai gardé les commandements de mon Père et je demeure en Son amour »⁴⁵. Il est évident que le Fils observe les commandements de Son Père, non par crainte, mais par amour. Et Il nous a ordonné à nous aussi, d'observer Ses commandements par amour, car Il a dit : « Si vous M'aimez, gardez Mes commandements et Je prierai mon Père et Il vous enverra un autre Paraclet »⁴⁶. Par la venue du Paraclet, Il voulait dire la contemplation de toutes les choses spirituelles. Car, en recevant le Saint-Esprit, ils reçurent la perfection de la science spirituelle. Or, Il leur promit que le Père leur enverrait le Paraclet, lorsqu'ils auraient observé Ses commandements. Te rends-tu compte que c'est par l'observation des commandements que l'intellect arrive à la contemplation et que, contrairement aux assertions de ta sagesse, l'exécution des commandements n'est pas un obstacle à la contemplation ? Si tu sens en toi-même que tu es parvenu à un grand amour, observe donc les commandements du Nouveau Testament par motif d'amour et non de crainte.

⁴¹ *Luc*, VI, 29. — ⁴² *Matth.*, VI, 34. — ⁴³ *Matth.*, X, 10. — ⁴⁴ Cf. *Matth.*, XVI, 24. —

⁴⁵ *Jean*, XV, 10. — ⁴⁶ *Jean*, XIV, 15-16. Pšičta : « Il vous donnera un autre Paraclet. »

79. Souviens-toi de Paul qui, par sa confiance en l'amour, faisait fi de toute chose, luttait contre les choses visibles et invisibles, grâce à la puissance de l'amour, et posait comme fondement à son défi vis-à-vis de toute chose, la confiance en l'immensité du don de Dieu pour nous. « Si Dieu est pour nous, qui sera contre nous ? Et s'Il n'a pas épargné Son Fils, mais L'a livré pour nous tous, comment ne nous donnera-t-Il pas toute chose avec Lui ?⁴⁷ » Et après avoir montré l'amour du Père dans le don de Son Fils, il montre aussi l'amour de Celui qui s'est acquitté de ce don :
 10 « Le Fils unique de Dieu a été livré à la mort pour la vie du monde⁴⁸. » Et il dit : « Qui me séparera de l'amour du Christ ? La tribulation ? L'emprisonnement ou la persécution ? La faim ? ...⁴⁹ » et les autres choses mentionnées en ce passage. Et après cela, il dit : « En toutes ces choses, nous sommes vain-
 15 queurs, grâce à Celui qui nous a aimés.⁵⁰ » C'est comme si l'on disait : Notre amour tire son souffle de Son amour.

80. Et c'est pourquoi Paul fut fort contre les souffrances et les tribulations. Mais il ne se contenta pas d'engager la lutte contre les tribulations suscitées par les hommes et les démons, il ajoute d'autres éléments encore plus puissants. « Car, je suis convaincu, dit-il, que ni la mort, ni la vie, ni la hauteur, ni la profondeur — suit le reste de son énumération — ne peuvent me séparer de l'amour de Dieu, en Notre-Seigneur Jésus-Christ⁵¹. » Et même, pour que nous ne croyions pas qu'il visait à un degré d'honneur supérieur
 25 à celui de tous les ordres spirituels, et que c'est pour cela qu'il luttait aussi avec eux, il dit : « J'ai prié, afin d'être moi-même anathème, loin du Christ, pour que d'autres aiment le Christ⁵². »

81. Ainsi, dans ce langage terrible et ce défi sans mesure contre tout le visible et l'invisible, ce n'était pas la crainte mais l'amour
 30 de Dieu qui animait Paul. Et pour que tu saches clairement qu'il ne recherchait même pas la contemplation, comme la désire Ta Paternité, et qu'il n'estimait pas qu'elle fût quelque chose, puisque, bien souvent, des gens qui n'en étaient pas dignes, en

⁴⁷ Rom., VIII, 31-32. — ⁴⁸ Combinaison de Rom., VIII, 32 et de Jean, III, 17. — ⁴⁹ Rom., VIII, 35. — ⁵⁰ Rom., VIII, 37. — ⁵¹ Rom., VIII, 38-39. — ⁵² Cf. Rom., IX, 3.

— ⁵⁹ B אהבה. — ⁶⁰ F אהבה. — ⁶¹ Br add. אהבה. — ⁶²⁻⁶² D אהבה. — ⁶³ BCDEFBr אהבה. — ⁶⁴ Br om. — ⁶⁵⁻⁶⁵ B om. — ⁶⁶ Br om. — ⁶⁷⁻⁶⁷ A אהבה. — ⁶⁸ Br אהבה. — ⁶⁹ F inc. lac.

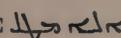
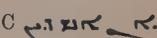

devinrent dignes par grâce, écoute ce qu'il dit en un autre passage : « Si je parlais toutes les langues des hommes et des anges et que je n'aie pas l'amour, je suis un airain qui résonne et une cymbale qui retentit. Et si j'avais le don de prophétie, et si je
 5 connaissais tous les mystères et toute la science, (c'est-à-dire tous les mystères des contemplations spirituelles et toute la science spirituelle) et si j'avais toute la foi, au point de transporter une montagne et que je n'aie pas l'amour, je ne suis rien. ⁵³ »

82. Quand en effet l'intellect, grâce à une progression ordonnée
 10 et légale, est devenue digne de toutes ces choses, il parvient à l'amour, et alors il les reçoit. Car la porte légale qui y mène, c'est l'amour, ainsi que l'a dit encore Notre-Seigneur : « Je suis la porte, et si quelqu'un entre par Moi, il vivra. Il entrera, sortira et trouvera pâture. ⁵⁴ » C'est-à-dire : Tel un homme libre, il marchera sur toutes les montées et descentes de la contemplation,
 15 entrera et sortira souverainement, sans que rien lui fasse obstacle, ni la malice, ni l'erreur. Quant à cette parole « il fasse obstacle, ni la malice, ni l'erreur. Quant à cette parole « il vivra », Notre-Seigneur l'a dite parce que la vie de l'intellect, c'est
 20 la contemplation spirituelle. Paul dit : Je ne la recherche pas sans l'amour, ni ne la désire, à moins d'entrer par la porte légale qui y mène. Et si m'est accordé le don de la contemplation des choses spirituelles, (toutefois) je ne la recherche pas, parce que je ne suis pas entré chez elle par cette porte qui est la sienne, l'amour.
 25 Je cherche d'abord à posséder l'amour, qui est la première contemplation de la Trinité, et alors, même sans (recevoir) le don, je deviendrai naturellement le voyant de toutes les choses spirituelles.

83. Comprends alors la sagesse divine de Paul, qui, laissant
 30 de côté tous les dons faits par grâce, demandait la nature même des objets. C'est comme si l'on disait : Le don de la contemplation fut donné aussi à Moïse; Abraham, Isaac et Jacob en furent jugés dignes; Élie et Hénok le reçurent, toutefois non de façon permanente, mais fugitivement, comme dans une révélation.
 35 Quant à moi, je ne cherche pas à recevoir par don, ce qui, ensuite, me sera retiré, mais à être naturellement dans les choses spirituelles et « à connaître comme je suis connu » ⁵⁵. C'est comme si

⁵³ I Cor., XIII, 1-3. — ⁵⁴ Jean, x, 9. — ⁵⁵ I Cor., XIII, 12.

om. — ⁷⁶ BE . — ⁷⁷ Br om. — ⁷⁸ Br add. . — ⁷⁹⁻⁷⁹ Br om. — ⁸⁰⁻⁸⁰ C .

— ⁸¹ Ca fin. lac. cf. 50.

l'on disait : Ces choses ont, par nature, une affinité avec moi, et moi, de même, je suis du lignage de la spiritualité. De même qu'ici-bas, ce n'est pas par un don nouveau que nos sens reçoivent la sensation des natures corporelles, mais ont cette sensation implantée dans leur nature, de même, là aussi, je veux que les sens de mon intellect sentent naturellement toutes les choses spirituelles.

84. Car le but de la venue de Dieu dans le monde n'est pas de nous donner la révélation de la spiritualité, par fragments, tantôt en nous la donnant, tantôt en nous l'enlevant — le don, alors, serait soumis à des variations, à cause de la diversité de ceux qui le reçoivent — mais c'est pour que je considère face à face le visage de Sa gloire « comme sous l'action du Seigneur qui est Esprit »⁵⁶. Paul cherchait à ce que la contemplation spirituelle fût, dans son intellect, de façon permanente et non pas en figure, et c'est pourquoi il disait : « Si j'ai toutes ces choses et que je n'ai pas l'amour, cela ne me sert de rien. » C'est comme si l'on disait : Ce qui m'est accordé par don me sera retiré un jour ou l'autre. Or, le Christ, Lui qui a opéré, dans Sa personne, le renouvellement de notre nature et, par un mystère inexprimable, nous a incorporés comme membres à Son Corps, a voulu donner la vie à Ses membres, non par un don seulement, mais par nature, pour ainsi dire, Il leur transmet la vie, comme le fait la tête à l'égard des autres membres du corps.

85. Également étonnante est cette autre parole : « Si je donne en nourriture aux pauvres tout ce que j'ai, et si je livre mon corps aux flammes et que je n'ai pas l'amour, je ne suis rien⁵⁷. » Même si je fais ces choses par crainte de Dieu et si la crainte du Seigneur prévaut tellement sur moi, que pour Lui je livre mon corps au bûcher, sans faire cela par amour, je le compte pour rien du tout. Car ceci peut se produire aussi sous l'effet de la crainte, ou en vue d'une récompense. On fait peu de cas de brûler présentement son corps, ce qui ne dure qu'un temps,

⁵⁶ II Cor., III, 18. — ⁵⁷ Cf. I Cor., XIII, 3. Pšitta : « Cela ne me sert de rien ».

⁸² Ca inc. lac. — ⁸³ C $\kappa\lambda\epsilon\upsilon$. — ⁸⁴ C $\kappa\alpha\mu\alpha\lambda\upsilon$. — ⁸⁵ Br $\kappa\upsilon\alpha\iota\iota$. — ■ Br $\kappa\alpha\iota\iota\upsilon\kappa$. — ⁸⁷ C $\kappa\alpha\iota\iota\upsilon\kappa$. D sing. — ⁸⁸ B $\eta\kappa\alpha\iota\iota\upsilon\kappa$. — ⁸⁹ Br $\eta\kappa\alpha\iota\iota\upsilon\kappa$. — ⁹⁰ D $\kappa\iota\epsilon\lambda$. — ⁹¹ F fin. lac. cf. ⁶⁹. Ca fin. lac. cf. ⁸². — ⁹² Ca lit. — ⁹³ Br add. $\kappa\alpha\iota\iota\upsilon\kappa$. — ⁹⁴ Br om.

וּבְיָמָיו אֶת הַחֲפָצִים וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת
 וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת
 וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

* A 194 r

B 61 v

וְהַבְּרִיּוֹת * וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת 97 5

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

* Br 98 v

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת 10

* F 40 r

וְהַבְּרִיּוֹת * וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת 15

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

* E 168 v

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת 20

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

* Br 99 r

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת

95 Ca om. — 96 Br add. וְהַבְּרִיּוֹת. — 97 Ca inc. lac. — 98 D om. — 99 E om. — 1 C וְהַבְּרִיּוֹת. D
 וְהַבְּרִיּוֹת. Br sing. — 2 F וְהַבְּרִיּוֹת. — 3-3 CBr om. — 4 DE sing. — 5 F וְהַבְּרִיּוֹת וְהַבְּרִיּוֹת.
 6 Br וְהַבְּרִיּוֹת. — 7 D om. Br וְהַבְּרִיּוֹת. — 8 C וְהַבְּרִיּוֹת.

quand on considère le tourment de la Géhenne à venir; et quand on compare une mort avec l'autre on choisit la moindre par crainte de la plus terrible. Et on distribue aussi ses biens minimes et temporaires, aux indigents, parce qu'en échange, on en recevra
 5 de plus considérables et de plus nombreux. Pour moi, dit Paul, si je fais cela par crainte servile, ou pour recevoir une récompense et non par un amour semblable à celui qu'Il a eu pour nous, je le compte pour rien du tout.

86. En tout Saint Paul voulait être l'émule du Christ :
 10 De même que Lui, ce n'est pas par crainte de Son Père, qu'Il se livra Lui-même à la mort pour Son troupeau et endura l'infamie et la honte de la Croix, mais par amour pour Son Père, de même, moi, à Son image, je veux faire tout cela par amour et non par crainte. L'amour est la preuve que
 15 Dieu a visité le monde; et la crainte est la preuve du culte que nous rendons à Dieu. C'est pourquoi, en considérant avec ordre le fond des choses, la crainte se trouve être propre à nous et nous convenir, mais l'amour, lui, est le propre de Dieu et il se meut en lui. Si l'on était à même de dire ce qu'est
 20 Dieu, le plus approchant serait de dire qu'Il est amour. Et c'est même ce qu'a dit l'Apôtre : « Dieu est amour⁵⁸ et celui qui aime est né de Dieu⁵⁹. » As-tu compris que si l'on ne se tient pas au niveau de l'amour, suivant la parole de l'Apôtre Jean, on ne sent pas sa naissance de Dieu ?

87. Pourquoi, dès lors, vas-tu chercher la contemplation au-
 25 dessous de l'amour et la désires-tu en dehors de l'amour, elle que Paul a rejetée (lorsqu'elle est) hors de l'amour. En disant : « L'exécution des commandements est un obstacle pour moi », alors que c'est elle qui, à partir de la vision de la contemplation, mène
 30 à l'amour, il est évident que tu rejettes l'amour, et tout en optant pour la contemplation, tu aspiras à la voir là où elle n'est pas visible. Ce n'est pas nous qui pouvons voir la contemplation, ô sage, mais c'est la contemplation qui se montre elle-même à nous. De même que par la croissance de la taille physique, l'âme reçoit
 35 la vision de la science et la sensation des choses qui sont du monde, selon des degrés et des échelons à la mesure de cette taille, de même, pour la vision et la sensation des choses spirituel-

⁵⁸ I Jean, IV, 8, 16. — ⁵⁹ I Jean, IV, 7.

les, l'intellect, suivant sa croissance dans l'amour spirituel et la progression de sa taille, reçoit toute sorte de science, dans les échelons des contemplations.

5 88. Et de même qu'ici-bas, selon sa taille corporelle, l'enfant de sept ans est incapable de voir la science d'un homme de trente ou cinquante ans, mais que, peu à peu, la croissance lui rend accessibles les sciences, de même en va-t-il pour l'intellect : à mesure qu'il grandit dans l'amour et qu'il parvient à la région des choses spirituelles, il voit dans leur région ces
10 choses qui, s'il cherchait à les faire descendre de force, vers lui, ne lui obéiraient pas. Si, de plus, il cherchait à les fixer à contretemps, sa vue en serait éblouie et, à la place de la vérité objective, ce serait des imaginations qui lui apparaîtraient.

15 89. Ne sais-tu pas que l'œil, lorsqu'il est plein d'humeur et d'un excès d'humidité, sa vision en est troublée et il ne peut fixer la lumière dans sa pureté ? Mais, pour lui montrer la lumière, nous la proportionnons à sa capacité visuelle. Si nous le contraignons trop à regarder, sans qu'il soit parvenu au stade de la guérison, il en reçoit un dommage considérable et sa vision en est troublée. Alors
20 ce sont des imaginations qui lui apparaissent et non la véritable nature des objets. En considérant cela dans ton intellect, comme un sage, ne recherche pas la contemplation à contre-temps. Et si tu te figures que dès maintenant elle t'apparaît, c'est une imagination que tu vois et non la contemplation.

25 90. Car pour toute chose il y a une vision illusoire et une vision correcte. Les natures composées ont, elles aussi, ces deux visions : la correcte et l'illusoire. Leur vision correcte apparaît à l'œil lorsque sa vue est saine, que la lumière se trouve devant lui et qu'il est suffisamment proche d'elles. Mais s'il lui arrive une de ces éventualités : ou un éloignement excessif, ou une diminution de la
30 lumière révélatrice, ou un affaiblissement de sa vue, alors il ne voit plus les natures dans leur réalité, mais dans des hallucinations ; il voit de l'eau là où il n'y en a pas, des constructions suspendues en l'air, alors qu'elles reposent sur terre, et, quel que soit l'agencement de la structure d'une chose, il la voit ordonnée
35

⁹ CFBr *mda id.* — ¹⁰ Br *mda id.* — ¹¹ EFBr plur. — ¹² BCDE *mda id.* F *mda id.* — ¹³ C om. — ¹⁴ FBr *mda id.* — ¹⁵ Br plur. — ¹⁶ Br plur. — ¹⁷⁻¹⁷ BEBr *mda id.* D *mda id.* F *mda id.* — ¹⁸ F *mda id.* — ¹⁹ F inc. lac. — ²⁰⁻²⁰ Br om. — ²¹ D ar. — ²² Br *mda id.* — ²³⁻²³ Br om. — ²⁴ E *mda id.* — ²⁵ BEBr *mda id.* — ²⁶ Br *mda id.* — ²⁷ C *mda id.* — ²⁸ Br om. — ²⁹ Br *mda id.* (*sic*).

autrement. Pouvons-nous dire alors, que ceci est la contemplation véritable des natures composées, et n'appellerons-nous pas ces choses, des hallucinations?

91. Par ce biais, en tirant argument des choses corporelles, 5 réfléchis aussi sur les choses spirituelles. Si la vue de l'intellect n'a pas été polie — or, elle est polie par les frottements des commandements divins — s'il n'a pas acquis en plénitude la lumière de l'amour et s'il n'a pas grandi à la taille de son renouvellement et ne s'est pas approché des natures spirituelles à la 10 distance normalement requise, il ne peut en être le voyant véritable. Car la contemplation des choses spirituelles se nomme leur vision correcte. Et quand l'intellect, à leur sujet, prend une chose pour une autre, cela se nomme une imagination et non une vision correcte, ceci étant le fait de l'intellect et non de ces choses. 15 Par nature, elles n'ont pas la propriété de montrer une vision illusoire, mais elles montrent leur vision correcte à quiconque est parvenu à les voir.

92. Quant à la cause des hallucinations à leur sujet, elle est dans la faiblesse de l'intellect. Ceci s'est produit chez les sages 20 païens qui réfléchirent, par eux-mêmes, qu'il existe des choses spirituelles, sans avoir reçu de Dieu la véritable doctrine à leur sujet. Comment eussent-ils reçu la doctrine de Celui qu'ils ne connurent pas et en qui ils ne crurent pas? Toutefois, sous l'impulsion de leur logique et le mouvement de leurs pensées qui ■ s'attaquaient à tout (problème), ils supposèrent qu'il existe des choses spirituelles au-dessus du monde. Ils ne reçurent véritablement aucun enseignement concernant ces choses, et ce n'est pas 30 grâce à la pureté de l'intellect qu'ils furent à même d'en être les voyants, mais, partant uniquement de leur propre hypothèse, ils conclurent à leur existence et, outre cela, ils réfléchirent sur le mode de cette existence, de sorte que les deux (conclusions) leur étaient propres : et la découverte de l'existence de ces choses et la diversité de leurs aspects.

93. Ils forgèrent à leur sujet des hypothèses ineptes, divi- 35 sèrent le Dieu unique en une multitude de dieux et, outre

³⁰ Br *κατα*. — ³¹ BCDEBr add. *κατα* *σο*. — ³² Br *κατα* *σο*. — ³³⁻³³ D om. — ■ Br *κατα* *σο*. — ³⁵ C *κατα* *σο*. Br *κατα* *σο*. — ³⁶ Br *κατα* *σο*. — ³⁷ C *κατα* *σο*. — ³⁸ CE *κατα* *σο*. Br add. *κατα* *σο*. — ³⁹ BCE *κατα* *σο*. — ⁴⁰ Br plur. — ⁴¹ C inc. lac. — ⁴² Br sing. — ⁴³ Br om.

cette multitude, ils conçurent encore divers aspects (de dieux), de sorte qu'au sujet de la nature de Dieu, ils émirent, par eux-mêmes, toute sorte d'hypothèses et d'imaginations. Ils conçurent tout selon leur gré à eux et non selon ce qu'Il est. Ainsi
 5 au sujet de Sa création, de Sa Providence, de Son Jugement, et de tout Son gouvernement concernant la nature raisonnable et non raisonnable, dans l'aberration de leurs pensées ils se firent des conjectures et dissertèrent sur ce qui n'est pas.

94. Au sujet des natures spirituelles, ils émirent quantité de
 10 réflexions et d'opinions. Et encore à propos des diverses opérations propres aux natures corporelles ils conçurent, écrivirent et représentèrent ce qui n'est pas dans ces natures, et imposèrent aux objets l'imagination de leurs pensées. Si bien qu'ils ne se lassèrent pas de figurer et d'agencer cette imagination dans des images, des
 15 effigies et des statues. Quant à ces hypothèses qui leur vinrent dans leur égarement, au sujet de tout le visible et l'invisible, ils appelèrent cela la contemplation des natures, sans savoir que leur hypothèse est une imagination, la vérité ne s'étant pas révélée à eux pour la réfuter. Car, il est évident que c'est grâce
 20 à la révélation de la vérité que le mensonge est démasqué. Et tant que la vérité est à distance et cachée, c'est le mensonge qui passe pour vérité.

95. Or la véritable contemplation des natures composées et non composées, ou celle de la Trinité Sainte, ou celle de Ses gouvernements variés, seule la Révélation du Christ les a manifestées et montrées aux hommes, en opérant, avant tout, dans Sa
 25 personne, le renouvellement de la nature humaine toute entière, en lui restituant sa liberté première, la pureté et la santé de l'intellect de l'âme. Et grâce à son renouvellement, Il rétablit
 30 notre intellect dans son immobilité première, de sorte que c'est réellement, et non en imagination, que nous recevons la contemplation de tous les êtres. Tout cela, le Christ l'a accompli en Sa Personne, par Son Incarnation, ainsi qu'il est écrit à Son
 35 sujet : « Il grandissait en taille, en sagesse et en grâce devant Dieu et devant les hommes⁶⁰. » Par ce qui est de la « taille », Il nous a enseigné la contemplation des natures composées. Par ce qui est de la « sagesse », la contemplation des natures non composées, par la « grâce devant Dieu », la contemplation de la Trinité Sainte, et par ce qui est de la « grâce devant les hommes »,

⁶⁰ *Luc*, II, 52.

la contemplation de la Providence, du Gouvernement et du Jugement venant de Dieu, à l'égard des hommes. En rassemblant tout cela en Sa Personne, le Christ qui fut pour nous comme le Voyant et le Connaisseur de ces choses, c'est-à-dire de toutes les
 5 contemplations spirituelles, nous a donné à chacun de nous le chemin pour que nous y marchions vers ce qui est propre à cette vision.

96. Et ce chemin, ce sont Ses saints commandements qu'Il nous a donné à accomplir, en les observant avec une volonté
 10 bonne et une conscience excellente à Son égard, sans nous reposer simplement sur les œuvres seules, mais en joignant, à chacune des actions, le discernement. Car ce ne sont pas seulement les travaux, ni les tribulations, ni la pratique des bonnes actions qui purifient l'intellect, mais le discernement de ces choses. Quand
 15 les travaux ne sont pas accompagnés du discernement, l'intellect n'en retire aucun profit, mais le corps est accablé par les travaux et l'intellect reste troublé. De même que c'est la force des aliments qui nourrit les membres et non leur matérialité, de même c'est le discernement des travaux qui purifie l'intellect
 20 et non pas uniquement leur contrainte.

97. Tel est donc le chemin qui nous a été montré par le Christ et grâce auquel nous parviendrons à la mesure de sa taille, renaîtrons et serons les voyants de Son Royaume, ainsi qu'Il l'a dit dans Son entretien avec Nicodème : « Si l'on ne renaît pas, on
 25 ne peut voir le Royaume de Dieu ⁶¹. » Bien que, par grâce, nous soyons nés déjà une fois, de l'Esprit et de l'Eau, Il exige encore de nous une nouvelle naissance, c'est-à-dire, la sensation de notre naissance première. Ceci se produit lorsque nous dépouillons le vieil homme, avec toutes ses manières d'agir. Car, de même que
 30 le nouveau-né dépouille le sein dont il était revêtu et vient au monde, encore tout enveloppé de sa membrane ⁶², et après sa naissance, une fois ôtée cette membrane qui l'enveloppe, alors son corps apparaît aux regards, de même l'homme sort d'abord

61 *Jean*, III, 3. — 62 Cf. *Philoxène*, Homélie IX, éd. Budge, p. 265.

63 F *alr*. — 64-64 C om. — 65-65 A om. — 66 Ca fin. lac. cf. 97. — 67 Br *io*. — 68 DECa plur. — 69 EF *oml*. — 70 Ca add. in marg. *reias amae hula rlia ho ior*. Br plur. — 71 D plur. — 72 D sing. — 73-73 C om. — 74 F inc. lac. — 75 Ca om. — 76 Ca om. — om. — 77 BCDECaBr *pl*. — 78 C *pl*. — 79 Ca inc. lac. — 80-80 Br iter. supra lineam.

totallement du monde comme du sein et une fois qu'il est sorti du monde et que, par son genre de vie, il se trouve en dehors de lui, moyennant encore l'endurance, les travaux et l'observation des commandements établis pour lui, il dépouille et ôte de lui le
 5 vieil homme comme la membrane (qu'on ôte) du fœtus, et alors il apparaît dans son monde et reçoit la contemplation propre à sa région, respirant l'air qui est au-dessus du monde et palpant la réalité de ce qui est impalpable pour le corps.

98. Lorsque cette contemplation échoit à l'intellect, elle lui
 10 tient lieu de nourriture, son palais s'en délecte, elle nourrit et fortifie tous ses sens spirituels, pour qu'il puisse être encore le voyant d'autres choses plus grandioses que celles qu'il a (déjà) vues. Car la contemplation conduit et élève à la contemplation, la première devenant un ascenseur pour la seconde et la seconde pour
 15 la troisième. En effet, chacune des sciences, lorsqu'elle se lève dans l'intellect, ne se borne pas à se montrer elle-même, mais elle lui donne aussi la force et la capacité d'être le voyant d'une autre plus grande qu'elle. Et si l'intellect en est devenu digne, ce n'est pas par lui tout seul, mais c'est qu'il a le secours de la Grâce.

99. J'ai dit que la vue de la contemplation est donnée à l'in-
 20 tellect par deux (voies) : tantôt par grâce et tantôt moyennant la pureté. Par grâce, comme celle (accordée) aux premiers Apôtres qui, sans la pratique des commandements, purifièrent (leur) intellect et devinrent dignes de la contemplation. Ils cru-
 25 rent seulement au Christ et s'attachèrent à Lui, d'un cœur droit, exempt de doute et de prétention et Le suivirent, comme des enfants, leur père, et, comme un enfant vis-à-vis de son père, ils crurent qu'Il pouvait tout et pouvait leur donner tout ce qu'ils demandaient, et cela ils le faisaient non par science mais par la
 30 seule simplicité naturelle. Et après qu'Il eût achevé Son Économie, Il leur envoya l'Esprit Paraclet qui purifia, perfectionna leur intellect, fit mourir en eux le vieil homme et vivre en eux l'homme nouveau et leur donna de sentir d'un coup les deux (opérations) : la mort du premier et le renouvellement du second.

81-81 Br כחלל מל עלה. — 82 D, מוֹתוֹת. — 83 Br מִהִי פ. — 84 F fin. lac. cf. 74. — 85 F הוֹתוֹת. — 86 C plur. — 87 D כֹּהֵי הַחַיִּים. — 88-88 F om. — 89 BCDEF מוֹ. — 90 D כְּהוֹיָאֵר. — 91 Br מִהוֹיָאֵר. — 92 F add. הוֹתוֹת. — 93 E כְּהוֹיָאֵר. — 94-94 DBr om. — 95 Br מוֹתוֹת. — 96 C lit. — 97-97 D כְּהוֹיָאֵר הוֹתוֹת. BCEFBr כְּהוֹיָאֵר מִהוֹיָאֵר.

100. C'est ainsi que Saint Paul fut renouvelé et reçut la contemplation. Cependant, même après avoir senti la puissance des mystères, il courait partout, afin que, non seulement par grâce, mais aussi, autant que possible, en y mettant du sien, il fût à juste titre le voyant des choses qu'il prêchait. C'est pourquoi il dit : « Je cours pour saisir quelque chose, ayant été saisi moi-même par Jésus-Christ, mon Seigneur ⁶³. » Il dit encore : « Oubliant ce qui est derrière moi, je suis tendu en avant pour atteindre le but, la victoire de l'appel divin d'en-haut, en Notre-Seigneur ¹⁰ Jésus-Christ ⁶⁴. » Et de même, à la fin de sa course, il s'écriait : « J'ai combattu le bon combat, j'ai achevé ma course, j'ai gardé la foi et dès maintenant, m'est réservée la couronne de justice, que me donnera mon Seigneur, en ce jour-là, Lui, le Juste Juge ⁶⁵. »

101. Même après son élection, Paul courait pour saisir ces choses. Il ne s'appuyait pas sur le fait qu'il avait reçu la contemplation par la grâce d'une révélation et il ne lui suffisait pas d'en rester là, mais tout au long de sa vie, après son élection, il courait pour correspondre, autant que possible, à ce dont il avait été jugé digne, et comme je l'ai dit plus haut, c'était pour parvenir par la voie légale à l'impassibilité, et, de là, à l'amour par la porte duquel on entre, pour devenir le voyant des contemplations des natures visibles et invisibles. Lorsque, dans l'élan d'un zèle légal, il courait à Damas, portant des lettres de menaces contre Jésus et Ses disciples, Jésus vint à sa rencontre, au milieu du jour, sur le chemin, à midi et tandis que l'accablante chaleur du moment mettait bien en relief l'ardeur de sa colère, voici que Jésus, l'appelant du ciel, lui demanda : « Pourquoi Me persécutes-tu ? ⁶⁶ »

102. Par grâce, Il le rendait digne (d'entendre) Sa voix et lui parla comme à quelqu'un de sa famille. Il considéra en effet, non son action, mais son discernement, non son zèle, mais le motif de ce zèle et, prenant le discernement excellent, Il le transféra sur l'action opposée et, cette action morte, Il la vivifia, grâce au discernement de son zèle et, comme il était impossible

⁶³ *Phil.*, III, 12. — ⁶⁴ Cf. *Phil.*, III, 13. — ⁶⁵ *II Tim.*, IV, 7-8. — ⁶⁶ *Act.*, IX, 4.

⁹⁸ F inc. lac. — ⁹⁹ CEBr ארסו. — ¹ Br ארסו. — ²⁻² Br om. — ³ C ארסו. — ⁴ Br ארסו. — ⁵ D add. ארסו. — ⁶ C ארסו. — ⁷ Br add. ארסו. — ⁸ D ארסו. — ⁹ C ארסו. — ¹⁰ D plur. — ¹¹ A ארסו. — ¹² D om. Br ארסו. — ¹³ Br om.

que tout ceci se réalisât au milieu du chemin : « Lève-toi, lui dit-Il, entre à Damas et là on te dira tout ce que tu dois faire ⁶⁷. » Une fois entré à Damas, il n'est pas écrit que Jésus lui parla de nouveau ouvertement, ni qu'Ananie, chez qui il alla, lui dit
 5 autre chose de ce qui est écrit : « Saul, mon frère, Notre Seigneur Jésus m'a envoyé à toi, Lui qui t'est apparu sur le chemin, lorsque tu venais, pour que s'ouvrent tes yeux et que tu sois rempli du Saint-Esprit ⁶⁸. »

103. Et aussitôt il se leva, le baptisa, de sorte que, par
 10 là, fût reconnu ce qu'Il lui avait dit sur le chemin : « Là-bas, on te parlera ⁶⁹. » Il ne lui parla plus dès lors, ni par l'intermédiaire d'Ananie ou d'un autre disciple; Il ne l'appela pas non plus corporellement du ciel, mais c'est par l'intermédiaire de l'Esprit qu'Il lui parla de tous les mystères et des révé-
 15 lations de toutes les choses cachées, comme Il le fit pour les Apôtres, lorsqu'Il leur dit : « J'ai encore bien des choses à vous dire, mais vous ne pouvez les porter à présent; quand viendra l'Esprit de vérité, Lui, Il vous conduira à toute la vérité ⁷⁰. » En effet, pendant les trois jours où, selon ce qui est écrit à son sujet,
 20 (Paul) resta étendu à terre, son intellect faisait le tour des régions situées au-dessus du ciel et là les choses invisibles aux yeux du corps lui furent montrées; là, il lui fut expliqué ce qu'il avait à faire, il entendit des paroles indicibles, eut une vision qui ne peut se voir, et contempla les contemplations diverses
 25 des puissances saintes et des milices spirituelles.

104. Et ces choses auxquelles ne peut aspirer un intellect non purifié, lui, il les contemplait face à face. Cependant tout cela lui fut montré par grâce. Ce n'est pas par une ascension légale que son intellect monta jusque là, mais il fut emporté par un
 30 ravissement. Et cette révélation, Paul la relata quatorze ans plus tard, dans la Lettre qu'il écrivit aux Corinthiens, contre les vaniteux qui se comparaient aux Apôtres du Christ et de plus, parce qu'ils faisaient état des imaginations de leurs pensées, en les appelant « contemplations spirituelles ».

⁶⁷ Act., IX, 6. — ⁶⁸ Act., IX, 17. — ⁶⁹ Act., IX, 6. — ⁷⁰ Jean, XVI, 12-13. Pšitta : « Vous ne pouvez les saisir à présent. » Philoxénienne : « Vous ne pouvez les porter. »

¹⁴ Br ܦܫܬܐ . — ¹⁵⁻¹⁵ C plur. — ¹⁶ Br sing. — ¹⁷ CDBr ܦܫܬܐ . — ¹⁸ Br ܦܫܬܐ . — ¹⁹ A ܦܫܬܐ .

105. Ceci s'est rencontré chez beaucoup d'hérétiques, je veux dire, chez Valentin, Bardesane, Marcion, Mani et Jean surnommé l'Égyptien⁷¹ qui s'est manifesté il y a peu de temps, et également avant eux, chez d'autres hérétiques anciens, chefs
 5 d'hérésies fameuses qui commencèrent dès le temps des Apôtres et que l'on rencontre encore aujourd'hui ici ou là. Donc, à cause de ces hallucinations provenant des démons et que racontaient, en ce temps-là, des gens qui étaient les corrupteurs de la doctrine apostolique, le Saint Apôtre fut contraint de ruiner la jactance de ces vaniteux qui se faisaient gloire de leurs imagina-
 10 tions, et de relater ses propres contemplations spirituelles.

106. Et il les relate en toute humilité et crainte, en les reportant sur une personne étrangère : « Je connais, dit-il, un homme dans le Christ, qui, il y a quatorze ans, si c'est
 15 avec son corps ou sans son corps, je ne sais, Dieu le sait, etc...⁷² » Et, dans le reste de ce passage, il écrivit qu'il vit des contemplations et il dit qu'il entendit des paroles. Quelles sont ces paroles et comment sont les formes des contemplations, il ne put l'écrire. Il dit en effet qu'elles sont indicibles et qu'il
 20 n'est pas permis de les exprimer. L'intellect, une fois qu'il les a vues dans leur région, ne reçoit pas la permission de les exprimer dans la région qui n'est pas la leur, et, même s'il voulait les exprimer, il ne le pourrait pas étant donné que ce n'est pas au moyen des sens corporels qu'il les a vues. Ce que l'intellect reçoit
 25 au moyen des sens corporels, il peut le restituer grâce à ces mêmes sens. Ce qu'il voit ou entend au-dedans de lui-même, il le sent spirituellement dans la région de l'esprit. Une fois qu'il est revenu dans le corps, il l'oublie et il ne connaît plus que le souvenir de ce qu'il a vu ou entendu.

⁷¹ Sous la plume de Philoxène, ce surnom est péjoratif et équivaut au qualificatif d'hérétique. Ce Jean l'Égyptien est à identifier avec un des deux personnages connus sous le nom de Jean d'Apamée. Le 1er Jean d'Apamée semble être le même que Jean de Lycopolis, appelé aussi Jean le Solitaire, auteur orthodoxe antérieur à son homonyme. Le 2me Jean d'Apamée, ou l'Égyptien dont il est ici question est l'hérétique mentionné par Théodore Bar Koni, *Liber scholiorum* CSCO series 2, tome LXVI, Pars 2, pp. 331 sqq., Michel le Syrien, *Chronique*, Liv. IX, chap. XXX, n° III, éd. Chabot II, p. 250 sqq. et par Philoxène, *Lettre à Abraham et Oreste*, éd. Frothingham, Stephen Bar Sudaïli, the syrian Mystic and the Book of the Holy Hierotheos, Leyden, 1886.

Sur toute cette question, cf. I. HAUSHERR, *Aux origines de la mystique syrienne : Grégoire de Chypre ou Jean de Lycopolis*, OCP IV, 1938, pp. 496-520. Idem, *Un grand auteur spirituel retrouvé : Jean d'Apamée*, OCP XV, 1948, pp. 3-42. — ⁷² II Cor., XII, 2.

107. Par là sont réfutés tous ces livres mensongers nommés « Révélations », qui ont été composés par des hérésiarques et qui contiennent des imaginations sur le monde, les demeures du firmament, les régions, les cieus divers, les lieux de jugement
 5 distincts et les aspects divers des puissances d'en-haut. Tout cela ce sont les hallucinations d'un intellect troublé par les passions et l'opération des démons. Paul, d'un seul mot, a fermé la porte au nez à toutes les contemplations spirituelles, en disant qu'il est impossible qu'elles sortent et soient exprimées dans la région des
 10 corporels. L'intellect ne le peut pas et, même s'il le pouvait, il n'en aurait pas la permission. C'est pourquoi, que Ta Sainteté, en se rappelant ces choses, se méfie des imaginations. Ce combat a lieu surtout chez les moines.

108. Un certain Adelphe⁷³ qui fut jadis dans la ville d'Édesse,
 15 l'inventeur de l'hérésie dite des « Messaliens »⁷⁴ avait des règles de vie extraordinaires et s'adonnait aux travaux austères de la vie ascétique, D'après ce qu'on dit à son sujet, il fut quelque temps disciple du Bienheureux Julien appelé « Saba »⁷⁵. Il partit avec
 20 lui au Sinaï et aussi en Égypte et il vit les Pères éminents⁷⁶ qui s'y trouvaient en ce temps-là, ainsi que le Bienheureux Antoine le Grand, et il les entendit traiter le sujet concernant la pureté de l'intellect et le salut des âmes; et les questions subtiles relatives aux passions étaient de celles qu'ils exposaient et expliquaient pour ainsi dire habituellement. Il les entendit dire, en outre, que
 25 l'intellect, une fois purifié, a des contemplations, et que l'âme, moyennant la grâce divine, peut devenir digne de l'impassibilité, en dépouillant toutes ses anciennes passions, et qu'elle se tient dans la santé première de sa nature et, comme pour ainsi dire, dans le Royaume de Dieu, tout en ayant encore sa demeure en
 30 cette vie.

157 v° a, et dans MAI, *Nova Patrum Bibliotheca*, Rome 1871, 8, III, pp. 157-187 (par. 37-39). Cf. supra Introduction. — ⁷⁴ Sur l'hérésie messalienne, cf. *Liber Graduum*, éd. Michel Kmosko, PS III, 1926, col. CLXX-CCXCII, où sont réunis tous les témoignages anciens. I. HAUSER, *L'erreur fondamentale et la logique du messalianisme*, OCP, I, 1935, pp. 328-360. — Ant. GUILLAUMONT, dans « Mystique et Continence », *Études Carmélitaines*, Desclée De Brouwer, 1952, où est donné l'essentiel de la bibliographie sur les messaliens. Dom. J. GRIBOMONT, *Les homélies ascétiques de Philoxène de Mabboug et l'écho du messalianisme*, OS, n° 8, 1957, pp. 419-433. — ⁷⁵ Sur Julien Saba. Cf. Théodoret, *Histoire religieuse*, II, PG 82, 1309. — ⁷⁶ En grec μεγαλοὶ adjectif appliqué fréquemment, dans les Apophtegmes, aux moines qui se firent remarquer. Cf. MUYLDERMANS, *Evagriana syriaca*, « Bibliothèque du Muséon », vol. 31, Louvain, 1952, pp. 110, 146, note 24.

109. Ayant donc entendu dire dans cet entretien spirituel, que l'âme, tout en étant dans le corps, peut recevoir son impassibilité naturelle, Adelphe étant encore un adolescent à cette époque, désira l'impassibilité, à l'instar de l'homme qui habituellement ■ désire les choses qui lui sont supérieures. De retour à la ville d'Édesse, il fit choix d'un ermitage et se consacra à des travaux et à de dures austérités et il était continuellement en prière, alors que brûlait aussi en lui la passion de la vaine gloire, car c'était cela qu'il escomptait. Comme il avait entendu dire auparavant ■ qu'une fois purifié, l'intellect reçoit la contemplation, toute son application allait dans ce sens. Mais il ne possédait pas l'art de s'exercer contre ses ennemis et il ignora les ruses de ceux qui combattent. S'appuyant uniquement sur des règles de vie, des travaux, sur la privation, la solitude, sans posséder outre cela, l'humilité, ■ ni se souvenir de ce qui est écrit : « Lorsque vous aurez observé tous les commandements, estimez-vous des serviteurs inutiles »⁷⁷, mais ayant une haute idée de lui-même, le désir des choses extraordinaires brûlait en lui.

110. Et après beaucoup de temps passé dans ces travaux, lorsque ■ Satan l'eut trouvé dépourvu de la science de la pratique, il vint lui apparaître et se montrer à lui sous la forme d'une lumière et il lui dit : « Je suis l'Esprit Paraclét et j'ai été envoyé à toi par le Christ en récompense de tes travaux, afin de te rendre digne de voir ces contemplations que tu désires, te donner l'im- ■ passibilité et le repos de tes travaux. » Et en retour il exigea de lui l'adoration. Et lui, comme un sot, non exercé à l'art du combat, ignorant les paroles de ce solitaire dont j'ai parlé plus haut : « Je ne veux pas voir le Christ ici-bas, mais je prie pour Le voir en Son monde à Lui »⁷⁸, ce qui eût fait disparaître aussitôt, de ■ sa présence le démon trompeur, comme ce fut le cas pour ce saint, donc, désirant la gloire des choses extraordinaires, il tomba en adoration devant lui, et accepta sa venue. Le démon le prit aussitôt en son pouvoir et, au lieu de contemplations divines, il le remplit d'hallucinations démoniaques, il lui fit cesser complète- ■ ment ses travaux précédents et le tint suspendu à l'espoir de

⁷⁷ Cf. *Luc*, xvii, 10. — ⁷⁸ Cf. *supra* § 53.

— ⁵¹ Br *hal*. — ⁵² ACF plur. — ⁵³ F add. *حرفه*. — ⁵⁴ C lit. — ⁵⁵ C plur. — ⁵⁶ Br *حاله*
جمله. — ⁵⁷ CD *نحوه* *له*.

l'impassibilité, comme s'il n'avait plus besoin des travaux, ni des mortifications corporelles, ni de la lutte contre les convoitises et de là il en fit le chef d'hérésie de ceux qui s'étant multipliés là et étant devenus des groupes considérables de moines, dès que se fut manifestée leur doctrine, furent chassés par l'évêque de ce temps-là et se trouvent aujourd'hui dans les monastères de la région d'Iconium.

111. Quant à Asuana qui se trouvait également à Édesse et qui avait composé des Hymnes qui s'y chantent encore de nos jours, je pense que Ta Sainteté en a entendu parler. Lui aussi, désirant de semblables choses, Satan le trompa lui aussi et le faisant sortir de sa cellule, il le fit se tenir sur une montagne nommée Stadion et lui montrant la forme d'un char et de chevaux, il lui dit : « Dieu a envoyé te chercher pour t'enlever comme Élie sur le char. » Et lui trompé dans sa naïveté, quand il monta pour se tenir sur ce char, alors toute l'imagination qu'il avait vue au-dessous de lui se dissipa, il fut précipité d'une grande hauteur et mourut d'une mort ridicule.

112. Dans la vie monastique, il y en a beaucoup d'autres qui, pour avoir ignoré l'imposture multiforme des démons, ont eu de semblables aventures. J'ai rapporté celles-ci, non pas sans intention, mais en vue (de montrer) qu'il ne nous est pas nécessaire de désirer la contemplation et la vue des choses spirituelles ni de prétendre à l'impassibilité de l'âme ou à la purification de l'intellect. Ces questions, je les entends traiter aujourd'hui, de façon inepte, par de petits jeunes gens qui, brûlant de toutes les passions, dissertent sur l'impassibilité; et, la doctrine respectable sur la vie intérieure⁷⁹, ils la considèrent comme tous les autres sujets et ils en parlent de même. Et, à mon avis, la culpabilité en cette matière n'est pas légère. Voilà pourquoi un saint a dit : « Devant les jeunes gens et les adolescents, qu'on ne traite pas les questions concernant la Providence et le Jugement de Dieu, parce qu'elles provoquent facilement le relâchement⁸⁰. » Ce même saint a dit : « Les hommes pleins de passions qui scru-

⁷⁹ Litt. « La doctrine respectable sur ce qui est à l'intérieur du corps. » — ⁸⁰ Évagre, *Gnosticos*, Fkbg, p. 550.

— ⁶⁴ Br *دول*. — ⁶⁵ Br add. *صبر*. — ⁶⁶ A *كسوا*. — ⁶⁷ Br *صبر*. — ⁶⁸ D *د كسوا*. — ⁶⁹ Br plur. — ⁷⁰ Br *كسوا*. — ⁷¹ ADFBr *كسوا*.

קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* E 175 v קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* F 42 v קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* Br 109 v קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
** B 68 v קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* C 79 r קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

116 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* D 115 r קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

117 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

* Ca 316 r קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה

87-87 Ca ml עבד, סוף. Br om. — 88 D קוֹמָה. — 89 Ca inc. lac. — 90 A add. in marg.
 קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה קוֹמָה — 91 Ca fin. lac. cf. 89. — 92 Ca
 inc. lac. — 93-93 C om. — 94 C קוֹמָה. Br קוֹמָה. — 95 A om. — 96 Ca fin. lac. cf. 92. — 97 Br
 add. קוֹמָה. — 98 A קוֹמָה. — 99-99 Br om.

amené à Lui et à cause de la foi des autres, Il donna à celui qui était malade, la vigueur corporelle et la santé de l'âme⁸⁶. Un autre gisait depuis trente huit ans sur un lit : Il voulut seulement l'entendre demander la guérison, et sur le champ Il le
 5 lui accorda. Et il est évident qu'avec la guérison, Il lui accorda aussi la rémission de ses péchés. En effet, par ces paroles qu'Il lui dit à la fin : « Te voilà guéri, ne pèche plus⁸⁷ », Il nous insinue qu'Il lui avait remis ses péchés antérieurs, et ces paroles :
 10 « Ne redeviens plus pécheur », signifie pour ainsi dire : « Tu étais pécheur et tu as été libéré de tes péchés; ne pèche plus, de peur qu'il ne t'arrive quelque chose de pire qu'auparavant. Ta longue maladie a intercédé pour tes nombreux péchés et ils t'ont été remis. Ne pèche plus dorénavant, afin de ne plus être malade de nouveau. »

15 116. Au Centurion, parce qu'il lui avait dit : « Je ne suis pas digne que Tu entres sous mon toit⁸⁸ », à cause de cette seule parole qui était pleine de foi et de science, Il le loua et lui accorda la guérison de son serviteur. Quant à la Chananéenne, pour avoir en une seule parole apporté la preuve manifestant son humilité
 ■ et sa misère, ainsi que la grandeur de Celui qu'elle suppliait, sur le champ, Il commanda au démon et celui-ci sortit de sa fille et Il loua aussi sa grande foi⁸⁹. Un autre dont le fils avait un démon, bien qu'il le forçât à croire, grâce aux réprimandes, au blâme et aux reproches qu'Il lui fit pour son incrédulité, cependan
 25 t, à la suite de l'épreuve infligée par Sa parole et l'accablante détresse de son fils, sous l'effet de la nécessité, la foi jaillit en lui, et, lui non plus, Il ne le renvoya pas les mains vides, mais de suite Il lui accorda la guérison de son fils⁹⁰.

117. Quant à Jaïre le chef de la Synagogue, il ne crut même
 30 pas qu'Il pouvait ressusciter sa fille. Mais dès qu'il eut entendu les gens de sa maison lui dire : « Viens, ta fille est morte, pourquoi déranges-tu le Maître?⁹¹ », il voulut aussitôt Le laisser et s'en aller. Jésus le retint : « Prends courage, dit-Il; crois seulement et elle vivra⁹². » Et à celle-là qui avait un flux de sang,

86 Cf. *Luc*, v, 17-25. — 87 *Jean*, v, 14. — 88 *Matth.*, viii, 8. — 89 Cf. *Mc.*, vii, 24-30. —

90 Cf. *Mc.*, ix, 14-27. — 91 *Mc.*, v, 35. — 92 *Luc*, viii, 50. Pšitta et Philoxénienne : « Ne crains pas... »

pour avoir seulement effleuré le bout de Son vêtement, Il donna la guérison⁹³.

118. Nous trouvons, dans le livre de Son Évangile, bien d'autres actions analogues accomplies par Lui, tant pour la rémission des péchés que pour la santé du corps. En ce temps-là il en était ainsi, mais aujourd'hui il n'en va plus de la même manière. Il ne remet plus les péchés n'importe comment, ni Il ne donne la guérison à tout venant, mais, en ce qui concerne les péchés, ainsi que je l'ai dit, moyennant une pénitence longue et prolongée,¹⁰ et, pour ce qui est de guérir les corps, c'est moyennant des règles de vie, des travaux, la pratique durant de nombreuses années et la mort au monde entier, qu'alors Il accorde, à peine à quelques justes, ou même n'accorde pas, le pouvoir d'opérer des guérisons.

119. Nous n'en incriminons pas pour cela Sa Volonté, ni n'entrons en procès avec Lui : Pourquoi jusque-là en était-il ainsi et maintenant autrement ? Chez les premiers croyants, aussitôt qu'ils avaient été baptisés et avaient reçu l'Esprit par le Baptême, l'opération de l'Esprit apparaissait en eux par toute sorte de prodiges, et non seulement par ceux qu'ils opéraient dans les autres, mais aussi par ceux qui se manifestaient dans leur propre personne. Les uns parlaient aussitôt de nouvelles langues, d'autres prophétisaient, d'autres révélaient les pensées des hommes, comme le dit Saint Paul : « Il y a diversité de pouvoirs, de dons et d'opérations, mais unique est Celui qui opère tout en chacun⁹⁴. » Et : « A l'un est donné dans l'Esprit une parole de sagesse, à un autre, une parole de science en ce même Esprit, à un autre le discernement des esprits et à un autre la diversité des langues etc...⁹⁵ » Et cela, chez les premiers croyants quand ils étaient baptisés.

120. Aujourd'hui encore, l'Esprit-Saint est donné par le Baptême à ceux qui sont baptisés et ils Le reçoivent réellement comme les premiers croyants, mais en aucun d'eux Il ne manifeste visiblement Son opération, et bien qu'Il soit en eux, Il y reste caché. Et à moins de quitter le monde, de s'engager

⁹³ Cf. *Luc*, VIII, 43-48. — ⁹⁴ Cf. *I Cor.*, XII, 4-6. — ⁹⁵ Cf. *I Cor.*, XII, 8-10.

¹ A *ܡܫܚܐ*. — ² DBr plur. — ³ C *ܡܫܚܐ*. — ⁴ Br *ܡܫܚܐܐܢܐ ܡܫܚܐܐܢܐ*. — ⁵ DE sing. — ⁶ F add. *ܡܫܚܐ*. Br *ܡܫܚܐܐܢܐ*. — ⁷ F om. — ⁸ Ca om. — ⁹⁻⁹ Br om. — ¹⁰ Ca om. — ¹¹ Br *ܡܫܚܐܐܢܐ*. — ¹² Ca add. in marg. *ܡܫܚܐܐܢܐ ܡܫܚܐܐܢܐ*. — ¹³ C *ܡܫܚܐܐܢܐ*. — ¹⁴⁻¹⁴ Br sing.

dans la voie des règles de vie spirituelles, d'observer tous les commandements qui ont été donnés par Jésus et de marcher avec sagacité et persévérance dans la voie étroite de l'Évangile, l'opération de l'Esprit reçu au Baptême ne se révèle pas. Et nous voyons qu'en tout cela la différence est totale entre ce qui se produisait chez les premiers croyants et ce qui se produit chez nous maintenant, soit qu'il s'agisse de la rémission des péchés, de la guérison accordée au corps, des dons variés qui se manifestaient chez ceux qui étaient baptisés ou des contemplations spirituelles accueillies par l'intellect de ceux qui recevaient le Saint-Esprit. La cause et la diversité propres à ces faits apparaissent de façon évidente à ceux qui sont avertis, même si, vu les limites de cet exposé, nous n'avons pas la place pour indiquer ici ces causes.

121. Et ceci se produisit non seulement dans le Nouveau Testament, mais aussi dans l'Ancien. Car ce ne sont pas tous les prodiges opérés par Moïse en Égypte ou au désert, ou, après lui par Josué, qui continuèrent à se produire à toutes les générations, par l'intermédiaire des Prophètes et des Justes qui leur succédèrent. De même, les révélations de Dieu et Sa parole (adressée) aux hommes ne sont plus maintenant pour nous ce qu'elles étaient autrefois. En ce temps-là, Dieu se révélait, parlait, non seulement aux saints et aux justes, mais aussi bien souvent aux pécheurs. Il parla à Adam, après qu'il eût transgressé le commandement⁹⁶. Il parla à Caïn, le meurtrier, avant et après qu'il eût tué⁹⁷. Il se révéla aussi et parla à toute la génération luxurieuse de la maison de Noé. Il parla aussi en songe à Abimélek et lui dit : « Rends cette femme à son mari, parce qu'il est prophète⁹⁸. » Et après ceux-ci, Il se révéla et parla seulement aux saints, aux prophètes et aux justes. Aujourd'hui (Il ne parle) même pas à ceux-ci, et, si néanmoins cela arrive, c'est qu'il s'agit d'un spirituel qui, après la purification de l'intellect, est devenu digne de recevoir la vue de Dieu dans la contemplation spirituelle.

122. Il ne parle corporellement à personne aujourd'hui, du fait qu'Il nous a montré Sa grâce une fois pour toutes et mis en nous secrètement le don de Son Esprit. Il nous a ordonné de chercher Sa révélation au-dedans de nous-mêmes, ainsi qu'Il l'a dit encore

⁹⁶ Cf. *Gen.*, III, 9 sqq. — ⁹⁷ Cf. *Gen.*, IV, 9 sqq. — ⁹⁸ *Gen.*, XX, 7.

aux Juifs : « Le Royaume de Dieu est au-dedans de vous ⁹⁹. » Cette contemplation des choses spirituelles, il n'appartient pas à notre volonté de nous en rendre dignes ou non, mais au don de Sa grâce à Lui. Quant à observer Ses commandements ou non, cela
 5 relève de notre volonté à nous. Et que nous devons observer les commandements qu'Il a établis pour nous, Il nous l'enseigne dans tous Ses Saints Livres. Quant à Lui demander la contem-
 10 plation spirituelle, il n'en est question nulle part. Dans une des Béatitudes qu'Il a prononcées — et ces Béatitudes sont aussi des commandements —, Il nous a déclaré ceci : « Bienheureux
 ceux qui ont le cœur pur, car ils verront Dieu ¹. » Par cette parole, Il nous a appris ce que donnent les commandements, lors-
 qu'on les observe : la pureté de cœur ; et la pureté de cœur fait parvenir l'homme à la vision de Dieu. Il nous a donc fait savoir
 15 ce qui se produit en fin de compte. Quant à demander cela, Il ne nous l'a pas permis.

123. Car Paul lui-même ne demanda pas cela, ni ne s'en glori-
 fia, mais après avoir relaté toute la révélation où il fut ravi au
 Paradis et au troisième ciel, il l'attribua à une autre personne :
 20 « De cet homme-là, dit-il, je me glorifierai, mais à mon propre sujet je ne me glorifierai pas ². » Mais, soit les maladies, soit les tribulations qu'il endurait pour le Christ, il les disait siennes parce
 qu'elles étaient accomplies par lui volontairement et amoureusement. Quant à la révélation qu'il eut, elle se produisit comme
 25 par un don de Dieu et il l'attribua à la grâce de Celui à qui appartient cette révélation ³. C'est pourquoi, à nos yeux, l'observation des commandements doit primer toute chose. Et pour cela deman-
 dons à tout instant le secours de Dieu. Que Ses commandements soient ardues et minutieuses, cela aussi, Il nous l'a révélé par
 30 avance : ainsi, nous ne supposerons pas que nous survient quelque nouveauté jusqu'alors inédite. « Entrez par la porte étroite », nous clame-t-Il dans Son évangile. Car elle est petite, la porte, et étroit, le chemin qui conduit à la vie ⁴. »

124. N'expliquons pas les commandements dans un sens étranger à celui qu'ils énoncent, comme le fit Théodore l'insensé ⁵ et ses pareils. Mais lorsque nous entendons dire : « Ne possédez

⁹⁹ *Luc*, xvii, 21.

¹ *Matth.*, v, 8. — ² *II Cor.*, xii, 5. — ³ Cf. *II Cor.*, xii, 1 sqq. — ⁴ *Matth.*, vii, 13, 14.

— ⁵ Théodore de Mopsueste.

point deux tuniques⁶»; «ne vous souciez pas du lendemain⁷; à qui te frappe sur une joue, présente l'autre⁸, quiconque te requiert pour une course d'un mille, fais-en deux avec lui⁹», nous entendons ces commandements tels qu'ils sont énoncés et nous n'en fournissons point de sottises interprétations opposées, mais nous comprenons que leur interprétation c'est leur exécution. Nous n'avons pas à interpréter un commandement par la parole, mais nous avons à l'interpréter en l'observant.

125. De même que les mystères contenus dans les natures et dans les Écritures, ne peuvent être expliqués ni par des discours, ni par des commentaires, mais que leur explication c'est la contemplation lumineuse qui leur est propre, de même les commandements ne sont pas à interpréter par des discours mais leur interprétation c'est leur exécution. L'aboutissement de toutes les souffrances et tribulations des hommes c'est la mort de la nature, et ceci nous est imposé par un commandement. Il a dit en effet : «Celui qui ne prend pas sa croix et ne me suit pas, n'est pas digne de moi¹⁰.» Et : «Qui veut sauver sa vie, la perdra.» Et : «Si l'on ne renonce pas à tout le visible et à soi-même on n'est pas digne de moi¹¹.» Et en outre, après avoir mentionné toutes les tribulations qui allaient arriver à Ses disciples en tous les temps¹², Il dit : «Celui qui persévèrera jusqu'à la fin, celui-là sera sauvé¹³.»

126. Partout dans Ses Livres Saints, Il nous clame de mourir pour Lui et d'endurer tribulations et tourments à cause de Son Nom. Paul, Son élu, s'écrie : «Chaque jour, je meurs!¹⁴» Et Pierre, le premier de Ses Apôtres, fut crucifié la tête en bas¹⁵. Son ami Jean eut la langue coupée¹⁶, Jacques, fils de Zébédée, eut la tête tranchée¹⁷, et l'autre saint Jacques, dénommé le frère de N.-Seigneur, fut lapidé¹⁸. Et Jean-Baptiste aussi, à cause de ses reproches, fut décapité dans la prison¹⁹. Et

⁶ *Matth.*, x, 10. — ⁷ *Matth.*, vi, 34. — ⁸ *Luc*, vi, 29. — ⁹ *Matth.*, v, 41. — ¹⁰ *Matth.*, x, 38. — ¹¹ *Matth.*, xvi, 25. — ¹² Cf. *Matth.*, x, 37. — ¹³ *Matth.*, x, 22. — ¹⁴ *I Cor.*, xv, 31. — ¹⁵ Cf. *Acta Petri*, XXXVII, édit. VOUAUX, Paris 1922, pp. 442-443. Tertullien *De praescriptione haereticorum*, XXXVI, 3, édit. de Labriolle, « Sources Chrétiennes », n° 46, Le Cerf, Paris, 1957, p. 138. Eusèbe, *Histoire Ecclésiastique*, III, I, 2, édit. Bardy, « Sources Chrétiennes », n° 31, Le Cerf, Paris 1952, p. 97. Cf. Version syriaque inédite des « Acta Petri », traduite par NAU, ROC III, 1898, p. 47. — ¹⁶ Nous n'avons trouvé mention de ce supplice subi par Jean, ni dans Tertullien, *loc. cit.*, ni dans St Jérôme, *PL* 23, 247; 26, 143. — ¹⁷ Cf. *Act.*, xii, 2. — ¹⁸ Cf. Eusèbe, *Histoire Ecclésiastique*, II. XXIII, 16, 17, édit. cit. p. 88. — ¹⁹ Cf. *Matth.*, xiv, 10.

56 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 57 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 58 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

127 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 59 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 60 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 61 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 62 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 63 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

128 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

* F 44 r Br 113 v וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 64 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 65 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 66 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

* E 178 v וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

* A 200 r ** C 80 r וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 * וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 67 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

129 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 68 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם
 69 וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם

56 Br וְעַל־מִצְרַיִם. — 57-57 BCEF sing. — 58 F Br וְעַל־מִצְרַיִם. — 59 CDBr plur. — 60 E om. —
 61 D וְעַל־מִצְרַיִם. — 62-62 Br om. — 63-63 D om. — 64 Br וְעַל־מִצְרַיִם וְעַל־מִצְרַיִם. — 65 DEBr
 plur. — 66 F om. — 67 CBr add. וְעַל־מִצְרַיִם. — 68 C om. — 69-69 C sing.

tous les autres Apôtres, les Douze et les Soixante-dix moururent dans les pays païens, de morts diverses. Polycarpe, disciple de Jean, fut brûlé, Ignace, dévoré par les bêtes et avec eux, tous les disciples des Apôtres quittèrent ce monde de la même manière.

5 Et les saints martyrs, c'est grâce aux persécutions suscitées en tout temps, aux genres variés de tribulations, de tourments et de morts qu'ils quittèrent cette vie.

127. Et lorsque se fut calmée la persécution païenne, ce fut de la part des hérétiques que les Saints Pères et les Saints Docteurs
10 de l'Orthodoxie eurent encore à endurer exils, tribulations, comparutions devant les tribunaux, prison, tourments variés en tous les pays. D'autres saints qui partirent vers la solitude et dans les montagnes, se trouvèrent au désert, dans la faim, la soif, la nudité, un dénuement sans bornes. Même en travaillant de leurs
15 mains ils arrivaient à peine à amasser leur nourriture. Ils combattaient jusqu'au sang dans la lutte contre le péché²⁰. Ils étaient aux prises avec toutes les convoitises du corps et bataillaient contre le passions de l'âme.

128. En tout, ils tuaient en eux-mêmes le vieil homme. Ce
20 sont eux et leurs semblables dont Paul a dit : « Ils errèrent, vêtus de peaux de brebis et de chèvres, dénués, opprimés, maltraités, hommes dont le monde n'était pas digne²¹. » Il s'écrie aussi à notre adresse : « Faites mourir vos membres qui sont sur la terre²². » Il dit encore : « C'est par la tribu-
25 lation que nous avons à entrer dans le Royaume de Dieu²³. » « C'est dans nos tribulations que nous nous glorifions²⁴. » Et outre ceux-ci, tous les Prophètes et les Justes de la Loi, endurèrent ces mêmes tribulations de diverses manières : dans les chaînes, les morts et les lapidations. Eux aussi, de diverses manières, ils
30 prirent congé de ce monde.

129. Et Celui qui montre la voie propre au Royaume, Jésus-Christ, c'est par la pauvreté, le dénouement, un jeûne sévère de quarante jours, par la faim, la soif, le travail, la fatigue, les affronts, les supplices, les soufflets, les insultes,
35 les opprobres pour Sa doctrine sainte et finalement par la mort

²⁰ Cf. *Hébr.*, XII, 4. — ²¹ *Hébr.*, XI, 37-38. — ²² *Col.*, III, 5. — ²³ Cf. *Act.*, XIV, 22. —

²⁴ *Rom.*, V, 3.

ignominieuse de la Croix où — comble de l'avilissement! — on Le suspendit tout nu, et par une mort bienheureuse qu'Il acheva l'Économie.

130. Et après tout cela et d'autres choses semblables, Ta Charité demande si l'on doit observer tous les commandements! En gardant le silence, tu montres que, s'ils ne sont pas tous à observer, ils sont établis de manière superflue et tu supposes que les Pères, ces éminents et saints personnages qui chaque jour mouraient, les uns par la main des païens, les autres par la main des hérétiques et qui aussi chaque jour souffraient volontairement des tribulations diverses, n'ont donc pas observé les commandements?

131. N'as-tu pas appris de Jésus, à quoi Il a comparé celui qui entend Ses paroles et les met en pratique et quelle comparaison Il fit pour celui qui les entend et ne les observe pas? C'est la lecture de ce passage qui nous enseigne ce qu'il en est dans les deux cas. Qu'y avait-il de plus facile que (d'accorder) ce pour quoi Le priait un de Ses disciples : « Permits-moi d'aller enterrer mon père et ma mère et je Te suivrai ». Et alors que ce qu'il cherchait à mettre en pratique était un commandement, Il l'empêcha de s'en aller, en lui disant : « Laisse les morts enterrer leurs morts²⁵. » Que dit-Il à un autre : « Nul ne bâtit une tour sans s'asseoir auparavant et calculer la dépense pour savoir s'il a de quoi l'achever, sinon, il ne la commence pas²⁶. » Ne sais-tu pas que cette tour que Notre-Seigneur a prise comme exemple, se construit avec toutes les règles de vie de la justice et que toutes ces règles de vie se rassemblent à partir de l'observation des commandements?²⁷ Comment dès lors, pouvons-nous ne pas observer tous les commandements qui nous ont été donnés?

132. Souviens-toi de la parole de l'Apôtre, ô Bienheureux!: « Non pas ce qui te convient à toi, mais ce qui convient à beaucoup pour qu'ils soient sauvés²⁸. » C.-à-d. : « Tu ne feras pas ce qui t'est agréable, mais ce qui achève les commandements divins et est agréable aux autres. » « Que chacun de nous plaise à son prochain par de bonnes actions, en vue d'édifier²⁹. » Et que l'on

²⁵ Cf. *Matth.*, VIII, 21-22. — ²⁶ Cf. *Luc*, XIV, 28. — ²⁷ Cf. Philoxène, *Homélie*, I, IX, édit. Budge, pp. 3-8; 310-315. — ²⁸ Cf. *I Cor.*, X, 33. — ²⁹ *Rom.*, XV, 2.

n'ait pas souci de soi-même mais chacun de l'autre. Et si tu trouves plus agréable de rester dans la quiétude, que de recevoir les hôtes et de leur laver les pieds, ne fais pas ce qui t'est agréable à toi, mais, ce qui t'est désagréable, contrains-toi à le faire pour l'amour du Christ. Ainsi, un des Pères, interrogé par l'Abbé Macaire, sur ce qui doit être l'occupation du moine, dit : « Qu'il se contraigne en toute chose, telle est l'occupation du moine ³⁰. » Les Pères nous ont transmis que c'est surtout par ces deux choses que l'intellect se purifie : Par la miséricorde envers les indigents, par la souffrance et par les larmes, la prière tirant sa force de la miséricorde.

133. Tels sont, en bref, les points que j'ai cru bon de souligner pour toi, non pas afin d'être pour toi un maître, mais parce que tu as fait appel à moi pour que je supplie l'amour de Notre-Seigneur. Mais nous sommes persuadés que le fondement des règles de vie est la rectitude de la foi, sans laquelle l'homme ne peut pas même entreprendre d'observer les commandements, comme l'a dit un des Pères : « L'exécution des commandements ne peut à elle seule purifier les facultés de l'âme, si ne se trouve pas en celle-ci la foi véritable correspondant à ces mêmes commandements ³¹. » Aussi m'a-t-il paru bon de rédiger également un court traité sur la Foi ³² et de te l'envoyer, afin que, par là, j'attire sans cesse la grâce sur moi et que, par mes écrits, le souvenir de ma petitesse te soit continuellement présent.

³⁰ Bedjan, p. 735, n° 84; Budge, p. 640, n° 702. PG 65 180 A, Zacharie 1. PL 73 855 C, n° 6. — ³¹ Évagre, *Practicos*, 1, LI, PG 40 1233 B. La citation est faite d'après la version syriaque « commune » avec la seule différence que cette dernière a le pluriel : « les fois (!) véritables correspondant... » plus conforme au pluriel grec Θεωρίαι. Il y a des raisons de penser que l'auteur de cette traduction du *Practicos* est le même que l'auteur de la version S₂ des six Centuries. Cf. CENT. Nous devons ces précisions à M. A. GUILLAUMONT. Cf. aussi I. HAUSHERR, *Un grand auteur spirituel retrouvé : Jean d'Apamée*, OCP XV, 1948, p. 36. — ³² Nous ne connaissons, de Philoxène, comme traité sur la foi, que les Homélie 2 et 3, des 13 Homélie déjà citées (édit. Budge).

I

TABLE DES CORRESPONDANCES

entre MAï, P.O. et Vat. syr. 125

La 1ère colonne donne les numéros des §§ du texte grec de A. MAï, *Nova Patr. Bibl.* III, 157-187; la 2ème les numéros des §§ de notre édition; la 3ème ceux des *folios* du manuscrit Vatican syriaque 125.

MAï	P.O.	Vat. syr. 125	MAï	P.O.	Vat. syr. 125
§ 1	§ 1	f° 145 r° b 145 v° a		60	152 r° a
	2		22	61	152 r° b
2	3		23, 24, 25	63	152 v° a, b 153 r° a, b 153 v° a
	4	145 v° b			
	5	146 r° a	26, 27	74	153 v° b 154 r° a
	6	146 r° b			
3	7		28	78	154 r° b
		146 v° a		80	
4	8		29		154 v° a, b
	9			82	
	10				
5	11	147 r° a	30		155 r° a
	12				155 r° b, v° a, b
	13		31	87	
	14	147 r° b			
	15		32	91	
6	16	147 v° a	33	95	155 ^{bis} r° a
	17	147 v° b			— b
7	18				
8-16 (Pas- sage d'Isaac de Ninive, cf. p. 5)	19 à 46	148 r° a, b (passages n'existant pas en grec)	34	99	— v° a, b
	41	148 v° a	35	104	156 r° a — b
	42		36	107	156 v° a
	46	148 v° b	37	108	156 v° b
16, 17	47	149 r° a	38	109	157 r° a, b
	48	149 r° b			157 v° a
	49	149 v° a, b	39	111	157 v° b
18	50	150 r° a	40	112	
	51	150 r° b			
	52	150 v° a	41	114	158 r° a
19	53, 54		42	114 à 133	158 r° b
		150 v° b			
20	55	151 r° a, b 151 v° a			
	59				
21		151 v° b			

(fin diffé-
rente)

II

INDEX DES NOMS PROPRES

(Cette table et les suivantes renvoient à la pagination placée entre crochets. Le premier chiffre de référence indique la page du texte, et le second, en italique, la ligne).

ר

רַב־כַּהֲנָנִי 142, 19.
 רַב־כֹּהֵן 50, 2; 108, 25.
 רַב־אֶלֶף 130, 11; 132, 1.
 רַב־אֶגֶר 32, 23; 142, 16.
 רַב־מִיָּד 130, 11; 132, 4; 134, 7.
 רַב־מִיָּדִים 22, 7, 13, 15, 23; 23, 14, 20, 24.
 רַב־יֶלֶד 130, 9, 11.
 רַב־שָׁמַיִם 146, 24.
 רַב־שָׁמַיִם 50, 3; 108, 25.
 רַב־שָׁמַיִם 134, 6.
 רַב־שָׁמַיִם 32, 11.
 רַב־שָׁמַיִם 22, 1, 15; 23, 17.
 רַב־לֵב *passim*.
 רַב־לֵב 102, 25; 134, 12.
 רַב־שָׁמַיִם 130, 16.
 רַב־שָׁמַיִם 134, 7.
 רַב־שָׁמַיִם 134, 10.

ו

וַיְהִי 30, 9.
 וַיְהִי 64, 14.
 וַיְהִי 38, 18; 40, 10; 42, 7.
 וַיְהִי *passim*.
 וַיְהִי 128, 2.

ז

זַרְבָּבֶדֶד 38, 18, 19.

ח

חַיִּים 36, 7; 48, 20; 50, 13; 90, 24; 96, 5.
 חַיִּים 124, 17, 27; 126, 1.

ט

טַרְסָנִים 128, 2.

י

יָבֹב 34, 24, 25; 36, 8.

כ

כַּהֲנָנִי 30, 10.
 כַּהֲנָנִי 108, 25.
 כַּהֲנָנִי 126, 2, 7.

ל

לִיָּדָם 46, 21.
 לִיָּדָם 138, 21.
 לִיָּדָם (לִיָּדָם) 146, 21.
 — (לִיָּדָם) 112, 15; 146, 19.
 — (לִיָּדָם) 128, 2, 3.
 לִיָּדָם (לִיָּדָם) 130, 14.
 לִיָּדָם 50, 4.
 לִיָּדָם 34, 6.
 לִיָּדָם 50, 3; 108, 25.
 — (יָבֹב, יָבֹב) 146, 19.
 — (לִיָּדָם, יָבֹב) 146, 20.
 לִיָּדָם (יָבֹב) 142, 12.
 — *passim*.

מ

מַחֲנֵה 128, 2.
 מַחֲנֵה 22, 2; 23, 17, 25.
 מַחֲנֵה 128, 2.
 מַחֲנֵה 48, 12; 50, 5; 108, 24; 142, 11.
 מַחֲנֵה 152, 6.
 מַחֲנֵה (יָבֹב) *passim*.
 מַחֲנֵה *passim*.

נ

נָא 142, 18.
 נָא 120, 21.
 נָא 36, 8.

ዐ

ዳታ 34, 8; 80, 11, 13, 16; 132, 15; 134, 10.
ዳላ 130, 15.

ዳ

ዳላ 28, 23; 32, 4, 10, 16, 21; 48, 13;
66, 21, 23; 68, 1; 72, 14; 76, 18; 78, 20;
80, 24; 82, 6; 88, 24; 96, 1; 106, 1, 24;
108, 15, 22; 110, 13; 112, 2, 5, 18; 124,
1, 11; 126, 22; 130, 6; 136, 3; 140, 17;
144, 12; 146, 17; 148, 14.

ዳላ 64, 7, 10.

ዳታ 146, 18.

ዳታ 22, 7, 13, 15; 23, 14, 16, 19, 24.

ዳላ 22, 23; 23, 16, 25.

ዳታ 60, 1.

ዳ

ዳታ 142, 17.

ዳ

ዳታ (Saul = Paul) 126, 3.

ዳታ 68, 15.

ዳ

ዳታ 144, 25.

ዳታ Trinité 88, 8; 100, 14; 108, 20;
118, 16; 120, 2.

κωω amour 28, 2, 7, 8, 10, 11; 48, 16;
 56, 21, 23; 58, 1, 10; 60, 16; 62, 2; 64, 5;
 82, 19; 98, 1, 7, 15; 102, 18; 104, 10, 12,
 13, 15, 16, 25; 106, 1, 2, 6, 7, 9, 11, 12,
 24; 108, 3, 6, 9, 10, 16, 19, 20; 110, 14,
 21, 23; 112, 4, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 17,
 18, 19, 20; 114, 2, 7; 116, 6; 124, 16; 144,
 17; 152, 5, 11.

κωω voyant 24, 9; 30, 11; 40, 6; 42, 22; 58,
 14, 20, 23; 66, 14; 72, 2, 14, 15; 88, 14,
 23; 98, 15; 108, 21; 114, 5; 116, 8, 21;
 120, 5, 20; 122, 10, 14; 124, 4, 16.

κωω passion 42, 4, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 18,
 20; 44, 2, 13; 46, 5; 50, 23; 52, 4, 6, 8,
 9, 11, 14, 17, 23; 54, 6, 7, 8, 10; 56, 2;
 58, 13, 20; 60, 7, 9, 13, 18, 21; 62, 19; 64,
 1; 72, 21, 23, 25; 74, 2, 5, 7; 76, 11; 78,
 11, 24; 80, 7; 82, 18, 20, 22; 84, 14, 17,
 18, 26; 88, 2, 13; 92, 3, 4, 22; 130, 5, 18,
 21; 132, 6; 134, 21; 136, 1; 148, 11;
 passion du Christ 86, 13; sentiment 84, 6;
 souffrance 80, 26; 82, 6, 9; 96, 11; 106,
 13; 136, 18; 152, 8.

κωωωω κ impassibilité 76, 17; 80,
 9; 98, 14; 102, 17, 18; 124, 15; 130, 21;
 132, 2, 19; 134, 2, 20, 22.

κ

κωωωκ gratification 44, 6; bénéfice 60, 5;
 grâce 26, 19; 30, 11, 14, 15; 76, 7, 10;
 88, 1, 23; 118, 23; 120, 2, 22; 122, 16, 18;
 124, 3, 12, 22; 126, 21; 130, 21; 136, 8;
 142, 25; 144, 4, 18; 152, 18.

κωωκ *τάξις* rôle 26, 4; 54, 6; 56, 3; ordre 56,
 17; 74, 6; 76, 10; 82, 16, 21; 84, 25; 90,
 1; 100, 15; 106, 19; 108, 8; 112, 10; 116,
 1;
 rang 102, 15; état (de vie) 96, 16, 23;
 norme 44, 18; 56, 23; 116, 8; façon 40,
 15; 116, 4; suite 66, 1.

κωωωκ *τύπος* 32, 12, 25; 34, 5; forme 132,
 16; manière 140, 5.

κ

κωωω science 40, 8, 9; 54, 22, 27; 56, 9;

58, 16; 62, 14; 88, 16, 22, 23; 90, 2, 25;
 92, 1, 16, 19; 94, 3, 5, 7, 9, 23, 24; 96, 4;
 100, 22, 23; 102, 2, 3, 19; 104, 20; 108,
 4, 5; 112, 23; 114, 3, 5, 6; 122, 13, 23;
 132, 16; 136, 7; 138, 12; 140, 20; connais-
 sance 32, 6.

κωωω κ ignorance 52, 10.

κωωωωωω intelligible 100, 16.

κωωω Unique (le Fils) 106, 7; esseulé 62,
 11; solitaire 64, 18; 132, 21; moine 24,
 12; 62, 8; 92, 9; 94, 1, 7, 10; 130, 9; 152,
 6, 7; unifié 90, 8.

κωωωωωω unité 90, 8, 9, 11, 12, 14; soli-
 tude 40, 11; 42, 26; 82, 12; vie monastique
 62, 7; 134, 16.

κωωω *εἰκων* image 118, 8.

κωωωωωω vertu 42, 25; 58, 17.

κ

κωωωω *χιτών* tunique 46, 12, 13; 100, 2; 104,
 8; 146, 1.

κωωω nature 26, 4; 30, 10; 36, 3; 56, 5; 60,
 11; 62, 14, 18; 70, 7; 72, 6; 84, 9, 11, 16,
 27; 86, 1, 12, 15; 88, 6, 10, 19, 23; 90,
 22; 100, 13; 108, 23; 110, 3, 5, 6, 17, 18;
 112, 23; 114, 21, 26; 116, 2, 8, 12, 26; 118,
 2, 4, 5, 6, 10, 15; 120, 1; 122, 24; 124, 16;
 130, 22; 132, 2; 146, 6, 10.

κωωω naturel 30, 19; 36, 2, 18; 84, 17;
 102, 13.

ωωωωωω naturellement 84, 10, 16; 88, 12,
 20, 22; 100, 25; 102, 1; 108, 21; 110, 2, 7.

κωωωωωω *χριστιανός* 84, 2.

ωωωωωω scandaliser 66, 18; 68, 4, 10, 12; 70, 14,
 15, 17, 21, 25.

ωωωωωω être scandalisé 66, 12, 17, 26; 68,
 5, 6, 12; 70, 12, 17, 18, 21; 72, 1.

ωωωωωω scandale 66, 13, 25; 68, 5, 8, 13;
 70, 1, 11, 13; 72, 14.

κ

κωωωωωω acédie 42, 17.

ωωωωωω *μύλιον* mille 26, 17; 40, 20; 48, 4; 98,
 25; 102, 23; 104, 5; 146, 2.

κωωωωωω 28, 22, 23; 32, 4; 34, 20; 38, 11,

11; 102, 4; 104, 24; 110, 7; 112, 16; 124, 2; 128, 22; 136, 3.

קִּיִּי sensation 92, 5.

קִּיִּי sens 54, 20; 70, 9; 88, 18, 21; 102, 3; 110, 5, 7; 122, 10; 128, 19, 20, 21.

קִּיִּיִּי 88, 21; 92, 4, 6.

קִּיִּיִּיִּי senti 88, 21; 92, 6.

קִּיִּיִּיִּי perception 54, 20; sensation 72, 8; 92, 6; 120, 24; 122, 27; sentiment 74, 16; 84, 8; sensibilité 92, 4; 96, 12; 110, 5, 6; 112, 24; 114, 1.

קִּוִּי *passim*.

— (קִּוִּוִּי) *passim*.

קִּוִּוִּי spiritualité 72, 25; 110, 4, 10.

קִּוִּוִּי orgueil 40, 21; 42, 17; 74, 11.

קִּוִּוִּי (קִּוִּוִּי) hospitalité 44, 1; 50, 3; 56, 21.

— (קִּוִּוִּי) avarice 42, 15, 16.

— (קִּוִּוִּי) — 52, 7; 54, 5.

— (קִּוִּוִּי) gourmandise 42, 16; 52, 7; 54, 2, 3.

קִּוִּי esprit 92, 11, 12, 14.

ק

קִּוִּיִּי démon 32, 15, 16; 34, 3; 94, 9; 106, 14; 128, 6; 130, 6; 132, 24; 134, 1, 17; 138, 15.

קִּוִּוִּי (קִּוִּוִּי) vaine gloire 42, 14; 52, 7; 60, 18, 20; 92, 23; 132, 6, 7.

קִּוִּי paix 24, 7; 96, 21; régions habitées 38, 21; 44, 15.

קִּוִּי הַשְׁוִּיָּה quiétude 38, 20, 21; 44, 4, 9, 12, 19; 46, 1; 56, 20; 58, 3, 7, 10, 11, 19, 23, 25; 60, 12, 13, 14; 66, 8; 88, 7; 92, 9; 98, 11; 152, 2; calme 74, 3.

קִּוִּיִּיִּי souverainement 70, 25; 108, 13.

קִּוִּיִּיִּי hallucinations 114, 26; 116, 2, 14; 128, 6; 130, 5; 132, 26.

ק

קִּוִּיִּיִּי תְּהוּמָה contemplation 26, 12; 38, 10; 40, 6; 46, 2; 48, 18, 21; 52, 19, 22, 24; 54, 8, 11, 22; 56, 8, 12, 14; 74, 23; 80, 9; 88, 7; 90, 11, 14, 21; 92, 17; 96, 5, 6; 98, 9, 11, 13, 15; 100, 9, 12, 13, 15, 16, 19, 21, 23; 102, 19, 21, 23, 24; 104, 3, 4, 19, 22, 23; 106, 25; 108, 5, 13, 15, 18, 20, 24; 110, 13; 112, 20, 21, 22; 114, 3, 18, 19; 116, 2, 19; 118, 10, 15, 21; 120, 1, 2, 3, 6; 122, 5, 8, 11, 17, 20; 124, 1, 12, 16; 126, 17, 26; 128, 9, 14, 16; 130, 6, 20; 132, 8, 18, 26; 134, 19; 136, 4, 13; 142, 6, 23; 144, 2, 6; 146, 7; signification 32, 20.

קִּוִּיִּיִּי תַּגְּמָה milice (céleste) 126, 18.

קִּוִּיִּיִּי admirer 94, 11; s'émerveiller 94, 25.

IV

INDEX DES CITATIONS BIBLIQUES

ANCIEN TESTAMENT

Genèse

III, 9			143, 25
IV, 9			143, 26
XX, 7			143, 29

Exode

XX, 13-15			87, 13
XXI, 37			37, 10
XXIII, 10-11			51, 13
XXIII, 19			51, 15

Deutéronome

XXII, 6			51, 17
XXIV, 19-20			51, 12
XXV, 4			51, 14

II Samuel

XII, 6			37, 10
--------	--	--	--------

Tobie

IV, 15			103, 15
--------	--	--	---------

Psaumes

XIX, 10-11			93, 1
XXIV, 3-4			97, 14
XXXIV, 15			49, 32
LXVIII, 7			63, 14
CXII, 1			51, 21

Ecclésiaste

XII, 14			51, 18
---------	--	--	--------

Ézéchiel

XL, 1-4			31, 17
---------	--	--	--------

NOUVEAU TESTAMENT

Matthieu

V, 8			145, 11
V, 16			29, 16
V, 19			29, 33
V, 39-40			101, 3, 4
V, 41		27, 23; 49, 6; 99, 33;	103, 32; 147, 3

V, 43-44			47, 31; 101, 6
VI, 9-10			77, 13
VI, 10			77, 9
VI, 19			47, 14
VI, 34		27, 23; 47, 17; 105, 10;	147, 1
VII, 12			103, 17
VII, 13, 14			145, 33
VIII, 8			139, 16
VIII, 21-22			151, 21
X, 9			47, 28
X, 10		47, 16; 105, 11; 147, 1	
X, 22			147, 23
X, 37			147, 22
X, 38			147, 18
X, 40			45, 32
XI, 28			29, 23
XI, 30			29, 22
XIV, 10			147, 31
XIV, 15			47, 21
XIV, 20			47, 24
XV, 37			47, 25
XVI, 6, 11			47, 22
XVI, 24			105, 12
XVI, 25			147, 20
XVIII, 20			63, 15
XIX, 17		31, 26; 35, 13	
XIX, 18, 19			37, 25
XIX, 19		35, 17; 37, 27	
XIX, 21		31, 31; 35, 16; 37, 30,	31, 32; 99, 26
XXV, 34-35			35, 23, 28
XXV, 36			27, 23
XXV, 40			45, 31

Marc

V, 35			139, 32
VII, 24-30			139, 22
IX, 14-27			139, 28
X, 21		31, 31; 35, 16; 37, 32	

Luc

II, 34			69, 23
II, 52			119, 33
V, 17-25			139, 2
VI, 29		101, 3; 105, 9; 147, 2	
VII, 36-50			137, 30

VIII, 40-56	49, 11
VIII, 43-48	141, 2
VIII, 50	139, 34
XIV, 7-11	77, 3
XIV, 28	151, 23
XVII, 10	77, 23; 133, 16
XVII, 21	145, 1
XVIII, 13	75, 24
XIX, 8	37, 2
XIX, 9	35, 31
XXII, 50-51	49, 5
XXIII, 34	49, 2
XXIII, 43	137, 28

Jean

III, 3	121, 25
III, 17	107, 11
IV, 8	47, 21
V, 14	139, 7
X, 9	109, 14
XII, 6	47, 30
XIII, 1	49, 13
XIII, 14	27, 23; 99, 32
XIII, 29	47, 30
XIII, 35	29, 10
XIV, 3	39, 2
XIV, 15-16	49, 23; 105, 26
XIV, 21	29, 5
XIV, 23	29, 7
XV, 10	49, 23; 105, 21
XVI, 12-13	127, 18

Actes

I, 1	47, 12
IX, 4	125, 28
IX, 6	127, 2, 11
IX, 17	127, 8
XII, 2	147, 29
XIV, 22	149, 25

Romains

v, 3	81, 28, 149, 26
VIII, 7-8	33, 11
VIII, 31-32	107, 7
VIII, 32	107, 11
VIII, 35	107, 13
VIII, 37	107, 15
VIII, 38-39	107, 23
IX, 3	79, 32; 107, 27
IX, 18-19	137, 13
XII, 14	101, 4
XV, 2	151, 34

I Corinthiens

I, 18	67, 27
III, 2	41, 27

IV, 10-12	83, 8
IX, 9	51, 14
IX, 27	79, 18
X, 33	151, 31
XII, 4-6	141, 25
XII, 8-10	141, 28
XIII, 1-4	109, 8
XIII, 3	111, 28
XIII, 12	89, 33; 109, 36
XV, 9	79, 12, 13
XV, 31	147, 26
XV, 50	33, 5

II Corinthiens

III, 18	111, 13
XI, 17	79, 27
XII, 1-4	145, 26
XII, 2	129, 16
XII, 5	145, 21
XII, 11	79, 25

Galates

IV, 4	49, 21
VI, 14	69, 3

Éphésiens

VI, 12	33, 24, 27
------------------	------------

Philippiens

III, 12	125, 7
III, 13	73, 16; 125, 10

Colossiens

III, 5	149, 24
III, 9	33, 8; 137, 9

I Timothée

I, 13	79, 2
I, 15-16	77, 32
V, 10	27, 23
V, 18	51, 14

II Timothée

IV, 7-8	125, 13
-------------------	---------

Hébreux

v, 12	41, 27
XI, 37-38	149, 22
XII, 4	149, 16

I Pierre

II, 2	41, 27
II, 21	49, 17

I Jean

IV, 7, 8	113, 22
IV, 8, 16	113, 21
v, 4	29, 25

V

INDEX DES AUTEURS CITÉS

« un bienheureux » = EVAGRE, <i>Practicos</i>	PG, XL 1224 A	93, 17
ou NIL, <i>Institutio ad monachos</i>	PG, LXXIX 1235 A	93, 17
	PL, LXXIII 915 D n° 20	93, 17
« un saint » = EVAGRE, <i>Gnosticos</i>	Frankenberg, p. 550	135, 33
« un des pères » = EVAGRE, <i>Practicos</i>	PG, XL 1233 B	153, 20

VI

TABLE DES MATIÈRES

Introduction	5
Analyse de la lettre	17
Texte syriaque et traduction française	22
I. Table des correspondances	154
II. Index des noms propres	155
III. Index des mots remarquables	157
IV. Index des citations bibliques	161
V. Index des auteurs cités	163

TABLE DES MATIÈRES

DU TOME XXX

FASC. 1. — Hymnes de saint Éphrem conservées en version arménienne.	
Introduction	7
Texte arménien et traduction latine	26
Notes explicatives	240
FASC. 2. — Le candélabre du sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus. <i>VII. Des Démons</i>	271
FASC. 3. — The Old georgian version of the Prophets. <i>Apparatus cri-</i> <i>ticus</i> des fasc. 2, 3, 4, 5 du t. XXIX	345
FASC. 4. — Le candélabre du sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus. <i>V. Des Anges</i>	603
FASC. 5. — La lettre à Patricius d'Édesse de Philoxène de Mabboug	722

TABLES DES MATIÈRES DES TOMES XXI À XXX

I

TABLE DES OUVRAGES DANS L'ORDRE DES VOLUMES

Tome XXI

- Fasc. 1. — **Le synaxaire arménien de Ter Israël** (arménien et français) par le Dr G. BAYAN. VII. Mois de Méhéki.
Fasc. 2. — *id.* VIII. Mois de Areg.
Fasc. 3. — *id.* IX. Mois de Ahékan.
Fasc. 4. — *id.* X. Mois de Raréri.
Fasc. 5. — *id.* XI. Mois de Margats.
Fasc. 6. — *id.* XII. Mois de Hrotits. Jours *Aveleats*.

Tome XXII

- Fasc. 1. — **Voyage du patriarche Macaire d'Antioche, I**, (arabe et français) par Basile RADU.
Fasc. 2. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche, I**, Homélie XCIX à CIII (syriaque et français) par Ignatio GUIDI.
Fasc. 3. — **The arabic life of S. Pisentius** (arabe et anglais) par DE LACY O'LEARY.
Fasc. 4. — **Le Candélabre du Sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus, I**. Du savoir. — II. De la nature de l'Univers (syriaque et français) par Ján BAKOŠ.
Fasc. 5. — **Le De Autexusio de Méthode d'Olympe** (slave, grec et français) par André VAILLANT.

Tome XXIII

- Fasc. 1. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche**, Homélie LXXXIV à XC (syriaque et français) par Maurice BRIÈRE.
Fasc. 2. — **La première partie de l'histoire de Barhadbesabba 'Arbaya** (syriaque et français) par François NAU.
Fasc. 3. — **Histoire de Yahya-Ibn-Sa'id d'Antioche, II**, (arabe et français) par I. Kratchkovsky et A. VASILIEV.
Fasc. 4. — **Les Paralipomènes**, Livres I et II (éthiopien et français) par Sylvain GRÉBAUT.

Tome XXIV

- Fasc. 1. — **The Old Georgian Version of the Gospel of Matthew** (géorgien et latin) par Robert P. BLAKE.
Fasc. 2. — **Le Lectionnaire de la semaine sainte, I**, (copte et français) par O. H. E. BURMESTER.

- Fasc. 3. — **Le candélabre des sanctuaires de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus, II fin**, (syriaque et français) par Ján BAKOŠ.
 Fasc. 4. — **Voyage du patriarche Macaire d'Antioche, II**, (arabe et français) par Basile RADU.
 Fasc. 5. — **Euchologium Sinaiticum, I**, (slave, grec et français) par Jean FRČEK.

Tome XXV

- Fasc. 1. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche, Homélie XCI à XCVIII** (syriaque et français) par Maurice BRIÈRE.
 Fasc. 2. — **Le Lectionnaire de la semaine sainte, II**, (copte et français) par O. H. E. BURMESTER.
 Fasc. 3. — **Euchologium Sinaiticum, II**, (slave, grec et français) par Jean FRČEK.
 Fasc. 4. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche, Homélie CIV à CXII** (syriaque et français) par Maurice BRIÈRE.

Tome XXVI

- Fasc. 1. — **Le Synaxaire éthiopien, Mois de Taḥšaš, II**, (éthiopien et français) par Sylvain GRÉBAUT.
 Fasc. 2. — **La Liturgie de saint Jacques** (grec et latin) par B.-Ch. MERCIER.
 Fasc. 3. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche, Homélie CXIII à CXIX** (syriaque et français) par Maurice BRIÈRE.
 Fasc. 4. — **The Old Georgian Version of the Gospel of John** (géorgien et latin) par Robert P. BLAKE et Maurice BRIÈRE.
 Fasc. 5. — **Voyage du patriarche Macaire d'Antioche, III**, (arabe et français) par Basile RADU.

Tome XXVII

- Fasc. 1 et 2. — **Hippolyte de Rome. Commentaire sur les bénédictions d'Isaac, de Jacob et de Moïse** (grec, arménien, géorgien et français) par Maurice BRIÈRE, Louis MARIÈS et B.-Ch. MERCIER.
 Fasc. 3. — **La version géorgienne ancienne de l'Évangile de Luc** (géorgien et latin) par Maurice BRIÈRE.
 Fasc. 4. — **Le Candélabre du Sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus, III, De la Théologie** (syriaque et français) par François GRAFFIN.

Tome XXVIII

- Fasc. 1. — **Les six Centuries des « Kephalaia gnostica » d'Évagre le Pontique**. Édition critique de la version syriaque commune, et édition d'une nouvelle version syriaque, intégrale, avec une double traduction française, par Antoine GUILLAUMONT.
 Fasc. 2. — **Le grand Euchologe du Mōnastère Blanc** (copte et français) par Emmanuel LANNE.

Fasc. 3. — **Eznik de Kolb, De Deo.** Édition critique du texte arménien par Louis MARIÈS et Ch. MERCIER.

Fasc. 4. — **Eznik de Kolb, De Deo.** Traduction française, notes et tables par Louis MARIÈS et Ch. MERCIER.

Tome XXIX

Fasc. 1. — **Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche,** Introduction générale à toutes les homélies. Homélies CXX à CXXV (syriaque et français) par Maurice BRIÈRE.

Fasc. 2. — **The Old Georgian version of the Prophets** (géorgien et latin) par Robert P. BLAKE et Maurice BRIÈRE. — Petits Prophètes.

Fasc. 3. — *id.* Isaïe.

Fasc. 4. — *id.* Jérémie.

Fasc. 5. — *id.* Ézéchiel et Daniel

Tome XXX

Fasc. 1. — **Hymnes de saint Éphrem conservées en version arménienne** (arménien et latin) par Louis MARIÈS et Ch. MERCIER.

Fasc. 2. — **Le Candélabre du Sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus, VII,** Des Démons, (syriaque et français) par Micheline ALBERT.

Fasc. 3. — **The Old Georgian version of the Prophets.** *Apparatus criticus* (géorgien et latin) par Robert P. BLAKE et Maurice BRIÈRE.

Fasc. 4. — **Le Candélabre du Sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Bar Hebræus, V,** Des Anges (syriaque et français) par Antoine TORBEY.

Fasc. 5. — **La lettre à Patricius d'Édesse de Philoxène de Mabboug** (syriaque et français) par René LAVENANT.

II

TABLE DES OUVRAGES DANS L'ORDRE DES LANGUES

Arabe		<i>Tome</i>	<i>Page</i>	<i>Fasc.</i>
The arabic life of s. Pistentius (De Lacy O'Leary)		XXII	313-488	3
Histoire de Yahya-Ibn-Sa'ïd d'Antioche, II (I. Kratchkovsky et A. Vasiliev)		XXIII	345-520	3
Voyage du patriarche Macaire d'Antioche, (Basile Radu)	I,	XXII	1-200	1
»	II,	XXIV	441-604	4
»	III,	XXVI	603-722	5
Arménien				
Le synaxaire arménien de Ter Israël (G. Bayan)				
VII. Mois de Méhéki	»	XXI	1-140	1
VIII. Mois de Areg	»	XXI	141-260	2
IX. Mois de Ahékan	»	XXI	261-416	3
X. Mois de Maréri	»	XXI	417-538	4
XI. Mois de Margats	»	XXI	539-678	5
XII. Mois de Hrotits. Jours Avéleats.	»	XXI	679-880	6
Hippolyte de Rome. Commentaire sur les bénédictions d'Isaac, de Jacob et de Moïse (M. Brière, L. Mariès et Ch. Mercier)		XXVII	XL-276	1 & 2
Eznik de Kolb, De Deo, arménien (L. Mariès et Ch. Mercier)		XXVIII	409-538	3
Eznik de Kolb, De Deo, français, notes (L. Mariès & Ch. Mercier)		XXVIII	539-776	4
Hymnes de s. Éphrem conservées en version arménienne (L. Mariès et Ch. Mercier)		XXX	1-270	1
Copte				
Le lectionnaire de la semaine sainte, (O. H. E. Burmester)				
	I,	XXIV	169-294	2
»	II,	XXV	175-485	2
Le grand euchologe du monastère blanc (E. Lanne)		XXVIII	265-408	2
Éthiopien				
Les Paralipomènes. Livres 1 & 2 (S. Grébaud)		XXIII	521-772	4
Synaxaire. Mois de Taḥšaš, II	»	XXVI	1-143	1

Grec

Euchologium Sinaiticum (J. Frček), I,	XXIV	605-802	5
» II,	XXV	487-617	3
La Liturgie de s. Jacques (B.-Ch. Mercier)	XXVI	114-257	2
Hippolyte de Rome. Commentaire sur les bénédictions d'Isaac, de Jacob et de Moïse (M. Brière, L. Mariès, B.-Ch. Mercier)	XXVII	XL-276	1 & 2

Géorgien

The old georgian version of the gospel, Matthew	XXIV	1-168	1
» John	XXVI	451-599	4
La version géorgienne ancienne de l'év. de Luc	XXVII	275-458	3
Hippolyte de Rome. Commentaire sur les bénédictions... (M. Brière, L. Mariès, B.-Ch. Mercier)	XXVII	XL-276	1 & 2
The old georgian version of the Prophets. Petits prophètes (R.P. Blake et M. Brière)	XXIX	263-382	2
<i>id.</i> Isaïe »	XXIX	383-510	3
<i>id.</i> Jérémie »	XXIX	511-694	4
<i>id.</i> Ézéchiël et Daniel »	XXIX	695-870	5
<i>id.</i> Apparatus criticus »	XXX	345-602	3

Slave

Le De Autexusio de Méthode d'Olympe (A. Vaillant)	XXIV	629-889	5
Euchologium Sinaiticum (J. Frček), I,	XXIV	605-802	5
» II,	XXV	487-617	3

Syriaque

Les Homiliae Cathedrales de Sévère d'Antioche			
Hom. 84-90 (M. Brière)	XXIII	1-176	1
Hom. 91-98 (M. Brière)	XXV	1-174	1
Hom. 99-103 (I. Guidi)	XXII	201-312	2
Hom. 104-112 (M. Brière)	XXV	619-816	4
Hom. 113-119 (M. Brière)	XXVI	259-450	3
Hom. 120-125 (M. Brière) avec introduction générale	XXIX	1-262	1
La 1 ^{re} partie de l'histoire de Barhadbešabba 'Arbaya (F. Nau)	XXIII	177-343	2
Le candélabre du sanctuaire de Grégoire Aboulfaradj dit Barhebræus,			
I & II. Du savoir (J. Bakoš)	XXII	489-628	4
II (fin). De la nature (J. Bakoš)	XXIV	295-439	3
III. De la Théologie (F. Graffin)	XXVII	451-626	4

V. Des Anges (A. Torbey)	XXX	603-720	4
VII. Des Démons (M. Albert)	XXX	271-344	2
Les six centuries des « Kephalaia gnostica » d'Évagre le Pontique (édition critique et nouvelle version syriaque) (A. Guillaumont)	XXVIII	1-264	1
La Lettre à Patricius d'Édesse de Philoxène de Mabboug (R. Lavenant)	XXX	721-883	5

Dépôt légal, 3me trimestre 1963.

Imprimé en Belgique

par l'Imprimerie Orientaliste, s.p.r.l., Louvain.

1119 c - 4

119257

BR

119257

60

P25

v.30

Patrologia Orientalis

DATE DUE	BORROWER'S NAME
SE 15 71	

Patrologia v.30

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

